

MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

CALENDAR NAȚIONAL

2024

CZU 050.9
C 13

Director fondator: Alexe Rău

Director general: Elena Pintilei

Colegiul de redacție: acad. Andrei Eșanu (președinte), Iurie Colesnic (vicepreședinte), dr. Iulian Filip, Elena Pintilei, dr. Ion Valer Xenofontov, dr. Maxim Melinti, Elena Barbos-Balinschi (secretară)

Autori: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Elena Harconița, Ana Struță

Colaborare: acad. Andrei Eșanu, dr. Ion Valer Xenofontov, dr. Lidia Prisac, Eugenia Bejan, dr. Andrei Corobcean, dr. Iulia Malcoci

Coordonator de ediție: Veronica Borș

Coperta: Alexandru Burdila

Redactor: dr. Elena Varzari

Redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi

Procesare computerizată și prezentare grafică: Diana Odobescu

Pe coperta I și pe coperta a IV-a: imagini de la Marea Adunare Națională, 27 august 1989.

Prezenta ediție a Calendarului Național este ilustrată cu lucrări ale sculptorului Iurie Canașin, doctor în filozofie, Artist al poporului.

Calendar Național 2024 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; coord.: Veronica Borș ; aut.: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Elena Harconița, Ana Struță ; colegiul red.: acad. Andrei Eșanu (președinte), Iurie Colesnic (vicepreședinte), Iulian Filip [et al.] ; red.: Elena Varzari ; redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău, 2023 (Primex-Com). – ISSN 1857-1557. – 150 ex. 2023. – 2023. – 355 p. – Bibliogr. la sfârșitul art. – Ind. alf. al datelor memorabile documentate: p. 350-352.

050.9
C 13

© Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2023

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine în exclusivitate autorilor.

DECENII, ANI, SĂPTĂMÂNI, ANIVERSĂRI, SĂRBĂTORI TRADIȚIONALE, NAȚIONALE, ZILE INTERNAȚIONALE (MONDIALE), COMEMORATIVE ȘI PROFESIONALE

Decenii declarate de ONU

2014-2024 Deceniul energiei durabile pentru toți
2016-2025 Deceniul de acțiune al Națiunilor Unite pentru nutriție
2018-2027 A treia decadă a Națiunilor Unite pentru eradicarea sărăciei
2018-2028 Deceniul internațional de acțiune „Apa pentru dezvoltare durabilă”
2019-2028 Deceniul păcii (în memoria lui Nelson Mandela)
2019-2028 Deceniul Națiunilor Unite privind agricultura familială
2021-2030 Deceniul internațional al științei Oceanului pentru dezvoltare durabilă
2021-2030 Deceniul Națiunilor Unite privind restaurarea ecosistemelor
2021-2030 Al doilea deceniu de acțiune pentru siguranța rutieră
2022-2032 Deceniul internațional al limbilor indigene

Săptămâni tematice ONU

Săptămâna mondială a relațiilor interconfesionale armonioase – 1-7 februarie
Săptămâna solidarității cu popoarele care luptă împotriva rasismului și a discriminării rasiale – 21-27 martie
Săptămâna mondială a imunizării – 24-30 aprilie
Săptămâna solidarității cu popoarele din teritoriile neautonome – 25-31 mai
Săptămâna mondială a alăptării – 1-7 august
Săptămâna mondială a spațiului – 4-10 octombrie
Săptămâna globală a alfabetizării media și informaționale – 24-31 octombrie
Săptămâna dezarmării – 24-30 octombrie
Săptămâna mondială pentru administrarea corectă a antibioticelor – 13-19 noiembrie

Au fost desemnate pentru 2024:

Anul european al competențelor (9 mai 2023 – 8 mai 2024 – Comisia Europeană)
Anul Avram Iancu în România (Parlamentul, Administrația Prezidențială, Guvernul României)
Anul omagial al pastorației și îngrijirii bolnavilor și Anul comemorativ al Tuturor Sfinților tămăduitori fără de arginți (Patriarhia Română)
Anul accesibilității în municipiul Chișinău (Forumul Social Urban Chișinău, 2024, și Forumul „Accesibilizăm Chișinăul”, 2024)
Bibliotecile în susținerea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” (Ministerul Culturii al Republicii Moldova)
Capitala Națională a Tineretului – Cahul (Republica Moldova)

Capitale mondiale

Capitala Mondială a Cărții (World Book Capital) – Strasbourg (Franța) – Conferința Generală UNESCO
Capitala Mondială a Sportului – Sofia (Bulgaria)
Capitala Mondială a Designului (World Design Capital) – San Diego (SUA) și Tijuana (Mexic) – Organizația Internațională de Design (WDO)

Capitale europene

Capitale Europene ale Culturii (European Capitals of Culture) – Bad Ischl (Austria), Tartu (Estonia), Bodø (Norvegia) – Uniunea Europeană
Capitala Europeană a Tineretului (European Youth Capital) – Gent (Belgia) – Forumul European al Tineretului
Capitala Europeană a Sportului (European Capital of Sport) – Genova (Italia) – Federația Europeană a Sportului (ACES Europa)
Capitala Europeană a Voluntariatului – Ghent (Belgia)
Capitala Verde a Europei – Valencia (Spania)

Zile europene

Ziua europeană a protecției datelor personale – 28 ianuarie
Ziua europeană a siguranței pe internet (prima zi de marți a lunii februarie) – 6 februarie
Ziua europeană a numărului unic de urgență 112 – 11 februarie
Ziua europeană de comemorare a victimelor terorismului – 11 martie
Ziua europeană a cercului – 19 aprilie
Ziua europeană a solidarității și cooperării între generații – 29 aprilie
Ziua europeană a persoanelor cu handicap – 4 mai
Ziua Europei – 9 mai
Ziua europeană a parcurilor naționale – 24 mai
Ziua europeană a păsărilor – 24 mai
Ziua europeană a vecinilor (ultima zi de vineri a lunii mai) – 31 mai
Ziua europeană a muzicii – 21 iunie
Ziua europeană a siguranței la trecerile la nivel cu calea ferată – 25 iunie
Ziua europeană de comemorare a victimelor tuturor regimurilor totalitare și autoritare – 23 august
Ziua europeană a culturii evreilor – 7 septembrie
Ziua europeană de prim-ajutor – 16 septembrie
Ziua europeană a luptei împotriva traficului de persoane – 18 septembrie
Zilele europene ale patrimoniului – 21-22 septembrie
Ziua europeană fără mașini – 22 septembrie
Ziua europeană a limbilor în mediul de afaceri – 26 septembrie
Ziua europeană a limbilor vorbite – 26 septembrie
Ziua europeană a părinților (a doua zi de marți a lunii octombrie) – 8 octombrie
Ziua europeană împotriva pedepsei capitale – 10 octombrie
Ziua europeană a siguranței rutiere – 13 octombrie
Ziua europeană de luptă împotriva traficului de persoane – 18 octombrie
Ziua europeană a justiției civile – 25 octombrie
Ziua europeană a gătitului și alimentației sănătoase – 8 noiembrie

Sărbători naționale, profesionale, comemorative

Ziua comemorării lui Mihai Eminescu – 15 ianuarie
Ziua națională a culturii – 15 ianuarie
Ziua diplomatului în Republica Moldova – 17 ianuarie
Ziua lucrătorului procuraturii în Republica Moldova – 29 ianuarie
Ziua autonomiei locale și a lucrătorului din administrația publică locală în Republica Moldova – 1 februarie
Ziua comemorării lui Grigore Vieru – 14 februarie
Ziua națională a lecturii – 14 februarie
Ziua comemorării celor căzuți în războiul din Afganistan în Republica Moldova – 15 februarie
Ziua dragostei și a bunăvoinței – Dragobete – 24 februarie
Ziua Mărțișorului – 1 martie
Ziua memoriei și recunoștinței (a celor căzuți în conflictul armat din anul 1992 pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova) în Republica Moldova – 2 martie
Ziua Unirii Basarabiei cu România – 27 martie
Ziua contabilului – 4 aprilie
Ziua profesională a salvatorilor și pompierilor din Republica Moldova – 5 aprilie
Ziua libertății în Republica Moldova (zi de comemorare a tinerilor care au manifestat pașnic în numele libertății și democrației) – 7 aprilie
Ziua expertului judiciar – 14 aprilie
Ziua comemorării foametei organizate în anii 1945-1947 (a treia sâmbătă a lunii aprilie) – 15 aprilie
Ziua profesională a bibliotecarului în Republica Moldova – 23 aprilie
Ziua comemorării victimelor catastrofei de la Cernobâl și altor avarii nucleare în Republica Moldova – 26 aprilie

Ziua Drapelului de Stat al Republicii Moldova – 27 aprilie
Ziua lucrătorului din gospodăria de locuințe și deservirea comunală în Republica Moldova (a patra duminică a lunii aprilie) – 28 aprilie
Ziua securității și sănătății în muncă în Republica Moldova – 28 aprilie
Ziua televiziunii naționale – 30 aprilie
Ziua comemorării și reconcilierii în memoria celor căzuți în cel de-Al Doilea Război Mondial – 8 mai
Paștele Blajinilor – 13 mai
Ziua sportivului și a mișcării olimpice (a treia sâmbătă a lunii mai, pentru a celebra nașterea mișcării olimpice moderne) – 18 mai
Ziua lucrătorului din domeniul culturii (a treia duminică a lunii mai) – 19 mai
Ziua Nistrului în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii mai) – 26 mai
Ziua amelioratorului în Republica Moldova (prima zi de duminică a lunii iunie) – 2 iunie
Ziua lucrătorului bancar în Republica Moldova – 4 iunie
Ziua lucrătorului din industria ușoară în Republica Moldova (a doua zi de duminică a lunii iunie) – 9 iunie
Ziua poliției de frontieră în Republica Moldova – 10 iunie
Ziua profesională a asiguratorului în Republica Moldova – 12 iunie
Ziua profesională a jurnalistului – 12 iunie
Ziua profesională a lucrătorului medical și a farmacistului în Republica Moldova (a treia zi de duminică a lunii iunie) – 16 iunie
Ziua istoricului în Republica Moldova – 18 iunie
Ziua comemorării victimelor fascismului în Republica Moldova – 22 iunie
Ziua funcționarului public în Republica Moldova – 23 iunie
Ziua suveranității Republicii Moldova – 23 iunie
Ziua absolventului (ultima zi de sâmbătă a lunii iunie) – 29 iunie
Ziua inventatorului și raționalizatorului în Republica Moldova (ultima zi de sâmbătă a lunii iunie) – 29 iunie
Ziua concurenței în Republica Moldova – 30 iunie
Ziua portului popular în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii iunie) – 30 iunie
Ziua formării inspectoratului fiscal – 1 iulie
Ziua comemorării lui Ștefan cel Mare în Republica Moldova – 2 iulie
Ziua comemorării victimelor stalinismului în Republica Moldova – 6 iulie
Ziua profesională a lucrătorului din comerț în Republica Moldova (prima zi de sâmbătă a lunii iulie) – 6 iulie
Ziua justiției în Republica Moldova (prima zi de duminică a lunii iulie) – 7 iulie
Ziua arhivistului (a doua sâmbătă a lunii iulie) – 13 iulie
Ziua pescarului (a doua duminică a lunii iulie) – 14 iulie
Ziua lucrătorului din domeniul cadastrului, geodeziei și relațiilor funciare în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii iulie) – 28 iulie
Ziua Constituției Republicii Moldova – 29 iulie
Ziua scrisului și a culturii găgăuze – 29 iulie
Ziua feroviarului în Republica Moldova (prima zi de duminică a lunii august) – 4 august
Ziua profesională a lucrătorului din construcții în Republica Moldova (a doua zi de duminică a lunii august) – 11 august
Ziua profesională a lucrătorului financiar în Republica Moldova – 15 august
Ziua Independenței Republicii Moldova – 27 august
Sărbătoarea Națională „Ziua Limbii Române” – 31 august
Ziua cunoștințelor – 1 septembrie
Ziua lucrătorului din sistemul gaze (prima zi de duminică a lunii septembrie) – 1 septembrie
Ziua Armatei Naționale în Republica Moldova – 3 septembrie
Ziua lucrătorului serviciului vamal în Republica Moldova – 4 septembrie
Ziua lucrătorului din organele securității statului în Republica Moldova – 9 septembrie
Ziua lucrătorului din sfera protecției sociale a populației (a treia luni a lunii septembrie) – 15 septembrie
Ziua lucrătorului aviației civile în Republica Moldova – 19 septembrie

Ziua lucrătorului din silvicultură în Republica Moldova (a treia zi de sâmbătă a lunii septembrie) – 21 septembrie
Ziua națională „Un arbore pentru dăinuirea noastră” – 26 septembrie
Festivalul național al mărului (ultima sâmbătă și duminică a lunii septembrie) – 28-29 septembrie
Ziua economistului în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii septembrie) – 29 septembrie
Ziua inginerului (prima zi de sâmbătă a lunii octombrie) – 5 octombrie
Ziua profesională a lucrătorilor din învățământ – 5 octombrie
Ziua națională a vinului în Republica Moldova (prima sâmbătă și duminică a lunii octombrie) – 5-6 octombrie
Ziua arhitectului (prima zi de luni a lunii octombrie) – 7 octombrie
Hramul municipiului Chișinău – 14 octombrie
Ziua națională a alimentației în Republica Moldova – 16 octombrie
Ziua lucrătorului justiției în Republica Moldova – 19 octombrie
Ziua națională de înverzire a plaiului în Republica Moldova (ultima zi de sâmbătă a lunii octombrie) – 26 octombrie
Ziua automobilistului și drumarului în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii octombrie) – 27 octombrie
Ziua radiodifuziunii naționale în Republica Moldova – 30 octombrie
Ziua națională a tineretului în Republica Moldova (a doua zi de duminică a lunii noiembrie) – 10 noiembrie
Ziua lucrătorului din agricultură și din industria prelucrătoare în Republica Moldova (a patra zi de duminică a lunii noiembrie) – 24 noiembrie
Ziua carabinierului în Republica Moldova – 12 decembrie
Ziua poliției în Republica Moldova – 18 decembrie
Ziua colaboratorului sistemului penitenciar (a treia sâmbătă a lunii decembrie) – 21 decembrie
Ziua energeticianului în Republica Moldova – 22 decembrie
Ziua protecției civile și ziua pompierului în Republica Moldova – 24 decembrie

Anul Nou – 1 ianuarie
Ziua mondială a păcii (proclamată de Vatican) – 1 ianuarie
Ziua mondială Braille (ONU) – 4 ianuarie
Nașterea lui Iisus Hristos (Crăciunul, stil vechi) – 7 ianuarie
Ziua mondială a rezervațiilor și parcurilor naturale – 11 ianuarie
Ziua mondială a logicii (UNESCO) – 14 ianuarie
Ziua Wikipedia – 15 ianuarie
Ziua internațională a îmbrățișărilor – 21 ianuarie
Ziua mondială a scrisului de mână – 23 ianuarie
Ziua mondială a culturii africane și afrodescendenților (UNESCO) – 24 ianuarie
Ziua internațională a educației (ONU) – 24 ianuarie
Ziua Unirii Principatelor Române (1859) – 24 ianuarie
Ziua internațională a femeilor în multilateralism (UNESCO) – 25 ianuarie
Ziua mondială a vămilelor – 26 ianuarie
Ziua internațională de comemorare a victimelor holocaustului (ONU, UNESCO) – 27 ianuarie
Ziua internațională de mobilizare împotriva războiului nuclear – 28 ianuarie
Ziua internațională a nonviolentei în școli – 30 ianuarie
Ziua internațională a cititului împreună – 1 februarie
Ziua mondială a tineretului ortodox – 2 februarie
Ziua mondială de luptă împotriva cancerului – 4 februarie
Ziua internațională a fraternității umane (ONU) – 4 februarie
Ziua mondială fără telefon mobil – 6 februarie
Ziua internațională a toleranței zero față de mutilarea genitală feminină (ONU) – 6 februarie

Ziua mondială a stomatologului – 9 februarie
Ziua mondială a leguminoaselor (ONU) – 10 februarie
Ziua internațională a femeilor și fetelor din domeniul științei (ONU) – 11 februarie
Ziua mondială a radioului (ONU) – 13 februarie
Ziua internațională a donației de carte – 14 februarie
Ziua internațională a îndrăgostiților – 14 februarie
Ziua internațională a demonstrațiilor pentru pace – 15 februarie
Ziua faptelor bune – 17 februarie
Ziua mondială a echității sociale (ONU) – 20 februarie
Ziua internațională a ghizilor de turism – 21 februarie
Ziua internațională a limbii materne (ONU, UNESCO) – 21 februarie
Ziua internațională a filantropiei corporatiste (a patra zi de luni a lunii februarie) – 26 februarie
Ziua mondială a imunității – 1 martie
Ziua mondială a protecției civile – 1 martie
Ziua internațională a salvatorului – 1 martie
Ziua mondială a faunei sălbatice (ONU) – 3 martie
Ziua mondială a scriitorilor – 3 martie
Ziua mondială a ingineriei pentru dezvoltare durabilă (UNESCO) – 4 martie
Ziua mondială a luptei împotriva exploatării sexuale – 4 martie
Ziua mondială a eficienței energetice – 5 martie
Ziua internațională a femeii (ONU, UNESCO) – 8 martie
Ziua internațională a DJ-ilor – 9 martie
Ziua internațională a judecătoarelor (ONU) – 10 martie
Ziua mondială împotriva cenzurii cibernetice – 12 martie
Ziua internațională a matematicii (semnului π (pi)) (UNESCO) – 14 martie
Ziua internațională a râurilor și de luptă împotriva barajelor – 14 martie
Ziua mondială a drepturilor consumatorului – 15 martie
Ziua internațională împotriva violenței poliției – 15 martie
Ziua mondială a sănătății orale – 20 martie
Ziua internațională a astrologiei (ziua echinocțiului de primăvară) – 20 martie
Ziua internațională a fericirii (ONU) – 20 martie
Ziua internațională a francofoniei (ONU) – 20 martie
Ziua internațională a teatrului pentru copii și tineret – 20 martie
Ziua mondială a poeziei (ONU) – 21 martie
Ziua mondială a sindromului Down (ONU) – 21 martie
Ziua mondială a teatrului de animație – 21 martie
Ziua mondială pentru eliminarea discriminării rasiale (ONU) – 21 martie
Ziua internațională a copiilor străzii (ONU) – 21 martie
Ziua internațională a lui Nowruz, sărbătoare închinată focului și purității (ONU) – 21 martie
Ziua internațională a pădurilor (ONU) – 21 martie
Ziua internațională de combatere a insomniei – 21 martie
Ziua conștiinței planetare – 21 martie
Ziua mondială a apei (ONU) – 22 martie
Ziua mondială a meteorologiei (ONU) – 23 martie
Ziua mondială de combatere a tuberculozei (ONU) – 24 martie
Ziua internațională a dreptului la adevăr privind încălcările grave ale drepturilor omului și pentru demnitatea victimelor (ONU) – 24 martie
Ziua mondială a cărții poștale – 25 martie
Ziua internațională de comemorare a victimelor sclaviei și a comerțului transatlantic cu sclavi (ONU) – 25 martie
Ziua internațională de solidaritate cu angajații reținuți și cu cei dispăruți (ONU) – 25 martie
Ziua mondială a teatrului – 27 martie

Sfintele paști la catolici și protestanți – 31 martie
Ziua internațională a umorului (păcălelilor) – 1 aprilie
Ziua internațională a cărții pentru copii – 2 aprilie
Ziua internațională de conștientizare a autismului (ONU) – 2 aprilie
Ziua internațională pentru conștientizarea pericolului reprezentat de minele antipersonal și asistență în lupta împotriva acestora (ONU) – 4 aprilie
Pesah (Paștele evreiesc) – 5-13 aprilie
Ziua internațională a sportului pentru dezvoltare și pace (UNESCO) – 6 aprilie
Ziua mondială a sănătății (ONU) – 7 aprilie
Ziua internațională de reflecție asupra genocidului din Rwanda (ONU) – 7 aprilie
Ziua internațională a romilor – 8 aprilie
Ziua mondială a păsărilor migratoare și a patrimoniului mondial – 9 aprilie
Ziua internațională a celor eliberați din lagărele fasciste de concentrare – 11 aprilie
Ziua mondială a aviației și cosmonauticii – 12 aprilie
Ziua internațională a zborului spațial uman (ONU) – 12 aprilie
Ziua mondială a bolii Chagas (ONU) – 14 aprilie
Ziua internațională a culturii (Pactul Roerich) – 15 aprilie
Ziua mondială a artei (UNESCO) – 15 aprilie
Ziua internațională a hemofiliei – 17 aprilie
Ziua internațională a monumentelor și siturilor – 18 aprilie
Ziua internațională a astronomiei – 20 aprilie
Ziua limbii chineze (ONU) – 20 aprilie
Ziua mondială a cercului – 21 aprilie
Ziua mondială a creativității și inovării (ONU) – 21 aprilie
Ziua mondială a planetei Pământ (ONU) – 22 aprilie
Ziua mondială a cărții și dreptului de autor (ONU, UNESCO) – 23 aprilie
Ziua limbii engleze (ONU) – 23 aprilie
Ziua mondială a protecției animalelor de laborator – 24 aprilie
Ziua internațională a multilateralismului și diplomației pentru pace (ONU) – 24 aprilie
Ziua internațională a secretarului/Ziua administratorilor profesioniști – aprilie, ultima zi de miercuri a lunii – 24 aprilie
Ziua mondială a malariei (ONU) – 25 aprilie
Ziua internațională a delegatului (ONU) – 25 aprilie
Ziua mondială a proprietății intelectuale (ONU) – 26 aprilie
Ziua internațională de comemorare a dezastrului de la Cernobâl (ONU) – 26 aprilie
Ziua internațională a fetelor în TIC (ONU) – 27 aprilie
Ziua mondială a orașelor înfrățite (ultima duminică a lunii aprilie) – 28 aprilie
Ziua mondială a securității și sănătății în muncă (ONU) – 28 aprilie
Ziua mondială a dansului (UNESCO) – 29 aprilie
Ziua internațională de comemorare a tuturor victimelor războiului chimic – 29 aprilie
Ziua internațională a jazzului (ONU, UNESCO) – 30 aprilie
Ziua internațională a solidarității oamenilor muncii – 1 mai
Ziua mondială a tonului (ONU) – 2 mai
Ziua mondială a libertății presei (ONU) – 3 mai
Ziua internațională a pompierilor – 4 mai
Învierea Domnului (Sfintele Paști), la ortodocși – 5 mai
Ziua mondială a limbii portugheze (ONU, UNESCO) – 5 mai
Ziua patrimoniului mondial african (UNESCO) – 5 mai
Ziua internațională a moașelor – 5 mai
Ziua Vesak (nașterea lui Gautama Buddha, fondatorul budismului) (ONU) – 5 mai
Ziua mondială a astmului (prima zi de marți a lunii mai) – 7 mai
Ziua internațională a crucii roșii și a semilunii roșii – 8 mai

Zile de comemorare și reconciliere în memoria celor căzuți în cel de-Al Doilea Război Mondial (ONU) – 8 și 9 mai
Ziua internațională a arganiei (ONU) – 10 mai
Ziua internațională a modei – 11 mai
Ziua internațională a asistenților medicali – 12 mai
Ziua mondială a păsărilor migratoare (ONU) – 13 mai
Ziua internațională a dorului – 13 mai
Ziua internațională a familiilor (ONU) – 15 mai
Ziua internațională a latinității – 15 mai
Ziua internațională a medicului veterinar – 15 mai
Ziua internațională de acțiune pentru climă – 15 mai
Ziua internațională a conviețuirii împreună în pace (ONU, UNESCO) – 16 mai
Ziua internațională a luminii (ONU, UNESCO) – 16 mai
Ziua mondială a telecomunicațiilor și societății informaționale (ONU) – 17 mai
Ziua mondială împotriva homofobiei, biofobiei și transfobiei – 17 mai
Ziua internațională a telefonului copilului – 17 mai
Ziua internațională a muzeelor – 18 mai
Ziua internațională de comemorare a persoanelor decedate de SIDA – 18 mai
Ziua mondială de luptă împotriva hepatitei – 19 mai
Ziua internațională a lumânărilor aprinse (comemorarea victimelor SIDA) (a treia zi de duminică a lunii mai) – 19 mai
Ziua mondială a albinelor – 20 mai
Ziua internațională a metrologiei – 20 mai
Ziua mondială a diversității culturale pentru dialog și dezvoltare (ONU) – 21 mai
Ziua internațională a cămășii tradiționale ucrainene – 21 mai
Ziua internațională a ceaiului (ONU) – 21 mai
Ziua internațională a diversității biologice (ONU, UNESCO) – 22 mai
Ziua internațională pentru eliminarea fistulei obstetricale (ONU) – 23 mai
Ziua Sfinților Kiril și Metodie (sărbătoarea alfabetului chirilic și a culturii slave) – 24 mai
Ziua internațională a copiilor dispăruți – 25 mai
Ziua internațională pentru sănătatea femeii – 28 mai
Ziua internațională a forțelor ONU de menținere a păcii (ONU) – 29 mai
Ziua românilor de pretutindeni – 29 mai
Ziua mondială a sclerozei multiple – 30 mai
Ziua mondială fără tutun (ONU) – 31 mai
Ziua mondială a părinților (ONU) – 1 iunie
Ziua internațională a ocrotirii copilului (UNICEF) – 1 iunie
Ziua mondială a bicicletei (ONU) – 3 iunie
Ziua internațională a copiilor nevinovați, victime ale agresiunii (ONU) – 4 iunie
Ziua mondială a mediului (ONU, UNESCO) – 5 iunie
Ziua internațională pentru lupta împotriva pescuitului ilegal, nedeclarat și nereglementat (ONU) – 5 iunie
Ziua limbii ruse (ONU) – 6 iunie
Ziua mondială a oceanelor (ONU) – 8 iunie
Ziua mondială împotriva muncii copilului (ONU) – 12 iunie
Ziua internațională de conștientizare a albinismului (ONU) – 13 iunie
Ziua mondială a donatorului de sânge (ONU) – 14 iunie
Ziua mondială a vântului – 15 iunie
Ziua mondială de conștientizare a abuzului asupra bătrânilor (ONU) – 15 iunie
Ziua internațională a remitențelor familiale (ONU) – 16 iunie
Ziua mondială de combatere a deșertificării și secetei (ONU) – 17 iunie
Ziua gastronomiei durabile (ONU) – 18 iunie
Ziua internațională pentru eliminarea violenței sexuale în conflict (ONU) – 19 iunie

Ziua mondială a refugiatului (ONU) – 20 iunie
Ziua mondială a Soarelui (solstițiul de vară) – 21 iunie
Ziua internațională a sărbătoririi solstițiului (ONU) – 21 iunie
Ziua internațională yoga (ONU) – 21 iunie
Ziua mondială olimpică – 23 iunie
Ziua internațională a văduvei (ONU) – 23 iunie
Ziua serviciului public (ONU) – 23 iunie
Ziua universală a ei – 24 iunie
Ziua navigatorului (ONU) – 25 iunie
Ziua internațională de colaborare în favoarea păcii și democrației – 26 iunie
Ziua internațională împotriva consumului și traficului ilicit de droguri (ONU) – 26 iunie
Ziua internațională în sprijinul victimelor torturii (ONU) – 26 iunie
Ziua internațională a pescarului – 27 iunie
Ziua microîntreprinderilor, a întreprinderilor mici și mijlocii (ONU) – 27 iunie
Ziua internațională a Dunării – 29 iunie
Ziua internațională a tropicelor (ONU) – 29 iunie
Ziua internațională a asteroizilor (ONU) – 30 iunie
Ziua internațională a parlamentarismului (ONU) – 30 iunie
Ziua internațională a cooperativelor (ONU) – 1 iulie
Ziua internațională a sărutului – 6 iulie
Ziua mondială a ciocolatei – 11 iulie
Ziua mondială a populației (ONU) – 11 iulie
Ziua mondială a competențelor tinerilor (ONU) – 15 iulie
Ziua justiției penale internaționale – 17 iulie
Ziua internațională Nelson Mandela (ONU, UNESCO) – 18 iulie
Ziua mondială a șahului (ONU) – 20 iulie
Ziua mondială a balenelor și delfinilor – 23 iulie
Ziua mondială de prevenire a înecului (ONU) – 25 iulie
Ziua internațională pentru conservarea ecosistemului de mangrove (UNESCO) – 26 iulie
Ziua mondială de luptă împotriva hepatitei (ONU) – 28 iulie
Ziua internațională a tigrlui – 29 iulie
Ziua mondială împotriva traficului de persoane (ONU) – 30 iulie
Ziua internațională a prieteniei (ONU) – 30 iulie
Ziua Hiroshimei (Ziua mondială a luptei împotriva armelor nucleare) – 6 august
Ziua internațională a infinitului (infinității) – 8 august
Ziua internațională a grădinilor zoologice și parcurilor – 9 august
Ziua internațională a populației indigene din lume (ONU) – 9 august
Ziua internațională a tineretului (ONU) – 12 august
Ziua internațională a stângacilor – 13 august
Ziua mondială a asistenței umanitare (ONU) – 19 august
Ziua mondială a fotografiei – 19 august
Ziua internațională de comemorare și omagiu adus victimelor terorismului (ONU) – 21 august
Ziua internațională de comemorare a victimelor actelor de violență bazate pe religie sau credință (ONU) – 22 august
Ziua internațională pentru comemorarea comerțului cu sclavi și a abolirii acestuia (ONU) – 23 august
Ziua internațională împotriva testelor nucleare (ONU) – 29 august
Ziua internațională a victimelor disparițiilor forțate (ONU) – 30 august
Ziua mondială a blogului – 31 august
Ziua internațională a persoanelor de descendență africană (ONU) – 31 august
Ziua internațională a carității (ONU) – 5 septembrie
Ziua internațională a aerului curat pentru un cer albastru (ONU) – 7 septembrie
Ziua mondială a literaturii (UNESCO) – 8 septembrie

Ziua internațională a alfabetizării (ONU, UNESCO) – 8 septembrie
Ziua mondială a frumuseții – 9 septembrie
Ziua internațională pentru protecția educației împotriva atacurilor (ONU) – 9 septembrie
Ziua mondială pentru prevenirea suicidului (ONU) – 10 septembrie
Ziua internațională pentru cooperarea Sud-Sud (ONU) – 12 septembrie
Ziua internațională a programatorului – 13 septembrie
Anul Nou evreiesc Roș Hașana (după calendarul iudaic – anul 5784) – 15 septembrie
Ziua internațională a democrației (ONU, UNESCO) – 15 septembrie
Ziua mondială a securității pacienților (ONU) – 17 septembrie
Ziua mondială a geologiei – 18 septembrie
Ziua mondială a monitorizării calității apei – 18 septembrie
Ziua internațională a egalității de salarizare (ONU) – 18 septembrie
Ziua internațională a sportului universitar (UNESCO) – 20 septembrie
Ziua internațională a păcii (ONU) – 21 septembrie
Ziua internațională de preservare a stratului de ozon (ONU) – 21 septembrie
Ziua mondială a curățeniei (ONU) – 23 septembrie
Ziua internațională a limbajului semnelor (ONU) – 23 septembrie
Ziua internațională împotriva exploatării sexuale și traficului de femei și copii – 23 septembrie
Ziua mondială a marinei (ONU) (ultima zi de joi a lunii septembrie) – 26 septembrie
Ziua mondială a mării – 26 septembrie
Ziua mondială a Munților Carpați – 26 septembrie
Ziua internațională pentru eliminarea totală a armelor nucleare (ONU) – 26 septembrie
Ziua mondială a turismului (ONU) – 27 septembrie
Ziua internațională a accesului universal la informații (ONU, UNESCO) – 28 septembrie
Ziua mondială a cafelei – 29 septembrie
Ziua mondială a inimii (ONU) – 29 septembrie
Ziua internațională de conștientizare a pierderii și risipei de alimente (ONU) – 29 septembrie
Ziua internațională a traducerilor (ONU) – 30 septembrie
Lunarul bibliotecilor școlare (Asociația Internațională a Bibliotecilor Școlare (IASL) – 1-31 octombrie
Ziua mondială a persoanelor în etate (ONU) – 1 octombrie
Ziua internațională a medicului – 1 octombrie
Ziua internațională a muzicii – 1 octombrie
Ziua internațională a vegetarienilor – 1 octombrie
Ziua mondială a habitatului (ONU) – 2 octombrie
Ziua mondială fără alcool – 2 octombrie
Ziua internațională a nonviolenței (ONU) – 2 octombrie
Ziua mondială a cocorilor – 3 octombrie
Ziua mondială a mersului pe jos – 3 octombrie
Ziua mondială a animalelor sălbatice – 4 octombrie
Ziua mondială a profesorului (ONU, UNESCO) – 5 octombrie
Ziua mondială a paraliziei cerebrale – 6 octombrie
Ziua mondială a zâmbetului (prima zi de vineri a lunii octombrie) – 6 octombrie
Ziua internațională a geodiversității (UNESCO) – 6 octombrie
Ziua mondială a arhitecturii (prima zi de luni a lunii octombrie) – 7 octombrie
Ziua internațională a muncii decente – 7 octombrie
Ziua mondială a poștei (ONU) – 9 octombrie
Ziua mondială a sănătății mentale (ONU) – 10 octombrie
Ziua mondială a vederii (a doua zi de joi a luni) – 10 octombrie
Ziua internațională a copilului (ONU, UNESCO) – 11 octombrie
Ziua internațională a fetei (UNESCO) – 11 octombrie
Ziua mondială a limbii spaniole (ONU) – 12 octombrie
Ziua internațională pentru reducerea riscului de dezastre (UNESCO) – 13 octombrie

Ziua internațională a standardizării – 14 octombrie
Ziua mondială a femeilor din mediul rural (ONU) – 15 octombrie
Ziua mondială a mersului pe jos – 15 octombrie
Ziua mondială a spălatului pe mâini (ONU) – 15 octombrie
Ziua mondială a alimentației (ONU) – 16 octombrie
Ziua mondială a pâinii – 16 octombrie
Ziua internațională pentru eradicarea sărăciei (ONU) – 17 octombrie
Ziua mondială a statisticii – 20 octombrie
Ziua mondială a misionarilor – 23 octombrie
Ziua mondială pentru acțiune climatică – 24 octombrie
Ziua internațională de dezvoltare informațională (ONU) – 24 octombrie
Ziua Națiunilor Unite (ONU) – 24 octombrie
Ziua mondială a patrimoniului audiovizual (ONU, UNESCO) – 26 octombrie
Ziua internațională a animației – 28 octombrie
Ziua internațională a bibliotecilor școlare (ultima zi de luni a lunii octombrie) – 28 octombrie
Ziua internațională a internetului – 29 octombrie
Ziua mondială a orașelor (ONU) – 31 octombrie
Ziua internațională a economisirii – 31 octombrie
Ziua internațională a Mării Negre – 31 octombrie
Ziua internațională a veganilor – 1 noiembrie
Ziua internațională de eliminare a impunității pentru crime împotriva jurnaliștilor (ONU) – 2 noiembrie
Ziua internațională a rezervațiilor biosferei (UNESCO) – 3 noiembrie
Ziua mondială a limbii romani (UNESCO) – 5 noiembrie
Ziua mondială de conștientizare a tsunamiului (ONU) – 5 noiembrie
Ziua internațională pentru prevenirea exploatării mediului în timp de război și conflicte armate (ONU) – 6 noiembrie
Ziua internațională împotriva violenței și a agresiunii în școală, inclusiv a hărțuirii cibernetice (prima zi de joi a lunii noiembrie) – 7 noiembrie
Ziua internațională a radiologiei – 8 noiembrie
Ziua internațională a zonelor urbane – 8 noiembrie
Ziua mondială a calității (a doua zi de joi a lunii noiembrie) – 9 noiembrie
Ziua internațională împotriva discriminării de orice tip – 9 noiembrie
Ziua mondială a științei pentru pace și dezvoltare (ONU, UNESCO) – 10 noiembrie
Ziua mondială de luptă împotriva pneumoniei (ONU, OMS) – 12 noiembrie
Ziua mondială a bunăvoinței – 13 noiembrie
Ziua internațională a mimului – 13 noiembrie
Ziua internațională de educație a copiilor nevăzători – 13 noiembrie
Ziua mondială de combatere a diabetului (ONU, OMS) – 14 noiembrie
Ziua internațională împotriva traficului ilicit de bunuri culturale (UNESCO) – 14 noiembrie
Ziua mondială a sistemelor informaționale geografice – 15 noiembrie
Ziua internațională a toleranței (ONU) – 16 noiembrie
Ziua mondială a filosofiei (UNESCO) – 17 noiembrie
Ziua mondială a prematurității – 17 noiembrie
Ziua internațională a studenților – 17 noiembrie
Ziua internațională fără datorii – 17 noiembrie
Ziua internațională a artei islamice (UNESCO) – 18 noiembrie
Ziua mondială de comemorare a victimelor accidentelor rutiere (a treia zi de duminică a lunii noiembrie) – 19 noiembrie
Ziua internațională a bărbaților – 19 noiembrie
Ziua internațională de prevenire a abuzului asupra copilului – 19 noiembrie
Ziua internațională a drepturilor copilului (ONU) – 20 noiembrie
Ziua de comemorare a victimelor transgender (ONU) – 20 noiembrie

Ziua mondială a filozofiei (UNESCO) – 21 noiembrie
Ziua mondială a salutului – 21 noiembrie
Ziua mondială a televiziunii – 21 noiembrie
Ziua mondială a viitorului (UNESCO) – 23 noiembrie
Ziua internațională pentru eliminarea violenței asupra femeilor (UNESCO) – 25 noiembrie
Ziua mondială a măslinelor (UNESCO) – 26 noiembrie
Ziua internațională de solidaritate cu poporul palestinian (ONU) – 29 noiembrie
Ziua mondială împotriva pedepsei cu moartea – 30 noiembrie
Ziua internațională pentru protecția informației – 30 noiembrie
Ziua mondială de combatere SIDA (ONU, UNESCO) – 1 decembrie
Ziua națională a României – 1 decembrie
Ziua mondială a viitorului (UNESCO) – 2 decembrie
Ziua internațională pentru abolirea sclaviei (ONU) – 2 decembrie
Ziua internațională a persoanelor cu dizabilități (UNESCO) – 3 decembrie
Ziua mondială a solului (ONU) – 5 decembrie
Ziua internațională a voluntarilor în slujba dezvoltării economice și sociale (ONU) – 5 decembrie
Ziua internațională a aviației civile (ONU) – 7 decembrie
Ziua mondială a televiziunii și radioului pentru copii (a doua duminică a lunii decembrie) – 8 decembrie
Ziua internațională a cântului coral (a doua duminică a lunii decembrie) – 8 decembrie
Ziua internațională împotriva corupției (ONU) – 9 decembrie
Ziua internațională a fotbalului – 10 decembrie
Ziua drepturilor omului (ONU, UNESCO) – 10 decembrie
Ziua premiului Nobel (Nobeldagen) – 10 decembrie
Ziua internațională a munților (ONU) – 11 decembrie
Ziua internațională de protest împotriva reactoarelor nucleare – 14 decembrie
Ziua internațională a migranților (ONU, UNESCO) – 18 decembrie
Ziua limbii arabe (UNESCO) – 18 decembrie
Ziua internațională a mărilor și oceanelor – 19 decembrie
Ziua internațională a solidarității umane – 20 decembrie
Nașterea lui Iisus Hristos (Crăciunul, stil nou) – 25 decembrie
Ziua internațională a cinematografului – 28 decembrie
Ziua mondială pentru conservarea diversității biologice – 29 decembrie

Opere aniversare:

420 – „Othello” de William Shakespeare (1604)
355 – „Ipocritul” de Molière (1669)
305 – „Viața și aventurile minunate ale lui Robinson Crusoe” de Daniel Defoe (1719)
250 – „Suferințele tânărului Werther” (Die Leiden des Jungen Werthers) de Johann Wolfgang von Goethe (1774)
240 – „Nunta lui Figaro” de Pierre Beaumarchais (1784)
230 – „Reineke vulpoiul” (Reineke Fuchs) de Johann Wolfgang von Goethe (1794)
200 – „Prea multă minte strică” (Топе от ума) de Aleksandr Griboedov (Александр Грибоедов) (1824)
190 – „Căluțul cocoșat” (Конёк горбунок) de Piotr Eršov (Пётр Ершов) (1834)
180 – „Cei trei mușchetari” (Les Trois Mousquetaires) de Alexandre Dumas-tatăl (1844)
180 – „Crăiasa zăpezii” (Sneedronningen) de Hans Christian Andersen (1844)
180 – „Istoria unui galbân” de Vasile Alecsandri (1844)
175 – „David Copperfield” de Charles Dickens (1849)
160 – „Călătorie spre centrul Pământului” (Voyage au centre de la terre) de Jules Verne (1864)
150 – „Dan, căpitan de plai” de Vasile Alecsandri (1874)
150 – „Dumbrava Roșie” de Vasile Alecsandri (1874)

-
- 150 – „Spartacus” de Raffaello Giovagnoli (1874)
145 – „Amintiri din copilărie” de Ion Creangă (1879)
145 – „Despot Vodă” de Vasile Alecsandri (1879)
145 – „Revedere” de Mihai Eminescu (1879)
140 – „Aventurile lui Huckleberry Finn” (The Adventures of Huckleberry Finn) de Mark Twain (1884)
140 – „Fântâna Blanduziei” de Vasile Alecsandri (1884)
140 – „O scrisoare pierdută” de Ion Luca Caragiale (1884)
135 – „Trei într-o barcă, fără a mai socoti și câinele” (Three Men in a Boat) de Jerome K. Jerome (1889)
130 – „Cartea Junglei” (The Jungle Book) de Rudyard Kipling (1894)
130 – „Mara” de Ioan Slavici (1894)
130 – „Morcoveață” (Poil de Carotte) de Jules Renard (1894)
130 – „Povești pentru Alionușka” (Алёнушкины сказки) de Dmitri Mamin-Sibireak (Дмитрий Мамин-Сибиряк) (1894)
125 – „Vrăjitorul din Oz” (The Wizard of Oz) de Lyman Frank Baum (1899)
115 – „Apus de Soare” de Barbu Ștefănescu Delavrancea (1909)
115 – „Povestea căutătorilor de comori” (The Story of the Treasure Seekers) de Edith Nesbit (1899)
100 – „Roșu, galben și albastru” de Ion Minulescu (1924)
95 – „Emil și detectivii” (Emil und die Detektive) de Erich Kästner (1929)
90 – „Mary Poppins” de Pamela L. Travers (1934)
90 – „Viața lui Ștefan cel Mare” de Mihail Sadoveanu (1934)
95 – „Zodia Cancerului sau vremea Ducăi-Vodă” de Mihail Sadoveanu (1929)
85 – „Pământ al oamenilor” (Terre des hommes) de Antoine de Sent-Exupery (1939)
70 – „Împăratul muștelor” (Lord of the Flies) de William Golding (1954)
70 – „Prințul Mio și căluțul fermecat” (Mio, min Mio) de Astrid Lindgren (1954)
70 – „Stăpânul inelelor” (The Lord of the Rings) de John Ronald Reuel Tolkien (1954)
65 – „Balada celor cinci motănași” de Ion Druță (1959)
65 – „Casa Mare” de Ion Druță (1959)
65 – „Coamă-Albă” (Crin-Blanc) de René Guillot (1959)
65 – „Din moși-strămoși” de Gheorghe Malarciuc (1959)
65 – „Gelsomino în Țara Mincinoșilor” (Gelsomino nel paese des bugiardi) de Gianni Rodari (1959)
60 – „Băiețelul din Coliba Albastră” de Spiridon Vangheli (1964)
60 – „Legământ” de Grigore Vieru (1964)
55 – „Delfinul” de George Meniuc (1969)
50 – „Greierașul Puiu” de Dumitru Matcovschi (1974)

Ianuarie

2024

Luceafărul (1989, șamotă)

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sâ	Du
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

170 de ani de la nașterea lui **Vasile Florea**, pedagog basarabean, promotor al ideii Unirii (1 ian. 1854 – 24 dec. 1920). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 23.*

90 de ani de la nașterea **Mariiei Palistrant**, fiziciană, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (1 ian. 1934 – 30 mai 2020). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 17; 2019, p. 17-18.*

140 de ani de la nașterea lui **Vasile Popovici-Ieșeanul**, dirijor român de cor (1 ian. 1884 – 11 sept. 1964).

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Dinică**, actor român de teatru și film, interpret de muzică de petrecere și romanțe (1 ian. 1934 – 10 noiem. 2009). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 18-19.*

70 de ani de la nașterea lui **Vasile Toma**, poet liric și satiric, cercetător literar, redactor, pedagog (2 ian. 1954 – 29 mar. 2013). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 82; 2014, p. 26-27; 2017, p. 102.*

140 de ani de la nașterea lui **Vasile Bârcă**, avocat, judecător de pace, doctor în drept, membru al Sfatului Țării, senator, primar al Chișinăului și subsecretar de stat în cadrul României întregite (2 ian. 1884 – 14 mai 1949). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 10; CN 2009, p. 21-22.*

130 de ani de la nașterea lui **Horia Teodoru**, arhitect român, restaurator de monumente și gravor, profesor universitar (2 ian. 1894 – 21 iun. 1976).

2130 de ani de la nașterea lui **Marcus Tullius Cicero**, filozof roman, om politic, jurist, orator, scriitor (3 ian. 106 – 7 dec. 43 î.Hr.). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 10-12.*

150 de ani de la nașterea lui **Ioan Râșcanu**, general român originar din Basarabia, ministru de război, ministru pentru Basarabia și Bucovina, deputat

și senator în mai multe legislaturi (4 ian. 1874 – 25 febr. 1952). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 27-28.*

110 ani de la inițierea editării ziarului săptămânal „**Cuvânt moldovenesc**”, supliment al revistei cu același titlu, publicat la Chișinău (5 ian. 1914 – 25 dec. 1919).

100 de ani de la nașterea **Iraidei Iacovleva**, medic, specialistă în anatomie patologică și oncologie, doctor habilitat în medicină, profesor universitar (5 ian. 1924 – 10 noiem. 2021). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 28-29.*

75 de ani de la nașterea lui **Leo Butnaru**, poet, prozator, istoric literar/exeget al avangardismului, eseist, traducător (5 ian. 1949). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 12-17; CN 2009, p. 23-24; 2014, p. 29-30; 2019, p. 19-21.*

70 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Budeanu**, jurnalist, publicist, scriitor, romancier, (5 ian. 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 30-31.*

60 de ani de la nașterea lui **Oleg Garaz**, muzicolog, eseist, prozator, doctor habilitat în muzicologie (5 ian. 1964).

165 de ani de la **Unirea Principatelor Române**, numite **Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești**, înfăptuită de către Alexandru Ioan Cuza (în Moldova – 5 ian., în Țara Românească – 24 ian. 1859). *A se vedea și art. din CN 2019, p. 43-47.*

140 de ani de la nașterea **Heddei-Hedwig Halițchi**, interpretă, pianistă, profesoară originară din Cernăuți (6 ian. 1884 – 1967).

100 de ani de la nașterea lui **Nicolae Chiosa**, compozitor, bariton liric, interpret de muzică populară, profesor universitar (6 ian. 1924 – 25 apr. 1998). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 18-19; CN 2004, p. 15.*

100 de ani de la nașterea lui **Ion Popușoi**, botanist, doctor

habilitat în științe biologice, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Om emerit (6 ian. 1924 – 24 mai 2012). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 16-18; 2019, p. 21-22.*

80 de ani de la nașterea **Elenei Calchei**, biolog, doctor în biologie, conferențiar universitar, cercetătoare și inventatoare (6 ian. 1944). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 32.*

190 de ani de la nașterea lui **Alexandru Sihleanu**, poet romantic român (6 ian. 1834 – 14 mar. 1857). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 24-25.*

70 de ani de la nașterea **Olimpiei Mitric**, filolog român, doctor în filologie, profesor universitar, cercetător în domeniul patrimoniului cultural (7 ian. 1954).

250 de ani de la nașterea lui **Petru Kunițki**, protoiereu, slujitor al Bisericii Ortodoxe și al învățământului religios, colaborator activ al Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni. A fost primul rector al Seminarului Teologic din Chișinău (8 ian. 1774 – 29 ian. 1837). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 33-34.*

70 de ani de la nașterea lui **Lucian Vasiliu**, scriitor român, poet, publicist, bibliotecar, muzeograf (8 ian. 1954).

200 de ani de la nașterea lui **Wilkie Collins**, prozator și dramaturg englez, pionier al romanului polițist (8 ian. 1824 – 23 sept. 1889).

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Mișcoi**, matematician, specialist în matematica aplicată, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (9 ian. 1944 – 12 sept. 2020). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 27-28; CN 2019, p. 25-26.*

90 de ani de la nașterea lui **Mircea Tomuș**, scriitor român, prozator, jurnalist, critic și istoric literar, editor și om de știință

(9 ian. 1934 – 28 mar. 2022). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 19-20.*

80 de ani de la apariția la Iași a publicației săptămânale „**Propășirea**” (9 ian. 1944 – 29 oct. 1944). *A se vedea și art. din CB 1994, p. 4-5; CN 2004, p. 18-19; 2009, p. 11.*

150 de ani de la nașterea lui **Ștefan Burileanu**, matematician român, inginer militar, general de artilerie, doctor în științe și cercetător în metalurgie, profesor universitar, inventator, membru titular al Academiei Române (10 ian. 1874 – 1944).

95 de ani de la nașterea lui **Vladimir Minin**, profesor, prim-dirijor al Corului Cameral Academic de Stat din Moscova, rector al Institutului Muzical-Pedagogic „Gnesin”, a activat la Chișinău în cadrul Capelei „Doina” (10 ian. 1929). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 28-29.*

120 de ani de la nașterea lui **Grigore I. Ionescu**, arhitect român, istoric al arhitecturii, doctor în arhitectură, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (11 ian. 1904 – 26 iun. 1992). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 21-22.*

80 de ani de la nașterea lui **Bujor T. Ripeanu**, publicist român, documentarist, critic și istoric de film, arhivist, producător de cinema, TV și video (12 ian. 1938).

160 de ani de la întemeierea **mănăstirii Noul Neamț** în județul Tighina (13 ian. 1864). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 22-24; 2014, p. 37.*

90 de ani de la nașterea lui **Efrem (Efraim) Bauh**, scriitor, jurnalist, traducător, scenarist, geolog, originar din Tighina, stabilit în Israel (13 ian. 1934 – 13 apr. 2020). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 31-32.*

150 de ani de la nașterea lui **Ioan Grințescu**, botanist, membru titular al Academiei Române (13 ian. 1874 – 1 iul. 1963).

95 de ani de la nașterea lui

Grigore Botezatu, folclorist, doctor în filologie, cercetător al culturii populare, Om emerit (14 ian. 1929 – 12 aug. 2021). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 20-23; CN 2004, p. 24; 2014, p. 38-39.*

80 de ani de la nașterea lui **Vasile Guțanu**, specialist în chimia fizică, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, inventator (14 ian. 1944). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 32-34.*

130 de ani de la nașterea **Ecaterinei Teodoroiu**, cercetașă, sublocotenent din timpul Primului Război Mondial, eroină națională a României (14 ian. 1894 – 22 aug. 1917). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 39.*

160 de ani de la nașterea lui **Toma Ciorbă**, medic sanitar al or. Chișinău, fondatorul și conducătorul Spitalului de Boli Infecțioase din Chișinău (15 ian. 1864 – 30 dec. 1936). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 26-27; 2016, p. 380-381; 2021, p. 505-506.*

90 de ani de la nașterea **Getei Vișan**, pictoriță-decoratoare română, originară din Republica Moldova (15 ian. 1934). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 29.*

75 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Chirița**, traducător, editor, redactor de carte (17 ian. 1949 – 26 dec. 2021).

65 de ani de la nașterea lui **Nicolae Dohotaru**, dirijor și profesor, director și prim-dirijor al Teatrului de Operă și Balet din Chișinău, Maestru în artă, Artist al poporului (19 ian. 1959). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 12; 2019, p. 32.*

100 de ani de la nașterea lui **Victor Săhleanu**, personalitate plurivalentă a culturii românești, antropolog, filozof, matematician, biofizician, poet, eseist, membru al Academiei de Științe Medicale a Uniunii Medicale Balcanice (19 ian. 1924 – 26 aug. 1997).

90 de ani de la nașterea **Sofiei Bobernaga**, critic de artă, peda-

gog, publicistă (20 ian. 1934). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 32; 2014, p. 45.*

80 de ani de la nașterea lui **Dan Covătaru**, sculptor român, conferențiar universitar, grafician, autor al unor busturi monumentale din Republica Moldova (20 ian. 1944).

100 de ani de la nașterea lui **Zinovii Stolear**, muzicolog, critic muzical, publicist, profesor universitar, Artist emerit (21 ian. 1924 – 13 apr. 2014). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 33-35; CN 2014, p. 47-48.*

80 de ani de la nașterea **Galinei Cocearova (Kocharova)**, muzicolog, critic muzical, doctor în studiul artelor, profesor universitar, Maestru în artă (22 ian. 1944 – 30 iun. 2020). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 48-49.*

70 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Postică**, arheolog, istoric medievist, doctor habilitat, profesor universitar, cercetător științific, ex-viceministru al culturii (22 ian. 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 49-51; 2019, p. 41-43.*

80 de ani de la nașterea lui **Valeriu Burlacu**, medic stomatolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, inventator (23 ian. 1944).

190 de ani de la nașterea lui **Alexandru Odobescu**, scriitor și arheolog român, istoric al artelor și al culturii, eseist, membru titular al Academiei Române, membru corespondent al Institutului Arheologic din Roma (23 ian. 1834 – 10 noiembrie. 1895). *A se vedea și art. din CB 1994, p. 98-102; CN 2009, p. 161-162.*

120 de ani de la nașterea lui **Anatoli Kovarski**, agronom, membru titular al Academiei de Științe a RSS Moldovenești, domeniul științific: selecția și genetica plantelor, doctor habilitat, profesor universitar (24 ian. 1904 – 31 ian. 1974).

80 de ani de la nașterea lui **Petru Roman**, pedagog, manager școlar, personalitate emblematică a învățământului din Republica Moldova (24 ian. 1944 – 31 dec. 2021).

70 de ani de la nașterea lui **Ion Ciobanu**, clarinetist, dirijor și pedagog, Maestru în artă (24 ian. 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 51.*

150 de ani de la nașterea lui **Grigore Tăușan**, filozof român, membru de onoare al Academiei Române (24 ian. 1874 – 20 apr. 1952).

120 de ani de la nașterea lui **George Cocea**, violonist român, dirijor și profesor (24 ian. 1904 – 9 aug. 1989).

120 de ani de la nașterea lui **Grigore Vasiliu-Birlic**, actor comic român de teatru și film (24 ian. 1904 – 14 febr. 1970). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 35-37.*

110 ani de la nașterea lui **Epifanie Cozărescu**, medic român, publicist, poet, creator de colecții și fondator de muzee de istorie a medicinei și a farmaciei, doctor în științe medicale (24 ian. 1914 – 4 mar. 2010).

180 de ani de la nașterea lui **Ioan Mihaly de Apșa**, istoric, jurist și om de cultură român, militant al drepturilor românilor maramureșeni (25 ian. 1844 – 14 noiem. 1914).

80 de ani de la nașterea lui **Ion**

Dolănescu, interpret de muzică populară românească, deputat în Parlamentul României (25 ian. 1944 – 19 mar. 2009). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 54-55.*

80 de ani de la nașterea cercetătoarei **Rodica Mandeal**, documentaristă română, doctor în științele informării și comunicării, specialistă în bibliologie, publicistă (25 ian. 1944 – 1 apr. 2006).

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Benga**, medic român, doctor în medicină, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (26 ian. 1944).

50 de ani de la nașterea **Luciei Țurcanu**, critic literar, redactor de carte, doctor în filologie, conferențiar universitar (27 ian. 1974).

170 de ani de la nașterea lui **Alexandru Marghiloman**, jurist român, prim-ministru al României, artizan al României întregite (27 ian. 1854 – 10 mai 1925). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 56-57.*

150 de ani de la nașterea lui **George G. Mironescu**, politician român, profesor universitar, publicist, membru de onoare al Academiei Române, prim-ministru al României (28 ian. 1874 – 9 oct. 1949).

100 de ani de la nașterea lui **Virgiliu-Pavel Salvanu**, arhitect și designer român, profesor univer-

sitar (28 ian. 1924 – 13 ian. 2017).

110 ani de la nașterea lui **Grigore Șecun**, agronom, specialist în domeniul culturilor de câmp, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, cercetător științific (29 ian. 1914 – 1999). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 59-60.*

95 de ani de la nașterea lui **Nicolae Constantinescu**, istoric și arheolog român, doctor în științe istorice, cercetător științific, originar din Bălți (28 ian. 1929). *A se vedea și art. din CN 2019, p. 50-51.*

50 de ani de la nașterea **Leontinei Vatamanu**, regizoare, scenaristă, Maestru în artă (30 ian. 1974).

90 de ani de la apariția la Chișinău a revistei literare „**Craionou**”, publicație a Liceului Militar „Regele Ferdinand” (30 ian. – 30 iun. 1934).

170 de ani de la nașterea lui **Emmanuel David**, matematician român, doctor în matematică, profesor universitar, cercetător științific, membru al Academiei Române (31 ian. 1854 – 4 febr. 1941).

100 de ani de la apariția, la Chișinău, a revistei săptămânale enciclopedice pentru studiul limbii române „**Limba Română**” (ian. 1924).

90 de ani de la apariția **Buletinului Oficial al Județului Chișinău** (ian. – dec. 1934).

Maria PALISTRANT
1934-2020

Fiziciană, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar.

S-a născut la 1 ianuarie 1934 în localitatea Petropavlovka, jud. Cetatea Albă (astăzi, reg. Odesa, Ucraina). A decedat la 30 mai 2020.

A absolvit Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Chișinău (1957). În 1966 a susținut teza de doctor (candidat) în științe fizico-matematice, iar în 1982 – pe cea de doctor (habilitat) la Institutul de Fizică Teoretică „N. N. Bogoliubov” din Kiev. În 1969 a obținut titlul științifico-didactic de docent (conferențiar cercetător), iar în 1991 – de profesor universitar.

Și-a început activitatea la Institutul de Fizică Aplicată (1961; IFA) în calitate de doctorand. Între 1967-1985 a fost cercetător științific superior la Institutul de Fizică și Matematică (IFM). Revăzând la IFA (1986), exercită funcția de cercetător științific coordonator, apoi pe cea de consultant al Laboratorului de fizică teoretică.

Din 1991 desfășoară și o activitate didactică. Este profesor universitar, angajată la Sectorul de fizică sta-

tistică al aceluiași institut. A fost conducător/consultant științific al tezelor de doctorat la specialitatea „Fizică teoretică și matematică” (din 2007). Sub îndrumarea sa au fost susținute opt teze de doctor în științe fizico-matematice. Membru în consiliile științifice specializate de susținere a acestor lucrări științifice.

A fost expert la Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare pentru pregătirea cadrelor științifice.

Domeniul de cercetare: teoria corpului solid și în special teoria supraconductibilității.

A semnat circa 20 de monografii și articole de sinteză, peste 180 de articole științifice ș.a. De asemenea, a prezentat multiple rapoarte și comunicări la conferințe științifice naționale și internaționale.

Mențiuni și distincții: Premiul Prezidiului Academiei de Științe a RSS Moldovenești (1982); Premiul de Stat al RSS Moldovenești în știință și tehnică (1987); Medalia „Veteran al Muncii” (1990); Diploma de onoare a Prezidiului AȘM (1996); Medalia Academiei de Științe a Moldovei „D. Cantemir” (2004); Diploma de Onoare a Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei (2007) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 17; „Calendar Național 2019”. – Chișinău, 2019. – P. 17-18.

Bibliografie selectivă:

Palistrant, Maria. The Theory of High-Temperature Supercon-

ductivity in Many-Band Systems / Maria Palistrant, Mihail Calalb. – Chișinău : [S. n.] (Tipografia AȘM.), 2007. – 166 p. : fig.

Москаленко, Всеволод. Низкотемпературные свойства металлов с особенностями зонного спектра / Всеволод Москаленко, Лия Кон, Мария Палистрант. – Кишинев : Штиинца, 1989. – 284 p. : il.

Палистрант, Мария. Теория примесных сверхпроводников под давлением / Мария Палистрант, Аурел Трифан. – Кишинев : Штиинца, 1980. – 128 p.

Palistrant, Maria. HTSC in Modern Anisotropic Compounds / Maria Palistrant, Mihai Calalb, Vitalie Ursu // Microelectronics and Computer Science, Ediția a 9-a, 19-21 octombrie 2017, Chisinau. – Chișinău : Universitatea Tehnică a Moldovei, 2017. – P. 520.

Palistrant, Maria. On some achievements of Moldovan physics and priorities in the formation of modern directions of the condensed matter theory / Maria Palistrant, Irina Cebotari // Moldavian Journal of the Physical Sciences. – 2018. – Nr 1/2 (17). – P. 12-19.

Palistrant, Maria. Theory of high-temperature superconductivity in a two-layer system: FeSe/SrTiO₃ / Maria Palistrant, Dumitru Digor, Serghei Palistrant // Moldavian Journal of the Physical Sciences. – 2018. – Nr 1/2 (17). – P. 88-94.

Dron, Ion. Palistrant Maria / Ion Dron // Femei din Moldova. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 214-215.

Moscalenco, Vsevolod. Un reprezentant notoriu al teoriei corpului solid : Dr. hab., prof. univ. Maria Palistrant la 85 de ani / Vsevolod Moscalenco, Sveatoslav Moscalenco // Akademos. – 2019. – Nr 1. – P. 155-157.

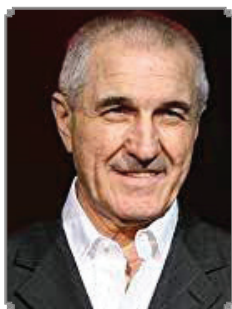
***Palistrant Maria** // Dicționar enciclopedic moldovenesc. – Chișinău, 1989. – P. 449.

Elena Barbos-Balinschi

* Carte sau articol apărute cu caractere ruse (chirilice).

** Carte (lucrări) lipsă în colecțiile Bibliotecii Naționale.

Notă: Sursele bibliografice în rusă și în alte limbi slave ce utilizează caracterele chirilice sunt redată în original.

Gheorghe DINICĂ
1934-2009

Actor român de teatru și film, interpret de muzică de petrecere și romanețe.

S-a născut la 1 ianuarie 1934 la Giulești, periferia Bucureștiului. A decedat la 10 noiembrie 2009 la București, fiind înmormântat la Cimitirul „Bellu”.

A făcut studii la Facultatea de Teatru a Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”, București (1957-1961; actualmente, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”), în clasa profesoarei D. Cocea.

La vârsta de 17 ani s-a angajat în calitate de vânzător de presă la poștă, dar, fiind pasionat de teatru, a jucat roluri în trupa de amatori a acestei instituții. Prima sa apariție pe scenă a fost în piesa „Titanic Vals” de T. Mușatescu, în rolul locotenentului Stămătescu.

După absolvirea facultății, și-a început activitatea profesională la Teatrul pentru Tineret și Copii, apoi la Teatrul de Comedie din București (1961-1967), unde a debutat în rolul inspectorului Goole în piesa „Inspectorul de poliție” de J. B. Priestley,

regia D. Cocea. În anii 1968-1969 a jucat pe scena Teatrului „L. Sturza Bulandra” din București, iar din 1972 – la Teatrul Național „I. L. Caragiale” din București.

Prezențe remarcabile a avut în piesele: „Rinocerii” de E. Ionesco (regia L. Giurchescu, 1964); „Troilus și Cresida” de W. Shakespeare (regia D. Esrig, 1965); „Nepotul lui Rameau” de D. Diderot (regia D. Esrig, 1968); „O scrisoare pierdută” de I. L. Caragiale (regia R. Beligan, 1979); „Ioneștii” de P. Pardău (regia G. Gonța, 1986); „Noaptea regilor” de W. Shakespeare (regia A. Șerban, 1991); „O noapte furtunoasă” de I. L. Caragiale (regia M. Măniuțiu, 1997); „Ultima oră” de M. Sebastian (regia A. Ovanez Doroșenco, 2003); „Dansând pentru zeul păgân” de B. Friel (regia L. Parker, 2006); „Incontestabila ipocrizie” de T. Mazilu (regia M. Ionescu, 2006) etc.

Concomitent, a fost angajat la Teatrul de Televiziune, jucând în spectacolele: „Colierul” de G. Peach (1962); „Pășările” de Aristofan (1963); „Medeea” de Euripide (1965); „Corupție la Palatul de Justiție” de U. Betti (1968); „Richard al III-lea” de W. Shakespeare (1969); „Ziariștii” de A. Mirodan (1969); „Prometeu” de Eschil (1970) etc.

A colaborat și cu Teatrul Național Radiofonic, iar printre piesele înregistrate cu participarea sa sunt: „Amorul unui subaltern” de T. Mazilu, „Neguțătorul de ochelari” de T. Arghezi (1969), „Domnul Kant are onoarea”, text dramatic semnat de scri-

itorul și regizorul german K. Jansen, „Copiii justiției” de M. Cournot sau „Ciclopul” de Euripide (1970).

În 1963 a debutat în filmul „Străinul”, adaptare cinematografică a romanului omonim al lui T. Popovici. Au urmat multiple roluri într-o serie de filme, printre care memorabile sunt: maiorul Tache („Maiorul și moartea”, 1967), avocatul Stănică Rațiu („Felix și Otilia”, 1972), Lăscărică („Cu mâinile curate”, 1972), Dumitru Crivăț („Frații Jderi”, 1974), maiorul Ionescu („Dincolo de nisipuri”, 1974), comisarul Paraipan („Un comisar acuză”, 1974), postelnicul Butnaru („Nemuritorii”, 1974), directorul comercial Apostu („Nu filmăm să ne-amuzăm”, 1975), Diplomatul („Prin cenușa imperiului”, 1976), jandarmul Ion („Osânda”, 1976), comisarul Paraipan („Revanșa”, 1978), Nae Girimea („De ce trag clopotele, Mitică?”, 1981), avocatul Mitrana („O lumină la etajul zece”, 1984), șeful Securității („Cel mai iubit dintre pământeni”, 1993), activistul comunist Mache Puzderie („Crucea de piatră”, 1994), Lama („Dulcea saună a morții”, 2003), Bondar („Aleodor Împărat”, 2004), Romanescu, fost ofițer de securitate („Ticăloșii”, 2007) etc.

S-a produs în telenovelele: „Inimă de țigan” (regia A. Fotea, I. Luncașu, S. Voinea, 2008) și „Regina” (regia A. Fotea, I. Luncașu, L. Maronese, 2009). Ultimul său rol a fost Grigorie Vulturesco – general în rezervă și erou al României de la începutul secolului XX – în telenovela „Aniela” (regia

M. Brătilă, B. T. Dumitrescu, A. Fotea, I. Luncașu, 2009).

De asemenea, a jucat și în seriale TV, precum: „Lumini și umbre” (regia A. Blaier, M. Constantinescu, M. Mureșan, 1982); „Eroii n-au vârstă” (regia M. Constantinescu, D. Mironescu, 1984), „Gală” (regia I. Popescu, 2007) ș.a.

A mai realizat dublaj de voce în rolul lui Scrooge McDuck, în original, în cadrul seriei „Povești cu Mac-Mac” (1998), vocea aparținându-i lui A.Young.

Actorul Gheorghe Dini-că s-a afirmat și ca interpret de muzică de petrecere și romanețe, înregistrând patru albume – „Cântece de petrecere” (2003), „Cântece de petrecere 2” (2003), „Romanețe” (2004), „Parol că te iubesc” (2006).

A colaborat cu mari regizori români, printre care: S. Nicolaescu, A. Blaier, M. Danieliuc, C. Vaeni, D. Pița, L. Pintilie, M. Drăgan, Ș. Marinescu, N. Caranfil, A. Șerban, D. Esrig ș.a.

În 2002 a devenit membru de onoare al Societății „Teatrul Național I. L. Caragiale”. Din 2008 este doctor honoris causa al Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică.

Pentru interpretarea numeroaselor roluri memorabile a fost distins cu multiple premii în cinematografie și în teatru.

Decorat cu: Ordinul „Meritul Cultural” clasa a IV-a „Pentru merite deosebite în domeniul artei dramatice” (1967); Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Mare Ofițer „Pentru realizări artistice remarcabile și

pentru promovarea culturii, de Ziua Națională a României” (2000); Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Mare Cruce (2008) ș.a.

Întru înveșnicirea memoriei actorului, la Cimitirul „Bellu”, Aleea actorilor a fost denumită „Gheorghe Dini-că”. În 2013 a fost inaugurat un bust din bronz în fața Teatrului de Comedie din București și o plăcuță cu numele său sub Gongul Thaliei, în Piața Timpului din București.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 18-19.

Bibliografie selectivă:

****Padurean, Mia.** Un actor pentru eternitate – Gheorghe Dini-că : [în 2 vol.].

[Vol. 1]. – Cluj-Napoca : Limes, 2008. – 188 p.

[Vol. 2] : Nestemate. – Cluj-Napoca : Napoca Star, 2010. – 497 p.

Rîpeanu, Bujor T. Dini-că Gheorghe // Rîpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt origine de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 177-178.

Țărălungă, Ecaterina. Dini-că Gheorghe // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 263-264.

Elena Barbos-Balinschi

Vasile BÂRCĂ
1884–1949

Avocat, judecător de pace, doctor în drept, membru al Sfatului Țării, senator, primar al Chișinăului și subsecretar de stat în cadrul României întregite.

S-a născut la 2 ianuarie 1884 în s. Ignăței, rn. Orhei. A decedat la 14 mai 1949. Este înhumat la Cimitirul „Bellu”, București.

A absolvit dreptul la Universitatea din Sankt Petersburg (1906). A fost ales în primul legislativ basarabean din partea Congresului județean Soroca (5 martie 1918). Deputat, vicepreședinte al Sfatului Țării. A votat Unirea Basarabiei cu România. După Unirea din 1918 a aderat la Liga Poporului Basarabean, apoi la Partidul Național Liberal. A fost deputat de Orhei în zece legislaturi.

Între 1920 și 1921 a fost director general la Departamentul de Interne, ad-interim la Domenii și la Directoratul Justiției.

A exercitat două mandate de primar al Chișinăului (1922-1923; 1924-1925).

A fost președinte al Comisiei de unificare, subsecretar de stat la Ministerul de Interne (1936-1937). A lansat inițiativa imortalizării domnului Moldovei Vasile Lupu

într-o sculptură monumentală la Orhei. Opera sculptorului Oscar Han a fost dezvelită la 11 noiembrie 1937, eveniment la care participă și Vasile Bârcă.

Director al cotidianului românesc „Basarabia”.

A fost distins cu: Ordinele „Coroana României” în grad de Mare Ofițer, „Steaua României”, „Vulturul României”, „Regele Ferdinand” în grad de Comandor.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 10; „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 21-22.

Bibliografie selectivă:

Cocarcea, Vasile. Orhei – vatră de istorie și civilizație / Vasile Cocarcea, Andrei Calcea. – Chișinău ; Orhei : [S. n.], 2020. – P. 553.

Colesnic, Iurie. Bârcă Vasile // Chișinău : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 67.

****Figuri contemporane din Basarabia.** – Chișinău : Arpid, 1939. – P. 12.

Sfatul Țării. Documente. Vol. 1 : Procesele-verbale ale ședințelor în plen / ediție de Ion Țurcanu. – Chișinău : Știința, 2016. – P. 643, 654, 657-658, 660, 711-712, 716, 721-723, 728.

Vieru-Ișaeu, Maria. Mormintele deputaților Sfatului Țării – un subiect important de cercetare / Maria Vieru-Ișaeu // Natura : [pagina web]. – URL: <https://www.natura.md/mormintele-deputatilor-sfatului-tarii-un-subiect-important-de-cercetare> (accesat: 04.09.2023).

Ion Valer Xenofontov

**Irada IACOVLEVA
1924-2021**

Medic, specialistă în anatomie patologică și oncologie, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific coordonator, originară din Rusia, stabilită în Republica Moldova.

S-a născut la 5 ianuarie 1924 la Moscova, Rusia. A decedat la 10 noiembrie 2021 la Chișinău.

Și-a făcut studiile la Institutul de Medicină nr. 2 din Moscova, pe care l-a absolvit în 1946. În 1953 a susținut teza de doctor în științe medicale, iar în 1965 pe cea de doctor habilitat în același domeniu și în 1967 a obținut titlul științifico-didactic de profesor universitar.

Din 1946 s-a stabilit la Chișinău și s-a angajat la instituții medicale de stat. Între anii 1948-1963 a lucrat în calitate de asistent, apoi docent (conferențiar) la Catedra de anatomie patologică a Institutului de Medicină din Chișinău, azi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”. În 1963 a fost transferată în funcția de cercetător științific superior al Laboratorului de histologie al Institutului Oncologic din Chișinău. Între anii 1964-1988 a deținut postul de director adjunct,

din 1988 a fost numită șefă a Secției oncologie, ulterior a ocupat postul de șefă a Laboratorului patomorfologie la aceeași instituție (din 1991). În ultimii ani a fost cercetător științific principal al Laboratorului morfologia tumorilor. Concomitent, a îndeplinit funcția de medic-patologoanatom practic în diagnosticarea biopsiilor. A oferit consultanță specialiștilor din republică. A ținut prelegeri în fața tinerilor specialiști oncologi.

A îmbinat activitatea de cercetare cu cea didactică și a contribuit la formarea tinerilor specialiști în domeniul oncologiei. Sub conducerea sa au fost pregătite și susținute 27 de teze de doctor și de doctor habilitat în științe medicale.

În activitatea de cercetare a fost preocupată de diagnosticarea morfologică a proceselor precanceroase și a cancerului uterin, a stomacului, a limfomului malign, a elaborat criterii noi pentru diagnosticul timpuriu al cancerului și a expus noi idei privind problemele de histogeneză a acestor procese. Studiile și rezultatele cercetărilor sale au servit drept bază pentru o nouă clasificare a anumitor tumori.

În calitate de specialist-oncolog a participat la lucrările mai multor conferințe organizate în fosta URSS și peste hotarele ei. Dintre rapoartele prezentate în ultima perioadă a activității sale pot fi menționate comunicările de la cel de-al III-lea Congres al Oncologilor din CSI, care a avut loc la Minsk (Belarus, 2007), la al IV-lea Congres

ce și-a desfășurat lucrările la Bacu (Azerbaidjan, 2006), la al II-lea Congres al Oncologilor din Moldova.

Rezultatele activității sale științifice au fost publicate în peste 200 de lucrări, inclusiv 14 monografii. În colaborare, a scris capitole în compendii dedicate morfologiei tumorilor și citologiilor, editate la Moscova (Medghiz, 1976, 1985, 1993).

Membră a Societății Oncologilor din Moldova, membră de onoare a Societății de Anatomie Patologică din România, membră a Consiliului redacțional al revistei «Вопросы онкологии» (Russia).

A fost înalt apreciată cu distincțiile: „Savant emerit” al RSS Moldovenești (1968), Ordinul „Steagul Roșu de Muncă” (1971), Ordinul „Gloria Muncii” (2000), Medalia Academiei de Științe a Moldovei „D. Cantemir” (2016).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 28-29.

Bibliografie selectivă:

Mereuță, Ion. Tratamentul chirurgical al melanomului malign cutanat / Ion Mereuță, Iraida Iacovlev, Stela Țurcan. – Chișinău : Infohandi, 2009. – 117 p.

Mereuță, Ion. Tratamentul chirurgical contemporan al melanomului malign cutanat / Ion Mereuță, Iraida Iacovlev, Stela Țurcan ; IMSP Institutul Oncologic din Republica Moldova ; USMF „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova. – Chișinău : Infohandi SRL, 2009. – 118 p.

Mereuță, Ion. Tumorile cutanate mezenchimale : epidemiologie, clinică, morfologie / Ion Mereuță, Iraida Iacovlev, Diana Eftodi. – Chisinau : [S. n.], 2013

(Tipogr. „Print-Caro”). – 152 p.

Mereuță, Ion. Tumorile maligne secundare cu focare primare necunoscute : (aspecte clinico-diagnostice) / Ion Mereuță, Iraida Iacovlev, Oxana Pihut. – Chișinău : [S. n.], 2012 (Tipogr. „Print-Caro”). – 110 p.

Iacovleva, Iraida. Tumori maligne secundare metacrone la pacienții cu limfomul Hodgkin / Iraida Iacovleva, Elena Oleinicova, Ion Corcimar / Anale științifice ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – 2013. – P. 464-470.

Iacovleva Iraida // Femei din Moldova : enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 140-141.

Maria S. Ciobanu

Gheorghe BUDEANU 1954

Jurnalist, publicist, scriitor, romancier.

S-a născut la 5 ianuarie 1954 în s. Dolna, rn. Nisporeni.

A absolvit școala de opt ani din satul natal (1969) și școala medie din satul Micleușeni (1971), apoi a făcut studii la Facultatea de Ziaristică a Universității de Stat din Moldova (1975-1980).

Și-a început cariera, în anii 1980-1982, la ziarul „Tinerimea Moldovei”. Ulterior, a fost angajat la Biroul de propagare a literaturii artistice al

Uniunii Scriitorilor din Moldova (1982-1990), a activat ca redactor la săptămânalul „Literatura și arta” (1990-1994), redactor la ziarul „Țară”, (1994-1996), redactor-șef adjunct, apoi redactor-șef la cotidianul național „Flux” (1997-2001), redactor-șef adjunct la cotidianul național „Timpul” (2001-2012), șef de Secție abilități nonjuridice, relații cu publicul și editări la Institutul Național al Justiției, redactor-șef al „Revistei Institutului Național al Justiției” (2012-prezent). În paralel, a susținut rubrici periodice la diverse publicații: la revista pentru copii și adolescenți „Noi” (1998-2016), la revista „Natura”, publicație de ecologie, turism și cultură (1992-2022), la „Zece plus” (1998-2000) etc. Pe parcursul anilor, a publicat articole în „Literatura și arta”, în revista de știință și cultură „Limba Română”, a participat la emisiuni radio și TV.

Este membru al Uniunii Jurnaliștilor din 1995, membru al Uniunii Scriitorilor din 1996, membru al Comisiei Naționale de Etică a Jurnaliștilor (2001-2004), membru al Grupului național de lucru mass-media în cadrul Pactului de Stabilitate în Europa de Sud-Est (2002-2004), membru al Uniunii Voluntarilor de Război din Republica Moldova (1992).

În 2004 a fondat Asociația Obștească „For Media”, al cărei președinte a fost până în 2020. A coordonat proiectele „Susținere structurală pentru redacția Timpul” și „Două maluri de Nistru – ziaristii își strâng mâna” – ambele finanțate de Fundația „Press Now” din Olanda.

A beneficiat de mai multe stagii, schimb de experiență și vizite de lucru peste hotare: la Center for Foreign Journalists din Washington, la ziarul „The Orlando Sentinel” din Florida (1994), în Olanda (2005, 2007), la Cartierul General NATO, Bruxelles (2007), în Bulgaria (2008), SUA (2009), China (2009, 2015), Polonia (2011), Ucraina (2015), România (2002, 2004, 2007, 2018).

A participat ca voluntar la războiul pentru independența și integritatea Republicii Moldova (1992).

A debutat în calitate de poet în volumul colectiv „Dintre sute de catarge” (1977).

În 1993 a publicat volumul „Transnistria în flăcări” (reportaje de pe front), care a fost reeditat în 2022. Urmează: „Vai, sârmana turturică...”, ediție revăzută și completată cu titlul „Maria. Vai, sârmana turturică...”. A mai scos de sub tipar cărți de interviuri „33 la Masa Tăcerii”; „Portrete pe muchie de secol”; „Suntem aici o cruce pe apa Nistrului” și romanul „Un strigăt pe Nistru” (2019), care apărut și la Iași (2020).

Romanul „Un strigăt pe Nistru” a fost inclus în programul „Chișinăul citește – 2020”, ediția a XVII-a, la compartimentul adolescenți.

Este deținătorul mai multor premii acordate atât pentru activitatea publicistică, cât și pentru cea literară: „Cel mai bun publicist al anului”, acordat de săptămânalul „Literatura și arta” (1986, 1987); Premiul Anului în domeniul ziaristicii acordat de Fundația „Soros-Moldova” (1995); Cel mai influent ziarist, Ghi-

dul „50+1 jurnaliști. Mass-media în top – 2000” (2000); Diploma de merit pentru profesionalism și nonconformism în ziaristică, acordată de Asociația Ziariștilor Liberi din Republica Moldova (2003); Premiul Anului pentru fermitate în afirmarea idealului național, acordat de Teatrul „Satiricus I. L. Caragiale” (2006); Premiul „Atitudini”, acordat la Salonul Internațional de Carte „SIC-2010”, ediția a 19-a, pentru cartea „33 la Masa Tăcerii” (2010); Premiul pentru publicistică, acordat la Salonul Internațional de Carte „SIC-2013”, ediția a 22-a, pentru cartea „Portrete pe muchie de secol”; Premiul Special al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, acordat pentru romanul „Un strigăt pe Nistru” (2019).

În calitate de participant la acțiunile de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republica Moldova în războiul din 1992, i-au fost acordate mai multe distincții: Ordinul „Crucea Memoriei”, acordat de Consiliul Republican al Uniunii Participanților la Conflictul Militar (1991-1992) din Republica Moldova, cu prilejul împlinirii a 10 ani de la declanșarea războiului de la Nistru (2004); Medalia jubiliară „XX ani de la proclamarea Independenței Republicii Moldova”, acordată de Consiliul Uniunii Voluntarilor din Republica Moldova (2011); Medalia „Crucea comemorativă. Participant la acțiunile de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova (1991-1992)”,

acordată prin Decretul Președintelui Republicii Moldova (2012); Medalia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, Purtătorul de Biruință. Pentru patriotism, apărarea integrității și independenței Republicii Moldova”, acordată de Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove (2013); Medalia „În slujba Patriei”, gradul II, acordată de Ministerul Apărării al Republicii Moldova (2014); Medalia „Crucea Pentru Merit”, clasa II, acordată de Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova (2015); Medalia „Meritul voluntarului de război”, acordată de Uniunea Voluntarilor de Război (2019); Medalia comemorativă „30 de ani de la acțiunile de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova” (2022).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 30-31.

Bibliografie selectivă:

Budeanu, Gheorghe. Maria : Vai, sârmana turturică... / Gheorghe Budeanu. – Ed. a 2-a, rev. și compl. – Chișinău : Serebia, 2017. – 160 p.

Rec.: Beghiu, Tatiana. Pe urmele memoriei Mariei Drăgan, artistă distrusă de indiferență // Ziarul de gardă. – 2017. – 14 dec. – P. 8.

Rec.: Roibu, Nicolae. O Edith Piaf a Moldovei // Literatura și arta. – 2017. – 21 dec. – P. 4.

Rec.: Ursul, Silvia. Maria Drăgan – strălucitorul și efemerul meteorit // Natura. – 2017. – 10 oct. – P. 7.

Budeanu, Gheorghe. Suntem aici o cruce pe apa Nistrului / Gheorghe Budeanu. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 200 p.

Budeanu, Gheorghe. Transnistria în flăcări : (Reportaje de război) / Gheorghe Budeanu ; fot.: Nicolae Pojoga. – Ed. compl. și reed. la 30 de ani de la războiul de pe Nistru. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 327 p.

Budeanu, Gheorghe. Un strigăt pe Nistru : Roman / Gheorghe Budeanu ; cop.: Simion Zamșa. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 224 p.

Rec.: Bantós, Ana. Regăsirea de sine în literatura basarabeană: flux și reflux (III) // Limba Română. – 2020. – Nr 4/5 (iul./sept.). – P. 188-198.

Rec.: Tamazlăcaru, Elena. O apariție editorială extraordinară: „Un strigăt pe Nistru” // Literatură și arta. – 2019. – Nr 40. – 10 oct. – P. 6.

Budeanu, Gheorghe. Un strigăt pe Nistru : Roman / Gheorghe Budeanu. – Iași : Junimea, 2020 – 189 p.

Budeanu, Gheorghe. Corjoava [raionul Criuleni], un sat în două State // Timpul de dimineață. – 2004. – 24 dec. – P. 16.

Budeanu, Gheorghe. Înaintașii noștri : Anatol Corobceanu, omul care a făcut istorie / Gheorghe Budeanu // Revista Institutului Național al Justiției. – 2013. – Nr 4. – P. 61.

Budeanu, Gheorghe. Gheorghe Budeanu cu portrete pe muchi de secol XX : [interviu cu scriitorul Gheorghe Budeanu] / interviu realizat de Nicolae Roibu // Ziarul național. – 2013. – 1 noiem. – P. 18.

Budeanu, Gheorghe. Maria Drăgan stă acum la o masă cu zeii... / Gheorghe Budeanu // Moldova. – 2017. – Mai/Iun. – P. 50-51.

Budeanu, Gheorghe. „Natura”, o publicație cu vârstă înflorită... / Gheorghe Budeanu // Limba Română. – 2021. – Nr 1 (261). – P. 202-211.

Budeanu, Gheorghe. Satul Dolna și legendele lui... / Gheorghe Budeanu, Aliona Nicolai // Deșteptarea. – 2014. – 9 mai – P. 3.

Burlaca, Daniela. „Scena simte, ea nu primește pe oricine...” :

Interviu cu Daniela Burlaca, actriță și regizoare / consemnare: Gheorghe Budeanu // Natura. – 2020. – Apr. (Nr 4). – P. 8.

Galaicu-Păun, Emilian. „Oastea care se bate cu mila învinge” : [interviu cu Emilian Galaicu-Păun] / consemnare: Gheorghe Budeanu // Flux : magazin săpt. – 1997. – 21 mar. – P. 10-11.

Gribincea, Nicolae. „Colindul este un imn al tradițiilor noastre...” : [interviu cu Nicolae Gribincea, folclorist, Maestru în artă, conducătorul Ansamblului Etnofolcloric „Plăieșii”] / consemnare: Gheorghe Budeanu // Natura. – 2019. – Nr 12. – P. 8-9.

Ursu, Valentina. „Mass-media este o mare putere, dar nu știm să ne-o asumăm...” : Interviu cu Valentina Ursu, jurnalistă la postul de radio Europa Liberă Moldova / consemnare: Gheorghe Budeanu // Natura. – 2021. – Mai (Nr 5). – P. 8.

Ciobanu, Raisa. Suntem, totuși, un neam de oameni frumoși și curajoși / Raisa Ciobanu // Literatură și arta. – 2013. – 10 oct. – P. 5.

Snegur, Mircea. Oștean al cronicilor cu bătaie lungă (privitor la realismul scrierilor lui Gheorghe Budeanu) / Mircea Snegur // Literatură și arta. – 2020. – 14 mai. – P. 4.

Tamazlăcaru, Elena. Dezlanțuiri de gravitații : [despre lecția publică prin prisma romanului „Strigăt de pe Nistru” de Gh. Budeanu] / Elena Tamazlăcaru // Literatură și arta. – 2022. – 10 mar. – P. 11.

Ana Struță

Oleg GARAZ
1964

Muzicolog, eseist, prozator, doctor habilitat în muzicologie.

S-a născut la 5 ianuarie 1964 la Soroca, unde se inițiază în arta muzicală (pian) la școala muzicală de șapte ani. Și-a continuat studiile (1979-1983) la Școala de Muzică și Coregrafie din Chișinău, secția teoretică (astăzi, Centrul de Excelență în Educație Artistică „Șt. Neaga”), după care a devenit student la Academia de Muzică „G. Musicescu”, Facultatea Teoretică (1987-1990), secția de muzicologie. Urmează Academia de Muzică „Gh. Dima” din Cluj-Napoca, secția muzicologie (1990-1997), și tot acolo își face și masteratul, subiectul disertației sale fiind „Substanța obiectului muzical”. În 2009 își începe studiile doctorale la Universitatea Națională de Muzică din București, unde, în 2013, susține teza cu titlul „Canonul muzical occidental în postmodernitate”.

A publicat numeroase volume, printre care „Contraideologii muzicale” (Editura „Limes”, Cluj-Napoca, 2003), „Poetică muzicală în convorbiri” (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2003), „Muziconautice” (Editura „Tribu-

na”, 2006), „Muzica și sensul sincretic al nostalgiei” (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2011), „Canonul muzicii europene: idei, ipoteze, imagini” (Editura „Eikon”, București, 2015), „Genurile muzicii: ideea unei antropologii arhetipale” (Editura „Eikon”, București, 2016) și „Uneltele muzicologiei” (Editura „Eikon”, București, 2022).

A semnat numeroase studii de specialitate în revistele „Muzica” (București), „Studia Musica” (Cluj-Napoca), „Musicology Papers” (Cluj-Napoca) ș.a., preocupările sale ținând de ontologia muzicală, semantica imaginii muzicale, problemele postmodernismului muzical, precum și de tematizări din domeniul istoriei muzicii, stilisticii, genurilor și formelor muzicale. Este invitat la numeroase emisiuni la TV Cluj, CD Radio, Radio Renașterea, Radio Cluj, Radio Guerilla.

A publicat peste 400 de titluri în ziare și reviste din țară, incluzând critică muzicală, cronică de carte, cronică de film, editoriale pe probleme culturale, eseuri, interviuri, reportaje și a susținut conferințe cu tematizări din domeniul esteticii muzicii, esteticii și istoriei jazului, genurilor muzicale.

Este membru al Societății Române „Mozart” (din 2002) și membru permanent al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România (din 2004).

A fost distins cu importante premii: Premiul Uniunii Scriitorilor din România (filiala Cluj) pentru debut (2004), Premiul „Pavel Dan”

al Uniunii Scriitorilor din România (filiala Cluj) (2007), Premiul Bibliotecii Județene Cluj pentru volumul „Exerciții de muzicologie” (2015), Premiul revistei „Muzica” pentru studiile publicate (decembrie 2016) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Garaz, Oleg. Canonul muzicii europene : Idei. Ipoteze. Imagini / Oleg Garaz. – București : Eikon, 2015. – 504 p.

Garaz, Oleg. Exerciții de muzicologie / Oleg Garaz. – Cluj-Napoca : Mediamusica, 2014. – 368 p.

Garaz, Oleg. Genurile muzicii : Ideea unei antropologii arhetipale / Oleg Garaz. – București : Eikon, 2016. – 301 p.

Garaz, Oleg. Territoria / Oleg Garaz. – București : Nemira, 2018. – 216 p.

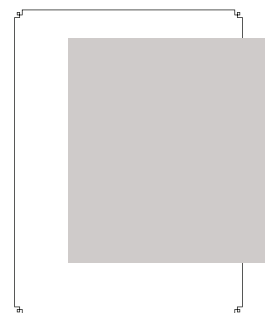
Garaz, Oleg. Uneltele muzicologiei / Oleg Garaz. – Cluj-Napoca : Eikon, 2022. – 364 p.

Garaz, Oleg. Fenomenul compresiei stilistice în muzica europeană / Oleg Garaz // Muzica. – 2013. – Nr 2. – P. 12-49.

Garaz, Oleg. Lecturile olfactive ale copilăriei : Publicistică // Vatra. – 2007. – Nr 4/5. – P. 67-70.

Popescu, Mariana. Oleg Garaz / Mariana Popescu // Muzicieni basarabeni afirmați în România. – București : Editura Muzicală, 2014. – P. 341-343.

Ana Struță

Petru KUNIȚKI
1774-1837

Protoiereu, slujitor al Bisericii Ortodoxe și al învățământului religios, colaborator activ al Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni. A fost primul rector al Seminarului Teologic din Chișinău.

S-a născut la 8 ianuarie 1774 (în unele surse, la Dubăsari), în familia părintelui Simeon, care făcea parte dintr-o veche dinastie de teologi consacrați, moldoveni refugiați la Poltava în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. A decedat la 29 ianuarie 1837 la Odesa.

A studiat la Seminarul Teologic din Poltava, unde a învățat filozofia, retorica, istoria, geografia, religia și limba greacă. A fost unul dintre cei mai buni studenți ai instituției, apoi și elenist de forță din Rusia.

În anul 1795 a devenit profesor la Seminarul din Poltava și, timp de cinci ani, până în 1800, a predat aritmetica, greacă și latină, iar din 1800 – catehismul.

În 1797 este hirotonit preot al Catedralei din Poltava, apoi (1799) numit paroh al Catedralei din Ekaterinoslav, mai târziu al celei din Odesa. În 1798 este delegat în calitate de membru permanent al Consiliului Teologic din Eka-

terinoslav. Blagocin (1799) responsabil de monitorizarea a circa 40 de biserici din regiunea Novomirgorod. În anul 1800 este paroh al Catedralei Sfânta Treime din Ekaterinoslav, în 1802 se instalează la Odesa. A predat limba rusă și legea lui Dumnezeu la școala districtuală, fiind (1805-1806) și profesor de drept la Gimnaziul Comercial din Odesa.

După numirea (1808) lui Gavriil Bănulescu-Bodoni în funcția de exarh al Moldovei și Valahiei, protoiereul Petru Kunițki, bun cunoscător al limbilor română și greacă, este numit președinte al Dicasteriei exarhicești din Iași și rector al Seminarului Teologic din Socola, organizându-i activitatea în baza programelor de studii ale seminarelor rusești din secolul al XVIII-lea.

În 1812 a fost desemnat prim-membru al Dicasteriei exarhice și protoiereu catedral. Prin dispoziția lui Gavriil Bănulescu Bodoni (1812), a fost numit rector al viitorului Seminar Teologic din Chișinău, deschiderea căruia a fost însă tergiversată din cauza lipsei de spațiu. La 31 ianuarie 1813 își începe activitatea prima instituție de învățământ superior din istoria Basarabiei, al cărei sediu a fost inițial la etajul doi al clădirii Comisiei de aprovizionare. Procesul de studii a fost inițiat la 1 februarie, cu 10 elevi, pe parcurs fiind încadrați încă 43 de elevi. În decembrie 1813 este construită pentru seminar o clădire cu două etaje, amplasată pe teritoriul acordat Eparhiei conduse de Mitropolitul

Bănulescu-Bodoni (actualmente, zona mărginită de bd. Ștefan cel Mare și Sfânt și str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni).

Prin toată activitatea desfășurată în această funcție, rectorul Petru Kunițki a contribuit la ridicarea nivelului intelectual al tinerilor basarabeni. La selectarea viitorilor elevi acorda prioritate copiilor clerului de la sate. A depus efort ca procesul de rusificare să nu se extindă și să nu se aprofundeze. A optat pentru prioritatea limbii române în cadrul procesului de învățământ, rezervându-i cele mai multe ore de studiu – circa 22 de ore săptămânal (pentru limba rusă – 12 ore săptămânal, mai puțin decât era prevăzut pentru limbile greacă și latină). În această perioadă a lucrat alături de mitropolit, contribuind la organizarea provinciei din toate perspectivele. Și-a adus contribuția la fondarea tipografiei, la deschiderea pansionului pentru nobili, la editarea și circulația cărților și la multe altele acțiuni.

A fost și un diplomat iscusit. În calitate de prelat și bun cunoscător al limbilor străine, s-a implicat activ în aplanarea unor conflicte din acele vremuri.

A realizat lucrarea «Краткое статистическое описание Заднеэстрвской области, присоединенной к России по мирному трактату, заключенному с Портою Оттоманскую в Бухаресте 1812 года» (1813), apărută la Sankt Petersburg. A fost și autorul primei cărți cu caracter istorico-etnografic, social și cultural despre

ținutul românesc dintre Prut și Nistru: „Scurtă descriere a ținutului pruto-nistean”, publicată, la fel, la Sankt Petersburg. Era un bun cunoscător al legislației, al obiceiurilor și al tradițiilor autohtone. Avea încredere în capacitățile populației băștinașe de a învăța, de a prospera și de a cuprinde științele și artele. Era preocupat de prosperitatea socială, economică și culturală a poporului român. În toate documentele semnate după 1812 se declara de naționalitate română, sfidând politica de rusificare promovată cu insistență în spațiul pruto-nistean.

Din pledoariile pe care le-a ținut se remarcă „Discursul funebru rostit la înmormântarea Exarhului și Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni (1 apr. 1821).

În anul 1821 abandonează toate funcțiile pe care le deținea la Chișinău și se retrage la Odesa, unde devine paroh al Catedralei Schimbarea la Față.

A fost decorat, în 1801, cu Ordinul „Crucea de Aur”. În semn de recunoștință pentru restaurarea Catedralei Schimbarea la Față din Odesa, a fost onorat (1806) cu camilafca albă și crucea poleită – una dintre cele mai înalte distincții ale Bisericii Ortodoxe Ruse. Pentru meritele sale laborioase de reformare a legislației ecleziastice din Principate, i-a fost decernat „Ordinul Sfânta Ana” cu diamante, înmănat personal de țarul Alexandru I (1808).

La 31 ianuarie 2023 a fost marcată aniversarea a 210 ani de la înființarea Seminarului Teologic din Chișinău, prima

instituție de învățământ superior din Basarabia, a cărei înființare se datorează Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni și protoiereului Petru Kunițki.

A se vedea articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 33-34.

Bibliografie selectivă:

Куницкий, Петр. Краткое статистическое описание Заднепровской области, присоединенной к России по мирному трактату, заключенному с Портою Оттоманскою в Бухаресте 1812 года / Петр Куницкий // Сочиненное новоучреждаемой в Заднепровской области Кишиневской духовной дикастерии первоприсутствующим, семинарии ректором и кавалером протоиреем Петром Куницким. – Санкт Петербург, 1813. – P. 30.

Ciobanu, Ștefan. Cultura românească în Basarabia sub stăpânirea rusă : [cu referire la Petru Kunițki] / Ștefan Ciobanu ; ed. îngrijită și studiu introd. de Gh. Cojocar. – Chișinău : Știința, 2020. – 280 p.

Arbure, Zamfir C. Basarabia în secolul al XIX : [cu referire la Petru Kunițki] / Zamfir C. Arbure. – București : [S. n.], 1898. – P. 745.

Candu, Teodor. Petru Kunițki – cunosător al realităților funciare din Basarabia la începutul secolului al XIX-lea / Teodor Candu // Evenimente și personalități marcante ale vieții spirituale din spațiul pruto-nistrean și vecinătățile lui din sec. XIX-XX. – [S. n.], 2017. – P. 269-282.

Ețco, Diana. Petre Cunițchi, primul rector al Seminarului Teologic din Chișinău / Diana Ețco // Cugetul. – 2002. – Nr 2 (14). – P. 19-47.

Ețco, Diana. Rolul seminarului teologic din Chișinău în formarea elitei intelectual-politice basarabene / Diana Ețco // Enciclopedia : Revistă de istorie a științei și studii enciclopedice. – 2015. – Nr 2 (9). – P. 19-47; [Resursă electronică]. – URL:

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/19-47.pdf.

Jarcuțchi, Ion. Petru Kunișki // Comisia Gubernială Științifică a Arhivelor din Basarabia : (sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX) / Ion Jarcuțchi ; resp. de ed.: Constantin Manolache ; red. șt.: Mihai Adauge, Ion Xenofontov ; rez. în lb. engl.: Tamara Matei. – Chișinău : Institut de Studii Enciclopedice, 2012. – P. 179 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://enciclopedia.asm.md/wp-content/uploads/Ion-Jarcuțchi.pdf>.

Înființarea facultății de teologie la Chișinău : Partea oficială : [cu referire la Petru Kunițki] // Luminătorul : Revista Bisericii din Basarabia. – 1926. – Nr 18. – P. 1-19.

Marin Florin. Viața culturală din Basarabie între 1812-1828 : [cu referire la Petru Kunițki] // Historia.ro : [site]. – URL: <https://historia.ro/> (accesat: 03.10.2023).

Oistric, Andrei. Retrospectiva învățământului teologic din Moldova / Andrei Oistric // Dialogica. – 2020. – Nr 1. – P. 76-87; [Resursă electronică]. – URL: <https://dialogica.asm.md/wordpress/wp-content/uploads/2020/04/oistr.pdf>.

Poștarencu, Dinu. Limba română în sfera învățământului din Basarabia (I) : [cu referire la Petru Kunițki] / Dinu Poștarencu // Limba Română. – 2013. – Nr 1/4. – P. 219-232 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2261>.

Fomin, Sergey. Возвращение в Бессарабию (13) : [cu referire la Petru Kunițki] / Sergey Fomin // LiveJournal. – [Resursă elec-

tronică]. – URL: <https://sergey-vfomin.livejournal.com/459627.html> (accesat: 04.10.2023).

Лотоцкий, П. А. Список и краткие биографии окончивших полный курс Кишиневской Духовной Семинарии за сто лет ее существования. 1813-1913 : [cu referire la Petru Kunițki] / П. А. Лотоцкий. – Кишинев, 1913. – P. 4.

Elena Harconița

**Gheorghe MIȘCOI
1944-2020**

Matematician, specialist în matematică aplicată, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei.

Ilustrul savant matematician, care a contribuit la dezvoltarea și fortificarea matematicii aplicate în plan național și internațional, și-a consacrat 49 de ani activității științifice, pedagogice și manageriale.

S-a născut la 9 ianuarie 1944 în s. Bărboieni, rn. Nisporeni. A decedat la 12 septembrie 2020 la Chișinău.

După absolvirea școlii de opt ani din localitatea natală (1951-1958), și-a continuat studiile la Școala Medie nr. 1 din or. Ungheni (1958-1960), după care a fost admis la Facultatea de Fizică și Matematică la Universitatea de Stat din Chișinău, specializându-

se în teoria probabilităților (1961-1969). După absolvire, și-a început activitatea la Institutul de Matematică al Academiei de Științe a RSS Moldovenești (astăzi, Academia de Științe a Moldovei (AȘM)), unde era deja angajat din 1968 în funcție de inginer programator.

În 1970 a fost stagiar la Centrul de calcul al Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova. În 1974 a susținut teza de candidat (doctor) în științe fizico-matematice, cu tema „Repartiții nestaționare pentru sistemul de servire”. Ulterior a susținut și teza de doctor (habilitat) la Institutul de Cibernetică al Academiei de Științe a Ucrainei, cu tema „Sisteme cu priorități și timp de orientare” (1989).

Activitatea profesională și-a început-o la Institutul de Matematică „V. Andru-nachievici” al AȘM, fiind mai întâi inginer-programator (1968), apoi cercetător științific (1970-1977), șef de sector (1977-1992), șef al Secției de matematică aplicată (1992-1997), cercetător științific principal (2004-2008). În 1997-2016 a activat în calitate de profesor universitar și șef al Catedrei de matematică și statistică și al Catedrei cibernetice și informatică economică la Universitatea Liberă Internațională din Moldova (ULIM).

Pe parcursul anilor 2004-2008 a fost academician coordonator al Secției de științe exacte și economice a AȘM, contribuind substanțial la implementarea modelării matematice în economie și în alte domenii.

În activitate s-a axat pe cer-

cetări fundamentale în domeniul teoriei probabilităților. A inițiat în Republica Moldova cercetări privind această teorie și aplicațiile ei. A contribuit la formarea unui colectiv de cercetare al direcției, recunoscut la nivel internațional. Membrii echipei sale au obținut peste 11 granturi internaționale pentru cercetare și peste 20 de granturi de participare la conferințe.

Activitatea de cercetare științifică a îmbinat-o fructuos cu activitatea didactică, atât la ULIM, cât și la alte instituții de învățământ din țară și de peste hotare, unde a ținut cursuri universitare de statistică matematică, econometrie, matematică actuarială și financiară, teoria așteptării. Savantul a adus o contribuție semnificativă la pregătirea cadrelor de înaltă calificare, sub îndrumarea acestuia susținând teza opt doctori în științe matematice și un doctor habilitat.

Cercetările pe care le-a realizat în perioada 2007-2013 au avut un caracter de pionierat, fiind prezentate în rapoarte și comunicări la întruniri internaționale prestigioase, cum ar fi: International Conference on Applied Probability, 2008, Compiègne, Franța; World Congress on Engineering, 2008, Londra, Marea Britanie; Fields Institute for Mathematical Research, 2010, 2012, Toronto, Canada ș.a.

A publicat circa 300 de lucrări științifice în reviste naționale și internaționale, inclusiv șapte monografii, patru manuale, 190 de articole, materiale didactice, 170 de studii în ediții străine ș.a. Publicațiile sale au fost edita-

te și peste hotare: SUA, Austria, Rusia, Japonia, Franța, China ș.a. Este deținător a două brevete de invenții.

Contribuția savantului la dezvoltarea cercetării matematice și la pregătirea cadrelor de înaltă calificare a fost înalt apreciată de comunitatea științifică prin alegerea sa în calitate de membru corespondent (1995) și de membru titular al AȘM (2012).

Recunoașterea internațională a meritelor sale a fost confirmată prin calitatea de membru al Institutului Internațional de Statistică Matematică (SUA, 1992), al Institutului Internațional FIELDS de cercetări în domeniul matematicii (Toronto, Canada, 2010), de expert internațional independent în proiectele INTAS (Bruxelles), de membru al Societății Matematicienilor din Moldova, de membru titular al Academiei Internaționale a Școlii Superioare.

Activitatea academicianului depusă întru dezvoltarea științei autohtone a fost înalt apreciată prin conferirea titlului de „Om emerit în știință” (2010) și prin Ordinul „Gloria Muncii” (2016), prin medalia AȘM: Medalia de argint a AȘM (2006), Medalia „D. Cantemir” (2014), Medalia „Meritul științific” (2016) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 27-28; „Calendar Național 2019”. – Chișinău, 2019. – P. 25-26.

Bibliografie selectivă:

Mișcoi, Gheorghe. Lucrări de laborator la Teoria Așteptării = Лабораторные работы по Теории

Массового Обслуживания = Laboratory tasks on Queueing Theory / Gheorghe Mișcoi, Diana Bejenari, Lilia Mitev. – Chișinău : ULIM, 2014. – 104 p.

Mișcoi, Gheorghe. Probabilitate și statistică matematică = Вероятность и математическая статистика : Курс лекций : Cours de lecții / Gheorghe Mișcoi. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 111 p.

Mișcoi, Gheorghe. Teoria Probabilităților și statistica matematică : Cours de lecții / Gheorghe Mișcoi. – Chișinău : Elan Poligraf, 2007. – 98 p.

Lozovanu, Dmitrii. Academicianul Gheorghe Mișcoi la 70 de ani / Dmitrii Lozovanu, Grigore Secieru // Akademos. – 2014. – Nr 1 (32). – P. 178-179.

Mișcoi Gheorghe // Institutul de Matematică și Informatică : File din istorie : [40 de ani]. – Chișinău, 2004. – P. 249-251.

Mișcoi Gheorghe // Membrii Academiei de Științe a Moldovei: Dicționar : 1961-2006. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 224-226.

Mișcoi Gheorghe // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 511-512.

Maria S. Ciobanu

Mircea TOMUȘ
1934-2022

Scriitor român, critic și istoric literar, prozator și jurnalist, editor și om de știință.

S-a născut la 9 ianuarie 1934 la Mociu, jud. Cluj. A decedat la 28 martie 2022 la Sibiu, România.

Se trage dintr-o familie cu tată preot și mamă învățătoare. A început studiile la școala primară din satul natal și în com. Porumbacul de Sus, jud. Sibiu (1941-1945). Și-a continuat studiile la Liceul Militar (1945-1949), după care urmează cursurile la Timișoara (cl. 1), Predeal (cl. a II-a–a IV-a) și absolvă Liceul Clasic la Cluj în 1951.

Între anii 1951 și 1955 face studii la Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

Și-a început activitatea profesională în calitate de redactor la revista „Steaua” (1955-1970), după care a fost redactor-șef la Editura „Dacia” din Cluj-Napoca (1970-1972) și redactor-șef la revista „Transilvania” (serie nouă) din Sibiu, în două rânduri, între anii 1972-1990 și 2000-2002.

În anii 1993 și 1994 a fost secretar de stat la Ministerul Culturii din România, iar în 1995-1997 director adjunct al Muzeului Satului din București, director al Centrului Cultural Mogoșoia,

director al revistei „Cultura Națională” și redactor-șef al revistei „Rostirea românească”. Din 1997 a profesat la Facultatea de Litere și Arte de la Universitatea „L. Blaga” din Sibiu.

După absolvirea universității, a avut loc și debutul său literar în revista „Steaua”. La începutul anilor 1960 a studiat istoria culturii. În 1965 îi apare monografia „Gheorghe Șincai: viața și opera”. Ulterior, s-a consacrat activității literare, în mod special criticii literare. A semnat volumele: „Cincisprezece poeți” (1968); „Carnet critic” (1969); „Răsfărângeri” (1973); „Istorie literară și poezie” (1974); „Opera lui I. L. Caragiale” (1977); „Mișcarea literară” 1981; „M. Sadoveanu. Universul artistic și concepția fundamentală a operei” (1978); „Teatrul lui I. L. Caragiale dincolo de mimesis” (2002); „Mișcarea literară (1981); „Întoarcerea” (1983); „Romanul romanului românesc” (1999, 2000); „Caragiale după Caragiale” (2004); „Aripile demonului” (2007-2019) ș.a. După 2013 a publicat o serie de micro-monografii: „Pentru un alt Caragiale”; „Secretul cailor de Curtea-Veche”; „Un text ascuns în romanul «Ion» de L. Rebreanu”; „Enigma Otiliei sau amurgul unei lumi fără tați”; „Creangă romancier?” „Pe urmele unui fabulos roman inițiativ”; „Enigma Otiliei: sau amurgul unei lumi fără tați” (2016); „România ascunsă și eternă, în trei imagini narative paralele: «Baltagul», «Noptile de sânziene», «Ochi de urs» de M. Sadoveanu” (2018) ș.a. A tradus din P. Francastel „Realitatea figurativă. Elementele struc-

turale de sociologie a artei” (1972) ș.a.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj.

A fost distins cu mai multe premii: Premiul „B. P. Hasdeu” al Academiei Române (1965), Premiul Asociației Scriitorilor din Cluj-Napoca (1970), Premiul de critică al Uniunii Scriitorilor din România (1973).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 19-20.

Bibliografie selectivă:

****Tomuș, Mircea.** Creangă romancier? Pe urmele unui fabulos roman inițiativ / Mircea Tomuș. – Cluj-Napoca : Limes, 2017. – 242 p.

Tomuș, Mircea. Efigiile naturii : Antologia pastelului românesc / Petre Stoica, Mircea Tomuș. – București : Minerva, 1971. – 525 p.

****Tomuș, Mircea.** Glonțul de argint, sau, adevărata moarte a lui Avram Iancu: teatru. – Cluj-Napoca : [S. n.], 2022. – 356 p.

Tomuș, Mircea. Răsfrîngeri / Mircea Tomuș. – Cluj : Dacia, 1973. – 275 p.

Tomuș, Mircea. Ion Barbu despre poezie / Mircea Tomuș // Convorbiri literare. – 2012. – Nr 10 (202). – P. 125-128.

Tomuș, Mircea. Profunzime și întindere a viziunii în romanul „Răscoala” de Liviu Rebreanu / Mircea Tomuș // Convorbiri literare. – 2017. – Nr 11. – P. 115-121.

Bârsu, Cristian. Clujeni ai secolului 20 : Dicționar esențial / Cristian Bârsu. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2000. – P. 320.

Maria S. Ciobanu

Bujor T. RÎPEANU 1938

Publicist român, documentarist, critic și istoric de film, arhivist, producător de cinema, TV, video.

S-a născut la 12 ianuarie 1938, la Siliștriu, în Bulgaria.

Absolvent al Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”, secția teatrologie (promoția 1958).

La începutul anilor '60, este regizor la Teatrul de Păpuși (Brașov). Din 1965 până în 1981 este documentarist, redactor, cercetător la Arhiva Națională de Filme, iar în perioada 1969-1972 colaborează cu Institutul de Istoria Artei. Începând din 1966 realizează emisiuni TV pe teme de istoria cinematografului („Pagini din istoria cinematografului românesc”, „Document cinematografic”, „Filmul românesc – proba timpului”). Are o bogată activitate arhivistică, cinematografică, de documentare, catalogare și cercetare în domeniul istoriei filmului. Semnează articole și studii de istoria cinematografului în reviste, precum și în publicații în străinătate și volume colective.

Din 1956 face cronici de teatru și film pentru revistele „Film”, „Cinema”, „Contemporanul”, „România litera-

ră”, „Teatrul”, „Astra”, „22”, „Cultura”, „Observator cultural”, „Procinema”, precum și la emisiuni TV: „Pagini din istoria cinematografului românesc”, „Document cinematografic”, „Filmul românesc – proba timpului”.

Este autor, în colaborare cu Cornel Cristian, al volumului „Dicționar cinematografic” (1974); coautor și coordonator, în colaborare cu Cristina Corciovescu, la volumele: „Secolul cinematografului” (1989); „1234 cineaști români” (1996), „Dicționar de cinema” (1997), „Cinema un secol și ceva” (2002); „Lumea filmului” (2005); autor al volumelor: „Filmat în România – filmul de ficțiune: 1911-1969” – vol I (2004); „Filmat în România – filmul de ficțiune 1970-1979” – volumul II (2005); „Filmat în România – filmul documentar: 1897-1948” (2008); „Filmat în România. Repertoriul filmelor de ficțiune 2010-2014” (2017). A fost director al Editurii „Video” a Ministerului Culturii (1991-1998), precum și director general al Arhivei Naționale de Filme (1999-2001).

Membru al Federației Internaționale a Criticilor de Film, calitate în care participă la juriile FIPRESCI ale festivalurilor internaționale de film de la Cannes, Oberhausen, Leipzig, Cottbus, Paris.

Deținător a două premii ale Uniunii Cineaștilor din România, pentru contribuția sa la promovarea filmului românesc (1997) și pentru contribuția adusă la cercetarea istoriei filmului românesc (2013), laureat al Premiilor „Gopo” (Premiul special, 2018).

Bibliografie:

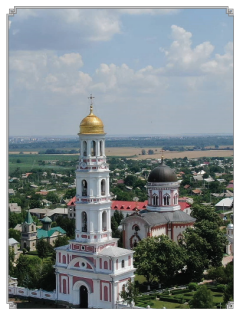
****Corciovescu, Cristina.** Lumea filmului : Dicționar de cineaști / Cristina Corciovescu, Bujor T. Rîpeanu. – București : Curtea Veche, 2005. – 596 p.

Rîpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – 629 p.

****Rîpeanu, Bujor T.** Filmat in Romania. Filmul documentar : 1897-1948 / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2008. – 656 p.

Rîpeanu Bujor T. // Rîpeanu Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 490-491.

Ana Struță

**MĂNĂSTIREA
NOUL NEAMȚ
1864**

În procesul de consolidare și extindere teritorială a voievodatului Moldovei în ultimele decenii ale secolului XIV-lea, la poalele Carpaților a apărut unul dintre cele mai vechi lăcașe sfinte – mănăstirea Neamț. Susținută de mai mulți dintre domnii țării,

așezarea monahicească carpatină a cunoscut o impetuoasă dezvoltare și înflorire în secolele XV-XVI. După o perioadă de stagnare, mănăstirii Neamț i-a fost dat un puternic impuls prin activitatea starețului Paisie Velicivskii în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, care a adunat în jurul său numeroși monahi cu o vastă cultură cărțuriească. Aceștia, ca și Gavriil Uric în secolul al XV-lea, au desfășurat o activitate culturală și spirituală, copiind și tălmăcind cărți de religie ortodoxă, tradiții cărțurărești care s-au perpetuat și după moartea Sfântului Paisie de la Neamț.

Întrucât pe parcurs de secole acest lăcaș sfânt acumulate numeroase moșii, dar și alte averi imobile și mobile în întreaga Țară a Moldovei, inclusiv între Prut și Nistru, după Unirea Principatelor Române în ianuarie 1859, pentru a consolida noile structuri de sat și a efectua reforme, Alexandru Ioan Cuza, domnitorul Principatelor Unite, a purces la secularizarea proprietăților mănăstirești, între care și de la mănăstirea Neamț. În aceste condiții, un grup de monahi, în frunte cu Andronic Popovici, au trecut Prutul, aducând cu ei mai multe manuscrise și cărți vechi și s-au stabilit la moșia Nemțeni, apoi la Chițcani și Copanca de pe malul Nistrului, pământuri care aparțineau vechii mănăstiri Neamț.

În noile condiții, grupul, împreună cu monahul Teofan Cristea, administratorul acestor moșii, a stabilit relații cu autoritățile ecleziastice și țariste și, în urma unor demersuri, au obținut învoirea, la 13 ianuarie 1864, de

a fonda o nouă mănăstire, cu hramul „Înălțarea Domnului”. Au numit-o „Noul Neamț” sau „Chițcani”, fiind în componența Eparhiei Chișinăului și Hotinului a Bisericii Ortodoxe Ruse.

Sub diriguirea stareților Teofan, Andronic Popovici, apoi și a lui Gherman, din 1864 până în 1917, mănăstirea a cunoscut un amplu proces de consolidare și dezvoltare. Au fost înălțate două frumoase biserici, o impunătoare clopotniță, corpuri de chilii, un spital, trapeză, bucătărie ș.a., înconjurate cu un gard de incintă. Activitatea mănăstirii Noul Neamț era susținută de o numeroasă comunitate monahală, care, pe lângă respectarea privilegiului de tip athonit, muncea pe moșiile mănăstirești, dar și în ateliere și chilii. În paralel, la mănăstire au fost desfășurate ample activități culturale, fiind fondată o bogată bibliotecă și o scriptorie, diriguite cu pricepere de ieromonahul Andronic Popovici, care a întocmit o minuțioasă istorie a mănăstirilor Neamț și Secu în 10 volume. În ciuda cerințelor autorităților ecleziastice țariste, la Noul Neamț slujbele religioase se făceau în limbile română și slavonă, la fel ca în obștea paisiană de la Neamț.

După unirea Basarabiei cu România, la 27 martie 1918, mănăstirea Noul Neamț a devenit parte componentă a Mitropoliei Basarabiei în cadrul Bisericii Ortodoxe Române. Deși în Primul Război Mondial (1914-1918) mai mulți monahi au fost mobilizați în armata țaristă și mănăstirea a suferit pierderi materiale, treptat, lăcașul sfânt de pe malul Nistrului își recapătă vigoarea de altă-

dată și își completează frăția cu alți monahi. Mănăstirea a trecut prin Reforma agrară din 1923, reducându-i-se suprafețele moșiilor. Noii diriguitori încurajează încadrarea mănăstirii în viața spirituală națională, așa încât Noul Neamț devine un centru al culturii și spiritualității românești. În perioada interbelică, mai mulți dintre monahii din partea locului studiază la Facultatea de Teologie din Chișinău, în România întregită și chiar în Europa.

În 1940, în urma reanexării Basarabiei la Uniunea Sovietică, toate proprietățile mănăstirii au fost confiscate și transmise sovhozului din satul Chițcani, nou-întemeiat de autoritățile de ocupație. În vara anului 1941, în mersul acțiunilor militare de eliberare a Basarabiei, mănăstirea a suferit de pe urma unor bombardamente, dar îndată ce provincia a fost readusă în componența României, i s-au retrocedat averile, bisericile au fost reparate și a fost reluată viața monahală de mai înainte.

În primăvara anului 1944, când frontul a ajuns la Nistru, autoritățile românești au dispus ca unele bunuri ale mănăstirii să fie evacuate peste Prut, iar un grup de monahi s-a stabilit la mănăstirea Cernica de lângă București. În timpul operației Iași-Chișinău, în mănăstire s-a instalat comandamentul Frontului 3 ucrainean, iar multe bunuri au fost sechestrate, monahii rămași fiind evacuați la Odesa, cu starețul lor Axentie. În toamna aceluiași an, întorși din evacuare, ei au găsit mănăstirea în ruine, averile jefuite, multe din proprietăți transmise din nou sovho-

zului. Pentru a ameliora întrucâtva situația, starețul s-a adresat noilor autorități ca să obțină o parte din terenurile și inventarul agricol sechestrat ca să întrețină frăția. Aceste acțiuni nu au rămas neobservate de structurile NKVD-iste și, în cele din urmă, starețul Axentie a fost judecat și trimis în închisoare pe 10 ani, unde a și murit (reabilitat în 1992).

În anii următori mănăstirea a fost supusă unor impozite grele, care, de fapt, urmăreau reducerea influenței Bisericii în societate. După 1950, în ciuda multor presiuni și opreliști din partea autorităților sovietice, mănăstirea reușește să-și refacă economia, producând importante cantități de vin, cereale și legume. Totodată, au fost restaurate bisericile și celelalte acareturi, a fost reluată viața monahicească însoțită de oficierea slujbelor religioase, așa încât la marile sărbători ortodoxe aici veneau sute de credincioși din împrejurimi, dar și pelerini, ceea ce a neliniștit autoritățile sovietice și de partid.

În timpul aflării în fruntea Uniunii Sovietice a lui N. S. Hrușciiov, a fost dezlănțuită o necruțătoare campanie antireligioasă, ateistă, în urma căreia au fost închise sute de biserici și mănăstiri, între care și cele din RSS Moldovenească. În 1962 i-a venit rândul și mănăstirii Noul Neamț. În condițiile când toate proprietățile mănăstirii au fost trecute în proprietatea statului, s-a găsit de cuviință ca bogata bibliotecă a lăcașului să fie transferată la Arhiva de Stat din Chișinău, unde se păstrează până astăzi. Aceasta este unica bibliotecă mănăstirească din Mol-

dova care a fost salvată de la jaf și incendieri.

În toamna anului 1990 mănăstirea este redeschisă, avându-l în frunte pe ieromonahul Dorimedont (Cecan), care a revitalizat viața monahicească și a reparat întregul complex mănăstiresc. La Noul Neamț și-a aflat reședința episcopul Vichentie de Tighina, care a înființat pe lângă sfântul lăcaș un Seminar teologic. În urma războiului declanșat de Rusia împotriva Republicii Moldova, după încetarea focului la Nistru (1992), mănăstirea Noul Neamț, deși continuă să rămână subordonată Mitropoliei Chișinăului și Întregii Moldove, a rămas în zona de ocupație rusească. În prezent este diriguată de starețul Paisie (Cecan).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 22-24; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 37.

Bibliografie:

Cereteu, Igor, Valori cărturești din biblioteca mănăstirii Noul Neamț : (tipărituri din secolele XVI-XX). – Chișinău : [S. n.], 2021. – 992 p.

Pelin, Valentina. Bibliotecile mănăstirilor Neamț și Noul Neamț în contextul culturii românești : Studii și texte (secolele XV-XIX) / Valentina Pelin ; volum îngrijit, studiu introductiv, notă asupra ediției, bibliografie și planșe de Andrei și Valentina Eșanu. – Iași : Doxologia, 2022. – 400 p.

Popovici, Andronic, arhimandrit. Istoria sfințelor mănăstiri Neamț și Secu : [în vol.] / Andronic Popovici ; [editor]: Ion Gumenăi ; Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova. – Chișinău : Lexon-Prim, 2016-2022.

Vol. 1. – 2016. – 344 p.
 Vol. 2. – 2019. – 212 p.
 Vol. 3-4. – 2020. – 320 p.
 Vol. 5. – 2021. – 644 p.
 Vol. 6. – 2022. – 267, [1] p.

Eșanu Andrei. Informații necunoscute din anii 1958-1959, privind componența obștei monahale de la mănăstirea Noul Neamț din satul Chițcani / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Educația din perspectiva valorilor : [în vol.]. Tom 5 : Summa Theologiae / editori: Octavia Moșin, Ioan Scheau, Dorin Opreș. – Cluj-Napoca, 2014. – P. 7-9.

Negrei, Ion. Mănăstirea Noul Neamț / Ion Negrei, Maria Danilov // Mănăstiri și Schituri în Republica Moldova / coord.: Andrei Eșanu. – Chișinău, 2013. – P. 469-505.

Драгнев, Эмил. Новонемецкий в честь Вознесения Господня мужской монастырь // Православная энциклопедия. Том 51. – Москва, 2018. – P. 661-670.

Andrei Eșanu

**Efrem (Efraim) BAUH
 1934-2020**

Scriitor de limbă rusă, jurnalist, traducător, scenarist, geolog, originar din Tighina, stabilit în Israel.

S-a născut la 13 ianuarie 1934 în or. Tighina. A decedat la 13 aprilie 2020 în Petah Tikva, Israel. Prietenii îi spuneau Foma Bauh. În timpul celui de-Al Doilea Război

Mondial s-a refugiat cu familia la Balzer, reg. Saratov. Tatăl (avocat) a fost mobilizat în 1942 și a murit lângă Stalingrad. În 1944 Efrem Bauh a revenit în orașul natal.

La Tighina a mers în clasa întâi la hederul unchiului său. După absolvirea școlii, a predat literatura rusă în s. Căușeni (1952-1953).

Din 1953 s-a stabilit la Chișinău, unde a fost admis la studii la Facultatea de Geologie a Univesității de Stat din Chișinău, pe care o absolvă în 1958. După absolvire, a lucrat ca inginer geologic la Institutul de Resurse Minerale din Crimeea și a mers în calitate de speolog într-o expediție spre lacul Baikal, Rusia.

Din 1960, revenit la Chișinău, s-a angajat ca jurnalist la ziarul „Tineretul Moldovei”, iar după desființarea acestuia a revenit, în calitate de geolog, la Departamentul de Cercetare al Institutului de Proiectare Moldgiprostroy (1962-1967).

A debutat cu poezie în 1952, în ziarul din Tighina „Pobeda”. La sfârșitul anilor 1950 își publică lucrările în revista „Codri” și în ziarul „Tineretul Moldovei”. Prima sa carte ce a văzut lumina tiparului a fost antologia de poezii „Grani” (1963). Au urmat cărțile de poezie: „Tramvaiele nocturne” (1965), „Noaptea roșie” (1968), cartea cu poezii pentru copii și adolescenți „Metamorfozele” (1973) și cărțile pentru copii: „Mazărea și contele Truffle” și „Călătorie în țara Geo” (ambele în 1965). A compilat almanahul tinerilor poeți moldoveni „Clape de primăvară” (1966) și albumul foto „Ritm, tinerețe, priete-

nie” dedicat Festivalului unional al dansului popular din 1968.

A tradus din opera câtorva poeți moldoveni contemporani: P. Zadnipru, P. Boțu, V. Teleucă, A. Codru.

În 1967-1971 a condus secțiile de literatură și artă ale ziarelor „Tineretul Moldovei” și „Chișinăul de seară”.

În anii următori, până în 1973, a frecventat Cursurile Superioare de Literatură ale Uniunii Scriitorilor din URSS.

În 1975-1976 a lucrat la Studioul „Moldova-Film”, semnând scenariul filmului „A treizecea primăvară”.

Din 1977 a emigrat la Bat Yam, Israel.

În 1977-1985 a fost redactorul revistelor „Sion” (1977-1980) și „Kinor” (1980-1986). Începând cu 2007, a fost redactor-șef al revistei „Cuvântul scriitorului” a Uniunii Scriitorilor de Limbă Rusă din Israel.

Și-a continuat activitatea de creație și a publicat cartea de poezii „Ruah” (1978) și a început lucrul la septilogia „Visuri despre viață”, editând romanele: „Kin și Orman” (1982, reeditat în 1992), „Piatra” (1982, reeditat în 1992), „Scara lui Iacob” (1987, reeditat în 1990 și 2001), „Chemairea” (1991 și 1993), „Soarele sinucigașului” (1994). Cel de-al șaselea roman, „Deșertul se închină lui Dumnezeu”, a fost publicat la Moscova (2002), iar cel de-al șaptelea, „Cortina”, la Tel Aviv, 2008.

A mai editat selecția de poezii „Umbra și cuvântul” în 1999, iar în 2007 apare colecția sa de eseuri.

A tradus din ebraică în rusă poezii de A. Shlonsky,

U. Z. Greenberg, S. Cernihovski, H. Guri, B.-Z. Tomer, S. David, Sh. Nitzan ș.a.; lucrări de proză și poezie ale autorilor israelieni moderni: S. Izhar, Y. Orpaz, M. Shamir, H. Bartov, A. Reich, E. Ben-Ezer, E. Amir, A. Einat, Kh. Pinhas Cohen, Sh. Shifra ș.a.

A tradus din idiș în rusă poezii de U. Z. Greenberg, poemul „Un cântec despre poporul evreu ucis” (1992) al lui I. Katzenelson (1886-1944) și memoriile actorului evreu I. Bulov, publicate în 2000.

Printre lucrările traduse de Efrem Bauh sunt studiile „Răscoala din Ghetoul Varșoviei” (1991) de H. Lazar-Litai, „Țara discordiei. Realitate și fantezie în Eretz Yisrael” (1992) de Sh. Katz, „Lupta pentru drepturile noastre” (1992) de I. Nedava și cartea autobiografică a medicului M. Prives „Prizonierul speranței” (1994). A lucrat la traducerea operei cabalistice „Zohar” din aramaică în rusă (1995). Ultimul titlu tradus este „Cazul lui Gabriel Tirosi” de Yitzhak Shalev (2007). Propriile poezii în ebraică și le-a publicat începând cu 1989, debutând în revista „Moznaim”. A tradus în ebraică opere de E. Evtușenko, B. Ahmadulina, A. Voznesenski, E. Rein, B. Pasternak, Gh. Aighi și alți poeți ruși moderni, dar și publicistică și eseuri.

Împreună cu L. Balțan, a compilat materiale pentru colecția dedicată centenarului pogromului de la Chișinău din 1903 (2003). O altă colecție de materiale documentare, „Babi Iar”, a fost publicată în 1981 (ediția a 2-a în 1993). Bauh a fost și redac-

torul almanahului „Poeții din marele Tel Aviv” (Alef, 1996).

Operele scriitorului au fost traduse și în limbile engleză, franceză, spaniolă, arabă, poloneză, lituaniană și cehă.

A fost președinte al Asociației Originarilor din Moldova „Izvoraș”, fondată în 2005, care a întrunit mai multe asociații din Israel, fapt ce a permis consolidarea forțelor diasporei. Scopul acestei asociații a fost menținerea tradițiilor evreilor originari din Moldova, întreținerea cimitirelor evreiești din Moldova, stabilirea relațiilor cu Republica Moldova. Pe parcursul anilor, Asociația „Izvoraș” a organizat o serie de manifestări culturale, printre care sărbătoarea „Mărțișor”, inaugurată în Petah Ticva (2006), apoi și în alte localități.

Membru al Uniunii Scriitorilor din URSS (1964). În 1981-1982, apoi din 1985 a ocupat funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor de Limbă Rusă din Israel. Ulterior, a fost președinte al Federației Uniunilor de Scriitori din Israel, care îngloba 12 uniuni ale scriitorilor de diferite limbi (1994). A condus filiala israeliană a PEN-clubului internațional și a fost președinte al Asociației Israeliene a Comunităților de Imigranți din Moldova (din 2001)

Este deținătorul mai multor premii literare: Premiul „Rafael” (1982); Premiul Congresului Internațional Evreiesc al Federației Scriitorilor din Israel (1986); Premiul Prezidențial pentru Literatură din Israel (2001).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 31-32.

Bibliografie selectivă:

Bauh, Efrem. Măzărichile dulci și Contele Trufă / Efrem Bauh, Naum Medovoi ; trad.: V. Beșleagă. – Chișinău : Lumina, 1973. – 28 p.

Баух, Ефим. Горошки и граф Трюфель / Ефим Баух ; Наум Медовой. – Chișinău : Lumina, 1973. – 20 p.

Баух, Ефрем. Горошки и граф Трюфель : сказка / Ефим Баух. – Кишинев: Картя Молдовенеаскэ, 1965. – 28 p.

Баух, Ефрем. Грани : стихи / Ефим Баух. – Кишинев : Картя Молдовенеаскэ, 1963. – 89 p.

Баух, Ефрем. Красный вечер: Книга стихов / Ефрем Баух. – Кишинев : Картя Молдовенеаскэ, 1968. – 144 p.

Баух, Ефрем. Ночные трамваи : Стихи / Ефрем Баух. – Кишинев : Картя Молдовенеаскэ, 1965. – 130 p.

Баух, Ефрем. Превращения: стихи / Ефрем Баух. – Кишинев : Лумина, 1973. – 56 p.

Bauh Efrem // Șpitalnic, S. Evreii în literatura, arta și știința Moldovei : Îndreptar / S. Șpitalnic ; Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” ; Biblioteca Evreiască „I. Mangher”. – Chișinău : [S. n.], 1995. – P. 75-76.

Ефрем Баух // Iubire de metaforă. Vol. 2. – Chișinău : Pontos, 2001. – P. 465-469.

Maria S. Ciobanu

Grigore BOTEZATU
1929-2021

Folclorist, doctor în filologie, Om emerit.

S-a născut la 14 ianuarie 1929 la Baraboi, jud. Bălți (astăzi rn. Dondușeni). A decedat la 12 august 2021 la Chișinău.

A fost o personalitate marcantă în domeniul cercetării culturii populare. A promovat în multe țări tezaurul folcloric românesc din Republica Moldova și din satele românești din Ucraina.

A învățat la școala medie din satul natal, absolvind-o în anul 1949. În 1954 finalizează studiile cu mențiune la Facultatea de Istorie și Filologie (secția de limbă și literatură, numită atunci „moldovenească”) a Universității de Stat din Chișinău. A luat doctoratul în filologie cu teza „Genurile folclorice și realitatea istorică” (pe baza folclorului haiducesc) (1966).

După absolvire, a fost angajat în calitate de cercetător științific la Institutul de Istorie, Limbă și Literatură a Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS, astăzi Academia de Științe a Moldovei (AȘM). Între anii 1954-2018 a lucrat la Sectorul de folclor al instituției de profil din cadrul AȘM. A fost cercetător științific, șef al

Secției de folclor (1979-1999) și director adjunct al Institutului de Etnografie și Folclor (1991-1999).

A participat în primele echipe de cercetare, colectare și sistematizare a folclorului, a fundamentat Arhiva de folclor a AȘM, în care a depozitat numeroase pagini și benzi magnetice cu mii de texte populare orale, începând cu anul postbelic 1945.

În cei 63 de ani de activitate profesională a valorificat creația populară prin culegeri pe teren, traduceri din folclorul literar al diferitor etnii, studierea creației populare, inclusiv a operei artistice anonime în localitățile din Republica Moldova și diverse localități românești din Ucraina și Rusia: Transcarpatia, Cernăuți, Odesa, Nicolaev, Kirovograd, Krasnodar.

Autoritatea de folclorist consacrat și scriitor a obținut-o, mai întâi, prin poveștile prelucrate literar-artistic. În 1955 a publicat prima culegere de „Povești norodnice moldovenești”, iar în 1956 îi apare cartea de „Povești”. În colaborare cu M. Savin și Gh. Timofte, publică o amplă culegere „Poezie populară moldovenească” (1957), valoroasa lucrare este revăzută și completată în alte două ediții, din 1960 și 1965. Urmează „Basmе și snoave” (1958), cu tiraje de mii de exemplare, peste 40 de culegeri de povești populare moldovenești și mai bine de 30 de cărți cu narațiuni ale altor popoare (editate și reeditate). Multe dintre poveștile prelucrate de Grigore Botezatu au fost traduse și publicate în limbile: engleză, franceză, germană, spaniolă, rusă, ja-

poneză, ucraineană, bulgară, slovacă, bielorusă, lituaniană, letonă, georgiană, idiș.

A publicat materiale monografice despre creațiile artistice, obiceiurile și tradițiile populare, speciile folclorice. În colaborare, a pregătit, a redactat și a tipărit corpusul „Creația populară moldovenească” (în 16 volume). În seria de culegeri etnofolclorice pe zone (8 volume) (1973-2009) a selectat și a pregătit aproape toate compartimentele de narațiuni populare. În seria academică „Creația populară moldovenească” (1975-1983) cercetătorul a lucrat la trei volume: „Legende, tradiții și povești orale” (1975), „Povești fantastice” (1976) și „Povești nuvelistice” (1980). Este alcătuitor a trei culegeri din colecția „Mărgăritare” (15 volume) pentru „Biblioteca școlarului”: „Auzit-am din bătrâni” („Legende”, 1981), „De n-ar fi, nu s-ar povești” („Povești”, 1983), „Plugul de aur” (1985). În colaborare cu A. Hâncu, a publicat trei culegeri în aceeași serie „Biblioteca școlarului”: „Legende și cântece bătrânești” (1988), „Dicționar de proverbe și zicători românești” (2001, 2003), „Cântece bătrânești ale românilor”, „Cântece istorice” (2002, 2003).

A participat la elaborarea manualelor pentru învățământul universitar și preuniversitar: „Schițe de folclor moldovenesc” (1965), „Creația populară” (Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria și Bucovina) (1991) ș.a. De asemenea, în anul 1991, publică antologia „La izvoare” (povești,

poezie populară și cercetări de folclor).

A studiat preocupările pentru creația populară ale lui D. Cantemir, I. Neculce, I. Creangă, M. Eminescu, A. Mateevici, T. Pamfile, P. Ștefănuță, Gh. V. Madan, T. Gălușcă. În 2006, la 100 de ani de la nașterea eminentului folclorist și etnograf basarabean P. Ștefănuță, a coordonat editarea bibliografiei savantului P. Ștefănuță (1906-1942). A semnat variate articole, recenzii, materiale în alte culegeri, reviste, ziare, calendare, dicționare, enciclopedii ș.a.

A participat la numeroase conferințe științifice naționale și internaționale. A avut mai multe luări de cuvânt pe tema creației populare la radio și televiziune.

A cercetat poveștile, legendele, tradițiile istorice și povestirile orale, snoavele și anecdotele, folclorul obiceiurilor calendaristice, poezia ritualurilor de familie, baladele, cântecele epice eroice și cele istorice, teatrul folcloric, lirica populară, proverbele și zicătorile. A insistat asupra identificării componentelor patrimoniului național prin tezaurizarea, aprecierea și determinarea factorilor ce pot prejudicia existența lui, estimarea măsurilor de salvagardare a patrimoniului cultural imaterial și necesitatea diseminării rezultatelor cercetărilor prin editarea monografiilor și antologiilor de folclor. A editat o multitudine de lucrări și a adus o vastă contribuție la completarea materialelor etnofolclorice de o valoare incontestabilă pentru patrimoniul imaterial românesc.

A fost membru al Asociației Europene a Muzeelor în Aer Liber, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1957), membru al diverselor consilii științifice; a juriat festivaluri și concursuri; a fost redactor la mai multe monografii, culegeri de studii și articole, de texte folclorice, redactor-adjunct al „Revistei de etnologie”.

Pentru merite deosebite în activitatea profesională a fost distins cu titlul onorific „Om emerit” (1990), Premiul „Simion Florea Marian” (1995) al Academiei Române, Premiul „Dacia” al Ministerului Culturii (1991), Ordinul „Gloria Muncii” (1996), Medalia AȘM „D. Cantemir” (2004), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru cartea de povești „Apa tineretilor” (2004).

Este menționat în enciclopedii, dicționare, calendare.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1999”. – Chișinău, 1999. – P. 20-23; „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 24; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 38-39.

Bibliografie selectivă:

Botezatu, Grigore. Norocul omului / Grigore Botezatu. – Chișinău : Litera, 1997. – 31 p.

Povești și snoave / alcăt.: Grigore Botezatu. – Chișinău : ARC, 2013. – 182 p. – (Cele mai căutate perle folclorice).

Ștefănuță, Petre. Datini și creații populare / Petre Ștefănuță ; text ales și stabilit, stud. introd., note și coment. de Grigore Botezatu. – Chișinău : Știința, 2008. – 440 p. : il. – (Moștenire).

Arhiva de voci. Interviuuri cu

personalități din domeniul culturii. Vol. 16 : Grigore Botezatu – culegerea și păstrarea memoriei colective [Materiale de proiecție sau video] / coord. și realizare ed., înregistrare pe DVD: Mariana Cocieru ; moderare interviu: Pavel Popa ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova; Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”. – Chișinău : BNRM, 2019. – 2 discuri optice electronice (DVD-Rom ; Total Size : 8,5Gb ; 4x speed):sd., col.; în container, 15x15x cm. – Pe cop.: Proiectul național „Arhiva de voci. Interviuuri cu personalități din domeniul culturii”. – Pe cotor: Vol. 16 : Grigore Botezatu – culegerea și păstrarea memoriei colective. – Date și programe electronice (date interviuri). – Video-DVD. – Titlu preluat de pe etichetă discului. – Bibliogr. Cerințe de sistem : Windows OS, HDD 64 Gb, VOB Player. DVD RW Drive (D:). File System : UDF ; Free Space : 0 bytes.

Botezatu, Grigore. Exeget-propagator al folclorului : [despre lucrările etnografice și folcloristice scrise de A. Mateevici / Grigore Botezatu // Akademos. – 2017. – Nr 4. – P. 138-143.

Botezatu, Grigore. Pantelimon Halippa-etnolog / Grigore Botezatu // Viața Basarabiei. – 2015. – Nr 1. – P. 76-86.

Botezatu, Grigore. Subiectul de basm „maștera (meșteha) și fiica vitregă”. (Fata babei și fata moșneagului) / Grigore Botezatu // Philologia. – 2018. – Nr 3/4. – P. 67-81.

Botezatu, Grigore. Un tezaur de cultură populară : Arhiva de Folclor a AȘM / Grigore, Botezatu, Andrei Hâncu // Destin românesc, 1998. – Nr 3/4. – P. 82-87.

Băieșu, Nicolae. Grigore Botezatu. La 80 de ani : [folclorist] / Nicolae Băieșu // Revista de lingvistică și știință literară. – 2009. – Nr 1/2. – P. 131-136.

Buruiană, Ion. Câteva reflecții despre folcloristul și scriitorul Grigore Botezatu / Ion Buruiană //

Limbă, Literatură, Folclor. – 2020. – Nr 1/2. – P. 98-100 ; [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/98-103_20.pdf (accesat: 20.05.2023).

Butnaru, Tatiana. Grigore Botezatu la 85 de ani / Tatiana Butnaru // Akademos. – 2014. – Nr 1 (32). – P. 179.

Cocieru, Mariana. Grigore Botezatu – eminent cercetător al folcloristicii românești din Basarabia : Doctorul în filologie Grigore Botezatu la 90 de ani / Mariana Cocieru // Akademos. – 2019. – Nr 1. – P. 158-160.

Filip, Iulian. Cumpătul mergătorului pe distanță lungă : [creația lui Grigore Botezatu – folclorist, etnolog, scriitor, doctor în filologie (1929-2021)] / Iulian Filip // Literatura și arta. – 2021. – 2 sept. – P. 9.

Grigore Botezatu : [folclorist, etnolog, scriitor] // Alunelul. – 2019. – Nr 1. – P. 6.

Grigore Botezatu : [folclorist și scriitor : date biografice] // Realități culturale. – 2014. – Nr 1. – P. 11.

Nazar, Valeriu. Botezatu Grigore. Dicționarul scriitorilor români din Basarabia 1812-2010 / Anatol Ciocanu, Valeriu Nazar, Sergiu Nucă [et al.] ; coord.: Valeriu Nazar ; secretar științific: Călina Trifan ; fotografii: Nicolae Răileanu. – Ed. a 2-a, rev. și compl. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 69-70.

Țărâlungă, Ecaterina. Botezatu Grigore // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărâlungă. – București : Litera Internațional, 2010. – P. 110.

Elena Harconița

Ecaterina TEODOROIU 1894–1917

Cercetașă, sublocotenent din timpul Primului Război Mondial, eroină națională a României.

S-a născut la 14 ianuarie 1894, în com. Vădeni (azi, contopită cu Târgu Jiu), jud. Gorj, având la naștere prenumele și numele de Cătălina Toderoiu. A murit eroic în bătălia de la Mărășești, conducând un pluton de infanterie al Armatei Române, la 22/23 august 1917, reînhumată la Târgu Jiu.

A absolvit școala româno-germană (1909) din Târgu Jiu, apoi a urmat un pension din București.

După intrarea României în Marele Război, a activat în calitate de asistentă medicală (1916). Ulterior, a fost transferată într-o unitate de combatanți, acțiune de sorginte punitivă, deoarece dorea să-și răzbune cei patru frați căzuți la datorie. Prizonieră de război, a reușit să evadeze. A fost rănită de două ori. A fost avansată la gradul de sublocotenent de Casa Regală a României. Ultimele cuvinte spuse înainte de a muri au fost: „Luptați, băieți! Apărați țara!”.

A fost distinsă cu „Virtutea cercetășească” de aur și cu „Virtutea militară” (1917).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 39.

Bibliografie selectivă:

Mocioi, Ion. Ecaterina Teodoroiu / Ion Mocioi. – Târgu-Jiu : Spicon, 1994. – 112 p. – (Eroii neamului românesc).

Mocioi, Ion. Ecaterina Teodoroiu: eroina poporului roman / Ion Mocioi. – Craiova : Scrisul Românesc, 1981. – 156 p.

Mocioi, Ion. Ecaterina Teodoroiu : Monografie / Ion Mocioi. – Târgu-Jiu : Academica Brâncuși, 2011. – 183 p.

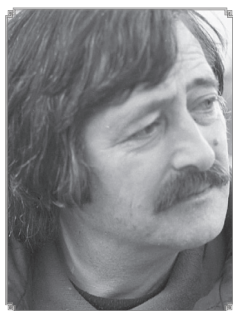
Eroina de la Jiu : [Ecaterina Teodoroiu] // Ghidarcea, Andrei. Restituiri : Regimentul 18 Mecanizat „Ecaterina Teodoroiu” 1880-2002 / Ghidarcea Andrei, Andronescu (Zipcsek) Iosif. – Timișoara : Mirton, 2014. – P. 20-40.

Giurcă, Ion. Artistă din Basarabia și Ecaterina Teodoroiu, eroina de pe Dealul Muncelul / Ion Giurcă // Patrimoniul de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine = Yeastarday’s Heritage – Contribution to the Development of Tomorrow’s a Sustainable Society = Наследие прошлого – вклад в развитие стабильного общества в будущем : Conferință științifică internațională consacrată Zilei internaționale a femeilor cu activități în cercetare, Ediția a 3-a, 11-12 februarie 2021, Iași-Chișinău / editor: Academia de Științe a Moldovei; Centrul Mitropolitan de Cercetări TABOR, Iași ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; Universitatea de Stat din Moldova. – Iași : [S. n.], 2021. – P. 22-36.

Ilinca, Rodica. Teodoroiu Ecaterina / Rodica Ilinca // Marcu, Gheorghe. Dicționarul personalităților feminine din România / Gheorghe Marcu, Rodica Ilinca. – București : Meronia, 2009. – P. 217-218.

Țărâlungă, Ecaterina. Teodoroiu Ecaterina // Țărâlungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești / Ecaterina Țărâlungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 767.

Ion Valer Xenofontov

**Gheorghe (Gicu)
CHIRIȚĂ
1949-2021**

Traducător, editor, redactor de carte.

S-a născut la 17 ianuarie 1949 la Ialoveni, într-o familie de țărani cu ascendență răzeșească. S-a stins din viață la 26 decembrie 2021 la Chișinău.

După absolvirea școlii medii, își face studiile la Facultatea de Limbi Străine a Universității de Stat din Chișinău, specialitatea limba franceză și engleză (1968-1973).

Imediat după absolvirea facultății, în 1973, este angajat la Editura „Cartea Moldovenească”. La începuturi, a redactat literatură social-politică, dar, după ce s-a format Editura „Literatura Artistică”, în 1977, a trecut în redacția de traduceri. Colegii săi au fost N. Ischimji, Al. Cozmescu, I. Crețu, G. Meniuc, N. Berștein, P. Darie, E. Busuioc-Margine, E. Churecheru-Vatamanu ș.a. Din 1977 își satisface serviciul militar, iar în 1980, își continuă munca la aceeași editură, fiind unul dintre cei mai apreciați redactori și traducători. Traduce la începuturi mai mult din limba rusă, iar prima lui traducere importantă direct din limba franceză a fost romanul „Omul nisipurilor” de

J. J. Joubert („Literatura Artistică”, 1983), urmată de traducerea, de asemenea din original, a romanului lui A. Fournier „Marele Meaulnes” („Literatura Artistică”, 1989), ambele editate cu grafie chirilică.

În 1994-1995, lucrează repetitor-dicție la Teatrul Municipal „Satiricus”, îi pregătește pe actorii trupei pentru un turneu în Franța. În 1955, Centrul Editorial-Artistic „Soros”, înființează Editura „Arc”, el fiind printre primii redactori angajați. Traduce, în premieră în spațiul limbii române, „Viața secretă a lui Salvador Dali” povestită de Salvador Dali, care apare în grafie latină („Cartier”, 1996). În 2003, în traducerea sa, la Editura „Știința” apare studiul reputatului sociolog francez Cl. Dubar „Criza identităților: Interpretarea unei mutații”.

În 2009, se angajează redactor-șef în cadrul Departamentului Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne, unde va lucra până la sfârșitul vieții. Este unul dintre fondatorii Editurii „Cartea Militară” (2017), pe care a dezvoltat-o paralel cu munca de la Academie, publicând lucrări din domeniul juridic, militar, literatură și istorie etc. A colaborat, ca redactor, dar și ca traducător la revista de istorie „Destin românesc” (2006-2016).

A fost membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (din 1996).

Creația sa a fost apreciată cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova, pentru traducerea din franceză a romanului „Viața secretă a lui Salvador Dali” povestită de Salvador

Dali” (1996), și cu Premiul Uniunii Latine, pentru traducerea volumului „Criza identităților: Interpretarea unei mutații” (2005).

Bibliografie selectivă:

Cimpoi, Mihai. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia / Mihai Cimpoi ; red.: Gheorghe Chiriță. – Chișinău : Arc, 1996. – 398 p.

Cojocaru, Vasile. Vasile Cojocaru : [Album] / Vasile Cojocaru ; trad. în engl.: D. Stanciu, M. Mămăligă ; red.: Gh. Chiriță, E. Lungu. – Chișinău : Arc, [2002]. – 48 p.

Dali, Salvador. Viața secretă a lui Salvador Dali : Povestită de Salvador Dali / Salvador Dali ; trad. de Gheorghe Chiriță. – Chișinău : Cartier, 1996. – 242 p.

Dubar, Claude. Criza identităților : Interpretarea unei mutații / Claude Dubar ; trad. din limba fr.: Gheorghe Chiriță. – Chișinău : Știința, 2003. – 232 p.

***Fournier, Alain.** Marele Meaulnes / Alain Fournier ; trad. din fr.: Gheorghe Chiriță. – Chișinău : Literatura Artistică, 1989. – 195 p.

***Joubert, Jean.** Omul nisipurilor / Jean Joubert ; trad. de Gheorghe Chiriță. – Chișinău : Literatura Artistică, 1983. – 179 p.

Potârniche, Mihai. Acasă : Portretele pământului / Mihai Potârniche ; trad. în engl.: Iulian Robu ; red.: Gheorghe Chiriță, Eugen Lungu. – Chișinău : ARC, 2006. – 80 p.

Tudoran, Dorin. Kakistocrația / Dorin Tudoran ; red.: Gheorghe Chiriță. – Chișinău : Arc, 1998. – 590 p.

Vasilieva, Natalia. Serghei Ciokolov / Natalia Vasilieva ; trad. din rusă: Gheorghe Chiriță ; trad. din engl.: Iulian Robu. – Chișinău : Arc, 2004. – 96 p. : il. – (Maeștri basarabeni din secolul XX).

Winock, Michel. Secolul intelectualilor / Michel Winock ; trad. din fr.: Gheorghe Chiriță. –

Chișinău : Cartier, 2001. – 724 p.

Omul libertăților absolute Gicu Chiriță : [volum comemorativ] / red.: Tatiana Chiriță, Ana Rapcea, Liliana Armașu. – Chișinău : Arc, 2023 (Unisoft, Ucraina). – 239 p.

Bulat, Ludmila. Oameni și cărți : [despre redactorul și traducătorul Gheorghe Chiriță] / Ludmila Bulat // Bibliopolis. – 2012. – Vol. 43, nr. 2. – P. 71-72.

Galaicu-Păun, Emilian. Cavalierul meselor rotunde : [despre Gheorghe Chiriță] / Emilian Galaicu Păun // Revistaliterară. – 2023. – Nr 1. – P. 9.

Leahu, Nicolae. Călătorie la marginea lapoviței : [despre Gheorghe Chiriță] / Nicolae Leahu // Revista literară. – 2023. – Nr 1. – P. 8.

Nagacevschi, Igor. Ierarhii. Redactori : [despre Gheorghe Chiriță] / Igor Nagacevschi // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 14 ian. – P. 6. – (Mitologice).

Nagacevschi, Igor. Mareșalul cuvintelor. Omagiu pentru un coleg : [despre Gheorghe Chiriță] / Igor Nagacevschi // Contrafort. – 1999. – Nr 1 (ian.). – P. 9.

Palladi, Tudor. Cultura eului și eul culturii : [despre Gheorghe Chiriță] / Tudor Palladi // Moldova suverană. – 1999. – 16 ian. – P. 4.

Ana Struță

Zinovii STOLEAR
1924-2014

Muzicolog, critic muzical, publicist și profesor universitar, Artist emerit.

S-a născut la 21 ianuarie 1924 la Ocna (Crasnîe Oknî), astăzi reg. Odesa (din octombrie 1924 până în anul 1946 – RASSM). A decedat la 13 aprilie 2014 la Chișinău.

A absolvit, în 1940, școala de muzică pentru copii din Tiraspol, clasa vioară (împreună cu viitorul compozitor D. Gherșfeld).

În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial a fost mobilizat în armată (1942-1944), unde este conducător artistic al regimentului.

În 1945-1950 a studiat la Conservatorul de Stat din Odesa, specialitatea „Teoria muzicii și muzicologie”, în clasa lui S. Orfeev. Totodată, promovează disciplinele muzical-teoretice la o școală serală de muzică din Odesa (1947-1950).

În anii 1950-1953, după absolvirea Conservatorului, este repartizat ca învățător la una din școlile de muzică din Vorosilovgrad.

În anul 1954 s-a stabilit la Chișinău, unde a lucrat ca profesor la Școala Muzicală Specială „E. Coca” (1954-1982). În anii 1959-1973 a predat discipline muzical-te-

oretice la Conservatorul de Stat din Chișinău, astăzi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP).

A îndeplinit funcțiile de secretar executiv (1973-1977), vicepreședinte al consiliului de administrație (1977-1984), iar din 1984 a fost redactor al Uniunii Compozitorilor din Moldova, membru al căreia era din anul 1958.

Începând cu 1977 a fost rectorul Universității Populare de Cultură Muzicală, care funcționa pe lângă Biblioteca Republicană „N. K. Krupskaja” (actuala Biblioteca Națională a Republicii Moldova). A condus saloane de muzică, a ținut prelegeri și a moderat discuții consacrate personalităților celebre ale culturii muzicale locale.

În anul 1984 a fost numit redactor pentru promovarea muzicii la secția moldovenească a Fondului Muzical al fostei URSS. A participat la numeroase emisiuni radiofonice și televizate, a condus programe radio în idiș, dedicate tematicilor muzicale la radioul republican (programul „Indzer Label” – „Viața noastră”).

În anii 1990 a fost cercetător la Institutul Minorităților Naționale al Academiei de Științe a Moldovei. A activat la Societatea Centrului de limbă idiș de pe lângă Biblioteca Evreiască „I. Mangher” din Chișinău.

A semnat numeroase lucrări științifice în limbile rusă și română despre teoria generală a muzicii, istoria artei compoziționale în Moldova, muzica populară moldovenească și evreiască (în

special despre influența lor reciprocă), recenzii de concert și teatru.

La vârsta de 14 ani publică primul său articol despre arta muzicală în ziarul „Moldova socialistă”, care apărea la Tiraspol.

Este autor a peste 30 de monografii și manuale în domeniul muzicologiei. A colaborat cu Z. Tcaci la „Manualul de teoria muzicii elementare” (1957). Printre cărțile publicate se află trei ediții ale „Manualului de teorie a muzicii elementare” (în colaborare cu E. Tcaci, 1957, 1961, 1964, în limbile rusă și română). A semnat studiile: „Shiko Aranov” (1959), „Opera «Grozovan» a lui D. Gherșfeld” (1960), „Gherșfeld” (1961), „Mijloacele expresive ale muzicii” (1963), „Genuri muzicale” (1963), „M. I. Glinca” (1967), „Simfonia sovietică a Moldovei” (1967), „Anton Rubinstein” (1969), „Gheorghe Neaga” (1959, 1973), „Zlata Tcaci”, „Ce este muzică” (1976), „Moldova, cântec sovietic” (1979), „Pagini de muzică moldovenească” (1983), „Doina evreiască: muzica populară evreiască în Basarabia și în Transnistria” (1998, ediția germană, 2000), „Pagini de muzică evreiască: cercetări, observații, note” (2001), „Oameni și timp: compozitorii evrei în cultura muzicală a Moldovei”. „Anii 1930-1980 ai secolului XX” (bibliografie de referință, 2003), „Drumuri ale creativității” (articole selectate despre compozitorii moldoveni, 2004). Foarte valoroase sunt lexicoanele și cataloagele despre muzicologii renumiți, cronicile și arti-

cele de omagiu elaborate de Z. Stolear.

A fost critic muzical constant al ziarului „Tineretul Moldovei”.

Pentru activitate fructuoasă a fost distins cu titlul onorific „Artist emerit al RSS Moldovenești” (1982), cu Ordinul „Gloria Muncii” (1999) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1999”. – Chișinău, 1999. – P. 33-35; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 47-48.

Bibliografie selectivă:

Столяр, Зиновий. Дорогами творчества : избранные статьи о молдавских композиторах. Вторая половина XX века / Зиновий Столяр ; Союз композиторов и музыкантов Молдовы. – Chișinău : Primex-Com, 2004. – 54 p.

Столяр, Зиновий. Еврейская дойна = А yiddishe doyne [Музică] : Еврейская народная музыка в Бессарабии и Левобережном Предднестровье (конец 19-го – середина 20-го в.) / Зиновий Столяр. – Chișinău : Liga, 1998. – 111 p.

Столяр, Зиновий. Люди и время : Композиторы-евреи в музыкальной культуре Молдовы : 30-е – 80-е годы XX в. / Зиновий Столяр ; Институт межэтнических исследований Академии наук Молдовы. – Chișinău : [S. n.], 2003. – 276 p. : fot.

Столяр, Зиновий. Под одним небом : Евреи и музыкальная культура Молдовы / Зиновий Столяр. – Кишинев : Лига, 1993. – 143 p.

Stolear, Zinovie. Un talent generos și un suflet mare : [95 de ani de la nașterea compozitorului David Gherșfeld] / Zino-

vie Stolear // Capitala. – 2006. – 26 aug. – P. 8.

Stolear, Zinovie. Creația succesorilor de mâine... : [trecere în revistă a creației tinerilor compozitori din Moldova] / Zinovie Stolear // Literatura și arta. – 1980. – 10 ian. – P. 6.

Столяр, Зиновий. Её музыка нас возвышает : [о юбилейном концерте органистки Анны Стрезевой] / Зиновий Столяр // Столица. – 2004. – 20 окт. – P. 4.

Столяр, Зиновий. И услышим то, что ещё не слышали : [интервью с музыковедом Зиновием Столяром] / Зиновий Столяр ; беседовала: Раиса Номенко // Столица. – 2005 – 19 февр. – P. 5.

Столяр, Зиновий. Методы использования фольклорного материала в произведениях молдавских композиторов / Зиновий Столяр // Материалы научно-теоретической конференции «Композитор и фольклор» / Гос. ин-т искусств им Г. Музическу. – Chișinău, 1981. – P. 25-31.

Столяр, Зиновий. Монолог дуэтом : [о дуэте пианистов А. Лапикус и И. Махович] / Зиновий Столяр // Независимая Молдова. – 2003. – 20 нояб. – P. 4.

Столяр, Зиновий. Святая к музыке любовь : [интервью с Зиновием Столяр] / Зиновий Столяр ; записала: Раиса Хоменко // Столица. – 2004. – 21 янв. – P. 5.

Столяр, Зиновий. Талант, труд и вдохновение : [о композиторе Штефане Няга (1900-1951)] / Зиновий Столяр // Независимая Молдова. – 2000. – 6 дек. – P. 3.

Ceaicovschi-Mereșanu, Gleb. Зиновий Столяр // Gleb Ceaicovschi-Mereșanu. Compozitori și muzicologi din Moldova = Композиторы и музыковеды Молдовы : Lexicon bibliografic / Gleb Ceaicovschi-Mereșanu. – Chișinău : Universitas, 1992. – P. 166-169.

Дегтярев, В. Зиновий Столяр / В. Дегтярев // Композиторы и музыковеды Молдавии : Справочник / сост.: В. Дегтярев. – Кишинев, 1973. – P. 81-82.

Кушнир, Жосефина. Зиновий Лазаревич Столяр : In memoriam / Жосефина Кушнир // Revista de etnologie și culturologie. – 2014. – Nr 15. – P. 104.

Столяр Зиновий // Шишкан, К. Молдавско-русские взаимосвязи в искусстве в лицах и персоналиях : [XVIII-начала XXI в.] : Библиографический словарь-справочник в двух томах. Т. 2 / К. Шишкан, С. Пожар. – Кишинев, 2010. – P. 647-648.

Elena Harconița

**Galina COCEAROVA
(KOCHAROVA)
1944-2020**

Muzicolog, critic muzical, doctor în studiul artelor, profesor universitar, Maestru în artă.

S-a născut la 22 ianuarie 1944 în or. Baku, Azerbaidjan. A decedat la 30 ianuarie 2020 la Chișinău.

A făcut școala medie în or. Ivanovo, Rusia, unde a studiat pianul și teoria muzicii. Din 1967 și-a continuat studiile la Facultatea de Istorie, Teorie și Compoziție a Institutului de Stat de Pedagogie și Muzică „Gnesin” (astăzi, Academia Rusă de Muzică

„Gnesin”). În anul 1973 a urmat studii postuniversitare la aceeași instituție.

Din 1974 și-a început activitatea profesională, mai întâi în calitate de docent (conferențiar), apoi este profesor universitar, titular al disciplinelor armonie și solfegiu la Institutul de Stat de Arte „G. Musicescu” din Chișinău (din 1984 – Conservatorul Moldovenesc de Stat, actualmente, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP)).

Fiind în exercițiul funcției timp de 45 de ani la AMTAP, a format mai multe generații de muzicieni, muzicologi, compozitori.

A fost una dintre primele femei din Republica Moldova care s-a consacrat cercetării științifice în muzicologie și a publicat mai bine de 300 de lucrări științifice și publicistice, articole și monografii. A adus o contribuție semnificativă la evoluția teoretico-analitică a muzicologiei autohtone și la valorificarea științifică a creației componistice din Republica Moldova.

Este autoarea primului manual de muzicologie din spațiul nostru publicat în limba română. Cele două volume de „Armonia”, semnate de Galina Cocearova și V. Melnic, au devenit instrumente teoretice indispensabile învățământului muzical superior. A introdus în circuitul românesc noi termeni de muzicologie, iar, împreună cu A. Rozhnovyanu, a întocmit un scurt dicționar explicativ de muzicologie în limba română.

A fost printre puținii muzicologi autohtoni care au abordat dimensiunea con-

ceptuală a relației audio-video. Din 2014 preocupările sale au fost axate pe structura operei audiovizuale și multimedia, cu precădere pe creația compozitorului D. Chițenco. A manifestat un interes deosebit pentru relevarea și promovarea creației unor personalități marcante ale artei muzicale – compozitori și interpreți, muzicologi din Republica Moldova. A scris două monografii despre creația Z. Tkaci (1979, 2000) și o monografie despre creația lui B. Miliutin (1987). A cercetat viața și creația lui W.-A. Mozart, S. Frank, D. Shostakovich, M. Weinberg, L. Gurov, V. Zagorsky, A. Mulyar și alții. A publicat cercetări despre interpretii M. Bieșu, E. Obrazțova, M. Muntean, A. Paley, A. Strezeva, S. Strezeva, Y. Gyrnets, duetul Y. Makhovich-A. Lapikus, E. Bogdanovsky și mulți alții. A recenzat diverse concerte și evenimente muzicale: Festivalul „Maria Bieșu invită” (2005, 2010), „Regina vioară” (2013), „Vocaliză de toamnă” (2010) etc.

Sunt de menționat articolele consacrate stilului național, cercetării substratului folcloric multi- și intercultural din creația compozitorilor autohtoni, interconexiunilor culturale. În ultimii ani de activitate s-a arătat preocupată de relația compozitor-folclor din perspectiva intertextuală a formării stilului.

A fost membră a Uniunii Compozitorilor din URSS (1977), a Uniunii Compozitorilor din Rusia (1978), a Uniunii Lucrătorilor Muzicali (1978) (astăzi, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova), a Uni-

unii Oamenilor de Teatru (astăzi, Uniunea Teatrală din Moldova), membră a Consiliului Național de Acreditare și Atestare, conducător al tezelor de doctorat.

Studiile Galinei Cocearova au contribuit la evoluția teoretico-analitică a muzicologiei autohtone și la valorificarea științifică a creației componistice din Republica Moldova. Manualul „Armonia” a fost nominalizat, în anul 2008, la Premiul de Stat al Republicii Moldova. A fost laureată a multor premii la concursuri muzicale, distinsă cu titlul Maestru în artă (2004).

În memoria Galinei Cocearova, la AMTAP a fost deschisă o placă memorială și s-a instituit un premiu anual acordat de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova (2020).

Biblioteca sa și instrumentul său muzical au fost donate Bibliotecii Științifice a AMTAP. Unele cărți au ajuns la Liceul Republican de Muzică „S. Rahmaninov”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 48-49.

Bibliografie selectivă:

Cocearova, Galina. Armonia: manual pentru instituțiile de învățământ muzical superior: specialitățile muzicologie, compoziție: [în 2 vol.] / Galina Cocearova, Victoria Melnic. – Chișinău: Museum, 2001 – 2003.

Vol. 1: Teoria armoniei. – 2001. – 220 p.

Vol. 2: Istoria armoniei. – 2003. – 344 p.

Cocearova, Galina. Lumea armoniei în termeni și noțiuni: [mic dict. explicativ] / Galina Cocearova, Angela Rojnoveanu; Academia de Muzică, Teatru și

Arte Plastice, Catedra teoria muzicii și compoziție. – Chișinău: Grafema Libris, 2004. – 40 p.

****Culegere de dictate muzicale, melodii pentru armonizare și lucrări scrise la teoria muzicii (pentru liceele și colegiile de muzică)** / alcăt.: Angela Rojnoveanu; red.: Galina Cocearova; Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice. – Chișinău: Grafema Libris, 2002. – 26 p.

Dănilă, Aurelian. Mihail Muntean. O viață dedicată operei = Жизнь посвященная опере / Aurelian Dănilă, Galina Cocearova; trad. din lb. rusă: P. Pelin, trad. din lb. rom.: T. Zaicovschi. – Chișinău: Prut Internațional, 2014. – 268 p.: fot.

****Кочарова, Галина.** Борис Милютин: к 100-летию со дня рождения [дирижера и педагога] / Галина Кочарова, Изольда Милюткина. – Израиль: Beit Nelly Media, 2015. – 256 p.

Cocearova, Galina. Cuvânt despre contemporanul nostru, muzicianul cu majusculă Vasile Zagorschi: (90 de ani de la naștere) / Galina Cocearova, Violina Galaicu // Arta: Seria Arte Audiovizuale. Muzică, Teatru, Cinema: ser. nouă. – 2020. – Vol. 25, nr. 2. – P. 137-138.

Cocearova, Galina. Individualitatea artistică prin prisma istoriei teatrului liric (cu ocazia aniversării de 70 ani a lui Aurelian Dănilă) / Galina Cocearova; trad. în lb. rom.: E. Gârbu // Arta: Seria Arte Audiovizuale. – 2018. – Vol. 27, nr. 2. – P. 159-161.

Cocearova, Galina. Ofrandă muzelor teatrului muzical: [despre Festivalul Internațional „Invită Maria Bieșu”] / Galina Cocearova // Maria Bieșu – vocație și destin artistic / Academia de Științe a Moldovei. – Chișinău, 2010. – P. 261-280.

Cocearova, Galina. Pagini uitate din creația lui Ion Măcovei: [Simfonieta „Florile dalbe”] / Galina Cocearova // Învățământul artistic-dimensiuni culturale: conferință științifică internațională, 3 apri-

lie 2015: rez. lucrărilor / Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice. – Chișinău, 2015. – P. 4-5.

Cocearova, Galina. Poezia lui M. Eminescu în creația Zlatei Tcaci și problema polilingvizmului / Galina Cocearova // Mihai Eminescu – cuget național (1850–1889): Materialele simpozionului științific consacrat aniversării a 150-a de la naștere / Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice. – Chișinău, 2000. – P. 24–32.

Кочарова, Галина. Дмитрий Киценко. Две пьесы последних лет для струнного оркестра: поэтика «Музыки дня и ночи» / Галина Кочарова // Studiul artelor și culturologie. – 2019. – Nr 2 (35). – P. 13.

****Кочарова, Галина.** Об аудиовизуальной репрезентации сочинений Владимира Чолака: LUTTUOSO как пример жанра in memoriam // Музыка в пространстве медиакультуры: Сборник статей по материалам Третьей Международной научно-практической конференции, 18 апреля 2016 года. – Краснодар: КГИК, 2016. – P. 89-93.

Кочарова, Галина. Проблема Композитор и фольклор: стилеконструктивные факторы / Галина Кочарова // Studiul artelor și culturologie. – 2017. – Nr 2 (31). – P. 8-12.

Кочарова, Галина. „Revelație” Владимира Чолака: отражение сакральной тематики средствами неоархаики / Галина Кочарова // Studiul artelor și culturologie. – 2019. – Nr 1 (34). – P. 56-60.

Barbas, Valeria. Contribuția muzicologului Galina Cocearova la valorificarea științifică a componisticii din Republica Moldova sub aspectul etnogenezei cultural-muzicale / Valeria Barbas // Conferința „Valorificarea patrimoniului etnocultural în educația tinerii generații și a societății civile”, Ediția a 5-a, 24 noiembrie 2020, Chișinău. – P. 21.; [Resursă electronică]. –

URL: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/114854.

Barbas, Valeria. Galina Cocearova – Valorificarea patrimoniului componistic din Republica Moldova în activitatea științifică și didactică / Valeria Barbas // *Arta : Seria Arte Audiovizuale*. – Chișinău, 2020. – Vol. 29, nr. 2. – P. 148-149 ; [Resursă electronică] // URL: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/1A31963.

Ceaicovschi-Mereșanu, Gleb. Galina Cocearova / Gleb Ceaicovschi-Mereșanu // *Compozitori și muzicologi din Moldova = Kompozitory i muzykovedy Moldovy : Lexicon biobibliografic / Uniunea Compozitorilor din Republica Moldova ; alcăt.: Gleb Ceaicovschi-Mereșanu*. – Chișinău : Universitas, 1992. – P. 138-141.

Пожар, С. Верная добру и правде : [о Галине Кочарова] / С. Пожар // *Кишиневские новости*. – 2004. – 16 янв. – P. 6.

Elena Harconița

Gheorghe POSTICĂ
1954

Arheolog, istoric medievalist, doctor habilitat, profesor universitar, cercetător științific, ex-vice ministru al culturii.

S-a născut la 22 ianuarie 1954 în s. Mereni, Anenii Noi.

A învățat la școala medie din Mereni (1961-1971),

după care a continuat studiile la Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Istorie (1971-1976). A susținut teza de doctor în istorie (1988), cu titlul „Ceramica medievală timpurie din Moldova Centrală de la sfârșitul mileniului I – începutul mileniului II e.n. în calitate de sursă istorică” la Universitatea de Stat „M. Lomonosov” din Moscova și cea de doctor habilitat (2006) cu tema „Civilizația medievală timpurie din spațiul pruto-nistean (secolele V-XIII)” la Universitatea de Stat din Moldova.

Cercetător științific inferior (1976-1978), director adjunct (1991-1995) la Sectorul/Institutul de Arheologie al Academiei de Științe a Moldovei.

Lector asistent (1978-1985), conferențiar (2007-2009), profesor universitar (2009-2016, 2019-2022) la Universitatea de Stat din Moldova (USM). Lector superior (1985-1988), prodecan (1988-1991), șef Catedră istorie antică și medievală (1990-1991), conferențiar universitar (1992-1996, 2007-2008), cercetător științific principal (2020-2023) la Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău. În 1989, datorită inițiativei lui Gheorghe Postică, în premieră pentru Moldova sovietică, la Institutul Pedagogic de Stat „I. Creangă” din Chișinău, a fost desființată Catedra de istorie a Partidului Comunist cu excluderea disciplinei „Istoria PCUS” din toate planurile de studii. La Facultatea de Istorie și Pedagogie, în anul 1989, a fost introdusă disci-

plina „Istoria romanicilor de răsărit”, înlocuită din 1990 cu „Istoria românilor”.

A fost unul dintre autorii primei Programe la disciplina „Istoria românilor” pentru școala generală din Republica Moldova (1990).

Profesor universitar (1995-2009), director al Institutului de Istorie și Științe Politice (2005-2009); vicerector pentru studii (1995-1998), vicerector pentru știință (1998-2005) la Universitatea Liberă Internațională din Moldova.

Cercetător științific principal II (1997-2003) la Institutul Român de Tracologie din București. Fondator și director al AO Centrul de Cercetări Arheologice din Republica Moldova (1997-2016, 2020-2023).

Președinte al Comisiei Naționale Arheologice (din 2010) și al Consiliului Național al Monumentelor Istorice din Republica Moldova (2005-2020).

Specialist notoriu în domeniul arheologiei medievale și al istoriei românilor. A cercetat din perspectivă arheologică siturile de la Hansca, Orheiul Vechi, Pohorniceni, Mereni, mănăstirile Vărzărești și Căpriană etc. A realizat studii privind cultura și civilizația medievală din spațiul carpato-nistean și a făcut cercetări aplicative privind salvagardarea patrimoniului cultural național. Autor a peste 200 de publicații științifice, inclusiv 16 monografii și volume de autor sau colective, două manuale preuniversitare, 103 articole științifice de speciali-

tate, 33 de lucrări didactice, 54 de rezumate ale comunicărilor științifice etc.

În calitate de viceministru al culturii (2009-2017) și de șef de cabinet la Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (2017-2019) a reformat sistemul de protejare a patrimoniului cultural național, prin promovarea unor politici moderne și acte legislative noi. A coordonat proiecte de conservare-restaurare a monumentelor istorice: Baia „tătărească” de la Orheiul Vechi (2009-2010), Casa-Muzeu „Gr. Vieru” de la Pererâta (2013-2015), Sala cu Orgă din Chișinău (2015-2018) și Biserica Adormirea Maicii Domnului din Căușeni (2016-2023).

Membriu de onoare al Institutului de Arheologie al Academiei Române, Filiala Iași (2010). Doctor honoris causa al Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă” din Chișinău (2014). Este laureat al Premiului „A.D. Xenopol” al Academiei Române (2007) și al Premiului Național al Republicii Moldova (2017). Decorat cu medaliile de stat ale Republicii Moldova „Meritul Civic” (2004) „M. Eminescu” (2007), și cea a Academiei de Științe a Moldovei – „D. Cantemir” (2014). Distins cu „Ordinul de Onoare” al Republicii Moldova (2014).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 49-51; „Calendar Național 2019”. – Chișinău, 2019. – P. 41-43.

Bibliografie selectivă:

Mănăstirea Căpriana cu Schitul Condrița (secolul XV – începutul secolului al XXI-lea): Studii, documente și materiale / Andrei Eșanu, Gheorghe Postică, Valentina Eșanu [et al.]; coord.: Andrei Eșanu, Gheorghe Postică. – Chișinău : Cartdidact, 2019. – 640 p.

Postică, Gheorghe. Așezarea medievală timpurie de la Păhârniceni – „Petruca” din codrii Orheiului / Gheorghe Postică. – Chișinău : Pontos, 2021. – 163 p.

Postică, Gheorghe. Așezările preistorice și antice târzii de la Mereni / Gheorghe Postică, Eugen Sava. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 205 p.

Postică, Gheorghe. Civilizația medievală timpurie din spațiul pruto-nistean : (secolele V-XI-II) / Gheorghe Postică ; Academia Română – Filiala Iași, Institutul de Arheologie ; Bibliotheca Archaeologica Moldaviae, VII ; cuvânt-înainte de Victor Spinei. – București : Editura Academiei Române, 2007. – 487 p.

Postică, Gheorghe. Orheiul Vechi : Cercetări arheologice : 1996-2001 / Gheorghe Postică ; Bibliotheca Archaeologica Iassensis, XVII ; cuvânt-înainte de Victor Spinei. – Iași : Editura Universității Al. I. Cuza, 2006. – 229 p. : 125 fig., 98 fot.

Postică, Gheorghe. Orheiul Vechi Archaeological Landscap / Gheorghe Postică, Valerii Kavruk ; Ministerul Educației Culturii și Cercetării. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 150 p.

Gheorghe Postică la 50 de ani : biobibliografie / Universitatea Liberă Internațională din Moldova ; ediție îngrijită: Z. Sochircă. – Chișinău : Cartdidact, 2004. – 112 p.

Musteață, Sergiu. LAUDATIO in honorem prof. univ. dr. hab. Gheorghe Postică cu ocazia conferirii titlului onorific doctor honoris causa al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, 2 octombrie

2014 // Plural. – 2014. – Vol. 2, nr 1/2. – P. 205-209.

Spinei, Victor. Postică Gheorghe // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 4 : (O-R) / Academia Română ; coord.: Victor Spinei, Doina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer, 2021. – P. 280-281.

Teodor, Dan Gh. Profesorul universitar dr. Gheorghe Postică, membru de onoare al Institutului de Arheologie din Iași al Academiei Române / Dan Gh. Teodor // Arheologia Moldovei. – 2010. – Vol. 33. – P. 403-404.

Ion Valer Xenofontov

Anatoli KOVARSKI 1904-1974

Agronom, specialist în domeniul științific „Selecția și genetica plantelor”, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, membru corespondent și membru titular al Academiei de Științe a RSS Moldovenești.

S-a născut la 24 ianuarie 1904 în s. Popovka, în apropierea or. Konotop, reg. Cernigov, Ucraina. A decedat la 30 ianuarie 1974 la Chișinău.

A învățat la Școala Reală din Sumî, apoi la cea din Harkov (1912-1920). În decembrie 1920 a devenit student la Institutul Agricol „V. V. Dokuceaev” din Harkov, pe care îl absolvă în 1924, specializându-se în creșterea plantelor și în selecție.

Și-a început activitatea în Rezervația Naturală Askania-Nova (ulterior, Rezervația de Stat „Ciapli”), reg. Herson, Ucraina, unde a fost șef al Câmpului experimental (1924-1926) și șef al Stației de selecție a plantelor (până în 1930).

Prima lucrare științifică (o coală de tipar) a publicat-o în 1928.

În 1930 Anatoli Kovarski s-a transferat la Institutul de Mecanizare și Electricitate a Agriculturii din Harkov, la Catedra de fitotehnie. Lipsa bazei experimentale l-a făcut să treacă, în 1933, la baza experimentală a colhozului „Poleakov”, aflată în gestiunea Institutului de Soia și Culturi Noi din Herson. În 1935 se angajează la Institutul Agricol „A. D. Țiurupa” din Herson (azi, Universitatea Agrară de Stat din Herson). În 1935-1941 a activat la această instituție în calitate de conferențiar universitar (docent), iar din 1938 este șef al Catedrei de selecție și producere a semințelor.

În 1940, la Consiliul științific al Institutului Agricol din Voronej, și-a susținut teza de doctor (habilitat) în științe agricole, pe o tematică referitoare la soiurile de grâu sălbatic, iar în 1954 i se acordă și titlul de profesor universitar, la specialitatea „Genetica și selecția plantelor agricole”.

După evacuarea din Harkov, a predat la Școala Medie Agricolă din Kaplanbek, Kazahstan (1941-1942), apoi a fost șef al Catedrei de fitotehnie și selecție a Institutului Agricol

din Frunze (azi, Bișkek), Kirghizia (1942-1944).

Din 25 august 1944 (când a fost eliberat de la Institutul din Bișkek), activează în calitate de șef al Catedrei de selecție și producere a semințelor la Institutul Agricol „M. Frunze” din Chișinău. Un an mai târziu devine șef al Stațiunii Experimentale de Selecție Genetică a institutului și mai cumulează funcția de șef al Secției de genetică a plantelor a Academiei de Științe a RSS Moldovenești (1957-1974).

La 15 mai 1956 Prezidiul Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS l-a propus pe Anatoli Kovarski drept candidat pentru postul vacant de membru titular al Academiei Agricole a URSS. În același an a fost inclus în componența Consiliului de coordonare a activității științifice în republică pe lângă Sovietul de Miniștri al RSS Moldovenești.

În RSS Moldovenească a pus baza științifică de ameliorare și producere a semințelor hibride de porumb. A studiat multitudinea de forme de porumb ce se cultivau în Moldova de peste de 200 de ani, reproducând noi soiuri și hibrizi. A elaborat o serie de hibrizi de porumb, pentru care au fost obținute brevetele de invenție „Chișinău-109”, „Chișinău-150”, „Chișinău-161”, „Chișinău-167”, având și o schemă îmbunătățită pentru cultura semințelor selecționate. Soiul de fasole „Chișinău standard” a fost cunoscut și în Ucraina. În anii de secetă 1945-1946, soiurile de mază-

re cu crustă au dat roadă de câteva ori mai mare decât fasolea! Aceste soiuri nu și-au găsit însă aplicarea în perioada foametei organizate din RSS Moldovenească (1946-1947).

Urmează noi soiuri de mazăre cu crustă: „Chișinău nr. 1” pentru boabe și „Chișinău nr. 5” furajer. În aceeași perioadă (până în 1965), în „fitotehnia socialistă” este introdusă soia, fiind create varietăți rezistente la secetă, timpurii și cu recoltă bogată pentru condițiile climatice ale Moldovei. Împreună cu subalternii săi, a creat o colecție genetică de specii tradiționale (grâu, porumb, fasole, mazăre, mei, sorg, năut) și de specii noi (arahide, maș, vigna) pentru Moldova. De menționat că unele soiuri nu au fost la acel moment utilizate, fiind studiate de generațiile ulterioare de geneticieni. Anatoli Kovarski a inițiat și investigații în domeniul citoembriologiei și al mutagenezei induse.

Rezultatele cercetărilor sale au fost publicate în circa 200 de lucrări științifice, regăsindu-se în tezele de doctorat (candidat) (50 la număr) și în tezele de doctor (habilitat) (patru la număr) ale discipolilor. Principalele studii le consacră creșterii grâului, arahidei, producției de semințe, tehnologiei de cultivare a culturilor agricole, înfloririi și formării fructelor. Savantul a fost implicat în implementarea de noi soiuri de grâu, fasole și porumb în condițiile Moldovei și ale Ucrainei și a obținut soiuri mutante noi de porumb.

A desfășurat o amplă activitate obștească. Anual, Anatoli Kovarski ținea lecții în cadrul Societății republicane privind diseminarea cunoștințelor științifice și politice, fiind, din 1947, membru al Prezidiului, iar din 1955 prim-adjunct al președintelui societății. Din 1955 devine membru al colegiului de redacție al revistei „Zemledelie i zivotnovodstvo”, iar din 1968 – președinte al Societății Geneticienilor și Selecționarilor din Moldova.

A fost deputat al Sovietului Suprem al RSS Moldovenești de legislatura a VI-a (1963-1966). Nu a fost membru de partid și nu s-a deplasat peste hotarele URSS. Nu a satisfăcut serviciul militar. De menționat că semnătura lui Anatoli Kovarski se regăsește pe scrisoarea, din 10 mai 1960, adresată conducerii RSS Moldovenești privind solicitarea de a închide Catedra din centrul Chișinăului.

Este membru corespondent (1961), apoi membru titular (1965) al Academiei de Științe a RSS Moldovenești.

I s-a acordat titlul „Om emerit al științei și tehnicii al RSS Moldovenești” (1946). A fost distins cu Medalia „Pentru vitejia în muncă în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei 1941-1945” (1946). Prezidiul Sovietului Suprem al URSS l-a decorat cu: Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” (1949); Ordinul „V. Lenin” (1957); Ordinul „Insigna de Onoare” (1964).

Bibliografie selectivă:

****Anatoli Kovarski** : Dosarul personal, F 1, Inv. 3, nr. 5621 // Arhiva Centrală a Academiei de Științe a Moldovei.

Dragnev, Demir. Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități (1946-1961-2021) : Album enciclopedic : [cu referire la Anatoli Kovarski] / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; coord.: Liliانا Condricova. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2021. – P. 55, 59, 65, 131.

Kovarski Anatoli // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 84-85.

Malcoci, Iulia. Academicianul Anatoli Kovarski, unul dintre fondatorii Academiei de Științe a RSS Moldovenești / Iulia Malcoci, Ion Valer Xenofontov // Akademos. – 2019. – Nr 1 (52). – P. 98-103.

Turiță, Sava. Anatoli Kovarski // Turiță, Sava. Profesorii universitari ai Universității Agrare de Stat din Moldova : 1933-2008 : Dicționar istorico-biografic / Sava Turiță. – Chișinău : UASM, 2008. – P. 90-92.

*Iulia Malcoci,
Ion Valer Xenofontov*

Petru ROMAN
1944-2021

Pedagog și manager școlar.

A fost o personalitate emblematică a sistemului de învățământ preuniversitar din Bălți și din nordul Republicii Moldova, o jumătate de secol dedicându-l pedagogiei.

S-a născut la 24 ianuarie 1944 în s. Hârtop, rn. Florești. A decedat la 31 decembrie 2021 la Bălți.

A învățat la școala medie din Ghindești, rn. Florești. După absolvirea școlii, studiază la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (1967-1972). Urmează aspirantura (doctorantura) la Universitatea de Stat „M. Lomonosov” din Moscova.

Carierea profesională și-a început-o în 1967 ca profesor de istorie la Școala Medie nr.1 și la Școala Medie nr. 13 din Bălți, fiind și director adjunct (1967-1969) la cea din urmă. În aceeași perioadă își începe activitatea didactică și la Institutul Pedagogic de Stat „A. Russo” din Bălți, încadrat fiind la Catedra de istorie și politologie (1981-1992). Din anul 1992 este director al Școlii Normale a Universității de Stat „A. Russo” din Bălți (USARB).

Lui Petru Roman îi revine

meritul de a fi pus piatra de temelie a Colegiului Pedagogic „I. Creangă” al USARB, pe care l-a condus din 1992 până în 2011, după care a continuat să activeze aici ca profesor de istorie.

În anul 1995, cu susținerea rectorului USARB, academicianul N. Filip, reînființează Liceul de băieți „I. Creangă” (1906), azi Liceul Teoretic Republican „I. Creangă” în cadrul USARB. Petru Roman a condus timp de circa 20 de ani și Colegiul, și Liceul „I. Creangă” din cadrul USARB. Astăzi, Instituția Publică Liceul Teoretic Republican „I. Creangă” din Bălți este una dintre cele mai vechi unități de învățământ preuniversitar din Republica Moldova, continuând tradiția din anul 1906 de educare și formare a tinerilor intelectuali, independenți și responsabili. În anul 2006, aici a fost reluată editarea revistei „Crenguța” (în care a publicat cândva și celebrul lingvist E. Coșeriu).

Manager școlar, înzestrat cu remarcabile calități intelectuale și morale, Petru Roman a reușit să adune o echipă de profesioniști, pe care i-a motivat, i-a responsabilizat și i-a făcut receptivi la crearea unei adevărate platforme pentru educația modernă. A organizat învățământul pe profilurile umanist, real și arte. A implicat elevii în diverse proiecte, concursuri, festivaluri, olimpiade, jocuri publice naționale și internaționale, de la care se revenea cu cele mai înalte diplome, premii și trofee.

A știut să reînvie memoria instituțională și să promoveze

imaginea Liceului „I. Creangă” din Bălți. A relaționat cu absolvenții de altădată și cu descendenții lor și i-a atras în activitățile Liceului și Colegiului pentru stimularea elevilor performanți. A stabilit relații cu actualii absolvenți ai Liceului, aflați în diferite țări ale lumii: Franța, Germania, Belgia, SUA, Canada, Marea Britanie ș.a. Așa, în 2003, arhitectul A. Budișteanu (București) a instituit Premiul „A. Budișteanu” pentru elevii cu cele mai bune rezultate la învățătură. A urmat Premiul „Sprijinul Marcu Valuța”, inaugurat de C. Șonea, strănepotul directorului Liceului de băieți „I. Creangă” de cândva. Premiul de onoare „I. Creangă” este acordat celui mai activ elev din clasele absolvente, care a avut o reușită de excepție pe parcursul celor trei ani de studii.

Realizările de succes ale instituției au fost apreciate la cel mai înalt nivel, prin Decretul Președintelui Republicii Moldova din 20 octombrie 2016, Liceului Teoretic Republican „I. Creangă” din Bălți conferindu-i-se „Ordinul de Onoare”.

Pentru muncă îndelungată și prodigioasă în domeniul învățământului universitar și preuniversitar, contribuție la pregătirea specialiștilor de înaltă calificare și activitate metodico-științifică și organizatorică, Petru Roman a fost distins cu Medalia „Meritul Civic” (2010), diplome de onoare și premii din partea Ministerului Educației, din partea rectoratului USARB, a Primăriei municipiului Bălți.

Bibliografie selectivă:

Roman, Petru. Pavel Gore – promotor al mișcării de eliberare națională din Basarabia / Petru Roman // Destin românesc. – 1999. – Nr 3. – P. 62-70.

Arnăut, Tudor. Un miracol: facultatea pedagogică mai e încă solicitată de studenți / Tudor Arnăut, Mihai Chișcă, Nelu Vicol... Petru Roman [et al.] // Făclia. – 2003. – 30 aug. – P. 6.

Roman, Petru. De ce ministerul Larisei Șavga a pus cruce pe admiterea în Liceul Teoretic „Ion Creangă” din Bălți? / Petru Roman // Făclia. – 2009. – 17 oct. – P. 2.

Roman, Petru. De vorbă cu Petru Roman / Petru Roman ; a intervievat: Elena Hârpăila // Crenguța. – 2006. – Nr 1. – P. 7-8.

Chihai, Nelea. Petru Roman-o veritabilă lecție de consecvență, profesionalism și statornicie / Nelea Chihai // Univers Pedagogic Pro. – 2021. – 7 oct. – P. 4.

In memoriam Petru Roman! Răsfoind amintirile...noi v-am cunoscut așa...veți rămâne veșnic în inimile noastre!. – Imagine (în mișcare, bidimensională) : video // Facebook. – URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=1778408469030692> (accesat: 19.05.2023).

Petru Roman, popas aniversar la sfârșit de ghenar // Făclia. – 2014. – 24 ian. – P. 1.

Petru Roman și-a transformat profesia într-un destin : peste jumătate de veac, dedicat pedagogiei. – Imagine (în mișcare, bidimensională) : video // BTV : [site oficial]. – URL: <https://www.btv.md/ro/> (accesat: 19.05.2023).

Popa, Iulius. A fost un om, în toate om : [Petru Roman] / Iulius Popa // Literatura și arta. – 2022. – 20 ian. – P. 7.

Popa, Iulius. Fără supărare, ex-directorul Petru Roman la... 70 de ani / Iulius Popa // Literatura și arta. – 2014. – 23 ian. – P. 3.

Popa, Iulius. Nostalgie istorică în acțiunile lui Petru Roman / Iulius Popa // *Literatura și arta.* – 2004. – 22 ian. – P. 8.

Soroceanu, Anastasia. Profesorul Petru Roman, la a 75-a aniversare / Anastasia Soroceanu // *Crenguța.* – 2017/2018. – Nr 6/7. – P. 7-8.

Scurtu, Elena. Petru Roman / Elena Scurtu, Maria Fotescu // *Universitari bălțeni : Dicționar biobibliografic / alcăt. : Elena Scurtu, Maria Fotescu ; red. resp.: Elena Harconița.* – Bălți : [S. n.], 2005. – P. 505-506

Un Creangă al nostru : [Petru Roman] // *Făclia.* – 2004. – 24 ian. – P. 8.

Elena Harconița

Ioan MIHALYI
(de APȘA)
1844-1914

Istoric, jurist și om de cultură român, militant al drepturilor românilor maramureșeni.

S-a născut la 25 ianuarie 1844 în Apșa de Mijloc, com. Maramureș, azi Ucraina. A decedat la 14 noiembrie 1914 la Gherla, jud. Cluj.

A învățat la gimnaziile din Sighet, Oradea și Kosiče (în prezent, în Slovacia). A susținut doctoratul la Facultatea de Drept din Pesta (1866), devenind primul doctor în drept din Maramureș. În calitate de prim-jurisconsult al Maramureșului (1887–1914), a militat pentru afirmarea drepturilor românilor

din acest spațiu. Pentru a argumenta continuitatea românilor, se preocupase de arheologie, numismatică și diplomatie. A fost președinte al filialei maramureșene a Partidului Național Român.

Autorul lucrării de referință „Diplome maramureșene din secolul XIV și XV”, editată la Sighet în 1900.

Membriu corespondent al Academiei Române (1901).

Distins cu Premiul „Năsturel-Herăscu” al Academiei Române (1902).

Bibliografie:

Mihalyi de Apșa, Ioan. Diplome maramureșene din secolele XIV și XV / Ioan Mihalyi de Apșa ; ed. coord. și compl. de Vasile Iuga de Săliște ; trad. din lb. latină și note de Vasile Rus ; cu pref. de Ioan-Aurel Pop și postf. de Aurel Răduțiu. – Ed. a 4-a. – Cluj-Napoca : Editura Societății Culturale Pro Maramureș „Dragoș Vodă”, 2009. – LI, X, 986 p. : [14] f. il. color, h., portr.

****Todinca, Gh.** Ioan Mihalyi de Apșa / Gh. Todinca. – Sighet : [S. n.], 2014. – 20 p.

Birtz, Remus Mircea. Mihalyi de Apșa Ioan / Remus Mircea Birtz // *Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 3 : (L-N) / Academia Română, coord. Victor Spinei, Doina N. Rusu.* – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer, 2021. – P. 222-223.

Mihalyi de Apșa Ioan // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române din Transilvania (1866–2016) : Dicționar / Dorina N. Rusu, Marius Porumb, Stelian Mândruț. – București : Editura Academiei Române : Mega, 2016. – P. 204.

Țarălungă, Ecaterina. Mihalyi de Apșa Ioan // Țarălungă, Ecaterina. *Enciclopedia identității*

românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 500.

Ion Valer Xenofontov

Lucia ȚURCANU
1974

Critic literar, redactor de carte, doctor în filologie, conferențiar universitar.

S-a născut la 27 ianuarie 1974 în s. Gvozdova, rn. Florești. După absolvirea claselor gimnaziale la școala din localitatea de baștină, își continuă studiile la Școala Normală din Soroca (1989-1993). Studiile superioare le face la Bălți, absolvind Facultatea de Filologie a Universității de Stat „A. Russo” (1998). Și-a luat doctoratul în filologie la Institutul de Literatură și Folclor al Academiei de Științe a Moldovei (2005). În 2008-2009 a fost bursieră a Universității din Varșovia, cu o cercetare în domeniul marketingului editorial.

A fost lector, apoi conferențiar la Catedra de literatură română și universală a Universității de Stat „A. Russo” din Bălți (1998-2008); redactor la Editura „Arc” din Chișinău (2009-2019); redactor-șef adjunct la revista „Sud-Est cultural” (2014-2019); director adjunct la Muzeul Național de Literatură „M. Kogălnicea-

nu” (2020-2021). Din 2019, este cercetător științific la Memorialul Ipotești-Centrul Național de Studii „M. Eminescu” (România) și redactor asociat la „Revista literară”.

A publicat articole și cronică de carte în revistele: „Contrafort”, „Glose”, „Hyperion”, „Limba română”, „Metaliteratură”, „Poesis internațional”, „Revista literară”, „Semn”, „Sud-Est cultural”, „Vatra”.

A debutat editorial în anul 1999, cu volumul de critică literară „Ultima epifanie”, dedicat optzeciștilor basarabeni, apărut în prestigioasa colecție de debuturi „Prima verba” de la Editura „Arc”. Au urmat volumele de autor „Manierismul românesc. Manifestări și atitudini” (Editura „Cartier”, 2015) și „Poezia BASA” (Editura „Arc”, 2019). Concomitent, a elaborat o serie de antologii de poezie, operând selecția textelor și prefețele acestora: L. Damian „Din rană crește ramul” (Editura „Arc”, 2015); I. Vatamanu „Contur de meditație” (Editura „Arc”, 2015); „Poezia manieristă românească” (Editura „Știința”, 2015); „Poeți basarabeni contemporani” (Editura „Știința”, 2016); „Caligrafii. O antologie a poeziei șaptezeciste din Basarabia” (Editura „Cartier”, 2017); „Literatura din Basarabia. Început de secol XXI. Poezie” (editurile „Știința”, „Arc”, 2017); M. I. Ciubotaru „Temerea de obișnuință” (Editura „Arc”, 2018); D. Matcovschi „Evantai” (Editura „Arc”, 2019); A. Ciurunga „Niciun cerc nu se-nchide” (Editura „Arc”, 2020), „20. Antologie de poezie tână-

ră din Basarabia” (Editura „Arc”, 2021).

Este membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova (2000).

Deține Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru volumul „Ultima epifanie” (1999), Premiul Salonului de carte de la Chișinău (2000), Premiul „Om de cuvânt” al Editurii „Cartier” (2015), Premiul de excelență al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2016). A fost bursieră a Fundației Soros Moldova, câștigând Bursa pentru tineri creatori (2003).

Bibliografie selectivă:

Poezie / selecție, studiu introductiv, note bibliogr.: Lucia Țurcanu. – Chișinău : Știința, 2017. – 262 p. – (Literatura din Basarabia. Început de secol XXI).

Rec.: Corcinschi, Nina. Poezia începutului de secol XXI. Portret în mișcare // Contrafort. – 2018. – Mai/Iun. – P. 17.

Țurcanu, Lucia. Manierismul românesc : Manifestări și atitudini : Eseu / Lucia Țurcanu. – Chișinău : Cartier, 2015. – 230 p. – (Cartier Rotonda).

Rec.: Cibotaru, Adrian. Manierismul, în buclă // Contrafort. – 2016. – Nr 1/2 (245/246). – P. 19.

Rec.: Grati, Aliona. O abordare a poeziei românești prin grila lui Gustav Renè Hocke // Metaliteratură. – 2015. – Nr 3. – P. 95-99.

Țurcanu, Lucia. Poezia BASA / Lucia Țurcanu. – Chișinău : Arc, 2019. – 160 p.

Rec.: Ciobanu, Mircea V. Ce este și ce poate să însemne poezia 313 BASA? // Contrafort. – 2019. – Nr 9/10. – P. 10.

Țurcanu, Lucia. Ultima epifanie / Lucia Țurcanu. – Chișinău : Arc, 1999. – 118 p. – (Prima verba).

Țurcanu, Lucia. Dumitru Matcovschi. Poezia militantă / Lucia Țurcanu // Moldova. – 2019. – Noiem./Dec. – P. 50-55.

Țurcanu, Lucia. Istoria ca puzzle / Lucia Țurcanu // Moldova. – 2020. – Sept./Oct. – P. 72-76.

Țurcanu, Lucia. Lecția de verticalitate a lui Serafim Saca / Lucia Țurcanu // Moldova. – 2020. – Ian./Febr. – P. 48-52.

Țurcanu, Lucia. Literatul Eugeniu Coșeriu / Lucia Țurcanu // Moldova. – 2021. – Mai/Iun. – P. 56-62.

Țurcanu, Lucia. Marca E. L. : [Eugen Lungu, critic literar, eselist] / Lucia Țurcanu // Moldova. – 2019. – Sept./Oct. – P. 60-65.

Țurcanu, Lucia. Maria Șleahțișchi : revizitarea canonului / Lucia Țurcanu // Moldova. – 2020. – Iul./Aug. – P. 58-61.

Țurcanu, Lucia. Poezia antiutopică : [creația poetei Anastasia Gavrilovici] / Lucia Țurcanu // Revista literară. – 2020. – Nr 1. – P. 19.

Țurcanu, Lucia. Săgețile lui Petru Cărare / Lucia Țurcanu // Moldova. – 2021. – Mai/Iun. – P. 63-67.

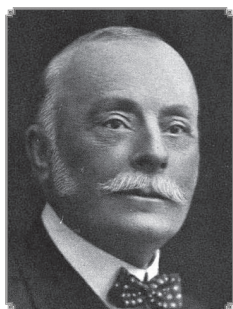
Țurcanu, Lucia. Spiridon Vangheli, poetul / Lucia Țurcanu // Moldova. – 2020. – Mar./Apr. – P. 40-47.

Țurcanu, Lucia. Vlad Ioviță : poezia prozei scurte / Lucia Țurcanu // Moldova. – 2019. – Noiem./Dec. – P. 44-49.

Lector superior Lucia Țurcanu, prodecan // Universitari Bălțeni : Dicționar biobibliografic. – Bălți, 2005. – P. 28-29.

Trifan, Călina. Țurcanu Lucia / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional. – 2010. – P. 547.

Ana Struță

**Alexandru
MARGHILOMAN
1854-1925**

Jurist român, prim-ministru al României, artizan al României întregite.

S-a născut la 27 ianuarie 1854 la Buzău. A decedat la 10 mai 1925, la Vila Albatros, Buzău, fiind înhumat la Cimitirul „Bellu” din București.

Descendent dintr-o familie înstărită.

A studiat la Colegiul „Sfântul Sava” din București, apoi la Facultatea de Drept și la Înalta Școală de Științe Politice din Paris. Doctor în drept și în științe politice (1878).

A fost senator și deputat în Parlamentul României (1884-1914).

Lider al Partidului Conservator (1914-1925). A exercitat de mai multe ori funcțiile de ministru: de justiție (1888-1889; 1891-1895), de lucrări publice (1888-1889; 1889-1890), de agricultură, industrie, al comerțului și domeniului (1890-1891), de externe (1900-1901), de interne (1910-1912), de finanțe (1912-1913).

Președintele Consiliului de Miniștri și ministru de interne (5 martie-24 octombrie 1918), ministru ad-interim al agriculturii și domeniilor (6 martie-4 iunie 1918) al României.

A avut un rol decisiv în Primul Război Mondial și a contribuit la unirea Basarabiei (27 martie/9 aprilie 1918) și Bucovinei (noiembrie 1918) cu România, participând la ședința Sfatului Țării din 27 martie 1918. A semnat separat Tratatul de Pace cu Germania la Buftea-București (24 aprilie/7 mai 1918).

Președintele Crucii Roșii din România (1914-1925).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 56-57.

Bibliografie selectivă:

Marghiloman, Alexandru.

Note politice : [în vol.] / Alexandru Marghiloman. – București : Institutul de Arte Grafice „Eminescu”, 1927.

Vol. 1 : 1897-1915. – 566 p.

Vol. 2 : 1916-1917. – 575 p.

Vol. 3 : 1917-1918. – 575 p.

Alexandru Marghiloman, artizan al Unirii Basarabiei cu România – un destin în istorie / Primăria Municipiului Buzău ; Centrul Cultural și Educațional Alexandru Marghiloman. – Buzău : [S. n.], [2021]. – 12 p. : facs., fot., portr.

****100 de ani de la Unirea Basarabiei cu România.** Rolul și contribuția lui Alexandru Marghiloman / cons. istoric: Marius Adrian Nicoară. – Buzău : Mad Linotype, 2018. – 313 p.

Marghiloman Alexandru. Nicolescu, Nicolae C. Enciclopedia șefilor de guvern ai României (1862-2006) / Nicolae C. Nicolescu. – București : Mero-nia. – 2006. – P. 242-244.

Țărălungă, Ecaterina. Marghiloman Alexandru // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 475.

Ion Valer Xenofontov

**Nicolae
CONSTANTINESCU
1929**

Istoric și arheolog român, doctor în științe istorice, cercetător științific, originar din Bălți.

S-a născut la 28 ianuarie 1929 în s. Năpădeni, jud. Bălți, actualmente rn. Ungheni, într-o familie de intelectuali cu ascendență nobiliară, dintr-o viță de boieri moldoveni de pe ambele maluri ale Prutului.

După anul 1941 a studiat la Seminarul Teologic din Roman, la Seminarul Teologic din Chișinău (după o scurtă reîntoarcere) și la cel din București, precum și la liceele „Spiru Haret” și „Mihai Viteazul” din București, absolvindu-și studiile liceale în anul 1948. Din 1949 și până în 1953 a urmat cursurile Facultății de Istorie a Universității din București. A participat la lucrările unor importante șantiere arheologice, precum cele de la Poiana-Galați și Sărata Monteoru-Buzău, unde a căpătat primele experiențe în investigațiile de teren.

După absolvirea facultății, este cercetător științific la Secția feudală din cadrul Muzeului Național de Antichități (ulterior, Institutul

de Arheologie „V. Pârvan”), unde, datorită activității depuse și rezultatelor obținute, a ocupat treptat funcțiile de cercetător științific gradul III, gradul II și gradul I. În anul 1970 și-a susținut, la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, teza de doctorat, sub conducerea academicianului Șt. Pascu. Teza a fost publicată cu titlul „Coconi. Un sat din Câmpia Română în epoca lui Mircea cel Bătrân. Studiu arheologic și istoric”, la Editura Academiei Române, în anul 1972, lucrare excelent primită de istoriografia română, pentru care autorul a fost onorat cu Premiul „V. Pârvan” al Academiei Române (1972).

De-a lungul anilor, a întreprins cercetări arheologice sistematice la importante obiective datând din Evul Mediu, precum cele de la Șcheia-Suceava, Cetatea Neamț, mănăstirile Putna, Probota și Slatina, la Ceahlău, Hangu și Piatra Neamț, în Moldova, sau la Târgușor, Ploiești, mănăstirile Cotmeana și Brâncoveni, la Curtea Domnească din Târgoviște, Curtea de Argeș, la Orșova și Ada Kaleh, în Muntenia și Oltenia.

Paralel cu cercetările de teren, s-a preocupat mereu de elucidarea unor importante aspecte privind viața economică, social-culturală și politică din unele centre medievale urbane, precum cele de la Suceava, Târgoviște sau Curtea de Argeș, dar și din satul medieval din țările române. Rezultatele obținute ca urmare a cercetărilor efectuate le-a valorificat de-a lungul anilor, prin intermediul

unor monografii, sinteze, articole și note ce constituie valoroase puncte de referință în istoriografia românească. Dintre cele mai importante, trebuie reținute monografiile și sintezele referitoare la monumentele de la Coconi, Șcheia, Târgoviște, Curtea de Argeș și Căpriana. De asemenea, a adus substanțiale contribuții la realizarea unor sinteze, precum „Istoria militară a poporului român”, „Istoria românilor”, vol. III, „Atlasul complex Porțile de Fier”, „Atlasul antropologic al Olteniei” ș.a.

La începutul anilor 1990 a efectuat ample investigații arheologice și în Republica Moldova, la mănăstirea Căpriana, alături de savantul basarabean Gheorghe Postică, pe atunci director adjunct al Institutului de Arheologie și Istorie Veche al Academiei de Științe a Moldovei. În urma acestei cercetări, în 1996, a fost publicat, în volum, studiul „Căpriana. Repere istorico-arheologice”, semnat de cei doi savanți.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2019”. – Chișinău, 2019. – P. 50-51.

Bibliografie selectivă:

****Constantinescu, Nicolae.** Cetatea de Șcheia : Monografie arheologică / Nicolae Constantinescu. – București : Editura Academiei Române, 1970. – 170 p.

Constantinescu, Nicolae. Coconi – un sat din Câmpia Română în epoca lui Mircea cel Bătrân : Studiu arheologic și istoric / Nicolae Constantinescu. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1972. – 312 p.

Constantinescu, Nicolae. Curtea de Argeș (1200-1400) ; Asupra începuturilor Țării Românești / Nicolae Constantinescu ; Academia de Științe Sociale și Politice A.Ș.R. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1984. – 170 p.

Constantinescu, Nicolae. Curtea domnească din Târgoviște / Nicolae Constantinescu. – Ed. a 2-a. – București : Meridiane, 1965. – 120 p.

Constantinescu Nicolae // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. I : (A-C). – Suceava : Editura Karl A. Romstoffer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 609-610.

Ana Struță

**Leontina VATAMANU
1974**

Regizoare, scenaristă, Maestru în artă.

S-a născut pe 30 ianuarie 1974 la Chișinău, în familia intelectualilor Ion Vatamanu, poet și om de știință, exponent al mișcării de renaștere națională, și Elena Vatamanu, reputată traducătoare, fiica scriitorului Mihail Curecheru. Este căsătorită cu Virgiliu Mărgineanu, producător de film.

În anul 1995 a absolvit Facultatea de Scenaristică și Critică de Film din cadrul Academiei de Teatru și Film

din București, obținând licența în artă cinematografică și televiziune. Face parte din prima generație de tineri basarabeni care au mers la studii în România.

Din 1995 până în prezent activează în cadrul OWH Studio – o instituție independentă de producție cinematografică și televiziune, în calitate de regizor și director artistic.

Ca regizoare de film documentar a debutat în 1999 cu „Satul din oglindă”. În filmografia sa regăsim următoarele titluri de filme: „La Dolce Vita” (2000); „Munca copilului în Republica Moldova” (2005); „Viața unui mecanic de cinema” (2006); „Dor de Ion Vatamanu” (2007); „Sunt din Moldova, caut de lucru...” (2008); „Capcana” (2009); „Sărmana de pe Prut” (2011); „Chișinău – o capitală europeană” (2011); „Te iubesc, Ion și Doina” (2014); „Vâslind spre Olimp” (2018); „Siberia din oase” (2019) ș.a. În 2020, pentru docudrama „Siberia din oase”, realizată în perioada 2018-2019, echipei de producție în frunte cu Leontina Vatamanu i s-a acordat Premiul Național.

Este autoarea mai multor cicluri de emisiuni pentru radio și televiziune: „Impact”, „Impact plus”, „Portretul Generației Mele”, realizate în perioada 1996-1999; „16-25 export” (2001-2002); „Cinema.doc” (2003); „Destine și destinații” (2006-2010). A făcut scenarii pentru seriile radio din cadrul emisiunii social-educative „Paratrăsnit” de la Antena C (2004-

2006). A realizat campanii sociale, publicitare, media, clipuri muzicale, concerte și alte evenimente culturale. A colaborat cu mai multe publicații de cultură. În ultimele două decenii a fost invitată ca membru al juriului la diverse festivaluri de film din țară și străinătate.

Din 2001 este fondatoarea, directoarea artistică și selecționera Festivalului Internațional de Film Documentar Cronograf, a evenimentelor-satelit „Cronograf Tur” și „Seri de Cronograf”, pentru organizarea cărora, în 2016, i s-a oferit Diploma de onoare din partea Ministerului Culturii al Republicii Moldova, precum și titlul de Laureat al Premiului Național.

În 2017 a montat „Pasăre-Eu”, un spectacol de poezie inspirat din creația poetului Ion Vatamanu. Spectacolul s-a jucat pe scena Teatrului Național „Satiricus I. L. Caragiale” și pe cea a Teatrului Național „M. Eminescu” din Chișinău.

În 2001, pentru a comemora 80 de ani de la primul val de deportări din Basarabia și Bucovina de Nord, în urma cărora familia sa a avut de suferit în mod direct, Leontina Vatamanu a editat o carte-album dedicată copiilor deportați: „Copiii Basarabiei în Gulag. Ierbar de amintiri”.

Este membră a Uniunii Cineaștilor din Republica Moldova și a Uniunii Realizatorilor și Autorilor de Film din România.

Deține Premiul „Em. Loteanu” în domeniul cinema-

tografiei oferit de Ministerul Culturii al Republicii Moldova (2015), Premiului Național (2016), Premiul pentru cel mai bun documentar la Gala Cineaștilor, organizată de Uniunea Cineaștilor din Moldova (2019), Premiul pentru excelență în cinematografie acordat de TVR Moldova (2020) ș.a. În 2023 i s-a conferit titlul onorific Maestru în artă.

Bibliografie selectivă:

Copiii Basarabiei în GULAG : Ierbar de amintiri = Дети Бессарабии в ГУЛАГе : Гербарий воспоминаний / aut. conceptului, selecția și îngr. textelor, selecția foto: Leontina Vatamanu ; trad. în lb. rusă Ludmila Popovici [et al.]; red. textelor: Lidia Popa. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 152 p.

Rec.: Nechit, Irina. Cartea Leontinei Vatamanu își începe drumul spre public // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 11 iun. – P. 12.

Vatamanu, Leontina. „CRO-NOGRAE. După 20 de ani” / Leontina Vatamanu, Virgiliu Mărgineanu // Destin românesc. – 2021. – Nr 3/4 (117-118). – P. 131-135.

Vatamanu, Leontina. „CRO-NOGRAE. Un chip documentar al lumii” / Leontina Vatamanu // Moldova. – 2006. – Nr 6/7. – P. 46-49.

Vatamanu, Leontina. Leontina Vatamanu: „Chiar și cea mai adâncă durere nu ne poate împiedica să ne ridicăm. Mergem înainte!” : [interviu cu Leontina Vatamanu] / interviu realizat de Gheorghe Budeanu // Natura. – 2019. – Nr 7 (329). – P. 8-9.

Vatamanu, Leontina. Leontina Vatamanu: „Filmul este o permanență în viața mea” : [interviu cu Leontina Vatamanu] /

interviu realizat de Zina Bivol // RED by Rodica Ciorănică. – 2022. – Nr 20. – P. 36-43.

Vatamanu, Leontina. Leontina Vatamanu: „N-am renunțat la ideea că se poate face film și la noi” : [interviu cu Leontina Vatamanu, regizoare, scenaristă și director artistic al FIFD CRONOGRAF] / un interviu de Lilianna Popușoi // Moldova. – 2020. – Iul./Aug. – P. 42-47.

Vatamanu, Leontina. Leontina Vatamanu: „Noi înșine putem imprima vieții noastre un rost mai nobil, cu mai multă

culoare” : [interviu cu Leontina Vatamanu] / interviu realizat de Stan Lipcanu // Săptămîna. – 2015. – 11 dec. – P. 4, 5.

Vatamanu, Leontina. „Mă surprind la ideea că moartea poate fi o iluzie, o himeră” : Interviu cu regizoarea Leontina Vatamanu, fiica scriitorului Ion Vatamanu / pentru conformitate: Aneta Grosu // Ziarul de Gardă. – 2013. – 15 aug. – P. 10-11.

Vatamanu, Leontina. „Străinii au mai mult curaj să arate prin film problemele noastre” :

[interviu cu Leontina Vatamanu, director artistic al FIFD „Cronograf”] / consemnare: Felicia Nedzelschi. – Adevărul. – 2013. – 29 mai. – P. 1, 7.

Țărălungă, Ecaterina. Vatamanu Leontina // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 806-807.

Ana Struță

Februarie

2024

Mama cu copilul (2013, ghips tonat)

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sâ	Du
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29			

130 de ani de la nașterea lui **Lucian Grigorescu**, pictor român postimpresionist, membru corespondent al Academiei Române (1 febr. 1894 – 28 oct. 1965). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 334.*

100 de ani de la nașterea lui **Victor Aurelian Săhleanu**, medic român, cercetător științific, doctor docent, scriitor, personalitate plurivalentă a culturii românești, antropolog, filozof, matematician, biofizician, endocrinolog, membru al Academiei de Științe Medicale. A pus bazele abordării multidisciplinare în știința românească de după cel de-Al Doilea Război Mondial (1 febr. 1924 – 26 aug. 1997).

90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Breban**, scriitor, publicist, romancier, eseist, dramaturg și om de cultură român contemporan, membru titular al Academiei Române (1 febr. 1934). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 47-49.*

80 de ani de la nașterea lui **Petru Popescu**, poet român, prozator și eseist, scenarist și regizor de film, stabilit în SUA (1 febr. 1944). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 68.*

80 de ani de la nașterea **Lidiei (Elisabeta) Hlib**, prozatoare, poetă, autoare de piese (2 febr. 1944). *A se vedea și CN 2004, p. 49; 2014, p. 67-68.*

80 de ani de la nașterea lui **Petre Anghel**, poet român, prozator, eseist, istoric literar, doctor în filologie, doctor în teologie, doctor în sociologie, profesor universitar (3 febr. 1944 – 3 apr. 2015). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 50-51; 2019, p. 60-61.*

80 de ani de la nașterea lui **Vlad Zbârciog**, prozator, poet, eseist, publicist (5 febr. 1944). *A se vedea art. din CN 2004, p. 53-54; 2013, p. 310-311; 2018, p. 232-233.*

70 de ani de la nașterea lui **Dan Ioan Tufiș**, inginer român,

doctor în informatică, cercetător științific, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (5 febr. 1954).

60 de ani de la nașterea **Angelei Lisnic**, istoric, doctor în istorie, conferențiar universitar, cercetător științific (6 febr. 1964).

60 de ani de la nașterea **Stelei Odobescu**, medic neurolog, doctor habilitat în medicină, cercetător științific, inventatoare (7 febr. 1964).

80 de ani de la nașterea lui **Emanuel N. Diaconescu**, inginer mecanic, doctor inginer, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (7 febr. 1944 – 8 iul. 2011).

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Ischimji**, arhitect, sculptor, conferențiar universitar (8 febr. 1944).

80 de ani de la nașterea **Anei Iuriev**, regizoare de film, Maestru în artă (9 febr. 1944).

80 de ani de la nașterea **Ancăi Doina Sîrghie**, critic și istoric literar de origine română, eseistă, memorialistă, publicistă, teatrolog și biblioteconomist, doctor în filologie, conferențiar universitar (9 febr. 1944).

70 de ani de la nașterea lui **Valeriu Hâncu**, violonist și profesor de vioară (10 febr. 1954 – 7 iun. 2010).

100 de ani de la nașterea lui **Vasile Cociu**, inginer agronom român, specialist în genetică, doctor docent în științe agricole, profesor, publicist, membru titular al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gh. Ionescu-Sisești”, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (10 febr. 1924 – 11 ian. 2009). *A se vedea și art. CN 2014, p. 75-76.*

80 de ani de la nașterea lui **Ion Ababii**, medic, specialist în domeniul otolaringologiei, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii” (11 febr. 1944).

A se vedea și art. din CN 2004, p. 56-57; 2014, p. 76-77; 2019, p. 74-76.

130 de ani de la nașterea **Otiliei Cazimir**, poetă română, prozatoare și publicistă (12 febr. 1894 – 8 iun. 1967). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 78; 2019, p. 77.*

150 de ani de la nașterea lui **Lev Pissarjevski**, chimist, fizician, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, membru al Academiei de Științe a URSS, membru titular al Academiei de Științe din Ucraina, originar din Basarabia (13 febr. 1874 – 23 mar. 1938). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 52.*

90 de ani de la nașterea lui **Axentie Blanovschi**, poet, autor de versuri pentru copii, ziarist, publicist și traducător (14 febr. 1934 – 19 ian. 2010). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 60-61; 2014, p. 79; 2019, p. 80-81.*

100 de ani de la nașterea lui **Toma Istrati**, poet, filantrop, distins om de cultură din România, originar din Orhei (14 febr. 1924 – 10 sept. 2010). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 58-60; 2014, p. 80-81.*

100 de ani de la nașterea lui **Gheorghii Lișko**, inginer mecanic, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar, Om emerit în știință, membru al Academiei de Științe Reale din Rusia (14 febr. 1924 – ?).

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Marcu**, obstetrician, ginecolog, doctor în medicină, conferențiar universitar, fondatorul Catedrei de obstetrică și ginecologie a Facultății de Pediatrie (15 febr. 1934 – 10 mar. 1993). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 87.*

120 de ani de la nașterea lui **Ioan Huber-Panu**, geolog, doctor inginer, profesor universitar, cercetător științific, membru corespondent al Academiei Române (15 febr. 1904 – 28 oct. 1974).

80 de ani de la nașterea lui **Emil Fotescu**, doctor în peda-

gogie, conferențiar universitar (16 febr. 1944 – 2 noiem. 2021). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 83-84.*

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Țibirnă**, medic chirurg în domeniul oncologiei, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii” (16 febr. 1944 – 11 iun. 2022). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 65-66; 2009, p. 65-66; 2014, p. 82-83; 2019, p. 83-84.*

100 de ani de la nașterea lui **Ion Hangiu**, filolog român, doctor în filologie, redactor, istoric literar, istoric al presei române, profesor universitar (16 febr. 1924 – 10 ian. 2017).

140 de ani de la nașterea lui **Nicolae Drăganu**, filolog român, lingvist și istoric literar, lexicolog, doctor în filologie, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (18 febr. 1884 – 18 dec. 1939). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 85-86.*

100 de ani de la nașterea lui **Boris Șcerbacov**, matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Om emerit în știință (19 febr. 1924 – 11 mar. 2017). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 70-71; 2014, p. 86-87.*

160 de ani de la nașterea lui **Arthur Gorovei**, folclorist și

etnograf român, avocat, politician, membru de onoare al Academiei Române (19 febr. 1864 – 19 mar. 1951). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 71.*

130 de ani de la nașterea lui **Sabin Manuilă**, medic român, demograf și statistician, politician, publicist (19 febr. 1894 – 20 noiem. 1964). *A se vedea și CN 2014, p. 87.*

100 de ani de la nașterea lui **Eugen Barbu**, scriitor român, dramaturg, publicist, critic literar, scenarist, om politic, membru corespondent al Academiei Române (20 febr. 1924 – 7 sept. 1993). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 88-89.*

90 de ani de la nașterea lui **Vasile Grati**, pedolog, doctor habilitat în științe biologice, profesor universitar (21 febr. 1934). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 73-74; 2019, p. 87.*

110 ani de la nașterea lui **Vasile Gionea**, jurist român, doctor în drept și în științe economice, prozator, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române (21 febr. 1914 – 9 noiem. 1999). *A se vedea și CN 2014, p. 90-91.*

80 de ani de la nașterea lui **Ion Costăș**, general și erou de război, primul ministru al afacerilor interne și al apărării din Republica Moldova (22 febr. 1944).

75 de ani de la nașterea lui **Alexandru Lungu**, matematician, doctor habilitat, profesor universitar, cercetător științific (22 febr. 1949). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 70.*

90 de ani de la nașterea lui **Victor Kurin**, interpret de operă (bariton), solist al Operei din Chișinău și din Kiev, profesor (24 febr. 1934 – 15 mai 2005). *A se vedea și art. CN 2009, p. 72.*

50 de ani de la nașterea lui **Igor Cobileanski**, regizor de film și televiziune, scenarist, editor, Maestru în artă (24 febr. 1974).

90 de ani de la nașterea lui **Nikolai Bașkatov**, solist de operă (bas-bariton), Artist al popoului (25 febr. 1934 – 21 aug. 1992). *A se vedea și CN 2014, p. 97.*

90 de ani de la nașterea lui **Aurel Danilov**, medic, doctor habilitat în medicină, profesor universitar (25 febr. 1934 – 21 febr. 2022).

190 de ani de la nașterea lui **Vasile Urechea (Urechia)-Alexandescu**, istoric, scriitor și om politic român, profesor universitar, unul dintre fondatorii Ateneului Român, membru fondator al Academiei Române (27 febr. 1834 – 22 noiem. 1901). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 63-65.*

270 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Șincai**, ideolog al Școlii Ardelene (curentul latinist), cărturar iluminist român, om politic, istoric, filolog, literat, ecleziast, orator, ctitor al învățământului românesc din Transilvania (28 febr. 1754 – 2 noiem. 1816). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 76-77.*

Nicolae BREBAN
1934

Scriitor, publicist, romanțier, eseist, dramaturg și om de cultură român contemporan, membru titular al Academiei Române.

Nicolae Breban (nume literar al lui Nicolae Alexandru Breban) s-a născut la 1 februarie 1934 la Baia Mare, Regatul României.

Provine dintr-o familie cu tradiții creștine, unde tatăl a fost preot român unit (greco-catolic) și mama era dintr-o familie de comercianți germani, emigrați din Alsacia. Bunicul său, Nicolae Breban, a fost protopop unit în comuna Cicârlău, de lângă Baia Mare, unde a zidit o biserică și a fondat școala confesională română unită. Unchiul și nașul său, canonicul Alexandru Breban, a fost senator al Partidului Național Țărănesc. În 1941, familia s-a refugiat la Lugoj, după ce tatăl scriitorului a fost arestat, în anul 1940, de către autoritățile maghiare. Tatăl său a activat la Lugoj, în cadrul Episcopiei Unite.

A început studiile la școala primară din Lugoj (1941-1944), după care a urmat studiile gimnaziale și liceale. În 1951 a fost exmatriculat din penultima clasă a Liceului „C. Brediceanu”

din Lugoj, din cauza originii sale sociale. În 1952 a absolvit cursurile fără frecvență la Liceul „Oltea Doamna” din Oradea, după care s-a angajat ca funcționar în acest oraș. Din 1953 pleacă la București cu intenția de a se înscrie la Politehnică, dar a fost nevoit să intre, mai întâi, ca ucenic la fostele uzine „23 August”, unde a lucrat la sudură și strungărie, calificându-se apoi în meseria de strungar în fier. În 1953 s-a înscris la Facultatea de Filosofie, de unde a fost dat afară după șase luni, pentru fals în acte. În 1954 s-a înscris din nou la filozofie, la Universitatea din București, dar abandonează studiile din cauza unei boli grave. A urmat o școală de șoferi profesioniști și s-a angajat apoi la garaul Ministerului de Finanțe, ca gestionar de piese auto. În 1956 a devenit student la secția de limba germană, la Facultatea de Filologie a Universității din Cluj-Napoca, pe care a abandonat-o după un an.

În perioada 1958-1960 rămâne a fi un autodidact, instruindu-se, mai mult, în afara mediului universitar al acelei epoci. A frecventat un timp cenaclul de pe lângă revista „Tânărul scriitor”, condus de F. Mugur. Decisivă pentru formația sa intelectuală este prietenia cu N. Stănescu, C. Baltag, Gr. Hagiș și M. Călinescu, un adevărat nucleu al generației anilor '60, care va demola falsele valori, promovate de realismul socialist, prin impunerea criteriului estetic.

În 1968 este redactor-șef adjunct la „România literară”

Între anii 1986-1989 a locuit mai mult timp în reședința sa pariziană.

Din 1990 a revenit în țară și a inaugurat, în calitate de director, noua serie a revistei „Contemporanul. Ideea europeană”.

Debutul literar al lui Nicolae Breban a avut loc la Cluj-Napoca, în revista „Viața studențească”, cu schița „Doamna din vis” (1956). În anii 1962-1965 a publicat schițe și povestiri în mai multe reviste. În „Gazeta literară”: „Hoțul”; „Tinerete”, „Vichentie”, „Buzuilă”, „Copilăria lui Herbert” (1964); în „Luceafărul”: „Noapte albă”, „Uimitor, foarte uimitor”, în „Orizont” și în „Scrisul bănățean”: „Roșcovana”. A mai colaborat și la alte publicații periodice: „Contemporanul”, „România literară”, „Steaua”, „Contemporanul – ideea europeană”, „Apostrof”, „Orizont” ș.a.

În 1965 a debutat editorial cu romanul de succes „Francisca”.

În 1966 a editat romanul „În absența stăpânilor”, alcătuit din trei secvențe narrative: „Bătrâni”, „Femei”, „Copii” (Oglinzile carnivore); tetralogia epică „Ziua și noaptea”, tetralogia memorialistică „Sensul vieții”. Au urmat alte romane, cum sunt: „Animale bolnave” (1968), „Îngerul de gips” (1973). S-a remarcat drept un mare prozator cu romanul „Bunavestire” (1977), care l-a plasat în dizgrația oficialităților. A mai publicat: „Don Juan” (1981), „Drumul la zid” (1984), scris la Paris.

După revoluție, a fost o prezență activă în viața literară românească. A pu-

blicat, pe parcursul a douăzeci de ani, romanele: „Pândăși seducție” (1991), trilogia romanescă „Amfitrion” (I, „Demonii mărunți”; II, „Procuratorii”; III, „Alberta”) (1994), „Jocul și fuga” (2015); „Frica” (2018) ș.a.

Volume de eseuri: „O utopie tangibilă” (1994), „Confesiuni violente” (1994), „Riscul în cultură” (1996), „Ziua și noaptea”, „Puterea nevăzută” (2004), „Trădarea criticii” (2009), „O istorie dramatică a prezentului” (2010). A mai semnat și volume de versuri: „Elegii pariziene” (1992), „Sensul vieții” (2004); nuvele: „Orfeu în infern” (2008), „Act gratuity” (2020); publicistică (eseuri, memorii): „O istorie dramatică a prezentului” (2016), „Viața mea” (2017); piese de teatru: „Culoarul cu șoareci” (1981), „Bătrâna doamnă și fluturile” (1982), „Ursul și știuca” (2000).

S-a afirmat și în calitate de scenarist. A semnat scenariul filmului artistic „Răutăciosul adolescent”, în regia lui Gh. Vitanidis (1970); scenariul și regia filmului „Printre colinele verzi” (1971).

A semnat și traduceri: R. M. Rilke „Elegii Duineze” (2006), J. W. Goethe „Elegii romane” (2009). Romanele sale au fost traduse în suedeză, germană, franceză, rusă, engleză, bulgară, engleză ș.a.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din România.

În 1997 a fost ales membru corespondent și din 2009 devine membru titular al Academiei Române.

Pentru activitatea sa prodi-gioasă a fost înalt apreciat cu numeroase premii: Premiul

„I. Creangă” al Academiei Române (1965), Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1968, 1977, 1994, 1999); Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1994), Premiul „Opera omnia” al Uniunii Scriitorilor din România (2000) ș.a. A fost distins cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Ofițer „pentru realizări artistice remarcabile și pentru promovarea culturii, de Ziua Națională a României” (2000).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 47-49.

Bibliografie selectivă:

Breban, Nicolae. O istorie dramatică a prezentului : Aventuri politicii românești / Nicolae Breban. – București : Contemporanul, 2016. – 374 p.

Breban, Nicolae. Profeții despre prezent : Elogiul morții / Nicolae Breban. – Iași : Polirom, 2009. – 326 p.

Breban, Nicolae. Singura cale : roman / Nicolae Breban. – București : Contemporanul, 2015. – 637 p.

Breban, Nicolae. Trădarea criticii : Sau o încercare de a-mi înțelege timpul, cultura din care provin și spiritul ei, în actualitate / Nicolae Breban. – București : Ideea Europeană, 2009. – 284 p.

Postu, Maria. Arca lui Breban : Eseu despre opera lui Nicolae Breban / Maria Postu. – București : Ideea Europeană, 2010. – 144 p.

Todea, Ioan Dorel. Nicolae Breban și metamorfozele romanului / Ioan Dorel Todea. – Cluj-Napoca : Grinta, 2011. – 287 p.

Breban Nicolae // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 15 : Top 300 personalități

enciclopedice din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului : A-I. – București : Geneze, 2009. – P. 151-153.

Breban Nicolae // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române din Transilvania : 1866-2016 : Dicționar / Dorina N. Rusu, Marius Porumb, Stelian Mândruț. – București : Editura Academiei Române, 2016. – P. 74-75.

Christi, Aura. Cea mai incomodă carte a anului 2009 : „Trădarea criticii” de Nicolae Breban / Aura Christi // Convorbiri literare. – 2010. – Nr 6. – P. 105-111.

Codreanu, Theodor. Nuvelistica lui Nicolae Breban (II) / Theodor Codreanu // Limba Română. – 2022. – Nr 5/6. – P. 72-80.

Platon, Mircea. Un scriitor imperial : Nicolae Breban / Mircea Platon // Convorbiri literare. – 2017. – Nr 5. – P. 139.

Pop, Ioan-Aurel. Nicolae Breban – istoricul / Ioan-Aurel Pop // Academica. – 2019. – Nr 4/5. – P. 22-24.

Rachieru, Adrian, Dinu. „Viețile” lui Nicolae Breban / Adrian Dinu Rachieru // Limba Română. – 2017. – Nr 4. – P. 46-48.

Rîpeanu, Bujor T. Breban Nicolae // Rîpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cinești, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 82.

Rusu, Dorina N. Breban Nicolae // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică, 2003. – P. 142.

Voicu, Victor. Omagiu academicianului Nicolae Breban la 85 de ani / Victor Voicu // Academica. – 2019. – Nr 4/5. – P. 29-31.

Maria S. Ciobanu

Nicolai ISCHIMJI
1944

Arhitect, sculptor, conferențiar universitar.

S-a născut la 8 februarie 1944 la Chișinău, în familia lui Zaharia Ischimji, bulgar de origine. Mama, Nina Ischimji (de origine sârbă), a fost o cunoscută traducătoare și redactoare de carte.

În anul 1959 a absolvit opt clase la Școala nr. 6 din Chișinău, apoi a studiat la Colegiul de Construcții, specialitatea arhitectură. În anii 1967-1972 a învățat la Institutul Politehnic din Chișinău (IPC; astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei), Facultatea de Arhitectură, pe care a absolvit-o cu excelență.

A urmat (1975-1978) aspirantura (doctorantura) la Institutul de Inginerie din Leningrad (actualmente, Universitatea de Stat de Arhitectură și Inginerie din Sankt Petersburg). Și-a consolidat cunoștințele (1973, 1984) la cursuri avansate în domeniu la Institutul de Arhitectură din Moscova.

A început (1963) să activeze în calitate de tehnician-arhitect superior la Moldgi-prostroy în Chișinău. După absolvirea facultății, în 1972, a fost repartizat la Catedra de proiectare în arhitectură a IPC. În urma reorganizărilor

instituționale, și-a continuat activitatea la Catedra bazele arhitecturii, ca asistent, lector superior, apoi conferențiar universitar.

La IPC a predat disciplinele „Introducere în specialitate” și „Fundamentele compoziției arhitecturale”, a realizat o activitate științifică și de creație prolifică, a participat la concursuri și expoziții interinstituționale, naționale și internaționale. În această perioadă a fost preocupat de arhitectura clădirilor rezidențiale înalte din beton armat. Din 1980 a studiat probleme ale teoriei arhitecturii, ale teoriei compoziției spațiale. A creat un curs propriu „Modelarea spațiului multidimensional”.

Datorită creațiilor sale inedite și participării la diverse concursuri, arhitectul din Chișinău a devenit cunoscut atât în Republica Moldova, cât și în Franța, Olanda, Italia, Norvegia, Germania, Rusia ș.a.

Împreună cu sculptorul V. Moșcov, a realizat (în 1985) o expoziție unică în cadrul proiectului arhitectural-sculptural „Rugina & Co”, concepută ca un monument artistic ce ar ilustra uzura sistemului sovietic totalitar, prăbușit la sfârșitul anilor 1980. „Rugina în ranguri” ori „Secolul XX” are cinci sculpturi despre ideologia puterii sovietice: „Purgatoriul”, „Aparatul birocratic”, „Păstorul”, „Cortina de fier”. Acestea formează un ansamblu din construcții de fier – „asamblaje” sau „intervenții” din fier vechi „ready-made”. Sculptorii au folosit tot felul de deșeuri metalice pentru a demonstra

prin mijloace artistice că rugina acoperă totul, toate nu-s decât uzură. Faptul că locul este deschis pentru public îi conferă plusvaloare, complexul având nu doar importanță estetică, ci și funcții educative.

Arhitectul a realizat și panorame neobișnuite ale Chișinăului în spațiul informațional digital (Facebook), numindu-le „Glopline” (1996).

De-a lungul activității profesionale, Nicolai Ischimji a participat la diverse proiecte și concursuri, realizând lucrări memorabile.

Proiecte de arhitectură: Centrul „Tête Défense”, împreună cu G. Solominov și A. Zaltsman (Paris, Franța, 1982); The Opera Theatre Never to Be Eriged (Teatrul care nu se va construi niciodată), împreună cu G. Solominov și A. Volimboski (Amsterdam, Olanda, 1986); The Old Towne Gates (Poarta orașului vechi), (Dresda, Germania, 1999); Memorialul victimelor din Cernobîl (Chișinău, 2001); Hotelul High Altitude (Machu Picchu, Peru, 2002); Memorialul Ostașilor Afgani (Chișinău, 2002); Reconstruirea Centrului Cultural și de Divertisment „Moscova” (fostul Cinematograf „Moscova”), (Chișinău, 2002); Monumentul Moldovei independente (Chișinău, 2003); Complexul rezidențial „Absolut” (Canada, 2004); „Orașul Vinului” (Chișinău, 2005); Memorialele Victimelor Tsunamiului (Norvegia, 2006); Summer Park Pavilion (Novosibirsk, Rusia, 2007); Podul peste Marele Canal (Veneția, Italia, 2007); Clădirea Galeriei de Artă pentru Copii (Novosi-

birsk, Rusia, 2008); Design interior și spațial, Skuuma Design Label (Țările de Jos, 2009).

Expoziții de grup: „I+I+...”/ „Eu+Eu+...”, coordonator M. Shevelkin (Chișinău, 1987). Expoziție internațională de textile și fibre, coordonator L. Shevchenko (Galeria „C. Brâncuși”, Chișinău, 1997); Expoziții ale Asociației artiștilor pentru textile „ATEX” (Chișinău, 1997-1999); „Ruptura: devieri de la «realismul socialist» din 1944-1987”, coordonator V. Bulat (Muzeul Național la Casa Hertza, Chișinău, 1998); „Tulburel” (Galeria AoRTa”, Chișinău, 2000); Bienala de Artă Contemporană, coordonatoare E. Panayotova (Shumen, Bulgaria 2006); Programul „Imagini vizibile din țara invizibilă” (cele mai recente lucrări în domeniul new media și muzică din Moldova), coordonatoare I. Grabovan, Festival „Videospritz #2” (Trieste, Italia; KulturKontakt, Viena, Austria, 2007).

Expoziții personale: „Rugina & Co” (împreună cu V. Moșcov), (Chișinău, 1985); „Globline: „Umanitatea, secol după secol, secol XX” (Chișinău, 1996); «ПоказУха» (FALS), Asociația „Globline” (Chișinău, 2003); «Лиственница» (Zada) – o combinație de broderie fină și metalele ruginite, realizată împreună cu Nina Ischimji (Chișinău, 2005).

Bibliografie selectivă:

Ischimji, Nicolae. Pe jos prin Chișinău / Antonina Sârbu în dialog cu Nicolae Ischimji // *Limba Română*. – 2019. – Nr 4. – P. 386-399 ; [Resursă

electronică]. – URL: <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=3806>.

Ischimji, Nicolai. *Globline. Secolul XX.* Rugina&Co : [site]. – Chișinău, 2022. – URL: <http://rugina.org/ro> (accesat: 04.06.2023).

Ischimji, Nicolai. *Journal live* : [blog]. – Chișinău, 2022. – URL: <https://ischemji-nz.livejournal.com> (accesat: 04.06.2023).

****Исхимжи, Николай.** Взаимосвязь курса композиции с учебным проектом / Николай Исхимжи, 1984. – Депонирована в МолдНИИНТИ.

****Исхимжи, Николай.** Из опыта интенсификации учебного процесса в курсе начала архитектуры / Николай Исхимжи // *Научные основы организации учебного процесса*. – Кишинев, 1987.

Исхимжи, Николай. Класификация пространственных композиций / Николай Исхимжи // *Актуальные проблемы строительства и архитектуры Молдавии*. – Кишинев : Штиинца. – 1989. – P. 106-109.

****Исхимжи, Николай.** Многомерное пространство как основа предметно-деятельностного обучения началам архитектуры / Николай Исхимжи // *Начальный этап высшего архитектурного образования. Всесоюзная конференция*. – Москва : МАРХИ. – 1989.

****Исхимжи, Николай.** Некоторые особенности методики творческого обучения основам архитектурного проектирования / Николай Исхимжи, 1984. – Депонирована в МолдНИИНТИ.

****Bots, Eliane.** *A Hidden World: An Introduction to the State and Conditions of the Art Sector in Moldova.* BA thesis. Hogeschool voor de kunsten [Print] = O lume ascunsă : o introducere în starea și condițiile sectorului artei în Moldova : teză de licență. – Utrecht : Bauhaus-Universität Weimar. – 2009.

Bulat, Vladimir. *Mic tratat asupra ruginii* [Print] = Short Treaty on Wear / Vladimir Bulat; Center for Contemporary Art, KSA:K. – [S. l. : S. n.], 2001. – 12 p. : il.

Gherciu, Ana. *Parcul în care rugina „vorbește”* / Ana Gherciu // *Timpul*. – 2013. – 25 mar. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://timpul.md/articol/parcul-in-care-rugina-vorbeste-42220.html>.

Țărălungă, Ecaterina. *Ischimji Nicolae* // *Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă*. – București: Litera Internațional, 2011. – P. 407.

****Playhouse in Amsterdam.** *Results international idea competition aistat Nederland : Catalogue = Teatrul în Amsterdam. Rezultatele concursului international : Catalog*. – Amsterdam, 1987. – [Ischimji Nicolae, menționare onorabilă].

****Каталог международной выставки текстиля и волокна «Диалог»** : [cu referire la Nicolai Ischimji]. – Кишинёв : [S. n.], 1997.

****Скульптурная композиция Номенклатура** : [cu referire la Nicolai Ischimji] : Экспериментальная художественная выставка Союза художников. – Кишинев : Поиск, 1989.

Elena Harconița

Ion ABABII
1944

Medic, specialist în domeniul otorinolaringologiei, profesor universitar, doctor habilitat în științe medicale, inventator, organizator al sănătății publice din Moldova, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 11 februarie 1944 în s. Ochiul Alb, jud. Bălți (azi, rn. Drochia).

A învățat (1950-1960) la Școala Medie din s. Baraboi, rn. Dondușeni. Studiile superioare le-a făcut (1960-1966) la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (ISMC), astăzi Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” (USMF), Facultatea de Medicină Generală.

A urmat (1969-1972) doctoratul la Institutul de Cercetări Științifice în Domeniul Otorinolaringologiei din Moscova și a obținut (1973) titlul de candidat (doctor) în științe medicale. La aceeași instituție a făcut postdoctoratul și a luat (1986) titlul de doctor (habilitat) în medicină, iar în anul 1989 i s-a acordat titlul de profesor universitar.

Cariera profesională a început-o în anul 1966 ca medic terapeut, apoi medic otorino-

nolaringolog (până în 1969) la Spitalul Clinic Raional Strășeni. În anul 1972 a fost angajat în calitate de asistent la Catedra de otorinolaringologie (ORL) a ISMC, aflându-se în această funcție până în anul 1983. Experiența profesională și titlurile științifico-didactice i-au permis să ocupe (1985-1988) postul de conferențiar, iar din 1988 să avanseze la funcția de șef de Catedră ORL.

Ulterior, a promovat (1989) la postul de prorector pe probleme de medicină clinică a ISMC, ajungând, în 1994, rector al USMF „N. Testemițanu”. La finele primului mandat de rectorie, în anul 2005, a urcat pe una din cele mai înalte trepte profesionale – ministru al sănătății din Republica Moldova. După trei ani de activitate prodigioasă în organizarea sănătății publice din Republica Moldova, este ales din nou (2008) la funcția de rector al USMF, pe care a deținut-o timp de încă două mandate, până în anul 2019, când a primit titlul de rector viager al USMF „N. Testemițanu”.

Aria de preocupare a savantului, pe parcursul a circa 60 de ani, a fost dezvoltarea sănătății publice și organizarea sistemului de asistență medicală, a științei medicale, inclusiv a otorinolaringologiei, a chirurgiei funcționale endoscopice a sinusurilor paranazale, pregătirea cadrelor de medici de înaltă calificare.

Profesor de elită în otorinolaringologie, a fost obsedat de descifrarea mecanismelor fiziologice și patologice ale analizatorului auditiv, de elaborarea noilor metode de

diagnostic și tratament al sinuzitelor recidivante și cronice, al amigdalei cronice, al papilomatozei laringelui, al laringotraheitelor acute stenozante și al altor patologii ale organelor ORL. Împreună cu colegii, a pus bazele teoretico-practice ale audiologiei în țară, aceasta fiind una dintre cele mai importante realizări în domeniu. A contribuit la elaborarea metodelor noi de diagnostic și de tratament al diverselor patologii ale organelor ORL, la dezvoltarea microchirurgiei urechii și a căilor respiratorii superioare.

Este fondatorul școlii contemporane de otorinolaringologie pediatrică și a direcției noi în renologie – chirurgia endoscopică a sinusurilor paranazale.

Capacități manageriale semnificative a manifestat în funcția de rector prin implementarea metodelor noi de instruire a cadrelor medicale și farmaceutice: interactivitatea, medicina bazată pe dovezi și pe caz clinic, medicina inofensivă, învățământul la distanță. A desfășurat o colaborare eficientă cu universități și clinici din alte țări, în vederea pregătirii și perfecționării cadrelor medicale, asigurării catedrelor și clinicilor cu echipament tehnic și aparatură necesară, promovării realizărilor științei medicale moderne etc.

Datorită activității multidimensionale a rectorului și a colegilor săi, alinierii învățământului superior medical autohton la exigențele naționale și internaționale, dezvoltării continue a cercetării și inovării, a crescut interesul tinerilor din alte țări

pentru efectuarea studiilor medicale în Moldova: Israel, India, Turcia, Federația Rusă, Germania, SUA, România, Bulgaria, Iordania ș.a.

Ion Ababii a participat la crearea (2015) Școlii doctorale în domeniul științelor medicale și a Consorțiului instituțiilor organizatoare de doctorat. O direcție importantă în activitatea sa managerială o constituia desfășurarea congreselor naționale și internaționale, a conferințelor și simpozioanelor, fondarea publicației universitare „Revista de științe ale sănătății din Moldova”, de categoria B, editată în limbile română și engleză, aderarea USMF (2014) la Carta Europeană a Cercetătorilor și la Codul de Conduită pentru Recrutarea Cercetătorilor.

A contribuit la constituirea Aleii savanților și medicilor iluștri a complexului istoric sculptural al USMF „N. Testemițanu”, unde se regăsesc busturile personalităților marcante ale medicinei și farmaciei autohtone.

Este autor a 550 de lucrări științifice publicate, inclusiv nouă monografii, cinci manuale, 30 de îndrumări metodice și 33 de brevete de invenție. A fost conducător științific a 10 doctori și șase doctori habilitați în științe medicale.

Activitatea sa științifico-didactică a fost mereu suplimentată de mai multe funcții cu caracter administrativ: președinte al Senatului, al Consiliului științific, al Biroului Senatului și al Consiliului de Administrație al USMF „N. Testemițanu”, președinte al Societății Științifico-prac-

tice a Otorinolaringologilor din Republica Moldova, vicepreședinte al Comisiei pe probleme în domeniul științei și dezvoltării durabile a societății pe lângă Președintele Republicii Moldova, specialist principal al Ministerului Sănătății și Protecției Sociale al Republicii Moldova, membru al Comisiei Superioare de Atestare a Republicii Moldova, membru al Consiliului științific specializat pentru susținerea tezelor de doctorat, membru al Colegiului și al Prezidiului Consiliului de Experți al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova, membru corespondent și membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru al consiliilor de redacție ale revistelor: „Folia otorinolaringologică”, „Curierul medical”, „Cercetări experimentale medico-chirurgicale”, «Вестник оториноларингологии».

Este membru de onoare al Academiei Mondiale „A. Schweitzer” din Polonia (mai 2010), al Academiei ORL din SUA, al Academiei ORL-OMF și al Societății Rinologilor din Federația Rusă.

Este coordonator din partea Republicii Moldova al parteneriatului între Alianța Americană Internațională a Sănătății (AIHA), Școala de Medicină din Virginia de Est, Norfolk/Portsmouth (SUA) și USMF „N. Testemițanu”.

A participat la congrese și conferințe internaționale la Viena, Paris, Budapesta, Varșovia, București, Moscova, Kiev, Washington ș.a.

Este laureat al Premiului „Personalitatea țării” la categoria „Medicină” acordat de

Asociația Obștească „Personalitate” (2012).

Pentru merite deosebite în activitatea științifică de prevenire a dezvoltării proceselor patologice și afectării grave a sănătății, în special a nou-născutului, sugarului și copilului născut precoce, pentru rezultatele științifice în domeniul transplantării de țesuturi și celule, în anul 2013, în comun cu profesorii universitari P. Ciobanu, F. Ganea, V. Nacu și B. Topor, i s-a decernat Premiul Național în știință.

Ca o recunoaștere a meritelor sale deosebite în activitatea de cercetare în domeniul otolaringologiei, profesorul Ion Ababii a fost distins cu Insigna „Eminent al ocrotirii sănătății” din RSS Moldovenească (1978), Ordinul „Prietenia popoarelor” (1981); titlul onorific „Om emerit” (1995), Medalia de aur „A. Schweitzer” (1997), Marea medalie de aur „A. Schweitzer” (2001), Medalia de aur „P. Erlich” (2002), Medalia „R. Koch” (2004), „Ordinul Republicii” (2004), Medalia „N. Pirogov” (2005), Distincția internațională „Socrate” (2006), Medalia „The Name in Science” (2010), Ordinul „Bogdan Întemeietorul” (2019), Premiul Interstatal al CSI «Звезды Содружества» (2019) ș.a.

Pentru participare la saloanele și concursurile internaționale „InfoInvent”, „Ecoinvent”, Inventica”, „Cercetări, „Inovări și Invenție”, „Târgul Invențiilor”, Evrica 2011 din Republica Moldova, România, Belgia, Elveția, Polonia, Ucraina ș.a., i s-au decernat 16 medalii de aur, opt

medalii de argint și una de bronz, diplome de excelență și premii valoroase.

A fost distins cu titlul de doctor honoris causa al Universității de Medicină și Farmacie „C. Davila” din București (România, 2006), al Universității Internaționale din Viena (Austria, 2007), al Universității de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș (România, 2007), al Universității de Medicină din Craiova (România, 2008), al Universității Naționale de Medicină din Odesa (Ucraina, 2014), al Universității de Medicină și Farmacie „V. Babeș” din Timișoara (România, 2014).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 56-57; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 76-77; „Calendar Național 2019”. – Chișinău, 2019. – P. 74-76.

Bibliografie selectivă:

Afecțiunile respiratorii acute la copil / Ion Ababii, Alexandru Voloc, Lilia Moroșanu [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 2009. – 171 p.

Baciu, Gheorghe. Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova : 70, 1945-2015 / Gheorghe Baciu, Ion Ababii, Olga Cernețchi ; red.: Sofia Fleștor ; trad.: Viorica Macovei – Chișinău : USMF, 2016. – 228 p. : il.

Impedansmetria în diagnosticul otitelor medii la copii : Recomandare metodică / Svetlana Diacova, Ion Ababii, Anghelina Chiaburu [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina. – 2012. – 19 p. : il., scheme.

Otorinolaringologie : Manual / Ion Ababii, Mihai Maniuc,

Alexandru Sandu [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina. – 2019. – 407 p.

Ababii, Ion. Diagnosticul și tratamentul disfuncțiilor tubei auditive în otitele medii crenice supurate / Ion Ababii, Alexandru Sandu, Oleg Losii // Materialele conferinței practico-științifice consacrate aniversării a 30 ani de activitate a Institutului Medical Sanitaro-Public Spitalului Clinic Municipal „Sfânta Treime”: 1976-2006. – Chișinău, 2006. – P. 103-104.

Ababii, Ion. Există o demnitate a simplității, o demnitate a muncii : Despre Natalia Cherdivarenco, doctor habilitat în științe medicale // Moldova suverană. – 1998. – 2 sept.

Ababii, Ion. Health system in conditions of economic crisis / Ion Ababii, Mihai Ciocanu, Ghenadie Țurcanu // Akademos. – 2009. – Nr 3 (14). – P. 68-70.

Ababii, Ion. Învățământul medical superior din Republica Moldova la 65 de ani / Ion Ababii // Medicus. – 2010. – Nr 5. – P. 1.

Ababii, Ion. Vaccinoterapia în managementul tratamentului complex al amigdalitei cronice la copii / Ion Ababii, Serghei Ghinda, Lucian Danilov // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2015. – Nr 2. – P. 37-47.

Anestezia generală cu jet-ventilare de frecvență înaltă la pacienții cu patologii laringiană / Ion Ababii, Sergiu Vetrician, Vasile Cabac [et.al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2022. – Nr 3 (74). – P. 144-146.

Diacova, Svetlana. Clinical, functional, and surgical findings in chronic bilateral otitis media with effusion in childhood / Svetlana Diacova, Thomas J McDonald, Ion Ababii // Ear, nose, & throat journal. – 2016. – Nr 8 (95). – P. 298. – [Peer Reviewed Journal].

Academicianul Ion Ababii : Biobibliografie / resp. de ed.:

Constantin Manolache ; red. șt.: Ion Vârțanu ; bibliogr.: Ludmila Lipcanu, Liubovi Karnaeva / Academia de Științe a Moldovei ; Institutul de Științe ale Educației. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice. – 2014. – 212 p.

Ababii Ion // Cercetători și inventatori din Republica Moldova : (Prezentare succintă). Partea 1-a / alcăt.: Ana Zavalistăi, Adela Mihai. – Chișinău : [S. n.], 2002. – P. 7-9.

Ababii Ion // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 4 : Contemporanii : A-I / editor: Ion Văduva-Poenaru. – București : [S. n.], 1999. – P. 28-31.

Baciu, Gheorghe. Ion Ababii // Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 37-38.

Duca, Gheorghe. Academicianul Ion Ababii la 70 de ani / Gheorghe Duca, Teodor Furdui, Valentina Ciocină // Akademos. – 2014. – Nr 1 (32). – P. 181.

Excelență în cercetare și educație. Academicianul Ion Ababii la 75 de ani // Akademos. – 2019. – Nr 1 (52). – P. 167-168.

Ion Ababii // Muntean, Ivan. Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Raetchi. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 258.

Membrii secției de științe medicale. Activitate științifică și managerială : 60 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei : [cu referire la Ion Ababii] / red. resp.: Gheorghe Ghidirim ; col. de red.: Ion Ababii [et al.] ; secretar resp.: Gheorghe Țibîrnă. – Chișinău : [S. n.], 2006. – P. 258.

Roșca, Denis. Ababii Ion // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 4.

Elena Harconița

Lev PISARJEVSKI
1874-1938

Chimist, fizician, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, membru al Academiei de Științe a URSS, membru titular al Academiei de Științe din Ucraina, originar din Basarabia.

S-a născut la 13 februarie 1874 la Chișinău. A decedat la 23 martie 1938 la Ekaterinoslav (azi, Dnepropetrovsk), Ucraina.

Provine dintr-o familie de nobili polonezi, strămutați în Basarabia la începutul sec. al XIX-lea. Tatăl său a fost notar public, iar mama născută la Orhei, în familia unui arhitect.

În 1881 și-a început studiile la progimnaziul din Chișinău, după care au urmat Gimnaziul nr. 1 din Odesa (1882-1890), secția științe naturale a Facultății de Fizică și Matematici a Universității din Odesa, pe care o absolvă cu diplomă de gradul I (1890-1895).

În 1902 a devenit magistrul în chimie, cu tema „Peroxizi și peracizi”.

După absolvire și-a început activitatea didactică la aceeași instituție în calitate de asistent de laborator (1898), ajungând în funcția de docent (conferențiar) (1897-1900). În 1900 a fost

delegat, pentru doi ani, la Institutul Fizico-Chimic din cadrul Universității din Leipzig și din München, Germania.

Din 1904 este profesor suplinitor la Universitatea din Iuriev (azi, Tartu, Estonia). Ulterior, se stabilește la Kiev (1908), fiind șef al Catedrei de chimie anorganică a Institutului Politehnic. În scurt timp însă și-a prezentat demisia în semn de protest față de politica reacționară a ministrului L. A. Kasso (1911).

În anii 1911-1913 a predat la Institutul Psihoneurologic din Sankt Petersburg, iar ulterior a fost profesor la Institutul și la Universitatea Minieră din Ekaterinoslav (Dnepropetrovsk) (1913-1922), unde a transformat Laboratorul de chimie electronică în Catedră de chimie electronică.

Între anii 1924-1926 a fost rector al Institutului de Mine din Dnepropetrovsk.

Din 1927 a fost director al Institutului de Chimie Fizică al Academiei de Științe a Ucrainei, creat din inițiativa sa, în urma transformării Catedrei de chimie electronică (în prezent, Институт фізичної хімії імені «Л. В. Писаржевського» – Institutul de Chimie Fizică „L. V. Pissarjevski”).

Reorganizează Facultatea de Chimie a Institutului de Mine din Dnepropetrovsk în Institut de Chimie și Tehnologie (1930).

În anii 1929-1934 a activat la Institutul Politehnic din Tbilisi. A fost director al Institutului de Chimie (azi, „P. Melikașvili”) din Tbilisi (1930-1935). A elaborat

construcția unei serii de peroxizi ai metalelor, a studiat termodinamica reacțiilor în soluții, teoria proceselor electrolice echilibrate. A pus bazele teoriei electornice a catalizei eterogene. În 1935 a condus Filiala din Georgia a Academiei de Științe a URSS. A făcut cercetări împreună cu P. Melikașvili.

A fost preocupat de structura și proprietățile compușilor peroxidici, de influența solventului asupra echilibrului chimic și a energiei libere a reacțiilor. A promovat idei fundamentale și a făcut primele descoperiri în domeniul catalizei, cineticii, electrochimiei, fotochimiei.

În anul 1925 devine membru al Academiei de Științe din Ucraina. În 1928 a fost ales membru corespondent al Academiei de Științe a URSS, Secția științe fizice și matematice, iar din 1930 a devenit membru titular al aceleiași academii.

Laureat al Marelui Premiu „M. V. Lomonosov” (1900).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 52.

Bibliografie selectivă:

Писаржевский, Лев Владимирович. Избранные труды : Сборник работ / Лев Владимирович Писаржевский. – Москва : Изд-во АН СССР, 1936. – 50 p.

Писаржевский, Лев Владимирович. Избранные труды в области катализа / Лев Владимирович Писаржевский. – Киев : Изд-во АН УССР, 1955. – 152 p.

Писаржевский, Лев Владимирович. Электрон в химии. Избранные труды / Лев Вла-

димирович Писаржевский. – Киев: Изд-во АНУССР, 1956. – 191 p.

Batîr, Dumitru. Lev Pisarjevski // Batîr, Dumitru. Neli-niștea memoriei : Evoluția chimei în Moldova și avaturile vieții. Sinteze. Portrete. Medalioane. Reflecții / Dumitru Batîr. – Chișinău, 2007. – P. 30-31.

Kovarski, Brighita. Pisarjevski Lev // Chișinău : enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 366-367.

Maria S. Ciobanu

Toma ISTRATI
1924-2010

Poet, filantrop, om de cultură din România, originar din Orhei.

S-a născut la 14 februarie 1924 în s. Nișcani, jud. Orhei, azi rn. Călărași. A decedat la 10 septembrie 2010 la Brașov.

A urmat școala primară din s. Răciula (azi, Școala Medie „Poet Toma Istrati”, construită pe locul casei sale părintești).

Între anii 1934-1943 a făcut cursurile Seminarului Teologic din Chișinău, pe care îl absolvă cu titlul de „șef de promoție”. În timpul vacanțelor a studiat și la Școala de zbor de la Dudești-Cioplea, aflată lângă București, și la cea de la Sânpetru de lângă Brașov, de unde a obținut brevetul de „pilot pentru planoare”.

În 1944 s-a refugiat la București și s-a angajat în lupta contra fascismului.

A absolvit Facultatea de Drept a Universității din București și Academia de Studii Economice.

A desfășurat activitate de funcționar în cadrul Ministerului Agriculturii din România și a ocupat diferite funcții de răspundere.

În anii 1990 a revenit în Republica Moldova, unde a inițiat, a sponsorizat și a condus o varietate de manifestări cultural-comemorative dedicate lui Ștefan cel Mare și Sfânt, lui M. Eminescu, lui A. Mateevici. A instituit patronatul asupra a două localități basarabene – Răciula și Nișcani, satele copilăriei sale. A fondat și a coordonat „Caravanele frăției”, care aveau drept scop ajutorarea localnicilor cu cărți, restaurarea monumentelor, a bisericilor și a școlilor, acordarea de burse copiilor din școlile satelor sale de baștină ș.a. La Nișcani a instituit Fundația „România – inima mea”, „Diploma de înaltă simțire românească” (1992). Tot aici a fost realizată Medalia „Toma Istrati la a 80-a aniversare”.

A debutat în literatură cu o piesă de teatru, scrisă în colaborare, în 1944.

A scris poezii patriotice, pe care le tipărește în publicații periodice din Republica Moldova și România: „Eu cred” (2003), „România – inima mea” (2004), „Pași spre veșnicie” (2008) ș.a.

Editorial, a debutat în 1998, cu placheta de versuri „România – inima mea”, apărută la Brașov. A urmat un alt volum – „Cântece patriotice

pe versurile poetului Toma Istrati”, editat la Chișinău în 2002 și reeditat cu adăugiri la Brașov în 2004. Muzica aparține compozitorilor din România și din Basarabia.

A fost membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Membru de onoare al Societății Cultural-Bisericești „Mitropolitul Varlaam” din Chișinău (1994). Decorat cu Medalia jubiliară „75 de ani de la Unirea Basarabiei cu Țara-Mamă România” (1918-1993), oferită de Liga culturală pentru unitatea românilor de pretutindeni. Membru de onoare al Asociației Naționale „Cultul eroilor”; membru al Asociației Aviatorilor Brașov; membru al Asociației Culturale Pro Basarabia și Bucovina; Diploma de onoare „M. Eminescu” (2000). Este Cetățean de onoare al orașului Bușteni (2007). Deține brevet pentru Crucea Comemorativă a celui de-Al Doilea Război Mondial, privind serviciile militare aduse statului român în timpul războiului (1998).

A fost decorat cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Comandor (2004).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 58-60; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 80-81.

Bibliografie selectivă:

Istrati, Toma. Eu cred: versuri / Toma Istrati // Apă vie 2003. – Timișoara : [S. n.], 2003. – 256 p.

Istrati, Toma. Pași spre veșnicie. România inima mea : poezii / Toma Istrati. – [S. l. : S. n.], 2008. – 577 p.

Istrati, Toma. România – inima mea : cântece pe versurile poetului Toma Istrati / Toma, Istrati. – Chișinău : Prag-3, 2002. – 112 p.

Istrati, Toma. România – inima mea : cântece pe versurile poetului Toma Istrati / Toma Istrati. – Brașov : [S. n.], 2004. – 304 p.

Basarabia – dragostea mea: in zile de lucru și de sărbătoare: Toma Istrati (omniprezența marelui absent) : întâlniri de suflet // Gazeta de Transilvania. – 2002. – 24 sept. – P. 4-5.

Ciobanu, Raisa. Durut azi clopotele bat / Raisa Ciobanu // Literatura și arta. – 2010. – 16 sept. – P. 4.

Ciobanu, Raisa. Prieten al tuturor generațiilor : [despre poetul și filantropul Toma Istrati, originar din Basarabia] / Raisa Ciobanu // Unirea : Supliment la „Literatura și arta”. – 2005. – 24 febr. – P. 3.

Colesnic, Iurie. Toma Istrati – personalitate care onorează Basarabia : la jubileul de 80 de ani / Iurie Colesnic // Unirea : Supliment la „Literatura și arta”. – 2005. – 24 febr. – P. 2.

Maria S. Ciobanu

Emil FOTESCU
1944-2021

Doctor în pedagogie, conferențiar universitar.

S-a născut la 16 februarie 1944 în s. Boghenii Vechi, rn. Ungheni. A decedat la 2 noiembrie 2021 la Bălți.

A absolvit Școala Medie din or. Cornești, Ungheni (1962).

Continuă (1962-1970) studiile la Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic de Stat „A. Russo” din Bălți (IPSB).

Urmează trei ani de aspirantură (doctorantură) (1975-1978) la Academia de Științe Pedagogice din Moscova. În anul 1979 susține teza de doctor în pedagogie, cu tema „Studiul conținutului complexului de mijloace și metode de aplicare a acestora pentru predarea dispozitivelor auto-studenților”.

După absolvirea facultății, și-a început activitatea profesională în calitate de laborant la Catedra de discipline tehnice a IPSB. După trei ani de muncă la catedră, se reîntoarce în Boghenii Vechi, angajându-se ca învățător de fizică și științe tehnice la școala din sat. În anul 1976 este invitat la Catedra de discipline tehnice generale, IPSB, în funcția de asistent universitar. În anul 1991 este promovată la funcția didactico-științifică de conferențiar.

A fost lector la Catedra de discipline tehnice generale (1978-1982), lector superior la Catedra mașinologie (1982-1986), conferențiar universitar la Catedra mașini agricole (1986-1997), conferențiar la Catedra tehnică și tehnologii (1997-2011), conferențiar la Catedra de științe fizice și ingineresti (2011-2021).

A îndeplinit diverse funcții administrative: șef de Catedră de discipline agricole, prodecan al Facultății Tehnică, Fizică, Matematică (1985-1992).

În anii 1973-2022 a fost titularul disciplinelor: Automobil, Automobil și tractor,

Metodica predării automobilului, tractorului; Automobil și mașini agricole; Metodica predării mașinilor agricole; Automobil și reguli de circulație rutieră; Metodica instruirii prin muncă; Metodica instruirii tehnice; Didactica educației tehnologice; Didactica disciplinelor tehnico-tehnologice; Creativitatea inginerescă, Istoria tehnicii; Modalități de implementare a curriculumului Educație tehnologică, Bazele tehnicii, Protecția muncii.

A fost conducător științific al proiectelor republicane de cercetare la comanda Guvernului Republicii Moldova (1990-2005): „Educație tehnologică și tehnică, profil agricol” (1990-1995); „Promovarea culturii tehnice în instituții preuniversitare și universitare de învățământ” (1995-2000); „Cercetarea problemei corelării educațiilor formale, nonformale și informale în domeniul tehnic la nivel liceal în Republica Moldova și țările europene cu tehnică avansată” (2000-2005).

Obiectul său de cercetare științifică, în mare parte, era reprezentat de formarea culturii tehnice în instituțiile de învățământ. Este autor a patru manuale și a peste 100 de articole, publicate în reviste, culegeri ale întrunirilor științifice. A alcătuit programe analitice, curricula, instrucțiuni, lucrări de laborator la disciplinele promovate.

A fondat „Tehnocopia”, revistă științifico-didactică cu statut de publicație științifică la profilul pedagogie și tehnică, în anii 2009-2017 aici prezentând materiale profesori din țară și de peste hotare.

Pentru activitate fructuoasă în procesul de formare a specialiștilor și pentru rezultate remarcabile în activitatea științifică a fost apreciat cu multiple diplome și premii din partea Senatului USARB.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 83-84.

Bibliografie selectivă:

Fotescu, Emil. Conceptul Bepalko referitor la evaluarea cunoștințelor / Emil Fotescu // Tradiție și inovare în cercetarea științifică : Materialele Colloquia Professorum, Ediția a 5-a, 10 octombrie 2014. – Bălți, 2015. – P. 231-235 ; [Resursă electronică]. – URL: <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/1672/1/Fotescu.%20col.2015.%20231-235.PDF> (accesat: 25.05.2023)

Fotescu, Emil. Despre formarea atitudinilor creative ale studenților în contextul dezvoltării competențelor pe tot parcursul vieții / Emil Fotescu, Lilia Guțalov // Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor : Materialele conferinței științifice internaționale consacrată celor 75 de ani de la fondarea Universității bălțene, 9 octombrie 2020. – Bălți, 2020. – Vol. 1. – P. 20-26 ; [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/20-26_14.pdf.

Fotescu, Emil. Despre formarea culturii tehnice a studenților facultăților cu profil umanistic / Emil Fotescu // Conferința științifică internațională „Învățământul superior și cercetarea – piloni ai societății bazate pe cunoaștere” dedicată jubileului de 60 ani ai Universității de Stat din Moldova, 28 septembrie 2006 : Rez. comunicărilor. – Chișinău, 2006. – Vol. I : Științe socioumane. – P. 426-429.

Fotescu, Emil. Explicarea fenomenelor fizice elevilor claselor primare / Emil Fotescu //

Conferința fizicienilor din Moldova CFM-2012 : Conferința Națională cu participarea internațională la Fizică În Memoriam Mihai Mariniciuc ; Simpozionul Radiospectroscopia mediilor condensate, dedicat aniversării a 75 de ani de la nașterea cunoscutului fizician din Republica Moldova, Ion Geru, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei : Conferința Științifică Națională cu participare internațională, 22-23 octombrie 2012, Bălți. – Bălți, 2012. – P. 69-71.

Guțalov, Lilia. Despre formarea competențelor prin metoda problematizării utilizată on-line / Lilia Guțalov, Emil Fotescu // Tradiție și inovare în cercetarea științifică : Materialele conferinței științifice cu participare internațională, Ediția. a 10-a, 8 octombrie 2021. – Bălți, 2022. – Vol. 2. – P. 43-47 ; [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/43-47_52.pdf.

****Фотеску, Емил.** Межпредметные связи физики и курса по изучению трактора в средней школе / Емил Фотеску // Повышение качества преподавания физики в средней школе, средних профессионально-технических училищах, педвузе в свете основных направлений реформы общеобразовательной и профессиональной школы : Тезисы докладов к научной-методической конференции. – Кишинэу, 1986. – P. 119-129.

****Фотеску, Емил.** Проблемное изложение как важнейший метод творческого обучения студентов устройству машин и механизмов / Емил Фотеску // Методы совершенствования учебно-воспитательного процесса в вузе : Сборник научных трудов. – Волгоград, 1984. – P. 146-151.

Conferențiar universitar, dr. Emil Fotescu = Associate Professor, PhD Emil Fotescu // Universitari bălțeni : Dicționar biobibliografic / Ministerul

Educației, Tineretului și Sportului, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Biblioteca Științifică ; alcăt.: Elena Scurtu, Maria Fotescu ; red. resp.: Elena Harconița. – Bălți, 2005. – P. 103-105.

Popa, Iulius. Fotescu Emil : [fișier biografic] / Iulius Popa // Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1945-2015). – Chișinău : Litera, 2015. – P. 311.

Topală, Pavel. Cronica Facultății de Științe Reale, economice și ale Mediului : [Emil Fotescu menționat printre cei mai cunoscuți absolvenți care activează în calitate de cadru didactic la Facultatea de ȘREM] / Pavel Topală // Științele reale universitare bălțene la 70 de ani : Bibliografie / Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți ; alcăt.: Elena Scurtu, Maria Fotescu, Anna Nagherneac ; red. resp.: Elena Harconița ; red. bibliogr.: Lina Mihaluța. – Bălți, 2017. – P. 8.

Elena Harconița

**Gheorghe ȚÎBÎRNĂ
1944-2022**

Medic chirurg în domeniul oncologiei, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), Cavaler al „Ordinului Republicii”.

Împreună cu fratele său mai mare, Constantin Țîbîrnă, membrul de onoare al AȘM, este fondatorul dinastiei țîbîrnene de medici,

care au adus o contribuție inestimabilă la oncologia națională.

Născut la 16 februarie 1944 în s. Sângerei-Vechi, jud. Bălți (azi, rn. Sângerei). A decedat la 11 iunie 2022 la Chișinău.

A învățat la Școala Medie din Sângerei (1951-1961), după care a studiat (1962-1967) la Facultatea de Stomatologie a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie (USMF) „N. Testemițanu”).

A urmat studiile la ordinatură clinică, specialitatea „Chirurgie oro-maxilo-facială”. În anii 1969-1972 face studiile de doctorat la Centrul științific oncologic „N. N. Blohin” al Academiei de Științe Medicale din Moscova.

În 1972 a susținut teza de doctor în medicină, iar în 1982 teza de doctor habilitat în același domeniu la Academia de Științe din Moscova. În anii 1980-1990 a fost docent (conferențiar) la Catedra de oncologie a USMF. Titlul științifico-didactic de profesor universitar la specialitatea „Oncologie” i se conferă în anul 1992.

În perioada 1976-1980 a activat în calitate de asistent la Catedra de oncologie a USMF „N. Testemițanu”, din 1982 este cercetător științific la Institutul Oncologic din Chișinău.

În anul 1977 a organizat și a condus (până în 2019) Secția de chirurgie a regiunii capului și gâtului. Pe parcursul activității Secției, au fost dezvoltate metode noi de intervenții chirurgicale, de tratament combinat și complex cu aplicarea tehnologiilor avansate.

A fost promovat (1990-1995) la funcția de conducător a Institutului Oncologic și al Catedrei de oncologie a USMF „N. Testemițanu”. Începând cu anul 1995 și până la finele vieții a activat pe post de vicedirector pe problemele științei la Institutul Oncologic.

Odată cu constituirea (1993) Secției de științe medicale în cadrul AȘM, a fost ales membru corespondent, iar din 2007 – membru titular al AȘM. Mulți ani a fost academician coordonator adjunct al Secției de științe medicale a AȘM.

Fondează și conduce, până la sfârșitul vieții, Academia de Științe Medicale din Moldova (1999) și Societatea de Chirurgie Oncologică Cap și Gât (2012), care, din 2014, este membră a Federației Internaționale de Specialitate.

A constituit Școala de oncologie în domeniul chirurgiei regiunii capului și gâtului, laboratorul științific în același domeniu. Împreună cu colegii, a elaborat Programul național de combatere a bolilor oncologice și Programul republican de diagnosticare precoce a stărilor pretumorale, aprobat de Guvernul Republicii Moldova în anul 1998.

De asemenea, a condus proiectul instituțional „Optimizarea tratamentului multimodal al cancerului laringian în baza evidențierii particularităților clinicomorfoimunologice” (2015-2018).

Din ariile de interes ale savantului se pot enumera: oncologia, diagnosticul, tratamentul chirurgical și reabilitarea bolnavilor cu tumori ale regiunii capului și gâtului, profilaxia cancerului. Pe

parcursul cercetărilor sale științifice au fost acumulate, în premieră, date statistice privind indicii ce țin de morbiditate și cele mai răspândite neoplasme în regiunea capului și gâtului, în special a pielii, buzei inferioare, laringelui, mucoasei organelor cavității bucale, a glandei parotide și tiroide. A investigat și a perfecționat metodele tratării radicale chirurgicale a celor mai răspândite forme tumorale în regiunea capului și gâtului. Complexul de tehnici de profilaxie și de tratament elaborate au contribuit la diminuarea riscului intervențiilor chirurgicale extinse și combinate ale cancerului din regiunea capului și gâtului, recuperarea plastică a defectelor țesuturilor după operații extinse. A fost primul în republică care a practicat metoda microchirurgicală în oncologie și criochirurgia în tratamentul tumorilor maligne. Aceasta a constituit o nouă etapă în dezvoltarea oncologiei în Republica Moldova.

A acordat o deosebită atenție formării generațiilor de studenți, de cadre științifice, de specialiști în domeniul oncologiei specializate. A participat activ la perfecționarea cadrelor de oncologi. Sub conducerea profesorului Gheorghe Țibirnă au fost susținute 11 teze de doctor și șase de doctor habilitat în științe medicale.

Rezultatele investigațiilor științifico-practice au fost valorificate în circa 600 de publicații (articole, materiale didactice, protocoale clinice), inclusiv 32 de brevete de invenție, peste 20 de

monografii. A fost membru al colegiului de redacție, apoi redactor-șef al revistei „Științele medicale” și în ultimii ani – redactor onorific al revistei științifico-practice „Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale”. Din 1995 a fost președinte al Societății „Profilaxia cancerului”, apoi (1997-2006) specialist principal, medic-oncolog al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova, conducător al Departamentului Științific „Chirurgia tumorilor capului și gâtului” al Institutului Oncologic din Moldova.

A participat cu rapoarte și comunicări la numeroase simpozioane și conferințe științifice din România, SUA, India, Brazilia, Grecia, Franța, Turcia, Slovenia, Belgia, Norvegia, Rusia, Ucraina, Kazahstan, Letonia, Lituania, Armenia, Belarus ș.a.

A îndeplinit diverse funcții de responsabilitate socială: președinte al Academiei de Științe Medicale din Republica Moldova (din 1999-2022), președinte al Comitetului sindical al angajaților Institutului Oncologic (1978-1990), președinte al Societății Științifico-Practice a Oncologilor din Republica Moldova (1995-2022).

Membru de onoare al Academiei Medicale Române (2018-2022), membru al Societății Ruse de Oncologie Clinică (1980-2022), al societăților „L'Union Médicale Balkanique” (1991-2022), „American Head and Neck Society” (1994-2022), „The European Society of Cancer Research” (1995-2022), al Comitetului Ligii Medicilor

din Republica Moldova, al Consiliului Științific al Institutului Oncologic, al Consiliului Național pentru Atestare și Acreditare.

Pentru merite deosebite în cercetare și educație, s-a învrednicit de mai multe distincții de stat: titlul onorific „Om emerit” (2000), Ordinul „Gloria Muncii” (2004), Medalia „N. Testemițanu” (2006), „Ordinul Republicii” (2011), medaliile AȘM: „D. Cantemir”, „N. Milescu Spătaru” (2014), „Meritul științific” clasa a II-a (2019).

Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova (2008) și al Premiului Guvernului „Inventator remarcabil” (2021).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 65-66; „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 65-66; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 82-83; „Calendar Național 2019”. – Chișinău, 2019. – P. 83-84.

Bibliografie selectivă:

Evoluția clinică a tumorilor la copii : Compendiu / Gheorghe Țîbîrnă, Eva Gudumac, Aurelia Spinei [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 2021. – 77 p. : fig., tab.

Railean, Silvia. Limfadenitele regiunii maxilo-facială și cervicale la copii, Recomandare metodică / Silvia Railean, Gheorghe Țîbîrnă, Vladimir Siminovi. – Chișinău : CEP Medicina, 2022. – 38 p.

Țîbîrnă, Gheorghe. Criochirurgia în oncologie : (Regiunea capului și gâtului) / Gheorghe Țîbîrnă, Victor Cernat, Valentina Stratan. – Chișinău : Pontos, 2013. – 363 p. : il.

Epidemiologia tumorilor benigne și maligne la copii în Republica Moldova (1 an de activitate – 2020) / Gheorghe Țîbîrnă, Eva Gudumac, Ion Mereuță [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2021. – Nr 2 (70). – P. 8-23.

Evoluția istorică a chirurgiei oncologice din Republica Moldova / Gheorghe Țîbîrnă, Eva Gudumac, Ion Mereuță [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2020. – Nr 2 (66). – P. 16-33.

Incidența și mortalitatea prin maladia covid-19 în Republica Moldova în anul 2020 / Ion Mereuță, Gheorghe Țîbîrnă, Vasile Fedaș [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2022. – Nr 2 (73). – P. 138-147.

Particularitățile evoluției clinice ale cancerului glandei tiroide în Republica Moldova / Gheorghe Țîbîrnă, Andrei Țîbîrnă, Natalia Lișița [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2020. – Nr 1 (65). – P. 312-326.

Țîbîrnă, Andrei. Cancerul glandei tiroide, conform stadializării noi / Andrei Țîbîrnă, Gheorghe Țîbîrnă, Ion Mereuță // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2019. – Nr 4 (64). – P. 108-134.

Țîbîrnă Gheorghe. Academiana Eva Gudumac / Gheorghe Țîbîrnă, Silvia Răilean // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2021. – Nr 2 (70). – P. 189.

Țîbîrnă, Gheorghe. Politicul să se ocupe cu politica, dar medicul trebuie să se ocupe cu sănătatea [Resursă electronică audio] / interviu de Valentina Ursu la Radio Europa Liberă. – URL: <https://moldova.europalibera.org/a/gheorghe-v%C8%9B%C3%AEb%C3%AErn%C4%83-politicul-las-s%C4%83-se-ocupe-cu-politica-dar-medicul-trebuie-s%C4%83-se-ocupe-cu-s%C4%83n%C4%83tatea/31371840.html> (accesat: 18.05.2023).

Baciu, Gheorghe. Țibîrnă Gheorghe, chirurg oncolog / Gheorghe Baciu // Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 207-208.

Gheorghe Țibîrnă // Muntean, Ivan. Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Raetchi. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 310.

Țărălungă, Ecaterina. Țibîrnă Gheorghe / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 791.

Țibîrnă, Andrei. Profesorii Constantin și Gheorghe Țibîrnă: promotori ai chirurgiei personalizate a cancerului glandei tiroide / Andrei Țibîrnă // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2022. – Nr 2 (73). – P. 38-47.

Țibîrnă Gheorghe // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 272 – 273.

Un ultim omagiu profesorului universitar Gheorghe Țibîrnă – fondator al școlii științifice de chirurgie oncologică a regiunii capului și gâtului // Comitetul sindical al angajaților USMF „Nicolae Testemițanu” : [blog]. – URL: <https://comitetulsindical.usmf.md/ro/noutati/un-ultim-omagiu-profesorului-universitar-gheorghe-tibirna-fondator-al-scolii-stiintifice-de> (accesat: 18.05.2023).

Elena Harconița

Boris ȘCERBACOV
1924-2017

Matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Om Emerit în știință.

S-a născut la 19 februarie 1924 în or. Cetatea Albă (astăzi, Belgorod-Dnestrovsk), reg. Odesa. A decedat la 11 martie 2017 la Chișinău.

În 1940 a absolvit școala de patru clase în orașul natal. După satisfacerea serviciului militar, în anul 1950, s-a înscris în clasa a 10-a a școlii serale din orașul natal. Peste un an a devenit student la Facultatea de Fizică și Matematică, secția matematică, a Universității de Stat din Chișinău, astăzi Universitatea de Stat din Moldova (USM).

A urmat studiile la doctorat (1956-1959) și a susținut (1964) teza de candidat (doctor) în științe fizico-matematice la Academia de Științe a Republicii Belarus. În 1972, în aceeași instituție, a susținut teza de doctor (habilitat) în științe fizico-matematice, cu tema „Principiul comparativ de recurență și soluțiile stabile în sens de Poisson ale ecuațiilor diferențiale”. În 1973 i s-a aprobat titlul de profesor universitar.

Din 1959 până în 1961 a fost docent (conferențiar) la Universitatea de Stat din Chișinău (USC; azi, Universitatea de Stat din Moldova (USM)). În anii 1961-1966 a activat în calitate de cercetător științific la Institutul de Fizică și Matematică al Academiei de Științe a RSS Moldovenești (AȘM). Din 1966 este cercetător științific superior la specialitatea „Ecuatii diferențiale”. Odată cu organizarea Catedrei de ecuații diferențiale la USC, a fost ales șef al acestei catedre, post pe care l-a deținut până în anul 1991. A fost profesor universitar la Catedra de ecuații diferențiale (1991-2000), apoi profesor universitar la Catedra analiză matematică și ecuații diferențiale (2000-2008).

Începând cu anul 1960, profesorul Boris Șcerbacov, împreună cu viitorul academician C. Sibirschi, a fost conducătorul Seminarului orășenesc „Teoria calitativă a ecuațiilor diferențiale”. Tot împreună au fondat valoroasa Școală de ecuații diferențiale din Chișinău, recunoscută departe de hotarele țării. Mai târziu, fiind deschisă doctorantura pe lângă catedră, a coordonat 16 teze de doctorat și trei de doctor habilitat. Profesorul a luat parte la activitatea consiliilor științifice pentru susținerea tezelor de doctor și de doctor habilitat, a fost recenzent oficial la 26 teze de doctor.

Activitatea sa științifică a fost orientată spre teoria ecuațiilor diferențiale și sistemelor dinamice. În anii 1960-1980 obține rezultate remarcabile pentru o pro-

blemă clasică abordată de întemeietorul teoriei calitative a ecuațiilor diferențiale H. Poincaré.

A efectuat clasificarea mișcărilor stabile în sens Poisson a sistemelor dinamice după tipuri posibile de recurență, completându-le astfel cu două clase de mișcări noi. A propus și a aplicat o metodă (metoda translărilor) de cercetare a ecuațiilor funcționale, în vederea existenței soluțiilor stabile în sens Poisson. Folosind metoda translărilor, a stabilit dependența totală (proprietatea de succesiune a recurenței) în vigoarea căreia unele soluții ale ecuațiilor diferențiale capătă tipul de recurență a părților drepte ale acestora. Astfel de soluții au fost numite concordate.

Este unul dintre fondatorii (în 1964) Institutului de Fizică și Matematică al AȘM, alături de somități ca: I. Gohberg, A. Marcus, V. Vizitei, I. Feldman, E. Pavlova, C. Sibirschi. A participat la realizarea Programului de Stat de cercetări în domeniul matematicii la AȘM și la USM.

A prezentat numeroase comunicări științifice la conferințe naționale și internaționale. A publicat 79 de lucrări științifice și didactice, inclusiv două monografii. În anii 1977-1990 a fost recenzent pentru diverse reviste de referință, redactor responsabil al culegerii «Математические науки».

A fost președinte al Consiliului tehnico-științific de pe lângă Ministerul Învățământului din RSS Moldovenească (1975-1980), membru al comisiilor de doctorat.

Pentru merite excepționale în dezvoltarea educației și științei, i s-au conferit Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” (1976), Medalia „Veteran al muncii” (1983), Medalia „Veteran al USM” (2011), Ordinul „V. I. Lenin” (1986), titlul onorific „Om emerit în știință” (1992), Medalia USM (1996). A fost laureat al Premiului de Stat al RSS Moldovenești în domeniul științei și tehnicii (1979), laureat al Premiului „Academician C. Sibirschi” (1999).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 70-71; „Calendar Național 2014.” – Chișinău, 2014. – P. 86-87.

Bibliografie selectivă:

Алгебраические структуры и геометрия: Сборник статей / ред.: Б. А. Щербаков. – Кишинев : Штиинца, 1991. – 163 p.

Исследования по алгебре, математическому анализу и их приложениям. Математические науки : Межвузовский сборник / отв. ред.: Б. А. Щербаков ; Кишиневский Гос. Университет им. В. И. Ленина. – Кишинев : Штиинца, 1977. – 127 p.

Исследования по прикладной математике и информатике. Математические науки : Межвузовский сборник / отв. ред.: Б. А. Щербаков [et al.]. – Кишинев : Штиинца, 1990. – 202 p.

****Современные вопросы прикладной математики и программирования.** Математические науки : Межвузовский сборник / Кишиневский Гос. Университет им. В. И. Ленина ; отв. ред.: Б. А. Щербаков. – Кишинев : Штиинца, 1988. – 175 p.

Щербаков, Борис Алексеевич. Линейные дифференциальные уравнения. Общая

теория : Учеб. пособие для студентов специальности Математика, Прикладная математика / Борис Алексеевич Щербаков. – Кишинев : МГУ, 1990. – 47 p.

Щербаков, Борис Алексеевич. Устойчивость по Пуассону движений динамических систем и решений дифференциальных уравнений / Борис Алексеевич Щербаков ; отв. ред.: А. М. Стахи. – Кишинев : Штиинца, 1985. – 148 p.

Cojocaru, Svetlana. Tradiții și contemporanietate. Institutul de Matematică și Informatică la 50 de ani : [cu referire la Boris Șcerbacov] / Svetlana Cojocaru, Constantin Gaidric // Akademos. – 2014. – Nr 2 (33). – P. 18-22.

Rotaru, Tatiana. Institutul de Matematica si Informatica la 50 de ani : O jumătate de secol în serviciul societății : [cu referire la Boris Șcerbacov] // Institutul de dezvoltare a Societății Informaționale : [site]. – 2014. – 15 mai. – URL: <https://idsi.md/institut-matematica-informatica-la-50-ani> (accesat: 07.09.2023).

Rusnac, Gheorghe. Șcerbacov Boris // Rusnac, Gheorghe. Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001) : Dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2001. – P. 192-193.

Șcerbacov Boris // Institutul de Matematică și Informatică : File din istorie : [40 de ani]. – Chișinău, 2004. – P. 298-301.

Elena Harconița

Ion COSTAȘ
1944

General și erou de război, primul ministru al afacerilor interne și al apărării din Republica Moldova.

S-a născut la 22 februarie 1944, într-o familie de români din s. Țarigrad, jud. Soroca (azi, rn. Drochia).

În 1949 toată familia este ridicată și deportată în Siberia, apoi în stepele Kazahstanului, la minele din Karaganda, de unde s-a întors acasă abia în 1958.

După absolvirea școlii medii ruse din Drochia, și-a urmat studiile la Harkov, în Ucraina, unde a absolvit Școala Militară Superioară de Aviație (1963-1967). Apoi, și-a continuat studiile la Academia Forțelor Aeriene „I. Gagarin” de la Moscova (1973-1976), absolvind Facultatea de Comandă cu medalie de aur (1981-1983).

Își începe cariera militară în cadrul Forțelor Aeriene din Odesa, ca șef-pilot al echipajului de zbor, avansând până la poziția de comandant de grup și comandant adjunct de escadrilă (1967-1973).

În perioada 1967-1984 a fost ofițer de aviație în Armata Sovietică, mai întâi ca pilot (din 1967), comandant de escadrilă (1976-1978),

apoi loțiitor și comandant al regimentului de aviație (1978-1980). Devine comandant de divizie de aviație (1980-1982), având în gestiune 102 avioane de luptă. După studii la Academia Marelui Stat-Major al Armatei URSS, la Moscova, a fost repartizat în RSS Moldovenească, în funcția de adjunct al comandantului Armatei a 14-a sovietice, pe probleme de aviație.

În anul 1984 a fost numit loțiitor al comandantului DOSAAF (Societatea Voluntarilor din Uniunea Sovietică pentru Asistența acordată Armatei, Forțelor Aeriene și Navale) din RSS Moldovenească, iar în anul următor a devenit comandant al Comitetului Central al DOSAAF, deținând această funcție până în anul 1990. În 1988 a fost avansat la gradul de general-maior de aviație al Armatei Sovietice.

Apariția statului Republica Moldova l-a făcut să se întoarcă la baștină, ca să pună umărul la renașterea și consolidarea spiritului românesc în stânga Prutului. A primit la Chișinău cele mai înalte însărcinări pe linie militară în clipele cele mai grele ale Republicii Moldova. A fost primul ministru de interne al nou-apărutului stat, a restructurat miliția în poliție, a creat Academia Națională de Poliție a Republicii Moldova (azi, Academia „Ștefan cel Mare”). Concomitent, organizează lupta contra separatismului, punând astfel și bazele Armatei Naționale. La 5 februarie 1992 este numit ministru al apărării prin

decretul lui M. Snegur. A creat ministerul de la zero în condiții de război. Anii 1990-1992 au fost marcați de lupta cu separatismul și de războiul cu Armata a 14-a, cu gardiștii din Transnistria și cazacii din URSS.

În 1992 a fost numit ministru consilier, atașat militar al Ambasadei Republicii Moldova în România, de unde a fost rechemat în octombrie 1993 și trecut în rezervă. Pe parcursul serviciului militar în rezervă, Ion Costaș s-a încadrat în procesul de educație militaro-patriotică a tinerei generații, în spiritul dragostei față de patrie, participând la activitățile organizate de către Ministerul Apărării al Republicii Moldova.

Publică numeroase articole, bazate pe fapte istorice contemporane, restabilind totodată și structura Ligii Veteranilor Forțelor Armate ale Republicii Moldova, al cărei președinte de onoare este și în prezent. Este autorul cărții „Cronica unui război «nedeclarat»”, despre cauzele și consecințele războiului din Republica Moldova din 1992.

Din 2007 conduce o companie internațională, specializată în IT.

În 2020 a intenționat să candideze independent la alegerile prezidențiale din Republica Moldova, dar s-a retras din cursa electorală.

Deține Ordinul „Pentru serviciul în forțele armate ale țării natale”, clasa a III-a, și „Crucea de merit”, cea mai înaltă distincție a Ministerului Afacerilor Interne (2010).

Bibliografie:

Costaş, Ion. Transnistria 1989-1992 : Cronica unui război „ne-declarat” : Dedicată celor căzuți în luptele pentru integritatea Republicii Moldova / Ion Costăș. – București : RAO, 2012. – 667 p.

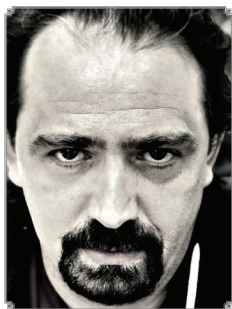
Costăș, Ion. 18 trepte pentru a recupera Transnistria / Ion Costăș. – Chișinău. – Flux : ed. de vineri. – 2000 – 16 iun. – P. 5.

Costăș, Ion. Petru Lucinschi ar trebui să ceară retragerea necondiționată a Armatei a 14-a de pe teritoriul Republicii Moldova : [interviu cu generalul de divizie Ion Costăș, ex-ministru al Apărării din Republica Moldova] / consemnare: Gheorghe Budeanu // Flux. – 1998. – 23 dec. – P. 4.

Costăș, Ion. Zile de eclipsă : [interviu cu generalul de divizie în rezervă despre războiul de pe Nistru]. – Chișinău. – Oastea Moldovei. – 2011. – 5 mar. – P. 3.

Țarălungă, Ecaterina. Costăș Ion Gr. // Țarălungă Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera. – P. 221.

Ana Struță

Igor COBÎLEANSKI
1974

Regizor de film și televiziune, scenarist, editor, Maestru în artă.

S-a născut la 24 februarie 1974 în or. Comrat. A absolvit Liceul Teoretic „Gh. Asachi” din Chișinău. Își face debutul în cinematografie încă în adolescență, fiind elev de liceu. A interpretat rolul principal în filmul lui Em. Loteanu „Durerea” („Moldova-Film”, 1988), o ecranizare a romanului omonim al lui Vl. Beșleagă. Partenerii săi de platou în această producție cinematografică, actori consacrați, au fost V. Brescanu, S. Toma, Gr. Grigoriu ș.a. Această experiență îl determină să-și continue studiile la Universitatea Națională de Artă Cinematografică și Teatru din București, secția regie de film și TV (1991-1995). A făcut stagii în străinătate: comunicare media la RFO, Paris, 1994; producție de film la EAWE, Milano, 2010.

După absolvirea facultății, revenind în Republica Moldova, lucrează la mai multe televiziuni, realizând și prezentând o serie de emisiuni de succes: „Extrem – XT”

(1997-2001) și emisiunea matinală „Teledinamic” (2000-2001) la Catalan TV; ciclul de emisiuni „Maxi Bingo Show” (2000-2001) la NIT; magazinul TV dedicat Chișinăului „Metropolis” (1997-1998) și ciclul de emisiuni muzicale „Start-T” (1998-1999) la TRM. A regizat la Prime TV show-ul „Fbrica de staruri” („Big Brother”) (2009).

Pe lângă activitatea în televiziune, se afirmă ca regizor de film documentar: „Noli me tangere” (Academia de Teatru și Film, București, 1992); „Unirea. Aspirație sau complex comercial” (ATF, 1993); „Murind pentru Madrid” (OWHTV Studio, 1999); „Legendele Țipovei” (1999); „Răsăritul bălților” (1999); „Roata dracului” (2000); „Întoarcere la viață” (Departamentul Cinematografie, Ministerul Sănătății, „Moldova-film”, 2003). A realizat și filme artistice de scurt metraj: „Când se stinge lumina” (2005); „Sașa, Grișa și Ion” (2006); „Plictis și inspirație” (2007); „Tache” (2008); „La limita de jos a cerului” (2013); „Colecția de arome” (2013). Filmul „La limita de jos a cerului” (2013), în care rolurile principale au fost interpretate de actorii I. Babiac, S. Voloc și E. Ionescu, a fost propunerea Republicii Moldova la Premiul „Oscar” pentru cel mai bun film străin în 2014.

În 2018, după serialul „Umbre”, o producție HBO România, a urmat o colaborare cu HBO Europa. A semnat regia pentru trei din cele șase episoade ale primului sezon

„Hackerville”. Este regizorul ultimului sezon al serialului „Vlad” de la Pro TV (sezonul 2021).

Are până în prezent 77 de selecții în diverse categorii la cele mai importante festivaluri internaționale de film, scurtmetraj sau documentar, printre acestea, Festivalul Internațional de Film de la Berlin, unde a asigurat, în anul 2014, proiecția programată pentru deschiderea Pavilionului român.

Este Membru al Uniunii Cineaștilor din Republica Moldova (2001).

Pentru producțiile sale a primit numeroase premii, printre care Premiul „A. Sahia” la Festivalul Internațional al Producătorilor de Film Independent de la Constanța, ediția I, pentru filmul „Sașa, Grișa și Ion” (2006); Premiul „Prize 1 in Berlin, Prize 2 in Paris” – Bettings on Short Europe, pentru filmul „Când se stinge Lumina” (2007); Premiul cel mai bun scurtmetraj din cadrul Zilelor Filmului Românesc de la Festivalul Internațional de Film (TIFF), pentru filmul „(Plictis) și Inspirație” (2008); „Public’s Simpathy Award” – la Festivalul Internațional de Film de la Trieste, pentru filmul „Sașa, Grișa și Ion” (2008); „FIPRESCCI” – 23 Cottbus Int. Film Festival – Germania, pentru „La limita de jos a cerului” (2013); Premiul Gopo pentru debut regizoral în filmul de lung metraj „La limita de jos a cerului” (2014) ș.a.

În 2014, Organizația Mon-

dială a Proprietății Intelectuale i-a acordat Medalia de aur pentru aportul sau la promovarea industriei filmului autohton și a imaginii Republicii Moldova peste hotare, iar în 2017 i s-a decernat Premiul Național al Republicii Moldova pentru contribuție substanțială la creșterea calității și vizibilității produsului cinematografic autohton. Maestru în artă din 2012.

Bibliografie selectivă:

Cobileanski, Igor. „Am conceput să fac un portret al prostiei” : Interviu cu Igor Cobăleanski, regizor de film / interviu realizat de Vlad Bolocan // Contrafort. – 2006. – Nr 10 (144). – P. 22

Cobileanski, Igor. Festivalul de la Cannes – o oală de idei care tocmai fierbe : Interviu cu regizorul Igor Cobăleanski, filmul căruia a fost proiectat la Festivalul de la Cannes în secțiunea noncompetitivă „Scurtmetraje” / pentru conformitate: Olga Bulat // Ziarul de gardă. – 2013. – 23 mai. – P. 10-11.

Cobileanski, Igor. Igor Cobăleanski: „Eu consider că fiecare dintre noi poate fi actor” : [interviu cu regizorul și scenaristul Igor Cobăleanski] / interviu de Dumitru Crudu // Timpul. – 2012. – 20 ian. – P. 23.

Cobileanski, Igor. Igor Cobăleanski: „Filmul spune povestea unui ticălos care se îndrăgostește” : [interviu cu regizorul Igor Cobăleanski] / consemnare: Diana Părvulescu // Adevărul : ed. de Moldova. – 2013. – 30 sept. – P. 4.

Cobileanski, Igor. Igor Cobăleanski: N-avem un Chaplin

sau un Caragiale, care să fie mândrie națională : [interviu cu regizorul Igor Cobăleanski] / text de Moni Stănilă // Punkt. – 2013. – Nr 51. – P. 120-124.

Cobileanski, Igor. Igor Cobăleanski: „Norocul meu a fost că în anul ’90 aveam 17 ani” : [interviu cu regizorul Igor Cobăleanski] / pentru conformitate: Liliana Popușoi // Flux : ed. de vineri. – 2014. – 14 mar. – P. 16.

Cobileanski, Igor. „În cinematografie ar trebui să fim alături de români sau, cel puțin, să le urmăm parcursul” : [interviu cu regizorul Igor Cobăleanski] / interviu de Liliana Popușoi // Flux continuu : ed. de vineri. – 2007. – 2 febr. – P. 8.

Cobileanski, Igor. O cinematografie în ghilimele : [interviu cu regizorul de cinema Igor Cobăleanski] / consemnare: Alina Guțu // Jurnal de Chișinău. – 2004. – 20 aug. – P. 20.

Cobileanski, Igor. Suntem, probabil, unica țară care din momentul creativ, gândește în două limbi : [interviu cu regizorul de film Igor Cobăleanski, invitatul rubricii „Începe ziua cu Flux”] // Flux. – 2004. – 26 apr. – P. 4.

Basarab, Marin. Igor Cobăleanski – un regizor împlinit : [despre premiera filmului „Afacerea Est”] / Marin Basarab // Timpul. – 2017. – 10 febr. – P. 13.

Chepte, Nicolae. Un film cu Gheorghe Grău... la Cannes : [despre scurtmetrajul „Colecția de arome”, de Igor Cobăleanski] / Nicolae Chepte // Timpul. – 2013. – 24 mai. – P. 27.

Filmul „Afacerea Est” : [o coproducție România-Moldova-Lituania, premiat la Festivalul Black Nights Film Festival, regizor Igor Cobăleanski] // Ziarul de gardă. – 2017. – 2 febr. – P. 24.

Filmul lui Cobileanski, premiat de Cottbus // Jurnal de Chişinău. – 2013. – 12 noiem. – P. 21.

Filmul lui Igor Cobileanski a fost apreciat de „The Hollywood reporter” drept „cinema de artă” // Flux : ed. de vineri. – 2013. – 5 iul. – P. 12.

Nechit, Irina. Cobileanski, din nou premiat : [filmul („Plictisii) Inspirație” al regizorului Igor Cobăleanski a luat Premiul „Cel mai bun scurt metraj” din Zilele Filmului Românesc la Festivalul Internațional de Film „Transilvania”, desfășurat la Cluj-Napoca între 30 mai-8 iun.] / Iri-

na Nechit // Jurnal de Chişinău. – 2008. – 12 iun. – P. 8.

Popușoi, Liliana. Cobileanski, regizorul cu „viza de reședință” pe Internet / Liliana Popușoi // Fluxcontinuu:cotid.naț.–2007.– 11 iul. – P. 4.

Ana Struță

Martie

2024

Mihai Volontir în scenă (2013, bronz)

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sâ	Du
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

100 de ani de la nașterea **Elenei Cernei**, interpretă de operă (mezzo-soprană), muzicolog, membră a Academiei de Științe din New-York, membră de onoare a Academiei Culturale și Științifice Europene din Roma (1 mar. 1924 – 27 noiem. 2000). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 83.*

170 de ani de la nașterea lui **Constantin Țurcanu (Peneș Curcanul)**, militar român, erou al Războiului de Independență (1 mar. 1854 – 5 noiem. 1932).

200 de ani de la nașterea lui **Bedřich Smetana**, compozitor, pianist și dirijor ceh, considerat „părintele” școlii muzicale cehe (2 mar. 1824 – 12 mai. 1884). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 84-85.*

120 de ani de la nașterea lui **Mircea Vulcănescu**, filozof român, sociolog, profesor universitar (3 mar. 1904 – 28 oct. 1952). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 85-88.*

100 de ani de la nașterea lui **Mihai Georgescu**, prozator, dramaturg român (3 mar. 1924 – 1995). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 105-106.*

50 de ani de la nașterea **Violetei Cojocaru**, jurist, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Om emerit (4 mar. 1974).

120 de ani de la nașterea lui **Joseph Schmidt**, interpret de operă, tenor, actor și cantor român (4 mar. 1904 – 16 noiem. 1942).

90 de ani de la nașterea lui **Mihail Golu**, psiholog român, profesor universitar, politician, ministru al învățământului, membru al Academiei de Științe din New-York (4 mar. 1934). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 106-107.*

140 de ani de la nașterea lui **Marcu Pester**, violonist și pianist, dirijor și profesor, unul din organizatorii Conservatorului din Chișinău, originar din Tighina (5 mar. 1884 – 7 mar. 1944). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 107-108.*

160 de ani de la fondarea **Liceului Teoretic „Gheorghe**

Asachi” din Chișinău (8 mar. 1864). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 92-93.*

95 de ani de la nașterea lui **Ion Moraru**, scriitor și pedagog, disident, deținut politic, activist anticomunist român, originar din Basarabia, unul dintre fondatorii grupului antisovietic „Sabia dreptății” din Bălți, Cavaler al „Ordinului Republicii” (9 mar. 1929 – 9 oct. 2019). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 172; 2019, p. 99-100.*

90 de ani de la nașterea lui **Mihai Volontir**, actor de teatru și film, regizor, interpret de muzică, Artist al poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii”. Deputat în primul Parlament al Republicii Moldova (9 mar. 1934 – 15 sept. 2015). *A se vedea și art. din CB 1994, p. 39-40; CN 2004, p. 93; 2014, p. 110-111; 2019, p. 100-101.*

70 de ani de la nașterea lui **Andrei Testemițanu**, medic, doctor în medicină, conferențiar universitar, Cavaler al „Ordinului Republicii” (9 mar. 1954).

165 de ani de la nașterea lui **Alexandru Averescu**, mareșal și om politic, senator, general în Armata Română, membru de onoare al Academiei Române, originar din Basarabia (9 mar. 1859 – 3 oct. 1938). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 243.*

140 de ani de la nașterea lui **Chiril Spinei**, membru în Sfatul Țării, votant al Unirii Basarabiei cu România (10 mar. 1884 – ?). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 114-115.*

150 de ani de la nașterea lui **Dumitru Caracostea**, critic și istoric literar, folclorist român (10 mar. 1879 – 2 iun. 1964). *A se vedea și art. din CN 2019, p. 103-104.*

120 de ani de la nașterea lui **Dumitru D. Botez**, compozitor și dirijor român, profesor, Maestru emerit al artei (10 mar. 1904 – 6 oct. 1988).

140 de ani de la nașterea lui **Boris Levenson**, compozitor și pianist american de origine rusă, originar din Basarabia (10 mar. 1884 – 10 mar. 1947).

60 de ani de la nașterea **Auricăi Dicusară (Basarabeanca)**, interpretă de muzică patriotică, ușoară și populară, cantautoare, Artistă emerită, promotore a valorilor naționale (11 mar. 1964). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 115-116.*

110 ani de la nașterea **Valentinei Tufescu-Poleacov**, scenografa (12 mar. 1914 – ?). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 99.*

160 de ani de la nașterea lui **Aurel Onciu**, jurist, politician din Bucovina, membru al Dietei Bucovinei și al Consiliului Imperial din Viena (12 mar. 1864 – 30 sept. 1921). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 117.*

90 de ani de la nașterea **Mariei Manoliu-Manea**, specialistă în lingvistică generală și romanică, membru de onoare al Academiei Române, președinta Academiei Româno-Americane, stabilită în SUA (12 mar. 1934). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 99-100.*

60 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Diaconu**, pictor, grafician și pedagog (13 mar. 1964). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 119.*

170 de ani de la nașterea lui **Alexandru Macedonski**, scriitor român, prozator, poet, dramaturg, publicist, membru post-mortem al Academiei Române (14 mar. 1854 – 24 noiem. 1920). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 246-247; 2004, p. 100.*

140 de ani de la nașterea lui **Alexe Procopovici**, lingvist și filolog român, istoric literar, doctor în filologie, profesor, membru corespondent al Academiei Române (14 mar. 1884 – 22 iun. 1946). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 120; 2016, p. 192-193.*

130 de ani de la nașterea lui **Nichita Smochină**, etnograf, sociolog, istoric și publicist, membru de onoare al Academiei Române, doctor în drept la Paris, originar din regiunea transnistreană (14 mar. 1894 – 14 dec. 1980). *A se vedea și art. din CB 1994, p. 44-46; CN 2004, p. 101.*

100 de ani de la nașterea lui **Marcian David Bleahu**, geolog, speolog, geograf, alpinist, explorator, scriitor și politician român, membru de onoare al Academiei Române (14 mar. 1924 – 30 iul. 2019).

70 de ani de la nașterea lui **Ion Marcoci**, actor de teatru, Artist al poporului (15 mar. 1954).

60 de ani de la nașterea **Nataliei Margarit**, interpretă de operă (soprană), Maestru în artă (15 mar. 1964).

160 de ani de nașterea lui **Horia Șerbănescu**, actor român de comedie și de revistă (16 mar. 1924 – 19 sept. 2010).

100 de ani de la nașterea lui **Pavel Starostin**, prozator, poet, dramaturg, traducător (17 mar. 1924 – 14 mar. 2008). *A se vedea și art. din CB 1994, p. 51-52; CN 2004, p. 105-107; 2014, p. 122-123.*

205 ani de la nașterea lui **Alecu Russo**, poet, prozator, eseist, memorialist și critic literar român, ideolog al generației de la 1848 (17 mar. 1819 – 4 febr. 1859). *A se vedea și art. din CB 1994, p. 47-50; 1999, p. 67; CN 2004, p. 105; 2019, p. 111-113.*

80 de ani de la nașterea lui **Paul Cornel Chitic**, dramaturg, critic de teatru și critic de artă român (17 mar. 1944 – 8 iul. 2007).

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Necula**, preot, profesor doctor teolog, liturgist român (18 mar. 1944 – 4 sept. 2017).

50 de ani de la nașterea lui **Călin Sobietsky-Mănăscuță**, poet, prozator, dramaturg, stabilit în Canada (19 mar. 1974).

100 de ani de la nașterea **Mariiei Brezeanu**, chimistă română, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (19 mar. 1924 – 19 apr. 2005).

80 de ani de la nașterea **Eugeniei Moldovanu**, interpretă română de operă (19 mar. 1944).

90 de ani de la nașterea lui **Vilori Zavolokin**, interpret de operă (bas), a studiat la Conservatorul „G. Musicescu” din Chișinău, pedagog (20 mar. 1934). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 107.*

85 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Ghidirim**, medic chirurg, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (20 mar. 1939). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 84; 2014, p. 123; 2019, p. 116-118.*

70 de ani de la nașterea lui **Vasile Malanețchi**, scriitor, jurnalist, muzeograf, redactor și editor (20 mar. 1954). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 390; 2019, p. 113-116.*

50 de ani de la nașterea lui **Viorel Guranda**, medic neurochirurg, doctor în științe medicale (20 mar. 1974).

140 de ani de la nașterea lui **Ion Răducanu**, economist român, doctor în economie, profesor universitar, om politic, membru corespondent al Academiei Române (20 mar. 1884 – 10 noiembrie. 1964). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 123-124.*

95 de ani de la nașterea lui **Ion Borșevici**, profesor universitar, politolog, politician, diplomat, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (21 mar. 1929 – 8 iun. 2011). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 107-110; 2014, p. 124-125.*

85 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Vrabie**, pictor, grafician de carte și șevalet, maestru al artei decorativ-monumentale (21 mar. 1939 – 31 mar. 2016). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 74-77; CN 2009, p. 85-87; 2014, p. 125; 2019, p. 118-119.*

75 de ani de la nașterea lui **Tudor Chiriac**, compozitor, doctor în domeniul compoziției muzicale, profesor universitar, stabilit în România (21 mar. 1949). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 70-73; CN 2009, p. 87; 2014, p. 125-126; 2019, p. 119-120.*

90 de ani de la nașterea lui **Afanasie Oprea**, pictor și grafician, Maestru în artă (23 mar. 1934 – 21 mai 2013). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 128-129.*

80 de ani de la nașterea lui **Dragoș Meglei**, fizician, doctor în fizică și matematică, cercetă-

tor științific, inventator (24 mar. 1944).

170 de ani de la nașterea lui **Leopold (Leonid) Siținschi**, medic și politician, primar al Chișinăului (1903-1906), deputat în Duma de Stat a Imperiului Rus (25 mar. 1854 – 1940). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 130-131.*

170 de ani de la nașterea lui **Anastase Simu**, doctor în științe politice și administrative, colecționar de artă, membru de onoare al Academiei Române (25 mar. 1854 – 28 febr. 1935). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 110-111; 2015, p. 115-116.*

130 de ani de la nașterea **Vioricăi Ursuleac**, interpretă română de operă (soprană), profesoară, stabilită în Austria (26 mar. 1894 – 22 oct. 1985).

70 de ani de la nașterea lui **Alexandru Macovei**, pictor, grafician și caligraf, Maestru în artă (27 mar. 1954).

60 de ani de la nașterea **Monicăi Babuc**, istoric, politiciană, ex-ministră a educației, culturii și cercetării, directoare a Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” la Chișinău (29 mar. 1964). *A se vedea și art. din CN 2019, p. 125-127.*

100 de ani de la nașterea lui **Alexei Siciov**, chimist, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, inventator (30 mar. 1924 – 2001).

100 de ani de la nașterea lui **George Vintilă**, director și prim-dirijor al Filarmonicii „Moldova” din Iași, profesor (30 mar. 1924 – 2 apr. 2015).

90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Apostolidi**, pictor, scenograf (31 mar. 1934 – 30 sept. 1989). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 114.*

140 de ani de la nașterea lui **Nicolae Abramescu**, matematician, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (31 mar. 1884 – 11 febr. 1947). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 133-134.*

Constantin ȚURCANU
(Peneș CURCANUL)
1854-1932

Militar român, erou al Războiului de Independență.

Peneș Curcanul este porecla cu care a intrat în cultura română Constantin Țurcanu. S-a născut la 1 martie 1854, în Principatul Moldovei, în ținutul Vasluiului. A decedat la 15 noiembrie 1932 la Vaslui.

La vârsta de 7 ani (1861) părinții l-au dus la Huși, la niște rude mai înstărite, unde avea să urmeze cinci clase de școală primară.

Pentru a se putea întreține, la vârsta de 18 ani (1872), s-a angajat ca lucrător la șoseaua ce se repara între Vaslui și Solești. Și-a satisfăcut stagiul militar în Batalionul 2, care făcea parte din Regimentul 7 Dorobanți, cu sediul la Iași. După un an de instrucție a devenit caporal și a fost numit comandant al unei grupe de recruți. În 15 mai 1875 a intrat în rândurile Regimentului 13 Dorobanți. La începutul războiului avea gradul de caporal, iar în august 1877 a ajuns sergent.

În 1878, după căderea Plevnei, împreună cu răniții din Regimentul 13 Dorobanți, a fost adus în țară și internat în spitalul de campanie de la Turnu Măgurele. Aici a avut

loc întâlnirea sa cu poetul V. Alecsandri. La câteva săptămâni de la acea întâmplare, poetul publică în numărul din 1 ianuarie 1878 al revistei ieșene „Convorbiri literare” cunoscutele sale poezii din ciclul „Ostașii noștri”, închinat eroilor din Războiul de Independență. Printre aceste poezii este și una intitulată „Peneș Curcanul” (poreclă dată de poet eroului vasluian și transformată în renume).

Între anii 1880-1913 a revenit la vatră, dar își păstrează căciula ostășească cu pana de curcan, pe care o purtase în cei cinci ani de armată. Ajutat de tatăl său, se întoarce la meseria pe care o practicasese înainte de război, fiind numit în funcția de picher de stat pe șoseaua Vaslui-Solești. Din 1913 și-a lăsat serviciul și s-a înscris ca voluntar în Regimentul 25, pentru a merge contra bulgarilor în cel de-al doilea război balcanic (1913). În anii 1916, 1918, 1922, 1923 a fost voluntar cu gradul de plutonier adjutant în Primul Război Mondial pe câmpul de luptă Oituz (1916-1918). La Oituz s-a născut chemarea „Pe aici nu se trece”, care i-a îmbărbătat pe toți luptătorii români. În anul 1919 a participat la campania de pe Tisa, Ungaria (1919).

A fost veteran în patru campanii purtate de Armata Română: Războiul de Independență (1877-1878), al doilea război balcanic (1913), Primul Război Mondial (1916-1918) și campania din Ungaria (1919). La data de 30 decembrie 1877 eroul a participat la defilarea ținută în cinstea încheierii

războiului, făcând parte din detașamentul de paradă al regimentului. În anul 1880 este trecut în rezervă.

Datorită celor patru campanii militare la care a participat, eroul Peneș Curcanul s-a bucurat de mai multe onoruri, cum ar fi păstrarea între cadrele active pe viață (asemenea marilor generali) și nenumărate distincții: a fost decorat de domnitorul Carol cu „Virtutea Militară” clasa I, și „Steaua României” în gradul de Cavaler (1877-1877); Ordinul „Steaua României cu spade”; „Medalia serviciului credincios” de clasa I, medaliile „Mihai Viteazul” și „Virtutea Militară” (1931).

În cinstea lui a fost ridicat (1934) Mausoleul „Peneș Curcanul”, situat în cimitirul din Vaslui, realizat din marmură, piatră și bronz. În partea centrală se află crucea memorială a eroului Peneș Curcanul.

Bibliografie selectivă:

****Cliveti, Gh.** România și crizele internaționale (1853-1913): [cu referire la Peneș Curcanul] / Gh. Cliveti. – Iași : Axa, 1994. – 277 p.

Săcădat, Gavrilă. Peneș Curcanul (Sergentul Constantin Țurcanu) / Gavrilă Săcădat. – București : Editura Militară, 1970. – 92 p.

Alecsandri, Vasile. Peneș Curcanul // Povești. Poezii pentru copii : [site]. – URL: <https://www.povesti-pentru-copii.com/poezii-pentru-copii/vasile-alecsandri/penes-curcanul.html> (accesat: 06.10.2023).

Alin, Ion. Ce a povestit, cu adevărat, Peneș Curcanul despre întâlnirea cu Vasile Alec-

sandri, creatorul celebrei poezii // adevarul.ro : [site]. – URL: <https://adevarul.ro/stiri-locale/targu-jiu/ce-a-povestit-cu-adevarat-penes-curcanul-despre-1687904.html> (accesat: 06.10.2023).

Cine a fost, în realitate, Peneș Curcanul, eroul poeziei lui Vasile Alecsandri // *Historia* : [site]. – URL: <https://historia.ro/> (accesat: 06.10.2023).

Grażyńska, Iuliana. Ultima urmașă a lui Peneș Curcanul, către români : „La Muzeul Alecsandri din Bacău, m-aș simți ca acasă” / Iuliana Grażyńska ; interviu realizat de Ioan Dănilă // *Ateneu* (Bacău). – 2015. – Nr 3. – P. 5.

Ioniță, Mioara. Peneș Curcanul-erou fără chip / Mioara Ioniță // *Magazin istoric*. – 2000. – Nr 5. – P. 20, 27.

Istoria românilor. Vol. 7, Tom 1. Constituirea României moderne (1821-1878) : [cu referire la Peneș Curcanul] / coord.: acad. Dan Berindei. – București : Editura Enciclopedică, 2003. – P. 633-698.

****Mancaș, Ioan.** Vasluenii în războiul de independență : 1877-1878 / Ioan Mancaș, Nicolae Ioneascu. – Bârlad : Sfera, 2007. – P. 118.

Olteanu, Constantin. Masele populare și războiul de Independență : cu referire la Eroii războiului de Independență, inclusiv și numele „Curcan” / Constantin Olteanu. – București : Editura Militară, 1977. – P. 58-80.

Omul din spatele lui Peneș Curcanul // *Istorie pe scurt* : [site]. – URL: <https://www.istorie-pe-scurt.ro/omul-din-spatele-lui-penes-curcanul/> (accesat: 06.10.2023).

Wiest, Julius. Peneș Curcanul: cor în trei voci egale [Muzică tipărită] / Julius Wiest ; poezia de V. Alecsandri. – București : [S. n.], 1890 (Carol Göbl). – 4 p. : n. muz.

Maria S. Ciobanu

Bedřich SMETANA 1824-1884

Compozitor, pianist și dirijor ceh, considerat „părintele” școlii muzicale cehe.

S-a născut la 2 martie 1824, în Litomyšl (germană: Leitomyšl), și a crescut în Boemia, pe atunci o provincie etnică cehă a Imperiului Austriac (astăzi, Republica Cehă). A decedat la 12 mai 1884 la Praga, Boemia (astăzi, Republica Cehă).

A urmat școala în Jindřichův Hradec. Studiază vioara și pianul și așa descoperă lucrările lui Mozart și Beethoven. Apoi învață la școala premonstratensiană din Německý Brod. În 1835 este trimis la gimnaziul de la Jihlava. În 1839 s-a înscris la Liceul Academic din Praga. În vara anului 1840 a plecat la Plzeň și a absolvit acolo școala. A început (1844) să învețe la Institutul de Muzică din Praga și, concomitent, să activeze ca profesor de muzică în familia unui nobil.

Prima sa reprezentație publică a susținut-o la șase ani (1830). De la o vârstă fragedă compune piese simple, astăzi mai fiind cunoscute doar niște schițe ale dansurilor „Micul Galop” și „Louisa's Polka”. A compus cântece, dansuri, bagatele, impromptu și sonata pentru pian în

sol minor. A susținut concerte (1846) la Praga. Simțindu-se revoluționar, a scris muzică națională în 1848.

Prima sa limbă a fost germana, iar la naștere primise numele Friedrich. Totuși, adult, a acceptat pe deplin identitatea cehă, învățând limba și schimbându-și numele în Bedřich.

În Praga își câștiga existența din meditații private și apariții ocazionale ca acompaniator la concerte de cameră. În anul 1848 a reușit să înființeze un institut pentru pian, cu doi-sprezece studenți. A devenit educator muzical și pianist concertist, dar se dezamăgește de oraș și pleacă la Göteborg, Suedia. Acolo a activat ca dirijor, interpret și profesor (1856-1861). A fondat un institut de muzică și o școală de canto pentru doamne, a condus societatea corală clasică de amatori. A compus muzică pentru pian și poeme simfonice. În câteva luni, a obținut recunoașterea profesională în oraș. În septembrie 1859 pleacă în turneu în Olanda și Germania, unde speră să obțină recunoaștere ca pianist.

Revenit la Praga (1862), a sperat la postul de conducător al teatrului (construit în 1861), dar funcția a fost dată altcuiva. Devine maestru de cor al Societății corale și compune coruri patriotice. În 1863 a creat prima sa operă – „Branderburghezii în Boemia” – pentru Teatrul Provizoriu. Peste trei ani (1866) a creat „Prodana nevastă” (Mireasa vândută), o lucrare de artă comică inspirată din tezaurul de polci cehe și din alte melodii de dans. În partiturile sale a în-

corporat armonii slave, ritmuri și percuții zgomotoase. În același an (1866) este dirijor principal al teatrului.

În ultimul deceniu de viață (1874-1884) a creat cele mai reușite lucrări ale sale: ciclul simfonic epic „Má vlast” (Patria mea), o serie de șase poeme în ton cvasilisztian. A scris opt opere, dintre care doar „Mireasa vândută” figurează în repertoriul internațional. Celelalte opere: „Dalibor”, „Libuse”, „Hubicka” (Sărutul), „Dve vdovy” (Două văduve) sunt reprezentate, în special, la Praga.

În 1874 a fost răpus de o surzenie totală, dar a continuat să lucreze. A compus „Cvartetul de coarde în mi minor”, „Din viața mea” (1976), o serie de dansuri cehe pentru pian, câteva piese corale. Cele mai bune piese pentru pian sunt considerate „Dansurile cehe”, „Trioul în sol minor”, „Cvartetul Nr 2 în re-minor” (1883-1884).

A fost influențat de ideile lui Fr. Liszt (pe care îl considera principalul său profesor) și R. Wagner. Prietenia cu Liszt și admirația pentru Wagner și Berlioz au făcut ca stilul său progresist să fie prea avangardist și prea german.

În mai 1882 „Mireasa vândută” a ajuns la cea de-a 100-a reprezentare, un eveniment fără precedent în istoria operei cehe.

În 1883 a început să scrie o nouă suită simfonică, „Carnavalul din Praga”, dar nu a putut ajunge mai departe de „Introducere” și „Poloneză”. A început o nouă operă, „Viola”, bazată pe personajul din „A douăsprezecea noapte” a lui W. Shakespeare, dar

a scris doar fragmente, în timp ce starea sa mentală se deteriora treptat. La cea de-a 60-a aniversare a lui Bedřich Smetana, în martie 1884, i s-a organizat un concert de gală, dar el era prea bolnav și nu a mai participat.

A fost ales președinte (1863) al Secției de muzică a „Umělecká Beseda”, o societate artistică cehă.

A susținut dezvoltarea unui stil muzical identificat cu aspirațiile poporului său către o „renaștere” culturală. Pe plan internațional, este cel mai bine cunoscut pentru opera sa din 1866, „Mireasa vândută”, și pentru ciclul simfonic „Má vlast” („Patria mea”), care prezintă istoria, legendele și peisajul Boemiei.

Muzeul „Bedřich Smetana” din Praga, fondat în 1926 în cadrul Institutului de Muzicologie al Universității Charles, reprezintă un memorial permanent al vieții și operei lui Bedřich Smetana. Din 1976 acesta este parte din Muzeul Muzicii Cehe.

Asteroidul „2047” a fost numit în onoarea sa, iar în Litomyšl a fost instaurat monumentul lui Bedřich Smetana (1924), autor – sculptorul ceh Jan Štursa.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 84-85.

Bibliografie selectivă:

Smetana, Bedřich. Má vlast mein vaterland my country : Vyšehrad-I / Bedrich Smetana. – Budapest : Muzica Budapest, [S. a.]. – 66 p.

Smetana, Bedřich. Richard III: Poem simfonic : Pentru orchestra simfonică / Bedrich Smetana. – Praha : Artia, [S. a.]. – 78 p.

Smetana, B. Vltava [Muzică] : Симфоническая поэма из цикла «Моя Родина» / Б. Сметана. – Москва-Ленинград : Гос. Муз. Изд., 1950. – 109 p.

Smetana, B. Избранные хоры. / Б. Сметана. – Москва : Музыка, 1974. – 80 p.

Smetana, B. Увертюра к опере «Проданная невеста» [Muzică] : Для симфонического оркестра / Б. Сметана. – Москва : Музгиз, 1949. – 59 p.

Smetana, B. Чешская рапсодия, А. Дворжак. Думка. Фурриант [Muzică] : Учеб.-пед. реп. для МУ 4-й курс / Б. Сметана ; ред.: В. С. Белова. – Москва : Гос. Муз. Изд., 1955. – 35 p.

Smetana, Бедржих. Моя Родина [Muzică] : Цикл симфонических поэм : Для симфон. оркестра / Бедржих Сметана. – Москва : Музыка, 1974. – 510 p.

Smetana, Бедржих. Хор крестьян из оперы «Проданная невеста» [Muzică tipărită] : Для смешанных голосов и фортепиано / Бедржих Сметана ; либретто Карела Сабина ; пер. с чешск. С. Михалкова. – Москва : Госмузиздат, 1955. – 9 p.

Dvořák, Antonín. Simfonia nr. 9-a în mi minor, op. 95, „Din Lumea Nouă” / Antoni Dvořák. Vltava (Moldau) (extras din ciclul „Patria mea”) / Smetana. Bolero / Ravel [Înregistrare audio] / Antonín Dvořák. Bedřich Smetana. Maurice Ravel. – Înregistrare muzicală. – București : Litera Internațional, 2011. – 2 discuri optice electronice (CD-Rom). Titlu preluat de pe față discului. – Adevărită RNF : 11084/19.01.2011. – Date și programe electronice (CD Drive : File System : CDFS ; Free Space : 0 bytes ; Total Size : 0 bytes).

Dvořák, Antonín. Vol. 33 : Antonín Dvořák : Simfonia a IX-a Mi minor, opus 95, „Din Lumea Nouă” / München Symphony Orchestra, dirijor Alberto Lizzio ; Bedřich Smetana : Vltava (Die Moldau) (Extras din ciclul „Patria mea”) / Royal Danish Symphony Orchestra,

dirijor George Richter ; Maurice Ravel : Bolero / German Symphony Orchestra, dirijor C. A. Bunte // Mari compozitori / text: Alfonso Arroyo ; consult. de special.: Nicolae Racu, Andrei Ștefan Racu ; coord.: Ilieș Câmpeanu. – București : [S. n.], 2011. – 48 p., portr.

Оркестр Чешской филармонии. Известные увертюры = Famous Operatic Overtures [Înregistrare audio] : Моцарт, Россини, Корнелиус [et al.] / interpreți: Оркестр Чешской филармонии, дирижер: Рудольф Вагата, Богумил Грегор ; mus. dir.: Ladislav Šir ; sound and cut: František Burda. – Prague : House of Artists, 1964. – 1 disc de vinil (mono ; A 3061/62 ; 33) ; în container. – (Supraphon Favourite Series). – Titlu preluat de pe fața și de pe eticheta discului. – Pe cop.: Famous Operatic Overtures. – Conține : 1 сторона : Вольфганг Амадей Моцарт – Директор театра, К. 486 ; Джоаккино Россини – Семирамида ; Петер Корнелиус – Цирюльник из Багдада. 2 сторона : Карл Мариа Вебер – Эврианта ; Джузеппе Верди – Сицильская вечерня ; Бедржих Сметана – Тайна.

Smetana, Bedřich. Má vlast = My Country : A Cycle of Symphonic Poems [Înregistrare audio] / Bedřich Smetana (1824-1884) ; conductor : Jakub Hruša, Prague Philharmonia ; producer: Matouš Vičinský. – Prague : Supraphon, 2010. – 1 disc optic electronic (CD-Rom ; SU 4032-2 ; Time 78:58 ; DDD Stereo ; Total Size : 0 bytes):sd., col. ; în container. – (Češská spořitelna). – Titlu preluat de pe fața și de pe eticheta discului. – Date și programe electronice (date muzicale). – Bibliogr. Cerințe de sistem : DVD RW Drive (D:). File System : CDFS ; Free Space : 0 bytes.

Racek, Jan. Leoš Janáček a Bedřich Smetana : Srovnávací studie / Jan Racek. – Opava : Slezsky studijní ústav, 1951. – 52 p.

Golea, Antoine. Smetana

(Bedrich) / Antoine Golea // Dicționar de mari muziceni. – București : [S. n.], 2000. – P. 457-458.

Schonberg, Harold C. Din Cehia până în Spania. Școlile naționale europene / Harold C. Schonberg ; trad.: Anca Irina Ionescu // Vietile marilor compozitori. – București : [S. n.], 1997. – P. 360-382.

Șesan, Valerian. 2 Conferințe festive ținute în Aula Universității din Cernăuți cu ocazia aniversării Zilei Naționale Cehoslovace la 28 Octombrie 1934] : Comemorarea genii muzicale cehoslovace Bedřich Smetana și Antonin Dvořak / Valerian Șesan. – Cernăuți : Editura autorului, 1934. – 56 p.

Гулинская, Зоя Константиновна. Бедржих Сметана / Зоя Гулинская ; под общ. ред.: Игоря Бэлза. – Москва : Молодая гвардия, 1959. – 272 p.

Крунтяева, Т. С. Бедржих Сметана, 1824-1884 : Краткий очерк жизни и творчества. Популярная монография / Т. С. Крунтяева ; ред.: В. В. Рубцова. – Ленинград : Музыка, 1976. – 88 p.

Мартынов, И. Симфоническая поэма „Влтава” Сметаны: Пояснение / И. Мартынов. – Москва-Ленинград : Музгиз, 1950. – 12 p.

Самин, Д. К. Бедржих Сметана : (1824-1884) // Сто великих композиторов / Д. К. Самин. – Москва : [S. n.], 2000. – P. 257-263.

Шпаниель, Отакар. Бедржих Сметана – Ян Ев. Пуркине – Юбилейные медали Национального театра [Графичă bidimensională] / Отакар Шпаниель // Чехословацкое изобразительное искусство XIX и XX веков ; авторы текста: В. Новотный [et al.]. – Прага : [S. n.], 1953 – Planșa 53. – Material în grup.

Elena Harconița

Violeta COJOCARU
1974

Jurist, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Om emerit.

S-a născut la 4 martie 1974 în or. Bălți.

A absolvit Școala Medie nr. 1, actualmente Liceul Teoretic „M. Eminescu” din Bălți (1981-1991). A făcut studii la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași (1991-1995). În 1998-2000 a urmat studii academice postuniversitare la Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București (România). În 2000 a susținut teza de doctorat, cu tema „Ocrotirea minorilor în dreptul internațional privat”. În 2007 a susținut, la Universitatea de Stat din Moldova (USM), teza de doctor habilitat în drept, cu tema „Aspectele teoreticopractice, privind procedura recunoașterii și executării hotărârilor judecătorești străine în dreptul internațional privat”.

Și-a început activitatea profesională în calitate de lector, la USM, în 1995, urcând treptele ierarhice, după cum urmează: lector superior (2000-2003), conferențiar universitar (2003-2013), șefă a Catedrei drept internațional și drept al relațiilor economice externe (2005-2013),

profesor universitar (2013–2020), decană a Facultății de Drept a USM (2018-2019), prorector pentru activitatea studentescă (2019-2020), iar din 2021 se află în funcția de prorector pentru management instituțional la USM.

Paralel cu activitatea didactică, a exercitat și alte funcții. Astfel, în perioada 1996-1998, a practicat avocatura la Biroul de Avocați USM; a fost formatoare la Institutul Național al Justiției (2013-2020); membră a Consiliului Superior al Magistraturii (2013-2017); membră, iar apoi și președintă, a Consiliului de Supraveghere a Audiovizualului, Instituția Publică Compania „Teleraudio-Moldova” (2019-2021).

A obținut burse și a făcut numeroase stagii de formare și instruire profesională în Franța, Olanda, Canada ș.a. S-a manifestat în calitate de profesor invitat la mai multe universități din Franța (2006), la Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca (2010). A participat la conferințe, seminare și simpozioane de rang național și internațional la Chișinău, Cluj-Napoca, Lyon, Moscova, Quebec, Hanoi etc. S-a implicat într-o multitudine de proiecte naționale și internaționale din domeniul juridic.

A făcut parte din colegiul de redacție la o serie de publicații periodice cu tematică juridică: Revista internațională de drept „ASPECTS” (2005-2011); „Studia Universitatis”, USM (2005-2020); „Jurnalul de studii juridice”, România (2009-2012); „Revista națională de drept”

(2019-2020); Revista Institutului Național de Justiție (2015-2020).

Deține Diploma „Tânărul savant al anului 2007” (2007); Diploma de onoare a Parlamentului Republicii Moldova (2007); titlul onorific „Om emerit” (2009); Diploma de onoare a Ministerului Justiției (2016); Diploma Consiliului Superior al Magistraturii (2017); Ordinul „Gloria Muncii” (2019).

Bibliografie selectivă:

**Avornic, Gheorghe. Adopția națională și internațională sub auspiciile principiilor statului de drept / Gheorghe Avornic, Violeta Cojocaru. – Chișinău : Reclama, 2005. – 350 p.

Cojocaru, Violeta. Aspectele teoretico-practice privind procedura recunoașterii și executării hotărârilor judecătorești străine în dreptul internațional privat : Specialitatea 12.00.03 – drept privat : Teză de doctor habilitat în drept / Violeta Cojocaru. – Chișinău, 2007. – 259 p.

Cojocaru, Violeta. Clauzele abuzive în contractele de consum : Monografie / Violeta Cojocaru, Olesea Plotnic. – Chișinău : CEP USM, 2014. – 191 p.

Cojocaru, Violeta. Culegere de spețe la disciplina Dreptul protecției consumatorilor / Violeta Cojocaru, Olesea Plotnic. – Chișinău : CEP USM, 2013. – 108 p.

Cojocaru, Violeta. Drept internațional privat : Caiet de seminar / Violeta Cojocaru, Valeriu Babără, Igor Șeremet. – Chișinău : CEP USM, 2020. – 137 p.

Cojocaru, Violeta. Drept internațional privat : Note de curs (în scheme) / Violeta Cojocaru, Valeriu Babără, Igor Șeremet. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 155 p. : scheme.

Cojocaru, Violeta. Eficacitatea internațională a sentințelor arbitrale străine în sistemul Convenției de la New York din 1958 / Violeta Cojocaru, Diana Lazăr ; Universitatea de Stat din Moldova. – Chișinău : CEP USM, 2018. – 236 p.

Cojocaru, Violeta. Integrarea cadrului convențional în materia adopției internaționale în legislația Republicii Moldova / Violeta Cojocaru, Oxana Miron. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 236 p.

Cojocaru, Violeta. Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești străine în materie civilă în Republica Moldova / Violeta Cojocaru. – Chișinău : CEP USM, 2007. – 278 p.

Cojocaru, Violeta. Tehnica legislativă : (note de curs) / Boris Negru, Violeta Cojocaru. – Chișinău : [S. n.], 1997. – 110 p.

Cojocaru, Violeta. Calificarea căsătoriei în dreptul internațional privat al Republicii Moldova / Violeta Cojocaru // Dezvoltări recente în Dreptul internațional privat : Conferință științifică internațională, 20-21 octombrie 2016 = Recent Developments in Private International Law. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 536-552.

Cojocaru Violeta. Cooperarea internațională este un aspect important în activitatea Universității de Stat din Moldova : [interviu] // Revista Institutului Național al Justiției. – 2019. – Nr 3 (50). – P. 2-5.

Cojocaru, Violeta. Dreptul copilului la un nume / Violeta Cojocaru // Conferință științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, dedicată Zilei internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare, 10-11 noiembrie 2022. – Chișinău : [S. n.]. – P. 153-155.

Cojocaru, Violeta. Evoluția istorică a persoanei juridice sub aspectul responsabilității ei / Violeta Cojocaru, Tudor Ulianoschi // Studia Universitatis. Seria Științe sociale. – 2009. – Nr 8 (28). – P. 5-13.

Cojocaru, Violeta. L'internqti-onqlisqtion et leuropénisqtion du droit / Violeta Cojocaru // Culegere comunicărilor participanților la conferința științifică internațională „Interacțiunea dreptului intern cu dreptul internațional : provocări și soluții” – Chișinău, 2015. – Vol. 1. – P. 17-23.

Cojocaru, Violeta. Recunoașterea și efectele hotărârii de încuviințare a adopției în dreptul internațional privat / Violeta Cojocaru, Oxana Miron // Revista Institutului Național al Justiției. – 2016. – Nr 4. – P. 15-22.

Cojocaru, Violeta. Studiu comparat al dreptului de revocare a contractelor la distanță / Violeta Cojocaru, Aliona Cararusnac // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe sociale. – 2022. – Nr 3 (153). – P. 22-29.

Cojocaru Violeta // Antufiev, Silvia. Doctori în drept din Republica Moldova : 1959-2011 : Dicționar enciclopedic / Silvia Antufiev, Mihai Tașcă ; coord.: Mariana Harjevschi ; Bibl. Municipală „B. P. Hasdeu”, Bibl. Publică de Drept. – Chișinău : Cartea Juridică, 2016 (Lexon-Prim). – P. 196-199.

Cojocaru Violeta // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 108-109.

Ana Struță

LICEUL TEORETIC „GHEORGHE ASACHI” DIN CHIȘINĂU 1864

Primul gimnaziu laic de fete din Basarabia și-a deschis ușile la 8 martie 1864, fiind întemeiat de Janette Dubois și înregistrat la Inspectoratul Școlar Novorosia. A activat în baza programelor școlare elaborate de cărturarul iluminist Gheorghe Asachi.

Așezământul privat de fete a fost susținut financiar nu numai de către corpul didactic, în frunte cu directoarea L. Beliușov, ci și de Fondul Monetar al Dumei orășenești și de nobilii A. Bernardazzi – arhitect, N. Pirogov – medic rus, Gh. Lazo – moșier ș.a.

Din 1871 instituția devine Liceul de fete nr.1 al Zemstvei din Basarabia și prima unitate de învățământ secundar feminin laic din Basarabia.

A dat numeroase personalități de valoare în învățământ, artă, literatură, știință și viața politică și administrativă a societății.

Actuala clădire a blocului vechi, unde își fac studiile elevii din clasele primare, rămâne un vestigiu arhitectural. A fost proiectată de arhitectul basarabean N. Apostulopulo, care a legat-o, spiritual și ca infrastructură, printr-o galerie subterană, de „Capela” gimnaziului de fete

(azi, Biserica „Sfânta Teodora de la Sihla”), o construcție istorică în stil bizantin, realizată în 1895 de arhitectul A. Bernardazzi.

În anii Primului Război Mondial (1915-1916), liceul era transformat, pe perioada vacanțelor, în spital pentru militarii pedagogi din Basarabia, iar după naționalizare, în 1918, instituția a funcționat cu numele de Liceul de fete „Regina Maria”, creat din ordinul Regelui Ferdinand și susținut financiar de către părinți și de Fundația „Regina Maria”. Liceul din Chișinău devenise legendar în istoria pedagogiei, educând o generație de intelectuali basarabeni cu nume notorii. În 1940, unitatea a fost evacuată la Craiova, iar în 1944 s-a redeschis la Chișinău ca Școala Medie nr. 1.

Aflată la intersecția mai multor interese de propagare socialistă, din 1954 școala a purtat mai multe decenii numele de „Gr. I. Kotovski”. Era o instituție în care se studia aprofundat limba franceză.

După prăbușirea imperiului sovietic, în 1990, în perioada renașterii naționale, școala capătă denumirea de Liceul Român-Francez „Gheorghe Asachi”, devenind o emblemă a tradițiilor seculare, dar și a performanțelor inedite înregistrate de absolvenții cu nume notorii în toate sferile de activitate.

Instituția Publică Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi” continuă să aibă un nume de rezonanță. Având o experiență de 160 de ani în istoria pedagogiei din țară, asigură implementarea unui sistem de instruire și o educație de calitate pe o dimensiune de

orientare europeană, cu tradiții de educație calitativă.

Astăzi, reprezintă o instituție preuniversitară cu studiere aprofundată a limbii franceze, având clase bilingve, iar a doua limbă străină studiată aici este engleza. Populația școlară depășește numărul de 1 599 elevi. Personalul didactic încadrează echipa managerială și peste 100 de cadre didactice, dintre care: patru doctori în pedagogie, doi doctoranzi, 26 de masteranzi, 46 de profesori cu grad didactic superior, 28 cu grad didactic întâi, 26 cu grad didactic doi, fără grad didactic nouă cadre didactice; patru deținători ai Medaliei „Meritul Civic”; trei deținători ai Ordinului „Gloria Muncii”, autori de manuale, curricula și ghiduri curriculare.

Instituția este implicată activ în proiecte educaționale de nivel național și internațional, cum este Proiectul claselor bilingve desfășurat sub egida Ministerului Educației și Cercetării și al Agenției Universitare Francofone.

Liceului îi sunt consacrate un șir de publicații, printre care: monografia „Istoria liceului”; „Cartea de vizită a liceului” la 150 de ani / 155 de ani; anuarul didactic „ProAsachi”; revista „Micii asachieni”; anuarul literar-lingvistic al elevilor „Brevete asachiene”.

Instituției i-a fost dedicat un film documentar – „Istorie și prezent” – realizat de postul de televiziune Moldova 1. Comisia Națională de Heraldică a înregistrat Drapelul și Stema Liceului (2009).

Instituția este deținătoarea „Ordinului de Onoare” al Republicii Moldova (2010); a

decorației regale „Crucea Casei Regale a României” (2018).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 92-93.

Bibliografie selectivă:

Brevete asachiene : Anuar literar-lingvistic al elevilor / coord.: Bulat Natalia. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 156 p.

Brevete asachiene : Anuar literar-lingvistic al elevilor / coord.: Natalia Bulat, Angela Ojoc; resp. ed.: Aliona Teutu. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 149 p.

Plan de dezvoltare instituțională a instituției publice liceul teoretic „Gheorghe Asachi” pentru anii 2021-2026 / Tamara Rusu, Aliona Teutu, Svetlana Sandu-Grosu [et al.]; coord.: Natalia Bulat. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 56 p.

Plan managerial : 2021-2022 : [Instituția Publică Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi”] / coord.: Natalia Bulat, Tamara Rusu; resp. ed.: Aliona Teutu. – Chișinău : Instituția Publică Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi”, 2021. – 236 p.

ProAsachi, 2022 : Anuar didactic / [coord.: Natalia Bulat, Svetlana Sandu-Grosu; resp. ed.: Aliona Teutu]. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 140 p.

Pro Asachi : 157 de ani : Anuar didactic / coord. șt.: Tamara Rusu, Aliona Teutu; resp. de ed.: Aliona Teutu. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 68 p.

Regulament de organizare și funcționare a Instituției Publice Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi” / Aliona Teutu, Tamara Rusu, Nona Chiriac [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 152 p.

Teutu, Aliona. Codul Instituției Publice Liceul Teoretic „Gh. Asachi” / Aliona Teutu; coord. șt.: Boris Volosatii. – Chișinău : [S. n.], 2017. – 96 p.

Volosatii, Boris. Perspectivă prin retrospectivă pedagogică : prin prisma unei școli, unui profesor, unei familii / Boris

Volosatii; resp. de ed.: Lucia Argint. – Chișinău : Reclama, 2011. – 172 p.

Argint, Lucia. 130 de ani de la finalizarea edificiului Liceului Nr. 1 de fete al Zemstvei din Basarabia : [actualmente clădirea școlii primare a Liceului Teoretic Român-Francez „Gh. Asachi” din Chișinău] / Lucia Argint // Univers pedagogic pro. – 2012. – 23 aug. – P. 7.

Babuc, Viorelia. Liceul „Gheorghe Asachi” în pragul celor 140 de ani / Viorelia Babuc // Flux. – 2004. – 10 febr. – P. 4.

Bulat, Natalia. Două nume de rezonanță în istoria pedagogiei : [Liceul Teoretic Român-Francez „Gh. Asachi” la 140 de ani de la fondare] / Natalia Bulat // Literatura și arta. – 2004. – 11 mar. – P. 2.

Gheorghită, Nadina. La Kilometrul 0 pe drumul spre Europa : [Liceul Teoretic „Gh. Asachi” la 140 de ani] / Nadina Gheorghită // Capitala. – 2004. – 3 mar. – P. 7.

Instituția Publică Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi” : [site]. – URL: <https://asachi.md/> (accesat: 08.09.2023).

Lica, Valentina. Parteneriat între două licee, două orașe, două țări : [Proiectul Internațional de Cooperare Europeană între Liceul Teoretic româno-francez „Gh. Asachi”, municipiul Chișinău, și Liceul „Haigerloch” din Germania] / Valentina Lica // Capitala. – 2010. – 19 mar. – P. 6.

Odainic, Ioan Gh. Liceul Teoretic Român-Francez „Gh. Asachi” din Chișinău // Odainic, Ioan Gh. Almanah enciclopedic : perioada de tranziție : anii 1989-2008. Vol.1 / Ioan Gh. Odainic; Asociația Obștească pentru Educație, Cultură, Știință și Artă din Moldova. – Chișinău : Pontos, 2009. – P. 156-157.

Maria S. Ciobanu

Ion MORARU
1929-2019

Scriitor și pedagog, disident, deținut politic, activist anticomunist român, originar din Basarabia, unul dintre fondatorii grupului antisovietic „Sabia dreptății” din Bălți, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

Ion Moraru a fost un luptător pentru libertatea și demnitatea românilor din Basarabia, martor ocular al atrocităților celui de-Al Doilea Război Mondial și supraviețuitor al lagărelor staliniste din Siberia.

S-a născut la 9 martie 1929 în s. Mândac din fostul jud. Bălți, în prezent rn. Drochia. A decedat la 9 octombrie 2019 la Bălți.

Fiind în clasa a șaptea, împreună cu un coleg, a fondat organizația de rezistență antisovietică „Sabia dreptății” din cadrul mișcării de rezistență „Arcașii lui Ștefan”, cu sediul la Liceul Pedagogic din Bălți (fost Liceul „I. Creangă”). În 1947 activitatea organizației a fost deconspirată și membrii acesteia arestați. În 1950 a fost condamnat la 25 de ani închisoare și a ajuns în lagărele staliniste, de unde a fost eliberat în 1956.

Timp de un an a fost întemnițat în lagărul din Eki-bastuz, ca și marele scriitor și disident rus Al. Soljenițin, de la care păstrează toate volu-

mele cărții „Arhipelagul Gulag”, cu autograful autorului. Iar în lagărul de la Dubovka l-a întâlnit pe generalul Armatei Române N. Dragomir.

După eliberarea din lagărul sovietic, a desfășurat activitate pedagogică în calitate de profesor de geografie în localitatea de baștină. Suferințele prin care a trecut le-a descris în trilogia autobiografică „Pustiirea”, „Treptele infernului” și „Fata cu miros de busuioc”, tipărită la mănăstirea Putna în 2018, reeditată în 2019. Spectacolul „Dosarele Siberiei”, montat la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, se bazează inclusiv pe memoriile sale.

În 2019, la împlinirea a 90 de ani de la naștere, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române Daniel i-a oferit Ordinul „Sanctus Stephanus Magnus” pentru mirenii.

Cavaler al „Ordinului Republicii” (2010).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2019”. – Chișinău, 2019. – P. 99-100.

Moraru, Ion. Fata cu miros de busuioc ; Fata cu miros de busuioc și visurile spulberate / Ion Moraru. – Chișinău : PRAG-3, 2011. – 64 p.

Moraru, Ion. Pustiirea ; Treptele infernului ; Fata cu miros de busuioc ; Fata cu miros de busuioc și visurile spulberate / Ion Moraru ; carte apare cu susținerea Fundației pentru Democrație Creștină. – Ed. a 3-a. – Chișinău : FLUX, 2011. – 448 p.

Roșca, Denis. Moraru Ion // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 404.

Maria S. Ciobanu

Mihai VOLONTIR
1934-2015

Actor de teatru și film, regizor, interpret de muzică, Artist al poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii”. Deputat în primul Parlament al Republicii Moldova.

S-a născut la 9 martie 1934. Baștina sa este considerată localitatea Glinjeni, jud. Orhei (azi, rn. Șoldănești), dar, de fapt, potrivit propriilor mărturisiri, s-a născut la Olișcani, același județ, acolo unde tatăl său, Ermolae Volontir, era pădurar. Fratele Andrei a fost compozitor și dirijor de orchestră la Teatrul Liric din Brașov, fratele Nicu a fost actor la același teatru. Pe parcursul activității artistice, Mihai Volontir a împărțit scena Teatrului Național „V. Alecsandri” din Bălți cu soția sa, actrița Eufrosenia Dobândă-Volontir.

S-a stins din viață la 15 septembrie 2015 și este înmormântat la Cimitirul Central de pe strada Armenească din Chișinău.

Primele studii le-a obținut la școala din Glinjeni (șapte clase), apoi la cea din Alcedar. Fiind un elev prigonit, pentru că avea frați în România, s-a văzut nevoit să muncească din greu la o carieră de piatră din Râbnîța.

A urmat studiile la Școala Pedagogică din Orhei (1952-1955), după care a fost angajat la școala din Păpăuți, Rezina, ca învățător de clasele primare și la școala serală. Fiind director al Căminului cultural Lipcenii, participă activ la toate reprezentațiile teatrului de amatori din Râbnita. În 1957, după o probă pentru formarea Teatrului Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic din Bălți (actualmente, Teatrul Național „V. Alecsandri”), i s-a propus să fie actor la acest teatru. A realizat o muncă actoricească de succes, fapt pentru care a fost numit director artistic al acestei instituții (1988-1990). Și-a desfășurat aici activitatea pe parcursul întregii vieți, depunând un efort considerabil și la construcția edificiului (1978-1990).

Debutul său în calitate de actor s-a produs la o lună de la angajare în teatrul sus-numit, în rolul Surugiului din piesa „Chirița din Iași sau două fete și-o neneacă” de V. Alecsandri în regia lui B. Harcenco, spectacol de inaugurare a trupei moldovenești (septembrie 1957).

A interpretat roluri de excepție, printre care: Ion Nebunul în spectacolul după piesa lui I. L. Caragiale „Năpasta” (1964; regia B. Harcenco); Alfred Herțog „Alfred Herțog mort de trei ori” după A. Galiev (1972; regia A. Pânzaru); Aristarh „Oameni energici” după V. Șukșin (1975; regia A. Pânzaru); Despot-Vodă, într-un spectacol cu același nume, după drama lui V. Alecsandri (1982; regia A. Pânzaru); Agachi Flutur,

după piesa lui V. Alecsandri (1987; regia A. Pânzaru); Iulius Cezar din spectacolul „Ovidiu” după V. Alecsandri (2001; regia D. Griciuc) ș.a.

În 1967 s-a lansat în cinematografie, la Studioul „Moldova-Film”, în rolul lui Ivan Turbincă din filmul „Se caută un paznic”, după povestea „Ivan Turbincă” de I. Creangă, în regia lui Gh. Vodă și după scenariul lui Vl. Ioviță. A realizat roluri memorabile în numeroase filme, printre care: Mihai Adam, în filmul „Această clipă” (1968; regia și scenariul Em. Loteanu); Obadă în „Singur în fața dragostei” după romanul omonim al lui A. Busuioc (1969; regia Gh. Vodă); Andrei Spierea „Povârnișul” (1970; regia I. Burghiu; scenariu I. Burghiu, Vl. Beșleagă, V. Rojkovski); Batâr „Rădăcinile vieții” (1973; regia N. Ghibu); Dimitrie Cantemir „Dimitrie Cantemir” (1973; regia Vl. Ioviță, V. Calășnicov); Petrache „Podurile” (1973; regia V. Pascaru, scenariu E. Volodarski, V. Pascaru); Andrei Răzlog „Bărbații încărunțesc devreme” (1974; regia V. Pascaru, scenariu M. Melnic); sublocotenentul Volentir „Zona atenției deosebite” (1977; regia A. Malinkov, scenariu E. Meseașev); Budulai „Țiganul” (1979; regia A. Blank; scenariu N. Kalinina, A. Blank, R. Kușnerovici); Verșigora „De la Bug până la Vistula” (1980; regia T. Levciuk; scenariu I. Bolgarin, V. Smirnov); Golovin „Vânătoarea de cerbi” (1981; regia I. Borețki, scenariu M. Rudnicov); Serghei Skiba „Un incident în zona 36-80” (1982; regia M. Tumașivili,

scenariul E. Meseașev); Budulai „Întoarcerea lui Budulai” (1985; regia A. Blank; scenariul N. Kalinina, A. Mariatov) ș.a.

A interpretat peste 150 de roluri, trăite pe scenă și pe platoul de filmare în Republica Moldova, dar și în spațiul ex-sovietic, în Spania, Cehia, Germania, Bulgaria, Polonia, Argentina ș.a.

S-a afirmat și în calitate de regizor, montând spectacolele: „Năpasta” de I. L. Caragiale (1983); „Amurg”, după piesa lui Al. Dudarev (1984); „Frumos și sfânt” de I. Druță (1988); „Viața asta-i scurtă tare...”, spectacol meditativ-distractiv; „Preșul” de I. Băieșu (1993); „Visul unei nopți de mai” după piesa „Trei crai de la răsărit” de B. P. Hasdeu (2009) ș.a.

Mihai Volontir este cunoscut și ca interpret de muzică, lansându-se mai întâi în spectacole (1957), apoi în filme (1967), la îndemnul fraților P. Teodorovici și I. Aldea-Teodorovici. În repertoriul său sunt peste 50 de melodii solo și în duet cu A. Ciumac și S. Volontir. Au devenit șlagăre piesele în interpretarea sa: „Cântecul prietenilor” (1985; muzică P. Teodorovici, text Gr. Vieru), „Viața este scurtă tare” (1985; cântec popular), „Au crescut copilele” (2008; muzică G. Toporeț, text D. Matcovschi), „Durere” (2008; muzică B. Polin, text Gr. Vieru), „Fericire” (2008; muzică B. Polin, text D. Matcovschi), „Rugă” (2008; muzică G. Toporeț, text D. Matcovschi), „Toamna noastră” (2008; muzică B. Polin, text D. Matcovschi), „Viața”

(2008; muzică A. Chiriac, text Gr. Vieru), „Avem un dor, o casă” (2014; muzică A. Chiriac, text D. Matcovschi) „Moldovenii când se strâng” (2014; cântec popular) ș.a.

Deputat în primul Parlament al Republicii Moldova (1990-1994), semnatar al Declarației de Independență a Republicii Moldova (1991).

Pentru interpretarea numeroaselor roluri memorabile, a fost distins cu multiple premii în cinematografie și în teatru.

Mențiuni și distincții: Artist emerit din RSS Moldovenească (1966), Ordinul „Insigna de Onoare” (1971), Artist al poporului din RSS Moldovenească (1974), Medalia „Meritul Civic” (1974), Artist al poporului din URSS (1984), „Ordinul Republicii” (2000), Cel mai bun actor al sec. XX al cinematografului moldovenești (2000), Medalia Academiei de Științe a Moldovei „D. Cantemir” (2009), Medalia de aur „Pentru creativitate” (2012), Ordinul „Steaua României” în grad de Comandor (2015) ș.a.

Doctor honoris causa al Academiei de Științe a Moldovei (2009). Cetățean de onoare al orașului Gdansk (Polonia, 1979), al municipiului Bălți (2009), al raionului Șoldănești (2012), al municipiului Chișinău (2014) etc.

În 2014, Societatea „Moldcinema” a realizat filmul documentar „Iubirile lui Mihai Volontir” (producător A. Mateevici, regia M. Chistruga, Vl. Druck, scenariu D. Olărescu), prezentat în premieră la Festivalul de Film Documentar „Cronograf” de la Chișinău (2015).

Întru înveșnicirea memoriei actorului, la Bălți, Sala mică a Teatrului Național „V. Alecsandri” poartă numele lui Mihai Volontir. Pe casa unde a locuit a fost instalată o placă comemorativă (2018), iar pe Aleea Clasicilor Culturii Naționale a fost montat un bust (2019). În anul 2019, Banca Națională a Moldovei a emis o monedă comemorativă „Mihai Volontir – 85 de ani de la naștere”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 93; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 110-111; „Calendar Național 2019”. – Chișinău, 2019. – P. 100-101.

Bibliografie selectivă:

Mihai Volontir, rol cu rol și-o viață de om : Biobibliografie / Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu” Bălți ; alcăt.: Svetlana Boico. – Bălți : [S. n.], 2021. – 216 p. : fot.

Rec.: Corghenci, Ludmila // Magazin bibliologic. – 2022. – Nr 1/2. – P. 103-104.

Mihai Volontir sau despre vocația omenescului / col. de red.: Ana-Maria Plămădeală, Dumitru Olărescu, Ana Ghilaș ; surse fotografice: Pavel Balan [et al.]. – [Chișinău] : Știința, 2021. – 268 p. : fot. – (Personalități notorii).

Volontir, Valerie. Dialog cu actorul, regizorul și interpretul Mihai Volontir : Inedit / Valerie Volontir ; editor: Iurie Bârsă. – Chișinău : Arc, 2016. – 128 p. : fot.

Rec.: O carte dedicată maestrului Mihai Volontir // Natura. – 2019. – Nr 4. – P. 14.

Baciu, Gheorghe. Volontir Mihai // Personalități notorii ale neamului : 140 de destine / Gheorghe Baciu ; consultant istoric: Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 209-210.

Ghilaș, Ana. Actorul în crototopul spectacolului – Mihai Volontir // Ghilaș, Ana. Discursul teatral – între text și contexte / Ana Ghilaș. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 127-151.

„Iubirile lui Mihai Volontir”, ultimul film documentar despre legendarul Actor // MoldCinema, 2014 / material: Flacăra TV & Film, Luminița Dumbrăveanu ; sursa fot.: capturi video ; video: MoldCinema, Moldova 1 TV, Flacăra Film // Flacăra TV & Film : Studioul de producție audiovizuală : [site]. – URL: <http://flacaratv.md/iubirile-lui-mihai-volontir-ultimul-film-despre-legendarul-actor-moldcinema-2014.html> (accesat: 02.08.2023).

Mândăcanu, Angela. Scrisoare către tine, bădiță Mihai! Pleacă oameni, cei mai oameni dintre noi : [Mihai Volontir, 85 de ani de la naștere (9 martie 1934 – 15 septembrie 2015)] / Angela Mândăcanu // Literatura și arta. – 2019. – 14 mar. – P. 6.

Mândăcanu, Angela. Un buchet de gânduri voluntire. Bădiță Volontir : [despre maestrul Mihai Volontir] / Angela Mândăcanu // Literatura și arta. – 2019. – 4 apr. – P. 6.

Mihai Volontir // Muntean, Ivan. Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Reațchii. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 155.

Potârniche, Mihai. Mihai Volontir / Mihai Potârniche // Potârniche, Mihai. Anotimpurile neamului : album-fotografie / Mihai Potârniche. – [Chișinău] : Arc, 2019. – P. 154-155 : fot.

Rîpeanu, Bujor T. Volontir Mihai // Rîpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cinești, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 605.

Roșca, Denis. Volontir Mihai // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 618.

Volontir Mihai // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 365-369.

Volontir Mihai // Laureații ai Medaliei de Aur a Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 114-117.

Volontir, Valerie. Ce mai faci bade... / Valerie Volontir // Natura. – 2019. – Nr 4. – P. 14.

Elena Barbos-Balinschi

Andrei TESTEMIȚANU **1954**

Medic, doctor în medicină, conferențiar universitar, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la Chișinău, la 9 martie 1954, în familia eminentului medic și om de stat Nicolae Testemițanu.

A absolvit, în 1971, Școala Medie nr. 1 din Chișinău (actualmente, Liceul Teoretic „Gh. Asachi”). Între anii 1971-1977, și-a făcut studiile la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău, Facultatea de Medicină Generală, după care, timp de doi ani (1977-1979), a urmat secundariatul clinic la Centrul Științific Unional în Domeniul Cardi-

ologiei din Moscova, al cărui director era academicianul E. Ceazov, laureat al Premiului Nobel pentru Pace. Își face doctoratul, de asemenea, la Moscova, studiind trei ani în cadrul Centrului Științific Unional în Domeniul Cardiologiei. Conducător științific al tezei de doctorat în medicină i-a fost N. Muharlemov, un nume bine cunoscut în domeniu.

După susținerea tezei (1983), a revenit la Chișinău, la Institutul de Cardiologie. A fost primul care a efectuat studii ecografice ale cordului și ale vaselor magistrale la proaspăt înființatul institut, fiind și întemeietorul unei întregi școli în acest domeniu. A efectuat numeroase deplasări pentru studierea răspândirii maladiilor cardiace în Moldova.

În anul 1989 s-a transferat la Centrul Republican de Diagnosticare Medicală, care abia își deschisese ușile, unde a înființat Secția de ultrasonografie a inimii și a vaselor magistrale, al cărei șef a devenit. Pe parcursul anilor, s-a manifestat ca un adept al metodelor inovatoare, folosind echipamente moderne de diagnosticare. În 2010 a fost numit, prin concurs, în funcția de director general al IMSP Centrul Republican de Diagnosticare Medicală, funcție pe care o va ocupa până în 2022, în prezent este prim-vice-direc-tor al acestei instituții de sănătate.

În perioada când a condus Centrul de Diagnosticare, a dotat instituția cu aparat modern. Tot la inițiativa sa, în anul 2012, s-a început renovarea Laboratorului de

diagnostic clinic, cu consimțământul Ministerului Sănătății din Moldova și cu susținerea Companiei Naționale de Asigurări în Medicină. Sub conducerea sa, IMSP Centrul Republican de Diagnosticare Medicală a devenit baza clinică a Universității de Stat de Medicină și Farmacie (USMF) „N. Testemițanu” în instruirea universitară și postuniversitară la specialitățile „Imagistică” și „Medicină de laborator”. Din anul 2000 este titularul cursului de ultrasonografie la USMF „N. Testemițanu”.

A depus eforturi considerabile pentru consolidarea serviciului ecografic din Republica Moldova, prin pregătirea cadrelor performante și întemeind, în anul 1996, Societatea Medicilor-Ecografști. Este până în prezent specialistul principal (expertul) Ministerului Sănătății în ecografie. În anul 2007 a fondat Societatea de Ultrasonografie în Medicină și Biologie, recunoscută pe plan internațional, fiind parte din Federația Societăților de Ultrasonografie în Medicină și Biologie din Europa (EFSUMB). Este președintele onorific al acestei societăți.

Pe lângă munca sa de manager în sănătate, din 1990, deține funcția de specialist principal al Ministerului Sănătății în domeniul imagisticii, iar din 1999 este președintele Comisiei de atestare a medicilor ecografști a Ministerului Sănătății al Republicii Moldova. Prin aportul său personal, în republică au avut loc un șir de conferințe și simpozioane internaționale cu participarea savanților din mai multe țări.

Pentru merite deosebite în domeniul ocrotirii sănătății publice a fost decorat cu următoarele distincții: Insigna „Eminent al ocrotirii sănătății al URSS (1991); Diplomă de onoare a Ministerului Sănătății al Republicii Moldova pentru aportul considerabil la îmbunătățirea asistenței medicale acordate populației (2004); Medalia „N. Testemițanu” (2004); Ordinul „Gloria Muncii” (2012); Diploma de gradul întâi a Guvernului Republicii Moldova pentru activitate îndelungată și rodnică în domeniul ocrotirii sănătății publice, profesionalism, devotament, rezultate remarcabile în depistarea diverselor maladii și tratarea acestora, precum și cu ocazia Zilei Mondiale a Sănătății (2013); Certificatul Galei Premiilor în Sănătate; Premiul pentru „Cel mai performant management al instituției medicale”, pentru performanță, profesionalism și dedicație în domeniul de activitate (2014).

În 2015, pentru merite deosebite în domeniul ocrotirii sănătății, contribuție la implementarea metodelor avansate de diagnostic și tratament precum și pentru înalt profesionalism, i se conferă „Ordinul Republicii” (2015).

Bibliografie:

Caracteristica clinico-funcțională și ecografică a parametrilor hemodinamicii centrale și celei pulmonare la pacienții cu astm bronșic / Constantin Martîniuc, Ana Moscovciuc, Nicolae Nalivaico, Andrei Testemițanu [et al.] // Sănătate

publică, economie și management în medicină. – 2012. – Nr 4 (43). – P. 58-60.

Testemițanu, Andrei. Experiința monitorizării ambulatorii a tensiunii arteriale / Andrei Testemițanu, Anatol Crețu, Mihai Eftodi // Info-Med. – 2003. – Nr 2. – P. 40-42.

Testemițanu, Andrei. Tata ne-a educat în spiritul dragostei de muncă și de neam / Andrei Testemițanu // Stici, Ion. Nicolae Testemițanu – viguros stejar al neamului / Ion Stici. – Ghișinău : Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 596-608.

Тестемичану, Андрей. Новые подходы к оценке функционального состояния миокарда при дилатационной кардиомиопатии / Андрей Тестемичану // Новые методы диагностики и лечения, фундаментальные исследования в кардиологии, диспансеризация населения, профилактика артериальной гипертензии и ИБС в свете решений XXVII съезда КПСС : Тез. докл., IV всесоюзного съезда кардиологов. – Москва, 1986. – P. 126.

****Тестемичану, Андрей.** О роли изменений диастолы сердца в механизмах развития недостаточности кровообращения / Андрей Тестемичану // Терапевтический архив. – 1983. – Nr 5. – P. 130-134.

Andrei Testemițanu // Muntean, Ivan. Cavaleri ai Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Raetchi. – Chișinău : [S. n.]. – P. 346.

Andrei Testemițanu – personalitate marcantă în medicină // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2014. – Nr 1 (52). – P. 79-80.

Roșca, Denis. Testemițanu Andrei // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 563-564.

Ana Struță

**Aurica DICUSARĂ
(BASARABEANCA)
1964**

Interpretă de muzică patriotică, ușoară și populară, cantautoare, Artistă emerită, promoare a valorilor naționale.

Cunoscută cu numele artistic Basarabeanca.

S-a născut la 11 martie 1964 în s. Ghiduleni, rn. Rezina, în familia lui Ioachim și a Dochiței Cuiban (născută Gheorghiu).

După absolvirea școlii medii din s. Cuizăuca, rn. Rezi-na, unde cântă în ansamblul de muzică ușoară, își continuă studiile la Colegiul de Comerț din Chișinău (1981-1983), domeniu în care activează o perioadă după absolvire, până revine la pasiunea copilăriei – muzica.

A debutat în calitate de interpretă cu piesa „Cântec de neam” (2008). S-a făcut remarcată de publicul larg după evenimentele din 7 aprilie 2009, cu piesa „Strigăt”, dedicată tragicilor evenimente, devenind una din vocile purtătoare de mesaj patriotic ale timpului.

S-a prezentat în lumea muzicii autohtone în 2010, cu albumul „Din glia străbună...”, ce cuprindea 15 piese în stil popular: „Din glia străbună...”, „Ne este dragă viața”, „Cântec

de neam”, „Bun și acru”, „Cororii”, „Obiceiul strămoșesc”, „De noi depinde”, „Omule”, „Opincuța”, „Speranțe”, „Păstrează tinerețea”, „Solo de iubire”, „Soțul meu”, „Strigăt”, „Colind”.

Interpretează propriile compoziții, scriind muzica și versurile la cele circa 40 de piese ale sale, singura excepție fiind piesa „Moș Crăciun” (text A. Păunescu, muzică E. Doga), pentru care a lansat videoclipul omonim (scenariu, producător L. Dumbrăveanu, regizor S. Ciorescu; 2012).

În 2014, editează cel de-al doilea compact-disc, intitulat „Basarabie, nu plânge!: Cântece de Dor și Neam”, ce cuprinde piesele: „Drag mi-i omul simplu”, „Ce frumos tangou”, „Hai la Hora Neamului”, „Basarabie, nu plânge”, „Cântec de Neam”, „Ne este dragă viața”, „Om de omenie (soțului meu)”, „Mamei mă închin”, „Din glia străbună”, „Cântă fluieraș (exod)”, „Păstrează tinerețea”, „Bun și acru” „Nemărginire (dedicație Eugen Doga)”, „Caut armonia”, „Lume, te iubesc”, „Alerg”, „Strigăt (7 Aprilie 2009)”, „În bătaia vântului (războiului din Transnistria)”, „De noi depinde (deportări)”, „Alerg (vocalize)”.

Pe muzica sa, în 2013, este realizat la Radio Moldova spectacolul „Copiii în cătușele Siberiei” (după S.Vangheli). De asemenea, interpretează vocalize pentru filme documentare cu subiecte religioase și istorice, produse de Flacăra TV & Film Chișinău (studiou de filme și videoCLIPuri documentare).

Publicul a îndrăgit-o și datorită colindului „În casa românului”, lansat la Televiziunea Națională (2015), și cântecelor: „Să ne cântăm ogorul” (2015), „Țipă pământul (lupta imperiilor)” (2015), „Alegem iubirea”, „Primăvara mea”, „Vatra Moldova” (2016).

Pentru Aurica Dicusară (Basarabeanca) cântecul nu-i o meserie, e o revelație. E autoarea unui stil de muzică lirică, în care se promovează valori și idealuri naționale. Cântecurile sale sunt melodii de succes, fiind transmise la mai multe posturi de radio și TV din Republica Moldova și România și preluate în repertoriu și de alți interpreți, printre care Irina Loghin (piesele „Basarabie, nu plânge”, „Glie străbună”, „Opincuța”, „Bun și acru” ș.a.).

În 2016, la decizia Secției Umanistice și Arte, aprobată de Consiliul suprem pentru știință și dezvoltarea tehnologică al Academiei de Științe a Moldovei cu prilejul aniversării a 25-a de la proclamarea Independenței Republicii Moldova și pentru merite în dezvoltarea artei muzicale, contribuție la promovarea valorilor culturale și succese în activitatea de creație, i s-a conferit titlul onorific „Artistă emerită”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 115-116.

Bibliografie selectivă:

Dicusară, Aurica (Basarabeanca). Basarabie, nu plânge! : Cântece de Dor și Neam / muzică, versuri și interpretare: Aurica Dicusară (Basarabeanca) ; aranjament muzical și back

vocal: Sandu Gorgos ; regie de sunet: Sergiu Teacă. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 1 compact disc digital audio.

Dicusară, Aurica (Basarabeanca). Din glia străbună... / Aurica Dicusară (Basarabeanca) ; aranjament muzical: Sandu Gorgos ; regizor de sunet: Sergiu Teacă. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 1 compact disc digital audio.

Dicusară, Aurica (Basarabeanca). Aurica Dicusară (Basarabeanca): Prefer să las cântecurile mele să zboare singure...” : [interviu cu interpreta Aurica Dicusară (Basarabeanca)] / consemnare: Gheorghe Budeanu // Natura. – 2014. – Nr 3. – P. 1, 9 ; [Resursă electronică]. – URL: <http://flacaratv.md/interviuri-de-sarbatori-gheorghe-budeanu-aurica-basarabeanca-autoarea-muzicii-de-neam.html>.

Dicusară, Aurica (Basarabeanca). Numai Acasă, numai în țara mea, mă simt liberă ca pasărea și ușoară ca pana... / interviu realizat de Tudor Iașenco // 30 de întrebări de-acasă : [culegere de interviuri cu personalități marcante din Republica Moldova a ziariștilor de la săptămânalul regional independent „Cuvântul”]. Vol. 4. – Rezina : [S. n.], 2016 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – P. 31-38 ; [Resursă electronică]. – URL: <http://flacaratv.md/cantautoarea-basarabeanca-numai-acasa-numai-in-tara-mea-simt-libera-ca-pasarea-si-usoara-ca-pana.html>.

Aurica Dicusară [Basarabeanca] : [canalul de muzică și videoclipuri al Auricăi Dicusară (Basarabeanca), cantautoare, interpretă de muzică patriotică, ușoară, populară]. – URL: <https://www.youtube.com/@Basarabeanca2009/about> (accesat: 02.08.2023).

Cantautoarei Aurica Basarabeanca i-a fost conferit titlul Artistă Emerita la propunerea AȘM / material: Studioul Flacăra TV & Film ; fot.: Aurica Basarabeanca ; video: Flacăra

Film // Flacăra TV & Film : Studioul de producție audiovizuală : [site]. – URL: <http://flacaratv.md/cantautoarei-aurica-basarabeanca-i-a-fost-conferit-titulul-artista-emerita.html> (accesat: 02.08.2023).

Dumbrăveanu, Luminița. Fenomenul artistic Basarabeanca: purtător de voce și cuvânt al românilor din Basarabia / Luminița Dumbrăveanu // 30 de întrebări de-acasă : [culegere de interviuri cu personalități marcante din Republica Moldova a ziariștilor de la săptămânalul regional independent „Cuvântul”]. Vol. 4. – Rezina : [S. n.], 2016 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – P. 29-30.

Grigorescu, Grigore. Orfeica orheiencă – Basarabeanca : [din creația cantautoarei Aurica Basarabeanca] / Grigore Grigorescu // Realități culturale. – 2020. – Nr 6. – P. 8-9 ; Realități culturale. – 2022. – Nr 6. – P. 15-16.

videoCLIP Flacăra Film: Moș Crăciun” (vs. Moș Gerilă) cu Aurica Dicusară Basarabeanca / producție: Flacăra Film ; producător general: Studioul Flacăra TV & Film // Flacăra TV & Film : Studioul de producție audiovizuală : [site]. – URL: <http://flacaratv.md/primul-videoclip-flacara-film-aurica-dicusara-basarabeanca-mos-craciun-vs-mos-gerila.html> (accesat: 02.08.2023).

Elena Barbos-Balinschi

Alexei SÎCIOȘ
1923-2001

Chimist, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, inventator.

S-a născut la 30 martie 1924 în s. Nicolaevka, rn. Fiodorovka, reg. Rostov-pe-Don, Rusia. A decedat în 2001 la Chișinău.

A urmat școala medie din Taganrog (1940-1941), după care a fost mobilizat în rândurile armatei sovietice și a participat la cel de-Al Doilea Război Mondial. În 1947 s-a demobilizat și a fost admis la studii la Facultatea de Chimie a Universității din Rostov, pe care a absolvit-o cu mențiune (1947-1952). Între anii 1953-1956 a făcut aspirantura (doctorantura) la Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova (USM)). În 1958 a susținut teza de doctor în științe chimice cu tema: „Studiul fizico-chimic asupra formării complexilor între ionii unor metale cu acizii citric și malic”. Ulterior a susținut și teza de doctor habilitat în același domeniu cu tema: „Proprietăți catalitice ale unor compuși coordinațivi ai metalelor tranzitionale în reacții de tip cataliză, peroxidază și oxidază” (1971). În 1973 i s-a conferit titlul

științifico-didactic de profesor universitar.

Și-a început activitatea profesională la Uzina Electrotehnică de Porțelan (1952-1953). Ulterior, a fost cercetător științific la filiala Academiei de Științe a Moldovei, Secția de chimie anorganică (1956-1959). Din 1959 a fost angajat la USM, la Catedra de chimie fizică, unde a parcurs toate treptele de activitate didactică, începând cu titlul de docent (conferențiar) (1959-1967), cercetător științific superior (1967-1969), profesor universitar (din 1973), ulterior șef al aceleiași catedre (1973-1989). Concomitent, a exercitat și funcția de prorector pentru activitate științifică a USM (1974-1989). În 1989-2001 și-a continuat activitatea în cadrul Catedrei chimie fizică. Pe parcursul a 45 de ani de activitate didactică a ținut cursuri la următoarele discipline: chimie fizică (cinetică și cataliză), structura substanței, chimie cuantică, cataliza aplicativă ș.a. A exercitat și funcția de președinte al Consiliului științific specializat de susținere a tezelor de doctor în chimie, președinte al Comisiei științifice universitare, membru al Comisiei științifico-metodice a Ministerului Învățământului din Republica Moldova.

Pe lângă activitatea didactică, a desfășurat și una de cercetare științifică. Sub conducerea și îndrumarea sa au fost susținute peste 22 de teze de doctor, inclusiv patru de doctor habilitat în chimie, de către cadrele didactice și cercetătorii din Republica Mol-

dova, precum și din Germania, Vietnam, Guineea, Siria ș.a. Este fondatorul Școlii științifice internaționale „Cataliza omogenă în procesele de oxidoreducere inițiată de compuși”. A fost organizator al Conferinței internaționale a șefilor de catedră de la facultățile de chimie ale universităților din URSS (1985). A fost conducător al contractelor de producere, cu rezultate implementate la diferite întreprinderi.

A publicat peste 300 de lucrări științifice, dintre care cinci monografii, îndrumare metodice, articole științifice, comunicări științifice, înregistrate 10 certificate de autor. Printre acestea: monografia „Aspectele fundamentale și aplicative ale catalizei omogene prin compuși ai metalelor tranziționale” în 2 vol. (2002); „Cataliza moleculară”, Partea I; „Cataliza omogenă prin combinațiile coordinative ale metalelor de tranziție”; „Reacțiile catalitice și ocrotirea mediului înconjurător” ș.a.

Pentru activitatea sa prodigioasă a fost apreciat cu distincții de stat: titlul onorific „Om emerit” (1983), Medalia „Meritul Civic” (1995), Laureat al Premiului de Stat pentru știință (1998).

Bibliografie:

***Reacțiile catalitice și ocrotirea mediului înconjurător** / A. Sîciov, Gh. Duca, Iu. Skurlatov [et al.]. – Chișinău : Știința. – 1983. – 272 p.

Sîciov, A. Cataliza moleculară. Partea 1-a : Cataliza omogenă prin combinațiile coordinative ale metalelor de tranziție / Alexei Sîciov, Victor Isac. – Chișinău : USM, 1997. – 95 p.

Исак, В. Г. Физические методы исследования в вопросах и ответах: Учеб. пособие для студентов хим. фак. / В. Г. Исак, Н. Г. Чеботарь, А. П. Гуля; отв. ред.: А. Я. Сычёв. – Кишинёв : КГУ, 1988. – 103 p.

Сычёв, А. Я. Координационные соединения марганца в катализе / А. Я. Сычёв, В. Г. Исак. – Кишинёв : Штиинца, 1990. – 321 p.

Сычёв, А. Я. Окислительно-восстановительный катализ комплексами металлов / А. Я. Сычёв. – Штиинца : Кишинев, 1976. – 132 p.

Сычёв, А. Я. Окислительно-восстановительный катализ комплексами переходных металлов / А. Я. Сычёв, В. Г. Исак. – Кишинев: [S.l.], 1984. – 187 p.

Сычёв А. Я. Фундаментальные и прикладные аспекты гомогенного катализа металлокомплексами. Оксидные и пероксидные системы. Часть I / А. Я. Сычёв, Г. Г. Дука. – Кишинёв : Изд. Центр Молдавского госуниверситета, 2002. – 442 p.

Сычёв А. Я. Фундаментальные и прикладные аспекты гомогенного катализа металлокомплексами. Оксидные и пероксидные системы. Часть II / А. Я. Сычёв, Г. Г. Дука. – Кишинёв : Изд. Центр Молдавского госуниверситета, 2002. – 380 p.

Sîciov, A. Cataliza omogenă a proceselor de oxido-reducere prin compuși coordinativi și fenomene de sorbție / A. Sîciov, C. Tudoreanu, V. Țipleacov // Anale științifice ale Universității de Stat din Moldova (1946-1996). – Chișinău : [S. n.], 1996. – P. 132-137.

Sîciov, A. Folosirea acidului dihidroxifumaric pentru îmbunătățirea calității vinurilor seci / A. Sîciov, Gh. Duca // Pomicultura, viticultura și vinificația Moldovei. – 1985. – Nr 12. – P. 39-41.

Влияние дигидроксифумаровой кислоты на окисление (+) катехина реактивом фентона / А. А. Сычёв, Г. Г. Дука, М. В. Гонца [и др.] // Координационная химия. – 1991. – Том 17, вып. 12. – P. 1654-1657.

Каталитическое окисление легкоокисляемых молекулярных кислородом в нейтральных водных средах. Часть 1. Кинетические закономерности / А. А. Сычёв, В. Г. Исак, Л. И. Бударин [и др.] // Журнал физической химии. – 1993. – Том 67, nr 11. – P. 2160-2163.

Сычёв, А. Я. Катализ пероксидазные свойства координационных соединений марганца // Успехи химии. – 1993. – Том 62, nr 3. – P. 303-315.

Сычёв, А. Я. Кинетика окисления альдегидов реактивом Фентона / А. Я. Сычёв, В. Г. Исак, Ж. О. Аникина // Журнал физической химии. – 1996. – Том 70, nr 8. – P. 1534-1536.

Musteață, V. Alexei Sicev, 1924-2001 : Biobibliografie / V. Musteață, V. Mozolevski; red.: V. Musteață. – Chișinău : USM, 2006. – 75 p.

Batîr, Dumitru. Creativitatea începe de la curiozitate : [despre Alexei Sîciov, doctor habilitat în chimie (1923-2001)] / Dumitru Batîr // Florile dalbe. – 1998. – 1 sept. – P. 3.

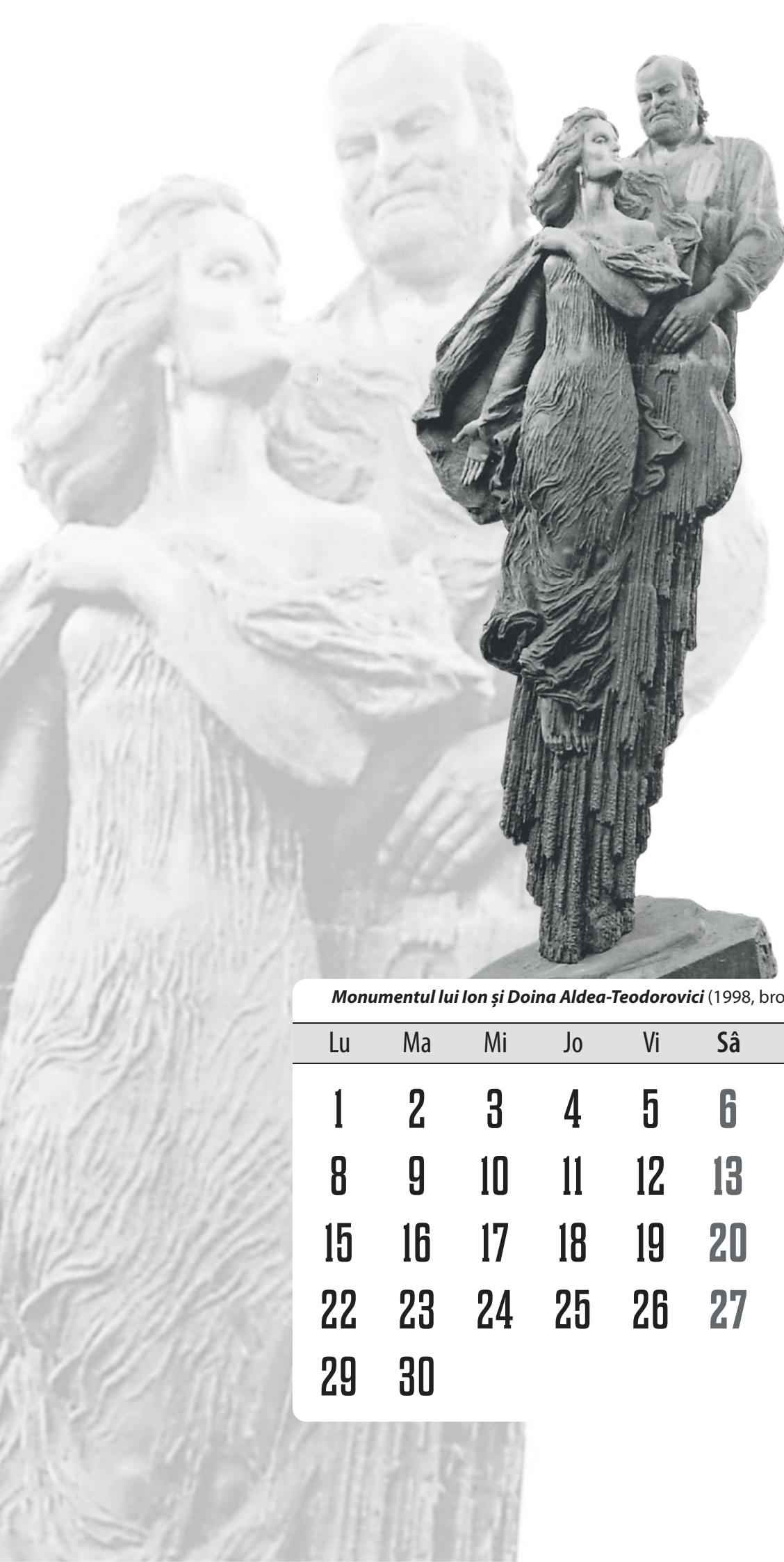
Batîr, Dumitru. Cuna asiduității : [despre Alexei Sîciov, doctor habilitat în chimie (1923-2001)] / Dumitru Batîr // Moldova suverană. – 1998. – 10 sept. – P. 2.

Sîciov Alexei // Rusnac, Gheorghe. Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001) : Dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2001. – P. 183-184.

Maria S. Ciobanu

Aprilie

2024

Monumentul lui Ion și Doina Aldea-Teodorovici (1998, bronz)

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sâ	Du
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

80 de ani de la nașterea lui **Cornel Patrichi**, balerin român, coreograf și actor (1 apr. 1944 – 5 apr. 2016). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 139.*

75 de ani de la nașterea lui **Anatol Vidrașcu**, redactor, editor, om de afaceri, fondator și director al Grupului Editorial „Litera” (2 apr. 1949). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 141-142; 2019, p. 133.*

60 de ani de la nașterea lui **Ghenadie Postolache**, poet, prozator și scenarist (2 apr. 1964). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 142-143.*

160 de ani de la nașterea lui **Vasili Gutor**, violoncelist, compozitor, dirijor, profesor (4 apr. 1864 – 16 mar. 1947). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 119; 2012, p. 111.*

75 de ani de la înființarea NATO (4 apr. 1949).

140 de ani de la nașterea lui **Ion Inculeț**, om politic român, președinte al Sfatului Țării și al Republicii Democratice Moldovenești, membru titular al Academiei Române (5 apr. 1884 – 19 noiem. 1940). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 311-313; 2010, p. 230.*

65 de ani de la nașterea lui **Valentin Burlacu**, istoric, pedagog, manager, doctor în științe istorice, conferențiar universitar (6 apr. 1959).

60 de ani de la nașterea lui **Emil Dragnev**, istoric medievist, doctor în istorie, conferențiar universitar (6 apr. 1964). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 144-145.*

100 de ani de la nașterea lui **Mihai Baltaru**, medic psihiatru român, memorialist, membrul Asociației Culturale Pro Basarabia și Bucovina, Filiala „C. Stere” din Iași, originar din jud. Soroca (6 apr. 1924 – 17 mar. 2010).

70 de ani de la nașterea lui **Ion Aldea-Teodorovici**, compozitor și interpret de muzică ușoară, Artist emerit (7 apr. 1954 – 30 oct. 1992). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 122-123; 2014, p. 145-146; 2019, p. 137.*

90 de ani de la nașterea lui **Mihai Izman**, matematician, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar universitar (8 apr. 1934 – 24 sept. 2008). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 147-148.*

110 ani de la nașterea **Mariei Banuș**, poetă, eseistă și traducătoare (10 apr. 1914 – 14 iul. 1999).

170 de ani de la nașterea lui **Ioan S. Nenițescu**, dramaturg, monograf, prozator, membru corespondent al Academiei Române (11 apr. 1854 – 23 febr. 1901).

90 de ani de la nașterea lui **Florea F. Dudiță**, primul inginer român ales membru corespondent al Asociației Inginerilor Germani, membru de onoare al Academiei de Științe Tehnice din România (12 apr. 1934).

80 de ani de la nașterea lui **George Anca**, scriitor român, poet, prozator, dramaturg, jurnalist, specialist în indianistică, doctor în filologie, traducător și eseist specializat în literatura sanscrită și orientală, lector universitar, redactor, editor (12 apr. 1944 – 26 febr. 2020).

110 ani de la nașterea lui **Bogdan Istru**, poet, prozator, publicist și traducător (13 apr. 1914 – 25 mar. 1993). *A se vedea și art. din CB 1994, p. 75-76; CN 2004, p. 126-127; 2014, p. 150-151.*

100 de ani de la nașterea lui **Alexandru Lungu**, poet, artist plastic și medic român, stabilit în Germania (13 apr. 1924 – 24 iun. 2008). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 128-129; 2009, p. 70; 2014, p. 151-152; 2019, p. 143-144.*

110 ani de la nașterea **Valentinei Parfentiev**, medic-morfolog și anatomist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar (14 apr. 1914 – 20 mar. 1996). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 152.*

120 de ani de la nașterea lui **Arthur Văitoianu**, general de armată, om politic român, prim-ministru, ministru de interne, originar din Basarabia (14 apr. 1864 – 17 iun. 1956).

100 de ani de la nașterea lui

George Munteanu, critic și istoric literar român, scriitor, doctor în filologie, profesor universitar, originar din Orhei (14 apr. 1924 – 8 noiem. 2001). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 92-93.*

120 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Ceglokoff**, pictor și grafician român, originar din Basarabia (15 apr. 1904 – 7 mai 1964). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 131.*

80 de ani de la nașterea lui **Laurențiu Mircea Popescu**, medic român, profesor universitar, membru titular al Academiei Române, președinte al Academiei de Științe Medicale, senator (15 apr. 1944 – 3 aug. 2015).

145 de ani de la nașterea lui **Gala Galaction**, prozator, publicist, memorialist, teolog, profesor și traducător român (16 apr. 1879 – 8 mar. 1961). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 94-100; CN 2004, p. 131-133; 2019, p. 146-147.*

70 de ani de la nașterea lui **Vasile Popa**, jurist român, doctor în drept, profesor universitar, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (16 apr. 1954 – 4 noiem. 2005). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 153-154.*

180 de ani de la nașterea lui **Anatole France**, prozator și poet francez, critic literar, biograf, bibliotecar (16 apr. 1844 – 12 oct. 1924). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 133-135.*

130 de ani de la nașterea lui **Jerzy (Yurii) Neyman**, astronom, matematician, statistician și sociolog polonez-american, membru al Academiei Naționale de Științe a SUA și al Academiei de Științe din Polonia și Suedia, originar din Tighina (16 apr. 1894 – 5 aug. 1981).

100 de ani de la nașterea lui **Henry Mancini**, compozitor, dirijor, pianist și flautist american (16 apr. 1924 – 14 iun. 1994).

130 de ani de la nașterea lui **Pamfil Șeicaru**, ziarist român, director al ziarului „Curentul”, eseist, memorialist, prozator (18 apr. 1894 – 21 oct. 1980).

110 ani de la nașterea lui **Gheorghe Silaș**, doctor inginer și matematician român, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (18 apr. 1914 – 9 mar. 2001). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 156.*

170 de ani de la nașterea lui **Anghel Saligny**, inginer constructor român, profesor universitar, membru titular al Academiei Române, de origine franceză (19 apr. 1854 – 17 iun. 1925). *A se vedea și art. din CN 2014, p.156-157.*

170 de ani de la nașterea lui **George Ștefănescu**, pictor și scenograf român (20 apr. 1914 – 29 oct. 2007).

90 de ani de la nașterea lui **Andrei Negru**, pedagog, antrenor și organizator al educației fizice și sportului, Maestru al sportului, Om emerit (22 apr. 1934).

130 de ani de la nașterea lui **Camil Petrescu**, romancier, dramaturg, poet și publicist român, doctor în filozofie (22 apr. 1894 – 14 mai 1957). *A se vedea și art. din CB 1994, p. 64-67; CN 2004, p. 123-126; 2007, p. 171.*

100 de ani de la nașterea lui **Ion Lucian**, actor român de teatru și film, dramaturg, epigramist (22 apr. 1924 – 31 mar. 2012).

300 de ani de la nașterea lui **Immanuel Kant**, filozof și profesor german (22 apr. 1724 – 12 febr. 1804). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 136-138.*

70 de ani de la nașterea lui **Nicon Ungur**, chimist, doctor habilitat în chimie, conferențiar universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (23 apr. 1954).

130 de ani de la nașterea lui **Gib I. Mihăescu**, prozator și dramaturg român, publicist (23 apr. 1894 – 16 oct. 1935). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 291-293.*

80 de ani de la nașterea **Elenei Mironenco**, muzicolog, doctor habilitat în studiul artelor și culturologie, profesor universitar, Om emerit (24 apr. 1944). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 109-110; 2019, p. 150-151.*

230 de ani de la nașterea lui

Mihail Sturdza, domn al Moldovei (24 apr. 1794 – 8 mai 1884). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 152-158.*

150 de ani de la nașterea lui **Irineu Mihălcescu**, teolog și ierarh ortodox român, Mitropolit al Moldovei, doctor în filozofie, decan al Facultății de Teologie din Chișinău, profesor de teologie, membru post-mortem al Academiei Române (24 apr. 1874 – 5 apr. 1948).

80 de ani de la nașterea lui **Boris Parii**, farmacist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator (25 apr. 1944 – 14 noiem. 2010).

140 de ani de la nașterea lui **Daniel Danilopolu**, fiziolog, medic, profesor universitar, membru al Academiei Române (25 apr. 1884 – 29 apr. 1955).

150 de ani de la nașterea lui **Guglielmo Marconi**, fizician și inventator italian, laureat al Premiului Nobel, membru al Academiei Italiene (25 apr. 1874 – 20 iul. 1937). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 111-112; 2017, p. 279-280.*

70 de ani de la nașterea lui **Leonid Talmaci**, economist, primul guvernator al Băncii Naționale a Moldovei (26 apr. 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 158-159.*

220 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Bibescu**, domn al Țării Românești (26 apr. 1804 – 1 iun. 1873).

120 de ani de la nașterea lui **Ștefan Ghika-Budești**, geolog, petrograf și geotehnician român, membru corespondent al Academiei Române (26 apr. 1904 – 4 aug. 1959).

140 de ani de la nașterea lui **Andrei Iliășencu**, pianist și compozitor, originar din Basarabia, stabilit în Belgia (27 apr. 1884 – 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 160-161.*

90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Roșca**, filozof, politolog, doctor habilitat în filozofie, specialist în domeniul teoriei sociale și al politologiei, membru titular al Academiei de Științe a

Moldovei (27 apr. 1934). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 112-113; 2019, p. 152-153.*

150 de ani de la nașterea lui **Sever Zotta**, arhivar, genealogist, istoric și publicist român, doctor în drept, membru corespondent al Academiei Române (27 apr. 1874 – 10 oct. 1943). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 223-224.*

140 de ani de la nașterea **Lidiei Lipkovski**, interpretă de operă, soprană, profesoară de canto, originară din Basarabia (28 apr. 1884 – 22 mar. 1958). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 141-142.*

60 de ani de la fondarea **Universității Tehnice a Moldovei** (28 apr. 1964).

260 de ani de la nașterea lui **Paul Iorgovici**, filolog, istoric, jurist, cercetător român, printre primii în Banat a scris cu grafie latină (28 apr. 1764 – 21 mar. 1808). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 118-119.*

110 ani de la nașterea lui **Lev Cezza (Katz)**, critic literar și de artă, pedagog, originar din Chișinău (29 apr. 1914 – 17 oct. 1980). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 142-143.*

90 de ani de la nașterea lui **Serghei Lunchevici**, violonist, dirijor și compozitor, Cavaler al „Ordinului Republicii” (29 apr. 1934 – 15 aug. 1995). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 143-144; 2014, p. 161-162; 2019, p. 154.*

70 de ani de la nașterea lui **Andrei Mudrea**, artist plastic, pictor, Maestru emerit în arte, membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (29 apr. 1954 – 15 ian. 2022). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 144-146; 2019, p. 154-156.*

75 de ani de la nașterea lui **Vasile Șoimaru**, economist, doctor în economie, conferențiar universitar, publicist, fotograf, monografist, politician, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, a semnat Declarația de Independență a Republicii Moldova (30 apr. 1949). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 146-148; 2009, p. 113-116; 2014, p. 162-163.*

**Ghenadie
POSTOLACHE**
1964

Poet, prozator și scenarist.
S-a născut la 2 aprilie 1964
la Telenești.

Școala primară o face
la Telenești, apoi, fami-
lia mutându-se cu traiul la
Chișinău, absolvă Școala
nr. 1, actualul Liceu „Gh.
Asachi”. Își continuă studiile
la Facultatea de Jurnalism
a Universității de Stat din
Chișinău (1981-1986).

A fost redactor în Secția
traduceri la editura „Litera-
tura artistică” (1981-1986),
apoi la Studioul „Moldova-
Film” (1986-1990) și la Stu-
dioul „Telefilm-Chișinău”
(1990-1991). În perioada
1991-1995 a fondat și a con-
dus Editura „Axul Z”, apoi
s-a dedicat exclusiv literatu-
rii, scrisului.

După debutul literar cu
volumul de versuri „Nike”
(„Literatura artistică”, 1989),
publică alte două cărți de
poezie: „Isaia” („Axul Z”,
1992) și „Rafail” („Universul”,
1995). Ulterior, se consacră
prozei, publicând într-un
ritm susținut: „Sezonul cer-
șetorilor”, nuvele („Cartier”,
1998); „Rondul”, roman
(Cartier, 2000); „Cavaleri și
paharnici”, roman („Dacia”,
2003); „Coffee-house”, nuve-

le („Periscop”, 2006); „Șap-
te mii”, roman („Periscop”,
2007); „Foc grecesc”, roman
(„Grafema Libris”, 2009); „Ore
particulare de fotosinteză”,
roman („Professional Ser-
vice”, 2011); „Elegia unui pi-
caj”, roman, 2013; „Pastora-
la”, roman („Elan Poligraf”,
2017); „Canon”, roman („Car-
tier”, 2020); „Pașii tăi spre
taina Împărăției” (Editura
„Numărul Unu”, 2020); „Alt
continent”, roman („Cartier”,
2022); „Un soare mai mare ca
soarele sau cina împărătească”
(Editura „Universul”, 2023). A
fost inclus în mai multe anto-
logii de poezie și proză, scri-
eri de-ale sale fiind traduse în
limbile rusă, germană, turcă,
cehă ș.a.

A scris scenarii de film:
«Князь Владимир» („Cnea-
zul Vladimir”), coautor de
scenariu pentru film de
animație de lung metraj, Stu-
dioul «Солнечный дом»,
Moscova (2005); „Petru
Rareș”, documentar isto-
ric, „Moldova-Film” (2006);
„Alexandru cel Bun și cel
Nou”, documentar istoric,
„Moldova-Film” (2006);
„11:30”, scurtmetraj de
ficțiune, „Academia de Mu-
zică Teatru și Arte Plastice”
(2013); „Canon”, scurtmetraj
de ficțiune, „Moldova-Film”
(2016).

Premii: Premiul Uniunii
Scriitorilor din Moldova
pentru cartea „Sezonul
cerșetorilor” (1998); Pre-
miul Salonului Internațional
de Carte Chișinău pentru
romanul „Rondul” (2000);
Premiul Bibliotecii Publice
Municipale „B. P. Hașdeu”
din Chișinău pentru cartea
„Coffee-house”, declarată
„Cartea anului” (2007); Pre-

miul Filialei Uniunii Scrii-
torilor din România pentru
romanul „Șapte mii” (2008);
Premiul Consiliului Uni-
unii Scriitorilor din Moldova
pentru romanul „Șapte mii”
(2008); Premiul Cotidianu-
lui național „Timpul” pen-
tru romanul „Foc grecesc”,
declarat „Romanul anului”
(2010); Premiul Consiliului
Uniunii Scriitorilor din Mol-
dova pentru romanul „Elegia
unui picaj” (2014); Premiul
„C. Stere” în domeniul lite-
raturii, acordat de Ministerul
Educației, Culturii și Cerce-
tării al Republicii Moldova,
pentru romanul „Pastorala”
(2020).

Este membru al Uniunii
Scriitorilor din Moldova (din
1992) și al Uniunii Scriitori-
lor din România (2007).

*A se vedea și articolul din
„Calendar Național 2014”. –
Chișinău, 2014. – P. 142-143.*

Bibliografie selectivă:

Postolache, Ghenadie. Alt
continent : Roman / Ghenadie
Postolache. – Ed. 1-a. – Chiș-
inău : Cartier, 2023. – 109 p.

Postolache, Ghenadie. Canon :
Roman / Ghenadie Postolache. –
Chișinău : Cartier, 2020. – 109 p.

Rec.: Galaicu-Păun, Emilian.
„Canon” // Moldova. – 2020. –
Noiem./Dec. – P. 73.

Postolache, Ghenadie. Co-
ffee-Hause : Nuvele / Ghenadie
Postolache. – Chișinău : Peri-
scop, 2006. – 200 p.

Postolache, Ghenadie. Foc
grecesc : Roman / Ghenadie
Postolache. – Chișinău : Grafe-
ma Libris, 2010. – 210 p.

Rec.: Răileanu, Vitalie. Văpaia
epică a unui roman istoric // Lite-
ratura și arta. – 2011. – 22 dec. –
P. 4

Postolache, Ghenadie. Elegia
unui picaj : Roman / Ghenadie

Postolache. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 160 p.

Rec. : Rusu, Nicolae. Picajul înălțării // BiblioPolis. – 2014. – Nr 1 (Vol. 51). – P. 240-244.

Postolache, Ghenadie. Isaia : Versuri / Ghenadie Postolache. – Chișinău : Axul Z, 1992. – 71 p.

Postolache, Ghenadie. Ore particulare de fotosinteză : Roman / Ghenadie Postolache. – Chișinău : Profesional Service, 2011. – 140 p.

Postolache, Ghenadie. Pastorală : Roman / Ghenadie Postolache. – Chișinău : Elan-Poli-graf, 2017. – 168 p.

Postolache, Ghenadie. Rafail : (Excalibur) : Poeme / Ghenadie Postolache. – Chișinău : Universul, 1995. – 72 p.

Postolache, Ghenadie. Rondul : Roman / Ghenadie Postolache. – Chișinău : Cartier, 2000. – 166 p.

Postolache, Ghenadie. Sedm tisíc / Ghenadie Postolache ; přeložil [z rumunštiny]: Jiří Našinec. – [Prah] : [Petr Šten-gl], [2018]. – 94 p.

Postolache, Ghenadie. Sezonul cerșetorilor / Ghenadie Postolache. – Chișinău : Cartier, 1998. – 139 p.

Cimpoi, Mihai. Ghenadie Postolache / Mihai Cimpoi. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia. – Chișinău : ARC, 1997. – P. 252.

Ciobanu, Mircea V. Sihăstria boemă (note de lectură) : [creația scriitorului Ghenadie Postolache] / Mircea V. Ciobanu // Semn. – 2012. – Nr 2. – P. 17-19.

Trifan, Călina. Postolache Ghenadie / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – P. 431.

Țurcanu, Lucia. Poeți și povestitori : [creația lui Ghenadie Postolache și a Dianei Frumosu] / Lucia Țurcanu // Semn. – 2012. – Nr 3. – P. 32-34.

Ana Struță

Valentin BURLACU 1959

Istoric, pedagog, manager, doctor în științe istorice, conferențiar universitar.

S-a născut la 6 aprilie 1959, în s. Cervonii Iar, rn. Chilia, reg. Odesa, azi Ucraina, într-o familie de țărani.

A făcut studii medii la Camîșovca, rn. Ismail, reg. Odesa (1966-1976), apoi la Facultatea de Istorie și Pedagogie a Institutului Pedagogic de Stat „I. Creangă” din Chișinău (1976-1981).

A activat în calitate de învățător de istorie și organizator al muncii educative la Școala Medie Lipoveni, Cimișlia, învățător de istorie și director (1983-1987) al Școlii Medii Micăuți, Strășeni (1981-1999), șef adjunct al Secției învățământ gimnazial și liceal al Direcției Județene de Învățământ Chișinău (1999-2000), aducând contribuții esențiale la procesul educațional, la dezvoltarea infrastructurii manageriale, la asigurarea activității administrative eficiente.

A fost lector superior universitar (2000-2002), apoi conferențiar universitar (2002-2009, 2011-2015) la Catedra istoria românilor la Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău. În funcția de șef al Catedrei is-

toria românilor de la Alma mater (2015-2016) a tins să modernizeze curriculumurile universitare. La Facultatea de Filologie și Istorie, Valentin Burlacu este titularul cursului fundamental de istorie contemporană a românilor și a cursurilor opționale „Relațiile româno-sovietice: 1944-1989” și „Evoluția culturii în RASS Moldovenească (1924-1940): trăsături generale și specifice”. Din 2013 este conducător științific al tezelor de doctorat.

În anul 1994 a susținut la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei teza de doctor în istorie consacrată instituțiilor cultural-educative din RSS Moldovenească (1944-1950). Numele său a devenit cunoscut mediului academic odată cu apariția lucrării „Știința istorică în sistemul de propagandă din RSS Moldovenească (anii 1960-1980)”, unde analizează o perioadă tenebră pentru cercetarea istorică din Moldova sovietică, în care factorul politico-ideologic și-a subordonat în întregime scrisul istoric, înregimentându-l în albia propagandei comuniste.

Cercetător științific coordonator la Secția istorie contemporană a Institutului de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei (2015-2019). Din anul 2021 activează în calitate de șef al Secției istorie și artă militară la Agenția pentru Știință și Memorie Militară.

Domeniile sale de cercetare sunt: istoria românilor, istoria culturii naționale; relații internaționale în epoca contemporană, istoria RASSM, instituțiile culturale în viața spirituală a RSS Moldovenești, istoriografia. A elaborat și a editat consecutiv câteva monografii de

mare valoare și mai multe articole științifice. Acestea sunt bazate pe materiale inedite de arhivă, literatură de specialitate de ultimă oră, reevaluări, idei și concepte originale, sinteze, investigarea conexiunii dintre domeniul istoriei și cel al promovării intereselor politice etc. Autorul prezintă aici relațiile dintre puterea centrală și populație, dintre putere și propagandă, utilizarea culturii în arsenalul propagandistic etc.

Recunoașterea și validarea activității sale științifice este realizată prin publicarea în reviste științifice recenzate și participarea la manifestări științifice (congrese, conferințe, mese rotunde). Este autor a șase monografii, a trei cursuri universitare și a peste 100 de articole științifice naționale și internaționale. Valentin Burlacu este asociat în mai multe proiecte științifice naționale. Deține competența de expert în evaluarea proiectelor. Este membru al Seminarului științific de profil. Participă ca referent științific oficial la susținerea tezelor de doctorat.

Laureat al Premiului „N. Iorga” al Academiei Române (2021) și al Premiului „C. Stere” al Fundației Culturale „Magazin istoric” (2022). A fost distins cu Medalia Academiei de Științe a Moldovei „N. Milescu Spătarul” (2019); cu Medalia Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă” din Chișinău (2019).

Bibliografie selectivă:

Burlacu, Valentin. Formarea și evoluția RASS Moldovenești (1924-1940)/Valentin Burlacu. – Chișinău : [S. n.], 2021 (Bons Offices). – 462 p.

Burlacu, Valentin. Știința

istorică în sistemul de propagandă din RSSM / Valentin Burlacu. – Chișinău : [S. n.], 2014 (Cavaioli). – 365 p.

Burlacu, Valentin. Unirea Basarabiei și recunoașterea ei internațională / Valentin Burlacu. – Chișinău : [S. n.], 2018 (Cavaioli). – 394 p.

Enciu, Nicolae. Profesorul și cercetătorul autentic doctorul în istorie Valentin Burlacu la 60 de ani / Nicolae Enciu, Ion Valer Xenofontov // Akademos. – 2019. – Nr 2 (53). – P. 182-183.

Postică, Gheorghe. Burlacu Valentin / Gheorghe Postică // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 1 : (A-C) / Academia Română ; coord.: Victor Spinei, Doina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer, 2021. – P. 379-380.

Ursu, Valentina. Valentin Burlacu – savant și profesor de vocație / Valentina Ursu // Profesori ai Facultății de Istorie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău : culegere de studii. Vol. 2 / editor: Valentina Ursu. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 75-93.

Ion Valer Xenofontov

Emil DRAGNEV

1964

Istoric, doctor în istorie, profesor universitar.

S-a născut la 6 aprilie 1964 la Chișinău, în familia istoricului medievist, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei Demir Dragnev.

Este unul dintre cei mai importanți istorici ai artei ecleziastice medievale din spațiul românesc.

În 1981 a absolvit Școala Medie nr. 1 din Chișinău (azi, Liceul Teoretic „Gh. Asachi”). A studiat (1981-1986) la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (azi, Universitatea de Stat din Moldova (USM)), unde va susține (1989) și teza de doctorat, cu tema: „Raporturile istorico-culturale ale Moldovei cu țările Europei de Est și Sud-Est în domeniul arhitecturii și artelor plastice (sec. XVII-XVIII)”.

A beneficiat de mai multe stagii de documentare: bursa DAAD la Universitatea „Ludwig-Maximilian” din München (1996-1997); bursa AUF la Universitatea Catolică din Paris (2012); bursa „Emerge” la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași (2013) ș.a.

Și-a început cariera universitară în 1989: inițial, ca lector la Catedra de istorie medievală și modernă a USM (1989-1995) și lector la Catedra de științe umanistice a Universității Libere Internaționale din Moldova (1993-1995); apoi a fost șef al Catedrei de istorie a culturii și religiilor, USM (1995-2003); conferențiar la Catedra de istorie a românilor, USM (2003-2006); șef al Catedrei UNESCO studii est-europene, USM (1998-2016); conferențiar la Departamentul Istoria Românilor, Universală și Arheologie, USM (din 2006), profesor universitar (2023). Din 2021 este șeful Departamentului Istoria Românilor, Universală și Arheologie.

A participat la numeroase întruniri profesionale: Congresul Internațional de Studii Bizantine (Moscova, 1991; Paris, 2001; Londra, 2006); Congresul Național al Istoricilor Români (ed. I. la Cluj-Napoca, 2016; ed. II la Iași, 2018); a ținut conferințe la mai multe universități: Universitatea din Liège (Belgia, 2004); Facultés Universitaires Notre-Dame de la Paix, Namur (Belgia, 2004); Universitatea „Aristotel” din Salonic (Grecia, 2009); Universitatea din Fribourg (Elveția, 2011); Universitatea Catolică Louvain-la-Neuve (Belgia, 2017, 2018, 2019, 2022) ș.a.

Domeniile sale de cercetare sunt: istoria culturii și artei medievale din sud-estul continentului european; bizantinologie; escatologie și idee imperială. Rezultatele cercetărilor au fost publicate în mai multe lucrări, printre care: „O capodoperă a miniaturii din Moldova medievală «Tetraevanghelul de la Elizavetgrad» și manuscrisele din grupul «Parisinus Graecus 74»” (2004); „Ștefan cel Mare și Sfânt în contextul epocii sale și al posterității” (2004); „Primul ciclu cunoscut al Arhanghelului Mihail în pictura murală din Moldova medievală” (2006).

A elaborat capitole în volume internaționale: „L'église orthodoxe en Europe orientale au XXe siècle” (Paris, 2009); „Imperiu, profeție, mesianism, escatologie. O moștenire bizantină în Estul Europei. Politici imperiale în Estul și Vestul spațiului românesc” (Oradea-Chișinău, 2010); „Orthodox Church in Moldova in the Twentieth century”, „The Orthodox

Church in Eastern Europe in the Twentieth Century” (Oxford-Bern, 2011); „Biserica Ortodoxă din Republica Moldova în secolul XX”, „Biserica Ortodoxă din Europa de Est în secolul XX” (București, 2011); „Programul iconografic al pronosulului bisericii Înălțării de la Lujeni, Schola. Ars Historia” (Pătrăuți, 2014) ș.a.

Din 2004 este redactor principal al anuarului Catedrei UNESCO „Studii Sud-Est europene: Pontes. Review of South East European Studies”. Este membru al colegiilor de redacție ale revistelor de specialitate: „Anastasis, Research in Medieval Culture and Art”, Iași (din 2004); „Civilization Researches”, Tbilisi (din 2007); „Medieval and Early Modern Studies for Central and Eastern Europe”, Iași (din 2009); „Arhiva Moldaviae”, Iași (din 2009).

A semnat peste 150 de lucrări științifice și didactico-metodice.

A fost directorul unor proiecte sprijinite de Fundația Soros-Moldova (2004-2006); Fundația SCOPES, Elveția (2005-2008; 2008-2012); a obținut bursa „M. Eminescu” a Institutului Cultural Român (2011-2012).

Meritele sale științifice au fost recunoscute și apreciate cu: Premiul pentru tineret în domeniul științei și tehnicii (1996); Diploma de laureat al USM pentru cea mai valoroasă monografie (2004); Premiul „I. Halippa” al Societății de Genealogie, Heraldică și Arhivistică „P. Gore” pentru contribuții esențiale în domeniul arheografiei (2005); Diploma Guvernului

Republicii Moldova de gradul III (2011) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 144-145.

Bibliografie selectivă:

Dragnev, Emil. Atlas de istorie a românilor și universală : (Hărți, imagini, eseuri, cronologie) / Emil Dragnev, Demir Dragnev; red.: Dumitru Boico. – Ed. a 5-a, rev. și compl. – Chișinău : CIVITAS, 2016. – 112 p.

Icoane mariale din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a Moldovei (secolele XVII-XX) : Catalog / red. șt.: Emil Dragnev ; vol. elab. de Adelaida Chiroșca ; fot.: Iurie Foca ; trad.: Mariana Balan, Iulia Postică ; red.: Vlad Pohilă. – Chișinău : [S. n.], 2014 (Bons Offices). – 199, [1] p.

Istoria românilor. Istoria universală : Materiale didactice / col. de aut.: Gh. Postică, D. Dragnev, E. Dragnev, [et al.] ; coord.: D. Dragnev. – Chișinău : CIVITAS, 2001. – 336 p.

Gumenăi, Ion. Europa de Sud-Est : structuri ecleziastice și procese artistice. Vol. 2 / Ion Gumenăi, Constantin Ciobanu, Emil Dragnev ; editor: Emil Dragnev. – [S. l. : S. n.], 2009. – 162 p.

Dragnev, Emil. Câteva aspecte ale tipologiei spațiului urban în arta ecleziastică a Moldovei medievale / Emil Dragnev // Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ediția a 7-a, 9-10 februarie 2023, Chisinau. – Iași-Chișinău-Lviv, 2023. – P. 91-92.

Dragnev, Emil. Ciclul vieții Sf. Parascheva din Epivat în picturile exterioare de la biserica Tăierii Capului Sf. Ioan Botezătorul din Arbore / Emil Dragnev // Sesiunea științifică a departamentului Istoria românilor, universală și arheologie : In memoriam Ion Niculiță, Ediția a 9-a, 26 mai 2023, Chișinău. – Chișinău : CEP USM, 2023. – P. 48-49.

Dragnev, Emil. Ciclul hramului în pictura bisericilor lui Ștefan cel Mare. Viața Sf. Profet Ilie în frescele pronaosului bisericii mănăstirii Sf. Ilie din Suceava / Emil Dragnev // Latinitate, Romanitate, Românită, Ediția a 6-a, 3-5 noiembrie 2022, Chișinău. – Chișinău : Lexon-Prim, 2022 – P. 25.

Dragnev, Emil. Frescele de la biserica Sf. Gheorghe din Hârlău și cea de-a doua fază a picturii murale din Moldova lui Ștefan cel Mare / Emil Dragnev // Analele Putnei. – 2020. – Vol. 16, nr. 2. – P. 165-207.

Dragnev, Emil. Holidays in the mural painting of the Moldovan churches from the fifteenth-sixteenth century / Emil Dragnev // Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ediția a 3-a, 11-12 februarie 2021, Chișinău. – Chișinău, 2021. – P. 91-92.

Dragnev, Emil. Hramurile mănăstirii Japca. Practica consacrării sfințelor lăcașe din Moldova / Emil Dragnev // Lecturi mănăstirești. Japca / coord.: O. Moșin, I. V. Xenofontov. – Chișinău, 2022. – P. 75-78.

Dragnev, Emil. Noi reflexe miniaturistice în pictura murală din Moldova medievală. Cazul bisericii Sf. Nicolae din Rădăuți / Emil Dragnev // Historia est Magistra Vitae. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 93-99.

Dragnev, Emil. Pictură murală în mănăstirile Moldovei / Emil Dragnev // Mănăstiri și schituri din Republica Moldova / col. de aut.: Andrei Eșanu, Mihai Adauge, Alexei Agachi [et al.]; cond. de proiect: Constantin Manolache; red. șt.: Andrei Eșanu. – Chișinău : [S. n.], 2013. – P. 81-104.

Dragnev, Emil. Programul iconografic al sistemului de boltire a paraclisului Sf. Ioan cel Nou de la mănăstirea Bistrița // Sesiunea științifică a departamentului Istoria românilor, universală și arheologie : In memoriam Ion Niculiță, 27 mai 2022, Chișinău. – Chișinău : CEP USM, 2022. – P. 45-46.

Dragnev, Emil. Tetraevangelul moldovenesc de la Varșovia. Paralele și conotații iconografice / Emil Dragnev // Romanitate și românită la Nord de Balcani : Materialele Simpozionului Internațional, 7-8 aprilie 2000. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 76-80.

Dragnev Emil : [fișier biografic] // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc / coord.: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura „Karl A. Romstorfer” a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 103-104.

Dragnev, Emil : [fișier biografic] // Dicționar de istorie / Alexei Agachi, Igor Cașu, Demir Dragnev...Emil Dragnev [et al.]. – Ed. a 2-a, rev. și adăugită. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 153.

Emil Dragnev: [istoric de artă, bizantinolog și culturolog] // Timpul. – 2014. – 11 apr. – P. 4. – Omul săptămânii.

Elena Harconița

Mihai BALTARU
1924-2010

Medic psihiatru român, publicist, memorialist, membrul Asociației Culturale Pro Basarabia și Bucovina, Filiala „C. Stere” din Iași, originar din jud. Soroca.

S-a născut la 6 aprilie 1924 în com. Corbul, jud. Soroca. A decedat la 17 martie 2010 la Iași, România.

A mers la școala primară din s. Pivniceni, jud. Soroca (1930-1935), după care își

continuă studiile la Școala Normală de Învățători din Bălți (1935-1938). Ulterior a făcut studii la Liceul Seminarial (Seminarul Teologic) din Bălți (1938-1940); la Școala Pedagogică din Bălți (1940-1941); la Liceul de Băieți „I. Creangă” din Bălți (1941-1944). În 1944 a susținut bacalaureatul la Deva (România) și a fost admis la Facultatea de Medicină din Iași (azi, Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa”), aflată în refugiu la Alba Iulia (1944). Între anii 1945-1950 și-a continuat studiile la Facultatea de Medicină din Iași.

Activitatea profesională și-a început-o în 1947, ca salariat la Spitalul „Socola” (azi, Institutul de Psihiatrie din Iași), unde a activat fără întrerupere până în anul 1992. Și-a început cariera ca medic preparator, medic secundar, medic specialist psihiatru, medic primar psihiatru, ajungând la funcția de șef de secție la Spitalul „Socola” din Iași.

Reproduce evenimente inedite ale istoriei locale și o galerie lungă de portrete psihologice ale profesorilor din perioada interbelică în cartea sa „Simple amintiri”, pe care a publicat-o la Editura PIM din Iași.

Membru al Asociației Culturale Pro Basarabia și Bucovina, filiala „C. Stere” din Iași.

Bibliografie:

Baltaru, Mihai. Simple amintiri / Mihai Baltaru. – Iași : PIM, 2006. – 230 p.

**Rec.: Răducea, Ioan. Simple clasice amintiri // Ginta latină. – 2006. – Nr 2. – P. 5.

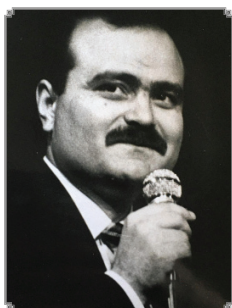
****Baltaru, Mihai.** Din amintirile unui psihiatru / Mihai

Baltaru // Ginta latină. – 2006. – Nr 2. – P. 6.

Jitaru, Valentin. Baltaru Mihai // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 18.

Popa, Iulius. Baltaru Mihai // Popa, Iulius. Centenarul Liceului „Ion Creangă” din Bălți cu „Simple amintiri” ale lui Mihai Baltaru : [cu referire la amintirile lui Mihail Baltaru] / Iulius Popa // Literatura și arta. – 2006. – 21 sept. – P. 6.

Maria S. Ciobanu

**Ion
ALDEA-TEODOROVICI
1954-1992**

Compozitor și interpret de muzică ușoară, Artist emerit.

S-a născut la 7 aprilie 1954 în orașelul Leova. A decedat la 30 octombrie 1992 în localitatea Coșereni din jud. Ialomița, România, într-un teribil accident rutier, împreună cu soția sa, Doina.

Fiind cel mai mic dintre cei trei copii din familie, a început să studieze vioara și pianul de la vârsta de cinci ani. Rămâne de timpuriu orfan de tată. În 1961 mama sa îl aduce la Chișinău, la Școala de Muzică „E. Coca”, unde studiază clarinetul până în 1969, când se înscrie la Școala Medie de Muzică din Tiraspol (clasa de saxofon), pe care o absolvă în 1973. Din 1975 și până în 1981, când devine student

la Facultatea de Compoziție și Pedagogie a Conservatorului „G. Musicescu” din Chișinău, activează în cadrul formației de muzică ușoară „Contemporanul”, condusă de compozitorul M. Dolgan. Aici se produce în calitate de instrumentist, compozitor și solist. Tot în anii de studenție lansează piesa „Seară albastră”, pe versuri de A. Ciocanu, interpretată de A. Lazariuc și S. Roraru.

În 1981 se căsătorește cu Doina Marin, tânără profesoară de literatură universală la Universitatea de Stat din Chișinău, iar peste un an, la 5 august 1982, se naște fiul lor, Cristofor Aldea-Teodorovici. Tot atunci, la o seară de creație a poetului Gr. Vieru, duetul Doina și Ion Aldea-Teodorovici se lansează în scenă.

În anul 1986 înființează formația „Telefon”, apoi „DIATE”. Timp de un an (1987) a activat în calitate de profesor la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău.

A compus circa 300 de cântece, muzică sacră, muzică orchestrală și piese pentru pian. Este autorul coloanei sonore a filmelor „Iona” (1987) și „Disidentul” (1992, regia V. Jereghi); „Ce te legeni codrule” (1986, regia I. Mija). A scris muzică memorabilă pentru spectacolele „Tata”, „Pomul vieții”, „Abecedarul”, formând în anii 1980 un trio de creație cu dramaturgul D. Matcovschi și regizorul V. Apostol. Spectacolele semnate de acești trei mari artiști și montate pe scena Teatrului Național „M. Eminescu” din Chișinău, pe atunci Teatrul Dramatic de Stat „A. S. Pușkin”, au avut un răsunător succes de public și au contribuit la procesul de

deșteptare națională, la fel ca piesele patriotice interpretate în duet cu Doina, militând pentru reunirea Basarabiei cu România. A luptat pentru revenirea la limba română și grafia latină. Soții Ion și Doina Aldea-Teodorovici au fost primii care în anii 1990 au cântat despre limba română și valorile noastre naționale.

La 27 august 1991, Ion și Doina Aldea-Teodorovici au cântat pentru suveranitate și independență la Marea Adunare Națională. În mai 1992, împreună cu poezii Gr. Vieru și A. Păunescu, au evoluat în fața luptătorilor în războiul de pe Nistru, la o distanță de 300 de metri de tancurile și lunetele inamicilor.

În 1989 i s-a conferit titlul onorific „Artist emerit din Moldova”, iar în 1993 a fost decorat post-mortem cu „Ordinul Republicii”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 122-123; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 145-146; „Calendar Național 2019”. – Chișinău, 2019. – P. 137.

Bibliografie selectivă:

Aldea-Teodorovici, Ion. Clopotul învierii... [Înregistrări sonore muzicale] / Ion Aldea-Teodorovici și Doina Aldea-Teodorovici. – Chișinău : Music Master, 2000. – 1 casetă audio STEREO HX-PRO.

Doina & Ion Aldea-Teodorovici. Răsai / muz. și aranj. muz.: Ion Aldea-Teodorovici ; vers.: Grigore Vieru. – București : Electrecord, [S. a.]. – 1 DC : 33 rot./min., stereo; 30 cm. – Înregistrări muzicale făcute în studioul Radiodifuziunii Chișinăului. – ST-EDE 03893. – Conține: Eminescu / interp.: Ion Aldea-Teodorovici, voce; Răsai! / interp.: Doina Aldea-Teodoro-

vici, voce ; Reaprinde-ți Candelă / interp.: Ion Aldea-Teodorovici, voce ; Trei Culori / interp.: Ion Aldea-Teodorovici, voce ; Iartă-mă interp.: Ion Aldea-Teodorovici, voce ; Hai, Hai / interp.: Doina Aldea-Teodorovici, voce ; Comment Ța Va? / interp.: Doina Aldea-Teodorovici, voce ; Imensitate: Tema muz. din filmul „Ar fi avut o altă soartă” : Instrumental / interp.: Marcel Simens, saxofon.

Două vieți și o dragoste : [în 2 vol.] : [Cântece compuse de Ion Aldea-Teodorovici, note și texte] : [Pentru voce cu acomp. la pian, chitară] / alcăt.: Cristofor Aldea-Teodorovici.

Vol. 1. – Chișinău : Universul, 2004. – 216 p.

Vol. 2. – Chișinău : Grafema Libris, 2007. – 148 p.

Aldea-Teodorovici, Ion. Sea-ră albastră [Muzică] : Pentru voce cu acomp. / muzică: Ion Aldea-Teodorovici ; versuri: Anatol Ciocanu // Cristofor Aldea-Teodorovici. Două vieți și o dragoste. – Chișinău : [S. n.], 2004. – P. 195-200.

Două vieți în unison : In memoriam Ion și Doina Aldea-Teodorovici / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; alcăt.: Cezara Neagu, Lilia Balan ; dir. gen.: Alexe Rău. – Chișinău : BNRM, 2012. – 124 p. : il. – (Compozitorii Moldovei).

Caciuc, Anatol. Ion Aldea-Teodorovici / Anatol Caciuc // Dimensiunea clipei. – Chișinău : [S. n.], 2006. – P. 11-12.

Chiriac, Tudor. Singura analiză muzicală a creației compozitorului Ion Aldea-Teodorovici / Tudor Chiriac // VIP magazin. – 2012. – Nr 5. – P. 57-58.

Cuzuioc, Ion. Triste amintiri : [în memoria Doinei și lui Ion Aldea-Teodorovici] / Ion Cuzuioc // Literatura și arta. – 2016. – 24 noiem. – P. 8.

Josu, Nina. Ion Aldea-Teodorovici : [In memoriam] / Nina Josu // Literatura și arta. – 2009. – 16 apr. – P. 8.

Neculce, Nina. Amintiri despre Ion și Doina / Nina Necul-

ce // Observatorul de Nord. – 2012. – 7 sept. – P. 2.

Petcu, Larisa. Ion Aldea-Teodorovici – rapsodul renașterii naționale, sărbătorit la Ialoveni / Larisa Petcu // Ora locală (Ialoveni). – 2014. – 18 apr. – P. 5.

Partole, Claudia. Ei ne veghează de dincolo de lume : [despre Doina și Ion Aldea-Teodorovici] / Claudia Partole // Literatura și arta. – 2004. – 2 dec. – P. 8.

Partole, Claudia. În numele dragostei de neam și de suflet : [despre ediția a 14-a a Festivalului Internațional de Muzică Ușoară „Două inimi gemene” – In Memoriam Doina și Ion Aldea-Teodorovici] / Claudia Partole // Literatura și arta. – 2016. – 24 noiem. – P. 8.

Popescu, Mariana. Ion Aldea-Teodorovici / Mariana Popescu // Muzicieni basarabeni afirmați în România. – P. 319-321.

Vieru, Grigore. Doina și Ion Aldea-Teodorovici ca oaste / Grigore Vieru // Literatura și arta. – 2004. – 18 noiem. – P. 1.

Ana Struță

George (Gheorghe)

ANCA

1944-2020

Scriitor român, poet, prozator, dramaturg, jurnalist, specialist în indianistică, doctor în filologie, traducător și eseist specializat în literatura sanscrită și orientală, lector universitar, redactor, editor.

S-a născut la 12 aprilie 1944 la Bercioiu, com. Budești, jud. Vâlcea, România. A dece-

dat la 26 februarie 2020 la București.

Provine dintr-o familie de agricultori. Studiile gimnaziale și liceale le-a făcut în Găești (1960), apoi a urmat Facultatea de Filologie a Universității din București, pe care o absolvă în 1965. A susținut teza de doctor în filologie la aceeași universitate (1974), conducător științific Z. Dumitrescu-Buşulenga.

A urmat cursuri post-universitare la mai multe universități, precum: Universitatea din Roma (1973, limba și literatura italiană), Universitatea din Delhi (1981, limba și literatura sanscrită). Cunoștea bine limbile engleză, franceză, italiană, hindi în care și-a scris o parte din creația poetică.

Activitatea sa profesională este diversă: a fost redactor la Radiodifuziunea Română (1967-1969); redactor la emisiunea „Colocvii” (1969-1971); inspector la Ministerul Învățământului (1971-1976); lector universitar la Facultatea de Ziaristică a Universității din București (1976-1977); profesor invitat de limba și literatura română la Universitatea din Delhi (1977-1984; 2002-2003); director la Biblioteca Centrală a Institutului Politehnic din București (1984-1987); director general la Biblioteca Pedagogică Națională „I. C. Petrescu” (din 1988); profesor asociat la Universitatea din Oradea; conferențiar la Universitatea „Valahia” din Târgoviște (2005-2008). A predat cursuri universitare de limba și literatura română, literatura indiană, comunicare interpersonală, antropologie culturală, literatură universală și comparată (la București, Târgoviște, Oradea, Constanța, Delhi).

A fost implicat activ în procesul de reconstrucție a rețelei naționale de biblioteci pedagogice și școlare. A coordonat o serie de lucrări de specialitate: „Bibliotecile pedagogice în societatea (re)cunoașterii”, „Biblioteca Pedagogică Națională „I. C. Petrescu” la 125 de ani de existență”, „Ghidul bibliotecarului școlar” ș.a.

A editat cărți și reviste în România și în India, precum și cursuri universitare. A fost conducător al publicațiilor culturale și de informare: „Liber”, „Trivium”, „Education in Romania” ș.a.

A publicat peste 60 de volume, abordând cele mai diverse genuri și specii literare: de la poezie, romane și eseuri, la scrieri dramatice, printre care: „Eres” (1970); „Baudelaire și poezii români” (1974); „Poemele părinților” (1976); „10 Indian Poems” (1978); „India. Memorii la mijlocul vieții” (1982); „Pancinci” (1982); „50 doine lui Ilie Ilașcu” (1994); „Indoeminescology” (1994); „The Buddha” (1994); „Lumea fără coloana lui Brâncuși” (1997); „Ion Iuga în India” (1997); „ApoKalipsa indiană: roman automitologic” (1998); „Balada Calcuttei” (2000); „Gramatica sanscrită în versiunea lui Eminescu” (2004); „Mantra Eminescu – autoexcerpt” (2011); „Paparuda” (2011); „Avatar 12 – Dodii nume” (2018); „Saraswati” (2018) ș.a. A semnat și piese de teatru și scenarii de film: „Teatru sub clopot” (1997); „Mureșan Eminescu” (1997); „Templu în elicopter” (1997); „Astă-seară se joacă Noica” (2008); „Scenometrie Teatru” (2011).

A fost traducător și eseist cu contribuții privind literatura sanscrită, printre acestea

afându-se și o excepțională redare a poemului „Luceafărul” de M. Eminescu în limba sanscrită. A semnat volume despre scriitorii români interesați de literatura orientală. Este autorul primei traduceri în limba română ale unui curs de jainism. A semnat traduceri în română ale lucrărilor: „Gramatica fanteziei” de G. Rodari (1980, 2010); „Norul vestitor” de Kalidasa (1981); „Gitagovinda” de Jayadeva; „Lumea stranie a lui Eugen Ionescu” de F. Brădescu (2002). Din română a tradus: antologia „Târgoviște-India” (2006); „Metaphor Prince” de T. G. Maiorescu (2011); „My Epic” de R. Anca.

Textele lui George Anca au văzut lumina tiparului în mai multe țări: în Anglia, Argentina, China, Franța, Germania, Grecia, India, Israel, Italia, Iugoslavia, Coreea, Malta, Maroc, Mauritius, Mexic, România, Republica Moldova, Norvegia, Portugalia, Republica Sud-Africană, Rusia, SUA, Suedia, Thailanda, Trinidad și Tobago.

În activitatea sa universitară a prezentat numeroase comunicări și studii, la București (1975), Bangalore (1978), New Delhi (1981) ș.a. A participat la Congresul Mondial de Antropologie și Etnologie din India, la Conferința Mondială de Indologie (2015, New Delhi).

A coordonat și a editat mai multe publicații periodice: „The Milky Way” (Delhi, 1978-1979); „Latinitas” (Delhi, 1981-1984); „Liber” (1989-2008); „Trivium” (2003) ș.a. A fost redactor cu rubrică permanentă „Steiri” la revista „Litere”, din anul 2006.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Ro-

mânia; președinte al Asociației Culturale Româno-Indiene; președinte fondator al Academiei Internaționale „M. Eminescu”; membru fondator al Societății Scriitorilor Târgovișteni; membru al Uniunii Internaționale de Științe Antropologice și Etnologice; președinte al Academiei Internaționale „M. Eminescu”; vicepreședinte al Asociației de Etnologie din România. A fost cancelar național acreditat ONU al Asociației Internaționale a Educatorilor pentru Pacea Lumii, membru al Grupului Român pentru Pugwash.

A fost distins cu premii ale Societății Scriitorilor Târgovișteni: Premiul pentru promovarea culturii universale (2007); Premiul „A. Ciorănescu” pentru „Târgoviște-India. Antologie de poezie” (2009) și „Introducere în Jainism” de Rudi Jansma și Sneha Rani Jain (2012).

Activitatea sa a fost recunoscută prin diploma Universității din Delhi (1981); prin Medalia „Comenius” (Praga), Premiul „M. Eminescu” (Drobeta Turnu-Severin); prin Medalia revistei „Sămănătorul Tismana” (2014), care i-a fost acordată cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani, pentru întreaga sa activitate.

Cetățean de onoare al municipiului Râmnicu Vâlcea și al orașului Găești (2005).

Bibliografie selectivă:

Anca, George. Doine în do-dii / George Anca. – București : Orient-Occident, 1997. – 95 p.

Anca, George. Haos, temniță, exil la Eminescu, Cotrus, Gyr și Stamatou : Spre o hermeneutică a versului întemnițat și exilat / George Anca ; Fundația „Professor George Manu”. – București : Majadahonda, 1995. – 120 p.

Anca, Gheorghe. *Invocații / Gheorghe Anca.* – București : Editura pentru Literatură, 1968. – 97 p.

Anca, George. *Mantra Eminescu : (Autoexcerpt) / George Anca.* – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – 140 p.

Anca, George. *Manuscrisele de la Marea Vie / George Anca.* – București : Majadahonda, 1996. – 108 p.

Anca, George. *Myongdang / George Anca.* – București : Biblioteca Centrală Pedagogică „I. C. Petrescu”, 1997. – 90 p.

Anca, George. *Scenometrie teatrală / George Anca.* – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – 257 p.

Dogra, Rajiv. *Urme pe nisip : Roman / Rajiv Dogra ; versiune românească de George Anca și Sorana Georgescu-Corjan.* – București : Universal Dalsi, 1999. – 287 p.

Jansma, Rudi. *Introducere în Jainism / Rudi Jansma, Sneha Rani Jain ; trad. în eng.: Rudi Jansma, în rom.: George Anca.* – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – 210 p.

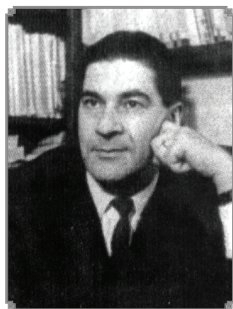
Jayadeva. *Jayadeva's Gitagovinda : Romanian dhvani version / Jayadeva ; translated by: George Anca.* – Delhi : International Academy Eminescu, 1983. – 22 p.

Anca, George. *Aromânul Nicolae Milescu Spătaru (1636-1708) / George, Anca // Biblioteca : Revistă de bibliologie și știința informării.* – 2001. – Nr 2. – P. 53-55.

Anca, George. *Bibliotecile școlare și centrele de documentare și informare (CDI) / George, Anca // Biblioteca : Revistă de bibliologie și știința informării.* – 2005. – Nr 3. – P. 66-67.

Buluță, Gheorghe. *Anca George // Buluță, Gheorghe. Bibliologi români : dicționar / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu.* – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – P. 22-23.

Maria S. Ciobanu

George (Geo) MUNTEANU 1924-2001

Critic și istoric literar român, scriitor, doctor în filologie, profesor universitar, originar din Orhei.

S-a născut la 14 aprilie 1924 în s. Bravicea, jud. Orhei. A decedat la 8 noiembrie 2001 la București, România.

După moartea părinților, de la vârsta de șase ani, a fost crescut de un unchi, care se stabilise cu traiul în România. În 1946 a absolvit Școala Normală de Învățători din Cluj, după care își continuă studiile la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității „V. Babeș” din același oraș (1946-1950). A urmat studii de doctorat și a obținut, în 1973, titlul de doctor în filologie.

După absolvirea facultății, a urmat o carieră universitară la aceeași facultate, fiind asistent (1951-1958) și lector (1959-1960), apoi s-a transferat la Facultatea de Limba și Literatura Română a Universității din București, unde a fost lector și apoi conferențiar universitar (1960-1989). Concomitent a lucrat în calitate de redactor la revista „Steaua” din Cluj (1956-1960), apoi la „Contemporanul” din București (1960-1968).

A fost detașat în străinătate ca lector de limba română la Universitatea din Montpellier (1969-1971) și la Universitatea din Beijing (1987-1988). În anii 1990-2001 a fost profesor la Universitatea „Hyperion” din București.

A debutat editorial cu o monografie dedicată lui B. P. Hasdeu în 1963, urmând volumele de articole „Atitudini” (1966); „Sub semnul lui Aristarc” (1975). Ulterior a publicat un studiu dedicat operei lui I. Creangă (1976), a mai semnat „Proverbe românești” (1984), două studii dedicate lui M. Eminescu (1987 și 1989) și cursul universitar „Istoria literaturii române. Epoca marilor clasici” (1980). A scris prefața la cărți de V. Alecsandri, C. Bolliac, G. Călinescu, D. Caracostea, I. Creangă, M. Eminescu, B. P. Hasdeu, I. Neculce s.a.

Contribuția sa cea mai însemnată o reprezintă volumul „Hyperion, I. Viața lui Eminescu” (1973). Tot în sfera eminescologiei se integrează și volumele „Eminescu și eminescianismul: structuri fundamentale” (1987), „Eminescu și antinomiile posterității” (1998).

A colaborat cu articole și studii la revistele: „România literară”, „Luceafărul”, „Tribuna”, „Contemporanul”, precum și la ziarul „Scânteia” ș.a.

În 1973 Academia Română i-a acordat Premiul „B. P. Hasdeu” pentru volumul „Hyperion, I. Viața lui Eminescu”.

În anul 2000 i s-a conferit Medalia comemorativă „150 de ani de la nașterea lui M. Eminescu”, pentru merite

deosebite în studierea, editarea, promovarea sau interpretarea operei eminesciene”.

În 2003 Consiliul local Bravicea i-a conferit titlul de Cetățean de onoare, post-mortem, al satului Bravicea. Biblioteca Publică din aceeași localitate poartă numele scriitorului George Munteanu.

A se vedea și articolul din „Calendarul Bibliotecarului 1999”. – Chișinău, 1999. – P. 92-93.

Bibliografie selectivă:

Munteanu, Geo. B. P. Hasdeu / Geo Munteanu. – București : Editura pentru Literatură, 1963. – 140 p.

Munteanu, George. Introducere în opera lui Ion Creangă / George Munteanu. – București : Minerva, 1976. – 240 p.

Munteanu, George. Istoria Literaturii Române : Epoca marilor clasici. 1 / George Munteanu. – Ed. a 2-a. – Galați : Porto-Franco, 1994. – 357 p.

Munteanu, George. Istoria Literaturii Române : Epoca marilor clasici. 2 / George Munteanu. – Ed. a 2-a. – Galați : Porto-Franco, 1994. – 454 p.

Neculce, Ion. O samă de cuvinte / Ion Neculce ; cuv. înainte de George Munteanu ; text selectat și prelucrat pentru copii, pref., notă asupra ed. și glosar de Oana Popescu. – București : Editura Ion Creangă, 1990. – 158 p.

Baciu, Gheorghe. Munteanu George // Baciu, Gheorghe. Personalități de viță moldavă : 125 destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 197-198.

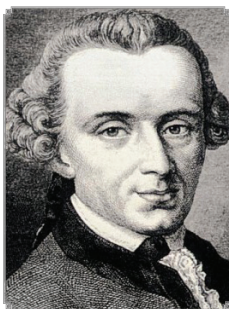
Codreanu, Theodor. George Munteanu – 90 / Theodor Codreanu // Literatura și arta. – 2014. – 10 apr. – P. 4.

Munteanu George // Dicționar antologic de istorici, critici

literari, esești, oameni de cultură, publicații literare : Pentru gimnaziu, liceu, capacitate, bacalaureat și admitere în facultăți / Constanța Bărboi, Silvestru Boatcă, Dorina Mărgineanțu [et al.] ; coord.: Constanța Bărboi, Rodica Chiriacescu. – București : Niculescu, 1998. – P. 173-174.

Ungureanu, Lidia. Eminescologul George Munteanu și moștenirea sa în timp / Lidia Ungureanu // Literatura și arta. – 2015. – 8 ian. – P. 4.

Maria S. Ciobanu

**Immanuel KANT
1724-1804**

Filozof și profesor german.

S-a născut la 22 aprilie 1724, Königsberg, Prusia Orientală, a decedat la 12 februarie 1804, în același oraș.

Învață să scrie și să citească în Hospitalschule, o suburbie a orașului natal. Grație sprinului unui pastor, prieten al familiei, A. Schultz, poate intra la Colegiul Frederic (Fridericianum). În toamna anului 1740, în vârstă de 17 ani, este admis la Universitatea din Königsberg la Facultatea de Teologie, unde urmează și cursuri de filozofie, fizică, matematică. Mentorul său a fost M. Knutzen, care l-a îndrumat spre studiul filozofiei lui Wolff și al fizicii lui Newton. Kant se orientează spre secțiunea clasică (Lateinschule), unde disciplinele principale erau latina și teologia. Aici se fa-

miliarizează cu filozofia lui Leibniz. În 1747 părăsește universitatea, înainte de a obține toate gradele, din pricina morții tatălui său. Devine preceptor în familii nobile și burgheze din împrejurimile Königsbergului.

Primele sale lucrări sunt: „Cosmogonie, sau eseu asupra deducției originii Universului, a formării corpurilor cerești și a cauzelor mișcării pornind de la legile mișcării universale a materiei și ale lui Newton” (1754); „Putem ști dacă Terra îmbătrânește din punct de vedere fizic?” (1755), „Istoria universală și teoria cerului sau eseu asupra concepției și originii mecanice a ansamblului Universului după principiile lui Newton” (1755).

În 1755, se întoarce la Königsberg, pentru a se pregăti de Magisterexamen (examen de doctorat) și obține din partea universității autorizația de a preda acolo cursuri în calitate de Privatdozent. La 17 aprilie 1755 își susține „disertația magistrală”, intitulată „Schiță sumară a câtorva meditații despre foc”, un manuscris în limba latină. Ceremonia oficială de investitură și de promovare solemnă în gradul de „Magister” are loc pe 12 iunie. Decanul ține un discurs privitor la o problemă de limbă ebraică, iar noul Magister face un expozeu în latină. În urma susținerii disertației „Principiorum primorum cognitionis metaphysicae nova dilucidatio” i se acordă, la 27 septembrie 1755, „venia legendi”. Kant devine așadar Privatdozent, adică profesor plătit de studenții săi și nu de către stat. Va rămâne acolo vreme de 15 ani (până în 1770). În aprilie 1756, Kant îi cere lui Frederic

al II-lea să-i acorde postul de profesor extraordinar (adică fără remunerație), rămas vacant de cinci ani, și redactează astfel a treia disertație latină regulamentară („Monadologia fizică”), însă cererea sa este respinsă și statul suprimă postul vacant. Kant avea să aștepte încă 14 ani înainte de a deveni profesor. Universitatea îl numește în 1765 subbibliotecar la Biblioteca Regală, post foarte prost plătit (va renunța la el în 1772), pentru a spori firavele sale venituri și a răscumpăra într-un fel eșecul candidaturii pentru catedră.

În 1770, Kant este numit profesor titular („profesor ordinarius”) la Catedra de logică și metafizică cu a sa „Disertație asupra formei și principiilor lumii sensibile și ale lumii inteligibile”. Este prima schiță a unei filozofii propriu-zis kantiene. În timpul cursurilor de iarnă va preda logică, metafizică, științele naturii și matematici, iar mai apoi cursuri de geografie fizică, de etică și de mecanică. Până atunci, Kant publicase intens. Va înceta să publice pentru 10 ani, timp în care își va elabora opera cu caracter enciclopedic.

Așa cum o va spune în „Prolegomene”, a fost deșteptat din „somnul dogmatic” de lectura empiristului Hume. Va analiza operele lui Newton, Hume și mai ales Rousseau, care, după propriile-i cuvinte, îl aduc pe „drumul drept” și îi provoacă o „revoluție în reflecție”. Kant crezuse până atunci că sursele cunoașterii nu se află în experiență ci în spirit, în rațiune. Aceasta era teoria intelectualistă sau dogmatismul. Originalitatea filozofiei kantiene, sprijinită pe progresul fizicii de la Galilei

la Newton, va consta în ideea că experiența și judecata permit deopotrivă cunoașterea. Așa cum va scrie mai târziu, intuiția fără concept e oarbă iar conceptul fără intuiție este vid. Ceea ce caută Kant e înainte de toate un fundament pentru uzul rațiunii, ceea ce implică recunoașterea limitelor puterii sale. Acestea vor fi temele celei dintâi mari opere kantiene (scrisă în patru luni), „Critica rațiunii pure”, a cărei primă ediție datează din 1781. Kant avea 57 de ani și era deja celebru prin ceea ce publicase anterior, dar adevărata sa operă abia începe.

Rămân prin urmare de reconciliat sferele naturii, în care condițiile de posibilitate ale cunoașterii au fost determinate în „Critica rațiunii pure”, și ale libertății, al cărei fundament a fost stabilit în „Critica rațiunii practice”. Aceasta e tema „Criticii puterii de judecare” care a apărut în 1790 și marchează desăvârșirea esențialului filozofiei kantiene.

În 1780 devine membru în Senatul universității, iar în 1787 membru al Academiei de Științe din Berlin. În semestrul de vară din 1786 este numit pentru prima oară rector, titlu conferit de Frederic al II-lea.

Kant va rămâne profesor până în 1797. Cursurile sale de filozofie alternează cu antropologia, geografia fizică și uneori fizica și matematicile. Nu-și citea cursurile, ci vorbea liber, deși urma întotdeauna un manual de bază pentru a satisface prescripțiile academice prusace. În 1794, guvernul prusac îi interzice să se ocupe de materiile religioase în cursurile și publicațiile sale.

În 1797, slăbit de vârstă, renunță la învățământ și își

petrece ultimii ani din viață într-o retragere studioasă, dar solitară.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 136-138.

Bibliografie selectivă:

Kant, Immanuel. Critica facultății de judecare : Prima introducere la Critica facultății de judecare / Immanuel Kant ; trad., studiu introd., note: Rodica Croitoru. – București : ALL, 2008. – 551 p.

Kant, Immanuel. Kritik der Urtheilskraft / Immanuel Kant. – Frankfurt und Leipzig : [S. n.], 1792. – 476 p. – Text cu caractere gotice.

Kant, Immanuel. Logica generală / Immanuel Kant ; trad., stud. introd., note și index de Alexandru Surdu. – Ed. rev. – București : Editura Trei, 1996. – 224 p.

Kant, Immanuel. Prolegomena zu einer jeden künftigen Metaphysik die als Wissenschaft / Immanuel Kant. – Frankfurt ; Leipzig : [S. n.], 1794. – 222 p.

Kant, Immanuel. Prolegomena : la orice metafizică viitoare care se va putea înfățișa ca știință / Immanuel Kant ; trad. de M. Antoniadă. – București : Cultura Națională, 1924. – 206 p.

Bobănă, Gheorghe. Immanuel Kant și începuturile filozofiei românești moderne / Gheorghe Bobănă // Revista de filozofie, sociologie și științe politice. – 2014. – Nr 3. – P. 152-164.

Cotofleac, Vasilica. Immanuel Kant : Poezie și cunoaștere / Vasilica Cotofleac. – Iași : Institutul European, 2012. – 99 p.

Flonta, Mircea. 20 de întrebări și răspunsuri despre Immanuel Kant / Mircea Flonta. – București : Humanitas, 2012. – 202 p.

Quincey, Thomas de. Ultimele zile ale lui Immanuel Kant / Thomas de Quincey ; trad. din eng. de Doina Lică. – București : Humanitas, 2006. – 131 p.

Ana Struță

Nicon UNGUR
1954

Chimist, doctor habilitat în chimie, conferențiar cercetător, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 23 aprilie 1954 în localitatea Olișcani, azi rn. Șoldănești, fiind primul din cei patru copii ai familiei lui Doroftei și a Eugeniei Ungur.

Primele studii le-a obținut la școala medie din satul natal (1961-1971). În anii 1971-1976 a studiat la Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Chișinău (actualmente, Universitatea de Stat din Moldova (USM)).

În 1985 susține teza de doctor (candidat) în chimie cu titlul „Sinteza diterpenoidelor isoagatanice”, la Institutul Fizico-Chimic al Academiei de Științe a Ucrainei (Odesa), iar în 1994 – pe cea de doctor habilitat în chimie, cu titlul „Sinteza terpenoidelor ciclice prin ciclizarea superacidă”, la Institutul de Chimie al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM). Ambele teze au fost realizate sub conducerea academicianului P. Vlad, alături de care a contribuit decisiv la realizările de rezonanță internațională în domeniul ciclizării superacide a compușilor naturali cu structură terpenică. A

obținut în 1990 titlul științific de conferențiar cercetător, la specialitatea „Chimia bioorganică, chimia compușilor naturali și fiziologic activi”.

A avut numeroase specializări și calificări la: Institutul de Chimie Organică, Secția Siberiană a Academiei de Științe din Rusia, Novosibirsk, Rusia (1982, 1989); Institutul de Chimie Organică „N. D. Zelinsky”, Academia de Științe din Rusia (1988); Institutul de Chimie Biomoleculară, CNR, Napoli, Italia (1994-2002 cu unele întreruperi, 2004); Universitatea din Poitiers, Franța (1995); Universitatea din Leipzig, Germania (2002); Institutul de Chimie Bioorganică, Academia Națională de Științe din Bielorusia (1991); Universitatea din Valencia, Spania (2005-2006).

Și-a început activitatea la Institutul de Chimie al Academiei de Științe a Moldovei (astăzi, subdiviziune separată, cu statut de institut de cercetare, în cadrul Universității de Stat din Moldova) în Laboratorul de chimie a plantelor etero-oleaginoase, exercitând funcțiile: inginer-chimist (1976-1981), cercetător științific inferior (1981-1986), cercetător științific superior (1986-1994), cercetător științific coordonator (1994-1996), cercetător științific principal (1997-2010). În perioada 2010-2019 a fost șef al Laboratorului chimia compușilor naturali și biologic activi, iar din 2020 este cercetător științific principal în acest laborator.

Concomitent cu activitatea de cercetare, realizează și activitate didactică. Între

2008-2019 a fost profesor universitar interimar la Departamentul Chimie, Matematică și Informatică al Universității AȘM, unde a predat cursurile: „Stereochimia”, „Sinteza organică fină”, „Terpene și terpenoide”, „Metode de sinteză a substanțelor noi polifuncționale”. Din 2017 este conferențiar universitar la Facultatea de Chimie și Tehnologie Chimică a USM, fiind titularul cursului „Sinteza dirijata a unor terpenoide cu activitate biologică”.

Este conducător de doctorat (din 1988) și sub îndrumarea sa au fost susținute patru teze de doctor și o teză de doctor habilitat în chimie.

Cercetările savantului sunt consacrate chimiei bioorganice, chimiei organice sintetice, chimiei compușilor naturali, isoprenoidelor. Prezintă contribuții majore în sinteza organică a compușilor naturali, în particular la elaborarea metodelor biomimetice de sinteză a mono-, sesqui-, di- și sesterterpenoidelor ciclice din precursori alifatici și/sau parțial ciclizați; la sinteza terpenoidelor naturale inclusiv cu activitate biologică; la sinteza unor terpenoide cu schelet nou prin regrupări moleculare; la sinteza terpenoidelor cu proprietăți odorante; la valorificarea resurselor locale de compuși biologic activi.

A participat la realizarea a numeroase proiecte de cercetare-dezvoltare și inovare naționale și internaționale: Proiectul internațional „Modificarea compușilor naturali mediată de radicali liberi” în cadrul Programului SCOPES, finanțat de Fondul Național Științific din Elveția (consultant științific, 2014-

2016); Proiectul bilateral AȘM-CNR (Italia) „Sinteza terpenoidelor guanidinice cu activitate biologică relevantă și potențial terapeutic” (director de proiect, 2015-2016, 2018-2019); Proiectul instituțional aplicativ „Elaborarea metodelor de obținere a terpenoidelor valoroase prin valorificarea resurselor renovabile din Republica Moldova” (director de proiect, 2015-2019); Proiectul „Noi substanțe cu potențial preventiv și terapeutic în baza compușilor naturali de origine vegetală și a metodelor moderne de sinteză organică” din cadrul Programului de Stat, PLANTERAS (executor, 2020-2023).

A semnat peste 250 de lucrări științifice, inclusiv patru capitole în monografii internaționale, 111 articole în reviste cotate ISI, șase articole de sinteză. Este coautor a 19 brevete de invenții. Are un indice de citare H=19 cu peste 1100 de citări în sursele științifice internaționale.

Este recenzent al revistelor: „Tetrahedron letters” (Olanda), „Synthesis” (Germania), „Chemistry of Natural Compounds” (Germania), „Synthetic Communications” (Marea Britanie). Membru al comitetelor editoriale: „Chemistry Journal of Moldova” (2006-prezent), „Studia Universitatis Moldaviae. Seria științe reale și ale naturii” (2017-prezent).

Membru corespondent al AȘM (2023).

Menționat cu Premiul pentru tineret al AȘM (1984), Premiul pentru tineret al Republicii Moldova (1986), Diplomă de recunoștință a AȘM (2001), Diploma de onoare a AȘM (2004), Premiul AȘM pentru realizări

științifice (2008). În 2014 pentru merite importante în activitatea științifico-managerială, AȘM l-a decorat cu Medalia „D. Cantemir”.

Bibliografie selectivă:

Aricu, Aculina. Compuși terpenici biologic activi de origine naturală și sintetică / Aculina Aricu, Nikon Ungur // Akademos. – 2015. – Nr 36 (1). – P. 81-86.

****Aricu, Aculina.** Design, targeted synthesis and study of biological activity of some polifunctional chiral terpenic compounds / Aculina Aricu, Nikon Ungur, Gheorghe Duca // Compounds and materials for drug development and biomedical applications / resp. ed.: Gh. G. Duca, F. Z. Macaev. – București : Editura Academiei Române ; Brăila : Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, 2018. – P. 101-126.

Aricu, Aculina. Sclareolul-materie primă sustenabilă pentru sinteza compușilor terpenici cu valoare adăugată înaltă / Aculina Aricu, Veaceslav Kulcițki, Nikon Ungur // Chimie ecologică : istorie și realizări : Academicianul Gheorghe Duca, 70 ani de la naștere : Monografie / coord. ed.: Viorica Gladchi, Aculina Aricu. – Chișinău : CEP USM, 2022. – P. 86-113.

Kulcițki, V. Electrophilic cyclization of diterpenoids / V. Kulcițki, M. Grinco, P. Vlad, N. Ungur // Chemistry Journal of Moldova. – 2006. – Vol. 1 (1). – P. 22-35.

One-step selective synthesis of 13-epi-manoyl oxide / C. O. Morărescu... N. Ungur, V. Kulcițki // Chemistry Journal of Moldova. – 2021. – Vol. 16 (1). – P. 99-104.

****Ungur, Nikon.** Occurrence, Biological Activity and Synthesis of Diterpenoid Amides / Nikon Ungur, Aculina Aricu, Marina Grinco // Diterpenoids. Types, Functions and Research / editor: Brandon Jones. – New York : Nova, 2017. – P. 1-38.

****Synthesis of biologically active nitrogen and sulfur-containing terpenoids** / Aculina Ari-

cu, Alexandru Ciocarlan... Nikon Ungur // Fundamental and biomedical aspects of redox processes / resp. ed.: Gh. G. Duca. – IGI Global, 2023. – P. 31 ; Resursă electronică. – URL: <https://www.igi-global.com/chapter/synthesis-of-biologically-active-nitrogen-and-sulfur-containing-terpenoids/324224>.

Ungur, Nikon. Sinteza dirijată a unor diterpenoide tetraciclice bioactive din acidul ent-kaur-16-en-19-oic / Nikon Ungur, Olga Morarescu // Materiale avansate în biofarmaceutică și tehnică : Monografie / coord. ed.: Aurelian Gulea. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 218-233.

****Ungur, Nikon.** Synthesis of Scalarane Sesterterpenoids / Nikon Ungur, Veaceslav Kulcițki // Recent Research Developments in Organic Chemistry / manag. ed.: S. G. Pandalai. – Trivandrum (India) : Transworld Research Network, 2003. – Vol. 7. – P. 241-258.

Ungur, Nikon. Target-oriented synthesis of some terpenoids of marine origin / Nikon Ungur // Chemistry Journal of Moldova. – 2011. – Vol. 6 (2). – P. 30-35.

Kulcițki, Veaceslav. Dr. hab. Nikon Ungur la 60 de ani / Veaceslav Kulcițki // Akademos. – 2014. – Nr 2. – P. 163-164.

Ungur Nikon // Academia de Științe a Moldovei : [site]. – URL: https://asm.md/sites/default/files/2020-01/CV_Nicon%20Ungur_2023.pdf (accesat: 16.10.2023).

Ungur Nikon // Institutul de Chimie : [site]. – URL: <https://ichem.md/ungur-nicon> (accesat: 16.10.2023).

Țopa, Tudor. [Nicon Ungur : notă biografică] / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 9 : N-O. – Chișinău : Draghiștea, 2009. – P. 460-461.

Elena Barbos-Balinschi

Irineu MIHĂLCESCU
1874-1948

Teolog și ierarh ortodox român, Mitropolit al Moldovei, doctor în filozofie, decan al Facultății de Teologie din Chișinău, profesor de teologie, membru post-mortem al Academiei Române.

Născut la 24 aprilie 1874 (la botez a primit numele Ioan) la Valea Viei, com. Pătârlagele, jud. Buzău. A decedat la 5 aprilie 1948 la mănăstirea Agapia, jud. Neamț.

După absolvirea școlii primare din satul natal, a studiat la Gimnaziul din Buzău (1887-1889), la Seminarul din Buzău (1889-1891) și la Seminarul Central din București (1891-1895). Și-a continuat pregătirea la Facultatea de Teologie din București (1895-1899), pe care a absolvit-o cu lucrarea „Sinodul III Ecumenic din Efes”. A urmat studiile de specializare la facultăți de teologie și filozofie din Berlin și Leipzig (1901-1904). A obținut (1903) titlul de doctor în filozofie la Facultatea de Teologie și Filozofie din Leipzig, cu teza „Darlegung und Kritik der Religionsphilosophie Sabatiers” (Prezentarea și critica filozofiei religioase a lui Sabatier).

În 1894-1900 este preparator de greacă la Seminarul

„Central”. A fost numit profesor agregat (1904), apoi în baza articolelor publicate (a operei „Cosmogoniile popoarelor civilizate din antichitate”, „Cosmogonia Biblică”, „Cosmogonia Științifică modern” și a altor lucrări), a fost numit, în 1908, profesor titular la Catedra de teologie dogmatică și simbolistică a Facultății de Teologie din București, unde a predat până la alegerea sa în scaunul mitropolitan al Moldovei (1939). În paralel cu activitatea didactică, a îndeplinit și funcții administrative: a fost decan al Facultății de Teologie din Chișinău (1926-1927), apoi decan al Facultății de Teologie din București (1927-1929 și 1933-1936).

În anul 1923 a fost hirotonit de către Mitropolitul M. Cristea preot pentru biserica Amzei din București. A inițiat publicarea revistei „Curierul parohial al Bisericii Amzei”. S-a închinoviat în același an la mănăstirea Sinaia, sub numele de Irineu, fiind apoi ridicat la rangul de arhimandrit.

În 1936 a fost ales arhiepiscop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu titulatura de „Târgovișteanul” și a condus secția culturală a Consiliului arhiepiscopal. În această calitate, a fost desemnat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca locțiitor de episcop al Râmnicului-Noul Severin, cu titulatura de „Craioveanul” (1938-1939), și apoi ca locțiitor de mitropolit al Olteniei (1-29 noiembrie 1939).

La 29 noiembrie 1939 a fost ales Mitropolit al Moldo-

vei și, la 17 decembrie 1939, a fost înscăunat la Catedrala Mitropolitană din Iași. În calitate de mitropolit, a efectuat vizite canonice la numeroase parohii și mănăstiri din Arhiepiscopia Iașilor, s-a interesat de învățământul teologic, organizând diferite conferințe religioase. Preocupat de îmbunătățirea procesului de învățământ în instituțiile unde erau formați viitorii preoți, Mitropolitul Irineu s-a implicat în atenta supraveghere a activităților desfășurate de Seminarul Teologic „V. Costachi” din Iași, a achitat taxele unor bursieri, s-a îngrijit de cei săraci, bolnavi, copii și bătrâni.

În vara anului 1940, Eparhia Moldovei și Sucevei, precum și întreaga țară, a trecut prin momente dureroase de cedare a Basarabiei și Bucovinei de Nord Rusiei. În această perioadă mitropolitul a cultivat raporturi cu autoritățile pentru o bună colaborare între Biserică și Stat. Confruntându-se cu situația refugiaților, a dispus plasarea a circa 100 de preoți basarabeni în Arhiepiscopia Iașilor și i-a îndemnat să slujească cu preoții locali în sobor și să vorbească poporului.

De-a lungul anilor, a publicat numeroase studii de teologie dogmatică, apologetică și de istoria religiilor. A fost primul cercetător român în domeniul istoriei religiei. A alcătuit manuale de religie pentru învățământul primar, licee teoretice, școli normale, licee comerciale și industriale de băieți și fete, precum și lucrări de lectură ajutătoare. De asemenea, a publicat mai multe traduceri, fiind considerat cel

mai mare teolog român al vremii sale: „Compendiu de teologie simbolică” (București, 1902), „Darlegung und Kritik der Religionsphilosophie Sabatiers” (Berna, 1903), „Thissavros tis Orthodoxias. Die Bekenntnisse und Wichtigsten Glaubenszeugnisse der griechisch orientalischen Kirche, im Originaltext, nebst einleitenden Bemerkungen” (Leipzig, 1904), „Teologia dogmatică specială” (București, 1907), „Cunoașterea lui Dumnezeu din studiul naturii neînsuflețite” (București, 1910), „La theologie symbolique au point de vue de l’Eglise Orthodoxe Orientale” (București-Paris, 1932), „Curs de istoria religiunilor și teologie fundamentală” (București, 1935), „Istoria religiilor lumii” (București, 1946), apreciate înalt de specialiștii domeniului și nu doar.

A publicat mai multe articole cu conținut educativ religios-moral: „Către enoriași”, „Cum poate ajunge cineva bun creștin”, „Să ne schimbăm obiceiul”, „Istorie pentru înțelegerea rugăciunii „Tatăl Nostru”, „Crăciunul românesc” ș.a.

A participat la o serie de reuniuni bisericesti internaționale. A reprezentat Biserica Ortodoxă Română la diferite întruniri cu caracter ecumenic din străinătate, inclusiv la Congresul Alianței Universale pentru înfrățirea popoarelor prin Biserică (Praga, 1928).

La 16 august 1947 s-a retras din scaunul de mitropolit în urma presiunilor exercitate de puterea comunistă. S-a stabilit la mănăstirea Agapia, unde a și trecut la cele veșnice.

La 24 aprilie 2004, cu prile-

jul împlinirii a 130 de ani de la nașterea înaltului ierarh, a fost inaugurată Casa memorială (reconstruită) a IPS Irineu Mihălcescu în s. Valea Viei din com. Pătârlagele și a fost dezvelit un bust al acestuia în fața casei.

Bibliografie selectivă:

****Irineu mitropolit al Moldovei și Sucevei.** Carte de religie : pentru clasele primare / mitropolit Irineu Mihălcescu. – Craiova : Candela, 1991. – 217 p.

****Irineu mitropolit al Moldovei și Sucevei.** Începutul unei vieți în rugăciune / mitropolit Irineu Mihălcescu ; trad. din lb. engleză de Laura Mărcean. – București : Editura Sophia, 2014. – 171 p.

****Irineu mitropolit al Moldovei și Sucevei.** Scurtă învățătură de credință ortodoxă / după Catehismul mitropolitului Irineu Mihălcescu. – Slatina : Editura Episcopiei Slatinei și Romanaților, 2018. – 128 p.

****Irineu mitropolit al Moldovei și Sucevei.** Viața Domnului nostru Iisus Hristos ; obiecțiunile iudeilor contra minunilor Mântuitorului / mitropolit Irineu Mihălcescu. – Iași : Periscop, 1997. – 57 p.

Legea lui Manu : cod de legi civile și religioase ale Indiei antice / trad.: Ioan Mihălcescu. – București : Chrater, 1993. – 336 p.

Mihălcescu, I. Educația morală prin lecturi : Bucăți alese din scriitorii români și străini. Vol. 1 / I. Mihălcescu, E. Vasilescu. – București : Editura Librăriei „Pavel Suru”, 1934. – 280 p.

Mihălcescu, Ioan. Curs de teologie fundamentală sau apologetică. Vol. 1 / Ioan Mihălcescu. – București : [S. n.], 1932. – 276 p.

Mihălcescu, Irineu. Teologia luptătoare / Irineu Mihălcescu. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Editura Episcopiei Românilor și Hușilor, 1994. – 224 p.

Mihălcescu, Irineu Mitropolitul. Catehismul creștinului ortodox / Irineu Mihălcescu. – Iași : Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1990. – 96 p.

Mihălcescu, Irineu Mitropolitul. Dogmele bisericii creștine ortodoxe / mitropolitul Irineu Mihălcescu ; cu binecuv. P. S. Eftimie Episcopul Romanului și Hușilor. – Huși : Editura Episcopiei Românilor și Hușilor, 1994. – 149 p.

Mihălcescu-Târgovișteanu, Irineu. Apărarea credinței : Lecturi apologetice / Irineu Mihălcescu-Târgovișteanu, Emilian Vasilescu. – București : Cugetarea, 1937. – 203 p.

****Mihail, Paul.** Mitropolitul Irineu Mihălcescu / pr. Paul Mihail ; tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Teofan, mitropolitul Moldovei și Bucovinei. – Iași : Doxologia, 2013. – 32 p.

Danalache, Teodor. Irineu Mihălcescu, mitropolitul Moldovei / Teodor Danalache // CreștinOrtodox.ro : [site]. – URL: <https://www.crestinortodox.ro/parinti/irineu-mihalcescu-mitropolitul-moldovei-128116.html> (accesat: 06.10.2023).

Ivan, Dorin. Ioan Irineu Mihălcescu, mitropolitul-cărturar revine în actualitate : [despre vol. „Magistrul teologiei, mitra chiriarhală și dascălul teologiei românești” de același autor] / Dorin Ivan // Oglinda literară. – 2013. – Iun. – P. 9290.

Pr. Racu, Bogdan. Mitropolitul Irineu Mihălcescu, „un mare educator și iubitor de viață liturgică” / pr. Bogdan Racu // Lumina. – 2008. – 4 apr. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/mitropolitul-irineu-mihalcescu-un-mare-educator-si-iubitor-de-viața-liturgică-59619.html>.

Țăbărnă, Cezar. Istoria crești-

nismului (MXXXV) : Irineu Mihălcescu, mitropolitul Moldovei (1939-1947)(III)/Cezar Țăbărna // Lumina. – 2008. – 3 aug. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://ziarullumina.ro/amp/istoria-cres-tinismului-mxxxv-irineu-mihalcescu-mitropolitul-moldovei-1939-1947-iii-54908.html>.

Viața Mitropolitului Irineu Mihălcescu // Doxologia.ro : [site]. – URL: <https://doxologia.ro/viața-mitropolitului-irineu-mihalcescu> (accesat: 06.10.2023).

Vrăjitoru, Mihail. Mitropolitul Irineu Mihălcescu a fost comemorat la Mănăstirea Agapia / Mihail Vrăjitoru // Lumina. – 2023. – 8 mai ; [Resursă electronică]. – URL: <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/mitropolitul-irineu-mihalcescu-a-fost-comemorat-la-mana-stirea-agapia-180452.html>.

Elena Harconița

Sever ZOTTA
1874-1943

Arhivar, genealogist, istoric și publicist român, doctor în drept, membru corespondent al Academiei Române.

Sever Zotta a fost un promotor ilustru al studiilor românești de genealogie.

S-a născut la 27 aprilie 1874 la Chisălău, Cozmeni, jud. Cernăuți, azi Ucraina, în familia doctorului Ioan Zotta, cavaler de Zotta, fost moșier, jurist, membru al Dietei Bucovinei și al Consiliului Im-

perial din Viena, și al soției sale, Elena Hurmuzaki. Tatăl său a mai fost, de asemenea, președinte al Societății Politice „Concordia”, între 1891 și 1896, membru executiv al Societății de Cultură a țării și al Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina. Sever Zotta a decedat la 10 octombrie 1943, în lagărul de detenție Orsk, Rusia.

A învățat la liceul din Cernăuți, după care la Universitatea din Viena, unde a studiat dreptul și științe sociale. În 1904 și-a luat licența în drept la București, cu teza: „Contractul de locațiune în dreptul roman și român”. Concomitent, a frecventat arhivele din Viena și la București, fiind remarcat de D. Onciul, profesor la Facultatea de Litere (Istorie) a Universității din București. Timp de 12 ani la București a activat la Arhivele Statului și la Biblioteca Academiei Române, dedicându-se cercetării genealogiei și istoriei.

În anul 1909 a publicat la București piesa istorică în versuri „Vasile Lupu”.

Din 1911 s-a stabilit la Iași și s-a dedicat cercetărilor în genealogie la Arhiva Statului. Peste un an a fost propus de către D. Onciul la postul vacant de director al Arhivei Statului din Iași (1912) și s-a dedicat îmbogățirii fondului arhivistic și îmbunătățirii condițiilor de conservare a documentelor. Această funcție a deținut-o până în 1934, când s-a pensionat. Ca arhivist, grija sa permanentă a fost îmbogățirea Arhivelor de la Iași cu documente și arhive și

buna lor păstrare. A reînființat aici colecția de documente, hărți și sigilii, fiecare cu inventare separate. În această perioadă a convins particularii să depună la arhive documentele pe care le păstrau. În acest mod, au ajuns în depozite documente ale lui P. Gore și arhiva particulară a lui N. Rosetti-Roznovanu (pentru un anumit timp).

Fiind surprins de evenimentele din vara anului 1940 la casa sa din Davideni (jud. Storojineț, azi în Ucraina), a preferat să rămână pe loc, pentru a-și salva biblioteca și colecția de manuscrise. Pe 13 iunie 1941 a fost arestat de comisarii NKVD, fiind deportat de sovietici în Ural, Rusia.

A desfășurat o bogată activitate publicistică bazată pe tezaurul documentar al țării, adunat în depozitele Arhivelor Statului.

A întemeiat cea dintâi publicație de specialitate „Arhiva genealogică”, care a apărut în 1912-1913 și a avut redacția la mănăstirea Golia din Iași.

În 1921, împreună cu istoricul Gh. Ghibănescu, a înființat Societatea de Istorie și Arheologie din Iași. Sub egida acestei Societăți, în 1921, a început să apară la Iași revista „Ioan Neculce”, în care se tipăreau studii și documente elaborate de el și de G. Ghibănescu, T. Burada, N. Andriescu-Bogdan ș.a. În toate numerele care au apărut între 1921-1933 a publicat studii și comunicări despre trecutul Iașiului, între care se remarcă studiul istoric despre mănăstirea Golia. A mai

colaborat la diferite publicații cu caracter istoric: „Arhiva”, „Revista istorică”, „Revista arhivelor”, „Convorbiri literare”, „Arhiva românească”, precum și la unele ziare „Evenimentul”, „Opinia”, „Neamul românesc”.

A publicat studii de genealogie: „Principiile României coborând din Movilești” (1913); „Date noi despre Andronachi Donici” (1915); „La centenarul lui Vasile Alecsandri” (1821-1921) (1921); „Genealogia familiei Hurmuzaki”; „Spița neamului Hasdeu”; „Știri noi despre Movilești”; „O soră necunoscută a lui Miron Costin”; „O mănăstire dispărută” (Chișinău, 1924); „Mănăstirea Golia. Schiță istorică” (1925); „Paul Gore” (Chișinău, 1928); „Despre Cantemirești” (1931); „Conducătorii Arhivelor Statului din Iași în curs de 100 de ani” (1941) ș.a.

Toată colecția cu lucrările sale se află în Arhivele din București și Iași (Secția de genealogie). În Arhivele Naționale ale României din București se găsește fondul personal „Sever Zotta”, cu numărul de inventar 948. În acest fond se află corespondența purtată de Sever Zotta cu personalitățile vremii, dintre care pot fi menționate scrisorile de la N. Cartoian, N. Docan, Gh. Bogdan-Duică, C. Giurescu, P. Gore, N. Iorga, D. Onciul și R. Rosetti. În afara acestor documente, în fondul personal există studii și note despre genealogia unor familii nobile și do-

cumentele colecționate de Sever Zotta. Din ultima serie de documente face parte un fragment din arhiva lui P. Gore și a familiei Rosetti-Roznovanu, scrisori de la C. Negri, A. Morariu ș.a. O mică parte din bogata sa colecție de documente, manuscrise, corespondența Hurmuzaki etc. a ajuns în păstrarea Arhivelor Statului din București și Iași.

Din 1919 a fost membru corespondent al Academiei Române și membru de onoare al Comisiei Monumentelor Istorice.

Întru înveșnicirea memoriei sale, Institutul Român de Genealogie și Heraldică din Iași îi poartă numele, onorându-i contribuția la dezvoltarea acestor ramuri ale științei istorice în România. În cinstea lui a fost denumită o stradă din Iași.

A fost decorat cu Ordinul național „Steaua României” în grad de cavaler.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 223-224.

Bibliografie selectivă:

Zotta, Sever. Paul Gore / Sever Zotta. – Chișinău : Tipogr. Eparhială „Cartea Românească”, 1928. – 27 p.

Zotta, Sever. O mănăstire dispărută / Sever Zotta // Revista societății istorico-arheologice bisericești Chișinău. – 1924. – Vol. 15. – P. 3-31.

Colesnic, Iurie. Sever Zotta / Iurie Colesnic // Basarabia necunoscută. Vol 1. – Chișinău : [S. n.], 1993. – P. 112-115.

Gorobei, Ștefan S. Sever Zotta, arhivist-mărturie documentare // Arhiva genealogică. – Nr. 1/2. – P. 311-329.

Luceac, Ilie. Câteva notițe despre istoricul Sever Zotta și articolul său „Franz List la Cernăuți” // Academica. – 2006. – Mar./Apr. (Nr 48/49). – P. 97-103.

Olăreanu, Costache. De la Abulius la Zotta : Portrete contemporane / Costache Olăreanu ; ed. îngr. de Constantin D. Donose, cu o postf. de Theodor Codreanu. – Iași : Timpul, 2000. – 208 p.

Rusu, Dorina N. Zotta Sever I. // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu ; cu un cuvânt înainte de acad. Eugen Simion. – București : Editura Enciclopedică, 2003. – P. 911.

Ștefănescu, Ștefan. Zotta Sever // Enciclopedia istoriografiei românești / coord. științific: Ștefan Ștefănescu ; aut.: Adolf Armbruster, Dan Berindei, Nicolae Bocșan [et al.]. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. – P. 353-354.

Țarălungă, Ecaterina. Zotta Sever I. // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 847.

Zotta Sever I. // Enciclopedia Bucovinei. Personalități, localități, societăți, presă, instituții. Vol. 3 : P-Z. – Suceava : [S. n.], 2018. – P. 876-877.

Maria S. Ciobanu

UNIVERSITATEA TEHNICĂ A MOLDOVEI 1964

Universitatea Tehnică a Moldovei este o instituție de învățământ superior tehnic din Chișinău, unica de acest profil acreditată de stat.

Decizia privind fondarea Institutului Politehnic din Chișinău a fost emisă de guvernarea sovietică la 13 martie 1964, iar la 28 aprilie 1964 a apărut și hotărârea guvernării din RSS Moldovenească. La baza instituției, au stat facultatea de inginerie și cea de economie, transferate de la Universitatea de Stat din Chișinău. Corpul didactic era constituit la acel moment din 278 de profesori, dintre care 36 aveau grade didactice și titluri științifice. În primul an de studii (1964-1965) și-au făcut studiile, la 17 specialități, 2 mii de studenți la secția de zi și 3 mii la secția cu frecvență redusă.

În anul 1993 Institutul Politehnic a fost transformat în Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM). În 1998 instituția obține actele de acreditare, iar în 2001 prin Hotărârea Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA), sunt acreditate 40 de specialități. În 2005, UTM aderă la Procesul

de Bologna și în 2011 primește Certificatul de conformitate acordat de SIMTEX-OC, organism de certificare acreditat de Asociația de Acreditare din România, prin care se confirmă asigurarea calității în domeniul învățământului în conformitate cu cerințele standardului ISO 9001:2008.

În anul 2022, UTM absoarbe Universitatea Agrară de Stat, Institutul de Inginerie Electronică și Nanotehnologii „D. Ghițu”, Institutul de Energetică și Institutul de Microbiologie și Biotehnologie, în conformitate cu Hotărârea Guvernului Nr. 485 din 13.07.2022 „Cu privire la reorganizarea prin fuziune (absorbție) a unor instituții din domeniile educației, cercetării și inovării”. Drept urmare, UTM s-a completat cu două facultăți noi: cu Facultatea de Științe Agricole, Silvicultură și ale Mediului și cu Facultatea de Medicină Veterinară.

În anul 2023, UTM are un contingent de 11 500 de studenți, la 150 de specialități și specializări, în cadrul a 11 facultăți: Energetică și Inginerie Electrică, Inginerie Mecanică, Industrială și Transporturi, Calculatoare, Informatică și Microelectronică, Electronică și Telecomunicații, Tehnologia Alimentelor, Design, Construcții, Geodezie și Cadastru, Urbanism și Arhitectură, Inginerie Economică și Business, Medicină Veterinară, Științe Agricole și Silvicultură. Peste 973 de cadre didactice constituie corpul profesoral-didactic și cel ingineresc.

În cei 60 de ani de activitate au fost pregătiți circa 80 de mii de specialiști.

Actualmente, la UTM procesul de învățământ este organizat pe programe de studii în domeniul tehnic și agricol: la ciclul I – licență, la ciclul II – master, la ciclul III – doctorat. Există cursuri de reciclare și de perfecționare a cadrelor.

Primul rector al instituției, academicianul Sergiu Rădăuțan (1964-1973), la finele mandatului său raporta un contingent de 10 888 de studenți, la 27 de specialități, și 765 de cadre didactice (dintre care 35% cu grade științifice). Următorii rectori (1974-1992), Vladimir Antoseac și Vasile Calmuțchi, au crescut contingentul până la 10 mii de studenți și s-a ajuns la un corp didactic care în proporție de 50% era cu grade științifice. În anul 1993 la cârma instituției a venit academicianul Ion Bostan, care s-a orientat spre extindere și consolidare instituțională: instruirea inginerescă a trecut la limba română, au fost deschise încă 40 de specialități; învățământul s-a conformat Procesului de la Bologna; a fost introdusă informatizarea instruirii și cercetării; a fost extinsă cooperarea internațională în cadrul Programelor de susținere a învățământului și cercetării (TEMPUS, INTAS, Copernicus, Scopies, CRDF, MRDA, Consiliul NATO etc.); a fost consolidată baza tehnico-materială, fiind ameliorate condițiile sociale ale angajaților. Astăzi, UTM dispune de stadioane de nivel european, terenuri pentru tenis, sală polivalentă pentru practicarea diferitor genuri de sport. Studenții sunt cazați în 11 cămine, cu puncte medicale, cantine etc.

Din 2016, rector al UTM este Viorel Bostan, profesor universitar, absolvent al Universității din București, doctor al University of Iowa, Iowa City, IA, USA; laureat al Concursului Național „Teza de doctorat de excelență a anului”, teza de doctor habilitat de excelență (2014); expert național al Republicii Moldova în Comitetul „Spațiu” al Programului Horizon 2020, UE, inventator. Acesta a orientat universitatea spre educația viitorilor ingineri și agricultori pentru ramurile economiei naționale în corespundere cu cerințele societății moderne: telecomunicații, energetică, industria alimentară, transportul auto, industria ușoară, construcția mașinilor, construcții industriale și civile, urbanistică și arhitectură, informatică și microelectronică, medicină veterinară, științe agricole și silvice.

Actualmente, se pledează pentru ridicarea nivelului instituțional de cercetare-dezvoltare-inovare, pentru realizarea strategiei de cercetare a universității prin numeroase granturi și programe de cercetare câștigate – proiecte din programele de stat, Orizont Europa, Orizont 2020, proiecte din cadrul programului operațional comun România–Moldova („Pilotarea aplicării principiilor medicinei personalizate în conduita pacienților cu boli cronice netransmisibile”; „Ameliorarea calității și siguranței alimentelor prin biotehnologie și inginerie alimentară”; „Studiul potențialului energetic eolian și solar al Republicii Moldova și

elaborarea sistemelor de conversie pentru consumatori dispersați”; „Soluții tehnice ecoinovative de eficientizare a consumului de energie în clădiri și elaborarea opțiunilor de dezvoltare a rețelelor inteligente cu integrare avansată a energiei regenerabile în Republica Moldova”; „Diminuarea impactului substanțelor chimice, toxice asupra mediului și sănătății prin utilizarea absorbantilor și catalizatorilor obținuți din materie primă autohtonă”; „Sporirea valorii patrimoniului arhitectural din Republica Moldova”; „Elaborarea și lansarea seriei de nanosateliti cu misiuni de cercetare de pe Stația Spațială Internațională, monitorizarea, postoperarea lor și promovarea tehnologiilor spațiale”. „Green Science at the Service of Healthy Society”; „Intelligent valorisation of agro-food industrial wastes”) ș.a.

Activitatea de cercetare este realizată în cadrul facultăților, departamentelor, centrelor și la 493 de laboratoare și clase de proiectare asistate de calculator, cu conexiune la internet: Centrul Național de Tehnologii Spațiale; Centrul Național de Studiu și Testare a Materialelor; Centrul de Inginerie a Materialelor Amorse și Nanostructurate; Centrul Universitar „Energy Plus”; Centrul Nanotehnologii și Nanosenzori; Centrul Național de Inginerie Biomedicală; Centrul de Cercetare și Instruire în Domeniul Securității Cibernetice; Centrul de elaborare a transmisiilor planetare precesionale „Precesia”; Centrul de elaborare a sistemelor de conversie a

energiei regenerabile; Centrul Oenologie, Tehnologii Alimentare, Procesare și Nutriție; Centrul de cercetare în domeniul Geologiei Inginerești, Geotehnicii, Fundațiilor și Tehnologii Geoinformaționale; Centrul de cercetare Construcții Rutiere; Laboratorul de Micro-Optoelectronică; Laboratorul de Cercetare a Dispozitivelor Laser și a Materialelor Nanostructurate ș.a.

Rezultatele obținute sunt materializate în lucrări științifice, monografii și brevete de invenție.

Studentii sunt antrenați în procesul de cercetare la elaborarea proiectelor de an și de licență, prin prezentarea rezultatelor obținute la conferințe naționale și internaționale. Vizibilitatea instituției la nivel Internațional este demonstrată prin realizări unice: lansarea nanosatelitului „TUMNANOSAT”, proiectat și asamblat la UTM, publicații ale profesorilor în reviste de top, cercetări științifice recunoscute la nivel internațional, premii și distincții pentru implicare în proiecte internaționale. Anual, angajații UTM înregistrează 20-24 de brevete la nivel național.

În bazele de date Web of Science și Scopus, UTM este, de asemenea, prezentă cu lucrări, valoarea indicelui Hirsch al acestora fiind de 69-71, doar într-un singur an adunându-se peste 23 de mii de citări.

După fuziunea din 2022, UTM editează cinci reviste științifice cu acces deschis: „Problems of the Regional Energetics” (fondată în 2005,

Categoria A); „Journal of Engineering Science”(fondată 2019, Categoria B+, având titlul precedent „Meridian Ingineresc”: 1995-2018); „Journal of Social Sciences”(fondat în 2018, categoria B+); „Știința Agricolă”(fondată în 2005, Categoria B); „Moldovan Journal of the Physical Sciences”(fondată în 2002, Categoria C). În aceste reviste publică autori din Republica Moldova, Germania, România, India, Italia, Eritreea, Lituania, Franța, Africa de Sud, Cehia, Elveția, Indonezia, Nigeria, Africa de Sud, Maroc, Algeria, Iran, Republica Democrată Congo, Turcia, Ucraina, Armenia ș.a. Revistele sunt indexate în Repozitoriul UTM și în bazele de date DOAJ; ZENODO; EBSCO; AGRIS; ERIHPLUS; INDEX Copernicus; CEEOL; Repozitoriul ULIBS, AGRIS, Instrumentul Bibliometric Național (IBN).

UTM are acorduri de colaborare cu universități din Belgia, Belarus, Bulgaria, Canada, Germania, Franța, Olanda, România, SUA, Suedia, Ucraina, Spania, Rusia, etc.

Prin intermediul programului Erasmus+, UTM facilitează stagii de practică și mobilități academice în întreprinderi și instituții din Europa (România, Polonia, Grecia, Franța, Turcia Lituania, Croația etc.), ceea ce oferă studenților șansa de a-și amplifica și aplica cunoștințele teoretice într-un mediu profesional real.

Biblioteca Tehnico-Științifică a Universității Tehnice a Moldovei (BTȘ UTM) este o instituție infodocumentară de profil tehnic, ce face

parte din sistemul național de biblioteci din Republica Moldova și este parte integră a infrastructurii UTM. BTȘ UTM a fost constituită în anul 1964, odată cu întemeierea Institutului Politehnic din Chișinău. Procesele educaționale și de cercetare sunt susținute de cele opt filiale ale bibliotecii, fiecare dispunând de colecții specializate conform profilului facultății. Colecția de resurse informaționale numără peste 1 mln de documente înregistrate în catalogul electronic, anuală se achiziționează peste 8 mii de volume. Colecția electronică sporește datorită integrării cărților scanate, lucrărilor editate la UTM, bazelor de date externe, CD, DVD. Utilizatorii au acces la 10 baze de date în cadrul proiectului „Resurse Electronice pentru Moldova” și la bazele de date Springer, cu peste 2 mii de reviste și 10 colecții de cărți electronice (circa 6 mii de cărți editate anual). Repozitoriul Instituțional (IRTUM) asigură accesul la circa 23 de mii de lucrări ale angajaților instituției. Biblioteca electronică, constituită atât din publicațiile profesorilor UTM, cât și din publicații digitizate, oferă utilizatorilor posibilitatea de a accesa și a descărca versiunile electronice ale manualelor, ale altor publicații didactice. Biblioteca menține o colaborare activă cu instituții similare din România și din alte țări, consolidând schimbul de informații și promovând dezvoltarea comună în domeniul științific și al biblioteconomiei. Odată cu integrarea Bibliotecii Repu-

blicane Științifice Agricole în cadrul Bibliotecii Științifice a UTM, au fost atribuite noi sarcini și responsabilități bibliotecii în contextul cooperării internaționale cu Organizația pentru Alimentație și Agricultură (FAO) a ONU: Centrul de Informare și Documentare FAO în Moldova, Hubul AGRIS în Republica Moldova, membru al Rețelei Internaționale de Biblioteci Agricole (AGLINET) și editor oficial al versiunii tezaurului AGROVOC în limba română.

UTM mai dispune de centre de consiliere în carieră, consiliere psihologică, consiliere educațională, dezvoltare profesională.

Din structura UTM face parte și Colegiul Tehnic, înființat în baza Școlii Profesionale nr. 75, care, în anul 1990, stă la baza Liceului Tehnic din Chișinău, reorganizat în 1991 în Colegiul Tehnic din Chișinău, iar în anul 2000 transferat ca unitate funcțională în cadrul UTM. Colegiul pregătește specialiști în domeniul construcției de mașini la specialitatea „Mașini – unelte și scule”, cu specializările: tehnologia fabricării și exploatarea sculelor, asigurarea tehnologică și reglarea mașinilor-unelte cu comanda numerică și a roboților industriali. A doua specialitate formată este „Tehnologia prelucrării materialelor”, cu specializarea tehnologia prelucrării materialelor la mașini-unelte cu comandă numerică.

UTM este membru în organisme internaționale: Rețeaua Universităților Mării

Negre; Agenția Universitară a Francofoniei; Conferința Regională a Rectorilor Universităților Francofone din Europa Centrală și de Est; Asociația Universităților Europene; Conferința Rectorilor Bazinului Danubian. În cadrul Rețelei Universităților Mării Negre, UTM întreține relații de colaborare cu universități din Albania, Armenia, Azerbaidjan, Bulgaria, Georgia, Grecia, România, Rusia, Ucraina și Turcia.

În 2010 UTM a primit distincția „Calitate Europeană”, conform standardelor europene, oferită de Asambléa Europeană din Oxford, Maria Britanie.

Rezultatele obținute în procesul de cercetare-inovare sunt prezentate la saloane și expoziții internaționale și naționale de invenție. Doar în anul 2022 au fost obținute 113 distincții, inclusiv: 67 de medalii de aur; 24 medalii de argint; 22 de medalii de bronz. Instituției i s-a acordat Premiul Mare al Salonului de Invenție ProInvent 2022, iar toate cele 30 de lucrări inovative prezentate aici au fost apreciate cu medalii de aur.

Pe parcursul anilor, UTM și-a sporit imaginea prin personalitățile cărora le-a oferit titlul de doctor honoris causa, printre ei fiind academicieni, profesori, politicieni, oameni de stat din Republica Moldova, România, Germania, Franța, SUA, Elveția, Belgia, Sri-Lanka, Olanda, Grecia, Turcia ș.a. Doar câteva nume de rezonanță care au devenit prieteni și susținători ai universității moldovenești: S. Rădăuțan, academician, primul rector al UTM;

V. Belousov, profesor, doctor, inginer, rector, Universitatea Tehnică „Gh. Asachi”, Iași, România; P. Roman, profesor, doctor, inginer, om politic, România; H. L. Hartnagel, profesor, doctor, Universitatea Tehnică, Darmstadt, Germania; W. Kaffenberger, profesor, doctor, Germania; A. Bejan, profesor, Universitatea Duke, Carolina de Nord, SUA; J. Barloy, profesor, doctor, Agrocampus-Ouest, Rennes, Franța; N. Dabija, academician, poet, scriitor, politician; D. D. Prunariu, primul cosmonaut român, Erou al României și al URSS ș.a.

Alături de alte 17 universități din România, UTM a fost singura din Republica Moldova inclusă în clasamentul internațional universitar – THE World University Ranking, situându-se pe poziția 1001+ printre cele 1 591 de universități din întreaga lume. UTM înregistrează rezultate remarcabile în topul Times Higher Education Impact Rankings, care are la bază 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) ale Națiunilor Unite. Este una dintre universitățile din Republica Moldova care se regăsește în rankingurile U-Multirank, ce evaluează peste 1 700 de universități din diferite arii geografice: Europa, Asia, America și Africa. Metodologia U-Multirank se bazează pe o tratare multidimensională, orientată spre utilizator.

În anul 2023 echipa Centrului Național de Tehnologii Spațiale al UTM este distinsă de Cabinetul de Miniștri al Republicii Moldova cu Premiul Național, acordat pen-

tru dezvoltarea și lansarea nanosatelitului Republicii Moldova „TUMnanoSAT” cu misiuni de cercetare de la Stația Spațială Internațională și pentru monitorizarea, postoperarea și promovarea tehnologiilor spațiale.

Bibliografie selectivă:

Baltag, Iurie. Olimpiade la matematică a studenților UTM și probleme de concurs / Iurie Baltag, Ion Goriuc, Victor Orlov. – Chișinău : Tehnica-UTM, 2018. – 77 p.

Bostan, Ion. Științele ingineriei și cooperarea cu industria în Republica Moldova (unele realizări trecute în circuitul public din secret de stat) / Ion Bostan. – București : AGIR, 2016. – 80 p. : fig.

Bostan, Ionel. Metode clasice și moderne în studiul circuitelor digitale lucrări practice de laborator / Ionel Bostan. – București : Matrix Rom, 2006. – 95 p. : fig.

Costaș, Ana. Matematică : Admitere UTM / Ana Costaș. – Chișinău : Tehnica-UTM, 2023. – 104, [3] p.

FAF : 20 + years of excellence / Elena Gogoi, Viorel Bostan, Dinu Țurcanu [et al.]. – Chișinău : Tehnica-UTM, 2022. – 147, [3] p. : fot.

Inventatorii Universității Tehnice a Moldovei : Bibliografia invențiilor : 1964-2019 / Valeriu Dulgheru, Elena Plăcintă, Vasile Plăcintă [et al.]. – Chișinău : [Serebia], 2019. – 464 p. : fig. color., tab.

Marinciuc, Aurel E. Universitatea Tehnică a Moldovei (1964-2014) : Album jubiliar – 50 ani / Aurel E. Marinciuc ; red.: Eugenia Balan ; fot.: Dorian Saranciuc. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 20 p. : il., fot.

Programul KiboCube : Provocările și experiența Universității Tehnice a Moldovei privind dezvoltarea nanosateliților / Viorel Bostan, Ion Bostan, Valentin Ilco [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 259 p.

Publicații ale profesorilor și

cercetătorilor UTM (1964-2014): Bibliografie selectivă / alcăt.: Lilia Popov, Elena Țurcan; resp. de ed.: Zinaida Stratan. – Ed. a 3-a, rev. și compl. – Chișinău: Tehnica-UTM, 2014. – 360 p.

Todos, Petru. Studii doctorale. Experiența și perspective europene / Petru Todos, Valerian Dorogan, Jorj Ciumac. – Chișinău: UTM, 2008. – 195 p.

Universitatea Tehnică a Moldovei (1964-2014): 50 de ani de învățământ superior ingineric / col. de red.: Ion Bostan, Petru Todos; coord. și aut. de texte Aurel Marinciuc, Stela Balan. – Chișinău: [S. n.], 2014. – 378 p.: fot.

Universitatea Tehnică a Moldovei (1964-2004): / coord.: Aurel Marinciuc, Ion Bostan, Petru Todos. – Chișinău: Museum, 2004. – 192 p.: fot.

Universitatea Tehnică a Moldovei fondată 1964: [50 de ani]: [Album] / pref.: Ion Bostan. – Chișinău: UTM, [2014]. – 40 p.: il.

UTM: [site]. – URL: <https://utm.md/> (accesat: 20.10.2023).

Zavtur, Natalia. Biblioteca Tehnico-Științifică a UTM: Parcurs evolutiv – 50 de ani: (Sinteză documentară) / Natalia Zavtur; red.-consultanți: Zinaida Stratan, Georgeta Ghenghea. – Chișinău: Tehnica-UTM, 2014. – 206 p.

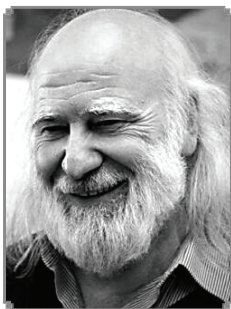
Bostan, Ion. Aportul ingineriei moldave în dezvoltarea tehnologiilor spațiale / Ion Bostan // Meridian ingineresc. – 2018. – Nr 1. – P. 15-19.

Bostan, Ion. Universitatea Tehnică a Moldovei la 50 de ani / Ion Bostan // Literatura și arta. – 2014. – 23 oct. – P. 2.

O privire generală asupra experienței Universității Tehnice din Moldova de construire și lansare a nanosatelitului TUMnanoSAT / Viorel Bostan, Ion Bostan, Valentin Ilco [et al.] // Fizica și tehnologiile moderne. – 2022. – Nr 3/4 (79-80). – P. 7-32.

Odainic, Ioan Gh. Universitatea Tehnică a Moldovei / Ioan Gh. Odainic // Almanah enciclopedic. – 2009. – Vol. 1. – P. 193-200.

Elena Barbos-Balinschi

Andrei MUDREA 1954-2022

Artist plastic, pictor, Maestru emerit în arte.

S-a născut la 29 aprilie 1954 în s. Mitocul Vechi, rn. Orhei. A decedat la 15 ianuarie 2022 la Chișinău.

A studiat (1969-1973) la Școala Republicană de Arte Plastice „I. Repin” (în prezent, Colegiul Republican de Arte Plastice „A. Plămădeală” din Chișinău). Din 1975 face studii de pictură în atelierul lui M. Grecu, concomitent, fiind și profesor la Școala de Arte Plastice pentru Copii din Orhei (1975-1985).

A debutat în 1978 cu tablourile „Mama” și „Casa părintească” (realizate în tehnică mixtă, alb pe alb). În 1983 a prezentat publicului din Chișinău prima sa expoziție. A urmat în 1999, la Muzeul Național de Artă al Moldovei, expoziția „Și Dumnezeu a creat femeia...”, iar în 2000 „Despărțirea Luminii de Întuneric”. Și în 2001, și în 2002 a avut expoziții personale la Chișinău. În 2004, la Centrul Expozițional „C. Brâncuși” prezintă expoziția „Universul Luminii”, după care a revenit aici la fiecare cinci ani cu expoziții personale prezentând doar lucrări și cicluri noi. Urmează în 2011 expoziția personală

„Enigme” la Galeria „Artium” de la Shopping MallDova, iar în 2014 – „Metamorfozele Luminii” la Centrul Expozițional „C. Brâncuși”. În 2018 a mers cu „Metamorfozele Luminii” la Strasbourg (Franța), iar în 2019 a revenit la Chișinău cu expoziția personală „Raze de Lumină”.

Începând cu anul 1978, Andrei Mudrea a participat la toate evenimentele organizate de Uniunea Artiștilor Plastici (UAP). Astfel, lucrările sale au fost prezentate în cadrul expozițiilor de tineret (1986), al expozițiilor de grafică (1979), de pictură (1978-2015) și de artă decorativă (2009-2015).

În 1992 a organizat grupul de creație „Zece” și a vernisat expoziția „Grupul Zece”, alături de colegii săi: A. Sârbu, A. Rurac, D. Bolboceanu, V. Moșanu, I. Cojocaru, T. Zbârnea, D. Peicev, V. Hristov și I. Platon. Împreună au participat la mai multe expoziții de promovare a grupului atât în țară, cât și peste hotare. Un deceniu mai târziu, în 2002, a inaugurat expoziția aniversară a grupului „Zece”. În paralel, a mai participat cu lucrări și în cadrul Saloanelor de Toamnă (1978), a Autumnalelor (1980-2015), a Saloanelor de Primăvară (1980-2015) și la Saloanele Moldovei Chișinău-Bacău (1991-2015). A luat parte la toate concursurile de artă plastică organizate de UAP, la expozițiile tematice „Omagiul lui Mihai Eminescu” (1989-2014) și „Omagiul lui Grigore Vieru” (2010).

Prima participare la o expoziție internațională de

grup a lui Andrei Mudrea a avut loc în 1985, la Moscova. În 1987 a mers la Varșovia (Polonia), iar în 1988 a participat la Zilele culturii sovietice la Paris. Au urmat tot mai multe expoziții internaționale: la Lisabona, la Odesa și la Moscova (1988), la Saint'Elpidio și la Montegiorgio, Italia (1993), la Sologne și la Veigné, Franța (1995), la Aschach, Germania (1998), la București (1999), la Moscova (2000, 2004 și 2012).

Lucrările sale se află în colecții publice la Ministerul Culturii și în Fondul Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova; Ministerul Culturii și Fondul Artiștilor Plastici din Rusia; Muzeul Național de Artă al Moldovei; Muzeul Național al Literaturii Române din Chișinău; Muzeul „A. Mateevici”. Unele se găsesc în colecții particulare din Africa, Austria, Canada, Franța, Germania, Italia, Polonia, Portugalia, Regatul Unit, Republica Moldova, România, Rusia, SUA, Țările de Jos și Ucraina.

În 1989 a fost titularizat membru al UAP. Între 1991-1994 și 1997-2003 a fost membru al Comitetului de Conducere al UAP, iar între anii 1993-1996 a deținut funcția de director al Centrului Expozițional „C. Brâncuși” al UAP.

În 1990 a participat la elaborarea Stemei de Stat a Republicii Moldova. Este laureat a numeroase distincții, premii, medalii și trofee în cadrul diferitor concursuri și saloane de artă naționale și internaționale, printre care: Premiul „B. Glavan” (1989); Premiul Consiliului Suprem

pentru elaborarea Stemei de Stat a Republicii Moldova (1990); Premiul Ministerului Culturii din Republica Moldova pentru tabloul „Ștefan cel Mare și Sfânt”, Chișinău (2004). În mai multe rânduri i s-a acordat Premiul UAP (2002, 2004, 2006, 2016).

În 2001 i s-a conferit titlul onorific Maestru emerit al artei, iar în 2020 – Premiul Național pentru merite deosebite în creație și promovarea culturii naționale.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 144-146; „Calendar Național 2019”. – Chișinău, 2019. – P. 154-156.

Bibliografie selectivă:

Mudrea, Andrei. Andrei Mudrea. Pictură : Artă obiect = Andrei Mudrea. Painting : Art Object / Andrei Mudrea; fot.: Boris Bălan [et al.]. – Chișinău : Arc, 2019. – 200 p.

Mudrea, Andrei. Arhiva de voci : Interviuri cu personalități din domeniul culturii. Vol. 35: Andrei Mudrea – trăirile interioare ale artistului / Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu Hasdeu” ; coordonare și realizare ediție: Mariana Cocieru, Iulian Filip ; înregistrare pe DVD: Mariana Cocieru ; moderare interviu: Iulian Filip. – Chișinău : BNRM, 2021 (Artpoligraf SRL). – 1 disc optic electronic (DVD-ROM ; 4,7 Gb ; 4x speed) : sd. col. ; în container 15X15cm. Titlu preluat de pe eticheta discului. Cerințe de sistem: Windows OS, HDD 64 Gb, VOB Player.

Mudrea, Andrei. „Ai noștri” își bat joc de noi mai tare decât „ciuma roșie” : Interviuri cu Andrei Mudrea, artist plastic / pentru conformitate: Olga Bu-

lat // Ziarul de Gardă. – 2014. – 13 mar. – P. 10.

Bantoș, Ana. Andrei Mudrea. Artă și context / Ana Bantoș // Limba Română. – 2020. – Nr 6. – P. 450-453.

Breazu, Florina. Andrei Mudrea (1954-2022) / Florina Breazu // Breazu, Florina. Abstracția – formă a libertății = Abstracția – A Form of Freedom : Abstract Painting Exhibition From the 60s and 90s of the 20th Century / Florina Breazu. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 28-29.

Breazu, Florina. Andrei Mudrea. Raze de lumină / Florina Breazu // Arta.md – 2019-2021 / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova ; resp. pentru ed.: Florina Breazu, Dumitru Bolboceanu ; imagini: Iurie Foca [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 88-89.

Jioară, Mariana. Valorificarea luminii între eternitate și efemer : [creația lui Andrei Mudrea] / Mariana Jioară // Literatura și arta. – 2022. – 3 febr. – P. 8.

Popușoi, Liliana. Andrei Mudrea : [despre pictorul Andrei Mudrea] / Liliana Popușoi // Flux : ed. de vineri. – 2002. – 8 noiem. – P. 5.

Roșca, Denis. Mudrea Andrei // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău, Pontos, 2016. – P. 409.

Tamazlăcaru, Elena. Andrei Mudrea și a sa „Pensulă muiată în Lumină” / Elena Tamazlăcaru // Literatura și arta. – 2022. – 20 ian. – P. 6.

Țărălungă, Ecaterina. Mudrea Andrei // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 527.

Ana Struță

Vasile ȘOIMARU
1949

Economist, doctor în economie, conferențiar universitar, publicist și fotograf, politician, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, a semnat Declarația de independență a Republicii Moldova.

S-a născut la 30 aprilie 1949 în com. Cornova, fostul ținut al Orheiului (azi, rn. Ungheni), în familia lui Alexei și a Ninei (născută Roșca) Șoimaru. Primele studii le-a făcut la școala de opt ani din satul natal (1956-1964), după care a fost acceptat la Tehnicumul Electromecanic (azi, Centrul de Excelență în Energetică și Electronică) din Chișinău (1964-1967), pe care l-a absolvit cu mențiune, la specialitatea „Contabilitatea în industrie”. Și-a continuat studiile (1967-1971) la Facultatea de Economie a Institutului Politehnic din Chișinău (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei). În 1973 devine doctorand la Institutul de Finanțe și Economie din Leningrad (Sankt Petersburg), la specialitatea „Economia și organizarea muncii”, susținând, în 1978, teza „Prognozarea productivității muncii în industria RSS Moldovenească”.

Obține titlul științifico-didactic de conferențiar universitar (1982).

Și-a început activitatea didactică la Institutul Politehnic din Chișinău (la Catedra de economia muncii) în calitate de asistent universitar (1971-1973). În perioada 1977-1990 a exercitat funcțiile: lector, lector superior, conferențiar universitar, prodecan la Facultatea de Economie a Universității de Stat din Moldova. În anii 1991-1994 este vicerector al Academiei de Studii Economice din Moldova (ASEM), fondată de către profesorul P. Bran. În iulie 1994, în urma unui proces politic, P. Bran și Vasile Șoimaru au fost destituiți. Va reveni la ASEM în 2002, în calitate de conferențiar universitar la Catedra de management social a Facultății Economie Generală și Drept, activând până în 2010.

Preocupările sale științifice, legate de managementul productivității muncii și de dezvoltarea regională, și-au găsit reflectare în publicațiile: „Productivitatea muncii în industrie” (1982), „Prognozarea social-economică a dezvoltării regionale” (1987), „Productivitatea muncii și progresul tehnico-științific” (1987), „Managementul afacerilor mici și mijlocii” (1993).

Vasile Șoimaru s-a manifestat și ca un apreciat publicist, scriind articole și studii pentru numeroase ediții periodice din țară și din străinătate, iar adevărul său debut editorial îl constituie, potrivit afirmațiilor proprii, volumul de publicistică economică și social-politică „Căderea premierilor” (1999).

Este autorul sau coautorul mai multor lucrări: „Neamul Șoimăreștilor: 500 de ani de istorie” (coautor, 2003), „Românii din jurul României în imagini” (2008), „Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare” (autor al proiectului, coautor, coordonator și imagini, 2012), „Mihail Sadoveanu, «Fiul țărâncii» din Verșeni” (coautor, 2015), „Ansamblul Folcloric HORA: 50 de ani de istorie în imagini” (2015), „25 de poeme în imagini” (2016), „Paul Bran – personalitate marcantă a științei românești: la 80 de ani de la nașterea marelui economist” (coautor, 2020) ș.a.

Un loc aparte ocupă monografia lui Vasile Șoimaru „Românii din jurul României” (2014), care dezvăluie existența unei românimi statornicite în afara granițelor actuale ale României în o mie de imagini. Lucrarea etnofotografică a fost apreciată cu Marele Premiu „Coresi” la Salonul Internațional de Carte din Chișinău (2014) și cu Premiul „H. H. Stahl” acordat de Academia Română (2015).

A coordonat editarea mai multor volume, printre care: „Miroslăvești prin ochiul timpului nostru: Album monografic cu tematică cultural-spirituală, prilejuit de împlinirea a 585 de ani de la prima atestare documentară a satului Miroslăvești și 150 de ani de la înființarea comunei cu același nume” de Gh. Pârlea (2014); „«Operațiunea Română» din RASS Moldovenească în Marea Teroare stalinistă: 1937-1938” (lucrare îngrijită de M. Tașcă, 2014); „Raptul Basarabiei, Nordului

Bucovinei și Ținutului Herța din 28 iunie 1940”: materialele Conferinței științifice internaționale „75 de ani de la anexarea de către URSS a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 28 iunie 1940”, Chișinău, 12-13 iunie 2015 (text îngrijit de M. Tașcă, I. Popa și A. Petrencu); „Dezrobirea Basarabiei: 22 iunie 1941 – 23 august 1944” (lucrare îngrijită de M. Tașcă, 2016); „Versuri” de A. Mateevici (ed. a doua, 2017); „Ninge aspru la Cotul Donului” de I. Iachim (2017); „Iubirea de Viață, Țară, Baștină și Neam” de I. Perciun (2018); „Basarabia în epoca renașterii naționale: 1917-1918: Fenomene politice. Instituții. Personalități” de V. Popovschi (2018); „Istoria integrală a Basarabiei” de V. Dulgheru (2018); „Noul Caragaci – sat românesc din Bugac: file de monografie” de P. Ujeuca (2018); „Argus și slugile sale: (Cei care au făcut să moară Mihai Eminescu)” de V. Bacinschi (2019); „Înstrăinarea Basarabiei” de E. Statnic (2019); „Satul basarabean la 1917: Revendicări social-politice și naționale: Studiu și culegere de documente” de M. Tașcă și E. Aramă (2019); „Hagi Curda (Camășovca): Un sat românesc din Basarabia istorică” de T. Iordăchescu (ediția a doua, 2020) ș.a.

A organizat o serie de conferințe, colocvii și simpozioane comemorative sau omagiale, dedicate unor personalități marcante ale culturii, științei, economiei românești: D. Gusti, H. Stahl, O. Bădina, M. Vulcănescu, N. Iorga, P. Mihail, T. Herseni, S. Golopenția-Eretescu, Z. Mihail, D. Ursu ș.a.

S-a afirmat ca un pasionat de arta fotografică în timpul unei vizite de documentare la Universitatea din Omaha, SUA (1994), iar prima sa cea mai reușită fotografie este un răsărit de soare (1996). În 2002 a debutat la Chișinău cu expoziția „De la Columna lui Traian la Valul lui Traian”, în 2004 apare și primul său album editat „Poeme în imagini”. Timp de două decenii a organizat numeroase expoziții foto: la Chișinău, Ungheni, Cernăuți, București, Alba Iulia, Fălticeni, Praga, Gyula (Ungaria), Uzdin (Voivodina, Serbia), Skopje (Macedonia) etc. Creațiile sale fotografice sunt reproduse în periodice și în resurse electronice din Republica Moldova, România, Ucraina, Bulgaria, Serbia, Franța, Germania, Canada, SUA etc.

O expoziție cu genericul „33+3+3 poeme în imagini”, dedicată aniversării a 33-a de la primele alegeri parlamentare libere și democratice, a fost vernisată, în luna mai 2023, în Parlamentul Republicii Moldova, iar în luna august în Sala de expoziții „Vasile Șoimaru” la Biblioteca Publică Raională „D. Cantemir” din Ungheni.

În calitate de fotograf, Vasile Șoimaru a contribuit și la publicații ca: „Răciula din zona balneară «Codru»” de T. Țopa (2014), „Disecarea cărților: Recenzii, consemnări, prefețe, postfețe” de Vl. Pohlă (2018) ș.a.

A întregit prin donații colecțiile de carte a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, a Bibliotecii Academiei Române, a Bibliotecii

Municipale „B. P. Hasdeu”, a Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „A. Russo” din Bălți, a bibliotecii publice din satul natal etc. A contribuit cu donații de carte în bibliotecile din comunele Drăgănești (jud. Neamț) și Miroslăvești (jud. Iași).

Odată cu mișcarea de renaștere națională, Vasile Șoimaru s-a lansat în politică. A fost ales deputat în primul Parlament al Republicii Moldova (1990-1994), pe lista Frontului Popular din Moldova. Se regăsește printre deputații care au adoptat și au semnat Declarația de independență (1991). Între anii 1995 și 1998 a fost consultant în grupul parlamentar de opoziție „Blocul Țăranilor și Intelectualilor”. Ulterior, a avut un mandat de deputat (1998-2001) din partea Partidului Forțelor Democratice. În 2021 accede a treia oară în Parlament, pe lista Partidului Acțiune și Solidaritate, fără a fi membru de partid.

Este președinte al Asociației Economisților din Moldova (1998-2001). Are calitatea de membru de onoare al Comunității Academice „G. Bacovia” din România (2008) și al Societății literar-artistică „Tibiscus” din Voivodina, Serbia (2013).

Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (din 2011).

Este Cetățean de onoare al comunelor Drăgănești (s. Șoimărești), jud. Neamț (2006), Miroslăvești, jud. Iași (2009) și Cornova, rn. Ungheni (2011).

Deține mai multe premii, printre care Premiul Salonului Internațional de carte din

Chișinău (2003, 2008, 2013, 2014), Premiul „Gh. Bezviconi” acordat de Societatea „P. Gore” (2004), Distincția de Excelență „C. Stere” (jud. Prahova, 2006), Premiul de Excelență pentru editarea unei excepționale colecții de cărți românești, acordat de portalul Vocea Basarabiei (2007), Însemnul de Prețuire și Premiul cultural „Gh. Bulici” oferite de Societatea literar-artistică din Uzdin (Voivodina, Serbia, 2008, 2013, 2014), Premiul special al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2008), alte numeroase diplome de merit, de onoare sau de recunoștință. Este laureat al publicațiilor „Literatura și arta” și „Timpul”, la compartimentele știință, publicistică, artă fotografică. Patriarhia Română i-a acordat Diploma de onoare „pentru promovarea limbii române, pentru merite deosebite în păstrarea credinței și promovarea culturii creștine” (2013). Mai deține Premiul TVR Moldova pentru românii de pretutindeni (2015), Marele Premiu al culturii românilor „Podul lui Traian” acordat la Uzdin, Serbia (2017) ș.a.

Vasile Șoimaru a refuzat mai multe distincții de stat: Medalia „Meritul Civic” (în 1996), „Ordinul de Onoare” (în 2011) și „Ordinul Republicii” (în 2013).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 146-148; „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 113-116; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 162-163.

Bibliografie selectivă:

Belostecinic, Grigore. Paul Bran – personalitate marcantă a științei românești : la 80 de ani de la nașterea marelui economist / Grigore Belostecinic, Vasile Șoimaru, Silvia Ghinculov ; resp. și coord. de ed.: Silvia Ghinculov. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 395 p. : fot.

Pârlea, Gheorghe. Mihail Sadoveanu, „fiul țărăncii” din Verșeni / Gheorghe Pârlea, Vasile Șoimaru, Vlad Pohilă. – Chișinău : [S. n.], 2015 (Balacron). – 264 p. : fot. color.

Pohilă, Vlad. Disecarea cărților : (Recenzii, consemnări, prefețe, postfețe) / Vlad Pohilă ; ed. îngrijită de Mariana Harjevschi ; coord.: Lidia Kulikovski ; fot.: Vasile Șoimaru. – Chișinău : [S. n.], 2018 (Notograf Prim). – 382 p. : fot., il.

Rață, Valeriu. Alt portret din profil cultural al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” : (Cronici, consemnări și recenzii) / Valeriu Rață ; ed. îngr. de Mariana Harjevschi ; coord.: Lidia Kulikovski ; pref. și red.: Vlad Pohilă ; fot.: Vasile Șoimaru ; Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”. – Chișinău : [S. n.], 2016 (Balacron). – 330 p. : fot.

Rață, Valeriu. Înălțarea Neamului : poezii / Valeriu Rață ; red.: Iurie Colesnic ; fot.: Vasile Șoimaru. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 196 p. : fot.

Rață, Valeriu. Vibrații ecologice : (poezii pe tema ocrotirii și salvării mediului) / Valeriu Rață ; pref. și red.: Vlad Pohilă ; fot.: Vasile Șoimaru. – Chișinău : [S. n.], 2017 (Balacron). – 136 p. : fot.

Șoimaru, Vasile. Ansamblul folcloric HORA : 50 de ani de istorie în imagini / Vasile Șoimaru. – Chișinău : Serebia, 2015. – 144 p. : fot.

Șoimaru, Vasile. 25 de poeme în imagini / Vasile Șoimaru. – Chișinău : Serebia, 2016. – 36 p. : fot.

Șoimaru, Vasile. Românii din jurul României : Monografie etnofotografică. – [Ed. a 2-a] /

Vasile Șoimaru; prez. graf.: Simion Zamșa. – Chișinău : Serebia ; Onești : Magic Print, 2014. – 376 p. : fot.

****Rec.: Constantin, Marin //** Annuaire Roumain d'Antropologie. – București : Editura Academiei Române, 2014. – Tom 51. – P.165-168.

Rec.: Moldovan, Dumitru. Un tratat științific în imagini, bazat pe creativitate și inovație // Literatura și arta. – 2015. – 5 mar. – P. 3.

Rec.: Rață, Valeriu. Românimea văzută prin obiectivul lui Vasile Șoimaru // BiblioPolis. – 2014. – Vol. 52, nr. 2. – P. 220-225.

Șoimaru, Vasile. Românii din jurul României : [site] / Vasile Șoimaru. – URL: <https://www.romaniidinjurulromaniei.ro/> (accesat: 15.12.2023).

Ujeuca, Petru. Noul Caragacisat românesc din Bugeac : File de monografie / Petru Ujeuca ; coord. și imagini: Vasile Șoimaru. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Serebia, 2018. – 320 p. : fot.

Șoimaru, Vasile. Cu Vlad Pohilă de la Marea Neagră până la cea Baltică și Adriatică... / Vasile Șoimaru // Moldova. – 2020. – Iul./Aug. – P. 32-34.

Șoimaru, Vasile. Dimitrie (Dinu) Ursu : [istoric și etnolog, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar; român originar din Basarabia, stabilit în Ucraina] / Vasile Șoimaru, Vlad Pohilă // Calendar Național 2015 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Alexe Rău ; aut.: Valeria Matvei, Natalia-Maria Șveț, Madlena Pușcașu [et al.] ; colegiul red.: Petru Soltan (preș.) [et al.] ; red.: Vlad Pohilă. – Chișinău, 2015. – P. 199-200.

Șoimaru, Vasile. Dumitru Moldovan : [economist, profesor universitar, istoric și scriitor, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei] / Vasile Șoimaru, Vlad Pohilă // Calendar Național 2016 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; aut.: Valeria Matvei, Natalia-Maria Șveț, Madlena Pușcașu [et al.] ; colegiul red.:

Petru Soltan (preș.) [et al.] ; red.: Vlad Pohilă. – Chișinău, 2016. – P. 320-322.

Șoimaru, Vasile. Hora lui Ion Bazatin la 50 de ani: un ansamblu de excepție, de 25 de ani fără sală de repetiție : O scurtă istorie subiectivă scrisă cu multe emoții, dar cu puține speranțe / Vasile Șoimaru // Literatură și arta. – 2016. – 21 ian. – P. 7.

Șoimaru, Vasile. Paul Bran și Basarabia recunoscătoare / Vasile Șoimaru // In memoriam Paul Bran: reper al renașterii academice / coord.: Nicolae Istudor. – București : Editura ASE, 2023. – P. 53-58.

Șoimaru, Vasile. Pavel Tosogan : [economist, doctor în economie, conferențiar universitar] / Vasile Șoimaru // Calendar Național 2016 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; aut.: Valeria Matvei, Natalia-Maria Șveț, Madlena Pușcașu [et al.] ; colegiul red.: Petru Soltan (preș.) [et al.]. – Chișinău, 2015. – P. 44-45.

Șoimaru, Vasile. Pe urmele Sfântului Ierarh Dosoftei, Mitropolit al Moldovei. De la locul de baștină până la cel de veci / Vasile Șoimaru // Literatură și arta. – 2014. – 9 ian. – P. 7.

Șoimaru, Vasile. Românii din jurul României (în viziunea unui călător incurabil) / Vasile Șoimaru. – Limba română. – 2017. – Nr 2. – P. 8-17.

Șoimaru, Vasile. Un prieten de zile mari, Vlad Pohilă / Vasile Șoimaru // BiblioPolis. – 2020. – Vol. 77, Nr 2. – P. 208.

Șoimaru, Vasile. Valea Ichelului în derivă, de la paradisul din copilăria mea la dezastrul din zilele noastre... / Vasile Șoimaru // Natura. – 2015. – Nr 4 (Apr.). – P. 3.

Șoimaru, Vasile. Vasile Șoimaru: „În calea integrării europene sau a celei românești, nu „stukacii” de ieri stau în cale, ci trollii de azi” / pentru conformitate: Rodica Mahu // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 9 dec. – P. 11 ; 16 dec. – P. 11.

Un om al faptelor : Vasile Șoimaru : Biobibliografie / ed. îngr. de Lidia Kulikovski ; Biblioteca Municipală B. P. Hasdeu ; Centrul de Informare și Documentare „Chișinău”. – Chișinău : Combinatul Poligrafic, 2011. – 328 p. : fot.

Junghietu, Natalia. Cele „33+3+3 poeme în imagini” ale lui Vasile Șoimaru au fost expuse la biblioteca din Ungheni / Natalia Junghietu // Expresul. – 2023. – 8 sept. – P. 1.

O expoziție aniversară a fost dedicată publicistului și fotografului Vasile Șoimaru // TVR Moldova : [site]. – URL: <https://tvrmoldova.md/cultura/o-expozitie-aniversara-a-fost-dedicata-publicistului-si-fotografului-vasile-soimaru/> (accesat: 15.12.2023).

O expoziție de fotografii semnate de deputatul Vasile Șoimaru, cu genericul „33 + 3 + 3 poeme în imagini”, a fost inaugurată la Parlament // Multimedia Parlamentul Republicii Moldova : [portal]. – URL: <https://multimedia.parlament.md/o-expozitie-de-fotografii-semnate-de-deputatul-vasile-soimaru-cu-genericul-33-3-3-poeme-in-imagini-a-fost-inaugurata-la-parlament/> (accesat: 15.12.2023).

Șoimaru Vasile : Deputat // Parlamentul Republicii Moldova : [site oficial]. – URL: <https://www.parlament.md/StructuraParlamentului/Deputa%C8%9Bii/tabid/87/Id/1064/language/ro-RO/Default.aspx> (accesat: 15.12.2023).

Șoimaru Vasile, deputat în perioada 1990-1994 și 1998-2001 // Enciclopedia „Oamenii Moldovei”. Vol. 1 : Președinții, Prim-miniștrii, Președinții Parlamentului, Miniștrii, Deputații (1991-2017) / autorii ideii: Igor Volnițchi, Lilia Gurez ; coord. ed.: Andriana Cheptine. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 175.

Vasile Șoimaru // Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova : [site]. – URL: <https://uniuneascriitorilor.md/membru/soimaru-vasile> (accesat: 15.12.2023).

Elena Barbos-Balinschi

Mai
2024

Bunul Păstor (2000, bronz)

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sâ	Du
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

130 de ani de la nașterea lui **Ion Văluță**, deputat în Sfatul Țării. A votat Unirea Basarabiei cu România. Președinte al Camerei de Comerț și Industrie din Chișinău (1 mai 1894 – 6 mar. 1987). *A se vedea și CN 2010, p. 128-129.*

100 de ani de la fondarea cotidianului „**Moldova suverană**” (1 mai 1924). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 103-104; CN 2014, p. 168-169.*

80 de ani de la nașterea lui **Valeriu Cabac**, matematician, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar, cercetător științific (1 mai 1944). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 169-170.*

100 de ani de la nașterea lui **Valentin Cijacovschi**, filolog, specializat în limba germană, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, inventator (2 mai 1924 – dec. 2017).

160 de ani de la deschiderea **Școlii Eparhiale de Fete din Chișinău** (3 mai 1864 – 1944). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 170-171.*

120 de ani de la nașterea lui **Remus Baziliu Răduleț**, inginer român, doctor în științe tehnice, profesor universitar, Om emerit al științei (3 mai 1904 – 6 febr. 1984).

60 de ani de la nașterea lui **Vitalie Ciobanu**, jurnalist, prozator, eseist, critic literar, analist politic (4 mai 1964). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 172-173.*

170 de ani de la nașterea lui **Constantin Morariu**, preot român, poet și traducător, publicist și editor, luptător pentru drepturile românilor din Bucovina, pentru Unirea cu România (5 mai 1854 – 16 mar. 1927). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 173.*

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Pârlea**, actor de teatru și cinema, umorist (6 mai 1944 – 4 febr. 2017). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 173-174.*

70 de ani de la nașterea **Silviei Ghinculov**, specialist în dome-

niul biblioteconomiei și managementului, doctor în economie (6 mai 1954). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 154-156; 2014, p. 174-176; 2019, p. 162-164.*

75 de ani de la nașterea lui **Ștefan Petrache**, interpret de muzică ușoară, om de afaceri (8 mai 1949 – 13 ian. 2020). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 129-130; 2019, p. 164-165.*

100 de ani de la nașterea lui **Petru Dumitriu**, prozator, eseist, dramaturg și critic literar român (8 mai 1924 – 6 apr. 2002).

100 de ani de la nașterea **Sofiei Imber**, jurnalistă, critic de artă și susținătoare a culturii din Venezuela, fondatoarea Muzeului de Artă Contemporană din Caracas, originară din jud. Soroca (8 mai 1924 – 20 febr. 2017).

130 de ani de la nașterea lui **Nicolae Secară**, agronom, profesor în viticultură și vinificație, membru în Sfatul Țării (9 mai 1894 – 24 febr. 1942/1969). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 156; 2012, p. 82.*

70 de ani de la nașterea **Larisei Casian**, specialistă în alimentația animalelor domestice și tehnologia furajelor, doctor în științe agricole, profesor universitar (9 mai 1954).

140 de ani de la nașterea lui **Ștefan Popescu**, dirijor de cor, profesor. A dirijat Capela Română din Paris (9 mai 1884 – 7 iul. 1956).

130 de ani de la nașterea **Elvirei Popescu**, actriță franceză de teatru și film, de origine română, membru de onoare al Academiei Române (10 mai 1894–1 dec. 1993). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 179-180.*

100 de ani de la nașterea lui **Constantin Aurelian Trișcu**, arhitect și urbanist român, doctor în arhitectură, profesor universitar (10 mai 1924 – 13 sept. 2018).

160 de ani de la nașterea lui **Constantin Grigoriu**, cântăreț (tenor) și dirijor, fondatorul primului ansamblu stabil de

operetă din România. A fost descoperit la doar 9 ani de către Gavriil Musicescu (11 mai 1864 – 15 febr. 1914).

110 ani de la nașterea **Aurorei Gruescu**, prima femeie inginer silvicultor din lume, prima româncă intrată în „Guinness Book of Records” (11 mai 1914–2005).

130 de ani de la nașterea lui **Gherman Pântea**, pedagog, jurnalist, avocat, militar și om politic român basarabean, deputat în Sfatul Țării, primar de Chișinău și de Odesa. A votat Unirea Basarabiei cu România (13 mai 1894 – 1 febr. 1967). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 135-136; 2017, p. 69.*

90 de ani de la nașterea lui **Ștefan Florescu**, pictor și grafician (13 mai 1934 – 7 dec. 2016).

90 de ani de la nașterea lui **Anatol Ciobanu**, lingvist, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii” (14 mai 1934 – 8 apr. 2016). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 162-164; 2014, p. 181-182; 2019, p. 169-170.*

80 de ani de la nașterea **Alexandrei Deseatnic-Ciloci**, chimistă, doctor în științe biologice, conferențiar cercetător, inventatoare (14 mai 1944).

140 de ani de la nașterea lui **Eustațiu Stoenescu**, pictor român, portretist, profesor universitar (14 mai 1884 – 13 sept. 1957). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 182.*

80 de ani de la nașterea **Mariei Doni**, actriță de teatru și film (16 mai 1944). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 136.*

60 de ani de la nașterea lui **Vergil Petrovici**, medic, doctor în medicină, inventator (16 mai 1964).

160 de ani de la nașterea **Elenei Sevastos (Didia Odorica)**, folcloristă, poetă, prozatoare și publicistă română (16 mai 1864 – 18 mar. 1929). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 184.*

80 de ani de la nașterea lui **Efim Tarlapan**, poet, umorist, epigramist, traducător și memorialist (17 mai 1944 – 8 dec. 2015). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 165-166; 2014, p. 184-185; 2019, p. 171-173.*

110 ani de la nașterea lui **Eugen Drăguțescu**, artist plastic român, grafician, originar din Bucovina (19 mai 1914 – 30 mar. 1993).

80 de ani de la nașterea lui **Ștefan Lozinschi (Lozie)**, poet, publicist, traducător, jurnalist și om de radio (20 mai 1944 – 19 ian. 2021).

110 ani de la nașterea lui **Corneliu Coposu**, politician român, senator, deținut politic, președintele Partidului Național Țărănesc Creștin Democrat, lider al opoziției din România (20 mai 1914 – 11 noiem. 1995). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 188-189.*

100 de ani de la nașterea lui **Constantin Popovici**, prozator, istoric și critic literar, eminescolog, romancier, memorialist, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (21 mai 1924 – 5 dec. 2010). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 167-168; 2014, p. 189-190.*

50 de ani de la nașterea lui **Ion Popovici**, medic cardiolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific, inventator (21 mai 1974).

70 de ani de la nașterea lui **Anatol Petrencu**, istoric, spe-

cialist în istoria contemporană a românilor și în istoria universală, doctor habilitat în istorie, profesor universitar (22 mai 1954). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 170-171; 2014, p. 191-192; 2019, p. 174-176.*

70 de ani de la nașterea **Elenei Boian**, matematiciană, doctor în fizică și matematică, conferențiar universitar, cercetător științific (23 mai 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 192-193.*

100 de ani de la nașterea lui **Alexei Marinat**, prozator, nuvelist, romancier, dramaturg și publicist, supranumit „Soljenițin al Basarabiei” (24 mai 1924 – 17 mai 2009). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 172-173; 2014, p. 193-194.*

85 de ani de la nașterea lui **Simion Ghimpu**, poet și publicist, doctor în studiul artelor, profesor universitar, luptător pentru valorile naționale (24 mai 1939 – 17 mai 2010). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 140-141; 2014, p. 194.*

70 de ani de la nașterea **Raisei Moroșanu**, medic igienist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar (26 mai 1954).

90 de ani de la nașterea lui **Petru Țăranu**, economist, cercetător, folclorist, etnolog, publicist, politician, originar din Bucovina (26 mai 1934 – 26 mai 2015).

85 de ani de la nașterea lui **Ion Niculiță**, istoric, specialist în arheologie, doctor în istorie, profesor universitar, fondatorul școlii de tracologie din Republica Moldova (27 mai 1939 – 2 ian. 2022). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 143-145.*

50 de ani de la nașterea **Svetlanei Petrencu**, multiplă campioană a Republicii Moldova la șah, Maestru internațional (27 mai 1974).

120 de ani de la nașterea lui **Ilie I. Mirea**, scriitor pentru copii, învățător, publicist, folclorist și dramaturg, autor de manuale și antologii, promotor al drepturilor românilor în Transnistria în perioada celui de-Al Doilea Război Mondial (28 mai 1904 – 19 ian. 1993).

70 de ani de la nașterea **Nataliei (Nana) Plămădeală**, pictoriță scenografă, stabilită în Franța (30 mai 1954). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 173-174.*

100 de ani de la nașterea lui **Gherasim Cucoșel**, cleric și ortodox român, arhieru și episcop-vicar al Episcopiei Aradului, Buzăului, Sucevei și Rădăuților, memorialist (30 mai 1924 – 6 dec. 2004).

70 de ani de la nașterea lui **Ion Gagim**, muzicolog, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, specialist în domeniul pedagogiei muzicale, filozof, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (31 mai 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 158-159.*

70 de ani de la nașterea lui **Nicu Alifantis**, compozitor român, interpret de muzică folk, actor și poet (31 mai 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 198.*

MOLDOVA SUVERANĂ 1924

Primul număr al ziarului, care se numea „Plugarul roș”, a apărut la 1 mai 1924, la Odesa, în grafie chirilică, cu un tiraj de 2 mii de exemplare. Sediul redacției se afla la Balta (1925-1929), fosta capitală a RASSM.

Din 19 iulie 1929, ziarul a fost transferat la Tiraspol, schimbându-i-se numele în „Moldova socialistă”. Între anii 1932-1938 apare în grafie latină cu o ținută lingvistică și poligrafică deosebite.

Din 1942, în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, ziarul a fost tipărit la Moscova într-un format mic. În martie-august 1944 redacția ziarului se afla la Soroca, apoi a revenit la Chișinău și a reluat formatul mare.

În anul 1974, la împlinirea a 50 de ani de la apariția primului număr, a fost publicat volumul de sinteză al ziarului „Letopisețul Republicii”.

În diverse numere ale publicației din perioada 1942-1990 se regăsesc autografele lui M. Sadoveanu, P. Istrati, N. Stănescu, ale unor artiști, savanți și scriitori cu renume. Fiind organul Comitetului Central al Partidului Comunist al Moldovei, al Sovietului Suprem și al Guvernului RSSM, cotidianul publică și versurile poezilor D. Matcovschi, Gr. Vieru, L. Lari, N. Dabija, I. Hadârcă, V. Romanciuc, I. Vatamanu etc., și articole sem-

nate de I. Druță, I. Borșevici, N. Costin, M. Druc și de alți promotori ai renașterii naționale.

În toamna anului 1989, după ce s-a adoptat trecerea la alfabetul latin, „Moldova socialistă” tipărește fascicule alb-negru în care apar caracterele latine.

După obținerea independenței de stat a Republicii Moldova, ziarul a fost redenumit (1989) în „Moldova suverană”, fiind un ziar de limba română, oficial al Guvernului Republicii Moldova, publicat zilnic la Chișinău, în paginile cărui a apărut integral și „Abecedarul” în grafie latină.

Din 1 iulie 1994 fondator este Guvernul Republicii Moldova. Ziarul apărea în acea perioadă de patru ori pe săptămână, cu un tiraj de 100 de mii de exemplare.

Începând cu anul 1995 este editat suplimentul „Moldova literară”, ulterior redus la o pagină, ce a apărut cu întreruperi până a fost suspendat. În același an, redacția publică o culegere colectivă – „Mănăstiri basarabene”

Din 2005 ziarul are statut de cotidian independent: „Moldova Suverană-serie nouă” SRL.

Ziarul a avut primul site în mediul digital din spațiul nostru (anul 2003), sporindu-și impactul și efectul social. În anii 2022-2023 este accesat lunar de circa 22 de mii de utilizatori.

În varianta printată, ziarul are, la ora actuală, patru pagini cu ilustrații, format A3 și apare într-un tiraj de 2 078 de exemplare.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului

1999”. – *Chișinău, 1999. – P. 103-104; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 168-169.*

Bibliografie selectivă:

Moldova Suverană : [site]. – URL: <https://moldova-suverana.md> (accesat: 10.07.2023).

Gulca, Victor. Ziarul Moldova Suverană : Modalități de abordare a realității / Victor Gulca // Sesiune națională de comunicări științifice studențești. Științe sociale. Științe juridice și economice, 4-5 mai 2017, Chișinău. – Chișinău : CEP USM, 2017. – P. 53-55 ; [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/146853.

Moldova Suverană : [referință] // Hangiu. I. Dicționarul presei literare românești : (1790-1990) / I. Hangiu. – București, 1996. – P. 545.

Țopa, Tudor. Moldova Suverană / Tudor Țopa // Chișinău : Enciclopedie. – Chișinău : Muzeum, 1997. – P. 319.

Elena Harconița

Vitalie CIOBANU 1964

Prozator, eseist, critic literar, publicist.

S-a născut pe 4 mai 1964, în orașelul Florești, într-o familie de intelectuali, ambii părinți fiind profesori. Este fratele mai mare al actorului și regizorului, profesorului de teatru Vlad Ciobanu, cel

care a interpretat rolul tânărului Mihai Eminescu în filmul lui Em. Loteanu „Luceafărul” și care l-a jucat pe primul „Hamlet” din Basarabia postbelică, precum și alte roluri importante din dramaturgia națională și universală.

A absolvit Facultatea de Jurnalism a Universității de Stat din Moldova (1986). După absolvire a fost redactor la Editura „Literatura artistică” (ulterior „Hyperion”) până în 1993. În 1994, împreună cu poetul V. Gârneț, înființează revista literară „Contrafort” (fiind redactor-șef al acesteia până la încetarea apariției ei în decembrie 2021), precum și Fundația Culturală „Contrafort”. Din 1999 este comentator la Radio „Europa Liberă” unde, din iunie 2023, realizează podcastul „Cultura la frontieră”. Din 2022 este colaborator permanent la postul internațional de radio „Deutsche Welle”.

A publicat volumele: „Schimbarea din strajă” (roman), Chișinău, Hyperion, 1991; „Frica de diferență” (articole, eseuri, cronicile literare), Editura Fundației Culturale Române, București, 1999; „Valsul pe Eșafod (30 de pretexte literare și un Jurnal la Praga)”, „Cartier”, Chișinău, 2001; „Anatomia unui faliment geopolitic: Republica Moldova” (eseuri), „Polirom”, 2005; „Literatur Express. Europa de la fereastra vagonului. Jurnal pe două voci” (în colaborare cu V. Gârneț), „Cartea românească”, 2007; „Scribul în grădina fermecată. Jurnal de lectură”, „Arc”, 2014; „Vin rușii! 5 perspective asupra unei vecinătăți primejdioase” (coautor, alături de S. Fati, I. Stanomir, M. Voicu și V. Na-

umescu), „Humanitas”, 2018; „Zilele după Oreste” (proză scurtă), „Humanitas”, 2019; „Revanșa literaturii. Ficțiuni critice”, „Arc”, 2019.

Este prezent în mai multe antologii literare apărute în România, Republica Moldova și în străinătate: „Momentul adevărului”, o culegere de texte ale unor esești români contemporani (Cluj, „Dacia”, 1996); „Literatura din Basarabia în secolul XX”. Volumele „Proză scurtă II” și „Eseuri/Critică literară” („Știința” & „Arc”, 2004); „Literatura din Basarabia. Început de secol XXI”. „Eseu/Critică literară” („Știința” & „Arc”, 2017); „Europaexpress. Ein literarisches Reisebuch” (Eichborn, Berlin, 2001); „Best European Fiction 2013”, editor A. Hemon, Dalkey Archive, Statele Unite ș.a. Este coordonator și alcătuitor al volumului „Arhipelag” – o antologie de literatură română din Republica Moldova în limbile germană, engleză și franceză, apărut sub egida PEN Clubului basarabean în 2010.

Colaborează la cele mai importante publicații culturale românești „România literară”, „22”, „Dilema (veche)”, „Viața Românească”, „Observator cultural”, „Lettre Internationales”, „Secolul 21”, „Cultura” (București), „Interval” (Brașov), „Apostrof”, „Steaua” (Cluj), „Timpul”, „Convorbiri literare” (Iași) ș.a.

A participat la colocvii și congrese internaționale la București (1992, 1993, 1997), Viena (1995), Guadalajara, Mexic (1996), Brașov (1998), Strasbourg (1999), Praga (1999, 2000, 2001, 2006), Iași

(2000), „Literatur Express Europa 2000” (2000), Bled, Slovenia (2005), Belgrad (2011), Roma (2010), Londra (2011), Amsterdam (2012) ș.a.

A fost distins cu Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1991), Premiul pentru eseu al Uniunii Scriitorilor din România (1999), Premiul pentru jurnal/memorii al Filialei Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România (2007), Premiul pentru eseu și critică literară al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2014); Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (2019), Premiul Național al Republicii Moldova (2021).

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, din 1992; membru al Uniunii Scriitorilor din România, din 1993; membru (din 1991) și președinte (din 2004) al PEN Centru Moldova, asociat Organizației Mondiale a Scriitorilor (International PEN).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 172-173.

Bibliografie selectivă:

Ciobanu, Vitalie. Revanșa literaturii. Ficțiuni critice / Vitalie Ciobanu. – Chișinău : Arc, 2019. – 402 p.

Ciobanu, Vitalie. Scribul în grădina fermecată : Jurnal de lectură / Vitalie Ciobanu ; copertă: Mihai Bacinschi. – Chișinău : ARC, 2014. – 300 p.

Rec: Corcinschi, Nina. Vitalie Ciobanu, „omul care caută” // Sud-Est Cultural. – 2016. – Nr 2. – P. 44-48.

Rec.: Șleahțișchi, Maria. Vitalie Ciobanu și ego-narațiunile criticii // Moldova. – 2015. – Mai/Iun. – P. 98-99.

Ciobanu, Vitalie. Zilele după Oreste / Vitalie Ciobanu ; ilustrația copertei: Angela Rotaru. – București : Humanitas, 2019. – 237 p.

Rec.: *Galaicu-Păun, Emilian* // Moldova. – 2020. – Ian./Febr. – P. 62.

Rec.: *Nedelciuc, Elena.* Hipertextualitatea modelului narativ : „Zilele de după Oreste” de Vitalie Ciobanu / Elena Nedelciuc // Realități culturale. – 2020. – Nr 6. – P. 8-9.

Rec.: *Țurcanu, Lucia.* „Zilele după Oreste” sau „Cacealmaua realităților” // Sud-Est Cultural. – 2019. – Nr 3. – P. 33-38.

Vin rușii! : 5 perspective asupra unei vecinătăți primejdioase / Vitalie Ciobanu, Sabina Fati, Valentin Naumescu [et al.]. – București : Humanitas, 2018. – 161 p.

Ciobanu, Vitalie. Cum se face o revistă de cultură în Basarabia : [revista „Sud-Est Cultural”, 20 de ani de la fondare] / Vitalie Ciobanu. – Sud-Est Cultural. – 2015. – Nr 2. – P. 26-30.

Ciobanu, Vitalie. Vitalie Ciobanu: „Nu cred într-un angajament politic sincer și altruist pe termen lung în cazul unui scriitor care ține la independența sa, la statutul său de gânditor în cetate și de creator de valori culturale, imperisabile...” : [interviu cu scriitorul Vitalie Ciobanu] / interviu realizat de Adrian Ciubotaru // Revista literară. – 2020. – Nr 9. – P. 8-9, 11.

Ciobanu, Vitalie. Vitalie Ciobanu: „Sunt un optzecist, adică un scriitor care pune preț pe lectură, bibliotecă, pe enciclopedie, pe cinematică...” : [interviu cu scriitorul Vitalie Ciobanu] / interviu de Valentina Tăzlăuanu. – Sud-Est Cultural. – 2019. – Nr 3. – P. 39-46.

Ciobanu, Mircea V. Citindu-i pe critici : [cu referire la Vitalie Ciobanu, Maria Șleahțișchi et al.] / Mircea V. Ciobanu // Sud-Est Cultural. – 2015. – Nr 1. – P. 14-30.

Ciubotaru, Adrian. Vitalie

Ciobanu și deontologia criticii / Adrian Ciubotaru // Sud-Est Cultural. – 2017. – Nr 1. – P. 67-73.

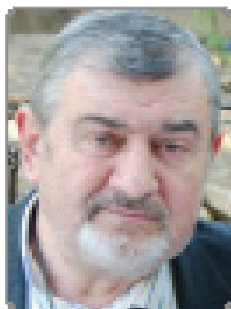
Lungu, Eugen. Vitalie Ciobanu. Proza (I) / Eugen Lungu // Revista literară. – 2021. – Nr 9 (62). – P. 6-7.

Lungu, Eugen. Vitalie Ciobanu. Proza (II) // Eugen Lungu // Revista literară. – 2021. – Nr 10 (63). – P. 6-7.

Trifan, Călina. Ciobanu Vitalie / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 137.

Țarălungă, Ecaterina. Ciobanu Vitalie // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 182.

Ana Struță

Gheorghe PÂRLEA
1944-2017

Actor de teatru și cinema, umorist.

Gheorghe Pârlea este unul dintre exponenții generației anilor 1970 ai Teatrului Republican „Lucașfăruș”, unde s-a produs în peste 40 de roluri.

S-a născut la 6 mai 1944 în s. Vărăncău, rn. Soroca, de pe malul Nistrului, în familia lui Sofronie și a Eufrosinei Pârlea. A decedat la 4 februarie 2017 la Chișinău.

Primele șapte clase le-a făcut în satul natal (1951-1958), după care și-a continuat stu-

diile la Școala Medie nr. 1 și la cea muzicală din Soroca (1958-1961). La școala muzicală a studiat pianul. După absolvire, a urmat un an de studii la Școala Republicană de Iluminare Culturală „E. Sârbu” din Soroca (azi, Colegiul de Arte „N. Botgros”). A studiat arta dramatică în clasa actriței S.Vorobiova.

Participă la o selecție organizată de Teatrul „Lucașfăruș” din Chișinău, unde comisia, formată din actorii D. Caraciobanu, I. Ungureanu ș.a., îi propune să facă parte din trupa noului teatru.

A debutat în spectacolul „Două culori” (1961), ulterior a jucat alături de maestrul D. Caraciobanu, E. Malcoci, V. Izbeșciuc ș.a. în spectacole montate de I. Ungureanu, I. Sandri Șcurea și I. Todorov.

După trei ani de actorie, s-a înscris la Institutul Teatral „A. Lunacearski” din Moscova (1964). În anul 1967 a revenit la Chișinău, fiind distribuit în spectacolul „În căutarea surâsului”. A interpretat roluri de comedie și roluri dramatice: Andrei în spectacolul „Trei surori” de A. Cehov, Răducanu în „Nota zero la purtare” de O. Stoenescu și V. Sava ș.a.

A îndeplinit funcțiile de șef de trupă și de director adjunct, iar din 1989, pentru cinci ani, este primul director al Teatrului „Lucașfăruș” din Chișinău ales în mod democratic de către întregul colectiv. În această calitate, a organizat primul turneu al trupei în România (la Iași, Bacău și Botoșani).

Pe lângă cariera scenică, a activat la teatrul de miniaturi

TV, evoluând în circa 100 de sceciuri. Este cunoscut mai cu seamă pentru prestația sa artistică la emisiunile „Hanul Moftangiilor” și „Pe unda umorului”.

Gheorghe Pârlea s-a remarcat printr-o contribuție semnificativă la promovarea genului de comedie în teatrul autohton, pe care l-a adus la un nivel înalt, plasându-l lângă celelalte genuri de artă. După pensionare, a format un cuplu umoristic cu actorul Gh. Urschi, jucând împreună în mai multe spectacole.

S-a produs și în cinematografia națională, în filmele „Cine arvonește, acela plătește” (1989) și „Văleu, văleu, nu turna!” (1991).

Pentru activitatea prodigioasă, a fost distins cu titlul onorific „Artist emerit” și cu Medalia „Meritul Civic”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 173-174.

Bibliografie selectivă:

Pârlea, Gheorghe. Mihail Sadoveanu, „fiul țărăncii” din Verșeni / Gheorghe Pârlea, Vasile Șoimaru, Vlad Pohilă. – Chișinău : [S. n.], 2015 (Balcron). – 264 p.

Pârlea, Gheorghe. Mirosălăvești prin ochiul timpului nostru: Album monografic cu tematică cultural-spirituală, prilejuit de împlinirea a 585 de ani de la prima atestare documentară a satului Mirosălăvești și 150 de ani de la înființarea comune cu același nume / Gheorghe Pârlea ; coord.: Vasile Șoimaru. – Chișinău : Serbia, 2014. – 352 p.

Pârlea, Gheorghe. O punte peste Prut : Cronici, gânduri omagiale, alocuțiuni, creații literare contextualizate (în parte) celor două maluri de Prut / Ghe-

orghe Pârlea ; aut. proiectului, coord. și imagini: Vasile Șoimaru. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 300 p.

Pârlea, Gheorghe. De jos, mult prea jos, un gând aniversar : [scriitorul și jurnalistul Vlad Pohilă] / Gheorghe Pârlea // Literatura și arta. – 2011. – 12 mai. – P. 4.

Pârlea, Gheorghe. O tribună a redeșteptării naționale : [despre „Literatura și arta”, 60 de ani de la fondare] / Gheorghe Pârlea // Literatura și arta. – 2014. – 9 oct. – P. 8.

Pârlea, Gheorghe. Potecile lui Andrei Vartic / Gheorghe Pârlea // Literatura și arta. – 2010. – 17 iun. – P. 6.

Pârlea, Gheorghe. Scriitorul Nicolae Dabija a devenit Membru de Onoare al Comunității academice „George Bacovia” din Bacău / Gheorghe Pârlea // Literatura și arta. – 2011. – 24 mar. – P. 5.

Pârlea-Navrăpești, Gheorghe. Comemorarea unui român ales – basarabeanul Andrei Vartic / Gheorghe Pârlea-Navrăpești // Timpul. – 2012. – 19 oct. – P. 10.

Pârlea-Navrăpești, Gheorghe. O poetă scoasă din umbra anonimatului – Tatiana Ungurenașu / Gheorghe Pârlea-Navrăpești // Literatura și arta. – 2014. – 6 mar. – P. 6.

Pârlea-Navrăpești, Gheorghe. Spiritul justițiar a lui Andrei Vartic e încă pe baricade / Gheorghe Pârlea-Navrăpești // Basarabia literară. – 2013. – 10 oct. – P. 4.

Bortă, Victoria. Umorul și drama actorului Gheorghe Pârlea / Victoria Bortă // Ziarul național. – 2015. – 27 mar. – P. 17.

Negru, Lena. Gheorghe Pârlea: „Am văzut oameni care merg frumos și cu un picior...” : [despre actorul Gheorghe Pârlea] / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2015. – 27 febr. – P. 9.

Negru, Lena. Gheorghe Pârlea: „M-am născut de Sfântul Gheorghe” : [despre actorul Gheorghe Pârlea, 70 de ani de la naștere] / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2014. – 6 mai. – P. 8.

Negru, Lena. Gheorghe Pârlea: „Să vezi cum jucăm o bătă!” : [despre actorul Gheorghe Pârlea] / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2015. – 17 iul. – P. 10.

Pârlea Gheorghe // Soroceni de dincolo de Soroca : Referințe biografice / director: Eugenia Railean ; alcăt.: Viorica Gaja ; col. de red.: Grigore Bucataru [et al.] ; Secția Culturală și Turism Soroca ; Biblioteca Publică Raională „Mihail Sadoveanu” Soroca. – Chișinău : CEP Chișinău-Prim, 2011. – P. 144-145.

Popa, Petre. Gheorghe Pârlea : Oameni de teatru originari din județul Soroca / Petre Popa // Istoria unui teatru & teatrul unei istorii. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 27-28.

Roibu, Nicolae. Gheorghe Pârlea: „Mă mândresc că sunt discipolul Mariei Bieșu...” : [despre actorul Gheorghe Pârlea, 50 de ani de activitate scenică] / Nicolae Roibu // Timpul. – 2011. – 20 oct. – P. 4.

Maria S. Ciobanu

Ștefan PETRACHE
1949-2020

Interpret de muzică ușoară, om de afaceri.

Om de o inteligență și de o cultură rară, care a promovat, prin cântec, limba română. A susținut concerte împreună cu artiștii renașterii naționale Ion și Doina Aldea-Teodorovici. Cunoscut pentru activitatea sa de vocalist al formațiilor „Noric”, „Plai” ș.a.

S-a născut la 8 mai 1949 în s. Vânători, rn. Nisporeni. A

decedat la 13 ianuarie 2020 la Chișinău. Tatăl său a murit într-o mină de cărbuni din Donbas, de aceea până la vârsta de șapte ani a crescut doar cu mama.

Studiile le-a început la școala din sat. Ulterior, la propunerea unei comisii ministeriale aflată în expediție culturală prin satele Moldovei și care i-a descoperit talentul, s-a transferat la școala de muzică de pe strada Armenească din Chișinău, cunoscută mai târziu ca Școala de Muzică „E. Coca” (1955-1957).

A început să studieze pianul, dar a fost trecut la vioară, pentru că părea prea „plăpând” și „mic” pentru un instrument „atât de mare cum este pianul”. Fiind pasionat de științele exacte, către clasa a șaptea-a opta, devenise șeful postului de radio din școală și responsabil de cinematograful școlar. A fost exmatriculat definitiv în clasa a opta, la sfârșitul primului ciclu de învățământ, pentru „purtare necuviincioasă”. A susținut examenele de admitere la Colegiul Electromecanic din Chișinău cu punctaj maxim, dar nu și-a continuat studiile, preferând să se întoarcă la muzică. În vara anului 1966, M. Dolgan l-a angajat să-i repare un amplificator, și, auzind câteva șlagăre ale vremii în interpretarea acestuia, i-a propus o colaborare, așa, Ștefan Petrache a debutat la 17 ani, alături de M. Dolgan, în formația „Noroc”, cu piesa „Am 20 de ani”.

Între anii 1978 și 1983 și-a făcut studiile la Institutul de Arte „G. Musicescu”

din Chișinău. Concomitent cu studiile, începe o carieră muzicală în calitate de solist în Orchestra Simfonică și de Estradă a Radioteleviziunii Moldovenești (1974-1975). Ulterior evoluează în formațiile vocal-instrumentale „Orizont” (1977), „Contemporanul” (1978-1981). A fost director artistic și solist al formației „Plai” (1982-1987). A mai evoluat în formația de promovare a muzicii din cadrul Filarmonicii de Stat din Chișinău.

Era un artist nonconformist, rebel, cu o voce caldă și blândă. A petrecut pe scenă și în turnee 32 de ani din viață. Ștefan Petrache a înregistrat multe piese muzicale care au devenit șlagăre: „De-aș avea”, „Adevăruri”, „Și dacă ramuri bat în geam”, „În august”, „Chemarea casei părintești”, „Balada haiducească”, „Iubește”, „Monolog” ș.a. A înregistrat mai multe discuri: „Adevăruri”; „Pe acest pământ”; „Ce te legeni codrule”; „Și dacă ramuri bat în geam” ș.a. În 2009 a editat, la București, într-un tiraj limitat, CD-ul „Eu vin...”, dedicat unui cerc de prieteni și cunosători, fiind și producătorul acestui album. CD-ul cuprinde, în variantă remixată, cele mai cunoscute piese ale sale, printre care „Ce te legeni...”, „Și dacă...”, „Chemarea casei”, „Ce-aș fi fost”, „Crede-mă” ș.a.

S-a retras din scenă în anul 1991, văzându-se nevoit să și câștige pâinea în domeniul construcției, în calitate de antreprenor în construcții imobiliare.

În Fonoteca de Aur a Radioului Național se păstrează o

arhivă întreagă a maestrului, care se mai menține în topul preferințelor muzicale ale melomanilor.

Pentru activitatea sa fructuoasă a fost înalt apreciat cu titlul onorific „Artist emerit” (1986) și cu distincțiile de stat: Medalia „Meritul Civic” (1993); Ordinul „Gloria Muncii” (2001) și „Ordinul Republicii” (2014).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2009. – P. 129-130; „Calendar Național 2019”. – Chișinău, 2019. – P. 164-165.

Bibliografie selectivă:

Petrache, Ștefan. Muzica este un univers, un pilon al verticalității spirituale ... Dialog cu Ștefan Petrache, cântăreț / Ștefan Petrache ; a dialogat: Nina Jovmir // Jovmir, Nina. Verificat: Au sufletele inundate de muzică : [Interviuri cu muzicieni, compozitori, dirijori, interpreți] / Nina Jovmir. – Chișinău : Pontos, 2012. – P. 82-90.

Petrache, Ștefan. Ștefan Petrache: „Să dea Dumnezeu să nu se întâmple cu emisiunea dvs. «Focul din vatră» ceea ce s-a întâmplat cu cântecele mele!.” : [Luminița Dumbrăveanu în dialog cu Ștefan Petrache în cadrul emisiunii „Focul din vatră”, realizată la Radio Moldova (25 decembrie 1998)] / Ștefan Petrache, Luminița Dumbrăveanu // Dumbrăveanu, Luminița. 33 de dialoguri memorabile la „Focul din vatră” : (Mărturii DOCUMENT pentru istorie) / Luminița Dumbrăveanu. – Chișinău : ARC, 2022. – P. 97-104.

Iuncu, Rodica. Ștefan Petrache: savoarea vocii sau insolitul firii / Rodica Iuncu // Sud-Est Cultural. – 2016. – Nr 2. – P. 79-84.

Iuncu, Rodica. Ștefan Petrache nu a plecat niciodată / Rodica Iuncu // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 31 ian. – P. 13.

Negru, Lena. Ștefan Petrache: „M-am retras pentru totdeauna” : [despre maestrul Ștefan Petrache] / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2017. – 22 sept. – P. 22.

Roșca, Denis. Petrache Ștefan // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 443-444.

Ștefan Petrache // Jurnal de Chișinău. – 2011. – 20 dec. – P. 11.

Maria S. Ciobanu

Petru DUMITRIU **1924-2002**

Prozator și eseist, dramaturg și critic literar român.

A publicat și cu pseudonimul Pierre Travel.

S-a născut la 8 mai 1924 în Baziaș, jud. Caraș. Este fiul colonelului Petre Dumitriu și al Mariei-Theresia (născută von Debretzy), descendentă din mica nobilime secuiască. A decedat la 6 aprilie 2002 în or. Metz, Franța.

A făcut școala primară și un an de liceu la Orșova (1931-1935). După bacalaureat, și-a început studiile superioare la Facultatea de Filozofie a Universității din București, apoi le-a continuat la Universitatea din München, cu o bursă „Humboldt”. După evenimentele din 23 august 1944, și-a întrerupt studiile și s-a întors în România.

Debutase deja în literatură în 1943, cu proza scurtă („Noc-

turnă la München”), publicată în Revista Fundațiilor Regale, și a început o carieră de jurnalist la ziarul „Fapta” al lui M. Damian. În 1949 a devenit redactor la revista „Flacăra”. Din 1950 este membru al Uniunii Scriitorilor din România.

A făcut compromisuri de ordin ideologic, fiind considerat până în prezent un scriitor destul de controversat.

A ocupat funcții importante. În 1953 a devenit redactor-șef al revistei „Viața românească”. A fost membru al consiliului de conducere al Uniunii Scriitorilor și director al Editurii de Stat pentru Literatură și Artă, între 1955 și 1959.

Primul volum al lui Petru Dumitriu, „Euridice. Opt proze”, a apărut în 1947. În 1951 s-a remarcat cu romanul „Drum fără pulbere”, în 1953 cu nuvela „Bijuterii de familie” (care va fi transformată în romanul „Cronică de familie”), iar în 1954 cu romanul „Pasărea furtunii”. După moartea lui I. Stalin, începuse o perioadă de foarte relativă liberalizare a regimului comunist, așa-numita destalinizare, ceea ce a făcut posibil ca Petru Dumitriu să poată publica opera sa cea mai vastă (2000 de pagini) și mai importantă – romanul „Cronică de familie”, în trei volume (1955-1957). Acesta a avut un succes răsunător, fiind tradus și publicat și în Franța.

După înfrângerea Revoluției ungare din 1956 și retragerea trupelor sovietice din România, în 1958, regimul a devenit din nou mai opresiv. Petru Dumitriu este criticat în presă sub diverse pretexte ideologice, Securitatea a început să se

intereseze de el. În 1959 și-a pierdut postul de director de editură și a ajuns membru al Consiliului Superior al Editurilor de pe lângă Ministerul Învățământului și Culturii cu o funcție neremunerată.

În 1960, împreună cu soția sa, evadează din România comunistă. Atunci s-a stabilit în Germania, la Frankfurt pe Main, devenind cetățean german. Prima sa operă scrisă în emigrație a fost „Rendez-vous au jugement dernier” („Ne întâlnim la judecata de apoi”), apărută în 1961. În 1964 i-a apărut scrierea autobiografică „L'Extrême Occident” („Extremul Occident”), în care își exprima decepția cauzată de Occident și sentimentul de dezrădăcinare. În 1966, cu romanul „Les Initiés” („Inițiații”), s-a detașat de temele legate de România. În 1968-1969 a publicat o trilogie istorică: „L'Homme aux yeux gri” („Omul cu ochi gri”), „Retour à Milo” („Întoarcerea la Milo”) și „Le beau voyage” („Frumoasa călătorie”). Tot în 1969 îi apare romanul „Le Repos ou l'Asie intérieure” („Odihna sau Asia interioară”), publicat sub pseudonimul Pierre Travel.

În 1981 s-a stabilit la Bonn, unde a primit o slujbă la Ministerul Poștelor, munca lui constând în a rezuma acte normative destinate angajaților poștelor.

În 1996 a fost ales membru de onoare din străinătate al Academiei Române.

A fost distins cu Premiul de debut pentru cea mai bună nuvelă în manuscris a anului – „Argonautica sau fabuloasa aventură” (1945). A primit de mai multe ori Premiul

de Stat al Republicii Populare Române (1949, 1951, 1952, 1956, 1957). I s-au mai acordat: Premiul Vikingilor pentru „Omul cu ochi gri” (1968); Premiul Scriitorilor Credincioși pentru „Zéro ou le point de départ” (Zero sau punctul plecării, 1982); Premiul „Ch. Oulmont” pentru „La Moisson” și pentru opera omnia (1990).

Bibliografie selectivă:

Dumitriu, Petru. Bijuteriile de familie / Petru Dumitriu ; ed. ingr., pref. și cv. de T.Vargolici. – București : 100+1 Gramar, 1997. – 196 p.

Dumitriu, Petru. Cronică de cîmpie / Petru Dumitriu. – Ed. a 2-a. – București : Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1959. – 308 p.

Dumitriu, Petru. Cronică de familie / Petru Dumitriu ; pref.: Ion Vartic. – București : Jurnalul Național, 2009.

Vol. 1. – 2009. – 524 p.

Vol. 2. – 2009. – 590 p.

Vol. 3. – 2009. – 574 p.

Dumitriu, Petru. Despre viața și cărți / Petru Dumitriu. – București : Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1954. – 255 p.

Dumitriu, Petru. Din tată în fiu / Petru Dumitriu. – București : E.S.P.L.A., 1953. – 52 p.

Dumitriu, Petru. Extremul Occident / Petru Dumitriu ; trad. de Luminița Brăileanu. – București : Univers, 1996. – 414 p.

Dumitriu, Petru. Focul nestins / Petru Dumitriu. – București : E.S.P.L.A., 1955. – 87 p.

Dumitriu, Petru. Incognito : Roman / Petru Dumitriu. – Paris : Editions du Seuil, 1962. – 478 p.

Dumitriu, Petru. Juninächte / Petru Dumitriu. – Berlin : Verlag Volk und Welt, 1953. – 135 p.

Dumitriu, Petru. La Moisson : Roman / Petru Dumitriu. – Paris : La Table Ronde, 1989. – 406 p.

Dumitriu, Petru. Pasărea furtunii / Petru Dumitriu. –

București : Editura Tineretului, 1954. – 328 p.

Dumitriu, Petru. Prietenul Sava / Petru Dumitriu. – București : Editura Tineretului, 1952. – 61 p.

Pruteanu, George. Pactul cu diavolul : Șase zile cu Petru Dumitriu / George Pruteanu. – București : Albatros, 1995. – 223 p.

Simion, Eugen. Convorbiri cu Petru Dumitriu / Eugen Simion, Petru Dumitriu. – Ed. a 2-a, rev. și adăug. – București : Mercuțio, 1998. – 302 p.

Boissau, Pierre-Ives. Incognito de Petru Dumitriu et le Docteur Jivago de Boris Pasternak : Deux recours à l'identité chrétienne contre le totalitarisme / Pierre-Ives Boissau // Communication Interculturelle et Littérature. – 2015 – Nr 22 (T. 1). – P. 45-69.

Popa, Mircea. Petru Dumitriu și tinerețea lui Pavel Țugui / Mircea Popa // Steaua. – 2001. – Nr 10/11. – P. 86-91.

Ana Struță

Sofia IMBER
1924-2017

Jurnalistă, critic de artă și susținătoare a culturii din Venezuela, fondatoarea Muzeului de Artă Contemporană din Caracas, originară din jud. Soroca.

S-a născut la 8 mai 1924 într-o familie de evrei în jud. Soroca, România. A decedat la 20 februarie 2017 în Caracas, Venezuela.

În anul 1928, la vârsta de

patru ani, familia sa a emigrat în Venezuela din cauza urmării antisemite. A fost o elevă avantajată în școală și liceu, demonstrând abilități jurnalistice și artistice de la o vârstă fragedă. S-a înscris la Universitatea din Anzi (Universidad de los Andes) din Mérida, Venezuela. A studiat medicina timp de trei ani, concomitent lucrând ca asistent pentru un furnizor de sănătate mintală.

Căsătoria (1944) cu Guillermo Meneses (avocat, scriitor, jurnalist și diplomat, câștigător al premiului pentru literatura venezueleană) a influențat-o în interesul ei pentru jurnalism.

Cariera jurnalistică a început-o în 1944 ca reporter pentru coloana socială a prestigioasei reviste „Elite”, ținând rubrica socială „Haciendo Zócalo” și „El Tiempo” (1944).

A colaborat la mai multe ziare și reviste din Venezuela, Mexic, Columbia și Argentina, timp de peste 50 de ani: la ziarul săptămânal columbian „Sábado” a ținut rubrica socială „Escucha y Comenta” (1945-1946); a fost redactor pentru mai multe coloane ale ziarului „Ultimas Noticias” (1946-1949) și reporter pentru ziarul „La Verdad” cu rubrica „Criticandito” (1969); a colaborat cu ziarul „El Nacional”, rubrica „Sofia, La Intransigente” (1970-1975). A fost director al revistei „Variedades” (1970-1971), director al Secției culturale la „El Universal” (1975-1996).

A participat la crearea revistei „CAL” (Critică, Artă, Literatură), care a conjugat „ultima avangardă literară și artistică” din Venezuela în

cea mai înaltă formă estetică. CAL a generat un domeniu de experimentare pentru design grafic, a stabilit noi canoane pentru abordarea artei moderne și a diseminat în profunzime libertatea creativă și ideile.

De-a lungul vieții sale jurnalistice a raportat pentru mai multe ziare și reviste și a făcut jurnalism de opinie la diferite posturi locale de televiziune și radio: „Solo Con Sofia” (Numai cu Sofia), emisiunea radio „La Venezuela Posible” (Posibila Venezuela), „TV Sofia”, „Solo Para Adultos” (Numai pentru adulți), „Personajes del Mes” (Personajele lunii), „La Nacion”(Națiunea) (Buenos Aires, Argentina) și „Excelsior” (Superior) (Mexic).

Între ani 1963-1988, alături de scriitorul Carlos Rangel (al doilea ei soț), Sofia Imber a creat un program de opinie în televiziune – „Buenos Días” (Bună dimineața), care a contribuit la consolidarea dezbaterii de idei, incluzând participarea președinților, a câștigătorilor premiului Nobel, a filozofilor, a artiștilor, a politicienilor și a scriitorilor, precum J. L. Borges, M. Vargas-Llosa și O. Paz.

În anul 1971 a publicat prima sa carte „Yo La Intransigente” (Eu, Intransigenta), o antologie a celor mai bune articole scrise, ca o celebrare a 27 de ani de carieră jurnalistică. În același an, a devenit prima jurnalistă care a primit prestigiosul premiu național „Premio Nacional de Periodismo”.

În anii 1950 a stat în Europa și a participat la promovarea modernității în artă

și literatură, având privilegiul să-i cunoască pe unii dintre cei mai importanți creatori și filozofi ai secolului XX: M. A. Asturias, P. Neruda, O. Paz, J.-P. Sartre, A. Camus, J. Lacan și A. Freud. De asemenea, i-a cunoscut pe P. Picasso, H. Matisse, F. Léger, H. Moore, A. Herbin, V. Vasarely și mulți alți artiști.

Contribuțiile în dezvoltarea jurnalismului și a instituționalității culturale, lupta pentru libertate și democrație au făcut din aceasta o personalitate excepțională din Venezuela și America Latină, aducându-i numeroase premii: Premiul Național de Arte Plastice, Ordinul „Eliberatorului general San Martin”, „Medalia Picasso” (UNESCO), „Legionar de onoare” în grad de Mare Ofițer (Franța), „Aguila Azteca” (Mexic), „Ordinul Boyacá” (Columbia), „Ordinul de Merit” (Italia), „Orden de Mayo” (Argentina), Ordinul de Merit Educațional și Cultural „Gabriela Mistral” (Chile), „Ordinul Rio Branco” (Brazilia), Ordinul „Meritul Civil” (Regatul Spaniei) ș.a.

A contribuit la crearea Muzeului de Arte Contemporane din Caracas, inaugurându-l în 1974. A fost directoarea muzeului circa 30 de ani (1974-2001), până la demiterea din funcție (din cauza așa-numitei „revoluții culturale” din țară) de președintele Venezuelei, H. Chávez. Colecția permanentă a muzeului număra aproximativ 4 mii de lucrări și era una dintre cele mai bune colecții de artă contemporană latino-americană. Acest prim muzeu de artă modernă din țară din 1990

poartă numele Sofiei Imber.

În mai 2006 la Universitatea Catolică „A. Bello” a fost înființată Catedra fundamentală în Memoria Jurnalismului Venezuelean, fiind inaugurată Sala Virtuală de Navigație „Sofia Imber și Carlos Rangel”. Ea reunește stenogramele a peste 5 mii de emisiuni „Buenos Días”. Această universitate a numit una din spațiile sale de cercetare „Sala de Investigación Sofia Imber y Carlos Rangel”, acordând numele Sofiei Imber și Facultății de Jurnalism.

În anul 2014 Sofia Imber a donat colecția sa de cărți, 14 mii de exemplare (dintre care 6 mii dedicate exclusiv artei), Universității Catolice „A. Bello”.

Bibliografie selectivă:

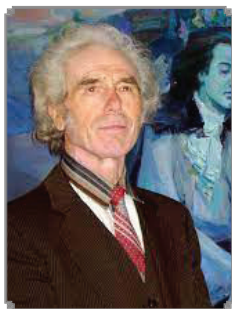
Sofia Ímber : [site]. – URL: // <https://www.macsi.org/sofia-imber/> (accesat: 06.07.2023).

Imber Sofia // „Soroceni de dincolo de Soroca” : Referințe biografice / director: Eugenia Railean ; alcăt.: Viorica Gaja ; colegiul de red.: Grigore Bucataru [et al.]. – Soroca : [S. n.], 2011. – P. 96.

Sofia Imber (1924-2017) : [schiță biografică] // Artexus Foundation : [site]. – URL: <https://www.artnexus.com/en/news/5d5c2594c70855f6b9ef74b5/sofia-imber> (accesat: 06.07.2023).

Sofia Imber, Romanian-born Venezuelan journalist, died at 92 // History's Greatest People, Places and Events : [site]. – URL: <https://historygreatest.com/sofia-imber-romanian-born-venezuelan-journalist-died-at-92-2> (accesat: 06.07.2023).

Elena Harconița

Ștefan FLORESCU
1934-2016

Pictor și grafician.

A intrat în istoria artei din Moldova ca plastician original, personalitate complexă care și-a valorificat mereu valențele.

S-a născut la 13 mai 1934 în s. Molodia, reg. Cernăuți, România (azi, Ucraina). A decedat la 7 decembrie 2016 la Bălți.

A urmat (1941-1944) școala primară românească, apoi (1942-1949) școala ucraineană sovietică de șapte ani din sat.

Face studii (1954-1959) la Universitatea Creației Populare din Moscova, apoi (1956-1960) la Studioul de Artă din Cernăuți sub conducerea lui I. Holomeniuk, pictor al poporului din Ucraina. În anii 1960-1965 face cursurile Colegiului de Pictură și Artă Decorativă Aplicată „V. Șkribleak” (astăzi, Colegiului de Pictură și Artă Decorativă-Aplicată „V. Șkribleak”) din or. Vijnîța, Ucraina. Studiile superioare le-a obținut (1967-1973) la Facultatea de Grafică a Institutului Poligrafic „I. Fiodorov” din Lvov, Ucraina.

Cariera profesională și-a început-o în perioada 1949-1953, la Cernăuți, unde se angajase ca muncitor la o cooperativă de producție. Confectiona veselă din me-

tal și o acoperea cu vopsea de email, studiind măiestria pictorilor care aplicau ornamente decorative.

A debutat ca decorator la Teatrul de Dramă din Skadovsk, reg. Herson, Ucraina (1965-1967), apoi se angajează ca pictor-decorator la Fabrica de Textile din Ghenicesk, reg. Herson (1967-1973). În anul 1973 se transferă cu traiul la Bălți și este angajat la Fondul de Arte (1973-1996).

A abordat o diversitate de genuri și a realizat circa 10 mii de desene, crochiuri, schițe, aproape 250 de lucrări grafice, linogravuri, peste 370 de compoziții de pictură, două proiecte de sculptură.

În pictura de șevalet a aplicat compoziția istorică, tabloul tematic, portretul și peisajul. Lucrările sale cele mai cunoscute sunt: „Mihai Eminescu și Ion Creangă”, „Artistul poporului Mihai Volontir cu nepoțica”, „Călugărul din Căpriană”, „Familia Jitaru: Valentin și Ecaterina”, „Autoportret-2”, „Ștefan cel Mare în Codrul Cosminului”, „Cântecul buneilor”, „Pâine și sare”, compoziția „Visul lui Mihail Sadoveanu” ș.a.

Între anii 1966 și 1998 a continuat să inoveze mijloacele de expresie în pictură: „Acțiunea reciprocă invizibilă a obiectelor”, peisajul „Cântecul de leagăn la Marea Neagră. Orașul Skadovsk”, „Lacul-ochi”, compoziția „Ochiul Bucovinei”, „Alinierea țărănilor înainte de a fi trimiși în Siberia”, peisajul istoric „Dimineața la Căpriană”, compoziția „Trecutul și prezentul Moldovei”, diptic; „Hulubul alb deasupra mănăstirii Căpriană”, compoziția „Lumi-

na”, „Rândunica în cercul auriu” și logotipul ziarului „Literatura și arta” ș.a.

A creat mici studii peisagistice: „Peisaj. Raionul Florești. Satul Ștefănești”, „Zăpada de aprilie. Studiu”, „Primăvara în grădina Episcopiei din Bălți”, „Repaus duminical în satul Răciula” ș.a.

În anii 1990 este preocupat în pictură de tematica independenței și a suveranității Republicii Moldova.

În grafică s-a afirmat cu seria „Primii tipografi ai Europei”: „Johann Guttenberg, primul tipograf din Europa, 1440”; „Ivan Fiodorov, primul tipograf din Rusia și Ucraina, 1564”; „Fondatorul tipografiei în Moldova-Varlaam (Vasile Moțoc)”; „Cartea «Cazania», 1643”; „Dimitrie Cantemir. Cartea «Descrierea Moldovei», 1716” ș.a.

După schițele pictorului din Bălți, în anii 1995-1996, gravorii de la Monetăria Națională din București au confecționat o sută de seturi (fiecare set incluzând patru piese rotunde) ale Medaliei „Eminescu integral”.

Este autorul basoreliefului în piatră al academicianului I. Untilă, instalat (2005) pe fațada clădirii Institutului de Cercetări pentru Culturile de Câmp „Selecția” din Bălți.

A avut expoziții personale la Pinacoteca orașenească (Bălți, 1984, 2004); la Biblioteca Științifică a Universității de Stat „A. Russo” din Bălți (1992, 2005); la Muzeul Național de Istorie a Republicii Moldova (Chișinău, 2004); la Biblioteca Națională a Republicii Moldova (Chișinău, 2007); la Spitalul Clinic Municipal din Bălți (2008).

A participat la mai multe expoziții colective din cadrul Centrului Expozițional „C. Brâncuși” (Chișinău, 1974, 1978, 1984, 1988, 1999, 2006, 2007, 2008); la Pinacoteca municipală (Bălți, 1995); la Sala Filialei Uniunii Artiștilor Plastici (Bălți, 1997).

A avut contribuții la expozițiile internaționale din Turkmenia (Maro, 1988); România (Constanța, 1990; Bacău 1991, 2008; București 1992, 2004; Botoșani, 2004).

A fost membru al Uniunii Artiștilor Plastici din URSS (1978) și președinte al Filialei Bălți a Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1996-2000).

Astăzi, lucrările pictorului Ștefan Florescu se află în colecții publice: Biblioteca Municipală pentru Copii „I. Creangă” (Bălți, 1980-1984, 2005); Muzeul satului Pelinia (1985); Muzeul Național de Artă (Chișinău, 1984, 1989, 2004, 2005); Institutul de Cercetări Științifice a Culturilor de Câmp „Selecția” (Bălți 1988, 2001-2006); Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți (1995); Redacția ziarului „Literatura și arta” (Chișinău, 1998, 2004); Casa Creației Populare (s. Palanca, rn. Călărași, 2004); Muzeul Național de Istorie a Moldovei (Chișinău, 2004); Muzeul de Istorie și Etnografie (Bălți, 2005); Academia Agricolă „K. A. Timireazev” (Moscova, Rusia, 2005); Școala de Arte „C. Porumbescu” (Bălți, 2005); Spitalul Clinic Municipal (Bălți, 2008).

În colecții private lucrările se regăsesc în Moldova, Ucraina, Rusia, România, Bulgaria, Grecia, Germania, Franța, Li-

tuania, Turkmenia, Mongolia, Israel, SUA, Canada.

Bibliografie selectivă:

Florescu, Ștefan. Cîntec mut din Bucovina : [interviu cu pictorul Ștefan Florescu despre artă, creație, consemnat de Tatiana Sturza] // Curierul de Nord. – 1992. – 27 aug. – P. 5.

Florescu, Ștefan. Pinzele vieții, vernisate într-o carte / interviu realizat de L. Chetrari // Vocea Bălțiului. – 2007. – 19 ian. – P. 2.

Флореску, Ш. «Я хотел сделать мир добрее...» : [интервью с художником о жизни, творчестве] / интервью вела Н. Строганова // Голос Бэлць. – 2004. – 29 июня. – P. 2.

Florescu, Roman. Ștefan Florescu: „Călugăr” din Bucovina în arta Moldovei = Штефан Флореску: Буковинский «монах» в искусстве Молдовы / Roman Florescu. – Chișinău : Combinatul Poligrafic, 2006. – 132 p. : il. – Colecția „Pictori-inventatori în arta Moldovei, secolul XX-XXI”.

Florescu Ștefan Ion : [schiță biografică] // Artindex : [site]. – URL: <https://www.artindex.ro/2013/08/27/florescu-stefan-ion/> (accesat: 05.07.2023).

Florescu, Roman. Ștefan Florescu: „Călugăr” din Bucovina în arta Moldovei = Штефан Флореску: Буковинский «Монах» в искусстве Молдовы / Roman Florescu. – URL: https://florescu.ucoz.ru/_ld/0/11_FlorescuRoman_B.pdf (accesat: 05.07.2023).

Jitaru, Valentin. Florescu Ștefan : [grafician și pictor] // Personalități bălțene / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 152.

Harconița, Elena. Domeniile de excelare ale lui Iulius Popa : [cu referire la Ștefan Florescu] / Elena Harconița // Iulius Popa : Biobibliografie / alcăt.: M. Fotescu,

E. Scurtu; red. resp.: E. Harconița. – Bălți : [S. n.], 2005. – P. 3.

Ion Ștefan Florescu, Pictor : [fișă biografică] // Vatra Meșterilor și Creatorilor de Patrimoniu : [site]. – URL: <https://vatra-mcp.ro/ion-stefan-florescu-pictor/> (accesat 05.07.2023).

Popa, Iulius. Culori din „Tulpina Neamului” : [despre creația lui Ștefan Florescu] / Iulius Popa // Literatura și arta. – 1998. – 15 ian. – P. 6.

Scurtu, Elena. Florescu Ștefan : [schiță bibliografică] // Scurtu, Elena. Bălți – important centru urban din Nordul Moldovei : Bibliografie / Elena Scurtu ; red. resp.: Elena Harconița ; red. bibliogr.: Lina Mihaluța ; design, cop. machetare: Silvia Ciobanu. – Bălți, 2016. – P. 322-333.

Ștefan Florescu: „Pictet tablouri, de parcă ar fi icoane, pentru oameni și pentru mine” : [Expoziție on-line] / realizare: Silvia Ciobanu, Angela Hăbășescu. – Bălți, 2012. – URL: <http://dspace.usarb.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2132/florescu.pdf?sequence=6&isAllowed=y> (accesat: 05.07.2023).

Воронцова, Виктория. Штефан Флореску отметил 80-летие / Виктория Воронцова // Спрос и Предложение. – 2014. – 4 июня. – P. 6.

Elena Harconița

Ion POPOVICI
1974

Medic cardiolog intervenționist, doctor habilitat în științe medicale, profesor.

Ion Popovici s-a născut pe 21 mai 1974 la Chișinău.

A absolvit școala medie la Chișinău, apoi a făcut studii la Facultatea de Medicină Generală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie (USMF) „N. Testemițanu” (1990-1996) și secundariatul clinic în cardiologie (1997-1999) la aceeași instituție. În 2003 susține teza de doctor în medicină, cu tema „Supraviețuirea pacienților cu miocardită acută și cronică în supravegherea de durată”, iar în 2011 teza de doctor habilitat, cu tema „Optimizarea diagnosticului și tratamentului invaziv prin evidențierea predictorilor morfofuncționali și biochimici ai restenozei coronariene”.

A avut stagii în domeniul cardiologiei în mai multe țări: România (Iași și Timișoara), Germania (Berlin), Elveția (Lugano), Belgia (Waterloo), Franța (Nisa), SUA (San Francisco și Washington), Spania (Barcelona), Italia, Singapore ș.a.

Activitatea profesională o începe în anul 1999, în ca-

litate de cercetător științific la Laboratorul cardiomiopatii și miocardite al Institutului de Cardiologie din Chișinău. A deținut funcția de șef al Secției de cardiologie intervențională și al Sălii de cateterism cardiac.

În 2016 a deschis la Chișinău Spitalul Polivalent „Novamed”, al cărui director general este până în prezent, iar în 2023 a inaugurat la Bălți Complexul „Novamed Nord”, dotat cu tehnologii moderne, cu sistem de ventilare și condiționare medicală specială, cu autonomie electrică, cu cele mai performante sisteme vitale, cu un centru imagistic complex, cu utilaje și mobilier ultramoderne. Spitalul a fost construit într-un an și patru luni, având o suprafață de peste 6 mii de metri pătrați, cu 80 de paturi în saloane spațioase și confortabile, TV și Internet.

Spitalele „Novamed” din Chișinău și „Novamed Nord” sunt acreditate pentru tratamentul patologiilor cardiovasculare și pentru tratamentul intervențional în infarctul miocardic acut. Medicii cardiologi de aici posedă experiența gestionării stărilor de urgență, având la activ mii de intervenții realizate.

A contribuit la inițierea (2016) și implementarea, în spitalul „Novamed”, a primului proiect din țară de corecție miniinvazivă a malformațiilor cardiace congenitale la copii: „Inimici – speranțe mari pentru inimici mici”. Proiectul și-a propus ca scop diagnosticarea, corecția defectelor cardiace la copiii cu vârsta de la doi până la 15 ani și efec-

tuarea unui șir de intervenții de corecție miniinvazivă a malformațiilor cardiace. Datorită echipamentului specializat de ultimă generație, „Novamed” rămâne unica instituție medicală din Republica Moldova ce poate asigura efectuarea operațiilor de acest gen. Intervențiile miniinvazive cu traumatism minim, care nu necesită deschiderea cutiei toracice, aduc un șir de beneficii pentru micii pacienți: lipsa cicatricelor și a urmelor exterioare; lipsa traumatismelor; nu necesită anestezie generală (cu excepția copiilor mici); rata scăzută de complicații postoperatorii; rata sporită de succes în timp (95% în comparație cu operațiile clasice – 50%); perioadă minimă de convalescență (24 de ore după intervenție); regim de viață obișnuit imediat după externare.

Ion Popovici este autorul a peste 100 de lucrări științifice, printre care „Endoteliul și patologia cardiovasculară”, „Reactivitatea cardiovasculară în insuficiența cardiacă” ș.a. Autor a cinci brevete de invenție.

Este președintele Societății de Cardiologie și Radiologie Intervențională din Republica Moldova (din 2018).

Ion Popovici a fost desemnat „Omul Anului 2018” în domeniul sănătății.

Bibliografie selectivă:

Endoteliul și patologia cardiovasculară / Mihail Popovici, Valeriu Cobeț... Ion Popovici [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2005. – 196 p.

Popovici, Ion. Optimizarea diagnosticului și tratamentului

invaziv prin evidențierea predictorilor morfofuncționali și biochimici ai restenozei coronariene : autoreferatul tezei de doctor habilitat în medicină / Ion Popovici ; cons. șt.: S. Costin ; Ministerul Sănătății al Republicii Moldova ; IMSP Institutul de Cardiologie. – Chișinău, 2011. – 46 p.

Reactivitatea cardiovasculară în insuficiența cardiacă / M. Popovici, V. Cobet... Ion Popovici [et al.] ; IMSP Institutul de Cardiologie. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 216 p.

Afecțiunea cardiacă la pacienții Covid-19 în faza postacută / Sorici Galin, Popovici Ion, Gorohova Marina [et al.] ; IMSP Institutul de Cardiologie ; Spitalul Polivalent Nova-Med // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2022. – Nr 1 (72). – P. 27-36.

Efectele endotelinei 1 în afecțiunea doxorubicinică a cordului / Lilia Tacu, Mihaela Ivanov ... Ion Popovici [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2020. – Nr 1 (65). – P. 145-151.

Managementul pacienților cu infarct miocardic acut fără supradenivelarea de segment ST în Republica Moldova / Mihail Popovici, Victoria Ivanov... Ion Popovici ; IMSP Institutul de Cardiologie // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2023. – Nr 1 (75). – P. 62-72.

NET-OZA în infarctul miocardic acut fără elevarea segmentului ST: semnificații fiziopatologice și markeri circulanți / Mihail Popovici, Victoria Ivanov, Ion Popovici [et al.] ; IMSP Institutul de Cardiologie ; USMF „Nicolae Testemițanu” // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2023. – Nr 1 (75). – P. 17-23.

Panoul multi-marker la pacienții cu infarct miocardic acut fără supradenivelarea de segment ST: repere patogenetice și de diagnostic / Mihail Popovici, Victoria Ivanov, Ion Popovici [et al.] ; IMSP Institutul de Cardiologie ; USMF „Nicolae Testemițanu” // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2023. – Nr 1 (75) – P. 33-40.

Popovici, Ion. Coarctarea de aortă – concepte moderne de abordare și tratament = Aortic coarctation – modern concepts of approach and treatment / Ion Popovici, Liuba Petru, Ina Palii // Buletin de perinatologie. – 2018. – Nr 4 (80). – P. 94.

Popovici, Ion. Urmărirea clinică a tratamentului coarctăției de aortă cu o nouă generație de dispozitive / Ion Popovici, Ina Palii, Liuba Petru [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2019. – Nr 1 (61). – P. 217-223.

Rolul disbiozei intestinale în disfuncția endotelială la pacienții cu angină microvasculară / Mihail Popovici, Lorenzo Loffredo... Ion Popovici [et al.] ; IMSP Institutul de Cardiologie, Universitatea „La Sapienza”, USMF „Nicolae Testemițanu” // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2023. – Nr 1 (75). – P. 7-16.

Sorici, Galina. Ecocardiografia Speckle Tracking-direcții de aplicare în cardiopatia ischemică / Galina Sorici, Lucia Ciobanu, Ion Popovici // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2020. – Nr 1 (65). – P. 93-106.

Surev, Artiom. Myocardial remodeling in NSTEMI patients with intermediate and low cardiovascular risk exposed to delayed revascularization / Artiom Surev, Lucia Ciobanu... Ion Popovici [et al.] // The Moldovan medical journal 2021. – Vol. 64, nr. 2. – P. 26-32.

Tăriță, Dumitru. Tratamentul endovascular al aneurismului de arteră renală / Dumitru Tăriță, Ion Popovici // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2019. – Nr 1 (61). – P. 224-227.

Transcatheter aortic valve implantation. First experience of minimally invasive treatment in the Republic of Moldova / Marcel Abraș, Artiom Surev... Ion Popovici // The Moldovan medical journal. – 2020. – Vol. 63, nr. 3. – P. 58-65 ; [Resursă electronică]. – URL: <http://moldmedjournal.md/wp-content/uploads/2020/09/moldovan-med-j-2020-63-3-abras-et-al-full-text.pdf>.

Baciu, Gheorghe. Popovici Ion, cardiolog // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 279.

Tataru, Svetlana. Ion Popovici, Omul Anului 2018 în domeniul sănătății / Svetlana Tataru. – VIPmagazin. – 2019. – 8 apr. ; [Resursă electronică] : URL: <http://vipmagazin.md/.../ion-popovici-omul-anului-2018-in-do.../>.

Elena Harconița

Anatol PETRENCU
1954

Istoric, specialist în istoria contemporană a românilor și în istoria universală, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, politician, blogger.

Anatol Petrencu s-a născut la 22 mai 1954 în or. Căușeni, într-o familie de muncitori.

A învățat la Școala Medie nr. 1 din or. Căușeni (1961-1971), apoi a făcut studii (1975-1980) la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova (USM)). A urmat doctoratul la Institutul de Cercetări Internaționale Economice și Politice al Academiei de Științe a Federației Ruse. În 1986 a susținut teza de doctorat, cu tema „Relațiile româno-italiene în anii '70 – prima jumătate a anilor '80”, iar în 1998 devine doctor habilitat în științe istorice, cu lucrarea „Politica României privind Basarabia, 1940-1944”.

Și-a început cariera în 1980, urmând, gradual, treptele de asistent universitar la Catedra de istorie universală (1985), conferențiar universitar (1988), profesor universitar (1998). În anii 1990-1992 a fost decan al Facultății de Istorie a USM. În această funcție a reușit să schimbe

spre bine itinerarul multor tineri istorici și să asigure trecerea la predarea istoriei naționale la facultate.

Autor al mai multor monografii, manuale universitare și școlare, culegeri de documente, studii și articole științifice, materiale de popularizare a cunoștințelor istorice. Subiectele pe care le abordează se axează pe istoria contemporană a românilor și pe cea universală, vizând o gamă largă de aspecte: învățământul istoric în România (1948-1989); relațiile româno-italiene (1945-1985); Basarabia în anii celui de-Al Doilea Război Mondial (1939-1949); polonezii în anii celui de-Al Doilea Război Mondial; teroarea stalinistă în Basarabia; deportările; istoriografia și istoria recentă a Republicii Moldova etc.

Monografia „Rusia, 2019: «Acesta a fost un an greu...» («Это был тяжелый год...»)» (2020) este consacrată relațiilor ce marchează istoria actuală a Federației Ruse.

În cadrul Programului de stat „Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din RSS Moldovenească în perioada anilor 1940-1941, 1944-1953”, coordonat de Anatol Petrencu, au fost realizate cercetări în localitățile din Republica Moldova, fiind intervievați martorii deportărilor din RSS Moldovenească. Acest fapt și-a găsit reflectare în editarea a 10 volume apărute sub genericul „Arhivele memoriei”.

În anul 2021 iese de sub tipar lucrarea „A fi profesor de istorie în Republica Moldova” (2021), în care Anatol

Petrencu abordează condiția istoricului într-un spațiu marcat de clivaje identitare și de ingerința factorului politic asupra discursului istoric.

Este organizatorul a zeci de manifestări științifice naționale și internaționale consacrate problemelor recurente ale istoriei românilor și istoriei universale. În 2020 profesorul Anatol Petrencu a organizat prima conferință științifică interuniversitară online la Facultatea de Istorie și Filozofie a USM în condițiile crizei pandemice.

De-a lungul carierei sale științifice, a contribuit la pregătirea a 14 cadre științifice de înaltă calificare, prin elaborarea tezelor de doctorat, în aria geografică care include discipoli din Republica Moldova și România. Subiectele abordate de discipolii școlii științifice a lui Anatol Petrencu includ teme de cercetare din sfera istoriografiei, vieții religioase, relațiilor internaționale, învățământului, deportărilor, discursului identitar, psihologiei colective etc. Arealul geografic studiat acoperă spațiul românesc, Imperiul Rus, URSS, Marea Britanie, Italia.

O amplă activitate a realizat și în cadrul seminarelor științifice de profil, fiind președinte la specialitatea „Istorie universală (pe perioade)” în cadrul USM și președinte al Seminarului științific de profil la specialitatea „Istoria românilor (pe perioade)” și „Istoria universală (pe perioade)” din cadrul Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă”.

A fost liderul grevelor studentești declanșate în primăvara anului 1995, ca reacție la acțiunile Partidului De-

mocrat Agrar din Moldova majoritar în Parlament, care dorea includerea în sistemul de învățământ a cursurilor de „Istorie a Moldovei” și „Limba și literatură moldovenească”. Mediul profesoral-didactic universitar a făcut atunci front comun cu studenții, dovedind aceleași sentimente naționale pledând pentru menținerea disciplinelor „Istoria românilor” și „Limba și literatura română”.

În anii 1998-2006 a fost președintele Asociației Istoricilor din Republica Moldova și din 2021 al Asociației Istoricilor din Republica Moldova „A. Moșanu”. Aflat în această funcție, afirmă că nu se consideră „în fruntea tuturor istoricilor”, ci a unei organizații „care (re)unește istoricii de bună credință, ce țin la neam, la adevăr”, antrenând un amplu proces de comunicare între istorici, societate și putere.

Biblioteca personală a profesorului este formată din peste 50 de mii de titluri de carte din domeniul istoriei, fiind una dintre cele mai mari biblioteci private din spațiul românesc.

Anatol Petrencu este unicul istoric din Republica Moldova care întreține cu regularitate un blog axat pe probleme de istorie, actualizat cu informație relevantă.

Este președinte al Partidului Mișcarea Acțiunea Europeană (2006-2010) și membru al Comisiei pentru Studierea și Aprecierea Regimului Comunist Totalitar din Republica Moldova (2010). De asemenea, este directorul Centrului de Excelență, Institutul de Istorie Socială „ProMemoria” (din 2010).

Are calitatea de membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România (2014), al Academiei Civice, al Institutului de Istorie „Gh. Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române (2020).

Doctor honoris causa al Universității de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul (2017) și al Universității de Stat „A. Russo” din Bălți (2021).

Cetățean de onoare al orașului Căușeni (2014).

A fost distins cu ordinele: „Gloria Muncii” (Republica Moldova, 2010), „Crucea de Merit de Argint” (Polonia, 2011), „Serviciul Credincios” în grad de Comandor (România, 2014) și cu medalii: „Universitatea de Stat din Moldova” (2006, 2019), „ProMemoria” (Polonia, 2013), „Premier i maż stanu Ignacy Jan Paerewski” (Polonia, 2018), „N. Milescu Spătarul” și „D. Cantemir” (Academia de Științe a Moldovei, 2018 și 2019), cu Diploma Guvernului Republicii Moldova (2014), cu Premiul pentru Științe Istorice al Academiei Internaționale „M. Eminescu” (România, 2018), cu Premiul Academiei de Științe a Moldovei în domeniul istoriei și filosofiei „Al. Boldur” (2020) etc.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 170-171; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 191-192; „Calendar Național 2019”. – Chișinău, 2019. – P. 174-176.

Bibliografie selectivă:

****Arhivele memoriei** : Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului

totalitar-comunist din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească : Memorii. Documente. Studii de caz : [în vol.]. Vol. 3, Tom 3 : Cercetări realizate în localitățile din sudul Republicii Moldova / Min. Educației, Culturii și Cercet. al Rep. Moldova, Bibl. Șt. (Inst.) „Andrei Lupan”, INIS ProMemoria ; editor: Constantin Manolache ; director program, consultant, red. șt.: Anatol Petrencu ; coord.: Ion Valer Xenofontov ; resp. de ed.: Lidia Prisac. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2019. – 336 p. – (Colecția „Arhivele Memoriei”).

Petrencu, Anatol. A fi profesor de istorie în Republica Moldova. Cu prilejul conferirii înaltului titlu de Doctor Honoris Causa de către Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 216 p.

Petrencu, Anatol. Polonezii în anii celui de-Al Doilea Război Mondial. Istoria politică / Anatol Petrencu. – Ed. a 2-a, anastatică. – Iași : Tipo Moldova, 2010. – 246 p.

Petrencu, Anatol. Relațiile româno-italiene: de la confruntare la colaborare : 1945-1985 / Anatol Petrencu. – Chișinău : Universitas, 1993. – 216 p.

Petrencu, Anatol. România și Basarabia în anii celui de-Al Doilea Război Mondial / Anatol Petrencu. – Chișinău : Epigraf, 1999. – 176 p.

Petrencu, Anatol. Rusia, 2019: „Acesta a fost un an greu...” = «Это был тяжелый год...» : Monografie / Anatol Petrencu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 296 p.

Petrencu, Anatol. Un scurt popas necesar drumului / Anatol Petrencu. – Chișinău : Cartdidact, 2014. – 328 p.

Petrencu, Anatol. Varșovia văzută de un istoric basarabean / Anatol Petrencu. – Chișinău : Cartdidact, 2006. – 144 p.

Suveranitatea Republicii Moldova: concept și realitate : Materialele Conferinței științifice interuniversitare on-line „30 de ani de la proclamarea Suve-

raniității RSS Moldova”, 23 iunie 2020 / concepție și coord: Anatol Petrencu, Ion Negrei. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 352 p.

Petrencu, Anatol. Comuniștii au răsturnat comunismul : [interviu cu profesorul universitar Anatol Petrencu] / consemnare: Lidia Prisac // Recurs la memorie : învățământul superior din RSS Moldovenească / editor: Liliana Rotaru ; coord.: Georgeta Stepanov, Ion Valer Xenofontov ; resp. de ed.: Lidia Prisac. – Chișinău : Lexon-Prim, 2022. – P. 469-499.

Tomuleț, Valentin. Profesorul și istoricul Anatol Petrencu la 60 de ani / Valentin Tomuleț // Petrencu, Anatol. Un scurt popas necesar drumului. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 6-10.

Xenofontov, Ion Valer. Anatol Petrencu: profesorul și istoricul ieșit din tipare / Ion Valer Xenofontov, Lidia Prisac // Student, profesor și cercetător în anii 1980-1990: drumul spre regăsire și libertate : Volumul celei de a treia ediții a conferinței științifice naționale cu participare internațională, 7 octombrie 2022, Chișinău / coord.: Lidia Prisac ; resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov ; editor: Liliana Rotaru. – Chișinău : Lexon-Prim, 2023. – P. 209-250.

Xenofontov, Ion Valer. Condiția istoricului într-un spațiu marcat de clivaje identitare / Ion Valer Xenofontov // Akademos. – 2021. – Nr 3 (62). – P. 153-154.

*Ion Valer Xenofontov,
Lidia Prisac*

Alexei MARINAT 1924-2009

Prozator, nuvelist, romanțier, dramaturg și publicist, supranumit „Soljenițin al Basarabiei”.

S-a născut la 24 mai 1924 în s. Valea Hoțului (azi, Dolinskoe, rn. Ananiev, reg. Odesa, Ucraina), fiind al doilea din cei cinci copii ai Ecaterinei Săndulescu și ai lui Roman Marinat, primar al com. Valea Hoțului în perioada 1941-1944, sub administrația românească a Transnistriei. Scriitorul a decedat la 17 mai 2009 la Chișinău.

Familia sa a trecut prin suferințele groaznice ale foametei organizate de la începutul anilor 1930, atunci când colectivizarea forțată i-a lăsat fără casă, în plină iarnă, și mama scriitorului a fost nevoită să nască ultimul copil al familiei sub privirile celorlalți copii, în frig, direct pe zăpadă. Tatăl scriitorului a fost persecutat, arestat în timpul mării terori din 1937, apoi eliberat și lăsat să se întorcă acasă peste doi ani, fără să afle motivul pentru care a fost supus terorii și maltratărilor de către autoritățile bolșevice.

Alexei Marinat a luptat în cel de-Al Doilea Război Mondial, a fost rănit și decorat cu patru distincții

sovietice, printre care Ordinul „Steaua Roșie”, pentru vitejia de care a dat dovadă pe câmpul de luptă. În 1946 se înscrie la nou-înființată Universitate de Stat din Chișinău, la Facultatea de Filologie. Peste un an, în 1947, este observat de organele MGB-ului, pentru o replică considerată „antisovietică”, spusă în public, în timpul unei manifestații, în prezența studenților și a cadrelor didactice. După ce a fost invitat la câteva „discuții” de către anchetatorul MGB de la facultate, tânărul este pus sub urmărire și, în scurt timp, cu „ajutorul” unor colegi de facultate, organele de represiune politică află despre existența unui jurnal secret, cu titlul „Eu și lumea”, în care Alexei Marinat își exprimă liber gândurile și vorbește despre nedreptățile regimului stalinist. Este exmatriculat imediat de la universitate, judecat și condamnat la zece ani de detenție în Gulag. O bună parte din perioada sa de detenție decurge în lagărul special nr. 7 (nume de cod „Ozerlag”), colonia nr. 3, la kilometrul 173 al căii ferate Taișet–Bratsk. După șapte ani și jumătate, este eliberat (în noiembrie 1954). La 5 noiembrie 1955 este achitat de Tribunalul Militar din Odesa și se întoarce la viața de cetățean.

Soarta lui Alexei Marinat are anumite similitudini cu cea a scriitorului rus Aleksandr Soljenițin, condamnat, și el, la zece ani de Gulag.

După ce este eliberat, își reia studiile, înscriindu-se la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic

„I. Creangă” în Chișinău, pe care o absolvă în 1959. În aceeași perioadă este redactor la publicațiile „Tinerimea Moldovei” și „Chipăruș”. Între anii 1971-1984 a fost consultant literar la Uniunea Scriitorilor din Moldova. De prin anii 1970, a colaborat cu Studioul „Moldova-Film”, apoi și cu televiziunea, creând scenarii umoristice pentru mai multe emisiuni, printre care și emisiunea televizată „Teatrul de miniaturi”.

Primele sale încercări literare datează din 1955, reprezentând schițe și povestiri, din care se va constitui cartea de debut „Zărilor ne cheamă” („Cartea moldovenească”, 1959). În 1957 a fost primit în Uniunea Jurnaliștilor, iar în 1959 în cadrul Uniunii Scriitorilor din Moldova, desfășurând ulterior o intensă activitate, atât literară, cât și publicistică. Va cultiva, mai ales, schița umoristică, prin cărțile „Drob de sare” („Cartea moldovenească”, 1968), „De luni până sâmbătă” („Literatura artistică”, 1978), „La doi pași de fericire” („Literatura artistică”, 1989, reeditată la „Prut Internațional” în 2006). Dintre culegerile sale de proză scurtă se evidențiază „Venea un om pe drum de țară” („Cartea moldovenească”, 1962) și „Vânturi albastre” („Cartea moldovenească”, 1969). A scris romanul „Urme pe prag” („Cartea moldovenească”, 1966), în care stigmatizează conformismul și lipsa de inițiativă, surzenia civică, nepăsarea socială, izolarea în găoacea intereselor meschine, lașitatea. În romanul „Mesagerii” („Literatura artistică”,

1977) vorbește despre exilul siberian. Iar romanul „Grădina dragostei” („Literatura artistică”, 1980) își axează subiectul pe relațiile dintre părinți și copii. Scrierile sale dramatice („Unde ești, Campanella?” (1968), „Opriți Planeta” (1966), „Dragostea din mai” (1970), „Curajul bărbatilor” (1981) ni-l prezintă ca pe un umorist fin, un satiric caustic, care dă în vileag viciile și metehne morale și sociale. Unele dintre scrierile sale au fost traduse în limbile rusă, ucraineană, estonă, bielorusă.

Publică pentru prima dată în 1991, fragmentar, din acel jurnal din 1944 pentru care a fost deportat, dar îl redactează având deja o experiență vastă în literatură (volumul „Scrieri alese”, apărut la Editura „Hyperion”). A fost sigurul jurnal de scriitor ținut la zi în acea perioadă de tristă pomină a Basarabiei, reîntrată sub teroarea stalinistă, căreia i se adăugă o foamete cumplită provocată artificial de același regim. În volum, memoriile sale văd lumina tiparului abia în 1999, la Editura Uniunii Scriitorilor. Ulterior mai apar câteva ediții ale acestui jurnal, la diferite edituri, ultima datând cu 2023. Volumul „Călătorii în jurul omului” („Prut Internațional”, Chișinău, 2004) este o culegere de texte în care Alexei Marinat conturează momente din perioada aflării sale în detenție, dar și din cariera sa de publicist, prozator, critic literar.

Pentru activitate literară, dar și pentru activism civic, Alexei Marinat a fost distins în 1993 cu titlul onorific „Ma-

estru al literaturii”. I se desemnează „Ordinul Republicii” în 1996, iar în 2000 Premiul Național în domeniul literaturii și artei din Moldova și Ordinul Național „Serviciul Credincios”, acordat de președintele României.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P.172-173; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 193-194.

Bibliografie selectivă:

Marinat, Alexei. Călătorii în jurul omului (proză documentară) / Alexei Marinat. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – 408 p.

Marinat, Alexei. Eu și lumea : Proză documentară / Alexei Marinat. – Chișinău : Lexon-Prim, 2023. – 311 p.

Marinat, Alexei. La doi pași de fericire : Povestiri umoristice / Alexei Marinat. – Chișinău : Prut Internațional, 2006. – 474 p.

Marinat, Alexei. Urme pe prag : Roman / Alexei Marinat. – Chișinău : Cartier, 2017. – 356 p.

Marinat, Alexei. Ce a fost o axiomă pentru Eminescu acum o sută de ani, pentru noi astăzi este o mare dilemă : [interviu cu Alexei Marinat] / consemnare: Liliana Popușoi // Flux : ed. de vineri. – 2004. – P. 6.

Marinat, Alexei. „De când mă țin minte, sunt în opoziție” : [interviu cu scriitorul Alexei Marinat] / consemnare: Nicolae Roibu // Timpul. – 2020. – 5 iul. – P. 15.

Marinat, Alexei. „M-a salvat fundamentul moral moștenit de la părinți” / Alexei Marinat / interviu realizat de Rodica Mahu // Jurnal de Chișinău. – 2005. – 20 mai. – P. 17.

Bilețchi, Nicolae. În căutarea adevăratului debut : [creația prozatorului, dramaturgului și publicistului Alexei Marinat: 90 de ani de la naștere (1925-2009)] /

Nicolae Bilețchi // Literatura și arta. – 2014. – 22 mai. – P. 4.

Ciocanu, Ion. Nuvelistica satirico-umoristică din anii 1960-1970 : [cu referire la Ion Druță, Vasile Vasilache, Alexei Marinat, Petru Cărare et al.] / Ion Ciocanu // Destin românesc. – 2019. – Nr 3/4 (109/110). – P. 87-96.

Hariton, Natalia. Memoria ca act de justiție în jurnalele „Eu și lumea” de Alexei Marinat : [documente păstrate în arhiva Muzeului Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu” și în arhiva familiei Marinat] / Natalia Hariton // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 8 iul. – P. 14.

Marinat, Andrei. Alexei Marinat – un adevărat martir al istoriei : [interviu oferit pe 20.12.2019 de către Andrei Marinat, fiul lui Alexei Marinat] / interviu realizat de Svetlana Melnic // Dialogica. – 2022. – Nr 1. – P. 129-132.

Perciu, Mihaela. Dor de Alexei Marinat : [portretul scriitorului Alexei Marinat, Colecția Arte plastice, nr. de inventar 2217, Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”] / Mihaela Perciu // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 8 iul. – P. 14.

Sârbu, Inga. Alexei Marinat: povești de dragoste în lagărul morții // Buletin de lingvistică. – Nr 17. – P. 84-88.

Sârbu, Inga. Critica literară despre debutul adevărat a lui Alexei Marinat / Inga Sârbu // „Noi tendințe în predarea limbajelor de specialitate în contextul racordării învățământului superior la cerințele pieței muncii”. – Ed. 1-a. – Chișinău, 2016. – P. 178-181.

Sârbu, Inga. Jurnalul lui Alexei Marinat : între faptul brut și ficțiune / Inga Sârbu // Metaliteratură. – 2015. – Nr 2 (40). – P. 47-54.

Sârbu, Inga. Alexei Marinat, omul din GULAG: condiția tragică / Inga Sârbu // Philologia. – 2015. – Nr 3/4. – P. 31-39.

Sârbu, Inga. Alexei Marinat: povești de dragoste în lagărul morții / Inga Sârbu // Buletin de lingvistică. – 2016. – Nr 17. – P. 84-88.

Țopa, Tudor. Condeieri din Valea Hoțului (Petrea Darienco și Alexei Marinat) / Tudor Țopa // Voievozii inspirației. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 221-236.

Țarălungă, Ecaterina. Marinat Alexei / Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 467.

Țurcanu, Lucia. R-886. Nume: Alexei Marinat / Lucia Țurcanu // Moldova. – 2018. – Mai/Iun. – P. 36-41.

Ana Struță

Raisa MOROȘAN
1954

Medic igienist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar.

S-a născut la 26 mai 1954 în s. Visoca, rn. Soroca.

Primele studii le-a obținut la școala medie din satul natal (1961-1971). În anii 1971-1977 a studiat la Facultatea Sănătate Publică a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (actualmente, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”). După absolvirea cu mențiune a facultății, a activat (1977-1981) în laboratorul clinic al Spitalului de Psihiatrie nr. 2 din s. Curchi, rn. Orhei. În perioada 1981-1984 urmează studii doctorale la Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Igi-

enei Generale și Habituale „A. Sisin” al Academiei de Științe Medicale a URSS. În 1984 susține în cadrul acestei instituții teza de doctor în medicină, cu titlul „Evaluarea igienică a sarcinii chimice care acționează prin inhalare asupra populației într-un oraș mare”. În 1990 începe cercetări științifice pentru teza de doctor habilitat, intitulată „Studiu fiziologo-igienic al particularităților individual-tipologice ale elevilor de 7-17 ani și al influenței lecțiilor cu caracter de antrenament asupra copiilor”, pe care o susține în cadrul Universității de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” în 1998, iar în 1999 a obținut titlul științifico-didactic de profesor universitar.

A făcut cursuri de medicină sportivă (2000) și de administrare sportivă (2012). A participat în calitate de formator la Seminarul Național Instructiv-Metodic „Reconceptualizarea sportului ca factor asanativ al populației Republicii Moldova” (2015).

Din 1984 este angajată la Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Microbiologiei și Epidemiologiei a Ministerului Sănătății al RSS Moldovenească în calitate de cercetător științific superior. Ulterior (1988) se transferă la Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” în calitate de lector superior.

Între anii 1993 și 2000 deține funcția de șef al Catedrei discipline medico-biologice a Institutului Național de Educație Fizică și Sport al Republicii Moldova. Colaborează activ cu Comitetul Olimpic Național și Comitetul Olimpic Internațional.

În perioada 2000-2011 a fost prorector al Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova (UCCM) și șefă a Secției educație, relații internaționale, interuniversitare și publice, șefă a Catedrei tehnologie și chimie a mărfurilor. Este preocupată de educarea multilaterală a tineretului studios, de calitatea formării profesionale a acestora, de promovarea imaginii favorabile a universității pe piața serviciilor educaționale din țară și de peste hotare, de extinderea relațiilor de colaborare cu agenții economici din sfera cooperăției de consum și comerț, precum și cu multiplele instituții de profil din diferite țări ale lumii.

Din 2011 activează în cadrul Universității de Stat de Educație Fizică și Sport (USEFS) exercitând funcția de șefă a Catedrei managementul culturii fizice, iar din 2014 este profesor universitar în cadrul Departamentului Medicină Sportivă al acestei instituții. Este implicată în activitatea Departamentului de Formare Profesională Continuă din USEFS, contribuind la creșterea nivelului de pregătire profesională a cadrelor pentru domeniul educației fizice și antrenamentului sportiv. Ține cursuri la Facultatea Transfrontalieră a Universității „Dunărea de Jos” din Galați.

Pe parcursul anilor a predat mai multe discipline: „Igienă și fiziologia copiilor și adolescenților”, „Anatomia și morfologia sportivă”, „Microbiologie, igienă și sanitarie”, „Suplimente alimentare și biologic active”, „Biotehnologia”, „Sanitaria entităților

alimentației publice”, „Bazele nutriției și alimentației”, „Toxicologia”, „Publicitatea și relațiile publice în sport”, „Managementul negocierilor”, „Protecția civilă”, „Fiziologia umană și ergofiziologia”, „Igienă educației fizice și sportului”, „Educație pentru sănătate” etc., îmbinând cu succes activitatea didactico-metodică, științifică și cea educativă.

A semnat peste 135 de lucrări științifice. Este coautor al curriculumului la disciplinele: „Suplimente alimentare și biologic active”, „Bazele nutriției și alimentației”, „Alimentația curativă”, „Toxicologia” (2011), dar și autor al curriculumului la „Igienă educației fizice și sportului” (2019) ș.a.

Sub îndrumarea sa au fost susținute trei teze de doctor în științe pedagogice. De asemenea, este referent oficial la 12 teze de doctor și doctor habilitat. Membru în mai multe consilii științifice de susținere a tezelor de doctor în medicină și pedagogie, membru al Societății Igienistilor și al Uniunii Jurnaliștilor din Republica Moldova.

I-au fost acordate Diploma Ministerului Educației al Republicii Moldova (2004), Diploma Biroului Executiv al Uniunii Centrale a Cooperativelor de Consum din Republica Moldova „MOLDSCOOP” (2004), Diploma de onoare a UCCM (2003, 2004, 2009), Diploma USEFS (2014), Diploma Guvernului Republicii Moldova de gradul I (2016), Diploma Consiliului Național pentru Acreditate și Atestare (2016).

Bibliografie selectivă:

Atlas de anatomie : (la disciplina Anatomie și morfologie sportivă) / Ion Moroșan, Raisa Moroșan, Viorel Dorgan, Victoria Dorgan. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 37 p. : fig. color.

Moroșan, Raisa. Aspecte actuale ale igienei educației fizice și sportului : Note de curs / Raisa Moroșan, Ion Moroșan, Natalia Donțova. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 95 p.

Moroșan, Raisa. Bazele nutriției : (Note de curs) / Raisa Moroșan, Ion Moroșan. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 93 p. : il., tab.

Moroșan Raisa. Controlul medical în educația fizică și sport : Curs didactic / Mihail Godorozea, Raisa Moroșan. – Chișinău : USEFS, 2000. – 135 p.

Moroșan, Raisa. Estimarea igienică a factorilor de mediu în educația fizică și sport : Note de curs / Raisa Moroșan, Ion Moroșan. – Chișinău : Primex-Com, 2017. – 50 p. : il., fot.

Moroșan Raisa. Igiena educației fizice și sportului : Material didactic / Raisa Moroșan, Leonid Pavlov, Ion Moroșan. – Chișinău : [S. n.], 2002. – 64 p.

Moroșan, Raisa. Protecția civilă în Republica Moldova : principii generale de organizare ; combaterea maladiilor infecțioase : (Curs didactic pentru studenți) / Raisa Moroșan, Ion Moroșan. – Chișinău : Valinex, 2004. – 32 p.

Moroșan, Raisa. Protecția civilă în Republica Moldova : Situații excepționale posibile și recomandări de comportare adecvată : (material didactic pentru studenți) / Raisa Moroșan, Ion Moroșan. – Chișinău : Valinex, 2005. – 25 p.

Maleca, Tudor. Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova = Кооперативно-Торговый Университет Молдовы / Tudor Maleca, Raisa Moroșan ; fot.: Pavel Pavalache. – Chișinău : Bons Offices, [2008]. – 30 p. : il. – Text paral.: rom., rus. – Carte valet.

Sergiu Petrovici : doctor habilitat în economie, profesor universitar, Om emerit / echipa

de lucru: Svetlana Muștuc, Oleg Ioncu, Stela Chicu ; red.: Vasile Botnariuc ; resp. de ed.: Raisa Moroșan. – Chișinău : UCCM, 2010. – 63 p. : fot.

Moroșan, Ion. Impactul antrenamentului în circuit asupra bunăstării fizice a băieților de 10-11 ani / Ion Moroșan, Raisa Moroșan // Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin Cercetare și Inovare”, dedicată Zilei internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare, 10-11 noiembrie 2022. – Chișinău, 2022. – P. 115-117.

Moroșan, Raisa. Adivivii alimentari – factor de risc pentru sănătatea elevilor și sportivilor / Raisa Moroșan, Ion Moroșan // Teoria și arta educației fizice în școală. – 2012. – Nr 4. – P. 51-54.

Moroșan, Raisa. Aspecte fiziologo-igienice privind rolul exercițiilor fizice în dezvoltarea fizică și fortificarea aparatului locomotor al elevilor / Raisa Moroșan, Ion Moroșan // Teoria și arta educației fizice în școală. – 2012. – Nr 2. – P. 14-18.

Moroșan, Raisa. Cerințe fiziologico-igienice privind organizarea turismului pedestru / Raisa Moroșan, Ion Moroșan // Analele Științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova. – Chișinău : CEP USM, 2007. – P. 247-250.

Moroșan, Raisa. Evaluarea dinamicii anuale a nivelului de pregătire motrice a luptătorilor de stil liber sub influența antrenamentului în circuit / Raisa Moroșan, Ion Moroșan // Materialele Conferinței științifico-practice dedicate aniversării de 80 de ani a campionilor URSS, antrenorilor emerți ai Republicii Moldova la lupte sambo Semion și Ivan Curdov, Ediția a 5-a, 5 octombrie 2020. – Chișinău, 2020. – P. 98-104.

Moroșan, Raisa. Influența unor tehnologii de stimulare și refacere a organismului asupra nivelului de pregătire motrice a polițiștilor de frontieră / Raisa Moroșan, Ion Moroșan // Materialele conferinței științifico-practice dedicate aniversării de

80 de ani a campionilor URSS, antrenorilor emerți ai Republicii Moldova la lupte sambo Semion și Ivan Curdov, Ediția a 5-a, 5 octombrie 2020. – Chișinău, 2020. – P. 74 -81.

Moroșan, Raisa. Modificarea stării funcționale a sistemului cardiovascular al polițiștilor de frontieră sub influența unor tehnologii de refacere și recreere a organismului / Raisa Moroșan, Ion Moroșan, Natalia Donțova // Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, 7-8 noiembrie 2019. – Chișinău, 2019. – P. 34-37.

Moroșan, Raisa. Stresul – factor de risc pentru sănătate și rolul exercițiilor fizice în prevenirea și combaterea lui / Raisa Moroșan, Irina Delipovici, Ion Moroșan // Teoria și arta educației fizice în școală. – 2015. – Nr 2. – P. 57-60.

Moroșan, Raisa. The border politicians ,opinion on the use of body reflection and recognition methods / R. Moroșan, N. Dontova, I. Moroșan // Traditions, realities and perspectives of the physical culture development : International Scientific Conference. The 1st Edition. – Chișinău : USEFS, 2018. – P. 88.

Moroșan, Raisa. Viziuni privind predarea disciplinei Bazele nutriției și alimentației omului specialiștilor din domeniul turismului / Raisa Moroșan, Ion Moroșan // Analele Științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova. – Chișinău : UCCM, 2010. – P. 32-35.

Baciu, Gheorghe. Moroșan Raisa // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 247.

Botnariuc, Vasile. Raisa Moroșan – pedagog și savant de vocație / Vasile Botnariuc // Pro cooperația. – 2009. – 29 mai. – P. 7.

Sava Panfil. Raisa Moroșan – pedagog și savant inspirat / Sava Panfil // Făclia. – 2000. – 22 ian. – P. 7.

Elena Barbos-Balinschi

Ion NICULIȚĂ
1939-2022

Profesor universitar, doctor habilitat în istorie, arheolog.

S-a născut la 27 mai 1939 în com. Zărnești, jud. Cahul (azi, rn. Cahul) într-o familie de țărani. S-a stins din viață la 2 ianuarie 2022 la Chișinău.

Înrudit pe linie maternă cu părintele arheologiei românești V. Pârvan. După absolvirea școlii medii din localitatea natală, între anii 1958 și 1963 a urmat studiile la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (azi Universitatea de Stat din Moldova USM). Chiar din primul an de facultate s-a implicat activ în viața științifică, participând la fondarea Seminarului științific studentesc de arheologie și istorie veche (1958). Pasiunea pentru cercetare și predare i-a fost alimentată de mentorii săi E. Rikman și R. Engelgardt. Din anul 1963 a fost angajat în calitate de asistent universitar la Catedra de istorie universală a aceleiași facultăți, parcurgând, de-a lungul anilor, toate treptele didactico-științifice: lector, lector superior, conferențiar (1976) și profesor universitar (1992).

Fiind preocupat de studierea protoistoriei și a istoriei

ei vechi, urmează între anii 1968 și 1971 studiile doctorale la Catedra de arheologie a Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, având în calitate de mentori renumiți specialiști, precum A. Arcychovschi, B. Rybakov, B. Grakov, A. Meliukova, I. Jacenko, V. Janin, F. Kyzlasov. În anul 1972 a susținut teza de doctorat, cu tema „Geții din secolele IV-III î.e.n. în spațiul carpato-nistrian”. După două decenii de muncă didactică și științifică prodigioasă, a obținut titlul de doctor habilitat în istorie (1992), în urma susținerii tezei „Tracii septentrionali în secolele VI-I î.e.n.”.

Pe parcursul carierei sale universitare, Ion Niculiță a combinat armonios activitatea didactică și științifică cu cea managerială. În perioada 1984-2012 a exercitat funcția de șef al Catedrei arheologie și istorie antică, contribuind substanțial la consolidarea școlii arheologice a USM. În funcția de decan al Facultății de Istorie (1993-2002) a stimulat succesiunea generațiilor de specialiști, susținând cadrele didactice tinere și colaborările științifice internaționale.

A fost titularul cursurilor „Arheologie”, „Istorie veche a spațiului românesc”, „Procese etnoculturale din mileniul I î.Hr.-prima jumătate a mileniului I”, „Romanizare și creștinare la nord de Balcani”, predate cu multă abnegație, excelență oratorică și cu vocație pedagogică ireproșabilă. Ținuta excelentă și carisma profesorului Ion Niculiță au fost un factor important în atragerea a zeci de tineri în domeniul arheo-

logiei. A coordonat șapte teze de doctor și patru teze de doctor habilitat.

Activitatea sa științifică și didactică a fost indispensabilă de munca din teren, el participând și conducând investigații arheologice la situri de mare relevanță pentru epoca fierului și cea antică târzie: Dănceni, Suruceni, Hansca, Bălăbănești, Butuceni, Potârca, Mășcăuți, Ciobruți, Saharna (Republica Moldova), Cartal (Orlovka), Satu Nou (Novosilsk) (Ucraina). Dintre acestea, cele mai ample cercetări le-a efectuat la Hansca în anii 1964-1976, cu mici întreruperi, la Butuceni, între anii 1983 și 2000, și în microzona Saharna în anii 2001-2019. Aceste campanii au contribuit substanțial la cercetarea patrimoniului arheologic și la elucidarea habitatului și a spiritualității comunităților epocii fierului din spațiul pruto-nistrian. La începutul anilor 1990 a reluat cercetările arheologice la situl culturii Sântana de Mureș-Cerneahov de la Sobari, care fuseseră stopate de autoritățile sovietice la mijlocul secolului trecut, din motivul că vestigiile descoperite demonstrau prezența influențelor romane în spațiul dintre Prut și Nistru, fapt respins de canoele istoriografiei sovietice. În 1997-1998 a coordonat, alături de V. Sirbu (Brăila, România) și V. Vanciugov (Odesa, Ucraina), echipa interstatală de cercetare a siturilor de la Cartal și Satu Nou (Ucraina), efectuate prin eforturile conjugate ale Institutului Român de Tracologie (București), Muzeului

de Arheologie din Odesa al Academiei de Științe a Ucrainei și Universității de Stat din Moldova.

În anul 1990 a fondat Laboratorul de cercetări științifice „Tracologie”, care a devenit nucleul cercetărilor științifice în domeniul arheologiei și al istoriei vechi de la USM. Sub egida acestuia, a condus un șir de proiecte de cercetare, dintre care trei instituționale, începând cu anul 2005.

A participat activ la foruri științifice internaționale dedicate arheologiei și istoriei vechi a spațiului sud-est european: congresele internaționale de tracologie de la Palma de Mallorca (1992), Constanța-Mangalia-Tulcea (1996), Sofia-Iambol (2000), Chișinău-Vadul lui Vodă (2004), Komotini-Alexandroupolis (2005), Târgoviște (2013), Kazanlak (2017), precum și alte simpozioane și colocvii internaționale la Sozopol (1988), Tulcea (1993, 1997, 2008), Deva (2004), Iași (2005, 2006), Marburg (2017) etc.

Din anul 1992 a fost membru al Consiliului Internațional de Studii Indo-europene și Tracologie.

A fost membru al colegiilor de redacție la prestigioase reviste de specialitate: „Studii și cercetări de istorie veche și arheologie” (București), „Istros” (Brăila), „Cumidava” (Brașov), „Tyragetia” (Chișinău), „Angustia” (Sfântul Gheorghe).

Spectrul larg al preocupărilor sale științifice a vizat procesele etnoculturale din spațiul din Balcani, Carpați și Pontul Euxin de la sfârșitul epocii bronzului până în primele secole ale erei creștine. Contribuția sa la studierea

comunităților getice și traciilor septentrionali, prin coroborarea surselor arheologice și a izvoarelor scrise, este ilustrată prin cele două monografii fundamentale: „Geții din secolele IV-III î.e.n. în spațiul carpato-nistrean” (1977) și „Tracii septentrionali în secolele VI-I î.e.n.” (1987). Ultima prezintă un studiu valoros și complex, care poate pretinde, pe bună dreptate, la titlul de „cea de-a patra Getică”, o fidelă continuare a înaintașului său V. Pârvan, abordând cu o profunzime deosebită problemele legate de etnogeneza, modul de viață, relațiile economice și politice, spiritualitate și artă, raporturile cu civilizația greacă și alte aspecte ale istoriei comunităților traco-getice.

Preocupările față de importanța elementului autohton și a continuității au fost reflectate în atitudinea critică față de abordările migraționiste, uneori impregnate de interese politice în spațiul pruto-nistrean. Astfel, cercetarea interferențelor culturale l-a provocat pe Ion Niculiță să-și extindă aria de interes științific prin studierea proceselor etnoculturale de la finalul epocii bronzului până la mijlocul mileniului I, vizând astfel de subiecte precum: evoluția culturilor bronzului final și a celor hallstattiene timpurii, problema etnogenezei tracilor și cea a masivului traco-cimerian, corelarea cultural-cronologică a grupurilor hallstattiene timpurii, procesele de uniformizare și interferență culturală din secolele VI-I î.Hr., procesul de romanizare și prezența romană la est de Carpați. Cel din urmă aspect

este strâns legat de problema răspândirii creștinismului din aceeași regiune, pe care a abordat-o în câteva studii.

Investigațiile arheologice de la Butuceni, Potârca, siturile din microzona Saharna, Sobari, Hansca etc. le-a valorificat prin studiul „Butuceni. Monografie arheologică” (2002), scris în colaborare cu A. Zanoci și S. Teodor, și prin lucrarea „Habitatul din mileniul I î.Hr. în regiunea Nistrului Mijlociu: siturile din zona Saharna” (2008), elaborată în colaborare cu A. Zanoci și T. Arnăut.

Este cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (1996). Membru de onoare al Institutului de Arheologie din Iași al Academiei Române (2009). Cetățean de onoare al raionului Cahul (2012).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 143-145.

Bibliografie selectivă:

Niculiță, Ion. Așezarea și necropola din prima epocă a fierului Saharna-Țiglău / Ion Niculiță, Andrei Niciu. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 423, [5] p.

****Niculiță, Ion.** Butuceni : Monografie arheologică / Ion Niculiță, Silvia Teodor, Aurel Zanoci. – București : [S. n.], 2002. – 125 p.

Niculiță, Ion. Cercetările sitului arheologic Potârca din Rezervația Cultural-Naturală Orheiul Vechi / Ion Niculiță, Sergiu Matveev, Andrei Niciu. – Chișinău : Cartdidact, 2019. – 230 p.

Niculiță, Ion. Evoluția habitatului din microzona Saharna în epoca fierului / Ion Niculiță, Aurel Zanoci, Mihail Băț ; red.: Vlad Pohilă. – Chișinău : Muzeul Național de Istorie a Moldovei, 2016. – 464 p.

Niculiță, Ion. Habitatul din mileniul I a. Chr. în regiunea Nistrului Mijlociu : (siturile din zona Saharna) / Ion Niculiță, Aurel Zanoci, Tudor Arnăut. – Chișinău : Bons Offices, 2008. – 408 p.

Niculiță, Ion. Prezență română în zona Nord-Vest Pontică / Ion Niculiță, Alexandru Popa. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 131 p.

Niculiță, Ion. Thraco-getica : Studii și materiale / Ion Niculiță. – Chișinău : Cartdidact, 2004. – 386 p. : il.

Никудица, И. Т. Геты IV-III вв. до н. э. в днестровско-карпатских землях / И. Т. Никудица ; отв. ред. канд. ист. наук. И. В. Яценко. – Кишинев : Штиинца, 1977. – 169 p.

Никудица, И. Т. Северные фракийцы VI-I веков до нашей эры / И. Т. Никудица. – Кишинев : Штиинца, 1987. – 276 p.

Studia archeologiae et historiae antiquae : Doctissimo viro Scientiarum Archeologiae et Historiae Ion Niculiță, anno septuagesimo aetatis suae, dedicatur / editori: Aurel Zanoci, Tudor Arnăut, Mihail Băț. – Chișinău : [S. n.], 2009. – 420 p.

Studia in honorem Ion Niculiță : omagiu cu prilejul împlinirii a 60 de ani / Ion Niculiță, Tudor Arnăut, Aurel Zanoci [et al.]. – Chișinău : Cartdidact, 1999. – 322 p.

****Matveev, Sergiu.** Ion Niculiță (27 mai 1939 – 2 ianuarie 2022) / Sergiu Matveev // Studii și cercetări de istorie veche și arheologie (SCIVA). – București, 2022-2023. – Tom 73/74. – P. 317-320.

Matveev, Sergiu. Profesorul Ion Niculiță la 80 de ani / Sergiu Matveev // Tyragetia. – 2019. – Nr 1 (28). – P. 507-509.

Postică, Gh. Ion Niculiță. Enciclopedia reprezentanților scrișului istoric românesc. Vol. 3 : (L-N) / Gh. Postică. – Suceava, 2021. – P. 423-424.

Zanoci, Aurel. Profesorul Ion Niculiță la 70 de ani / Aurel Zanoci, Tudor Arnăuț // Tyragetia. – Vol. 3 (18), nr. 1. – P. 377-380.

Andrei Corobcean

**Natalia (Nana)
PLĂMĂDEALĂ
1954**

Pictoriță scenografă, stabilită în Franța.

Născută, [Natalia Kiritchenko], la 30 mai 1954 la Chișinău. Este nepoata remarcabililor pictori moldoveni Valentina Rusu-Ciobanu și Glebus Sainciuc.

A absolvit în 1976 Facultatea de Limbi Străine a Universității de Stat din Chișinău, apoi a făcut studii la Institutul Pedagogic „I. Creangă”, Facultatea de Grafică și Pictură (1980-1983). A mai studiat „Scenografie și costume” la Moscova (1985), la Institutul Superior de Cinematografie (astăzi, Universitatea de Stat de Cinematografie din Rusia).

A activat ca profesoară de limbă franceză la Școala Media nr. 18 (1977-1978), apoi a ocupat postul de pictor-scenograf la Casa Actorului din Chișinău (1978-1981) și la Studioul „Moldova-Film” (1985-1992).

A debutat prin copierea tabloului „Masa Mare” de Glebus Sainciuc. Au urmat alte lucrări: „Amintiri des-

pre covorul bunicii” (suită de tablouri), „Vară”, „Toamna”, „Primăvara”, „După ploaie”, „În grădină”, seria de portrete „E. Doga”, „N. Dabija”, seria „Natura statică”.

În 1989, călătorind în Suedia, apoi în Franța, îl cunoaște pe D. Lasnon, dealer de artă, care a ajutat-o să-și expună lucrările în Europa.

În 1992 s-a stabilit în Franța și s-a dedicat definitiv picturii. Aici a cunoscut-o pe C. Lapeyrière, cu care a colaborat timp de 17 ani, învățând meseria de galerist. A pregătit expoziții la Périgueux, Limoges, Cahors, Brantôme.

În 2012, împreună cu fiica ei, Maria Plămădeală, și cu fotografii M. Léger, au creat, la Bruxelles, Asociația „Je pense à la Terre” („Mă gândesc la Pământ”). Tot atunci a fondat și Galerie de la Senne, în fosta Maison du Charbonnier (Casa Cărbunarului), pe o stradă ce datează din secolul al XIV-lea.

În atelierul și în galeria sa din Bruxelles organizează expoziții și ateliere, inclusiv pentru copii. Anual, aici este găzduită o expoziție care îl omagiază pe C. Brâncuși. În galerie și-au expus lucrările pictori ca M. Leger, S. Marian, M. Veronesi, E. de Patoul, Lin Yo Kai, J. Desmarests, M. Herrera Cuello.

A vernisat expoziții personale în Georgia (1989); Cluj-Napoca (1989). Stăbilindu-se în Franța, expune la Paris (1992, 1993), Périgueux (1992), Nîmes (1993), Sainte-Généviève-de-Bois (1993), Avignon (1994) ș.a. În perioada 1996-2014 are numeroase expoziții personale în Belgia la prestigioase galerii de artă.

Participă la expoziții colective din Berlin, Germania

(1988); Chișinău, Moldova (1988); Madrid, Spania (1989); Cluj-Napoca, România (1989); Paris, Franța (1990, 1992, 1993); Périgueux, Franța (1993, 1994); Bruges, Belgia (1994); Bruxelles, Belgia (2011) etc.

Lucrările pictoriței se află în diverse colecții private din Franța, Belgia, Olanda, Moldova, România, Rusia, Germania, Anglia, Suedia, Israel, SUA, precum și în colecțiile muzeelor din Republica Moldova și din România.

Membră a Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1989).

Este apreciată cu mai multe distincții: Premiul „B. Glavan” (1985) pentru scenografia peliculei „Ar fi avut o altă soartă”; Premiul II pentru portret la „Salonul de Toamnă”, Chișinău, Moldova (1988); Medalia de argint la Târgul Internațional de Arte Plastice, Béziers, Franța (1993) și cu numeroase alte premii la concursuri și saloane internaționale de pictură din Franța și Belgia.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 173-174.

Bibliografie selectivă:

Nana Plămădeală-Kiritchenko: [site]. – URL: <https://www.nana-plamadeala.com/about> (accesat: 30.07.2023).

Plămădeală, Natalia. „Am rămas aceeași, cu șevalețul sub Pomul Vieții” / interviu realizat de Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 7 sept.; [Resursă electronică]. – URL: <https://gazetadechisinau.md/2020/09/07/am-ramas-aceeasi-cu-sevalesutul-sub-pomul-vietii/>.

Colesnic, Iurie. Plămădeală Natalia (Nana) // Colesnic, Iu-

rie. Femei din Moldova : Enciclopedie. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 224.

Rusu-Ciobanu, Valentina. Clepsidra cerului (Portretul Nanei Plămădeală), 1984 [Culori acrilice pe pânză] // Valentina Rusu Ciobanu. 100 de ani de la naștere / edit.: Elena Olariu, Victoria Nagy Vajda. – București, 2020. – P. 123.

Rusu-Ciobanu, Valentina. Nana : schiță pentru lucrarea „Clepsidra cerului” 1983 [Cărbune pe hârtie] // Valentina Rusu Ciobanu. 100 de ani de la naștere / edit.: Elena Olariu, Victoria Nagy Vajda. – București, 2020. – P. 123.

Rusu-Ciobanu, Valentina. The Clepsidra of the Sky (Portrait of Nana Plămădeală), 1984 [Grafică bidimensională] / Valentina Russu-Ciobanu // Bulat, Vladimir. An Antropology of Moldova Paiting, 1939-2020 = O antropologie a picturii moldovenești, 1939-2020 / Vladimir Bulat ; english version: Diena Artman. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 66.

Elena Harconița

Gherasim CUCOȘEL
1924-2004

Cleric și ortodox român, arhiepiscop-vicar al Episcopiei Aradului, Buzăului, Sucevei și Rădăuților, memorialist.

S-a născut la 30 mai 1924 în s. Bogdănești din com. Rașca, jud. Suceava, România, primind la botez numele de Ioan. A decedat la 6 de-

cembrie 2004 la mănăstirea Cămărzani, România.

În anul 1938 a intrat la schitul Boureni, pentru a învăța muzica bisericească și pentru a putea urma mai târziu studii teologice. A ajuns într-o școală militară de radiotelegraști (1942-1943), a fost încorporat și a participat (1944) la operațiunile de război. În anul 1945 a intrat ca frate la mănăstirea Neamț. Acolo a depus voturile monahale și a primit numele Gherasim (1946), fiind apoi hirotonit ierodiacon. În anul 1952 a fost hirotonit ca ieromonah. A urmat cursurile Seminarului Teologic Monahal de la mănăstirea Neamț (1949-1953), apoi cursurile Institutului Teologic Universitar din București (1953-1957).

În 1957 își susține licența cu teza „Catalogarea și prezentarea manuscriselor românești din mănăstirea Secu”, elaborată sub îndrumarea științifică lui Gh. Moisescu.

În vara anului 1957 este numit egumen la schitul Vovidenia. Îl cunoaște aici pe scriitorul M. Sadoveanu. În același an devine egumen la mănăstirea Neamț (1957-1962), fiind și profesor la Seminarul Teologic Monahal de acolo (1957-1959). Apoi a fost numit stareț la mănăstirea Putna (1962-1977), fiind hirotonit arhimandrit la începutul anului 1967. Acolo a restaurat complexul mănăstiresc: biserica, turnul tezaur, turnul „M. Eminescu”, clopotnița, muzeul și chiliile. În toate demersurile sale era sprijinit de Mitropolitul Moldovei și al Sucevei Iustin Moisescu.

În anul 1976 a fost ales arhiepiscop-vicar al Episcopiei Ara-

dului, cu titlul „Hunedoreanul”, fiind hirotonit arhiepiscop și instalat în anul 1977. A urmat transferarea (1985) ca arhiepiscop-vicar la Episcopia Buzăului, cu titlul „Vranceanul”. Între anii 1992-2004 a slujit ca episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților (având titlul „Putneanul”), cu sediul la mănăstirea Sfântul Ioan cel Nou din Suceava. Avea reședința în Rădăuți, în incinta mănăstirii Bogdana.

La Rădăuți, participă la festivitatea de canonizare a cuviosului Leontie de la Rădăuți și a voievodului Ștefan cel Mare și Sfânt (2 iulie 1992), organizează un muzeu etnografic-religios la mănăstirea Sfântul Gheorghe din Cămărzani-Vadu Moldovei, îndrumă viața Eparhiei, ia parte activă la viața culturală a Bucovinei.

A sfințit zeci de biserici de mir și de mănăstire, a încurajat zidirea de biserici, înființarea de schituri și mănăstiri. Era preocupat de viața duhovnicească a clerului, monahilor și credincioșilor, fiind și duhovnic al multor oameni de diverse vârste și profesii.

A scris cărți cu o largă adresabilitate: „În duhul evlaviei ortodoxe” (1999), „Jarba din roata amurgului. Alte convorbiri de seară” (în colaborare cu C. Hrehor, 2001), „Precizări tipiconale” (2002), „Tihna însemnărilor” (2004).

De-a lungul anilor, a publicat peste 150 de articole în periodice cu profil teologic și laic din Iași, Suceava, Buzău, Cluj, Sibiu, Rădăuți, inclusiv în revistele: „Mitropolia Banatului” și „Îndrumătorul Bisericesc” de la Timișoara și Arad.

În semn de apreciere de-

osebită pentru activitatea susținută în domeniul cultelor, pentru spiritul ecumenic și civic dovedit și pentru contribuția avută la întărirea legăturilor interconfesionale, de bună și pașnică conviețuire între toți oamenii, a fost decorat cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Comandor (2004) la Categoria „Culte”. Fundația Culturală a Bucovinei i-a decernat Premiul pentru publicistică (2000), iar Societatea Scriitorilor Bucovineni Diploma de excelență pentru valorificarea memorialistică a vieții monahale (2001).

Este Cetățean de onoare al municipiului Rădăuți (2000).

Bibliografie selectivă:

Cucoșel, Gherasim. Catalogarea manuscriselor românești din biblioteca mănăstirii Secu / Gherasim Cucoșel. – Suceava : Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, 1994. – 71 p.

****Cucoșel Putneanul, Gherasim.** Iarba din roata amurgului : alte convorbiri de seară / Gherasim Cucoșel Putneanul, Constantin Hrehor. – Botoșani : Gee, 2001. – 260 p. : fot.

****Gherasim Putneanul, episcop al Sucevei și Rădăuților.** Cuvinte și tâlcuiri arhieresti / PS Gherasim Putneanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților. – Suceava : Mușatinii, 1999. – 164 p

****Gherasim Putneanul, episcop al Sucevei și Rădăuților.** Mierea din drumul pelinului : convorbiri după vecernie / Gherasim Cucoșel Putneanul, Constantin Hrehor. – Botoșani : Gee, 2000. – 200, [14] p. : fot.

Rec.: Bejenaru, Luca. Ultimul cronicar al veacului XX // Viața românească. – 2002. – Nr 1/2. – P. 217-218.

Rec.: Calinic Argeșanul, arhie-

piscop al Argeșului și Muscelului. Un Creangă monahal // Convorbiri literare. – 2002. – Nr 1. – P. 117-118 : il.

Rec: Furtună, Angela. De veghe la renașterea poporului său // Bucovina literară. – 2001. – Nr 5/6. – P. 28-29.

Cucoșel Gherasim // Satco, Emil. Enciclopedia Bucovinei. Personalități, localități, societăți, presă, instituții. Vol. 1 : A-F / Emil Satco, Alis Niculică. – Suceava : [S. n.], 2018. – P. 590-591.

Daniliuc, Mihail. Episcopul Gherasim Putneanul, 12 ani în lumina Preasfintei Treimi / Mahail Daniliuc // Doxologia.ro : [site]. – URL: <https://doxologia.ro/episcopul-gherasim-putneanul-12-ani-lumina-preasfintei-treimi> (accesat: 13.10.2023).

Gombos, Stelian. Episcopul Gherasim Putneanul / Stelian Gombos // CreștinOrtodox.ro : [site]. – URL: <https://www.crestinortodox.ro/religie/episcopul-gherasim-putneanul-127657.html> (accesat: 13.10.2023).

Păcurariu, Mircea. Cucoșel Gherasim // Păcurariu, Mircea. Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – Sibiu : Editura Andreiana, 2014. – P. 198.

Russu, Tudorel. 13 ani de la trecerea la Domnul a Preasfintitului Părinte Gherasim Putneanul / Tudorel Russu // Arhiepiscopia Iașului. Mitropolia Moldovei și a Bucovinei : [site]. – 2017. – 8 dec. – URL: <https://mmb.ro/13-ani-de-la-trecerea-la-domnulpreasfintitului-parinte-gherasim-putneanul> (accesat: 13.10.2023).

Schipor, Vasile. P.S. Gherasim Putneanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților / Vasile Schipor // Analele Bucovinei. – 2005. – Nr 1. – P. 279-284.

Elena Harconița

Nicu ALIFANTIS
1954

Compozitor român, interpret de muzică folk, actor și poet.

S-a născut la 31 mai 1954 la Brăila din părinți greco-macedoneni (mama sa, Evdocșia, fiind aromâncă, iar tatăl, Menelaus, grec).

A început să compună melodii încă din timpul școlii, fiind un autodidact. În 1965 a scris melodia „Decembre” ce avea să devină mai târziu șlagăr. A urmat studii muzicale particulare cu profesorii M. Florian, J. Răducanu, A. Enescu. Este absolvent al Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București, Facultatea de Teatologie (2012).

A început să colaboreze cu Teatrul „M. Filoti” din Brăila în 1972. A compus muzică de scenă pentru numeroase piese, între care foarte apreciată a fost cea pentru „Furtuna” de A. Ostrovski, în regia lui C. Dinulescu (1973). Semează muzica unor filme: „Speranța” (1979), „Moara lui Călfar” (1983), „Aripi de zăpadă” (1985), „Harap Alb” (1988), „Cumetrele” (2005), „Dobrogea” (2007).

Debutul scenic al artistului a avut loc în 1973, la

Televiziunea Română, în emisiunea „TeleTop”, cu melodia „Romanță” pe versuri de M. R. Paraschivescu, iar debutul discografic în 1976, cu single-ul „Cântec de noapte”, la „Electrecord”.

În anul 1975 a intrat în Cenaclul „Flacăra”, alături de care a rămas vreme de șapte ani. În 1984 a realizat un nou L.P. la „Electrecord”, unde a fost înregistrat apoi și muzicalul „Mitică Popescu” – prima piesă de teatru pentru care a compus integral coloana sonoră, dramatizare după C. Petrescu.

Unele dintre cele mai cunoscute cântece ale sale, precum „Umbra” sau „Cântec de toamnă” (ulterior numit „Emoție de toamnă”), au apărut în 1984 în albumul „Nicu Alifantis”, urmat de multe altele, printre care: „Piața Romană” (1988), „Risipitorul de iubire” (1990), „Decembrie” (1992), „Voiaj” (1995), „Neuitatele femei” (2002), „Simphonico/Nicu Alifantis 50” (2005), „Cântece de seminou” (2010), „Mozaic” (2013), „Șotron” (2015), „Țara de unde vin” (2018).

Artistul a înființat, în 1990, propria casă de producție „Toji Productions” unde a editat single-ul „Decembrie” (1992), dar și albumul „Ia Toji Baladist” (1993). În 1995 a fondat grupul „Alifantis&ZAN” cu V. Popescu (bass), R. Bițulescu (tobe), S. Voinea (clape), R. Mirică (chitară), alături de care a înregistrat albumele „Voiaj” (1995) și „Nichita” (1996). Apoi, în 1999 a înființat Fundația „Nicu Alifantis”. De

asemenea, a fondat formațiile muzicale: „Corifeii” (2003), „Alifantis&SimphoNicu” (2004), „Alifantis&Semineu Band” (2010), „Alifantis & Mozaic Band” și „Alifantis&Fragile Band” (2013).

Nicu Alifantis este și autorul unor volume de poezie: „Scrisori nedescăcute” (1997), „5 săptămâni în balon” (2006), „Cartea albumului Mozaic” (2013), „Dicționarul lui Alifantis” (2014), „45 de poeme la întâmplare” (2018).

Pentru activitatea sa muzicală a fost premiat cu International Youth in Achievements International Biographical Center, Cambridge, England (1986); cu multe alte premii: Premiul UNITER pentru muzică de teatru (1991, 2006); Premiul pentru întreaga activitate a Festivalului „Om bun” (1994); Premiul „Compozitorul anului 1994”, Radio Contact (1995); Premiul pentru muzică de teatru, Festivalul Național al Teatrelor de Revistă, Constanța (1995); Premiul I Secțiunea Șlagăre cu piesa „Ploaie în luna lui martie”, Festivalul Mamaia (1999); Premiul pentru muzica spectacolului „Cadavrul viu”, în cadrul Premiilor Naționale de Teatru (2002); Premiul Foreverfolk pentru artistul folk al anului (2009); Premiile Muzicale Radio România pentru „Omul cu chitara”, pentru cel mai bun proiect al anului („Mozaic”); Premiul de Excelență din partea Revistei VIP (2014); Premiul pentru cel mai bun român, din parte Revistei VIP (2015).

De asemenea, a fost distins cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler (2004). Cetățean de onoare al municipiului Brăila (2017). A primit Discul de aur din partea casei de producție „E-Media” pentru albumul „Madame Mon Amour” (2017).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 198.

Bibliografie selectivă:

Alifantis, Nicu. Decembrie: „Te uită cum ninge decembrie...” / muzica: Nicu Alifantis ; versuri: George Bacovia // 125 de cântece pentru suflet / selecție: Ala Bujor ; redactor muzical: Victor Gilaș. – Ed. a 2-a. – Chișinău : [S. n.], 2010. – P. 179.

****Alifantis, Nicu.** Scrisori nedescăcute / Nicu Alifantis. – București : Nemira, 2014. – 136 p.

Alifantis, Nicu. „Voi cânta în continuare baladele mele...” : [interviu cu cântărețul român Nicu Alifantis] / consemnare: Silvia Bogdănaș. – [S. l. : S. n.], 2004 // Timpul de dimineață. – 2004. – 26 noiem. – P. 20.

Gheorghită, Nadina. Emoții de toamnă trăite alături de un mare artist : [despre Nicu Alifantis] / Nadina Gheorghită // Capitala. – 2004. – 27 noiem. – P. 8.

Ripeanu, Bujor T. Alifantis Nicu // Ripeanu, Bujor T. Cinematografiști : 2345 cinești, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Ripeanu. – București : Mero-nia, 2013. – P. 24.

Ana Struță

Iunie

2024

Doina sau Cântecul codrilor (1981, lemn)

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sâ	Du
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

100 de ani de la apariția la Chișinău a publicației de literatură și politică „**Actualitatea Basarabiei**” (1 iun. 1924).

80 de ani de la nașterea lui **Anatol Cernii**, medic morfopatolog oncolog, doctor habilitat în medicină, inventator (1 iun. 1944).

70 de ani de la nașterea lui **Nicolae Bodrug**, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator, manager (1 iun. 1954). *A se vedea și art. din CN 2019, p. 185-186.*

110 ani de la nașterea lui **Isidor Burdin**, compozitor, profesor de muzică, violonist și dirijor de orchestră român, de origine evreu (1 iun. 1914 – 15 sept. 1999). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 202.*

80 de ani de la nașterea lui **Iacov (Iakov) Voldman**, violonist, dirijor și profesor (2 iun. 1944). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 204.*

90 de ani de la nașterea lui **Vladimir Caraganciu**, fizician, astronom, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar, Eminent al învățământului public din RSS Moldovenească și din URSS (3 iun. 1934 – 28 aug. 2019). *A se vedea și art. din CN 2019, p. 186-187.*

120 de ani de la nașterea lui **Athanase Joja**, logician și filozof, profesor universitar, membru titular și președinte al Academiei Române (3 iun. 1904 – 8 noiem. 1972).

50 de ani de la nașterea **Steliane Grama**, scriitoare, publicistă, traducătoare (4 iun. 1974 – 11 oct. 2006). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 204-207.*

100 de ani de la nașterea lui **Constantin Bobeică**, pedagog și publicist, victimă a Gulagului (5 iun. 1924 – 21 mai 2013). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 236-237.*

90 de ani de la nașterea lui **Constantin Bona**, imunolog american, de origine română, doctor în medicină, membru de

onoare al Academiei Române (5 iun. 1934 – 22 dec. 2015).

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Malarciuc**, prozator, dramaturg, scenarist și publicist (6 iun. 1934 – 30 noiem. 1992). *A se vedea și art. din CB 1994, p. 91-92; CN 2004, p. 181-182; 2019, p. 189.*

130 de ani de la nașterea lui **Sabin N. Drăgoi**, compozitor și folclorist, profesor și etnomuzicolog român, membru corespondent al Academiei Române (6 iun. 1894 – 31 dec. 1968). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 210-211.*

80 de ani de la nașterea lui **Calinic Argatu**, cleric ortodox, muzeograf, scriitor român, arhiepiscop al Argeșului și Muscelului (6 iun. 1944).

70 de ani de la nașterea lui **Alexandru Burlacu**, critic și istoric literar, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, cercetător științific, specialist în istoria literaturii române și în teoria literară (8 iun. 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 212-213.*

50 de ani de la nașterea lui **Metodie Bujor**, cântăreț de operă bas-bariton și interpret de muzică ușoară din Republica Moldova și din Federația Rusă (9 iun. 1974).

170 de ani de la nașterea **Mariei Baltaga-Savițchi**, prima femeie medic originară din Basarabia (11 iun. 1854 – 28 apr. 1904).

70 de ani de la nașterea lui **Vasile Chiseliță**, muzicolog, aranjor, acordeonist, conducător de orchestră, etnolog, doctor în studiul artelor, conferențiar cercetător (11 iun. 1954).

60 de ani de la nașterea **Ludmilei Cobzari**, economist, doctor habilitat în economie, profesor universitar (11 iun. 1964). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 215-216; 2019, p. 196-197.*

160 de ani de la nașterea lui **Richard Strauss**, compozitor german și director de orchestră (11 iun. 1864 – 8 sept. 1949).

130 de ani de la nașterea lui **Teodosie Bărcă**, pedagog, membru (vicepreședinte) în Sfatul Țării, a votat Unirea Basarabiei cu România (12 iun. 1894 – 12 mai 1993).

75 de ani de la nașterea lui **Ștefan Bulicanu**, scenarist și regizor, Maestru în artă (14 iun. 1949). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 216-217.*

90 de ani de la nașterea lui **Matei Călinescu**, critic și teoretician literar, profesor universitar, de origine română (15 iun. 1934 – 24 iun. 2009). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 219.*

70 de ani de la nașterea lui **Andrei Mustea**, instrumentist, țambalagiu, pedagog, Maestru în artă (16 iun. 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 219-220.*

50 de ani de la nașterea lui **Marcel Ștefăneț**, violonist, compozitor, dirijor de orchestră, pedagog, Artist emerit (16 iun. 1974).

90 de ani de la nașterea lui **Aurel David**, pictor, sculptor, grafician (18 iun. 1934/1935 – 30 iun. 1984). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 192-194; 2014, p. 220-221.*

70 de ani de la nașterea lui **Petru Dovbuș**, specialist în domeniul analizei multidimensionale complexe (teoria funcțiilor geometrice), doctor habilitat în științe fizico-matematice, conferențiar cercetător, cercetător științific coordonator (18 iun. 1954).

70 de ani de la nașterea lui **Sergiu Matcovschi**, medic internist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific (20 iun. 1954).

90 de ani de la nașterea lui **Cornel Țaranu**, compozitor și dirijor român, doctor în muzicologie, profesor, membru titular al Academiei Române (20 iun. 1934).

90 de ani de la nașterea lui **Mihail Gheorghe Cibotaru**, nuvelist, romancier, publicist, dramaturg, Cavaler al „Ordinului Republicii” (21 iun. 1934 –

20 ian. 2021). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 195-197; 2009, p. 162-164; 2014, p. 221-222.*

130 de ani de la nașterea lui **Mariei Virginia Haret-Andrescu**, prima femeie arhitect din România (21 iun. 1894 – 6 mai 1962).

60 de ani de la nașterea lui **Emilian Galaicu-Păun**, poet, prozator, eseist, critic literar, traducător, editor (22 iun. 1964). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 222-223.*

150 de ani de la nașterea lui **Constantin C. Orghidan**, inginer și colecționar român, membru de onoare al Academiei Române (22 iun. 1874 – 29 aug. 1944).

60 de ani de la nașterea lui **Marinei Morari**, conferențiar universitar, doctor în științe pedagogice (23 iun. 1964).

180 de ani de la nașterea lui **Alexandru Odobescu**, arheolog, istoric, scriitor, om politic, diplomat, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (23 iun. 1834 – 15 noiembrie. 1895). *A se vedea și art. din CB 1994, 98-102; CN 2009, p. 161-162.*

200 de ani de la nașterea lui **Carl Reinecke**, compozitor, dirijor și pianist german (23 iun. 1824 – 10 mar. 1910).

90 de ani de la nașterea lui **Ion**

Dediu, biolog, specialist în ecologie și protecția mediului, zoologie, doctor habilitat, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (24 iun. 1934 – 3 noiembrie. 2019). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 198-199; 2014, p. 224-225.*

90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Băieșu**, folclorist, etnolog, doctor habilitat în filologie (24 iun. 1934 – 7 iun. 2015). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 197-198; 2014, p. 223-224; 2019, p. 202-203.*

75 de ani de la nașterea lui **Constantin Tănase**, publicist, lingvist și eseist (24 iun. 1949 – 30 oct. 2014). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 157-158; CN 2005, p. 189; 2009, p. 164-166; 2015, p. 234-235; 2019, p. 204-205.*

60 de ani de la nașterea lui **Valeriu Vănașă**, artist-decorator, ceramist, Maestru în artă (24 iun. 1964).

100 de ani de la nașterea lui **Paul Păltânea**, istoric român, medievist și modernist, doctor în istorie, bibliotecar (25 iun. 1924 – 25 ian. 2008).

100 de ani de la nașterea lui **George Văideanu**, doctor în pedagogie, profesor universitar, coordonator în cadrul UNESCO, membru al Academiei de Științe

din New York (26 iun. 1924 – 16 mar. 2014).

80 de ani de la nașterea lui **Iurii Gorșcov**, coregraf, pedagog, Maestru în artă, Artist al poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii” (27 iun. 1944 – 29 mar. 2022).

130 de ani de la nașterea lui **Ralucai Ripan**, chimistă, inventatoare, prima femeie decan din România (27 iun. 1894 – 5 dec. 1975).

100 de ani de la nașterea lui **Vadim Pirogan**, scriitor, memorialist, participant activ la mișcarea de eliberare națională (28 iun. 1921/1924 – 16 ian. 2007). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 169-170; 2021, p. 275-276.*

130 de ani de la nașterea lui **Horia Teodoru**, arhitect român, restaurator de monumente, gravor, grafician, litograf, profesor universitar (28 iun. 1894 – 21 iun. 1976).

120 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Târțău**, lăutar, compozitor, dirijor și pedagog (29 iun. 1904 – 24 mar. 1958). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 120-121.*

180 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Bengescu-Dabija**, dramaturg și poet, general în Armata Română, membru al Societății „Junimea” (30 iun. 1844 – 13 ian. 1916).

Steliana GRAMA
1974-2006

Poetă, autoare de piese dramatice, publicistă, traducătoare.

A semnat și cu pseudonimele Sorina Moldoveanu, Daniela Hârzob, Cornelia Bujorescu, Nicky Cireșaru, Steliana Mag, Cezara Ionescu ș.a.

Sa născut la 4 iunie 1974 la Chișinău, într-o familie de intelectuali, mama Claudia Slutu-Grama fiind bibliotecar, iar tatăl Dumitru Grama – jurist, doctor în drept, conferențiar universitar. Steliana Grama s-a stins din viață prematur la 11 octombrie 2006 la Chișinău, în urma unei boli incurabile.

A absolvit Școala Medie nr. 23 (în prezent, Liceul „Mihai Viteazul” din Chișinău), apoi Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, specialitatea jurnalistică (1996) și Universitatea de Stat a Artelor, Facultatea de Arte Dramatice, specialitatea teatologie (1999). A urmat cursurile Facultății de Istorie la Universitatea de Stat din Moldova. A făcut doctorantura la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei (1996-2000).

A fost un copil și un talent precoce, debutând în presă, cu versuri, la 12 ani. A parti-

cipat, în adolescență, la multiple festivaluri și competiții literare din România: la Dej, Tecuci, Bârlad, Sebeș, Oravița, Pașcani, Baia Mare ș.a., fiind și laureată a acestora. Debutază editorial cu volumul de versuri „Tratat de tanatofobie”, în 1996, la editura bucureșteană „Univers Enciclopedic”, volum însoțit de o prefață semnată de T. Opreș. Au urmat volumele de versuri: „Rezervația de meteoriți” („Civitas”, 1998); „Pubela din Călea Lactee” (Casa Editorială „Odeon”, București, 2001); „Surogat de iluzii” („Augusta”, Timișoara, 2003); „Perfuzie de vise” („Cartea Moldovei”, Chișinău, 2006); „Cetatea de scaun a Dragostei” („Pontos”, Chișinău, 2006); „Surogat de iluzii”, ediția a 2a, revăzută și completată („Augusta”, Timișoara, 2006), a culegerii de proză „Speranța moare ultima: Povești adevărate de dragoste” („Pontos”, Chișinău, 2007). A publicat numeroase versuri în culegeri și în ediții periodice, precum și piese, texte pentru cântece, studii și cercetări privitor la artă în presa culturală din Republica Moldova și România.

A fost membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1999), a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (2000) și a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Chișinău (2002).

A fost distinsă, post-mortem, cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru poezie pentru volumul „Perfuzie de vise” („Cartea Moldovei”, Chișinău, 2006).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 204-207.

Bibliografie selectivă:

Grama, Steliana. Memoria sugativei : Despre literatură și teatru / Steliana Grama. – Chișinău : Lumina, 2012. – 131 p.

Grama, Steliana. 101 poeme / Steliana Grama. – București : Biodova, 2011. – 102 p.

Grama, Steliana Pandativul sentimentelor / Steliana Grama ; selecție și pref. de Claudia Slutu-Grama. – Chișinău : Grafema Libris, 2017. – 464 p.

Grama, Steliana. Rondeluri de dragoste / Steliana Grama. – Iași : TipoMoldova, 2013. – 378 p.

Grama, Steliana. Surogat de iluzii / Steliana Grama. – Timișoara : Augusta, 2003. – 274 p.

Beșleagă, Vladimir. Ochii Steliane : Jurnal liric : [în memoria poetei Steliana Grama] / Vladimir Beșleagă. – Chișinău : Epigraf, 2020. – 160 p.

O familie de intelectuali basarabeni : Claudia Slutu-Grama, Dumitru C. Grama, Steliana Grama : Triptic biobibliografic / Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” ; alcăt.: Ion Madan ; ed. îngrij.: Lidia Kulikovski ; ed. de creație: Elena Butucel [et al.] ; red. bibliogr.: Margareta Cebotari, Taisia Foiu. – Chișinău : Grafema Libris, 2008. – 304 p.

Cârchelan, Dorin. Clepsidra Steliane : [despre creația poetei Steliana Grama (1974-2006)] / Dorin Cârșelan // Literatura și arta. – 2015. – 8 oct. – P. 8.

Ciocanu, Anatol. Grama Steliana / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : (1812-2006). – Chișinău : Prut Internațional, 2007. – P. 226-227.

Ciocanu, Ion. Metafizica iubirii : Steliana Grama ca sursă de inspirație lirică / Ion Ciocanu // Viața Basarabiei. – 2018. – P. 61-64.

Potârniche, Mihai. Chipuri în lumină : [Steliana Grama (1974-2006)] / Mihai Potârniche. – Moldova. – 2019. – Mai/Iun. – P. 32-36.

Steliana Grama // Cimpoi, Mihai. Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 478-479.

Ana Struță

Calinic ARGATU **1944**

Cleric ortodox, muzeograf, scriitor român, arhiepiscop al Argeșului și Muscelului.

S-a născut la Cracăul Negru, jud. Neamț, România, la 6 iunie 1944, la botez primind numele de Constantin.

În anul 1959-1964 a absolvit Seminarul Teologic de la mănăstirea Neamț. În anii 1964-1968 studiază la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, absolvindu-l cu teza „Lupta profeților împotriva formalismului”, susținută la Catedra Vechiul Testament.

A fost hirotonit preot (1964) de către Teofil Herineanu, Arhiepiscopul Clujului. A slujit (1964-1966) ca preot la parohia Tiołtiur și la parohia Inau (1966-1971). A fost închinoviat la mănăstirea Căldărușani (1971-1974), îndeplinind diferite ascultări administrative. Acolo a fost tuns (1971) în monahism de Mitropolitul Ardealului, Antonie Plămădeală, primind numele Calinic. A îndeplinit ascultările de muzeograf și secretar al mănăstirii de

metanie (1972-1974), apoi a fost transferat la mănăstirea Cernica (1974-1977), ulterior numit stareț al mănăstirii Sinaia (1977-1981), revenind la mănăstirea Cernica în 1981-1985. În 1985 a fost ales arhieru vicar al Episcopiei Râmnicului și Argeșului, cu titlul „Argeșeanul”, având reședința la mănăstirea Curtea de Argeș, hirotonit și instalat în același an. În 1990 Sfântul Sinod a decis reînființarea Episcopiei Argeșului, cu jurisdicție peste județele Argeș și Teleorman. Arhieru vicar Calinic Argatu Argeșeanul a fost numit loțiitor de episcop, iar în toamna anului 1990 a fost ales episcop eparhial. Prin decret Patriarhal i s-a încredințat organizarea structurii Eparhiei Alexandriei și Teleormanului, în calitate de episcop loțiitor până la alegerea titularului (1996). În anul 2009, prin înălțarea Episcopiei Argeșului și Muscelului, devine arhiepiscop al Argeșului și Muscelului.

În timpul ascultării de stareț, la cele două obști monahale a făcut lucrări la complexe muzeale, prin consolidarea monumentelor istorice care au suferit în urma cutremurului din 1977, restaurări de picturi murale, reînnoirea personalului monahal.

În calitate de arhiepiscop a inițiat restaurarea la bisericile mănăstirilor Sinaia, Cernica, Brâncoveni, Bistrița, Clocociov, Curtea de Argeș, Aninoasa, Văleni, Robaia ș.a. A monitorizat restaurarea și construirea de noi mănăstiri și biserici în județele Argeș, Vâlcea, Olt și Teleorman. A coordonat ridicarea bisericilor la mănăstirile:

Sfântul Ilie la Piscul Negru, Transfăgărășan; Sfântul Calinic la Călinești, Argeș; Intrarea în Biserică a Maicii Domnului la Ciocanu; a bisericilor din parcul mănăstirii Argeșului – Bunavestire, Intrarea în Biserică a Maicii Domnului și Acoperământul Maicii Domnului; Schimbarea la Față; Paraclisul Sfântul Calinic de la mănăstirea Slănic; Sfântul Gheorghe la Cracăul Negru; Paraclisul eparhial Sfântul Calinic și Sfânta Filoteia din cadrul Centrului Eparhial; mănăstirea Sfântul Ioan la Corbeni etc., ocupându-se în mod direct cu lucrările de restaurare, consolidare și repictare.

Pentru pregătirea personalului bisericesc, a înființat seminariile teologice și Școala de Cântăreți Bisericești de la Turnu Măgurele și Curtea de Argeș, seminariile la Pitești, Curtea de Argeș și Câmpulung Muscel, precum și Facultatea de Teologie „Sfânta Filoteia” la Universitatea Pitești (1991), cu secțiile: pastorală, asistența socială, limbi străine, litere, filozofie, limbaj mimico-gestual și arta sacră. A avut grijă de pregătirea teologică a studenților din Albania, Macedonia și Republica Moldova.

A publicat peste 70 de volume de autor și a coordonat apariția altor 50 de cărți: studii, articole și monografii despre personalități și evenimente din viața Bisericii: „Cruci de piatră” (1999, în colaborare cu Gr. Constantinescu); „Pace și bucurie cu Brâncuși” (2001, în limbile română, engleză și franceză); „Întrebări profane, lămuriri duhovnicești” (2000);

„Frumusețea lumii văzute” (2002); „Brâncuși și Psalmul creației” (2003, în limbile română, italiană, franceză și engleză); „Sfântul Voievod Ștefan cel Mare între Cer și genune” (2004); „Sfântul Voievod Ștefan cel Mare în Cetatea Basarabilor, 500 de ani de la trecerea în eternitate” (2004; coautor); „Patriarhul biblic” (2005, în limbile română, italiană și engleză); „Gurie Grosu. Jurnalul unui Mitropolit” (2005); „Iubirea nemuritoare a lui Dumnezeu” (2009), „Istoria Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului” (2010) ș.a.

A coordonat, în numele Eparhiei Argeșului și Muscelului, editarea primei ediții a operei integrale a Patriarhului Iustin Moiescu (2003-2004). A reeditat lucrarea lui Casian Cernicanul „Istoriile sfințelor mănăstiri Cernica și Cădărușanu” (1988, cu un studiu introductiv). A avut grijă de tipărirea volumului „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie” (2009).

Totodată, a elaborat pastorale de Sfintele Sărbători, trimise preoților și credincioșilor păstoriți.

A fondat publicațiile bisericești „Argeșul ortodox”, „Lumină lină” și „Păstorul ortodox”. A publicat studii, interviuri, recenzii și articole în reviste bisericești și laice: „Telegraful român”, „Luceafărul”, „Almanahul”, „Vestitorul”, „Almanah estival”, „Stea-ua”, „Tribuna României”, „Familia”, „Scânteia tinerețului”, „Romanian Orthodox Church News”, „Biserica Ortodoxa Română”, „Magazin istoric”, „Ortodoxia”, „Tomis”,

„Astra”, „Manuscriptum”, „Secolul XX”, „Îndrumător bisericesc” (Episcopia Râmnicului și Argeșului), „Convorbiri literare”, „Amfiteatru”, „Cronica fundațiilor”, „Isus Biruitorul”, „Societatea argeșeană”, „Lumina”, „Evenimentul zilei”, „Viitorul”, „Argeș expres”, „Curierul zilei”, „Ziarul de azi”, „Muscelul”, „Jurnalul de Argeș”, „Impact” ș.a.

A fost deputat independent de Argeș în Parlamentul României, legislatura 1990-1992. În cadrul activității sale parlamentare a lucrat alături de colegi la elaborarea noilor legi, activitatea acestora încununându-se cu apariția Constituției României democratice. A fost membru în grupurile parlamentare de prietenie cu Republica Populară Chineză, Republica Polonia, Statul Israel, Republica Argentina, Republica Coreea și Canada.

În anul 1993, la Congresul aromânilor de la Freiburg, Germania, este ales mitropolit al tuturor aromânilor din Balcani. Este vicepreședinte pe țară al Societății pentru Învățătura Poporului Român, membru al Uniunii Scriitorilor din România (2006).

Distincții și premii: a fost decorat cu Ordinul național „Pentru Merit” în grad de Mare Ofițer, pentru slujirea cu cinste, evlavie și dragoste de oameni a cuvântului lui Dumnezeu (2000); cu Distincția eparhială a Eparhiei Buzăului și Vrancei oferită de către Înaltpreasfințitul Părinte Epifanie, Arhiepiscopul Buzăului și Vrancei (2007); cu Premiul pentru proză memorialistică al revistei „Argeș” (2012); cu Distincția oficială

a Statului Vatican pentru jubileul extraordinar al mii 2015-2016 (Official Medal for the extraordinary jubilee of mercy, 2015-2016), acordată de către Arhiepiscopul Miguel Maury Buendia – Nunțitul Apostolic în România (2017); cu Ordinul „Coroana României” în grad de Ofițer, conferit de Regele Mihai I al României (2013); cu Ordinul „Sfinții Martiri Brâncoveni” al Patriarhiei Ortodoxe Române oferit de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (2014); cu Premiul de Excelență al revistei „Regal Literar” (2021).

I s-au acordat mai multe titluri onorifice: a fost doctor honoris causa al Universității din Pitești (2000) și al Universității „L. Blaga” din Sibiu; cetățean de onoare al municipiilor: Curtea de Argeș, Slobozia; al comunelor: Țițești, Corbeni, Bradu, Mizil, Ștefan cel Mare, Mușătești, și membru de onoare al Societății Profesorilor de Muzică și Desen din România (2002).

Bibliografie selectivă:

Argatu Argeșeanu, C. Bucuria lecturii / C. Argeșeanu Argatu. – București : [S. n.], 1989. – 145 p.

****Calinic Argeșeanul, arhiepiscop al Argeșului și Muscelului.** Adevăratul Cioran / Calinic Argeșeanul. – București : Eikon, 2015. – 158 p.

****Calinic Argeșeanul, arhiepiscop al Argeșului și Muscelului.** Albinele fac politică : [analize și interpretări pe teme politice după 1989] / Calinic Argeșeanul. – Curtea de Argeș : Dacpress, 2004. – 40 p.

****Calinic Argeșeanul, arhi-**

episcop al Argeşului și Muscelului. Aniversarea a 500 de ani de la redactarea scrisorii lui Neacșu la Câmpulung Muscel, capitala scrisului românesc / Calinic Argeșanul. – Oiești Pământeni : Editura Fundației Calinic Argeșanul, 2021. – 76 p.

****Calinic Argeșanul, arhiepiscop al Argeşului și Muscelului.** Biserica Neamului în pumnii tiranului : 1945-1947 / Calinic Argeșanul ; editor: Diacon Daniel Gligore. – Curtea de Argeș : Dacpress, 2006. – 48 p.

****Calinic Argeșanul, arhiepiscop al Argeşului și Muscelului.** Brâncuși și psalmul creației = Brancusi and the psalm of creation = Brancusi et le psaume de la creation = Brancusi e il salmo della creazione / Calinic Argeșanul ; [traducere: Virgil Stanciu și Mirela Adăscăliței (engleză), Elena Soare și Ileana Cantunari (franceză), arhim. Iuvenalie Ionașcu (italiană)]. – Oiești Pământeni : Editura Fundației Calinic Argeșanul, 2021. – 243 p.

****Calinic Argeșanul, arhiepiscop al Argeşului și Muscelului.** Despre Regina Elena, îngerul păzitor al Regelui Mihai I al României / Calinic Argeșanul ; editor: Monahia Cecilia Leotescu. – Oiești Pământeni : Editura Fundației Calinic Argeșanul, 2022. – 335 p

Calinic Argeșanul, arhiepiscop al Argeşului și Muscelului. Doamne și Stăpânul vieții mele : meditații / Calinic Argeșanul. – Ed. a 2-a, rev. și adăugită. – Curtea de Argeș : Editura Arhiepiscopiei Argeşului și Muscelului, 2018. – 74 p.

Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica : [în vol.] / îngrijit de Arhim Nectarie Șofelea ; red.: Andrei Hlandan [et al.]. – București : [S. n.], 2018.

Vol. 1 : Păstor luminat al poporului credincios. – 527 p. : fot.

Vol. 2 : Om al rugăciunii și al iubirii milostive. – 350 p. : fot.

Arhimandritul Mitrofan Băltuță – un nume nepieritor / coord.: Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Iașilor Calinic

Botoșăneanul. – Iași : Doxologia, 2015. – 470 p. : portr.

****Biserica Mănăstirii Argeşului : o jumătate de mileniu : 1517-2017** / [acad. Ionel-Valentin Vlad, Preafericitul Daniel..., Înaltpreasfințitul Calinic et al.]. – Curtea de Argeș : Editura Arhiepiscopiei Argeşului și Muscelului, 2017. – 143 p.

****Catedrala de la Curtea de Argeş : quincentenar : creștinație de studii și documente** / [Răzvan Theodorescu, dr. arh. Horia Moldovan, Sergiu Iosipescu [et al.]; argument: Calinic Argeșanul ; editor: Mănăstirea Aninoasa. – Curtea de Argeș : Editura Arhiepiscopiei Argeşului și Muscelului, 2017. – 739 p.

****Popescu, Ion.** Teologie. Creier și conștiință / Ion Popescu ; cuvânt-înainte de Calinic Argeșanul, arhiepiscop al Argeşului și Muscelului. – Pitești : Paralela 45, [2021]. – 208 p.

****Sorescu, Vasile.** Tălcuri patristice la Evangheliile din Duminicile de peste an / preot Vasile Sorescu ; [argument: Calinic Argeșanul]. – Câmpulung : Editura Larisa, 2020. – 617 p.

Calinic Argeșanul, arhiepiscop al Argeşului și Muscelului. Câteva gânduri despre Cioran și Nietzsche / Calinic Argeșanul // Mișcarea literară. – 2004. – Nr 2. – P. 70-73.

Calinic Argeșanul, arhiepiscop al Argeşului și Muscelului. Apostoli ai zilelor noastre / Calinic Argeșanul // Curtea de la Argeș. – 2013. – Nr 8. – P. 24.

Calinic Argeșanul, arhiepiscop al Argeşului și Muscelului. Credința femeilor mironosițe / ÎPS Calinic. – Curtea de la Argeș. – 2012. – Nr 3. – P. 3.

Calinic, Arhiepiscopul Argeşului. Imn lui Nicolae al lui Dabija : [din stofa autorului] / Calinic Argeșanul // Literatura și arta. – 2015. – 16 iul. – P. 6.

****Adrian Alui Gheorghe.** Calinic Argeșanul : Studiu monografic. – București : Doxologia, 2022 – 282 p.

Arhiepiscopia Argeşului și Muscelului : [site] : [cu referire la Arhiepiscopul Calinic Argeșanul]. – URL: <https://arhiepiscopiaargesuluiismuscelului.ro/> (accesat: 13.10.2023).

Bocșan, Nicolae. Andrei Șaguna și episcopul Calinic de la Râmnic / Nicolae Bocșan // Buridava : Studii și materiale. – 2011. – Vol. 9. – P. 229-235.

****Calinic Argatu Episcop al Argeşului și Muscelului** // Istoria Arhiepiscopiei Argeşului și Muscelului / Arhiepiscopia Argeşului și Muscelului ; tipărită cu binecuvântarea, coordonarea și purtarea de grijă a Înaltpreasfințitului Părinte Calinic Arhiepiscop al Argeşului și Muscelului ; red. și ed.: pr. Daniel Gligore. – Ed. a 2-a. – Curtea de Argeș : Editura Arhiepiscopiei Argeşului și Muscelului, 2012. – P. 540-542.

Crangeanu, Alina. Arhiepiscopul Calinic împlinește 78 de ani / Alina Crangeanu // Jurnalul de Argeș. – 2022. – 3 iun. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://jurnaluldearges.ro/arhiepiscopul-calinic-implineste-78-de-ani-179166/>.

Dumitrascu, Jean. Un mare scriitor a publicat o carte despre Î.P.S. Calinic / Jean Dumitrascu // Jurnalul de Argeș. – 2022. – 19 mai ; [Resursă electronică]. – URL: <https://jurnaluldearges.ro/un-mare-scriitor-a-publicat-o-carte-despre-i-p-s-calinic-177241/>.

Paval, Nicoleta. Calinic Argatu Episcop al Argeşului și Muscelului. Traista cu stele : convorbiri realizate de Dumitru Augustin Doman // Academia. edu : [site]. – URL: academia.edu/28529913/Calinic_Argatu_Episcop_al_Argeşului_și_Muscelului_TRAISTA_CU_STELE_Convorbiri_realizate_de_Dumitru_Augustin_Doman (accesat: 13.10.2023).

Păcurariu, Mircea. Argatu Calinic : [fișier biografic] // Păcurariu, Mircea. Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – București : Univers Enciclopedic, 1996. – P. 31.

Slujirea Arhierescă a Înalt-preasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului // Arhiepiscopia Argeșului și a Muscelului : [site]. – 2020. – 6 iun. – URL:

<https://arhiepiscopiaargesu-luisimuscelului.ro/arhiepiscopul-calinic/slujirea-arhierasca> (accesat: 13.10.2023).

Elena Harconița

Alexandru BURLACU
1954

Critic și istoric literar, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, cercetător științific, specialist în istoria literaturii române și în teoria literară.

S-a născut la 8 iunie 1954 în s. Chitai, rn. Chilia, Ucraina. După absolvirea școlii de opt ani din satul natal (1961-1969), își continuă studiile la Școala Pedagogică din Cahul (1969-1973) și la Facultatea de Filologie, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău (1973-1977). Face doctorantura la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei (1983-1986). În 1986 a susținut teza de doctor în filologie și în 2000 pe cea de doctor habilitat în filologie.

A fost cercetător științific coordonator la Institutul de Literatură și Folclor al Aca-

demiei de Științe a Moldovei (1977-1995). Din 1995 până în 2016 a ocupat funcția de șef al Catedrei de literatură română comparată la Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”, unde din 1998 este conferențiar universitar, iar din 2002 profesor universitar.

În 1990 Alexandru Burlacu a debutat editorial cu volumul „Scriitori de la «Viața Basarabiei»” (în colaborare cu Alina Ciobanu). În ultimii ani, cercetările sale s-au coagulat într-o serie de volume importante pentru critica și istoria literară autohtonă: „Proza lui Vladimir Beșleagă. Hermeneutica romanului” („Gunivas”, 2014); „Poetii și trandafirul. Eseu despre generația «ochiului al treilea»” („Elan Poligraf”, 2015); „Poetii și trandafirul. Eseu” (Editura „Junimea”, 2018); „Texistențe, Vol. 4, Ființa poeziei” („Gunivas”, 2020); „Proba esteticului. (Neo)moderniști basarabeni” („Gunivas”, 2020); „Texistențe, Vol. 5, Ochiul al treilea” („Gunivas”, 2021).

A coordonat ediții academice: „Drumul spre centru. În onoarea academicianului Mihai Cimpoi” (2017); „Anatol Codru. Mitul personal” (2016).

A publicat în revistele: „Literatura și arta”, „Nistru”, „Basarabia”, „Contrafort”, „Limba Română”, „Sud-Est”, „Viața Basarabiei”, „Revista de lingvistică și știință literară”, „Destin românesc”, „Convorbiri literare”, „Viața Românească”, „România literară”, „Caiete critice”, „România km 0” ș.a.

Este director fondator și redactor-șef al revistei „Me-

taliteratură” (2000-2009); redactor-șef al „Revistei de lingvistică și știință literară”, din 2009, iar din 2010 al revistei „Philologia”.

Este, din 1994, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, iar din 2004 Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

A fost distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru critică și istorie literară (1997, 1999, 2007); Premiul Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Chișinău (2008, 2018); Premiul Nominal al Academiei de Științe a Moldovei „Gr. Vîeru” (2016).

I s-au acordat titlul onorific „Om emerit” (2010), Medalia „D. Cantemir” (2014) și Medalia „Meritul Civic” (2015).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 212-213.

Bibliografie selectivă:

Burlacu, Alexandru. Fascinația modelelor : (exegeze literare) / antologator: Vitalie Răileanu ; red.: Aurel Ștefanachi. – Iași : Tipo Moldova, 2014. – 481 p.

Burlacu, Alexandru. Poetii și trandafirul : (Eseu despre generația „ochiului al treilea”) / Alexandru Burlacu. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 204 p.

Burlacu, Alexandru. Poetii și trandafirul : (Generația „Ochiului al treilea”) / Alexandru Burlacu ; prefață de Mihai Cimpoi. – Iași : Junimea, 2018. – 233 p.

Rec.: Tamazlăcaru, Elena // Literatura și arta. – 2016. – 4 febr. – P. 4.

Burlacu, Alexandru. Proba esteticului : (neo)moderniști basarabeni / Alexandru Burlacu. – Chișinău : Gunivas, 2020. – 408 p.

Burlacu, Alexandru. Eugen Cioclea: poezia „autoficțiunii” /

Alexandru Burlacu // Probleme ale Științelor Socioumanistice și Modernizării Învățământului. – Chișinău, 2015. – P. 202-206.

Burlacu, Alexandru. Leo Butnaru : lumea ca un palimpsest / Alexandru Burlacu // Metaliteratură. – 2015. – Nr 3 (41). – P. 16-25.

Burlacu, Alexandru. Liviu Damian : Cercurile verbului / Alexandru Burlacu // Akademos. – 2019. – Nr 3. – P. 132-138.

Burlacu, Alexandru. Modelul eminescian și poezia basarabeană / Alexandru Burlacu // Conferința națională cu participare internațională „Critica literară și procesul literar contemporan”. – Chișinău, 2016. – P. 4-16.

Burlacu, Alexandru. (Neo) modernism în rupturi rizomice / Alexandru Burlacu // Limbă, Literatură, Folclor. – 2020. – Nr 1. – P. 34-38.

Burlacu, Alexandru. Nicolae Esinencu : exerciții de anti-poezie / Alexandru Burlacu // Philologia. – 2019. – Nr 5/6. – P. 27-34.

Apetri, Dumitru. Critica lui Alexandru Burlacu : cumpănirea valorilor / Dumitru Apetri // Philologia. – 2014. – P. 138-141.

Trifan, Călina. Burlacu Alexandru / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 83-84.

Țărălungă, Ecaterina. Burlacu Alexandru // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 134.

Ana Struță

Vasile CHISELIȚĂ
1954

Muzicolog, aranjor, acordeonist, conducător de orchestră populară, etnolog, doctor în studiul artelor, conferențiar cercetător.

S-a născut la 11 iunie 1954 în com. Igești, rn. Storojineț, reg. Cernăuți (Ucraina).

A absolvit Colegiul de Cultură din Cernăuți, specialitatea dirijat orchestră de muzică populară (1971-1973). Studiază aceeași specialitate (1974-1978) la Institutul de Stat al Artelor „G. Musicescu” din Chișinău (azi, Academia de Muzică, Teatru și Artă Plastică (AMTAP)). În anii (1984-1988) face doctorantura la Secția de etnografie și studiul artelor a Academiei de Științe a RSS Moldovenești (azi, Academia de Științe a Moldovei (AȘM)), specialitatea etnomuzicologie. Urmează studii postuniversitare (1988-1990) la Institutul Rus de Istoria Artelor din Sankt Petersburg. Studiile de doctorat în muzică (1995-1999) le face la Universitatea Națională de Muzică din București și susține (2000) teza de doctor în muzică, cu tema „Muzica instrumentală din nordul Bucovinei”. Urmează (2009-2011) studii postdoctorale la AȘM, iar în 2017 i se acordă dreptul

de conducător (consultant) de doctorat. Din 2002 este cercetător științific superior/conferențiar cercetător.

Carierea profesională o începe (1985-1990) în calitate de cercetător științific inferior la Secția de etnografie și studiul artelor la AȘM. În anii 1990-1999 este cercetător științific la Institutul de Etnografie și Folclor al AȘM. Activează la Institutul Studiul Artelor al AȘM (1999-2002) ca cercetător științific superior; apoi (2002-2006) – cercetător științific coordonator, din 2006 – cercetător științific coordonator la Institutul Patrimoniului Cultural (IPC).

Fiind lector (1980-1985, 1985-1987) la Catedra dirijat orchestră de muzică populară a AMTAP, apoi la Catedra istoria și teoria muzicii (1992-1994), a predat mai multe discipline, printre care: dirijat orchestră, orchestrație, lectura partiturilor. A activat (1994-1995) și la Colegiul Republican de Muzică „Șt. Neaga” din Chișinău, predând disciplinele folclor muzical, transcrierea muzicală.

A desfășurat activități de creație și interpretative: în 1974 a fost conducătorul Orchestrei de muzică populară a Combinatului de prelucrare a lemnului din Crasna Ilschi, rn. Storojineț, reg. Cernăuți, Ucraina; a fost maestru de concert al Ansamblului de dans, membru al Orchestrei de muzică populară „Brăuleț” de la Casa republicană de cultură a învățământului profesional din Chișinău (1978-1979); maestru de concert al Ansamblului de dans și

conducător al Orchestrei de Muzică Populară „Mugurel” a Asociației de Producție „Zorile” din Chișinău (1979-1986). A completat repertoriul acestor formații cu mai mult de 50 de orchestrații proprii (1977-1988), inclusiv romanețe pentru concursul „Crizantema de argint” (edițiile 2003-2006).

A colaborat cu instituțiile de profil: Institutul de Stat al Artelor „G. Musicescu” (1980-1987), Sala cu Orgă din Chișinău (fiind șef de sală în anii 1997-1998); Centrul Național de Creație Populară (specialist muzicolog, 1998-2000); Filarmonica Națională (secretar muzical, 2001-2005).

A realizat (1982-2012) cercetări de teren în Republica Moldova, Ucraina (Bucovina, reg. Cernăuți), România, înregistrând pe casete audio și video peste 3 500 de materiale muzicale etnografice. A restabilit date documentare despre numele veridic, biografia și activitatea lăutarilor moldoveni din trecut (inclusiv Milu Lemiș, Costache Parno/Parnău). A elaborat chestionare tematice și liste de repertoriu, a efectuat reportaje și relevée, a adunat informații despre instrumentele muzicale vechi și a format colecții din copiile fotografiilor de epocă.

A coordonat proiectul științific „Procese de modernizare a patrimoniului cultural imaterial din România și Republica Moldova. Fenomenul folclorismului și creația tradițională muzicală și literară”, în baza Acordului de colaborare științifică interacademică între Academia Română și AȘM (2008-2011).

Este expert în domeniile legate de etnomuzicologie, culturologie, antropologie muzicală, organologie populară, muzică tradițională, muzică populară urbană, muzică neotradițională, genuri vocale și instrumentale, folclor și folclorism, mișcare folcloristică, colective etnofolclorice, orchestre populare profesioniste, patrimoniul Orchestrei „Folclor”, procesele de modernizare și actualizare a tradițiilor, genurilor, speciilor, formelor, stilurilor și performanței muzicilor populare, moștenirea muzicală a trecutului și patrimoniul muzical actual.

A participat la elaborarea actelor legislative: în perioada 2010-2011 a fost parte a grupului de lucru al Comisiei naționale pentru salvarea patrimoniului cultural imaterial în vederea elaborării Legii privind protejerea și conservarea patrimoniului cultural imaterial (votată în Parlamentul Republicii Moldova, 2011). A participat la elaborarea dosarelor pentru Lista UNESCO, în 2011-2012 făcând parte din grupul de lucru al Comisiei naționale pentru salvarea patrimoniului cultural imaterial în vederea elaborării dosarului comun de patrimoniu cu România „Colindatul în ceată bărbătească”, pentru includerea acestui element pe Lista reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial al umanității (UNESCO), obiectiv realizat oficial în 2013.

A promovat (1986-2023) rezultatele investigațiilor în comunicări științifice la conferințe, simpozioane și sesiuni științifice naționale și

internaționale (mai bine de 60) din Republica Moldova: Chișinău, Bălți; România: București, Iași, Cluj, Câmpulung Moldovenesc, Hoteni-Maramureș, Galați; din Rusia: Leningrad/Sankt Petersburg; din Ucraina: Lvov ș.a. A propagat cunoștințele de specialitate în mass-media, în procesul de redactare științifică, de expertizare și acreditare, inclusiv a actelor normative în domeniu.

A publicat peste 160 de lucrări, inclusiv monografii individuale, capitole în monografii, studii, articole științifice și de popularizare în publicații naționale și internaționale, consemnări omagiale, recenzii și cronici muzicale. A fost membru al colegiilor de redacție științifică ale unui șir de monografii și culegeri.

S-a implicat în organizarea și promovarea manifestărilor științifice din Republica Moldova și din Rusia.

Este un propulsor consacrat al științei, realizărilor și cunoștințelor științifice în cadrul emisiunilor radio și TV: a participat la emisiuni de profil la TV Moldova 1 (2007-2014); la Radio Moldova 1 (1998-2013); la Radio „Vocea Basarabiei” (2008-2016); la Radio România Internațional, București (2008-2015); la emisiuni de profil la Radio Chișinău (2013-2019); la Radio Capitala Chișinău (2006-2008).

A participat în activitatea de expertizare și acreditare în: Consiliul artistic al Companiei „Teleradio-Moldova” (1996-1997); Comisia de evaluare și acreditare a AMTAP (2003); juriul Fes-

tivalului Național al Doinei (ediția a 2-a, 2013); juriul Concursului internațional al interpreților populari „N. Sulac” (Filarmonica Națională „S. Lunchevici”, 2015); juriu la festivalurile municipale de folclor din Chișinău, organizate de preturile Buiucani și Botanica (peste 20) (în 1992-2022); grupul de experți naționali în domeniul artelor tradiționale recomandați pentru atestarea formațiilor artistice de amatori (Ministerul Culturii Republicii Moldova, 2015-prezent); expert ANACEC.

Vicepreședinte al Comisiei Naționale pentru Salvarea Patrimoniului Cultural Imaterial, Ministerul Culturii al Republicii Moldova (2009-2012), cercetător coordonator în Sectorul de muzicologie al IPC.

A participat la turnee artistice în Bulgaria (1978); la Olimpiada Mondială de la Moscova (1980); Polonia (1983); Crimeea și Kerci (1983); la Festivalul Mondial al Tineretului de la Moscova (1985).

Aprecierea activității profesionale este exprimată prin: Premiul AȘM pentru editarea monografiei colective „Arta muzicală din Republica Moldova. Istorie și modernitate” (2010); Diploma Ministerului Culturii al Republicii Moldova pentru contribuții remarcabile la elaborarea Registrului Național al patrimoniului cultural imaterial (2013); Diplomă de onoare a Ministerului Culturii al Republicii Moldova pentru contribuții remarcabile la elaborarea dosarului „Colindatul de ceată bărbătească” (2013); Diplomă de

recunoștință a AȘM (2014) pentru rezultate științifice remarcabile obținute în cercetarea culturii muzicale din Republica Moldova, promovarea științei în țară și în străinătate; Diplomă de excelență a Asociației cadrelor didactice de etnie română din regiunea Cernăuți, Ucraina (2018); Diplomă de grațitudine a IPC (2018).

Este citat în peste 170 de referințe în publicații științifice naționale și internaționale.

Bibliografie selectivă:

Arta muzicală din Republica Moldova : Istorie și modernitate / Victor Ghilaș, Vasile Chiseliță [et al.]. – Chișinău : Grafema Libris, 2009. – 952 p. : il., fot., n. muz.

Chiseliță, V. Melodii tradiționale la fluier din nordul Bucovinei : culegere, transcriere, sistematizare și studiu introductiv / V. Chiseliță. – Chișinău : Știința, 1993. – 154 p.

Chiseliță, V. Muzica instrumentală din nordul Bucovinei. Repertoriul de fluier / V. Chiseliță. – Chișinău : Știința, 2002. – 408 p.

Chiseliță, Vasile. Muzica instrumentală din nordul Bucovinei. Repertoriul de fluier : Rezumatul tezei de doctorat / Vasile Chiseliță. – București : [S. n.], 2000. – 19 p.

Chiseliță, V. Interpreta Valentină Cojocaru : aspecte ale creației de patrimoniu în orchestra „Folclor” / V. Chiseliță // Studii culturale : Materialele Simpozionului Național de Studii Culturale, Ediția a 3-a, Chișinău, 28 septembrie 2021. – Vol. 3. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 20-37.

Chiseliță, V. Figura lui Ștefan cel Mare și Sfânt în creația muzicală: două cântece de colportaj folcloric / V. Chiseliță, S. Badrajan // Pergament : Anua-

rul arhivelor Republicii Moldova. Vol. 7-8 : 2004-2005. – Chișinău, 2005. – P. 176-188. ; [Resursă electronică]. – URL: http://www.arhiva.gov.md/attachments/019_Pergament%207.pdf (accesat: 01.10.2023).

Chiseliță, V. Repertoriul interpretei Nina Ermurachi în orchestra „Folclor”: categorii și tendințe estetice dominante / V. Chiseliță // Culegere de studii în baza comunicărilor de la conferința științifică internațională „Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare”, Ediția a 14-a „Studiind patrimoniul cultural, îi asigurăm viitorul, dezvoltăm inteligența și cercetarea științifică” / coord.: V. Malcoci, I. Dumnică. – Chișinău : Notograf Prim, 2022. – P. 202-210. – DOI: <https://doi.org/10.52603/pc22.25>.

Chiseliță, V. Rezonanțe ieșene și basarabene în biografia muzicienilor Lemisch: surse, dileme, controverse / V. Chiseliță // Anuarul Muzeului literaturii române. – Iași : Junimea, 2012. – P. 47-64.

Chiseliță, Vasile. Categoriile ale popularului muzical în Republica Moldova (o abordare preliminară) / Vasile Chiseliță // Folclor și postfolclor în contemporaneitate. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 11-16.

Chiseliță, Vasile. Dialogul european și structura genurilor muzicii populare instrumentale de dans din Moldova, Basarabia și Bucovina / Vasile Chiseliță // Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei, nr. XIX. – Iași : Palatul Culturii, 2019. – P. 95-134.

Chiseliță, Vasile. Dumitru Blajinu-întemeietorul orchestrei folclor : unele file documentare / Vasile Chiseliță // Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. – 2020. – Nr 2 (37). – P. 178-182.

Chiseliță, Vasile. Festivalul modern de folclor și doina ca gen, tradiție și stil muzical // Doina : identitate, destin, valorificare : Festivalul Doinei, Ediția a 2-a, 2013 / Vasile Chise-

liță. – Chișinău : Notograf Prim, 2014. – P. 22-32.

Chiseliță, Vasile. Mihai Ciobanu-distins maestru, creator, interpret al cântecului popular neotraditional / Vasile Chiseliță // Mihai Ciobanu. Ani de viață, ani de cântec : biobibliografie. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 8-20.

Chiseliță, Vasile. Orchestra folclor ca factor de conservare, actualizare, valorificare și diseminare mediatică a muzicii tradiționale din Republica Moldova / Vasile Chiseliță // Studiu artelor și culturologie : istorie, teorie, practică. – 2016. – Vol. 23, nr 1. – P. 81-87.

Apetri, Dumitru. Muzician și pedagog // Pedagogii – grădiniari ai ființelor umane / Dumitru Apetri. – Chișinău : Lumina, 2021. – P. 43-46.

Bârleanu, Viorel. Doinesc românii de la Cernăuți / Viorel Bârleanu // Cronica (Iași). – 2003. – Nr 9. – [cu referire la V. Chiseliță – P. 8, 18].

Beck, Erich. Bibliographie zur Kultur und Landeskunde der Bukowina 1996-1999 / Erich Besck. – Harrassowitz, 2010. – 858 p. – [cu referire la V. Chiseliță, P. 449-450, 451].

Bucescu, Florin. Stilul muzical arhaic din Ținutul Rădăuților. Studiu monografic / Florin Bucescu, Viorel Bârleanu. – Suceava : Mușatinii, 2013. – 580 p. – [cu referire la V. Chiseliță, P. 18, 19] ; [Resursă electronică]. – URL: <https://centrulculturalbucovina.ro/wp-content/uploads/2017/05/CARTE-BUCESCU-SI-BARLEANU.pdf>.

Chiseliță Vasile // De la Cernăuți la vale...: Fișiere biografice / alcăt.: Sergiu Cataranciu, Mihai Patraș, Olga Patraș. – Chișinău : CEP USM, 2014. – P. 74-79.

Datcu, Iordan. Dicționarul etnologilor români : autori, publicații periodice, instituții. Mari colecții, bibliografii, cronologie. – Ed. a 3-a, rev. și adăugită / Iordan Datcu. – București : Saeculum I. O., 2006. – P. 222-223.

Datcu, Iordan. Etnologi ba-

sarabeni, nord-bucovineni și transnistreni / Iordan Datcu. – București : RCR Editorial, 2014 – [cu referire la V. Chiseliță, P. 186-188].

Feldman, Walter. Klezmer: Music, History, and Memory / Walter Feldman. – Oxford : University Press, 2016. – 412 p. – [cu referire la V. Chiseliță, P. 62, 195, 327, 362, 448].

Nagacevski, Elena. Vasile Chiseliță – 60 de ani / Elena Nagacevski // Arta. Seria Audiovizuale. Muzica, teatru, cinema. Serie nouă. – 2014. – Vol. 1, nr. 2. – P. 150-152; [Resursă electronică]. – URL: https://ich.md/wp-content/uploads/2014/12/arte-Audiovizuale_print_2014.pdf ; [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Vasile%20Chiselita_60%20de%20ani.pdf.

Elena Harconița

Ștefan BULICANU 1949

Scenarist și regizor, Maestru în artă.

S-a născut la 14 iunie 1949 în s. Boldurești, rn. Nisporeni. Între anii 1967-1973 a studiat la Institutul de Arte din Chișinău, specialitatea „Regie de teatru”. În anii 1977-1982 își face studiile la Facultatea Regie Film și TV a Institutului Unional de Cinematografie (VGİK) din Moscova, clasa profesorilor S. Gherasimov și T. Makarova.

În 1973 este angajat în calitate de conducător artistic la Casa de Cultură din Nisporeni. Din anul 1974 activează la Studioul „Moldova-Film” în calitate de asistent de regie, apoi, din 1977 și până în 1987, este regizor la același studio. A lucrat cu Vl. Ioviță, Em. Loteanu, V. Gagi.

Ștefan Bulicanu a regizat mai multe filme artistice („Ploaia”, 1978; „Toamna ciupercilor”, VGİK, 1981; „Sârmele de telegraf”, 1981; „Ultimul rol”, 2001) și documentare („Meditații lirice”, VGİK, 1979; „Azi e miercuri sau e joi”, 1992; „Vă salut, dragii mei”, 2004).

În 1987 a avut loc premiera filmului artistic pentru copii și adolescenți „Floare albastră”, filmat în satul său natal, Boldurești, un lungmetraj apreciat atât de publicul spectator, cât și de critica de specialitate. Remarcabil e faptul că în această producție cinematografică s-au produs oameni simpli, săteni, doar câteva personaje fiind interpretate de actori de profesie (I. Arachelu, V. Tăbîrță, I. Munteanu, A. Ababii, A. Mîndru).

Este membru al Uniunii Cineaștilor din Moldova din 1989. În anul 2000, Ștefan Bulicanu a fost distins cu titlul onorific „Maestru în artă”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 216-217.

Bibliografie:

Bulicanu Ștefan // Cinematografia Moldovei : [site]. – URL: <http://www.cinema.art.md/person/213/index.html> (accesat: 24.10.2023).

„Cadru”, cu regizorul Ștefan Bulicanu, în direct la Moldova 2 : [Emisiune televizată ce-l are ca protagonist pe regizorul Ștefan Bulicanu]. – URL: https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=176829065337130 (accesat: 24.10.2023).

„Floare Albastră” – filmul realizat la Boldurești : [scenariul și regia: Bulicanu Ștefan] // Nisporeni 1618 : [pagină web]. – URL: <https://nisporeni1618.wordpress.com/2016/11/09/floare-albasta-filmul-realizat-la-bolduresti/> (accesat: 24.10.2023).

Țărălungă, Ecaterina. Bulicanu Ștefan // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 216-217.

Ana Struță

Andrei MUSTEA
1954

Instrumentist, țambalagiu, pedagog, Maestru în artă.

S-a născut la 16 iunie 1954 în s. Mândrești, rn. Telenești. A absolvit (1974) Școala de Muzică și Coregrafie „Șt. Neaga” (azi, Centrul de Excelență în Educație Artistică „Șt. Neaga”). A studiat (1974-1978 și 1980-1981) la Institutul de Arte „G. Musicescu” (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), la profesorii V. Sârbu, F. Biriukov, E. Abramova. La absolvirea Conservatorului, interpreta pe de rost 50 de lucrări.

În anii 1972-1973 și 1987 activează ca țambalagiu în Orchestra de Muzică Populară „Fluieraș” din Chișinău, alături de T. Ciobanu, Gh. Eșanu, P. Zaharia, A. Botoșanu, S. Brânzilă, L. Cocea, V. Neaga. A fost țambalagiu (1981-1982) și în Orchestra de Muzică Populară „Lăutarii”. A lucrat (1982-1987) în calitate de profesor de țambal la Institutul de Arte „G. Musicescu”, unde i-a avut ca discipoli pe D. Furtună, O. Rața, V. Ivașco etc.

A întreprins numeroase turnee artistice în țară și peste hotare. A înregistrat la Radio Chișinău creații de J. S. Bach, P. Sarasate, L. van Beethoven, A. Hacıaturean și melodii populare moldovenești.

A colaborat cu personalități remarcabile: S. Lunchevici, Gh. Mustea, S. Ciuhrii, N. Botgros, B. Rudenco, N. Cibotaru, A. Latășev, V. Mihai, L. Bejenaru, V. Iovu, A. Barbu, N. Munteanu, D. Gheorghiu ș.a.

Este Maestru în artă (1994).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 219-220.

Bibliografie selectivă:

Doi la un țambal : Andrei Mustea și Cristi Belgianu [Resursă electronică]. – URL : <https://www.youtube.com/watch?v=IQTq8qI6SHw> (accesat: 12.08.2023).

Ion Olaru și Andrei Mustea. Hora lăutărească [Resursă electronică]. – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=gnurwG5-V8> (accesat: 12.08.2023).

Mustea, Andrei. Brâu [Resursă electronică]. – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=gnurwG5-V8> (accesat: 12.08.2023).

Mustea, Andrei. „Pentru mine

Mândreștiul e centrul Universului” : [interviu cu țambalagiu Andrei Mustea, la 30 de ani de activitate artistică] / consemnare: Ion Proca // Glasul Națiunii. – 2004. – 26 febr. – P. 1, 12.

Alexandreanu, Anastasia. Țambal în cultura muzicală din spațiul folcloric al Republicii Moldova : [cu referire la Andrei Mustea] / Anastasia Alexandreanu // Învățământul artistic – dimensiuni culturale : Tezele comunicărilor, Chișinău, 15 aprilie 2022. – Chișinău : Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, 2022 – P. 27-28.

Buzilă, Serafim. Mustea Andrei // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Ed. a 2-a, rev. și adăugită. – Chișinău : Pontos, 2003. – P. 310-311.

Elena Harconița

Marcel ȘTEFĂNEȚ
1974

Violonist, compozitor, dirijor, pedagog, Artist emerit.

S-a născut la 16 iunie 1974 la Bălți, într-o familie de lăutari – o dinastie de instrumentiști originară din s. Grinăuți, Râșcani. Primul reprezentant al dinastiei Ștefăneț a fost violonistul Tudor Efim Ștefăneț (1901-1979), care și-a transmis meseria fiilor săi, iar aceștia generațiilor următoare. Primul fiu al lui Tudor a fost Aristid (1927-2006), al doilea – Serghei (1929-2010), un remarcabil

lăutar, celebru instrumentist, dirijor și profesor. Al treilea fecior, Ion (n. 1936), s-a dedicat saxofonului, instruindu-i și pe cei trei feciori ai săi: Anatol (n. 1956), interpret la vioară și violă (braci), Alexandru (n. 1960) – vioară și Sergiu (n. 1962) – saxofon soprano. Anatol Ștefăneț este primul membru al familiei cu studii muzicale de specialitate; este fondator al formației „Trigon” (1992) și organizator al Festivalului Internațional „Ethno-jazz”. Al patrulea fecior al lui Tudor – Gheorghe Ștefăneț (n. 1941) – a fost profesor de clarinet, saxofon, oboi, flaut, nai, fluiet, cântând cu frații săi în Orchestra „Lăutarul” (Bălți); de asemenea, pedagog, șef al Catedrei instrumente populare la Colegiul de Muzică din Bălți, profesor la Colegiul de Muzică „Șt. Neaga”, la școlile de arte „A. Stârcea” și „V. Poleacov”. A păstrat tradiția familiei de a educa noi discipoli, feciorii săi Marcel (n. 1974), Edgar (n. 1970) și Veaceslav (n. 1986) atingând rezultate remarcabile.

Marcel Ștefăneț și-a făcut studiile la Colegiul de Muzică din Bălți, clasa vioară. Ulterior s-a înscris (1992) la Academia de Arte Frumoase, la vioară și dirijat orchestră.

Activitatea profesională a început-o din anul doi de colegiu în cadrul Orchestrei de Muzică Populară „Lăutarii”. În 1994 este invitat la Orchestra Cancelariei de Stat „Basarabia”. În 2013 a devenit codirijor și director artistic al Ansamblului de Căntece și Dansuri Populare „Fluieraș”.

În timpul cursurilor universitare, a colaborat ca violonist

cu mai multe orchestre profesionale. A participat la înregistrarea albumului muzical al naistului Gh. Zamfir, care concertase în premieră (1989) în Republica Moldova.

În 1996 a luat parte la festivaluri de folclor din Belgia, Spania, Franța și Finlanda. În același an contribuie la lansarea albumului folk-jazz-trio „Miraj” (componentă: Igor Iachimciuc – chitară și voce, Marcel Ștefăneț – vioară, Cezar Cazănoi – flaut), pus în circulație în 1997. A compus în scurt timp șase creații românești tradiționale, pe care le-a integrat în albumul „Marcel și Eduard Ștefăneț”, apărut în 1999.

La începutul anilor 2000 a lucrat asupra proiectului „Transbalkanica”. După o muncă de cinci ani, realizează un album cu 14 piese, care cuprinde muzică românească (maramureșeană, oltenească, moldovenească, aromână, meleno-română ș.a.) ce se regăsește pe tot cuprinsul balcanic. „Transbalkanica”, reprezintă un spectacol muzical în care autorul interpretează practic la toate modelele de viori cunoscute: vioară clasică, vioară cu cinci coarde, vioară cu goarnă și vioară electrică. Conține elemente din muzica clasică, dar mai ales din folclorul românesc.

În 2010 a făcut muzică club-trance cu elemente folclorice, în comun cu Dj Markus Lawyer și cu interpreta Cornelia Chise-Ștefăneț. Împreună au lucrat la mai multe compoziții, una fiind renumită „Ciocârliă”.

În 2012 „Transbalkanica” a lansat piesa „Balkan Riders”, cu care a participat, în

calitate de invitat special, la preselecția națională „Eurovision”, plasându-se printre primele poziții. Un nou album marca „Transbalkanica” a implicat o orchestră de cameră, o fanfară și un band de muzică live, conținând elemente din folclorul românesc, acompaniament computerizat, stilizat și modernizat.

A participat la filmările videoclipului Orchestrei „Frații Ștefăneț” și a pornit un proiect de muzică live cu peste 10 instrumentiști și doi soliști – „Marcel Ștefăneț Project”.

A fost invitat (2012) la Festivalul „Ethno Jazz Festival”, pentru a omagia trupa „Trigon” la cea de-a 20-a aniversare.

În anul 2016 a lansat un nou proiect muzical – „Ethno Republic”, care pornește de la național spre internațional și demonstrează o nouă modalitate de transmitere a mesajului muzical. Împreună cu fratele său Edgar, a înregistrat mai multe albume de muzică populară cu interpreți binecunoscuți din Moldova și România.

Cu Ansamblul „Fluieraș” a concertat la Palatul Național „N. Sulac”, la Sala Palatului din București, a avut mai multe concerte în afara țării, înregistrând numeroase CD-uri, alături de interpreți de valoare din Republica Moldova și din România. Muzica marca „Frații Ștefăneț” are un stil personal, însușit de la bunicul lor.

În 2023 a organizat prima ediție a Festivalului „Dinastia Ștefăneț” – un spectacol muzical de valorificare a diversității și a profunzimii

muzicii autentice populare, transmisă prin generații.

Marcel Ștefăneț a realizat și muzică ușoară, împreună cu interpreții N. Barbu și V. Boghean. A mai colaborat cu artiști din Republica Moldova și România, precum: Andra, Gh. Zamfir, M. Ciobanu, I. Dolănescu, Pepe, M. Velicu, I. Loghin, B. Sinulescu, A. Ochișanu, L. Olteanu și mulți alții.

A participat la mai multe emisiuni televizate, radio, concerte, recitaluri în Piața Marii Adunări Naționale, cu prilejul diverselor sărbători.

Este Laureat al Concursului „Barbu Lăutarul” (1994). A câștigat (în 2006), împreună cu echipa sa, concursul organizat de revista americană „Global Rhythm”, cu piesa „Transbalkanica”. La Concursul internațional de muzică din Los Angeles (2006) s-a plasat pe locul 14 (din 15 000 de concurenți), la categoria World Music. A luat Marele Premiu la Concursul internațional de muzică „John Lennon”. În anul 2017 i-a fost acordat Premiul „G. Musicescu” în domeniul muzicii, pentru contribuție substanțială la dezvoltarea și promovarea muzicii populare.

În anul 2012 i s-a conferit titlul onorific de „Artist emerit”.

Bibliografie selectivă:

Discover Moldova-Opincuța, Cornelia și Marcel Ștefăneț & Ethno Republic. [Resursă electronică]. – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Qm-ChWmc4z8> (accesat: 19.07.2023).

Interviu cu Maestrul Marcel Ștefăneț, Republica Moldova / consemnare de Gabriel Gherasim // Epoch Times Româ-

nia. – 2006. – 17 apr.; [Resursă electronică]. – URL: <https://epochtimes-romania.com/news/interviu-cu-maestrul-marcel-stefanet-epublica-moldova---1787>.

Ștefăneț, Marcel. „În fiecare notă bate o inimă vie”: Interviu cu violonistul Marcel Ștefăneț, autorul proiectului Transbalkanica / interlocutor: G. T. Gherasim // Timpul. – 2006. – 24 apr.; [Resursă electronică]. – URL: <http://www.music.md/news.php?nid=1121>.

Ștefăneț, Marcel. Marcel și Edgar Ștefăneț [Înregistrări sonore muzicale] / vioară: Marcel Ștefăneț; acordeon: Edgar Ștefăneț. – Chișinău: Studioul ADM, 2000. – 1 casetă audio STEREO HX-PRO: Music Master.

Gropa, Virginia. Frații Ștefăneț: un trio premiant / Virginia Gropa // VIP magazin. – 2018. – Nr 158/159. – P. 54-57; [Resursă electronică]. – URL: <https://vipmagazin.md/fratii-stefanet-un-trio-premiant/>.

Jitaru, Valentin. Ștefăneț Marcel // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene: Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău: [S. n.], 2018. – P. 327-328.

Marcel Ștefanet : [biografie, activitate profesională] : [site]. – URL : <https://marcelstefanet.com/despre-marcel-stefanet/> (accesat: 19.07.2023).

Slabari, Nicolae. Dinastia Ștefăneț – un veac de activitate // Ghidul iubitorilor de folclor / Nicolae Slabari; resp. de proiect: Constanța Cristescu. – Suceava: Lidana, 2010. – Nr 10. – P. 162-169; [Resursă electronică] – URL: <https://centrulculturalbucovina.ro/wp-content/uploads/2017/05/Ghidul-nr-10-pe-2020.pdf>.

Slabari, Nicolae. Vița de lăutari Ștefăneț la confluența tradiționalului și modernului / Nicolae Slabari // Anuar științific: Muzică, teatru, arte plastice. – 2009. – Nr 1/2 (8/9). – P.110-113.

Elena Harconița

Piotr (Petru) DOVBUȘ
1954

Specialist în domeniul analizei multidimensionale complexe (teoria funcțiilor geometrice), doctor habilitat în științe fizico-matematice, conferențiar cercetător, cercetător științific coordonator.

S-a născut la 18 iunie 1954 în s. Goleni, rn. Edineț într-o familie de agricultori.

La vârsta de patru ani, afectat grav de poliomielită, a căpătat paralizie epidemică infantilă, dar, în pofida acestui fapt, a absolvit cu succes Școala Medie nr. 1 din Edineț (1971). Își continuă studiile la Facultatea de Mecanică și Matematică a Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova (1971-1976). A urmat doctorantura (1978-1981) la aceeași universitate și (în 1983) a susținut teza de doctor în științe fizico-matematice, cu titlul „Funcțiile normale de mai multe variabile complexe”. În 2004 a susținut teza de doctor habilitat în științe fizico-matematice, intitulată „Aplicații χ -normale”, în cadrul Universității de Stat din Moldova (USM).

Și-a început cariera în 1982 în calitate de inginer în cadrul Centrului de Automatizare a Cercetărilor Științifice și Metrologie a Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), iar

în 1993 este angajat la Institutul de Matematică și Informatică „Vl. Andrunachievici” al AȘM în calitate de cercetător științific superior. Din 2005 este cercetător științific coordonator în Laboratorul ecuații diferențiale al acestui institut.

Studiile sale sunt consacrate teoriei geometrice a funcțiilor de mai multe variabile complexe. Primele cercetări în domeniul analizei complexe multidimensionale le-a realizat încă în anii de studenție. Ideile pe care le-a expus sunt dezvoltate ulterior de către matematicienii americani J. A. Cima și St. G. Krantz. Lui Piotr Dovbuș îi revine meritul de a fi deschis o nouă direcție de cercetare în analiza complexă multidimensională – funcții normale de mai multe variabile complexe. Prioritatea rezultatelor pe care le-a obținut a fost recunoscută de specialiști notorii în domeniu, printre care J. A. Cima, St. G. Krantz, K. T. Hahn, J. T. Anderson (SUA), K. Funahashi (Japonia), M. Abate (Italia) ș.a. Actualitatea și valoarea științifică a acestei direcții de cercetare este demonstrată prin faptul că în anul 2000 Societatea Matematică Americană a inclus în „AMS Subject Clasificator”, la compartimentul „Funcții alomorfe de mai multe variabile complexe”, un nou subcompartiment – „32A18 Bloch functions, normal functions”.

În anul 2014 cercetătorul a demonstrat criteriul „Mandelbrojt” pentru funcțiile de mai multe variabile complexe, iar în 2019 a demonstrat Lemma Zalcman cu referire la multe variabile complexe. De asemenea, în baza cerce-

tărilor sale, a fost demonstrată și teorema Zalcman-Panga, analogică unui număr de teoreme clasice ale analizei complexe. În prezent, Piotr Dovbuș își continuă activitatea științifică în domeniul teoriei geometrice a funcțiilor de mai multe variabile complexe și infinite variabile complexe. În colaborare cu matematicianul St. G. Krantz de la Universitatea Washington din St. Louis (SUA), a elaborat monografia „Normal families and normal functions”.

Piotr Dovbuș a corectat, în cea de-a doua ediție a publicației „Classical Analysis in the Complex Plane” (Robert B. Berckel, 2020), formula criteriului Mandelbrojt care conținea o eroare ce persista de peste 60 de ani.

Rezultatele cercetărilor sale științifice au fost prezentate în cadrul Conferinței Internaționale Româno-Finlandeze (2002), la Congresele Matematicienilor Români (2007, 2019, 2023), la Congresele Internaționale ISAAC (2007, 2009, 2019) ș.a. și publicate în numeroase periodice internaționale: „The Journal of Geometric Analysis”, „Complex Variables and Elliptic Equations”, „Central European Journal of Mathematics”, „Advances in Pure Mathematics”, „Mathematical Proceedings of the Royal Irish Academy”, „Revue Roumaine de Mathématiques Pures et Appliquées” etc.

Pentru rezultate relevante în activitatea de cercetare și de management al științei, este menționat cu Diploma „Meritul Academic” a Academiei de Științe a Moldovei (2020).

Bibliografie selectivă:

Dovbuș Piotr. Aplicații χ -normale : 01.01.01 – Analiza matematică : Teză de doctor habilitat în științe fizico-matematice / Dovbuș Piotr ; Universitatea de Stat din Moldova. – Chișinău, 2004. – 76 p.

Dovbush P. V. About negligible sets for normal mappings of several complex variables / P. V. Dovbush // Revue Roumaine de Mathématiques Pures et Appliquées. – 2001. – Nr 46. – P. 29-45.

Dovbush, Peter. Algebraic operations in the class of normal functions / Peter Dovbush, Natalia Gașițoi // The XIVth Conference on Applied and Industrial mathematics, 17-19 august 2006. – Chișinău, 2006. – P. 151-153.

Dovbush, Peter. On a normality criterion of P. Lappan / Peter Dovbush // Revue Roumaine de Mathématiques Pures et Appliquées. – 2022. – Nr 1/2 (67). – P. 45-49.

Dovbush, Peter. On a Normality Criterion of W. Schwick / Peter Dovbush // Journal of Geometric Analysis. – 2021. – Nr 5 (31). – P. 5355-5358.

Dovbush, Peter. On Admissible Limits of Holomorphic Functions of Several Complex Variables / Peter Dovbush // Conference of Mathematical Society of the Republic of Moldova : dedicated to the 50th anniversary of the foundation of the Institute of Mathematics and Computer Science, Chișinău, 19-23 august 2014. – Chișinău, 2014. – P. 187-190.

****Dovbush, Peter.** On normal families in C_n / Peter Dovbush // Complex Variables and Elliptic Equations. – 2022. – Nr 1 (67). – P. 1-8.

Dovbush, Peter. X-normal mappings / Peter Dovbush // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Matematica. – 2003. – Nr 3 (43). – P. 71-82.

****Dovbush, Peter.** Zalcman's

lemma in C_n / Peter Dovbush // Complex Variables and Elliptic Equations. – 2020. – Nr 5 (65). – P. 796-800.

Dovbuș, Piotr. On the existence of k -limits of holomorphic maps / Piotr Dovbuș, Natalia Gașițoi // Conferința tinerilor savanți ai Academiei de Științe a Moldovei, 15 octombrie 2003. – Chișinău, 2003. – P. 20-21.

Dovbuș, Piotr. Some properties of x -normal mappings / Piotr Dovbuș, Natalia Gașițoi // Second Conference of the Mathematical Society of the Republic of Moldova : dedicated to the anniversary of the Institute of Mathematics and Computer Science of ASM, 17-19 august 2004. – Chișinău, 2004. – P. 127-129.

Dovbuș Petru // Institutul de Matematică și Informatică : File din istorie. – Chișinău, 2004. – P. 205-206.

Dovbuș Piotr // Institutul de Matematică și Informatică „Vladimir Andrunachievici” : [site]. – URL: <https://www.math.md/people/dovbus-piotr/> (accesat: 04.11.2023).

****Dovbuș Piotr** // Matematicieni români de pretutindeni. – Ed. a 2-a / Adelina Georgescu, George-Valentin Cîrlig, Cătălin-Liviu Bichir, Ramona Radoveneanu. – [S. l.], 2016. – P. 118-119.

Peter Dovbush : [site]. – URL: <https://peter.dovbush.su/> (accesat: 13.11.2023).

Elena Barbos-Balinschi

Sergiu MATCOVSCHI 1954

Medic internist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 20 iunie 1954 în s. Șipca (azi, rn. Șoldănești), într-o familie de intelectuali. În 1959 familia Matcovschi s-a stabilit la Chișinău.

În perioada 1961-1971 a învățat la Școala Medie nr. 1 din Chișinău (astăzi, Liceul Teoretic „Gh. Asachi”). În 1971 a fost înmatriculat la Facultatea de Medicină Generală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” (USMF)), pe care a absolvit-o cu mențiune în 1977. În același an, a fost admis la secundariat clinic la Institutul Unional de Cercetări Științifice în Pneumologie de la Leningrad (Sankt Petersburg). În 1985 susține cu succes teza de doctor, iar în 1993 și pe cea de doctor habilitat în medicină.

În 1985 este angajat ca asistent universitar la Catedra de medicină internă a USMF. În 1996 i-a fost conferit titlul de conferențiar universitar și, în același an, fondează Catedra de medicină internă la Universitatea Liberă

Internațională din Moldova, pe care o conduce până în 1996, după care revine la USMF, unde este profesor universitar. Din 2000 până în 2010 este șef al Catedrei de medicină internă nr. 5, iar din 2010 al Departamentului de Medicină Internă și al disciplinei „Sinteze clinice” la USMF. Pe parcursul activității, își dă concursul la perfecționarea procesului didactic prin elaborarea programelor pentru studenții facultăților de medicină, stomatologie, sănătate publică, pentru rezidenți și medici aflați la perfecționare. Asigură coordonarea și standardizarea predării medicinei interne, elaborează materiale didactice, instruieste cadre didactice privind metodologia de predare, participă la organizarea și desfășurarea procesului de evaluare a cunoștințelor studenților și rezidenților, care, ulterior, activează cu succes în țară și peste hotare.

Sergiu Matcovschi a fost expert la Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare și la Agenția Medicamentului; este președinte al Comisiei științifico-metodice „Boli interne” a USMF; vicepreședinte al Comisiei de atestare a medicilor interniști și membru al Comisiei de atestare a medicilor ftiziopneumologi a Ministerului Sănătății; președinte al Seminarului științific de profil la specialitatea „Boli interne (pneumologie), ftiziopneumologie, alergologie”, vicepreședinte la specialitatea „Ftiziopneumologie; alergologie” și membru la specialitatea „Boli inter-

ne”; membru al Consiliului Facultății Medicină nr. 1 și al Senatului USMF; membru al Consiliului de experți al Ministerului Sănătății; membru al Comitetului Național de Expertiză Etică a Studiului Clinic; președinte al Comisiei specializate pentru recunoașterea și echivalarea actelor de studii postuniversitare; membru al colegiilor de redacție la revistele „Sănătate publică, economie și management în medicină”, „Revista de științe ale sănătății din Moldova” și „Moldovan Medical Journal”; membru al Societății Interniștilor din Republica Moldova, al Societății Române de Pneumologie și al Societății Europene de Spirologie.

Deține Medalia „P. Ehrlich” decernată de Asociația Savanților în Științe Naturale și Obștești din Hanovra (2002); Diploma de onoare a USMF și Medalia comemorativă „N. Testemițanu” (2004; 2014); Medalia „R. Koch” acordată de Academia Europeană de Științe Naturale din Hanovra (2005); Diploma de gradul I a Guvernului Republicii Moldova (2014); Diploma Ministerului Sănătății al Republicii Moldova (2014); Ordinul „Gloria Muncii” (2014); Diplomă de Onoare a Primăriei municipiului Chișinău (2016); Premiul pentru „Performanță în activitatea didactică” acordat la Gala Premiilor în sănătate, ediția a V-a, Chișinău (2018); titlul onorific „Om emerit” (2020); Diploma de gradul I a Parlamentului Republicii Moldova (2020); Diploma de merit a Spitalului Clinic Municipal „Sfânta Treime” din Chișinău (2023).

Bibliografie selectivă:

Ambros, Filip. Examenul clinic și argumentarea diagnosticului : Ghid pentru studenți și rezidenți / Filip Ambros, Sergiu Matcovschi. – Chișinău : CEP Medicina, 2013. – 144 p.

Bronhopneumopatia obstructivă cronică (Diagnostic și tratament) : Recomandare metodică / Svetlana Eremciuc, Sergiu Matcovschi, Eudochia Țerna, Valentin Calancea. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 58 p.

Diagnosticul diferențial în medicina internă : Manual / Sanda Buruiană, Natalia Caproș, Olga Corlăteanu [et al.] ; sub redacția Sergiu Matcovschi și Svetlana Eremciuc. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 483 p.

Gonciar, Veaceslav. Farmacoși fitoterapia bolilor sistemului respirator / Veaceslav Gonciar, Corina Sculări, Sergiu Matcovschi. – Chișinău : CEP Medicina. – 2006. – 120 p.

Matcovschi, Sergiu. Despre cai, zebre, bricului Occarn și raționamentul clinic : (Metodologia diagnosticului diferențial pe înțelesul studentului) / Sergiu Matcovschi. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 23 p.

Matcovschi, Sergiu. O filă pierdută din preistoria Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” : (Institutul de Medicină din Kislovodsk) / Sergiu Matcovschi. – Chișinău : Bons Offices, 2017. – 44 p.

Stagiul practic de specialitate : Agendă de practică pentru studenții anului V, Facultatea de Medicină / Sergiu Matcovschi [et al.] ; Univiersitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 37 p.

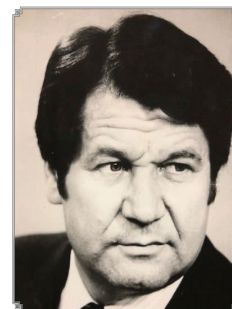
**Буторов, И. В. Хроническое легочное сердце : (патология, лечения, профилактика) / И. В. Буторов, С. К. Матковский. – Кишинев : Штиинца, 1988. – 284 p.

**Sirbu, Ion. Clinical and paraclinical manifestations in pati-

ents suspected of being infected with COVID-19 / Ion Sirbu, Sergiu Matcovschi // Moldovan Medical Journal. – 2021. – Vol. 64, Nr 4. – P. 62-65.

Sergiu Matcovschi // Sadovnic, Andrei. Cavalerii Ordinului Gloria Muncii / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță. – Ed. a 2-a. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 459.

*Elena Barbos-Balinschi
Ana Struță*

**Mihail Gheorghe
CIBOTARU
1934-2021**

Nuvelist, romancier, publicist și dramaturg, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 21 iunie 1934 în s. Vărvăreuca, jud. Soroca (în prezent rn. Florești), într-o familie de țărani. A decedat la 20 ianuarie 2021.

A urmat numai trei clase românești la școala primară din satul natal, apoi, după ocuparea Basarabiei de către URSS, a învățat la școala medie din Florești, pe care a absolvit-o cu medalie de argint (1954). Urmează cursurile Facultății de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Chișinău (1959), apoi își continuă studiile la Școala Superioară de Partid de pe lângă CC al PCUS din Moscova, secția jurnalistică (1967).

Lucrează ca redactor la ziarul „Tinerimea Moldovei” (1957-

1959), apoi este redactor-șef adjunct la ziarul „Moldova socialistă” (1959-1975), redactor-șef la revista „Moldova” (1975-1994), redactor-șef al săptămânalului „Luceafărul” (anii 1990). În perioada 5 aprilie 1994–24 ianuarie 1997 a îndeplinit funcția de ministru al culturii în Guvernul Republicii Moldova, iar în perioada 1997-1998 – pe cea de șef de secție la Agenția Informațională de Stat „Moldpres”.

A debutat editorial cu volumul de povestiri „Tăcerea pădurilor”, urmat de culegerea „Durerea liniștii” (1969), romanul „Semănătorii” (1974), „Drumuri” (1984), „Pasăre călătoare” (1980), „Îndrăzneala” (1983) și „Eclipsa” (2005). În 2007 îi apare volumul de publicistică „Ministru poți și să nu fii”, iar în 2008 – cel intitulat „Ispite”. A semnat scenariile pentru filme artistice și documentare: „Întâlnirea”, „Cutremurul”, „Correspondentul special”, „Hora satului” ș.a. La vârsta maturității scriitoricești, debutează și ca autor dramatic: „Ispite teatrale” (2008) și „Alte ispite teatrale” (2013), fiecare volum conținând câte patru piese dramatice, axate preponderent pe probleme de ordin moral. În 2013 a publicat volumul de memorii „Crestături pe tulpina unui destin”, iar în 2018 i-au apărut două volume de proză intitulate „Către voi, prin lumina întunericii”. Cele două volume cuprind texte scrise de autor după ce și-a pierdut vederea.

A fost membru al Uniunii Jurnaliștilor și al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Deține distincțiile „Meritul civic” și „Ordinul de onoare”. În anul 1984 a primit titlul de „Jurnalist emerit din RSS Moldovenească”, este laureat al Premiului de Stat al RSS Moldovenească (1986) pentru volumul de publicistică „Sârjoaca”, deține Premiul de excelență (2008) și Premiul „Opera omnia” al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2013). În 1996 a fost distins cu Ordinul „Gloria Muncii”, iar în 2015 cu „Ordinul Republicii”, în semn de înaltă apreciere a meritelor deosebite față de stat, pentru muncă îndelungată și prodigioasă în domeniul de activitate și înaltă măiestrie profesională.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1994”. – Chișinău 1993. – P. 96-97; „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 195-197; „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 162-164; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 221-222.

Bibliografie selectivă:

Cibotaru, Mihail Gheorghe. Bătăușul : Un rătăcit printre străini : Microroman / Mihail Gheorghe Cibotaru. – Chișinău : ARC, 2013. – 112 p.

Cibotaru, Mihail Gheorghe. Către voi, prin lumina întunericii : [în 2-ă vol.]. – Chișinău : Cartier, 2018.

Vol. 1 : Memorii și nuvele. – 2018. – 566 p.

Vol. 2 : Romane. – 2018. – 512 p.

Cibotaru, Mihail Gheorghe. Crestături pe tulpina unui destin : Retrospectivă subiectivă / Mihail Gheorghe Cibotaru. – Chișinău : Universul, 2013. – 208 p.

Cibotaru, Mihail Gheorghe. Eclipsa : Din destăinuirile unui

deportat / Mihail Gheorghe Cibotaru. – Timișoara : Augusta, 2005. – 268 p.

Cibotaru, Mihail Gheorghe. Eclipsa. Vigelia / Mihail Gheorghe Cibotaru. – Chișinău : Lumina, 2013. – 407 p.

Cibotaru, Mihail Gheorghe. Sârjoaca / Mihail Gheorghe Cibotaru. – Ed. a 2-a, rev. și compl. – Chișinău : Lumina, 2008. – 324 p.

Cibotaru, Mihail Gheorghe. Clonarea în serie a lui Iuda sau De ce tac scriitorii / Mihail Gheorghe Cibotaru. – 2005 // Literatură și arta. – 2005. – 16 iun. – P. 4.

Cibotaru, Mihail Gheorghe. „Cred în destinul de mâine al Basarabiei...” : [interviu cu scriitorul Mihail Gheorghe Cibotaru, 70 de ani de la naștere] / consemnare: Alexandru Bantșoș // Limba Română. – 2004. – Nr 4/6. – P. 165-177.

Cibotaru, Mihail Gheorghe. De ce (și cum) „băteau” românii... / Mihail Gheorghe Cibotaru // Literatură și arta. – 2016. – 15 dec. – P. 7.

Dabija, Nicolae. Un plugar al scrisului : [creația lui Mihail Gheorghe Cibotaru] / Nicolae Dabija // Literatură și arta. – 2021. – 28 ian. – P. 7.

Mihail Gheorghe Cibotaru, apărător al limbii române și al valorilor naționale : In Memoriam // Limba Română. – 2021. – Nr 1 (261). – P. 337-338.

Mihail Gheorghe Cibotaru – un scriitor al demnității // Actualități Floreștene. – 2021. – 3 sept. – P. 3.

Muntean, Ivan. Mihail [Gheorghe] Cibotaru // Muntean, Ivan. Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 344.

Roșca, Denis. Mihail Gheorghe Cibotaru // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 131-132.

Rusu-Haraba, Anastasia. Unul din cetatea „Moldova” : [activitatea lui Mihail Gheorghe Cibotaru în postul de red.-șef al

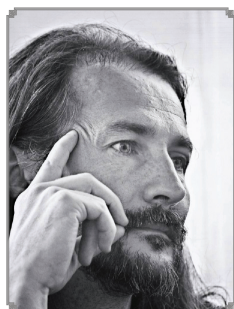
revistei „Moldova” / Anastasia Rusu-Haraba // Moldova. – 2014. – Nr 5/6. – P. 40-44.

Snegur, Mircea. Încă o lecție a maestrului Mihail Gheorghe Cibotaru / Mircea Snegur // Literatura și arta. – 2020. – 29 oct. – P. 6.

Țarălungă, Ecaterina. Cibotaru Mihail Gheorghe // Ecaterina Țarălungă. Enciclopedia Identității Românești. Personalități. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 178.

Vizitiu, Svetlana. Mihail Gheorghe Cibotaru: „Am avut noroc de acea mână ocrotitoare” // Vizitiu, Svetlana. Personalități și recenzii literare : Impresii din viață și cărți / Svetlana Vizitiu. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 63-68.

Ana Struță

**Emilian
GALAICU-PĂUN
1964**

Poet, prozator, eseist, critic literar, traducător și editor.

S-a născut la 22 iunie 1964 în s. Unchitești, com. Cuhureștii de Sus, rn. Florești, într-o familie de intelectuali. Este fiul scriitorului Vasile Galaicu și al Eleonorei (născută Păun), profesoară de limbă și literatură română.

A absolvit Școala nr. 1, din Chișinău (în prezent, Liceul Teoretic „Gh. Asachi”), apoi Facultatea de Litere a Universității de Stat din Chișinău (1986; azi, Universitatea de Stat din Moldova) și a făcut doctoratul la

Institutul de Literatură „M. Gorki” din Moscova.

În anii 1990 a colaborat cu revistele „Glasul”, „Literatura și arta”, „Sfatul Țării”, „Basarabia” etc. Din 1992 este unul din redactorii revistei „Vatra” (Târgu Mureș), iar din 2000 – redactor-șef al Editurii „Cartier”. Din 2005 ține emisiunea „Carte la pachet” la postul Radio Europa Liberă, unde prezintă cele mai noi și mai în vogă apariții editoriale, stimulând interesul și gustul pentru lectură al potențialilor cititori.

Apartține generației literare optzeciste, alături de E. Cioclea, N. Popa, V. Gârneț, s.a.

Debutază ca poet cu volumul „Lumină proprie” („Literatura Artistică”, 1986), urmat de: „Abece-Dor” („Literatura artistică”, 1989); „Levitații deasupra hăului” („Hyperion”, 1991); „Cel bătut îl duce pe Cel nebătut” („Dacia”, 1994, Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova, Premiul Uniunii Scriitorilor din România); „Yin Time” („Vinea”, 1999), carte tradusă în limba germană de H. Seile și apărută la Editura „Pop-Verlag” din Ludwigsburg (2007); „Gestuar” („Axa”, 2002); antologia „Yin Time (neantologie)” („Litera”, 2004); „Arme grăitoare” („Cartier”, 2009); „A-Z.best” („Arc”, 2012, Premiul Ministerului Culturii din Republica Moldova); antologie „Arme grăitoare” („Cartier”, 2015); „A(II) Rh+eu/ Apa.3D” („Cartier”, 2019, Premiul USM, Premiul Național „George Bacovia”); „sanG d'encre” („Cartier de Colecție”, 2020).

Prima carte de proză semnată de Emilian Galaicu-Pă-

un a fost „Gesturi (Trilogia nimicului)”, apărută la „Cartier” în 1996 (Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova), urmată, la 15 ani distanță, de romanul „Țesut viu. 10x10” („Cartier”, 2011, reeditată în 2014), distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova și tradus în limba engleză de Alistair Ian Blyth („Living Tissue. 10x10”, Dalkey Archive Press, 2019).

Este autorul a două cărți de eseistică: „Poezia de după poezie” („Cartier”, 1999, Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova) și „Cărțile pe care le-am citit, cărțile care m-au scris” („Junimea”, 2020). Este prezent în numeroase antologii, atât de poezie, cât și de proză, din țară și din străinătate. Cărțile sale au fost traduse în peste 20 de limbi.

De-a lungul anilor a tradus, din franceză, o întreagă serie de cărți importante: Jean-Michel Gaillard, Anthony Rowley „Istoria continentului european”, „Cartier”, 2001 (Premiul Uniunii Latine); Robert Muchembled „O istorie a diavolului”, „Cartier”, 2002 (Premiul Uniunii Latine); Mario Turchetti „Tirania și tiranicidul”, „Cartier”, 2003; Michel Pastoureau „O istorie simbolică a Evului Mediu occidental”, „Cartier”, 2004; Michel Pastoureau „Albastru. Istoria unei culori”, „Cartier”, 2006; Michel Pastoureau „Ursul. Istoria unui rege decăzut”, „Cartier”, 2007 (Premiul Uniunii Latine); Roland Barthes „Jurnal de doliu”, „Cartier”, 2009; Edward Lear, „Scrippius Pip”, „Arc”, 2011 (Certificate of Honour for Translation, Londra); Michel Pastoureau

„Negru. Istoria unei culori”, „Cartier”, 2012; Michel Pastoureau „Regele ucis de-un porc”, „Cartier”, 2022.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (din 1990) și din România (din 1998), membru fondator al Asociației Scriitorilor Profesioniști din România și al filialei Chișinău a PEN-clubului (1991).

Laureat al Premiului Național pentru literatură (2015), al Premiului Național pentru poezie „G. Bacovia” (România, 2019), Cavaler al „Ordinului de Onoare” (Republica Moldova, 2012), deține Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Ofițer (România, 2014) și Crucea „Meritul Heraldic” (Republica Moldova, 2020).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 222-223.

Bibliografie selectivă:

Galaicu-Păun, Emilian. A(II) Rh+eu (I) : Poem / Emilian Galaicu-Păun. – Chișinău : Cartier, 2019. – 70 p.

Galaicu-Păun, Emilian. Apa. 3D (II) : Poemelnic / Emilian Galaicu-Păun. – Chișinău : Cartier, 2019. – 70 p.

Galaicu-Păun, Emilian. Arme grăitoare : Antologie de versuri / Emilian Galaicu-Păun. – Ed. ne varietur. – Chișinău : Cartier, 2015. – 200 p.

Rec.: Ciobanu, Mircea V. Em. G.-P. ne varietur. Lecturi preferate // Contrafort. – 2015. – Nr 11/12. – P. 10

Galaicu-Păun, Emilian. Cărțile pe care le-am citit, cărțile care m-au scris : (Lecturi à haute voix) / Emilian Galaicu-Păun. – Iași : Junimea, 2020. – 320 p.

Galaicu-Păun, Emilian. Living Tissue. 10x10 : A Novel / Emilian Galaicu-Păun ; transl.

from the Romanian by Alistair Ian Blyth. – McLean, IL./Dublin : Dalkey Archive Press, 2019. – 309 p.

Galaicu-Păun, Emilian. sanG d'encre / Emilian Galaicu-Păun ; poeme alese de Al. Cistelean ; fot. de Roman Rybaleov. – Chișinău : Cartier, 2020. – 256 p.

Rec.: Corcinschi, Nina. sanG d'encre: tonuri, forme și formule // Moldova. – 2021. – Mar./Apr. – P. 44-46.

Pastoreau, Michel. O istorie simbolică a Evului Mediu occidental / Pastoreau Michel ; trad. din franceză de E. Galaicu-Păun. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Cartier, 2022. – 428 p.

Pastoreau, Michel. Regele ucis de-un porc : O moarte infamă la originea emblemelor Franței? / Michel Pastoreau ; trad. din franceză de E. Galaicu-Păun. – Chișinău : Cartier, 2022. – 206 p.

Galaicu-Păun, Emilian. Eau. 3 (Poème-fleuve) / Emilian Galaicu-Păun. – Franța // Poésie/Première. – 2016 – Nr 66. – P. 34-37.

Galaicu-Păun, Emilian. Emilian Galaicu-Păun: „Cioclea este un poet canonic al literaturii române de pretutindenți” : Despre cultură și politică, într-o discuție cu scriitorul, traducătorul și redactorul-șef al Editurii „Cartier”, Emilian Galaicu-Păun / consemnare: Pavel Păduraru // Timpul. – 2018. – 26 oct. – P. 12-13.

Galaicu-Păun, Emilian. Emilian Galaicu-Păun: „Scrișul însuși, în opinia mea, constituie o dimensiune a sacralului, hélas! Pentru mulți pierdută; Dacă n-aș crede în ceea ce scriu, probabil nici n-aș face-o sau m-aș fi lăsat de mult!...” : Interviu / interviu realizat de Vasile Gribincea // Revista literară. – 2020. – Nr 12 (53). – P. 14-16.

Ciobanu, Mircea V. Poezia lui Emilian Galaicu-Păun : leac sau otravă? / Mircea V. Ciobanu // Jurnal de Chișinău. – 2013. – 27 dec. – P. 14.

Fală, Victor. Emilian Galaicu-Păun: poezia ca structură vizuală / Victor Fală // Revista literară. – 2021. – Nr 5 (58). – P. 16.

Nechit, Irina. Poezia lui Emilian Galaicu-Păun între „Grădina Paradisului” și „Pietă” / Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2019. – 28 iun. – P. 10.

Soviany, Octavian. Dragoste, moartea și cartea : [creația poetică a lui Emilian Galaicu-Păun] / Octavian Soviany // Sud-Est Cultural. – 2019. – Nr 4. – P. 29-32.

Trifan, Călina. Galaicu-Păun Emilian / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 251-254.

Țărălungă, Ecaterina. Galaicu-Păun Emilian / Ecaterina Țărălungă // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 317.

Ana Struță

Marina MORARI
1964

Conferențiar universitar, doctor în științe pedagogice.

Este prima profesoară de educație muzicală din Republica Moldova care a susținut doctoratul activând în școală.

Este născută la Bălți în 23 iunie 1964. A învățat (1971-1981) la Școala Medie nr. 13 (astăzi, Liceul Teoretic „B. P. Hasdeu” din Bălți).

În anii 1981-1985 studiaza la Facultatea de Muzică și Pedagogie Muzicală a Institutului Pedagogic de Stat

„A. Russo” din Bălți (IPS; actualmente, Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți (USARB)). Urmează (1997-2001) doctoratul la Institutul de Științe ale Educației din Chișinău. Teza cu tema „Evaluarea culturii muzicale a elevilor în procesul de realizare a curriculumului școlar” a susținut-o la Universitatea de Stat din Moldova (USM) în anul 2005, obținând titlul științific de doctor în științe pedagogice. În 2007 i se acordă titlul științifico-didactic de conferențiar universitar.

În perioada 2011-2013 realizează studiile postdoctorale la USM.

Cunoștințele de bază le-a dezvoltat în stagii de formare la Moscova (Rusia, 1986); București (România, 2002, 2009, 2015); Padova (Italia, 2003); Olanda (2007-2010); AUF, (2007, 2014); Fundația „Soros” în Moldova, European Cultural Foundation (Olanda, 2010); Iași (România, 2012); Constanța (România, 2013); ISE, UNICEF (Moldova, 2013); Conservatorul „P. I. Ceaikovski” (Rusia, 2016), Universitatea Cambridge (Marea Britanie, 2017); Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” (Moscova, Rusia, 2018, 2020); Academia de Muzică și Dans din Ierusalim (Israel, 2019); Institutul „J. Dalcroze” (Geneva, Elveția, 2019, 2021, 2022, 2023) ș.a.

Activitatea profesională a început-o pe post de asistent universitar (1985-1997) la Facultatea de Muzică și Pedagogie Muzicală a IPS „A. Russo”, apoi a fost profesoară de educație muzicală la Liceul Teoretic „M. Eminescu” din Bălți.

În Direcția de Învățământ Tineret și Sport din Bălți a îndeplinit (1999-2003) funcția de specialist principal-inspector școlar. A activat în calitate de metodist la Secția de studii a USARB (2003-2005) și, concomitent, a deținut (2003-2011) funcția de director adjunct pentru clasele cu profil arte la Liceul Regional „I. Creangă” (astăzi, Liceul Teoretic Republican „I. Creangă” din cadrul USARB).

Între anii 2005 și 2011 a fost lector superior, apoi conferențiar universitar la Catedra de instrumente muzicale și metodică, după care șefă (2005-2011) a Catedrei de instrumente muzicale și metodică. Din 2007 până în prezent activează la Catedra de arte și educație artistică a USARB. În 2022 devine șefa Laboratorului științific cercetări interdisciplinare în domeniile artelor (CIDA) în cadrul USARB. Deține grad didactic superior (1997) și grad managerial superior (2003).

Predă cursurile: „Didactica educației muzicale”, „Tehnologii educațional-artistice moderne”, „Culturologie”, „Istoria muzicii naționale. Folclor”, „Repertoriul muzical școlar”, „Management cultural-artistic” și „Principii de psihopedagogie artistică”.

Pe segmentul științifico-didactic se preocupă de teme „Integralizarea domeniilor educației artistice în sistemul de învățământ”, „Tehnologiile de cunoaștere a muzicii/artei”, „Piese curriculare la educație muzicală”. S-a implicat în peste 10 proiecte de cercetare științifică

ca cercetător și ca director de proiect.

În anul 2015 a fost abilitată cu dreptul de a conduce doctoratul la profilul de „Pedagogie generală” și la profilul „Didactica științelor”. De asemenea, este referent oficial la teze de doctor și secretar științific al Consiliului științific specializat la susținerea tezelor. Totodată, este formatoare națională în domeniul pedagogiei artistice, modernizării/dezvoltării curriculare, standardelor de eficiență în învățământul preuniversitar, în instruirea formatorilor locali în domeniul implementării metodologiei de evaluare criterială prin descriptorii la educația muzicală.

A publicat peste 150 de lucrări științifice, științifico-metodice și didactice (monografii, studii), manuale școlare (16), articole științifice în reviste naționale și internaționale din Marea Britanie, România, Estonia, Rusia, Belarus, care se regăsesc în diverse baze de date. Este coautoare a patru monografii, a două manuale editate în SUA, a unui dicționar de specialitate, a curriculumului „Educație muzicală pentru învățământul primar și gimnazial din Republica Moldova” (edițiile 2010, 2018, 2019), a standardelor de competență la disciplina „Educație muzicală”, a „Referențialului de evaluare a competențelor specifice la disciplina Educație muzicală”, a ghidurilor pentru cadrele didactice. Coordonează grupul de lucru al Ministerului Educației și Cercetării (MEC) pentru

elaborarea curriculei la disciplina „Educație muzicală în clasele primare și gimnaziu” (2018, 2019). Cercetătoarea are h-indexul-6.

A participat la conferințe și simpozioane științifice din Republica Moldova, România, Ucraina, Rusia, Estonia, Belarus, Finlanda, Marea Britanie, Franța.

Este membru-expert al Consiliului Național pentru Curriculum al MEC (2014-2017); membru al Consiliului științific pentru cercetarea istoriei pedagogiei muzicale (Conservatorul de Stat „P. Ceaikovski”, Moscova, Rusia, 2016); membru al Comisiei republicane de evaluare a cadrelor didactice/manageriale (2016-2021); membru al Comisiei guvernamentale în domeniul de formare profesională; membrul grupului de lucru privind evaluarea curriculei pe discipline din cadrul Proiectului „Review of the Conceptual framework for a new curriculum for primary and lower secondary education in the Republic of Moldova” (2018); membru al colegiului de redacție „Review of Artistic Education, Artes publishing House” (Iași, România, 2018, 2019, 2020); membru al International Society for Music Education (din 2019).

Activitatea sa prodigioasă a fost apreciată cu Diploma de gradul I a Guvernului Republicii Moldova (2011); Diploma de gradul I a Parlamentului Republicii Moldova (2018); Diploma MEC (2020).

Pentru participare la diverse concursuri și festivaluri,

i-au fost decernate: Premiul Mare în cadrul Festivalului Național „Obiceiuri și tradiții de nuntă” (2006, 2008, 2011); Diplomă de laureat pentru cea mai bună lecție axată pe valorile naționale la Festivalul-concurs internațional de măiestrie pedagogică „Profesorul de muzică a sec. XXI” (Sankt Petersburg, Rusia, 2010); Diploma de Aur la Campionatul euroasiatic în domeniul științelor pedagogice (Londra, Marea Britanie, 2012); Diploma „Scientific Progress” (Londra, Marea Britanie 2012); Diploma de gradul II și gradul III pentru publicație științifică (USARB, 2012, 2011); Premiul și Trofeul de excelență (expoziția internațională-concurs „Învingători prin artă”, 2015, Iași, România); Medalia de argint la „EuroInvent 2017” (Iași, 2017); Diplomă de excelență la concursul municipal „Bună seara, gospodari!” (2017, 2018).

Bibliografie selectivă:

Educația artistică în preșcolaritate : Ghid teoretico-metodologic / M. Morari, V. Pâslaru, L. Alekseeva [et al.] ; coord.: Marina Morari, Vladimir Pâslaru ; Univ. de Stat „Alecu Russo” din Bălți. – Chișinău : Pontos, 2016. – 248 p. – [Pe coperta a 4-a-informații despre M. Morari].

Educație muzicală: Curriculum național : Clasele 5-8 : Curriculum disciplinar ; Ghid de implementare / coord.: Angela Cutasevici, Valentin Crudu, Valentina Gaiciuc ; grupul de lucru: Marina Morari (coord.) [et al.]. – Chișinău : Lyceum, 2020. – 80 p. ; [Resursă electronică]. – URL : https://mecc.gov.md/sites/default/files/ed_muzicala_gimnaziu_ro.pdf.

Învățarea școlară. Probleme de realizare. Perspective de dezvoltare : Monografie colectivă / Marina Morari, Tatiana Callo, Maria Hadârcă [et al.]. – Chișinău : Institutul de Științe ale Educației, 2020. – 399 p.

Morari, Marina. Educație muzicală : Manual pentru cl. a 3-a / Marina Morari, Alexandru Borș. – Chișinău : Știința, 2020. – 96 p.

Morari, Marina. Educație muzicală : Manual pentru clasa I / Marina Morari, Ion Gagim. – Chișinău : Știința, 2020. – 48 p.

Morari, Marina. Educație muzicală. Clasa a 2-a : Ghid de implementare a manualului / Marina Morari, Alexandru Borș. – Chișinău : Știința, 2019. – 64 p.

Morari, Marina. Educație timpurie prin arte : Monografie colectivă / Marina Morari, Margareta Curtescu, Zinaida Ursu ; coord.: Marina Morari. – Chișinău : Pontos, 2022. – 167 p.

Morari, Marina. Modele de reconfigurare a procesului de învățare : Aria curriculară Arte : Ghid metodologic / Marina Morari, Zinaida Ursu. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 115 p.

Morari, Marina. Repere metodologice de reconfigurare a procesului de învățare : Aria curriculară Arte / Marina Morari, Zinaida Ursu. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 106 p.

Teoria și metodologia educației artistice: dimensiuni tradiționale, actuale și de perspectivă / Ion Gagim, Marina Morari, Margarita Tetelea [et al.]. – Bălți : [S. n.], 2019. – 213 p.

Morari, Marina. Artistic Education Areas : Methodological Integration / Marina Morari // Handbook of Research on Applied Learning Theory and Design in Modern Education. 2 Volumes / E. Railean, G. Walker, A. Elçi [et al.]. – Hershey, USA : IGI Global, 2016. – P. 712-733.

Morari, Marina. Conceptual Framework for Non-Algorithmic Education in STEAM Education : Toward Metacognitive Strategies / Marina Morari //

Metacognition and Successful Learning Strategies in Higher Education / E. Railean, A. Elci. – Hershey, USA : IGI Global, 2017. – P. 201-219 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.igi-global.com/chapter/conceptual-framework-for-non-algorithmic-education-in-steam-education/175786>.

Morari, Marina. Evaluation of school results in music education / Marina Morari // Proceedings of the International Society for Music Education 34th World Conference on Music Education Online. 3rd-7th august 2020. – Helsinki : ISME, 2020. – P. 318-324 ; [Resursă electronică]. – URL :

<https://www.isme.org/sites/default/files/documents/Proceedings%20final%202020%20ISME%20WORLD%20CONFERENCE.pdf>.

Morari, Marina. Evoluția conceptului de reflexiune artistică / Marina Morari // Studiul artelor și culturologie : istorie, teorie, practică. – 2014. – Nr 3 (23). – P. 19-28 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://revista.amtap.md/2018/02/07/evolutia-conceptului-de-reflexiune-artistica/>.

Morari, Marina. Integration of the arts in STEAM Learning Projects / Marina Morari // Review of Artistic Education, Iași. – 2023. – Nr 26. – P. 262-277. – DOI: 10.2478/rae-2023-0037 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.igi-global.com/chapter/integration-of-the-arts-in-steam-learning-projects/2023-0037>.

Morari, Marina. Integrating functions of music in learning and Education / Marina Morari // Review of Artistic Education, Iași. – 2022. – Nr 23. – P. 96-110 ; [Resursă electronică]. – URL: https://rae.arts.ro/filecase/filetypes/documents/archive/RAE_23-24-2022.pdf.

Morari, Marina. Learning based on interdisciplinarity with music / Marina Morari // The Changing Face of Music and Art Education. Interdisciplinary Journal for Music and Art Pedagogy, Tallin. – 2020. – Nr 12. – P. 7-22.

Morari, Marina. Reflexiunea

artistică ca element al culturii muzicale a elevilor / Marina Morari // Didactica pro. – 2014. – Nr 1 (83). – P. 15-19.

Morari, Marina. Training of artistic skills of the music teacher / Marina Morari // Review of Artistic Education, Iași. – 2020. – Nr 20. – P. 309-324. – DOI:10.2478/rae-2020-0036 ; [Resursă electronică]. – URL : <https://rae.arts.ro/Review-of-Artistic-Education-Number-20-Year-2020-20c.html>.

Morari, Marina. Using the textbook with the musical education lesson / Marina Morari // Review of Artistic Education. – 2019. – Nr 17/18. – P. 330-340 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://rae.arts.ro/Review-of-Artistic-Education-Number-18-Year-2019-18c.html>.

Morar, Marina. Перспективы развития музыкального воспитания / Марина Морарь // Акишина Е. М. Педагогика искусства и современное художественное образование / Е. М. Акишина ; науч. ред.: Л. Л. Алексеева ; общ. ред.: Е. В. Боякова. – Москва : ТЦ Сфера, 2017. – P. 270-303.

Aprecieri din partea studenților ieșeni: bursa Erasmus+ : [despre Marina Morari, dr., conf. univ.]. – URL: <https://www.facebook.com/morari.marina> (accesat: 13.07.2023).

Jitaru, Valentin. Morari Marina : [schită biografică] // Jitaru Valentin. Personalități bălțene / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 241.

Monografia „Educație timpurie prin arte”, lansată la Bălți: „Tot ce ne propune Marina Morari este inovativ și interesant” // Nord News : [site]. – URL: <https://nordnews.md/video-monografia-educatie-timpurie-prin-arte-lansata-la-balti-tot-ce-ne-propune-marina-morari-este-inovativ-si-interesant/> (accesat: 13.07.2023).

Morari, Marina. „Dacă viața oamenilor s-ar fi ghidat de legile muzicii...” / interviu realizat de L. Cerguța // Vocea Bălțiului. – 2004. – 7 mar. – P. 3.

Popa, Iulius. Morari Marina : [fișier biografic] / Iulius Popa // Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1945-2015). – Chișinău : Litera, 2015. – P. 258.

Scurtu, Elena. Marina Morari // Universitari bălțeni : Dicționar biobibliografic / alcăt.: Elena Scurtu, Maria Fotescu ; red. resp.: Elena Harconița. – Bălți : [S. n.], 2005. – P. 347-348.

V Международный конкурс „Учитель музыки XXI века” им. Д. Б. Кабалевского, фрагмент урока музыки „Музыкальный фольклор и творчество композиторов”, 1 номинация, 2 тур: [с участием Марина Морарь, учитель г. Бельцы, Молдова, 2010] [Resursă electronică]. – <https://www.youtube.com/watch?v=1bIYDK9BqCQ> (accesat: 13.07.2023).

Elena Harconița

**Ion DEDIU
1934-2019**

Biolog, specialist în ecologie și protecția mediului, zoologie, doctor habilitat, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 24 iunie 1934 în s. Rediul Mare, jud. Soroca (azi, rn. Dondușeni). A decedat la 3 noiembrie 2019 la Chișinău.

A absolvit (1952) școala medie din s. Târnova, jud. Edineț (în prezent, rn. Dondușeni). A studiat (1952-1957) la Fa-

cultatea de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Chișinău (azi, Universitatea de Stat din Moldova (USM)), frecventând, concomitent, și Facultatea de Agronomie a Universității Agrare de Stat (pe atunci Institut, pe care însă nu a terminat-o).

A făcut doctorantura (aspirantura) la Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, susținând (1964) teza de candidat (doctor), la specialitatea „Hidrobiologie”. Studiile postdoctorale (1978) le-a realizat la Institutul de Zoologie al Academiei de Științe a URSS (actualmente, Institutul Zoologic al Academiei de Științe din Rusia), în Leningrad (azi, Sankt Petersburg).

Doctor în biologie (1962), doctor habilitat în biologie (1972), profesor universitar (1981).

A beneficiat de stagii în cele mai prestigioase centre științifice din lume: Moscova, Sankt Petersburg, București, Berlin, Paris, Cambridge etc.

Din 1957 până în 1971 a fost angajat la Academia de Științe a RSS Moldovenești (azi, Academia de Științe a Moldovei (AȘM)), Institutul de Zoologie (1957-1971), în calitate de laborant, laborant superior, cercetător științific inferior, apoi superior, secretar științific, director adjunct pentru știință. A activat (1971-1996) la USM ca șef de laborator, conferențiar, profesor, decan al Facultății de Biologie și Pedologie, șef al Catedrei ecologie și protecția mediului.

A fost profesor (din 1981) la universități din Moldova, dar și din România: Uni-

versitatea „Al. I. Cuza” din Iași, Academia de Ecologie „D. Cantemir” din Iași. A predat ca profesor invitat în SUA, Marea Britanie, Polonia, Bulgaria, Rusia, Ucraina, Norvegia, Turcia, Grecia ș.a.

A contribuit la renașterea națională, a luptat pentru obținerea independenței și pentru construirea statului democratic Republica Moldova.

În anul 1990 a înființat Institutul Național de Ecologie, fiind directorul acestuia până în 2001, apoi director viager al Institutului de Ecologie și Geografie.

A fondat (1988) Catedra interuniversitară de ecologie și protecția mediului (a doua în fosta URSS) și primul Laborator de ecologie și protecția mediului.

În anul 1994 a întemeiat (prima din fosta URSS) Academia Națională de Științe Ecologice. În cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova, a creat (2007) Institutul de Cercetări pentru Mediu și Dezvoltare Durabilă.

S-a consacrat delimitării, argumentării și recunoașterii noilor regiuni ecozoogeografice: regiunea circummediteraneană dulcicolă, regiunea ponto-caspică salmastro-dulcicolă. A descoperit și a formulat „Principiul excluderii reciproce a complexilor biotici acvatici”, a fondat noi direcții în știință: „Zoogeografia ecologică a apelor continentale”, „Ecotoxicologie acvatică”, „Ecologie politică”, a descoperit și a descris câteva specii noi de crustacee superioare.

A publicat circa 800 de lucrări științifice și publicistice, inclusiv 30 de monografii. A

realizat o importantă operă științifică, și anume „Bazele ecologiei moderne” în opt volume: „Introducere în ecologie”; „Ecologia populațiilor”; „Biosferologie”; „Ecologie sistematică”; „Tratat de ecologie teoretică”; „Enciclopedie de ecologie”; „Tezaurul terminologiei de ecologie”; „Axiometria. Principiile și legile ecologiei”. A oferit prima analiză integrală a dezvoltării științelor naturii, inclusiv din România și Republica Moldova, sub aspect naturalist și ecologic. A elaborat și „Dicționarul enciclopedic ecologic”.

Este unul dintre fondatorii școlii ecologice naționale, al școlii de ecotoxicologie acvatică, al școlii științifice de ecologie politică. A pregătit peste 30 doctori în științe, inclusiv patru doctori habilitați în științe biologice

S-a implicat în proiectele internaționale: „Environment Action Plan of the Republic of Moldova”; „The State and the Protection of the Environment in the Republic of Moldova”; „Danube Pollution Reduction Program”.

A fost coordonator științific (editor) și coautor al majorității strategiilor naționale pentru protecția mediului și agricultura ecologică (organică): Strategia Națională pentru Dezvoltare durabilă – Moldova XXI; Strategia Națională și Planul de Acțiune în domeniul Conservării Diversității Biologice; Cartea Roșie (ed. a 2-a și a 3-a) a Republicii Moldova ș.a.

A ocupat mai multe funcții publice: a fost ministru al mediului al Republicii Moldova (1990-1994); președinte fondator al Academiei Na-

ționale de Științe Ecologice din Republica Moldova; director fondator al Institutului de Cercetări pentru Mediu și Dezvoltare Durabilă; președinte al Departamentului de Stat pentru Protecția Mediului și Resurselor Naturale al Republicii Moldova (1990-1994); director al Institutului Național de Ecologie (1990-2001); deputat în Parlamentul Republicii Moldova (președinte al Comisiei de ecologie) (1994-2001); președinte de subcomisie în Comisia pentru protecție socială, ocrotire a sănătății și ecologie; președinte al subcomisiei de ecologie (1996-1998); președinte al Comisiei pentru agricultură, industria prelucrătoare, ecologie și dezvoltare rurală (1998-2001); președinte-cofondator al Partidului Ecologist „Alianța Verde” din Moldova, al Asociației Oamenilor de Știință din Moldova (1994-2008). A fost și cofondator/fondator a trei reviste științifice: „Mediul înconjurător” (România), „Mediul ambiant” și „Noosfera” (Republica Moldova).

Din 1991 până în 2001 a condus delegația oficială permanentă a Republicii Moldova în Comitetul Programului Complex de Mediu al Bazinului fluviului Dunărea (Viena, Austria). A fost membru (1994-2001) al Adunării Parlamentare pentru cooperarea economică la Marea Neagră, îndeplinind funcțiile de șef al delegației naționale permanente a Parlamentului Republicii Moldova.

A participat oficial (1991, 1995, 1998) la primele trei conferințe paneuropene

ale miniștrilor mediului (Dobříš, Cehoslovacia; Sofia, Bulgaria; Arhus, Danemarca). În 1992 a participat oficial ca ministru al mediului al Republicii Moldova la Conferința ONU „Mediu și Dezvoltare” de la Rio de Janeiro, Brazilia, unde a semnat, din partea Republicii Moldova, toate convențiile și documentele respective.

A fost membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România (copreședinte fondator, președinte al Filialei din Republica Moldova), membru al Academiei Internaționale de Cosmonautică „E. Țiolkovski” (Moscova, Rusia), al Academiei de Științe ale Naturii din Rusia (Moscova), al Academiei Ecologice din România (Iași, România), al Academiei Internaționale de Ecologie și Securitatea Vieții (Sankt Petersburg, Rusia), al Academiei de Științe din New York (SUA), al Academiei Balcanice de Științe, Cultură Nouă și Dezvoltare Durabilă (Sofia, Bulgaria), al Academiei Internaționale de Informatizare (asociată ONU), al Academiei Ucrainene de Ecologie (Kiev), al Academiei Internaționale de Științe Economice (Moscova, Rusia), al Academiei Internaționale a Personalului (UE și UNESCO), al Academiei Internaționale a Naturii și Societății Umane (Moscova, Rusia), al Academiei Naționale de Științe Ecologice din Republica Moldova (președinte fondator). Președinte al Asociației Oamenilor de Știință din Moldova. Mem-

bru al Clubului de la Roma (Comitetul „Viitor pentru Europa”).

Lui Ion Dediu i s-au acordat titlurile de profesor de onoare și doctor honoris causa al mai multor academii și universități.

Pentru merite excepționale în dezvoltarea științei ecologice, pentru promovarea politicilor naționale de mediu, i s-au acordat numeroase distincții și aprecieri: Medalia „Meritul Civic” (1994); Medalia „M. V. Lomonosov” (Academia Internațională de Ecologie și Securitatea Vieții, Moscova, Rusia); Ordinul „Gloria Muncii” (1999); Ordinul internațional „Crucea Verde” (1999) al ONU; „Steaua de aur” a Centrului Internațional al Biografiilor, Cambridge (Anglia), „Medalia de aur pentru Moldova” (1999); titlul „Managerul sec. XX” (2001); Laureat al Premiului „Gr. Antipa” al Academiei Române (2009) pentru lucrarea „Tratat de ecologie”; Premiul „G. Palade” al Academiei Oamenilor de Științe din România; „Ordinul Republicii” (2010); Ordinul Național pentru merit în rang de Comandor din România (2014); „Medalia de aur” a Ministerului Educației al Germaniei; Marea Medalie de aur „În prag de nou mileniu” (Cambridge, Marea Britanie); Ordinul Internațional pentru Merite (Cambridge, Marea Britanie).

A fost director onorific pentru Europa al Centrului Internațional al Biografiilor (Cambridge, Marea Britanie). Este inclus în „Cartea de aur” a Planetei „În prag de mileniu” și în lucrarea

enciclopedică „Liki ekolo-ghii” („Fețele ecologiei”), alcătuită de academicianul Gh. Rozenberg (2004), aflându-se printre alte 200 de personalități marcante.

A se vedea și articolele din „Calendar Național, 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 198-199; „Calendar Național, 2014. – Chișinău, 2014. – P. 224-225.

Bibliografie selectivă:

Dediu, Ion I. Ecologia populațiilor / Ion I. Dediu. – Chișinău : Phoenix, 2007. – 178 p. : fig.

Dediu, Ion. Publicistică ecologică : Opinii. Interviu. Cronici / concepție și alcăt.: Otilia Dediu. – Chișinău : Pontos, 2019. – 633 p. : fot.

Dediu, Ion. Republica Moldova : Programul Național strategic de acțiune în domeniul protecției mediului înconjurător / Departamentul pentru Protecția Mediului Înconjurător ; Institutul Național de Ecologie ; Banca Mondială ; coord. științ.: Ion Dediu. – Chișinău : Uniunea Scriitorilor din Moldova, 1995. – 148 p.

Belous, Tatiana. Consideration of wetlands in the Danube River basin management plan to meet objectives of the EU Water Framework Directive / Tatiana Belous, Ion Dediu // Noosfera. – 2009. – Nr 2. – P. 30-40.

Belous, Tatiana. Surface water quality in the lower prut lakes / Tatiana Belous, Ion Dediu // Noosfera. – 2011. – Nr 5. – P. 86-94.

Dediu, Ion. Contribuția naturaliştilor români la dezvoltarea ecologiei / Ion Dediu // Enciclopedica. – 2013. – Nr 2. – P. 22-36.

Dediu, Ion. Geneza, istoria și evoluția ecologiei : analiză prolegomenică și paradigmatică (I), (II) / Ion Dediu // Enciclopedica. – 2012. – Nr 1. – P. 6-21.

Dediu, Ion. O scurtă istorie

integrată a darwinismului și ecologiei / Ion Dediu // Noosfera. – 2010. – Nr 3. – P. 4-10.

Dediu, Ion. Problematika factorilor chimici: o abordare prolegomenică și paradigmatică / Ion Dediu // Noosfera. – 2013. – Nr 8. – P. 3-7.

Dediu, Ion. Probleme ecologice și geografice : realizări și perspective / Ion Dediu [et al.] // Culegere de materiale „Probleme ecologice și geografice în contextul dezvoltării durabile a Republicii Moldova : realizări și perspective”. – Chișinău, 2016. – P. 19-24.

Dediu, Ion. Productivitatea biologică a ecosistemelor și securitatea alimentară : abordare termodinamică / Ion Dediu // Noosfera. – 2012. – Nr 6/7. – P. 3-6.

Дедиу, Ион И. Дарвинизм и экология. К 150-летию теории эволюции Чарльза Дарвина / Ион И. Дедиу // Геоэкологические и биоэкологические проблемы Северного Причерноморья : материалы III междунар. науч.-практ. конф., 22-23 окт. 2009. – Тирасполь, 2009. – P. 52-55.

Дедиу, Ион И. Проблемы рационального использования и охраны природных ресурсов Республики Молдова / Ион И. Дедиу // Академику Е. К. Федорову – 100 лет : сб. науч. ст. – Bender, 2010. – P. 114-117.

Ion Dediu : Personalia : Opinii. Interviu. Cronici / concepție și alcăt.: Otilia Dediu. – Chișinău : Pontos, 2019. – 184 p.

Membru corespondent Ion Dediu : Biobibliografie / red. șt.: Aurelia Hanganu ; resp. de ed.: Constantin Manolache ; bibliogr.: Lidia Zasavițchi ; Institutul de Studii Enciclopedice. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 248 p. : fot.

Academicianul Ion Dediu a fost decorat de Traian Băsescu // IPA : Agenție de presă : [site]. – URL: <https://www.ipn.md/ro/>

academicianul-ion-dediu-a-fost-decorat-de-traian-basescu-7967_1017203.html (accesat 18.07.2023).

Dediu Ion // Rusnac, Gheorghe. Dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2001. – P. 66-67.

Ion Dediu // Muntean, Ivan. Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Raetchi. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 297.

Ion Dediu // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 185.

Ion Dediu – Avocatul mediului înconjurător. Ion Dediu-laureat al premiului Grigore Antipa al Academiei Române : [interviu] / interlocutor: Andrei Strâmbeanu // Literatura și arta. – 2009. – 24 dec. – P. 8.

Mustață, Gheorghe. Membru corespondent Ion Dediu la 80 de ani / Gheorghe Mustață // Akademos. – 2014. – Nr 2 (33). – P. 172-175.

Stasiev, Grigore. Savant și om de stat / Grigore Stasiev // Mediul ambiant. – 2014. – Nr 3 (75). – P. 37-39 ; [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Savant%20si%20om%20de%20stat.pdf.

Șalaru, Vasile. Un eseu despre colegul nostru-Ion Dediu / Vasile Șalaru C.

Țărălungă, Ecaterina. Dediu Ion // Ecaterina Țărălungă. Enciclopedia identității românești. Personalități/Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 249.

Elena Harconița

Paul PĂLTĂNEA
1924-2008

Istoric român, medievist și modernist, doctor în istorie, bibliotecar.

Remarcabil cercetător, autor de lucrări științifice, premiant al Academiei Române și membru al Academiei Internaționale de Genealogie de la Paris.

S-a născut la 25 iunie 1924 la București. A decedat la 25 ianuarie 2008 la Galați, România.

Cursurile primare (1931-1935) le-a făcut la Școala de Băieți nr. 1, actuala, Școală Gimnazială nr. 24 „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Galați. Apoi a învățat la Liceul „V. Alecsandri” (1935-1943) din Galați. A studiat (1943-1947) la Facultatea de Litere și Filozofie din cadrul Universității din București, secția istorie, unde i-a avut ca profesori pe Gh. I. Brătianu, C. C. Giurescu, I. Nistor ș.a. A susținut examenul de stat în sesiunea din anul 1957, peste 10 ani de la finalizarea studiilor.

A luat doctoratul în istorie la Universitatea din București, cu teza „Istoria orașului Galați din cele mai vechi timpuri până la 1918” (1973), dar titlul științific i-a fost recunoscut numai la 1992, după 20 de ani, deoarece au-

toritățile regimului comunist îi refuzaseră distincția.

Activitatea profesională a început-o în 1945, prin a-l ajuta pe istoricul și arheologul Gr. Florescu, profesor la Universitatea din București, să continue munca academicianului V. Pârvan de cercetare arheologică a ruinelor de la Capidava, centru fortificat geto-dac de pe malul Dunării. A îndeplinit funcția de profesor suplinitor de istorie la Gimnaziul Unic din com. Barcea, jud. Galați (1947-1948).

Participarea la unele evenimente din perioada studenției – susținerea demersurilor de recăștigarea Ardealului (1944), acțiunile anticomuniste, manifestările de omagiere a Regelui Mihai (1945, 1946), implicarea în elaborarea unor memorii de protest adresate Ministerului Educației Naționale, precum și o delație, în care era catalogat ca legionar și membru al Partidului Național Țărănesc-Maniu – au dus la falsa apartenență politică de legionar și la arestarea sa (17 mai 1948), Paul Păltănea fiind încarcerat în penitenciarul din Galați. A fost condamnat administrativ la doi ani în închisorile din Aiud și Ocnele Mari, pedeapsa fiind prelungită printr-o nouă condamnare administrativă de doi ani, executată în lagărul de muncă silnică de la „Capul Midia” (Canal) (1950-1952). Acolo i-a întâlnit pe V. Gafencu, M. Vulcanescu, E. Bernea, R. Gyr, P. Tuțea, N. Crainic și mulți alți intelectuali de marcă, victime ale politicii staliniste. A doua arestare, în 1959, a fost motivată de prieteniiile

legate în detenție, urmată de condamnarea la 18 ani de muncă silnică și încarcerarea în penitenciarul din Galați. În luna septembrie a anului 1959 a ajuns la închisoarea din Aiud, unde a rămas timp de aproape cinci ani, până la grațierea din 27 iulie 1964.

După zece ani de detenție (1948-1952 și 1958-1964) în închisorile comuniste, nu a fost primit în învățământ, fiind încadrat ca angajat necalificat la Cooperativa meșteșugărească „Higiена” și transferat apoi la Cooperativa „Reconstrucția” din Galați (1953-1957). Mai târziu a lucrat (1957-1959) ca profesor la școala generală din com. Văcăreni, jud. Tulcea.

Din aprilie 1956 a fost încadrat ca restaurator, pe urmă ca muzeograf (1965-1974) la Muzeul Județean de Istorie din Galați. Din martie 1974 până în 1 aprilie 1990 a activat ca bibliotecar principal la Biblioteca Județeană „V. A. Urechia” din Galați. În anii 2000 a predat istoria la Facultatea de Istorie, Drept și Administrație Publică a Universității de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul, Republica Moldova.

A participat cu lucrări științifice la simpozioane și conferințe naționale, a organizat expoziții de carte, printre care: „Galațiul în cartea străină” (în colaborare cu Sorina Codreanu, 1972); „Orașe europene în gravura secolelor XVI-XIX” (în colaborare cu Veluța Făgurel, 1983); „Unirea tuturor românilor” (în colaborare cu N. Oprea, 1983). În anii 2005-2008 a publicat 34 de articole despre istoria satelor, bisericilor, mănăstirilor.

A fost unul dintre cei mai importanți genealogiști și biografi ai Moldovei medievale și moderne, având mai multe studii despre personalități și familii importante din sec. XVII-XVIII (M. Costin, A. Cantemir, Ana și Mihai Racoviță) ș.a.

A fost membru în colegiul de redacție al revistei „Porto-Franco”.

A colaborat la publicațiile: „Acțiunea”, „Acta Musei Napocensis”, „Actualitatea pe Dunăre”, Almanahul revistei „Dunărea de Jos”, „Antares”, „Anuar [Episcopia Dunării de Jos]”, „Anuar de lingvistică și istorie literară. Seria A”, „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” din Iași; „Anuarul Institutului de Istorie Națională”, Cluj, „Arheologia Moldovei”, „Ateneu”, „Biblioteca”, „Biserică, misiune, slujire”, „Buletin cultural”, „Buletinul Camerei de Comerț și Industrie Galați”, „Buletinul Fundației Urechia”, „Buletinul monumentelor istorice”, „Caietele Bălcescu”, „Carpica”, „Călăuză ortodoxă”, „Cercetări istorice”, „Cronica”, „Dacia literară”, „Danubius”, „Dominus”, „Dunărea”, „Dunărea de Jos”, „Evenimentul gălățean”, „Foi pentru minte și suflet”, „Galați Post”, „Îndrumătorul cultural”, „Limba română”, „Literatura și arta”, „Magazin istoric”, „Manuscriptum”, „Moldova suverană”, „Opinia”, „Pagini dunărene”, „Partner”, „Porto-Franco”, „Revista bibliotecilor”, „Revista de istorie”, „Revista de istorie și teorie literară”, „Revista istorică”, „Revista muzeelor”, „România literară”, „Studia et acta Musei Nicolae Bălcescu”,

„Studii și articole de istorie”, „Studii și cercetări de istoria artei. Seria Teatru, muzică, cinematografie”, „7 Zile”, „Școala gălățeană”, „Viața liberă”, „Viața nouă”.

A fost membru și președinte al Societății Studenților pentru Studii Istorice (1947); membru al grupului studențesc din Galați al Partidului Național Liberal (1945); membru fondator al Fundației „Collegium Vasile Alecsandri” (1992); membru fondator și membru al Consiliului Științific al Institutului Român de Genealogie și Heraldică „S. Zotta” din Iași (1999); membru al Societății de Științe Istorice din România; membru al Academiei Internaționale de Genealogie de la Paris (2007); membru și președinte (2003-2005) al filialei din Galați a Asociației Foștilor Deținuți Politici.

Meritele-i deosebite în activitatea științifică au fost apreciate cu: Premiul „C. Negri” din partea „Asociației Pro Basarabia și Bucovina” pentru cercetarea vieții și operei lui C. Negri (1992); Premiul „A. D. Xenopol” al Academiei Române pentru lucrarea „Istoria orașului Galați de la origini până la 1918” (1994); Premiul „I. Nistor”, acordat de Fundația Culturală „Magazin istoric” (1996); Premiul revistei „Dunărea de Jos”, pentru contribuția la istoria jud. Galați (2006); Ordinul „Sfântul Apostol Andrei”, acordat de P. S. Casian (Crăciun) al Dunării de Jos (2006); Premiul de Excelență pentru activitatea desfășurată în anul 2006 de „explorator al Tunelului Timpului în căutarea satelor pierdute”,

din partea revistei „Dunărea de Jos” (2007).

Cetățean de onoare al municipiului Galați. Numele lui Paul Păltănea a fost atribuit principalei săli de lectură și Filialei nr. 2 a Bibliotecii Județene „V. A. Urechia”, străzii ce duce spre sediul bibliotecii, precum și Muzeului de Istorie din Galați.

Bibliografie selectivă:

Biblioteca. Catalogoale bibliotecii : Catalogul manuscriselor și scrisorilor din Biblioteca „V. A. Urechia” / alcăt.: Paul Păltănea, Nedelcu Oprea. – Galați : [S.n.], 1979. – 324 p. – Pe cop. tit.: Catalogul manuscriselor și scrisorilor.

Păltănea, Paul. Din corespondența inedită a lui Costache Negri / Paul Păltănea. – Galați : [S. n.], 1991. – 26 p.

****Păltănea, Paul.** Informații despre evoluția demografică și a teritoriului orașului Galați pînă la 1918 / Paul Păltănea. – Galați : [S. n., S. a.]. – 11 p.

Păltănea, Paul. Istoria orașului Galați : De la origini pînă la 1918. Partea 1 / Paul Păltănea. – Galați : Porto-Franco, 1994. – 388 p.

Păltănea, Paul. Istoria orașului Galați : De la origini pînă la 1918. Partea 2 / Paul Păltănea. – Galați : Porto-Franco, 1995. – 400 p. : 1 h.

Păltănea, Paul. Remember : [Gheorghe Brătianu] / Paul Păltănea // Confluente istoriografice românești și europene : 90 de ani de la nașterea istoricului Gheorghe I. Brătianu. – Iași : Universitatea „Al. I. Cuza”, 1988. – 549 p.

****Păltănea, Paul.** V. A. Urechia – interferențe cu lumea spaniolă / Paul Păltănea. – Iași : Editura Universității „Al. I. Cuza”, 1988. – 28 p.

Păltănea, Paul. Viața lui Costache Negri / Paul Păltănea. – Galați : Editura Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, 2006. – 338 p.

****Ionescu, Corneliu.** Cursul de medicină populară al lui Constantin Vărnăv / Corneliu Ionescu, Paul Păltănea // Apărarea sănătății ieri și azi : Studii, note și documente. – București : Editura Medicală, 1984. – P. 155-193.

Păltănea, Paul. Costache Conachi la Chișinău / Paul Păltănea // Literatura și artă. – 1990. – 20 dec. – P. 4.

Păltănea, Paul. Costache Negri. Scrisori către C. Rosetti-Tețcanu : Extras din „Carpica” : Complexul muzeal județean Bacău / Paul Păltănea. – Vol. 17. – 1985. – P. 209-225.

****Păltănea, Paul.** Galați : Legendă și istorie / Paul Păltănea // Școala gălățeană. – 1990. – Nr 7. – P. 8.

****Păltănea, Paul.** Galațiul de altădată cu Paul Păltănea. Noi zidiri de biserici / Paul Păltănea // Galați Post. – 2001. – 16-22 febr. – P. 8.

Păltănea, Paul : interviu / consemnare: Toader Buculei // Clio încarcerată : Mărturii și opinii privind destinul istoriografiei românești în epoca totalitarismului comunist. – Brăila : Libertatea, 2000. – P. 236-244 : fot.

****Păltănea, Paul.** Kogălniceanu : corespondență inedită : documente / Paul Păltănea // Cronica. – 1967. – Nr 44 (91). – P. 9.

Păltănea, Paul. O genealogie a domnitorilor români din secolele XV și XVI în „Theatrum genealogicum” (Magdeburg, 1598) / Paul Păltănea – Iași : [S. n.], 1988. – P. 111-122. – Extras din „Izvoare străine pentru istoria românilor (România în istoria universală, III-3).

****Păltănea, Paul.** Statuile orașului / Paul Păltănea // Acțiunea. – 1993. – 15 apr. – P. 1-2.

****Păltănea, Paul.** V. A. Urechia epistolary / Paul Păltănea // Porto-Franco. – 1990. – Nr 3. – P. 15.

****Cioroiu, Ion.** Amintiri despre Paul Păltănea / Ion Cioroiu. – Brăila : Editura „Sfântul Ierarh Nicolae”, 2016. – 20 p. : il.

****Ardeleanu, Constantin.** Paul Păltănea : In memoriam / Constantin Ardeleanu // Domi-

nus. – 2008. – Nr 97. – P. 15.

****Căldărar, Cristian Dragoș.** Paul Păltănea : [personalități gălățene] / Cristian Dragoș Căldărar // Școala gălățeană. – 2016. – Nr 231. – P. 7.

Cilincă, Victor. Istorical-matrice Paul Păltănea : „Patriarhul culturii gălățene” / Victor Cilincă // Viața liberă. – 2018. – 25 ian. – P. 8.

Ciobotaru, Ticu. In memoriam Paul Păltănea // România liberă. – 2008. – 9 febr. – Partea 1. ; [Resursă electronică]. – URL: <http://www.romanioliberal.ro/a117526/in-memoriu-paul-paltanea.html>.

****Făgurel, Veluța.** Simpozion comemorativ : Istorical și omul Paul Păltănea : 25 ianuarie 2022 – 14 ani de la plecarea dintre noi a istoricului Paul Păltănea : comemorări / Veluța Făgurel // Armonii de toamnă. – 2022. – Nr 19. – P. 46-47.

****Ionițoiu, Cicerone.** Păltănea, Paul I. : fișă biobibliografică / Cicerone Ionițoiu // Victimele terorii comuniste. [Vol. 8]. – [S. l. : S. n.], 2006. – P. 106-107 : fot.

****Necula, Ionel.** Paul Păltănea, un depozitar de istorie genuine / Ionel Necula // Ultimul epistoler. – Râmnicu Sărat : Rafet, 2011. – P. 98-117.

Predescu, D. C. Gălățeni care au uimit lumea-Paul Păltănea / D. C. Predescu // Viața liberă. – 2013. – 3 ian. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.viata-libera.ro/diaspora/37735-viata-libera-galati-galateni-care-au-uimit-lumea-paul-paltanea>.

****Ribinciuc, Angela.** Paul Păltănea-academician : Recunoaștere / Angela Ribinciuc // Viața liberă. – 2007. – 28-29 iul. – P. 5.

Spinei, Victor. Păltănea Paul // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 4: (O-R) / coord.: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : [S. n.], 2021. – P. 114.

Elena Harconița

**Iurii GORȘCOV
1944-2022**

Dansator, coregraf, pedagog, Maestru în artă, Artist al poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

Este considerat patriarhul coregrafiei naționale moldovenești.

S-a născut la 27 iunie 1944 în s. Prosvet, reg. Kurgan (URSS). A decedat la 29 martie 2022 la Chișinău.

A început studiile (în 1951) la Școala nr. 15 din Chișinău, tot atunci înscriindu-se la cercul de dans de la Palatul pionierilor. A continuat să învețe la secția de coregrafie (1956-1962) a Școlii Profesionale de Muzică și Coregrafie din Chișinău (astăzi, Centrul de Excelență în Educație Artistică „Șt. Neaga”). La examenele de absolvire a dansat în variațiile „Pas de deux” din baletul „Flacăra Parisului”, în dansul „Lezghinca în trei” și „Pas de trois” din baletul „Lacul lebedelor”.

După absolvirea școlii profesionale (1962), a fost acceptat în Ansamblul de Stat de Dansuri Populare „Joc” (director V. Curbet), unde mai târziu a devenit solist al trupei.

În anul 1964 a fost înrolat în armată, satisfăcând serviciul militar în ansamblul de cântece și dansuri al districtului militar Odesa.

În aceeași perioadă frecvențează lecții de dans la Teatrul de Operă și Balet din Odesa.

În Ansamblul „Joc” a activat până în anul 1983, colaborând cu I. Furnică, S. Mocanu, P. Andreicenco, N. Taracănov și alte personalități ale timpului. A fost unul dintre primii executanți ai dublei revolute cu picioare drepte. În anii 1970 a interpretat dansurile „Moldoveneasca”, „Bătuta”, „Călușarii”, „Hora fetelor”, Mărunțica” ș.a. A colaborat cu coregraful Gh. Baciuc din București, de la care a înșușit mișcări de dans, o manieră de interpretare cu caracter. În calitate de coregraf, a montat 22 de suite de dans pentru Ansamblul „Joc”. În timpul carierei sale de dansator a avut turnee în 71 de țări.

Din 1985 până în 2018, împreună cu soția (și ea coregrafă), a fost conducător al Ansamblului de Dans „Moldoveneasca”.

În 1988 a contribuit la deschiderea Catedrei de coregrafie în cadrul Institutului de Stat al Artelor (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), pentru a pregăti coregrafi și pedagogi.

După încheierea carierei de dansator, din 1966 își începe activitatea la Secția de coregrafie a Școlii de Muzică și Coregrafie „Șt. Neaga” din Chișinău. Între anii 1983-1991 a fost șef al Secției de coregrafie, apoi a devenit director coregrafie. A fost titular al cursurilor „Dans popular” și „Dans popular scenic”.

Din 1991 este director al nou-formatului Liceu Internat Republican de Core-

grafie. În anul 2002 acesta a fost reorganizat în Colegiul Republican de Coregrafie, apoi în Colegiul Național de Coregrafie (2003), iar Iurii Gorșcov a rămas directorul acestuia (în perioada 2001-2016). Discipolii săi activează astăzi la Teatrul Național de Operă și Balet „M. Bieșu”, în cadrul Baletului Național „Joc” și în alte colective din întreaga lume. A pregătit sute de laureați la diverse concursuri internaționale de balet din New York, Lausanne, Viena, Berlin, Budapesta, Praga, Roma, Milano, Sofia, Istanbul, Permi, Moscova, Kiev, Odesa, Harkov, Constanța, Ploiești ș.a.

Este autorul unor lucrări științifice dedicate coregrafiei.

A fost membru al juriului la concursuri internaționale de dans la Viena, Budapesta, Odesa, Kiev, Constanța, Lvov, Milano, Harkov. A îndeplinit funcția de vicepreședinte al Asociației Coregrafilor din cadrul Uniunii Muzicienilor din Moldova, a fost președinte al sindicatului de ramură (1983-1985).

Pentru merite deosebite în dezvoltarea coregrafiei naționale, i-au fost conferite titlurile: Artist emerit al RSS Moldovenești (1982), Artist al poporului (2009), este distins cu Ordinul „Gloria Muncii” (2011), cu „Ordinul Republicii” (2018).

Bibliografie selectivă:

Colegiul Național de Coregrafie din Republica Moldova / alcăt.: Antip Țarălungă, Iurie Gorșcov ; red.: Natalia Grădinaru, Tatiana Zaicovschi ; Colegiul Național de Coregrafie. –

Chișinău : [S. n.], 2013. – 224 p.

Gorșcov, Iurie. Modalități de interpretare a rotirilor și rotațiilor în aer : Elaborare metodică pentru elevi, studenți, pedagogi ai catedrelor de coregrafie și artiștilor de balet / Iurie Gorșcov, Eugen Gîrneț ; Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Catedra coregrafie. – Chișinău : AMTAR, 2011. – 40 p.

***Fedco, Alexandr Serghei.** Unde joacă moldovenii... = Твои танцы, Молдова : [cu referire la Iurie Gorșcov] / Э. А. Королева. – Chișinău : Timpul, 1989. – 159 p. : fot.

Țarălungă, Antip. Iurie Gorșcov : Visuri și realizări / Antip Țarălungă. – Chișinău : Grafema Libris, 2021. – 166 p. : fot.

File de istorie a Baletului din Republica Moldova : [cu referire la Iurie Gorșcov] // Ballet Magazine. – 2020. – 5 iul. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://balletmagazine.ro/scolide-balet/file-de-istorie-a-baletului-din-republica-moldova/>.

***Iurie Gorșcov. Artist Emerit din RSSM, dansator, solist al ansamblului „Joc”** // Literatura și arta Moldovei : encicl. în 2-ă vol. – Chișinău, 1985. – Vol. 1. – P. 156.

Pârlea-Conovali, Veronica. Colegiul Național de Coregrafie, rampă de lansare spre marile scene ale lumii : [despre directorul Colegiului Național de Coregrafie Iurie Gorșcov, Artist emerit, Artist al poporului – 70 de ani de la naștere] / Veronica Pârlea-Conovali // Făclia. – 2015. – 24 apr. – P. 4.

Жизнь как большое путешествие : Хореограф Юрий Горшков-об искусстве и педагогике // Аргументы и факты в Молдове. – 2014. – 7 apr. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://aif.md/zhizn-kak-bolshoe-puteshestvie-xoreograf-yurij-gorshkov-ob-iskusstve-i-pedagogike/>.

«Под одним небом» : [film documentar despre istoria familiei lui Iurie Gorșcov] / автор: А. Трифонова ; режиссёр: А. Игнатенко ; Compañia Teleradio-Moldova – Кишинев : Teleradio-Moldova, 2013. – Video (21 min 14 s). – URL: https://www.youtube.com/watch?v=ALpMJsPksTA&ab_channel=%D0%92%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%A5%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B0 (accesat: 26.07.2023).

Тимотина, Марина. Юрий Горшков – прыжок в вечность / Марина Тимотина // Молдавские ведомости. – 2022. – 1 апр. – P. 1.

Elena Harconița

Iulie

2024

Ștefan cel Mare (1991, șamotă)

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sâ	Du
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

90 de ani de la nașterea lui **Petre Zaharia**, fluietar, naist, taragotist, cavalist, clarinetist, artizan de instrumente muzicale populare, Artist emerit, Meșter al poporului (1 iul. 1934 – 11dec. 1989). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 207-208; 2014, p. 231.*

160 de ani de la nașterea lui **Iosif Blaga**, preot român, pedagog, estetician, publicist, deputat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, senator în primul Parlament al României întregite (1 iul. 1864 – 2 iun. 1937).

70 de ani de la nașterea **Mariiei Mardare-Fusu**, pictoriță, artistă-decoratoare (2 iul. 1954). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 214-215; 2014, p. 232; 2019, p. 212-213.*

100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Strezev**, dirijor de cor, profesor universitar, Maestru emerit al artei (3 iul. 1924 – 14 mar. 1994). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 233.*

95 de ani de la nașterea lui **Andrei Hâncu**, doctor în filologie, savant etnolog (3 iul. 1929 – 20 iun. 2020). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 163-166; CN 2004, p. 215-216; 2019, p. 213-214.*

80 de ani de la nașterea lui **Grigore Cemârtan**, biolog, muzeograf, doctor în biologie, Lucrător emerit al culturii (3 iul. 1944 – 26 febr. 2004). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 233-234.*

110 ani de la nașterea lui **Florin Ciorăscu**, fizician și inginer român, membru corespondent al Academiei Române (3 iul. 1914 – 4 mar. 1977).

110 ani de la nașterea **Ceciliei Storck-Botez**, pictoriță și ceramistă română, asistenta lui Mircea Eliade (4 iul. 1914 – 30 noiem. 1994).

100 de ani de la nașterea lui **Constantin Bobeică**, pedagog și publicist, promotor al idealurilor naționale, victimă a Gulagului (5 iul. 1924 – 21 mai 2013). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 236-237.*

120 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Verderevski**, specia-

list în domeniul fitopatologiei, protecției plantelor, imunologiei și virusologiei, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (7 iul. 1904 – 30 oct. 1974). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 218-219.*

85 de ani de la nașterea lui **Pavel Parasca**, istoric, doctor habilitat în istorie, profesor universitar (8 iul. 1939). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 182.*

130 de ani de la nașterea lui **Piotr Kapița**, fizician rus, doctor în științe fizico-matematice, cercetător, membru al Societății Regale din Londra, laureat al Premiului Nobel, originar din Basarabia (8 iul. 1894 – 8 apr. 1984). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 182-184.*

200 de ani de la nașterea lui **Eugen Boudin**, pictor, peisagist francez (12 iul. 1824 – 8 aug. 1898).

120 de ani de la nașterea lui **Pablo Neruda**, poet și om politic chilian, scriitor, diplomat, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (12 iul. 1904 – 23 sept. 1973). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 219-221.*

90 de ani de la nașterea lui **Vasile Pavel**, lingvist, doctor habilitat în filologie, profesor universitar (14 iul. 1934). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 243-244; 2019, p. 217-218.*

70 de ani de la nașterea **Licăi Melnic-Zalakeviciene**, traducătoare, profesoară, membră-fondatoare a Societății Culturale Române „Dacia” din Lituania, stabilită în Lituania, apoi în Finlanda (14 iul. 1954).

80 de ani de la nașterea lui **Alexandru Movila (Moghila)**, dirijor de cor, Maestru în artă (15 iul. 1944 – 4 iul. 2009).

75 de ani de la nașterea **Ninei Ermurachi**, interpretă de muzică populară, Maestru în artă (15 iul. 1949 – 20 oct. 2016). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 187; 2019, p. 218.*

70 de ani de la nașterea lui **Marius Andruh**, chimist român, doctor în chimie, profe-

sor universitar, membru titular al Academiei Române (15 iul. 1954).

90 de ani de la nașterea lui **Victor Crăciun**, scriitor, critic și istoric literar, profesor, bibliolog și arhivist român, originar din Basarabia (16 iul. 1934 – 30 aug. 2018). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 223-224.*

90 de ani de la nașterea lui **Mihail Raevschi**, medic, doctor în medicină, conferențiar universitar, cercetător științific (16 iul. 1934).

160 de ani de la fondarea **Universității din București** (16 iul. 1864). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 235.*

110 ani de la nașterea lui **Mihai Țanțu**, parașutist, fondator al trupelor de comandă românești, originar din Basarabia (16 iul. 1914 – 30 ian. 1937).

170 de ani de la apariția, la Chișinău, a publicației periodice „**Bessarabskie oblastnye vedomosti**” (17 iul. 1854 – 1 dec. 1873). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 224.*

130 de ani de la nașterea lui **Petre Procopovici**, doctor în teologie, profesor, preot (17 iul. 1894 – 26 dec. 1958).

90 de ani de la nașterea lui **Petru Ganenco**, istoric, bibliolog, manager (18 iul. 1934 – 16 noiem. 1999). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 167-169; CN 2004, p. 225-226; 2014, p. 245-246.*

70 de ani de la nașterea **Lidiei Codreanca**, scriitoare, doctor în filologie, conferențiar universitar, cercetător științific (18 iul. 1954). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 226-227; 2014, p. 246-248.*

70 de ani de la nașterea biologului **Liubovi (Liuba) Corețchi**, doctor habilitat în biologie, cercetător științific în imunogenetică, inventatoare (18 iul. 1954).

60 de ani de la nașterea lui **Sandu Vasilache**, actor și regizor de teatru și film, scenarist, pedagog, Artist al poporului (18 iul. 1964). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 248.*

100 de ani de la nașterea lui **Ioan Anton**, inginer inventator,

doctor în științe tehnice, profesor universitar, membru titular al Academiei Române, membru al Academiei Europene de Științe și Arte (18 iul. 1924 – 12 apr. 2011).

70 de ani de la nașterea lui **Liviu Dănceanu**, compozitor, dirijor, publicist și profesor român (18 iul. 1954 – 26 oct. 2017).

720 de ani de la nașterea lui **Francesco Petrarca**, poet și umanist italian (20 iul. 1304 – 18/19 iul. 1374). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 229-230.*

120 de ani de la nașterea **Emiliei Saulea**, geolog, prima femeie paleontolog din România, membru de onoare al Academiei Române (21 iul. 1904 – 1 apr. 1998).

50 de ani de la nașterea **Getei Burlacu**, interpretă de jazz, pop, folk și muzică ușoară, Artistă emerită (22 iul. 1974).

130 de ani de la nașterea lui **Andrei Oțetea**, istoric român, doctor în științe, profesor universitar, redactor, memorialist, membru titular al Academiei Române (24 iul. 1894 – 21 mar. 1977). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 191.*

120 de ani de la nașterea lui **George Onciul**, dirijor, compozitor și muzicolog (24 iul. 1904 – 21 apr. 1981).

110 ani de la nașterea lui **Paulin Lecca**, arhimandrit, călugăr, cărturar, scriitor și misionar al Bisericii Ortodoxe Române, originar din Basarabia (24 iul. 1914 – 1 febr. 1996).

70 de ani de la nașterea lui **Vitalie Nastas**, inginer, doctor în științe tehnice, conferențiar universitar, cercetător științific, inventator (25 iul. 1954).

160 de ani de la nașterea lui **Ioan Bogdan**, filolog și istoric român, cercetător științific, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (25 iul. 1864 – 1 iun. 1919). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 131-133; CN 2014, p. 252.*

95 de ani de la nașterea lui **Petre Baracci**, actor de teatru și film, pedagog și regizor (25 iul. 1929 – 22 iul. 2010). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 177-179; CN 2004, p. 232-234; 2014, p. 251-252.*

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Țăranu**, inginer român, doctor în științe tehnice, profesor universitar, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România (25 iul. 1944).

130 de ani de la nașterea lui **Egizio Massini**, dirijor român de origine italiană, unul din fondatorii Operei Române din București (26 iul. 1894 – 18 febr. 1966). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 233.*

170 de ani de la nașterea lui **Victor Babeș**, bacteriolog și morfopatolog român, fondator al școlii române de microbiologie, membru al Academiei Române (28 iul. 1854 – 19 oct. 1926). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 234-235.*

135 de ani de la nașterea **Eugeniei Crușevan**, prima femeie avocat din Basarabia (29 iul. 1889 – 11 mar. 1976). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 192; 2014, p. 254-255.*

60 de ani de la nașterea **Angelei Cărauș**, actriță de teatru, pedagog, Artistă emerită (29 iul. 1964).

30 de ani de la adoptarea **Constituției Republicii Mol-**

dova, Legea supremă a societății și a statului (29 iul. 1994).

85 de ani de la nașterea lui **Vladimir Arnautov**, matematician, specialist în geometrie discretă și cristalografie matematică, doctor habilitat, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (30 iul. 1939). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 192.*

85 de ani de la nașterea **Aniei Ștefărtă**, botanistă, doctor habilitat în biologie, cercetător științific principal, Om emerit în știință (30 iul. 1939).

130 de ani de la nașterea lui **Alexandru O. Teodoreanu (Păstorel)**, scriitor și publicist român, epigramist și autor de piese umoristice, fratele mai mare al scriitorului Ionel Teodoreanu (30 iul. 1894 – 15 mar. 1964). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 237-238.*

75 de ani de la nașterea lui **Ion Bostan**, inginer, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar, Inventator emerit, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii” (31 iul. 1949). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 183-185; CN 2009, p. 193-194; 2014, p. 255.*

75 de ani de la nașterea lui **Valeriu Muravschi**, economist, om de afaceri, politician, prim-ministru al Republicii Moldova (31 iul. 1949 – 8 apr. 2020). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 194-196.*

150 de ani de la nașterea lui **Ilie Ionescu Sibianu**, pianist, compozitor și profesor de pian, director al Conservatorului din Iași (31 iul. 1874 – 1934).

Marius ANDRUH
1954

Chimist român, doctor în chimie, profesor universitar, membru titular al Academiei Române.

S-a născut la 15 iulie 1954 în Smeeni, jud. Buzău, România.

A urmat cursurile școlii generale în satul natal. În anul 1973 a absolvit Liceul „B. P. Hasdeu” din Buzău ca șef de promoție. În perioada studiilor liceale a participat la olimpiadele de chimie (ocupând premiul I la etapa națională și premiul III la Olimpiadă Internațională de Chimie). Între anii 1973-1978 și-a făcut studiile la Facultatea de Chimie a Universității din București, secția chimie anorganică. În 1988 a obținut titlul de doctor în chimie. A urmat specializări postdoctorale la Paris (1991) și la Göttingen (bursier al Fundației „Alexander von Humboldt”, 1992-1993).

Activitatea profesională și-a început-o după absolvirea facultății (1978) în zona de producție și cercetare. A efectuat un stagiu de trei ani la IPRS-Băneasa (1979-1982), iar următorii doi ani la Institutul de Chimie Fizică din București (1982-1984). Din 1984 este cadru didactic la Ca-

tedra de chimie anorganică a Facultății de Chimie, Universitatea din București, apoi profesor titular (din 1996) și director al Departamentului de Chimie Anorganică al Facultății de Chimie de la Universitatea din București (2003-2019). Din 2021 este directorul Institutului de Chimie Organică și Supramoleculară „C. D. Nenițescu” al Academiei Române. Din 2022 – vicepreședinte al Academiei Române și președinte al Secției de științe chimice (din 2009). A fost și profesor asociat la Universitatea Québec (1994-1996).

Marius Andruh a colaborat cu universități din Europa și America de Sud în calitate de profesor invitat: cu Universitatea din Bordeaux și Institut Universitaire de France (1998), cu Universitatea din Göttingen (2001), cu Universitatea din Brno (2001), cu Universitatea din Angers (2003, 2004, 2009), cu Universitatea „Pierre et Marie Curie” din Paris (2005), cu Universitatea din Jena (2006), cu Universitatea din Manchester (2006), cu Universitatea „P. Sabatier”, Toulouse (2007), Universitatea „L. Pasteur” din Strasbourg (2007, 2009), cu Universitatea din Valencia (2010), cu Universidad Federal Fluminense Niterói/Rio de Janeiro, (2012, 2013, 2014), cu Universitatea din Bordeaux (Centre de Recherche „P. Pascal”, 2014). În prezent, este președinte al Comisiei Centrale a Olimpiadei Naționale de Chimie și coordonator al lotului olimpic.

Este coautor al unor manuale de chimie pentru gimnaziu și liceu: „Chimie” pentru clasa a VII-a, a VIII-a, a IX-a

și clasa a XII-a (în trei variante) și „Probleme de chimie” pentru clasele a IX-a și a X-a.

A desfășurat și o amplă activitate de cercetare științifică, ce a dus la dezvoltarea chimiei combinațiilor complexe polinucleare, cu realizări în următoarele direcții: arhitecturi supramoleculare în chimia coordinativă și inginerie cristalină; magnetism molecular; combinații complexe heteropolinucleare 3d-4f; sisteme moleculare și supramoleculare cu trei purtători de spin diferiți; materiale moleculare luminescente ș.a. De asemenea, a elaborat strategii originale pentru obținerea polimerilor de coordonare prin utilizarea de nodurioligo-nucleare homo- și heterometalice; a adus contribuții în chimia metalosupramoleculară; a utilizat, pentru prima dată, complexii heteroleptici bis-oxalato ai cromului (III) ca metaloliganzi pentru obținerea de sisteme heterometalice cu punți oxalato ș.a.

Laboratorul pe care îl conduce a făcut parte dintr-o rețea de excelență a Uniunii Europene (Proiect MAGMANet, 2005-2009), care a adunat cele mai prestigioase premii din Europa în domeniul magnetismului molecular. Proiectul MAGMANet s-a finalizat cu înființarea Institutului European de Magnetism Molecular, Marius Andruh fiind membru în Board of Directors (2008-2013).

A prezentat peste 120 de conferințe la foruri științifice internaționale la Universitățile din Göttingen, Bielefeld, Münster, Montréal, Berlin, Bremen, Magdeburg, Bordeaux, Brno, Praga, Pittsburg, Valencia,

Tenerife, Granada, Kazan, Strasbourg, Paris-Sud, Angers, Jena, Toulouse, Chişinău, Manchester, Heidelberg, Freiburg, Mainz, Lyon, Karlsruhe, Keimyung (Coreea de Sud), Sendai (Japonia), Florența, Niterói, São Paulo, Rio de Janeiro, Cracovia, Braunschweig, Leipzig, Novosibirsk, Beijing, Tianjin, Kiev, Cagliari, Varşovia, Bangalore, Rennes, Montevideo.

Rezultatele cercetărilor sale sunt publicate în peste 300 de articole și cinci capitole de carte. Este coautor a trei cărți apărute la Editura Academiei Române: „Combinatii complexe polinucleare și aplicațiile lor” (1986), „Chimia metalelor” (1990), „Forma moleculelor anorganice. O introducere în stereochemia anorganică” (1998). Peste 25 din articolele sale au figurat în topul celor mai citate/accesate ale unor prestigioase jurnale internaționale: „Chemical Communications”, „Chemistry – A European Journal”, „Inorganic Chemistry”, „Dalton Transactions”, „Crystal Growth & Design”, „European Journal of Inorganic Chemistry”, „Coordination Chemistry Reviews”, „New Journal of Chemistry”, „Inorganica Chimica Acta” ș.a. Este membru sau ocupă poziții de conducere în diverse asociații profesionale, naționale și internaționale, în comitete editoriale: membru al Academia Europaea (2004); membru corespondent al Academiei Europene de Științe, Arte și Litere, Paris (2004); membru al European Academy of Sciences (2010). Este membru într-un șir de comitete științifice: al Euro-

pean Conference on Molecular Magnetism (Tomar, 2006, Wrocław, 2009; Paris, 2011; Karlsruhe, 2013; Zaragoza, 2015, Florența, 2019; Rennes, 2022); al International Conference on Molecular Magnetism (Florența, 2008); al Winter School on Coordination Chemistry, Karpacz, Polonia (2008, 2010, 2012, 2014, 2016); al European Materials Research Society – Symposium „Design, characterization and modelling of molecule-based magnetic materials” (Strasbourg, 2006) ș.a. Membru în comitetul științific din cadrul Agenției Naționale de Cercetare, Franța (2007-2010, 2015); membru în Consiliul Național al Societății de Chimie din România și al Societății Germane de Chimie; membru de onoare al Societății Române de Știința Materialelor și Creștere a Cristalelor; Chairman al celei de a 6-a Conferințe Europene de Magnetism Molecular, București (2017).

Face parte din colegiul de redacție al publicațiilor: „Journal of Coordination Chemistry”, „Magnetochemistry”, „Chemistry Select”, „Inorganica Chimica Acta”, „Inorganics”, „Chemistry Journal of Moldova”, este redactor-șef al „Revue Roumaine de Chimie” ș.a.

Deține titlul onorific de doctor honoris causa al mai multor universități: al Universității de Vest din Timișoara (2013), al Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca (2015), al Universității din Angers, Franța (2018), al Universității de Stat din Moldova (2019); al Universității Politehnice din București (2019).

Membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (2018). Membru corespondent, din 2001, al Academiei Române, iar din 2009 membru titular al acesteia.

În semn de înaltă apreciere și recunoștință pentru întreaga sa activitate, i s-a decernat titlul de Cetățean de onoare al municipiului Buzău, România (2018) și Profesor emerit (2019).

Este menționat cu diplome și premii: „Gauss Professorship”, Akademie der Wissenschaften zu Göttingen (2006); Diploma Conferinței „Nenitzescu-Criegee”, al Societății Germane de Chimie (2009); Diploma de onoare și Medalia „Gh. Spacu” a Societății de Chimie din România (2009); Premiul „M. Brezeanu” al Filialei române a Societății Americane de Chimie (2014) ș.a. Decorat cu Ordinul Național „Pentru Merit” în rang de Cavaler (2008), Medalia „C. I. Istrati” a Societății de Chimie din România (2018).

Bibliografie selectivă:

****Andruh, Marius.** Chimie : manual pentru clasa a XII-a, C2 : filiera tehnologică – tehnician chimist de laborator, tehnician în industria materialelor de construcții, tehnician în chimie industrială, tehnician în industria sticlei și ceramicii / Marius Andruh, Ion Baci, Daniela Bogdan. – București : Mistral Info Media, 2007. – 128 p.

****Andruh, Marius.** Chimie : manual pentru clasa a XII-a, C3 : filiera vocațională – profil militar MAPN, specializarea matematică-informatică : filiera tehnologică – profil tehnic, profil resurse naturale și protecția me-

diului / Marius Andruh, Ion Baci, Daniela Bogdan. – București : Mistral Info Media, 2007. – 96 p.

****Andruh, Marius.** Chimie : manual pentru clasa a XII-a, filiera teoretică, profil real, C1 : matematică-informatică, științe ale naturii / Marius Andruh, Ion Baci, Daniela Bogdan. – București : Mistral Info Media, 2007. – 128 p.

****Andruh, Marius.** Chimie : manual pentru clasa a 9-a / Marius Andruh, Liana Avram, Daniela Bogdan. – București : ALL Educational, 2004. – 96 p.

Andruh, Marius. Forma moleculelor anorganice : O introducere în stereochemia anorganică / Marius Andruh, Costinel I. Lepădatu. – București : Editura Academiei Române, 1998. – 390 p.

****Andruh, Marius.** Chimie generală și anorganică : specializarea Chimie : [forma de învățământ ID – semestrul I] / Marius Andruh, Ionel Haiduc, Veronica Pop. – București : Politehnica Press, 2010. – 222 p.

****Andruh, Marius.** Kémia : C1 : tankönyv a XII. osztály számára : elméleti vonal, reál tagozat : matematika-informatika ; természettudományok / Marius Andruh, Ion Baci, Daniela Bogdan. – București : Mistral Info Media, 2007. – 128 p.

****Andruh, Marius.** Originalitatea cercetătorului : discurs rostit la 14 martie 2014 în ședință publică = The Originality of the Researcher / academician Marius Andruh ; cu răspunsul academicianului Ionel Haiduc. – București : Editura Academiei Române, 2014. – 32 p.

****Brezeanu, Maria.** Combinații complexe polinucleare și aplicațiile lor / Maria Brezeanu, Luminița Patron, Marius Andruh. – București : Editura Academiei Române, 1986. – 223 p.

Chimia metalelor / Maria Brezeanu, Marius Andruh, Elena Cristurean [et al.]. – București : Editura Academiei Române, 1990. – 407 p.

[Cu(2,2'-bipy)(NCS)₂], the

missing term in the isostructural [Cu(AA)(NCS)₂] series (AA = aromatic diamines) / Augustin M. Madalan, Victor Kravtsov, Marius Andruh [et al.] // Revue Roumaine de Chimie. – 2002. – Vol. 47. – P. 917-921.

Mononuclear and one-dimensional polynuclear Cu(II) complexes with two different chelatic ligands. Syntheses, structural and spectral characterization of [Cu(acac)(phen)(H₂O)](ClO₄) and [Cu(acac)(bipy)(ClO₄)] / Augustin M. Madalan, Ruiz-Perez, Marius Andruh [et al.] // Revue Roumaine de Chimie. – 2005. – Vol. 50. – P. 11-17.

Trinuclear cobalt (II) and binuclear iron(III) complexes with unsymmetrical tetradentate schiff-base ligands derived from 3-formylsalicylic acid: Synthesis, magnetic, spectroscopic and mössbauer investigations / Marius Andruh, Floriana Tuna, Luminița A. Patron [et al.] // Revue Roumaine de Chimie. – 2000. – Vol. 45. – P. 795-800.

Rusu, Dorina N. Andruh Marius // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – Ed. a 3-a, rev. și adăugită – București : Editura Enciclopedică, 2003. – P. 43.

Maria S. Ciobanu

Victor CRĂCIUN
1934-2018

Scriitor, critic și istoric literar, profesor, bibliolog și arhivist român, originar din Basarabia.

S-a născut la 16 iulie 1934 la Durlăști, suburbie a Chișinăului. A decedat la 30 august 2018 la București, România.

La anunțarea ocupării Basarabiei de către bolșevici, familia s-a refugiat la bunicii din partea tatălui, în localitatea Cuza-Vodă (Pechea), jud. Covurlui (astăzi Galați), România.

În septembrie 1941, după eliberarea Basarabiei de Armata Română, părinții, ca funcționari de stat, au fost obligați să se reîntoarcă la serviciile pe care le avuseseră la Durlăști. Victor și frațele său Boris s-au stabilit la Arad, cu sprijinul unchiului, Ionel Crăciun. Aici a urmat școala primară (1941-1945) și Liceul „Moise Nicoară” din Arad (1945-1948). Ulterior a continuat studiile la Școala Pedagogică (Normală) din aceeași localitate (1948-1950), iar în anii 1950-1952 la Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași.

Între anii 1952-1956 își face studiile la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, unde

i-a avut profesori pe reputații Al. Dima, C. Ciopraga, D. Simonescu ș.a. Și-a luat licența de profesor la specialitatea „Limba română”. În 1973 a susținut teza de doctor în științe filologice la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” din București, cu tema „Scriitorul și microfonul: o istorie a literaturii române la microfon”.

Activitatea profesională, încă în anii de studii, a început-o în calitate de bibliotecar (1953-1956). După absolvirea facultății, se lansează în activitate didactică la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași în calitate de asistent, lector, conferențiar (1956-1965) și, din 1959, și la Institutul Pedagogic din Bacău (azi, Colegiul Național Pedagogic „Ștefan cel Mare”). A activat și ca profesor la Școala Populară de Artă din București (1965).

Între anii 1965-1969 a fost redactor, șef de secție, secretar general la Redacția culturală a Radiodifuziunii Române. În 1969 a fost suspendat din funcție din cauza atitudinii politice (comentarea nefavorabilă a discursului lui N. Ceaușescu, ținut la 1 decembrie 1968, la Alba Iulia) și trecut apoi ca șef al Oficiului de presă și tipărituri al Radioteleviziunii Române.

Din 1972 a fost redactor-șef adjunct, director de programe la Televiziunea Română, organizator al programării moderne și creator al unor grile, care au occidentalizat programele Televiziunii Române.

După cutremurul din 10 martie 1977 a fost destituit din funcție, pe motiv că ar fi avut, în urma tragicului

eveniment, legături cu străinătatea, în special cu postul Radio Europa Liberă. În perioada 1977-1983 a fost redactor la Radiodifuziune, Sectorul teatrul radiofonic, apoi la Redacția culturală, ulterior la Sectorul cultural.

În 1991 devine director al Editurii pentru Turism. La 1 august 1991 este numit subsecretar și secretar de stat la Ministerul Afacerilor Externe pentru relațiile cu Republica Moldova, până la desființarea acestui sector.

A înființat Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni (1989), care a avut drept scop valorificarea plenară și aducerea în actualitate a marilor evenimente care au marcat destinul românilor, între care uniunile românilor ocupau un loc central. Sub egida Ligii, s-a desfășurat omagierea unor mari evenimente istorice: prima sărbătorire comună a Unirii Basarabiei cu Țara (24-27 martie 1990), primul Pod de flori de la Prut (6 mai 1990), Podul de conștiință „M. Eminescu” (15 iunie 1990) și Podul de verb românesc (de Ziua Limbii Române, Chișinău, 28-31 august 1990). A organizat comemorarea marilor personalități românești, prin simpozioane științifice, tipărituri, busturi sau plăci memoriale: a lui M. Eminescu (la Cernăuți, Chișinău, Slobozia Mare și Durlăști, Budapesta, Viena, Costei și Uzdin, Odesa, Tirana ș.a.); a lui A. Mateevici (la Zaim); a lui Ștefan cel Mare (la Cobâlea); a lui G. Coșbuc (Voievodina, Serbia); a lui Petru Movilă (la Kiev), a scriitorilor

M. Sadoveanu, N. Stănescu, L. Blaga, M. Kogălniceanu, O. Goga, G. Coșbuc, M. Preda pe Aleea Clasicilor (din Chișinău), a lui C. Brâncuși (la Chișinău); instalarea Statuiei Lupoacei (la Chișinău); a Troiței eroilor români căzuți la Smârdan (Bulgaria). A mai participat la sărbătorirea celor 1900 de ani de la războiul daco-roman (la Benevento, Roma și Ancona din Italia, Chișinău, Vidin și în alte localități din țară) ș.a.

În calitatea sa de secretar executiv al Congresului Spiritualității Românești, a avut un rol important în organizarea anuală a întrunirilor de la Băile Herculane, de la Alba Iulia. A desfășurat o largă activitate de promovare și susținere a valorilor românești în diasporă și în Republica Moldova. A mers aproape în toate comunitățile românești, donându-le cărți, plăci memoriale, tablouri, medalii și ordine.

A adus contribuții importante în sfera eminescologiei prin pelerinaje de documentare pe urmele marelui poet. Acestea i-au permis să reia firul investigațiilor documentare de unde s-au întrerupt studiile călinesciene, editând corpusul operei lui M. Eminescu.

Este autor a peste 150 de cărți de proză, teatru, scenarii cinematografice, monografii, albume, ediții, antologii etc., printre care: „Efigia literară a lui Mihai Eminescu” (1971), „Mihai Eminescu – un veac de nemurire” (vol. I, 1990; vol. II, 1991), „Eminescu regăsit” (1998), „Capodopere” (2000), „Eminescu – icoana

stelei” (2000), romanul documentar „Eminescu și Veronica Micle” (2000), „Eminescu, Ștefan cel Mare, Putna” (2004) ș.a.

Lui Victor Crăciun i s-au acordat numeroase premii, medalii și titluri onorifice. Este Cetățean de onoare al localității Băile Herculane și al orașului Craiova.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 223-224.

Bibliografie selectivă:

Crăciun, Victor. Confesiuni sonore : O istorie a literaturii române / Victor Crăciun. – Galați : Cartea Românească, 1980. – 326 p.

Eminescu – peste nemărginirea timpului : Propagarea operei în 64 de limbi și literaturi / coord.: Mihai Cimpoi, Cristiana Crăciun, Victor Crăciun [et al.] ; ediție concepută și prezentată de Cristiana Crăciun, Victor Crăciun ; cuvânt înainte: Virgil Cândea. – București : Litera, 2000. – 958 p.

Gânduri închinare mamei / antologie și pref.: Victor Crăciun. – București : Editura Tineretului, 1968. – 296 p.

Timp și răstimp : Prof. dr. Victor Crăciun : Între scris și acțiune culturală la 75 de ani de viață și 60 de ani de la debut / consilier ed.: Cristiana Crăciun. – [București] : Semne, 2009. – 87 p.

Crăciun, Victor. A muri în nemurire : [Grigore Vieru] / Victor Crăciun // Literatura și arta. – 2009. – 5 febr. – P. 5.

Crăciun, Victor. Eminescu în slujba Neamului / Victor Crăciun // Viața Basarabiei. – 2014. – Nr 4. – P. 7-25.

Crăciun, Victor. Nicolae Dabija – 65 de ani / Victor Crăciun. – Literatura și arta. – 2013. – 11 iul. – P. 4.

Crăciun, Victor. Podul de conștiință Grigore Vieru: [In me-

moriam] / Victor Crăciun / Literatura și arta. – 2009. – 22 oct. – P. 5.

Crăciun, Victor. Reparații necesare : [Pactul Ribentrop-Molotov] / Victor Crăciun. – Literatura și arta. – 2010. – 24 iun. – P. 2.

Crăciun, Victor. Unicul Mihai Cimpoi / Victor Crăciun // Mihai Cimpoi : Monografie bibliografică / Lidia Kulikovschi, Taisia Foiu, Vera Sârbu ; contribuții: Elena Dabija, Nadejda Mășcăuțanu ; ed. îngrijită de Mariana Harjevschi. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 20-21.

Crăciun, Victor. Ziua sinistră a românilor : [28 iunie – zi de doliu] / Victor Crăciun. – Literatura și arta. – 2015. – 15 iun. – P. 7.

Crăciun Victor // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010 / Anatol Ciocanu, Valeriu Nazar, Sergiu Nucă [et al.] ; coord.: Valeriu Nazar. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 147-148.

Soltan, Petru. O mănăstire pe roate! : [despre Victor Crăciun, 70 de ani de la naștere] / Petru Soltan // Literatura și arta. – 2004. – 15 iul. – P. 2.

Țarălungă, Ecaterina. Crăciun Victor / Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 227.

Vieru, Grigore. Un minunat fiu al vetrei românești : [despre Victor Crăciun, 70 de ani de la naștere] / Grigore Vieru // Literatura și arta. – 2004. – 15 iul. – P. 2.

Maria S. Ciobanu

Petru GANENCO
1934-1999

Istoric, bibliolog, manager, Om emerit al culturii.

S-a născut la 18 iulie 1934 în s. Nezavertailovka, rn. Slobozia. A decedat la 16 noiembrie 1999 la Chișinău.

A învățat la școala de șapte ani din satul natal, apoi la școala medie din Slobozia (1941-1951). A absolvit Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Istorie și Filologie, secția de istorie (1951-1956) (azi, Universitatea de Stat din Moldova).

Istoric de formație, s-a consacrat toată viața biblioteconomiei, în care a încercat să integreze principiile istoriei. Cariera profesională a început-o la Biblioteca de Stat a RSS Moldovenești „N. K. Krupskaja” (astăzi, Biblioteca Națională a Republicii Moldova). Aici a activat în calitate de metodist, bibliotecar principal (1956), șef al secției de completare (1960). La vârsta de 30 ani, la insistența colectivului, a devenit director al bibliotecii, funcție pe care a deținut-o din martie 1965 până în octombrie 1984. În perioada 1983-1987 este director adjunct pentru știință. A activat și în calitate de pedagog (1987-1998) la o școală medie de specialitate, apoi a fost director adjunct

și bibliograf superior la Biblioteca Științifică Centrală a Academiei de Științe a Moldovei. Din 1998 a revenit la Biblioteca Națională, în postul de bibliograf-șef al Serviciului daco-romanica. Timp de mai mulți ani (1962-1974) predă la Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie a Universității de Stat din Chișinău.

Petru Ganenco a fost un biblioteconomist și un manager merituos. Considerând că biblioteca înseamnă, în primul rând, ordine, a continuat direcția sociotehnopragmatică promovată de biblioteconomia nemțescă. În viziunea lui, calitățile fundamentale ale bibliotecarului ar fi memoria bună, acuratețea, altruismul, tenacitatea și răbdarea. A elaborat, în special pentru tânăra generație, „Harta tehnologică a locului de muncă”, a proceselor și a ciclurilor tehnologice (calea cărții, calea buletinului de cerere ș.a.). A pus în aplicare o organigramă eficientă și a inițiat un concept de constituire și de menținere a imaginii bibliotecii – prin indici statistici, prin indici de performanță – care permitea o mai bună finanțare și avea mai multe beneficii pentru bibliotecari și utilizatori.

A dezvoltat colecțiile, insistând asupra completării și valorificării publicațiilor referitoare la istoria, tradițiile, obiceiurile și personalitățile autohtone. A sprijinit constituirea școlii bibliografice naționale și elaborarea unui șir important de bibliografii fundamentale. A susținut începuturile Cenaclului literar „Miorița”, a Salonului de muzică, a Universității Populare

de Istorie a Culturii și Artei Universale al cărei rector a fost ș.a. A direcționat colegii spre cercetări științifice în domeniul biblioteconomiei, bibliografiei, istoriei cărții, susținând că biblioteconomia nu este doar o meserie, ci și o știință, a extins activitatea editorială.

A avut o contribuție substanțială la valorificarea trecutului bibliotecilor din Basarabia, fiind autorul unor studii de biblioteconomie, dar și redactând lucrări în domeniu. Este primul bibliotecar-cercetător care s-a ocupat de studierea istoriei bibliotecilor din Basarabia (după 1918). A studiat istoria scrisului, a tiparului și a cărții în spațiul nostru. Este autorul monografiei „Istoria Bibliotecii Publice din Chișinău (1830-1917)” (1966) și a două volume de „Scrieri istorice” (2001), apărute post-mortem. Revista „Magazin bibliologic” i-a publicat pe paginile sale variate materiale. A inițiat culegerea de studii științifice „Biblioteconomia și teoria bibliografiei în Moldova” (1976-1977), interzisă însă de autoritățile comuniste.

A participat cu comunicări la congrese, conferințe și simpozioane naționale și internaționale: la Primul Congres al bibliotecarilor din RSS Moldovenească (1957, Chișinău), la întruniri profesionale la Moscova (1966), la Primul congres al lucrătorilor din cultură (1966, Chișinău), la Conferința internațională a Federației Asociațiilor de Bibliotecari (1970, Moscova), la Conferința științifico-practică unională „Rolul bibliotecilor în viața socială și culturală a satului” (1978,

Chișinău), la Conferința științifico-practică „Promovarea cărții și a lecturii” (1979, Chișinău) ș.a. A colaborat la ediții enciclopedice.

Sub conducerea sa, instituția a cunoscut o ascensiune organizatorică și științifică, fiind apreciată cu multe diplome, printre care Ordinul „Prietenia Popoarelor” (1982).

Petru Ganenco fost distins cu titlul „Om emerit al culturii” (1967).

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1999”. – Chișinău, 1999. – P. 167-170 ; „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 225-226 ; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 245-246.

Bibliografie selectivă:

Ganenco, Petru. Pagini din istoria Bibliotecii naționale / Petru Ganenco. – Chișinău : [S. n.], 1997. – 16 p.

***Ganenco, Petru.** Poezia clasică moldovenească : (Indicații metodice) / Petru Ganenco, Vladimir Chiriac. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1968. – 98 p.

Ganenco, Petru. Scrieri istorice : în 2 volume / Petru Ganenco ; red. resp.: Ion Madan ; cuv. înainte de Alexe Rău. – Chișinău : Biblioteca Națională, 2001.

Vol. 1 : Istoria Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova de la 1832 pînă la 1918. – 2001. – 196 p.

Vol. 2 : Istoria bibliotecilor din Basarabia și Transnistria de la început pînă la 1918. – 2001. – 197 p.

Ганенко, Петр. История Кишиневской публичной библиотеки : 1830-1917 гг. / Петр Ганенко. – Chișinău : Картя Молдовеняскэ, 1966. – 112 p.

Ganenco, Petru. Domnitorii din a 2-a jumătate a secolului al XIV-lea și începutul biblioteconomiei românești în Moldova / Petru Ganenco // Magazin bibliologic. – 2000. – Nr 1. – P. 52-54; Nr 3/4. – P. 45-51.

Ganenco, Petru. Mitropolia Proilaviei centru bisericesc de condicere al românilor transnistrieni / Petru Ganenco // Literatura și arta. – 1998. – 13 aug. – P. 7.

Ganenco, Petru. Noi date privind istoricul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova / Petru Ganenco // Literatura și arta. – 1998. – 12 mar. – P. 6.

Ganenco, Petru. Promotor al bibliografiei naționale : [Ion Șpac] / Petru Ganenco // Moldova literară. – 1997. – 5 feb. – P. 2.

Ganenco, Petru. Provenirea numelui Patriei noastre – Moldova / Petru Ganenco. – [S. 1 : S. n.], 1999. – nenumerotată.

Ganenco, Petru. Unele considerente pe marginea Enciclopediei despre orașul Chișinău / Petru Ganenco // Curierul de seară. – 1998. – 22 ian.

Madan, Ion. Bibliologul, cercetătorul și patriotul Petru Ganenco (1934-1999) / Ion Madan. – Chișinău : Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2001. – 64 p. : fot.

Dron, Ion. Petru Ganenco : [despre Petru Ganenco, biblioteconomist, bibliograf (1934-1999)] / Ion Dron // Capitala. – 2000. – 15 iul. – P. 9.

Ganenco Petru // Muzeul Virtual. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – URL: http://moldavica.bnrn.md/biblielmoMuzeu?a=d&c=muzeu_html&d=jdirectori#13 (accesat: 14.11.2023).

Istoria Bibliotecii Naționale prin oamenii săi : Petru Ganenco sub semnul 75 // Programul Național Lectura Central : Album-slide. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=HMfXj8aHnHk&ab_ch

annel=ProgramulNa%C8%9BionalLecturaCentral (accesat: 14.11.2023).

Madan, Ion. Ganenco Petru // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : Profesori și discipoli / Ion Madan. – Chișinău, 2000. – P. 16-17.

Madan, Ion. Petru Ganenco : [In memoriam (1934-1999)] / Ion Madan // Magazin bibliologic. – 1999. – Nr 4. – P. 49-50.

Păsat, Dumitru. Nemuritor pentru cărți, biblioteci și slujitori lor / Dumitru Păsat : [despre biblioteconomistul Petru Ganenco (1934-1999)] // Literatura și arta. – 1999. – 2 dec. – P. 7.

Păsat, Dumitru. Un om al cărții : [despre Petru Ganenco, 65 de ani de la naștere] / Dumitru Păsat // Dialog : Publicație de atitudine și informare. – 1999. – 16 iul. – P. 7.

Rău, Alexe. Cuvintele și adevărul cele din urmă : [In memoriam Petru Ganenco] / Alexe Rău // Magazin bibliologic. – 2000. – Nr 1. – P. 51-52.

Rău, Alexe. Moștenirea lui Petru Ganenco : [interviu cu Alexe Rău, directorul Bibliotecii Naționale din Republica Moldova, despre Petru Ganenco] / Alexe Rău ; consemnare: Dumitru Păsat // Literatura și arta. – 2000. – 16 noiem. – P. 7.

Rău, Alexe. Servus, Domnule Director / Alexe Rău : (Petru Ganenco la 70 de ani) // Gazeta bibliotecarului. – 2004. – Nr 7. – P. 1.

Șpac, Ion. Crâmpie din viața lui Petru Ganenco – istoricul / Ion Șpac // Reflecții biblioteconomice și bibliografice. – Chișinău : [S. n.], 2005. – P. 147-253.

Рошу, Елена. Библиотека, любовь моя : [о Петре Ганенко, бывшем директоре Национальной библиотеки Молдовы] / Елена Рошу // Столица = Capitala. – 2001. – 27 окт. – P. 8.

Elena Harconița

Sandu VASILACHE
1964

Actor și regizor de teatru și film, scenarist, pedagog, Artist al poporului.

S-a născut la 18 iulie 1964 în orașelul Râșcani.

Și-a făcut studiile (1981-1985) la Facultatea de Regie a Institutului de Arte „G. Musicescu” din Chișinău (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP)), clasa profesorului I. Todorov, apoi a urmat a doua facultate de actorie la Institutul de Cinematografie (VGİK) din Moscova (1985-1989), unde a absolvit cursurile și atelierelor lui S. Bondarciuk, N. Mihalkov, A. Koncialovski, A. Batalov, A. Djigarharian, I. Kvirikadze.

Și-a început activitatea în calitate de actor la Teatrul „Luceafărul” din Chișinău, fiind distribuit în rolurile: El din piesa „Banca” de A. Ghelman, bufonul din piesa „Regele Lear” de W. Shakespeare ș.a. Ulterior, se produce pe scena Teatrului „E. Ionesco” din Chișinău, în spectacolul lui V. Butnaru „Iosif și amanta sa” și în „Pescărușul” de A. P. Cehov.

În 1993 a inițiat proiectul Teatrului de Buzunar, regizând unicul spectacol în cadrul acestuia – „Legături primejdioase”, după P. de Choderlos de Laclos. Între anii

1994 și 1999 a fost directorul artistic al Teatrului Național „M. Eminescu” din Chișinău, montând spectacolele: „Un veac de singurătate” după G. G. Márquez, „Amadeus” de P. Shaffer, „Steaua fără nume” de M. Sebastian, „Anna Karenina” după L. Tolstoi, „Frații Karamazov” după F. Dostoievski ș.a.

În anii 1999-2004 activează la București, unde a montat „Frații Karamazov” după F. Dostoievski (Teatrul „Odeon”, 1997), „Anna Karenina” după L. Tolstoi (Teatrul de Comedie, 2001) și „Trei surori” de A. Cehov (Teatrul „Union”, 2002).

După ce revine la Chișinău, a pus în scena Teatrului Național „M. Eminescu” „Visul unei nopți de vară” de W. Shakespeare și la Teatrul Dramatic Rus „A. P. Cehov” spectacolul „Ciudata Missis Savidge” de D. Patrick. În perioada în care este regizor principal la Teatrul Național „M. Eminescu” din Chișinău (2007-2011) montează: „Mariaj forțat sau școala soțiilor și a soților” de Molière, „Visul unei nopți de vară” de W. Shakespeare ș.a., dar a desfășurat și activitate didactică la AMTAP.

Regizează spectacolul radiofonic „Maria Cantemir – ultima dragoste a lui Petru cel Mare” (2009), după piesa omonimă de I. Druță. În același an apare pe ecrane și filmul artistic „Lupii și zeii”, pe care îl realizează după propriul scenariu la Studioul „Moldova-Film”.

Este, mai întâi, regizor la Studioul „Moldova-Film” (2004-2006), apoi a exercitat și funcția de director

general al studioului (2011-2021).

Colaborează în calitate de regizor (2004-2021) cu Teatrul „M. Eminescu” din Botoșani, iar din 2021 este manager general al acestuia. Aici a montat spectacolele: „Visul unei nopți...” și „Noaptea unui vis” după W. Shakespeare (se joacă în două săli concomitent), „Watch Dogs” de L. Băleanu; „Îmbătați de dragoste” de P. Marivaux; „Bocitoarele vesele” după W. Shakespeare, „Căinele grădinarului” după Lope de Vega, „Bani din cer” după R. Cooney, „Steaua fără nume” de M. Sebastian.

Sandu Vasilache este laureat al Galei Premiilor UNITEM din Republica Moldova și al Uniunii Teatrale din România (1991, 2008) ș.a.

În 2009 activitatea sa artistică a fost înalt apreciată cu titlul onorific „Artist al poporului”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 248.

Bibliografie selectivă:

Vasilache, Sandu. „Acum, lucrez doar la film” : [interviu cu regizorul Sandu Vasilache] / consemnare: Rodica Mahu // Jurnal de Chișinău. – 2004. – 5 noiem. – P. 12.

Vasilache, Sandu. „Am renunțat să fiu „geniu în așteptare” : Interviu cu Alexandru Vasilache, Artist al Poporului, regizor de teatru și film, directorul Studioului „Moldova-Film” / intervii de Liliana Popușoi // Flux continuu. – 2011. – 20 mai. – P. 10.

Vasilache, Sandu. „Grandiflora” bunătații noastre : [interviu cu regizorul Sandu Vasilache despre spectacolul „La Grandiflora” de Gib Mihăiescu] / con-

semnare: Liliana Popușoi // Flux continuu. – 2004. – 22 oct. – P. 7.

Dănilă, Aurelian. Scrieri despre operă : Articole, interviuri, lexicon : [cu referire la Sandu Vasilache] / Aurelian Dănilă. – Chișinău : Epigraf, 2019. – P. 302.

Gherasim, Mihaela. Filmul rupt al cinematografului din Moldova : [opinia cineaștilor Mihai Poiată, Sergiu Prodan, Sandu Vasilache, Igor Cobileanski vizavi de situația în cinematografia națională] / Mihaela Gherasim // Punkt. – 2013. – Nr. 55. – P. 80-87.

În Italia va avea loc premiera a două filme moldovenești : [în cadrul Săptămânii Filmului Moldovenesc la Milano, două filme vor fi prezentate în premieră : „Jana”, regizor Valeriu Găgiu și „Taina domnișoarelor de pension”, în regia lui Sandu Vasilache] // Moldova suverană. – 2004. – 8 sept. – P. 4.

Porubin, Andrei. Sandu Vasilache : [regizor] / Andrei Porubin // VIP magazin Moldova. – 2009. – Mar. – P. 24.

Maria S. Ciobanu

Geta BURLACU
1974

Interpretă de jazz, pop, folk și muzică ușoară, Artistă emerită.

S-a născut la 22 iulie 1974 la Bălți.

A reprezentat Republica Moldova la Concursul Internațional „Eurovision Song Contest” în anul 2008, cu piesa „A Century of Love” (Un veac de iubire).

Geta Burlacu a absolvit Școala Medie nr. 1 din Bălți (azi, Liceul Teoretic „M. Eminescu”). Tot la Bălți, la școala de muzică, studiază vioara, apoi învață la Colegiul de Muzică și Pedagogie „C. Porumbescu”, Catedra de instrumente cu corzi, clasa vioară (1990-1993).

În anii 1993-1997 și-a făcut studiile la Facultatea de Muzică Populară și Jazz din cadrul Conservatorului de Stat „G. Musicescu” din Chișinău (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP)), primind calificarea „Interpret de muzică de jazz și varietate”. În aceeași perioadă (1993-1995), se lansează ca prezentatoare a emisiunii „TV Jazz-club”. În 2000 participă la atelierul „Jazz Duo”, ținut de profesoara belgiană A. Pargel. În 2005-2006 a făcut masteratul la AMTAP, Catedra jazz și varietate. În 2006 este deținătoarea bursei Fundației „Soros-Moldova”.

Într-o primă etapă a creației, a activat ca solistă în jazz-bandul vocal „UniVox” (1998-2011) și, în același timp, este profesoară de jazz vocal la Facultatea de Canto a AMTAP (2005-2007).

Din 2006 este vocalistă independentă și are colaborări cu diferite trupe: participă la un turneu internațional, alături de celebra formație cubaneză „Buena Vista Social Club” (2007); evoluează pe scenă cu Orchestra Națională Simfonică „Teleradio Moldova”; cu formațiile jazz „Alex Calancea Band”, „Angry Band” și cu Orchestra de Muzică Populară „Taraș Lăutăresc”. A concertat în Europa cu trupa „Alex

Calancea Band” (2010) și a susținut concerte în Franța, Germania, Austria, Italia, Rusia, Ucraina, România, China, Anglia, Belarus, Spania, Danemarca, Irlanda ș.a. Joacă în spectacolul muzical „Caruselul erotic” (2013), însoțită de „Angry Band”, pe scena Teatrului Național „E. Ionesco” din Chișinău. A fost primul spectacol al Teatrului Nocturn „Decameron” după D. Hare în regia lui G. Tavadze (Georgia).

La invitația Asociației „Connexions Moldavie” și cu sprijinul Biroului pentru relații cu diaspora, a evoluat în două concerte „Winter Jazz” la Paris și Luxemburg (2014). În același an a susținut concerte de muzică populară pe scenele Berlinului, Stockholmului și Londrei, în cadrul proiectului cultural „Experience Moldova”, și a participat la Festivalul Internațional „Urban Voices”, interpretând din repertoriul celebrei M. Tănase piesele „Imnul poporului român”, „Lume, lume”, acompaniată de muzicanți din India, Canada, Venezuela, Algeria, Franța și Moldova, alături de un cor de 800 de persoane.

Geta Burlacu a lansat mai multe albume: „Ce n-aș da să mor diseară” (2005), „La poarta pământului” (2008); „O sete nebună” (2009); „Cine iubește” (2010); „Să ningă cerul peste noi” (2012) ș.a.

A participat la multiple concursuri și festivaluri în țară și peste hotare: Festivalul Internațional „Jazz-Weekend” (Moldova, 1999, 2000); Festivalul Național de Muzică „Mărțișor” (Moldova, 2000); Festivalul Internațional de Artă „INTACT” (Cluj-Napo-

ca, România, 2000); Festivalul Internațional de Muzică Universală (Belfort, Franța, 2001); Festivalul Internațional de Muzică „New Impro Music Fest” (Chișinău, 2001); Festivalul Internațional de Etno-Jazz „Trigon” (2007, Chișinău); Festivalul Internațional „Chipurile prietenilor” (Chișinău, 2007); „Buena vista social club” (Teatrul Național din București și Opera din Cluj-Napoca, 2007); Concursul Internațional „Eurovision Song Contest” (2008); Festivalul „Cerbul de aur” (Brașov, 2009); Festivalul Internațional „Tambours à Nantes–Urban Voices” (Franța, 2014) ș.a.

Talentul său a fost remarcat și înalt apreciat cu numeroase premii în domeniul muzicii jazz, pop și folk la evenimente naționale și internaționale: locul I la Concursul Tinerilor Interpreți de Muzică Ușoară „Steaua de dimineață” (Bălți, 1993); Marele Premiu la Concursul Republican „Tânără stea” (Chișinău, 1997); Diploma Concursului Internațional „Șlagărul de aur” (Belarus, 1997); Premiul special la Festivalul Național de Muzică Populară „T. Ceban” (Chișinău, 2001); Premiul III la Festivalul-Concurs Internațional „Jazz DODJ” (2004) ș.a.

Interpreta a susținut numeroase recitaluri în Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău de Ziua Limbii Române, de Ziua Independenței. A participat la Festivalul moldovenesc de la Londra (2011). Este implicată în numeroase proiecte sociale și de caritate. Geta Burlacu a fost numită „Ambasador al bunăvoinței” al Fondului Națiunilor Unite

pentru Populație din Moldova (2011).

Pentru activitate de creație prodigioasă, contribuție la promovarea valorilor culturale și înaltă măiestrie profesională, a fost distinsă cu titlul onorific „Artistă emerită” (2016).

Bibliografie selectivă:

Burlacu, Geta. La poarta pământului [Înregistrare audio] / Geta Burlacu ; aranj. muzical, producători muz.: Edgar și Marcel Ștefăneț ; regie sunet: Andrei Lifenco. – Chișinău : Sens Music, 2008. – 2 discuri optice electronice (DVD-Rom ; Total Size : 0 bytes) : sd., col. ; în container. – Titlu preluat de pe eticheta discului. – Date și programe electronice (date muzicale). – Conține: Așa cu drag mi-a căzut ; Cine mă pusei pe mine ; Că femeia-i ca și vinul [et al.].

Burlacu, Geta. O sete nebună [Înregistrare audio] / interpretă: Geta Burlacu ; texte și muzică: Anca Parghel [et al.] ; aranjament: Sandu Gorgos [et al.] ; instrumente: pian – Sandu Gorgos [et al.]. – Chișinău : Imago, 2009. – 2 discuri optice electronice (DVD-Rom ; Total Size : 0 bytes) : sd., col. ; în container. – Titlu preluat de pe eticheta discului. – Date și programe electronice (date muzicale). – Conține: Aria ; Iubește-mă (Te visez) ; Un secol de dragoste [et al.].

Burlacu, Geta. „A Century of Love” este fredonată de publicul european : [interviu cu interpreta Geta Burlacu] // Flux – 2008. – 23 mai. – P. 12.

Burlacu, Geta. Armonia rafinată din muzica și viața Getei Burlacu : [interviu cu interpreta Geta Burlacu] / pentru conformitate: Dinu Rusu // Natura. – 2009. – Nr 9. – P. 6.

Burlacu, Geta. Geta Burlacu: Nu am nevoie de milioane de spectatori. Îmi sunt suficiente și

câteva mii : Interviu cu cântăreața de muzică jazz Geta Burlacu / interviu de Liliana Popușoi // Flux – 7 sept. – P. 4.

Burlacu, Geta. Geta Burlacu: „Nu e ușor să crești copiii la distanță” : [interviu cu interpreta Geta Burlacu] / interviu realizat de Victoria Popa // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 7 febr. – P. 13.

Burlacu, Geta. Vreau să fac o emisiune pentru că știu că este multă lume despre care se merită să se vorbească : Interviu cu Geta Burlacu, care preconizează să revină la televiziune cu un ciclu de emisiuni culturale la UT TV / interviu de Liliana Popușoi // Flux continuu. – 2009. – 12 iun. – P. 12.

Burlacu Georgeta // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 62-63.

Ciorănică, Rodica. Geta Burlacu: Femeia contrastelor / Rodica Ciorănică // Exclusiv. – 2012. – Nr 3. – P. 4-48.

Geta Burlacu // Arta muzicală din Republica Moldova : istorie și modernitate / Victor Ghilaș, Vasile Chseliță, Violina Galaicu [et al.] ; notografie: Mihai Păun, Cristian Șarban ; Academia de Științe a Moldovei, Institutul Patrimoniul Cultural, Centrul Studiul Artelor. – Chișinău : Grafema Libris, 2009. – P. 894-895.

Geta Burlacu : [interpretă] // VIP magazin. – 2013. – Nr 109. – P. 68-69.

Mihailo, Larisa. Dialog în limbajul jazz-ului : [la Sala cu Orgă a fost prezentat CD-ul „Cen-aș da”, semnat de tânăra interpretă de jazz Geta Burlacu] / Larisa Mihailo // Capitala. – 2005. – 9 noiem. – P. 8.

Mihaiu, Virgil. „Trigon” și Geta Burlacu Band pe tărâm transilvan / Virgil Mihaiu // Contrafort. – 2021. – Nr 3 (302). – P. 17.

Nani, Anastasia. „La poarta pământului” împreună cu Geta Burlacu / Anastasia Nani // Ziarul

de gardă. – 2008. – 4 dec. – P. 8.

Popușoi, Liliana. Fenomenul Geta Burlacu prinde contur : [despre interpreta de jazz Geta Burlacu] / Liliana Popușoi // Flux. – 2005. – 25 oct. – P. 4.

Porubin, Andrfei. Geta Burlacu : [interpretă] / Andrei Porubin // VIP magazin Moldova. – 2008. – Mar. – P. 24.

Roșca, Denis. Burlacu Georgeta // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 96.

Tătaru, Nadia. Geta Burlacu: „M-aș contopi armonios cu marile voci ale lumii” : [despre interpreta Geta Burlacu] / Nadia Tătaru // Timpul. – 2011. – 18 noiem. – P. 30.

Trofimov, Rodica. Geta Burlacu : [interpretă] / Rodica Trofimov // VIP magazin. – 2009. – Ian./Febr. – P. 23-28.

Бурлаку, Джета. Если брошу музыку, то предам что-то очень важное / Джета Бурлаку // Кишиневский обозреватель. – 2008. – 30 окт. – P. 2.

Джета Бурлаку : фотоповесть // Siesta Chișinău. – 2008. – Nr 4. – P. 13-20.

Желтова, Инна. Потрясение с голосом Жеты Бурлаку / Инна Желтова // Siesta Chișinău. – 2005. – Nr 11/12. – P. 16-17.

Зенченко, Екатерина. Жета Бурлаку: „Ничего не заводит меня так, как этнософт-джаз” : [о творчестве певицы Жета Бурлаку] / Екатерина Зенченко // Новое время. – 2005. – 23 dec. – P. 5.

Maria S. Ciobanu

Paulin LECCA
1914-1996

Arhimandrit, călugăr, cărturar, scriitor și misionar în Biserica Ortodoxă Română.

S-a născut la 24 iulie 1914 (după numele de botez Victor) în localitatea Babele, jud. Ismail, România (astăzi Ucraina). A decedat la 1 februarie 1996 la mănăstirea Rogozu, jud. Vrancea, România.

Tatăl său a fost învățător, apoi preot în jud. Bălți.

A urmat (1936-1940) Seminarul și Facultatea de Teologie Ortodoxă de la Chișinău, fiind discipol al lui N. Crainic (unul dintre cei mai străluciți profesori al Facultății de Teologie de la Chișinău în perioada interbelică), precum și al lui G. Galaction, profesor, scriitor și membru titular al Academiei Române.

A intrat (1940) ca frate la mănăstirea Frăsinei din jud. Vâlcea, ctitoria Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica. În perioada 1941-1943 a fost preot misionar în câteva sate din Transnistria și Odesa. A fost reținut și condamnat la moarte pentru refuzul de a satisface serviciul militar (1943-1944), sentința însă nu a fost executată. A revenit la mănăstirea Frăsinei și

a fost călugărit sub numele de Paulin ieromonah, apoi a devenit arhimandrit, duhovnic la Seminarul Teologic din Caransebeș (1968-1972). Un timp, a fost stareț la mănăstirea Arnota, unde l-a cunoscut (1992) pe viitorul protosinghel de la Schitul Darvari-București și episcop vicar patriarhal Ambrozie Meleaca (astăzi, episcop la Giurgiu).

Pe parcursul vieții sale călugărești, de peste o jumătate de veac, a trecut la multe mănăstiri (Govora, Cozia, Schitul Rarău, Gologanu, Antim, Gologanu, schitul Rarău), o perioadă a fost exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopiile Dunării de Jos (Galați) și Bucureștilor.

A scris pagini catehetice, exegetice, apologetice, memorialistice, dar majoritatea scrierilor sale au ajuns postum la cunoștința publicului, printre ele: „Ce este moartea?” (1997); „Frumosul divin în opera lui Dostoievski”, „Rugăciunea vameșului” (1998); „Cum să citim Biblia în învățătura Sfinților Părinți” (1999).

A tradus din limba rusă lucrarea lui I. Smolici „Din viața și învățătura stareților” (1997) și a lui S. Bulgakov „Icoana și cinstirea sfințelor icoane” (2000).

Bibliografie selectivă:

Lecca, Paulin. De la moarte la viață : memorii / Paulin Lecca ; postf. de Valeriu Cristea. – București : Paideia, 1997. – 294 p.

****Paulin Lecca, arhimandrit.** Cum să citim Biblia în învățătura Sfinților Părinți / arhimandrit Paulin Lecca. – Ed. a 2-a, rev. –

București : Editura Sophia, 2012. – 152 p.

****Paulin Lecca, arhimandrit.** Frumosul divin în opera lui Dostoievski / arhimandrit Paulin Lecca ; [pref.: Adrian Popescu]. – București : Fundația Dosoftei : Discipol, 1998. – 347 p. : portr.

****Paulin Lecca, arhimandrit.** Rugăciunea vameșului / arhimandrit Paulin Lecca ; postfață de Lidia Popița-Stoicescu. – București : Asociația Filantropică Medicală Creștină Christiana, 1998. – 80 p.

Paulin, Monah. Iubire, spovedanie și libertate / Monahul Paulin : [Părintele Paulin de la Putna]. – Ed. a 2-a, rev. – Alexandria : Cartea Ortodoxă, 2008. – 170 p.

****Bulgakov, Sergej Nikolae-vich.** Icoana și cinstirea sfințelor icoane / pr. Serghei Bulgakov ; trad. de ieromonah Paulin Lecca ; cu un studiu critic de preot Nikolai Ozolin ; și un argument de Sorin Dumitrescu. – București : Editura Anastasia, 2000. – 196 p.

Prea Sfințitului părinte Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului. Mărturisirile sincere către duhovnicul său ale unui pelerin rus cu privire la rugăciunea lui Iisus / trad. din lb. rusă: arhimandrit Paulin Lecca. – Ed. a 2-a. – București : Editura Sophia, 2013. – 221 p.

****Smolicu, Igor.** Din viața și învățătura stareților / Igor Smolici ; trad.: arhimandrit Paulin Lecca. – București : Editura Anastasia, 1997. – 311 p. : il.

****Teofan Zăvorățul, sfânt.** Calea spre mântuire : (scurtă încercare ascetică) / Sf. Teofan Zăvorățul ; selecție, compunere, ilustrații și note: Mihail-Nicolae Stanca și Magdalena Stanca ; trad.: arhimandrit Paulin Lecca. – București : Fundația Dosoftei, 1999. – XCII, 348 p.

Țelul vieții creștine / Sfântul Simeon Noul Teolog ; trad.: de arhimandrit Paulin Lecca. – București : Editura Anastasia, 1996. – 240 p.

Arhimandrit Paulin Lecca (1914-1996), un căutător al iubirii lui Hristos – 100 de ani de la naștere // Moldova Ortodoxă : [site]. – URL: <https://ortodox.md/arhimandrit-paulin-lecca-1914-1996-un-cautator-al-iubirii-lui-hristos-100-de-ani-de-lanastere/> (accesat: 16.10.2023).

Gombos, Stelian. Părintele Paulin Lecca : (referințe bibliografice) / Stelian Gombos // CreștinOrtodox.ro : [site]. – URL: <https://www.crestinortodox.ro/parinti/parintele-paulin-lecca-120994.html> (accesat: 16.10.2023).

Paulin (Lecca) : [schiță biografică] // OrtodoxWIKI.ro : [site]. – URL: [https://www.ortodoxwiki.ro/Paulin_\(Lecca\)](https://www.ortodoxwiki.ro/Paulin_(Lecca)) – OrthodoxWiki (accesat: 16.10.2023).

Păcurariu, Mircea. Lecca Paulin : [fișier biografic] // Păcurariu, Mircea. Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – Sibiu : Editura Andreiana, 2014. – P. 334.

Părintele Ambrozie de la Schitul Darvari. Părintele Paulin Lecca // CreștinOrtodox.ro : [site]. – URL: <https://www.crestinortodox.ro/parinti/parintele-paulin-lecca-120994.html> (accesat: 16.10.2023).

Elena Harconița

Angela CĂRĂUȘ
1964

Actriță de teatru, pedagog, Artistă emerită.

S-a născut la 29 iulie 1964 la Tiraspol, a locuit la Băcioi, rn. Ialoveni, dar a copilărit la Chișinău.

Face studii la Școala de Mu-

zică „E. Coca” (1971-1975). Este absolventă a Institutului de Arte din Chișinău (1985), la specialitatea „Actor de teatru și film”. A făcut mastera-tul la Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Facultatea Transfrontalieră de Științe Umaniste (2019-2021).

Angela Cărauș și-a început activitatea profesională în calitate de conducător muzical-teatral la instituția preșcolară „Prichindel” din Băcioi, rn. Ialoveni (1981-1982). În anul 1987, împreună cu soțul, regretatul actor și manager de teatru Vitalie Cărauș, au fondat Teatrul Muzical-Dramatic „B. P. Hașdeu” din Cahul. Pe scena acestuia a jucat, în 1987-1990, roluri centrale în spectacolele „Radul Ștefan Întâiul și Ultimul” de A. Buiuoc (regia V. Ignat), „George Dandin” de Molière (regia A. Pânzaru).

În 1990-1991 a făcut parte din trupa Teatrului Etnofolcloric „I. Creangă” (Chișinău), jucând-o pe Zemora în spectacolul „Zamolxe” de L. Blaga (regia S. Fusu) și pe Ana în spectacolul „Năpasta” de I. L. Caragiale (regia V. Cobasnean).

La Teatrul pentru Copii și Tineret „Lucașfăruș”, unde activează în perioada 1991-1993, a interpretat mai multe roluri: Angelica în „Regele Cerb” de C. Gozzi (regia R. Arghir), Alba-ca-Zăpada în piesa „Alba-ca-Zăpada și cei șapte pitici” (regia Gh. Urschi), Lady Macbett în spectacolul „Macbett” de E. Ionesco (regia M. Fusu).

Din 1993 este actriță a Teatrului Național „M. Eminescu”, cele mai reușite roluri ale sale fiind: doamna de Vo-

langes în „Legături primejdioase” de P. Choderlos de Laclos (regia S. Vasilache, 1994); Fernanda în spectacolul „Un veac de singurătate” de G. G. Márquez (regia S. Vasilache, 1994); Katerina în „Frații Karamazov” de F. Dostoievski (regia S. Vasilache, 1996); Lisette de Courval în „Cumetrele” de M. Tremblay (regia P. Bookor, 1996); Miss Ratched în „Zbor deasupra unui cuib de cuci” de D. Wasserman (regia M. Lungeanu, 2001); domnișoara Tesman în „Hedda Gabler” de H. Ibsen (regia I. Shats, 2006); Dădaca în „Doctor fără voie” de Molière (regia A. Cozub, 2006); domnișoara Werner în „Ultima oră” de M. Sebastian (2007).

De asemenea, a evoluat în spectacole ale Teatrului „Geneza-Art”: „Cârlanii și Muza de la Burdujeni” de V. Alecsandri (regia L. Burlaca, 2011); „Iată femeia pe care o iubesc” de C. Petrescu (regia D. Burlaca, 2014), „Invitație la vals” de M. Drumeș (regia D. Burlaca, 2015).

A colaborat cu Radioul Național și cu Televiziunea Națională, evoluând în spectacolul TV „Dresoarea de fantome” de I. Băieșu (regia N. Scorpan, 1992). A participat la emisiunile „Teatrul de Miniaturi” (regia M. Reabcov, 1991) și „Actorii care mai și cântă” (regia L. Marcu, 1993), în spectacolele radiofonice „Nunta de Aur” de Vl. Beșleagă (regia O. Șveț, 2017) și „Amintirile lui Nică” (regia L. Alexei, 2019). A jucat în filmele: „Polobocul” (regia T. Tătaru, Studioul „Buciumul”, Chișinău,

1990); „Ogni Pritona” (regia A. Gordon, Odesa, 2007); „În ataș” (regia M. Bobâna, 2015); „Lapte de pasăre” (regia E. Marian, 2019-2021); „Fata cu valiza” (regia C. Pistol, 2021).

Pe lângă activitate scenică, a profesat arta vorbirii la Liceul „E. Alistar” (2003-2006) și arta teatrală la Liceul Teoretic „Mihai Viteazul” (2005-2013) și la Gimnaziul „N. Costin” (2013-2018); în 2023 obține gradul didactic I la profilul teatral.

Este laureată a Concursului-Recital „V. Cupcea”, pentru interpretarea artistică a recitalului „Moldova la margine de drum” după poeziile lui D. Matcovschi (2019). Deține Premiul UNITEM (2019-2020) la categoria „Teatru radiofonic” pentru cel mai bun rol feminin (în spectacolul „Nunta de aur” de Vl. Beșleagă).

Pentru activitate scenică prodigioasă, în 2015 a fost distinsă cu titlul onorific „Artistă emerită”.

Bibliografie:

Cărăuș, Angela. Angela Cărăuș: „Mă bucur pentru oportunitatea de a îmbina două profesii atât de utile și frumoase” / consemnare: Silvia Țurcan // Univers pedagogic. – 2022. – 5 mai. – P. 3.

Cărăuș, Angela. „8 Martie e în primul rând e o sărbătoare a mamei”: Interviu cu actrițele: Angela Cărăuș și Ana-Sia Cărăuș, mamă și fiică / interviu de Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 5 mar. – P. 12.

Ghimpu, Dina. O aventură trist-sentimentală ca și anotimpul: [despre premiera spectacolului „O aventură tomnatică” de Semion Zlotnikov, la Teatrul Național „Mihai Eminescu”

din Chișinău. Regie Emil Gaju, decor și costume Ecaterina Mihalachi, selecție muzicală Alexandru Târșu. Textul a fost ales pentru omagierea jubileului actriței Angela Cărăuș] / Ghimpu Dina // Literatura și arta. – 2015. – 22 ian. – P. 6.

Rujină, Maria. Premieră la Teatrul Național „Mihai Eminescu”: „O aventură tomnatică”: [despre premiera spectacolului „O aventură tomnatică” de Semion Zlotnikov, la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, cu participarea actriței Angela Cărăuș] / Maria Rujină // Curentul: [Portal]. – URL: <http://curentul.md/cultura/premiera-la-teatrul-national-mihai-eminescu-o-aventura-tomnatica.html> (accesat: 06.11.2023).

Ungureanu, Larisa. Angela Cărăuș // Ungureanu, Larisa. Portrete în timp / Larisa Ungureanu. – Chișinău: Lumina, 2012. – P. 48-53.

Ana Struță

CONSTITUȚIA REPUBLICII MOLDOVA

Constituția Republicii Moldova este legea supremă a societății și a statului.

După instituirea Comisiei pentru elaborarea noii Constituții în cadrul Sovietului Suprem al RSS Moldovenești (19 iunie 1990), în contextul proclamării suveranității (23 iunie 1990) și independenței de stat (27 august 1991) și după o serie de dezbateri purtate în spațiul public, la 29 iulie 1994, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Constituția Republicii Mol-

dova, care a fost promulgată în aceeași zi de șeful statului și a intrat în vigoare la 12 august 1994.

Potrivit experților, sistemul de drept al Republicii Moldova se fundamentează pe doctrina romano-germanică (continentală, europeană).

Constituția Republicii Moldova este alcătuită din șapte titluri, fiecare împărțit în capitole și secțiuni, și 151 de articole.

Legea Supremă statuează caracteristicile fundamentale ale statului Republica Moldova, suveran și independent, unitar și indivizibil. Declară neutralitatea permanentă și stipulează neadmiterea dislocării pe teritoriul său a trupelor militare ale altor state. S-a prevăzut constituțional că Republica Moldova este un stat de drept și democratic, cu principiile democratismului și pluralismului politic, separația și colaborarea puterilor în stat.

Constituția prevede unitatea poporului Republicii Moldova, recunoaște și garantează dreptul tuturor cetățenilor la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.

Se prevede dreptul la viață și la integritatea fizică și psihică, dreptul la libera circulație, dreptul de a alege și dreptul de a fi ales, dreptul la învățământ, libertatea individuală, inviolabilitatea domiciliului etc.

Totodată, Constituția stipulează îndatoriri fundamentale ale cetățeanului: devotament față de țară, exercitarea cu bună-credință a drepturilor și a libertăților fundamentale, prestarea contribuțiilor financiare, protecția mediului înconjurător și ocrotirea monumentelor etc.

La 19 iulie 1995, Parlamentul Republicii Moldova a introdus prima modificare în Constituție, prin care judecătorii se numesc în funcție pe un termen de cinci ani. În februarie 1995 a fost instituită Curtea Constituțională a Republicii Moldova în calitate de primă autoritate de jurisdicție constituțională a statului. Conform Hotărârii Curții Constituționale din 4 martie 2016, s-au produs modificări și completări în Constituție referitoare la modul de alegere a șefului statului.

Cel mai controversat articol al Legii Supreme, articolul 13, prevede că „limba oficială (de stat) este limba moldovenească”. În Declarația Adunării Generale a Academiei de Științe a Moldovei din 28 februarie 1996 s-a stabilit că „denumirea corectă a limbii de stat (oficiale) a Republicii Moldova este limba română”. La 5 decembrie 2013 Curtea Constituțională a constatat că limba română este limba de stat a Republicii Moldova. Denumirea limbii române în Republica Moldova a fost una generată și susținută de factorul politic, transformându-se într-o problemă speculativă la nivel politic. Așa cum recunoștea un demnitar de stat de la Chișinău, din punct de vedere științific este limba română, iar din perspectivă politică – „limba moldovenească”.

Bibliografie selectivă:

Constituția Republicii Moldova / Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 69 p.

Constituția Republicii Moldova : Comentariu / Boris Negru, Nicolae Osmochescu, An-

drei Smochină [et al.] ; coord. de proiect: Klaus Sollfrank ; red.: Nina Pârțac, Lucia Țurcanu. – Chișinău : ARC, 2012. – 574 p.

Declarația de Independență; Constituția Republicii Moldova în alfabetul Braille / resp. de ed.: Curtea Constituțională a Republicii Moldova. – Chișinău : PNUD Moldova, 2015. – (pag. nenumărată).

Kuciuk, Valeriu. Constituția Republicii Moldova : 25 de ani / Valeriu Kuciuk, Victor Pușcaș ; coord.ed.: Vasili Șova. – Chișinău : Pontos, 2020. – 620 p. : fot., portr. ***

Constituția Republicii Moldova // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. – 1994. – Aug. (Nr 1, partea 1-a).

Xenofontov, Ion Valer. Istoria recentă a Republicii Moldova / Ion Valer Xenofontov // Revista Militară. Studii de securitate și apărare. – 2018. – Nr 2 (20). – P. 81-82.

Ion Valer Xenofontov

Ion BOSTAN
1949

Inginer, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar, Inventator emerit, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 31 iulie 1949 în com. Brânza, rn. Cahul.

După absolvirea școlii medii de tip internat din Cahul în 1966, și-a continuat studiile (1966-1971) la Facultatea

de Mecanică a Institutului Politehnic din Chișinău (azi, Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM)).

În 1976 a urmat doctoratura la Institutul Politehnic din Chișinău și a susținut teza de doctor în științe tehnice la Saratov (1977). Obține, în cadrul Universității Tehnice de Stat din Moscova „N. Bauman”, gradul de doctor habilitat în științe (1989) și apoi pe cel științifico-didactic de profesor universitar (1990).

A făcut stagii la Școala Superioară de Ingineri din Moscova (1973); la Școala Tehnică Superioară din Bratislava, Cehoslovacia (1978-1979, 1983); în Marea Britanie (1995); în SUA (1996); în Konstanz, Germania (2003) ș.a.

Și-a început activitatea profesională în calitate de inginer la întreprinderea „Moldova-hidromaș”, Chișinău (1971-1974).

Din 1974 s-a consacrat activității didactice și de cercetare științifică în cadrul UTM, unde și-a început cariera ca inginer, apoi, succesiv, a ocupat diferite funcții: asistent, lector superior, conferențiar, profesor universitar la Catedra teoria mecanismelor și organe de mașini, ulterior ajungând șef al aceleiași catedre (1990-1992).

Între anii 1992 și 2015 a exercitat funcția de rector al UTM. Ulterior, s-a consacrat activității de cercetare științifică la aceeași instituție. Este fondatorul unei noi direcții științifice în construcția de mașini recunoscute la scară mondială – transmisii planetare precesionale, bazate pe un nou principiu de transformare a mișcării, cu avantaje

excepționale față de transmisiile clasice, ceea ce a favorizat implementarea lor în cele mai diverse domenii (tehnică cu destinație generală, tehnică cosmică de zbor, roboți, mecanică fină etc.). S-a afirmat și în domeniul sistemelor de conversie a energiilor regenerabile – eoliană, hidraulică, solară.

Este director al Centrului Național de Tehnologii Spațiale din cadrul UTM – o nouă direcție științifică de valoare internațională.

Academicianul are la activ peste 213 de brevete de invenție și certificate de autor și circa 550 de lucrări cu caracter științific, inclusiv opt monografii, manuale, articole științifice publicate în reviste de specialitate, lucrări la sesiuni științifice naționale și internaționale (541); rezumate științifice la manifestări științifice naționale și internaționale (conferințe, expoziții internaționale de invenții și transfer tehnologic (324); a participat la circa 80 de expoziții internaționale.

Ion Bostan este membru corespondent (1992) și membru titular (1994) al Academiei de Științe a Moldovei. Pentru activitatea sa de cercetător i s-a acordat titlul de academician al mai multor instituții științifice: al Academiei Internaționale a Școlii Superioare (1998); al Academiei Româno-Americane (1999); al Academiei Tehnice din România (2000). A fost înalt apreciat de mai multe instituții de învățământ prin conferirea titlului onorific de doctor honoris causa: Universitatea „Petrol-Gaze”, Ploiești (2000); Universitatea Tehni-

că „Gh. Asachi”, Iași (2001); Universitatea din Bacău (2003); Universitatea Politehnică din București (2004); Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul (2009). A fost desemnat profesor de onoare al Universității „Dunărea de Jos” din Galați (2001); președinte al Asociației Inginerilor din Republica Moldova; președinte al Rețelei Universităților de la Marea Neagră (2004-2006); președinte al Consiliului Rectorilor din Republica Moldova (2008-2014).

A obținut numeroase distincții de stat, naționale și internaționale, printre care 100 de medalii de aur și argint. Deține titlul de „Inventator de elită” al României (1994); are la activ: Medalia de aur „H. Coandă” pentru realizări în știință și tehnică (1994); Marele Premiu II al Salonului Mondial al Realizărilor Tehnico-Științifice INPEXXII, Pittsburg, SUA (1996); Ordinul „Merite de l’Invention” (1997, gradul de Cavaler), (1998, gradul de Ofițer), (1999, gradul Comandor), Bruxelles, Belgia (1997, 1998, 1999); Medalia de aur a Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală, Geneva, Elveția (1998); Medalia de onoare pentru știință și artă a Societății „A. Schweitzer” din Austria, Viena (1998); Ordinul pentru știință „Meritul European”, acordat la Bruxelles, Belgia (1999); Premiul de Stat în domeniul științei și tehnicii (1998). Este distins cu Medalia de aur a Institutului Uniunii Europene pentru promovarea proprietății intelectuale (Bruxelles, Belgia 2004); este

laureat al Premiului Academiei de Științe al Moldovei „Inovatorul anului 2005” (2005), deținător al Ordinului „Leonardo da Vinci” acordat de Forumul inventatorilor români, România (2010) ș. a.

A participat la Saloanele mondiale de invenție, cercetări și transfer tehnologic EUREKA, Bruxelles, Belgia (În anii 1994-2012), obținând numeroase medalii de aur și argint.

În 1994 este decorat cu „Ordinul Republicii”, iar în 2000 cu Ordinul „Steaua României”.

A devenit laureat al Premiului „Stelele comunității 2018”, cel mai important premiu umanitar decernat de Forumul intelectualității științifice și creative al țărilor membre CSI, pentru merite deosebite în domeniile știință și educație, cultură și artă, activitate umanitară.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 193-194; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 255.

Bibliografie selectivă:

Bostan, Ion. Mecanică fină și mecatronică. Vol. 1 : Mecanică fină / Ion Bostan, Valeriu Dulgheru, Ion Bodnariuc. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 480 p.

Bostan, Ion. Științele ingineriei și cooperarea cu industria în Republica Moldova = The Engineering Sciences and Cooperation With Industry in the Republic of Moldova : (Unele realizări trecute în circuitul public din secret de stat) / Ion Bostan ; îngrijire editorială: Dan Bogdan. – București : AGIR, 2016. – 80 p.

Creativitate. Tehnologie. Marketing = CTM 2014: Al 3-lea Sim-

pozion Internațional, Chișinău, 31 octombrie – 01 noiembrie : culegere de articole / com. șt.: Ion Bostan [et al.] ; com. org.: Valentina Bulgaru [et al.] – Chișinău : Bons Offices, 2014. – 351 p.

Programul KiboCube : Provocările și experiența Universității Tehnice a Moldovei privind dezvoltarea nanosateliților / Viorel Bostan, Ion Bostan, Valentin Ilco [et al.] – Chișinău : [S. n.], 2022. – 259 p.

Sistem autonom de irigare integrat cu instalații de conversie a energiei regenerabile : Eoliană, solară, hidrolică (cu monitorizare și comandă la distanță) / coord. de proiect: Ion Bostan ; red. șt.: Viorel Bostan. – Chișinău : [S. n.]. – 80 p.

Sisteme inteligente de conversie a energiei regenerabile: Aplicații / Ion Bostan, Viorel Bostan, Valeriu Dulgheru [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 200 p.

Space projects in the Republic of Moldova and international cooperation / Ion Bostan, Viorel Bostan, Ioan-Marius Piso [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 42 p.

Universitatea Tehnică a Moldovei (1964-2014) : 50 de ani de învățământ superior ingineric / col. red.: Ion Bostan, Petru Todos ; coord. și aut. de texte: Aurel Mariniciuc, Stela Balan. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 378 p.

Academician Ion Bostan : Biobibliografie / red. științific: Aurelia Hanganu ; bibliogr.: Liudmila Spinei. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice, 2014. – 232 p.

Bostan, Ion. Asteroidul și omul Grebenicov / Ion Bostan, Valeriu Dulgheru // Pedagogi români notorii (din Basarabia interbelică și postbelică). Vol. 2. – Chișinău : Pontos, 2015. – P. 111-117.

Bostan, Viorel. Mathematical modeling of the multipair convex-concave teeth contact in precessional gearing / Viorel Bostan, Ion Bostan, Maxim Vaculenco // Acta et commentationes. Seria Științe exacte și ale naturii. – 2020. – Nr 2 (10). – P. 17-27.

Bostan, Ion. O jumătate de secol de învățământ superior ingineresc în Moldova / Ion Bostan // Akademos. – 2014. – Nr 4 (35). – P. 32-34.

Bostan, Ion. Theoretical-practical analysis of domestic regulations of Republic of Moldova in the matter of divorce / Ion Bostan // Journal of Social Sciences. – 2020. – Vol. 3, nr. 3. – P. 121-133.

Bostan, Ion. Universitatea Tehnică a Moldovei la 50 de ani / Ion Bostan // Literatura și arta. – 2014. – 23 oct. – P. 2.

O privire generală asupra experienței Universității Tehnice din Moldova de construire și lansare a nanosateliților TUM-nanoSAT / Viorel Bostan, Ion Bostan, Valentin Ilco [et al.] // Fizica și Tehnologiile Moderne. – 2022. – Nr 3/4 (79-80). – P. 7-32.

Some aspects regarding torque study and elaboration of the blades orientation mechanism for microhydro-power plant / Viorel Bostan, Ion Bostan, Valeriu Dulgheru [et al.] // Actual Problems of Mathematics and Informatics, Chișinău, Ediția 1-a, 27-28 noiembrie 2020. – Chișinău : Tehnica-UTM, 2021. – P. 96-99.

Theoretical and experimental modelling of the tribological behaviour aspects of contact elements in the precessional gearing (PG) / Ion Bostan, Petru Stoicev, Gheorghe Poștaru [et al.] // Journal of Engineering Sciences, 2022. – Vol. 29, nr. 2. – P. 8-17.

Tri-axial square Helmholtz coil for testing satellite stabilization with magnetorquers / Ion Bostan, Viorel Bostan, Nicolae Secieru [et al.] // Electronics, Communications and Computing. Ediția a 10-a, 23-26 octombrie 2019, Chișinău. – Chișinău, 2019. – P. 18-19.

Bostan Ion // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 29-31.

Dulgheru, Valeriu. Academicianul Ion Bostan – omul care a schimbat sensul științei / Valeriu Dulgheru // Akade-

mos. – 2019. – Nr 3 (54). – P. 177-179.

Dulgheru, Valeriu. Ion Bostan – omul care a schimbat sensul științei / Valeriu Dulgheru // Literatura și arta. – 2014. – 1 mai. – P. 7 ; Pedagogi români notorii (din Basarabia interbelică și postbelică). Vol. 2. – Chișinău : Pontos, 2015. – P. 104-110.

Ion Bostan // Munteanu, Ivan. Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Munteanu, Arcadie Reațchii. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 190.

Șase personalități notorii moldovenesti au devenit membri ai Academiei Europene de Științe și Arte : [Ion Bostan, Mihai Cimpoi, Eugen Doga, Teodor Furdui, Valeriu Rudic, Aureliu Dănilă] // Literatura și arta. – 2014. – 11 dec. – P. 1.

Maria S. Ciobanu

Valeriu MURAVSCHI
1949-2020

Economist, om de afaceri, politician, prim-ministru al Republicii Moldova.

S-a născut la 31 iulie 1949 în s. Sirota, rn. Orhei. A decedat la 8 aprilie 2020 la Chișinău.

A făcut studii la școala medie din s. Chiperceni, rn. Orhei (1956-1966), după care (1966-1971) la Facultatea de Economie a Institutul Politehnic „S. Lazo” din Chișinău (azi, Universitatea Tehnică a Moldovei).

După absolvirea facultății, a activat în calitate de economist superior la Comitetul de Stat pentru Prețuri al RSS

Moldovenești (1971-1976). Ulterior, este transferat în cadrul Ministerului Industriei Materialelor de Construcții, unde a exercitat funcțiile de șef al Secției prețuri (1976-1979, 1980-1984), economist principal în Direcția planificare economică (1979-1980), șef al Secției finanțe (1984-1988), director administrativ-economic, șef al Direcției economice (1988-1990).

În anii 1990-1991 este viceprim-ministru și ministru al finanțelor în cabinetul condus de M. Druc (1990-1991). În 1991 a fost numit prim-ministru al Republicii Moldova. Principala problemă cu care s-a confruntat în calitate de prim-ministru a fost soluționarea conflictului din Transnistria. A deținut funcții importante în stat într-o perioadă dificilă pentru țara noastră, care se afla abia la început de cale în afirmarea independenței sale.

În acea etapă a transformărilor, a participat cu implicare directă la crearea sistemului financiar-bancar al Republicii Moldova. A pregătit condițiile de emisie și punere în circulație a monedei naționale – leul moldovenesc, element fundamental al suveranității și independenței Republicii Moldova. A fost unul dintre fondatorii băncii centrale a Moldovei.

A contribuit la deschiderea primei instituții de învățământ superior pentru pregătirea cadrelor pentru toate sferile economiei naționale – Academia de Studii Economice din Moldova, fondată în 1991, prin implicarea plenară a profesorului Paul Bran și a unor specialiști autohtoni.

Pentru viziunile sale și poziția față de agresiunea Federației Ruse în Transnistria, în vara anului 1992, a fost nevoit să demisioneze din funcția de prim-ministru al Republicii Moldova. S-a retras din viața politică și s-a consacrat consolidării și dezvoltării sistemului bancar, fondând Asociația Băncilor din Republica Moldova (1993), la cârma căreia a fost ales și a activat până în 1998.

În 1998 a fost ales deputat în Parlamentul Republicii Moldova, fiind președintele Comisiei pentru buget și finanțe.

Din 2001 a activat în calitate de consultant al grupului de companii „Dacia-Agrochim” și „Dac-Fruct”. Activitatea acestor companii s-au bazat pe implementarea tehnologiilor moderne superintensive în pomicultură și viticultură.

Pentru activitate îndelungată și rodnică în organele de stat, contribuție substanțială la dezvoltarea social-economică a republicii și înalt profesionalism, i-a fost conferit Ordinul „Gloria Muncii” (1999).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 194-196.

Bibliografie selectivă:

Muravschi, Valeriu. Atitudini în ani de restriște / Valeriu Muravschi. – Chișinău : Prome-teu, 2009. – 300 p.

Muravschi, Valeriu. Dacă trăiești printre lupi, trebuie să urli ca lupii : [interviu cu Valeriu Muravschi, fostul Premier al Republicii Moldova] / consemnare: Aneta Grosu // Flux : ed. de vineri. – 2002. – 26 apr. – P. 8.

Muravschi, Valeriu. Integra-re europeană, numai împreună cu România / Valeriu Muravschi // Jurnal național : ed. de Chișinău. – 2000. – 5 mar. – P. 6.

Muravschi, Valeriu. Să ne ocupăm cu ce ni-i hărăzit, dar s-o facem cu tragere de inimă și cu mintea lucidă : [interviu cu Valeriu Muravschi, președintele Asociației Băncilor din Moldova] / consemnare: S. Olărașu // Țarina. – 1995. – 4 febr. – P. 2.

Muravschi, Valeriu. Șansa agriculturii: Investițiile, asocierea și cooperarea : [interviu cu Valeriu Muravschi, fostul Premier al Republicii Moldova] / Interviu realizat de Alexandra Marin // Profit = Банки и финансы. – 2016. – Nr 10. – P. 112-116.

Țărălungă, Ecaterina. Muravschi Valeriu // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia Identității Românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 516.

Maria S. Ciobanu

August 2024

Alexe Mateevici (1999, bronz)

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sâ	Du
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Bostan**, specialist în științe fizico-matematice, doctor în științe, cercetător științific, profesor universitar (1 aug. 1944 – 25 mar. 2002). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 260.*

150 de ani de la nașterea lui **Constantin Levaditi**, medic, inframicrobiolog român, stabilit în Franța, doctor în medicină, profesor universitar, cercetător științific, pionier al cercetării imunologice, unul dintre fondatorii inframicrobiologiei moderne, membru titular al Academiei Române (1 aug. 1874 – 5 sept. 1953).

110 ani de la nașterea lui **Gheorghe Cunescu (Cunițchi)**, preot român, publicist, scriitor, critic literar, istoriograf muzical, originar din Basarabia (3 aug. 1914 – 28 dec. 1995). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 263-264.*

80 de ani de la nașterea lui **Ion Ștefăniță**, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar (4 aug. 1944 – 21 oct. 2021). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 266.*

70 de ani de la nașterea lui **Petru Caduc**, antrenor de box, Antrenor emerit, Cavaler al „Ordinului Republicii”, Maestru în sport (6 aug. 1954).

70 de ani de la nașterea lui **Vasile Cheptănar**, interpret de operă, tenor, stabilit în SUA (8 aug. 1954).

60 de ani de la nașterea lui **Nicolae Juravski**, sportiv de performanță, canoist, dublu campion olimpic, manager, ex-deputat în Parlamentul Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii” (8 aug. 1964).

120 de ani de la nașterea lui **Emilian Bratu**, inginer chimist român, doctor în chimie, profesor universitar, cercetător științific, fondatorul primei școli de inginerie chimică din România (8 aug. 1904 – 3 mar. 1991).

100 de ani de la nașterea **Elenei Damian**, prozatoare, traducătoare și editoare (10 aug. 1924 – 21 iun. 2010). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 246-247.*

140 de ani de la nașterea lui **Panait Istrati**, scriitor de limbă română și franceză, publicist (10 aug. 1884 – 16 apr. 1935). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 247-249.*

80 de ani de la nașterea lui **Victor Ghicavai**, medic, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (11 aug. 1944). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 267-268; 2019, p. 227.*

120 de ani de la nașterea lui **Theodor I. Holban**, istoric român, doctor în istorie și filologie slavă, profesor universitar, editor de documente, originar din Basarabia (11 aug. 1904 – 1990).

140 de ani de la nașterea lui **Hans Mattis-Teutsch**, pictor expresionist român de origine germană, sculptor și grafician, scriitor, jurnalist, poet (13 aug. 1884 – 17 mar. 1960).

110 ani de la nașterea lui **Arsenie Papacioc**, duhovnic ortodox și martir al poporului român în închisorile comuniste (13 aug. 1914 – 19 iul. 2014).

80 de ani de la nașterea lui **Mircea Ciuhrii**, biolog, doctor habilitat în biologie și doctor în medicină și virusologie, profesor universitar, cercetător științific în virusologie, inventator, membru corespondent al Academiei de Științe din New York, stabilit în România (13 aug. 1944 – 31 dec. 2015). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 270.*

370 de ani de la nașterea lui **Constantin Brâncoveanu**, domn al Țării Românești, reformator, ctitor de lăcașe sfinte și școli, martir al neamului românesc (15 aug. 1654 – 15 aug. 1714). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 349-351.*

75 de ani de la nașterea lui **Ion Hadârcă**, poet, eseist, publicist, traducător și politician (17 aug. 1949). *A se vedea și art. din CN 3009, p. 204-207; 2014, p. 271-272; 2019, p. 229-230.*

80 de ani de la nașterea lui **Pavel Balmuș**, scriitor, critic și istoric literar, hasdeolog, cantemirolog, editor, bibliolog, bi-

bliofil, publicist (18 aug. 1944 – 12 dec. 2014). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 252-254; 2014, p. 272-275; 2019, p. 232-235.*

85 de ani de la nașterea **Anei Bondarencu**, filolog, doctor habilitat, profesor universitar, Eminent al învățământului public, Cavaler al „Ordinului Palmes academiques” din Franța (19 aug. 1939 – 13 ian. 2021). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 241.*

70 de ani de la nașterea lui **Ion Botnar**, istoric, doctor în istorie, profesor universitar, diplomat, reprezentant permanent al Republicii Moldova la ONU (19 aug. 1954).

120 de ani de la nașterea lui **Ion Teofil Tarnavski**, botanist român, doctor în științe, profesor universitar (19 aug. 1904 – 13 febr. 1989).

160 de ani de la nașterea lui **Ion (Ionel) C. Brătianu**, inginer, om politic, unul dintre principalii ctitori al României reîntregite, membru de onoare al Academiei Române (20 aug. 1864 – 24 noiem. 1927). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 322-323.*

120 de ani de la nașterea lui **Gheorghe D. Anghel**, sculptor român, monumentalist, Artist al poporului (22 aug. 1904 – 9 apr. 1966).

140 de ani de la nașterea lui **Ioan M. Enescu**, medic cardiolog, doctor în medicină, profesor universitar, cercetător științific, unul dintre întemeietorii cardiologiei românești, membru titular al Academiei Române, Om de știință emerit (23 aug. 1884 – 4 mar. 1978). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 268-269.*

100 de ani de la nașterea lui **Ion Bitzan**, artist plastic român, profesor (23 aug. 1924 – 15 sept. 1997).

100 de ani de la nașterea lui **Paul Evereac**, prozator, dramaturg, publicist român (23 aug. 1924 – 18 oct. 2011).

60 de ani de la nașterea lui **Eugeniu Cuznețov**, matematician, doctor în matematică,

conferențiar cercetător (24 aug. 1964).

90 de ani de la nașterea lui **Andrei Strâmbeanu**, scriitor, prozator, dramaturg, publicist, scenarist, traducător (25 aug. 1934/1935 – 5 aug. 2021). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 238-240; 2010, p. 179-180; 2015, p. 279-280; 2020, p. 268-269.*

130 de ani de la nașterea lui **Petru Ungureanu**, specialist în oenologie, doctor în științe tehnice, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Vinificator emerit (26 aug. 1894 – 12 dec. 1975). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 170-171; 2014, p. 276-277.*

130 de ani de la nașterea **Aurei Buzescu**, actriță și regizoare de teatru, considerată una dintre cele mai bune actrițe ale teatrului românesc (26 aug. 1894 – 22 dec. 1922).

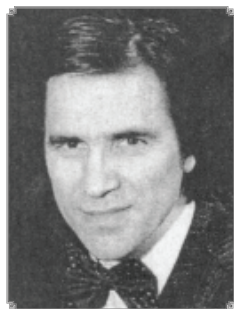
90 de ani de la nașterea lui **Ioan Caproșu**, istoric român, medievist și arheolog, doctor în istorie, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române (26 aug. 1934 – 9 apr. 2021). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 277-278.*

90 de ani de la nașterea lui **Leonida Neamțu**, poet și prozator român, originar din Soroca (26 aug. 1934 – 27 oct. 1991).

80 de ani de la nașterea lui **Marin Mincu**, poet, prozator, istoric și critic literar, semiotician și eseist roman, doctor în filologie, profesor universitar (28 aug. 1944 – 4 dec. 2009).

35 de ani de la adoptarea **legislației cu privire la limba română și grafia latină** (31 aug. 1989).

120 de ani de la nașterea lui **Nicolae Cernescu**, chimist, doctor în chimie, profesor universitar, cercetător științific; a contribuit la redacția hărții Țării Europei de Est (31 aug. 1904 – 26 apr. 1967).

Vasile CHEPTĂNARU
1954

Cântăreț de operă, tenor, stabilit în SUA.

S-a născut la 8 august 1954 la Chișinău.

A studiat canto la Institutul de Arte „G. Musicescu” din Chișinău (1978-1983) (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), clasa profesorului A. Jarikov.

Între anii 1981-1982 a fost solist în formația de promovare a muzicii a Filarmonicii din Chișinău, iar din 1983 până în 2002 – solist al Teatrului de Operă și Ballet din Chișinău. În 2002 se stabilește în SUA.

A interpretat rolurile: Al-maviva („Bărbierul din Sevilla” de G. Rossini), Ramiro („Cenușăreasa” de G. Rossini), Nemorino („Elixirul dragostei” de G. Donizetti), Ernesto („Don Pasquale” de G. Donizetti), Peppe („Paiate” de R. Leoncavallo), Astrologul („Cocoșelul de aur” de N. Rimski-Korsakov), Almeric („Iolanta” de P. Ceaikovski), Trike („Evgheni Oneghin” de P. Ceaikovski), Altoum („Turandot” de G. Puccini), Elustaf („Logodnă la mănăstire” de S. Prokofiev), Edgard („Lucia di Lammermoor” de G. Donizetti), Alfred („Traviata” de G. Verdi), Stroici („Alexandru Lăpușneanu” de Gh. Mus-

tea), Agentul (Vivandiera de S. Kortes) Evgheni Oneghin (de P. Ceaikovski) ș.a.

A colaborat cu: A. Neve, L. Gavrilov, A. Mocealov, V. Dumănescu, A. Samoilă, P. Oșanițchi, M. Bieșu, M. Mulțeanu, I. Paulencu, V. Calistru, M. Roșca, D. Paccitti, P. Hărășteanu, J.-P. Birtin, O. Kondina ș.a.

Vasile Cheptănaru a participat la toate edițiile Festivalului Internațional „Invită Maria Bieșu”, la festivaluri prestigioase din București, Timișoara, Budapesta etc.

A colaborat cu Orchestra Simfonică a Companiei de Stat „Teleradio-Moldova”, condusă de maestrul Gh. Mustea. A cântat cu Orchestra Națională de Cameră. Cea mai mare parte a acestor concerte o constituiau romanțele.

Împreună cu trupa Operei Naționale de Cameră, dar și în calitate de solist invitat, a evoluat în turnee prin România, Germania, Franța, Marea Britanie, Olanda, Belgia, Italia, Spania, Polonia, Irlanda etc.

Interpretul este laureat a două ediții (1994-1995) la Festivalul-Concurs „Crinzantema de aur” de la Târgoviște, România (Premiul II), laureat al Concursului „Bela Bartok”, Budapesta, Ungaria (1996, Premiul II).

Bibliografie selectivă:

Buzilă, Serafim. Cheptănaru Vasile // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Ed. a 2-a, rev. și adăugită. – Chișinău : Museum, 1999. – P. 111-112.

Dănilă, Aurelian. Cheptănaru Vasile // Dănilă, Aurelian. Scrieri despre operă : Articole, interviuri, lexicon / Aurelian Dă-

nilă. – Chișinău : Epigraf, 2019. – P. 247 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://lecturacentral.files.wordpress.com/2020/04/scrieri-despre-opera.pdf>.

Dănilă, Aurelian. Cheptănaru Vasile // Dănilă, Aurelian. Opera moldovenească : Interpreți, roluri, spectacole / Aurelian Dănilă ; resp. de ed.: Constantin Manolache ; Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Studii Enciclopedice. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice, 2013. – P. 41.

Mircos, V. Vasile Cheptănaru între modestie și glorie / V. Mircos // Literatură și arta. – 1999. – Nr 24. – P. 6.

Бенгельсдорф, С. Сказка ложь да в ней намек : [cu referire la Vasile Cheptănaru în rolul Astrologului (în „Cucoșul de aur” de N. Rimski-Korsakov)] / С. Бенгельсдорф // Советская Молдавия. – 1987. – 12 mar. – P. 4.

Elena Harconița

Nicolae JURAVSCHI
1964

Sportiv de performanță, canoist, dublu campion olimpic, manager.

S-a născut la 8 august 1964 în s. Chircăiești, rn. Căușeni în familia Mariei (1936–2010, născută Iordan) și a lui Atanasie (1938–1999). Pe linie paternă, Nicolae Juravschi este descendent din neam de nobili polonezi de la Cetatea Albă, așezați cu traiul la Chircăiești în anul

1858. Mama și surorile mai mari, Elena Secu (Juravschi) și Galina Grițcan (Juravschi), sunt cele care au contribuit substanțial la creșterea și educarea viitorului campion olimpic.

A învățat la școala medie din Chircăiești (1971-1978), apoi a continuat studiile la Școala-Internat Republicană cu Profil Sportiv (1978-1981; din 1991, Liceul-Internat Republican cu Profil Sportiv). Absolvent al Facultății de Educație Fizică a Institutului Pedagogic de Stat „I. Creangă” (1985) și al Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova (2000).

La Școala-Internat Republicană cu Profil Sportiv a fost adus de sora Galina, elevă pe atunci la această instituție. Aici, Nicolae nu prezenta semne distincte că ar fi fost un copil deosebit. Mai mult, era foarte firav și părea lipsit de perspectivele sportului de performanță. Și-a început activitatea sportivă la secția caiac-canoe, avându-l drept antrenor pe talentatul pedagog P. Cadnicov, ulterior antrenor emerit al URSS.

Tandemul sportiv Nicolae Juravschi și V. Reneiski a cucerit două medalii de aur la Jocurile Olimpice de la Seul, Coreea de Sud (1988), canoe dublu, probele 500 m și 1 000 m și medalia de argint (prima medalie de argint din istoria recentă a Republicii Moldova) la Jocurile Olimpice de la Atlanta, SUA (1996), la canoe dublu, proba 500 m. La fel, Nicolae Juravschi și V. Reneiski au obținut de opt ori titlul de campioni mondiali și de zece ori ai URSS. În anii 1989-1991 cei

patru canoiști sovietici – Nicolae Juravschi, V. Reneiski, I. Gurin și V. Veško, au fost campioni invincibili în lume. Cu rezultatul de 1.30,210 minute obținut la Moscova în 1989, sunt până în prezent în topul ierarhiei mondiale a rezultatelor tuturor timpurilor la proba canoe patru 500 m, bărbați (ocupă poziția nr. 2), și rezultatul 3.15,760 minute la canoe patru 1 000 m, bărbați (ocupă poziția nr. 5), în pofida faptului că bărcile la canoe între timp au fost modernizate.

La Olimpiada de la Atlanta, din 1996 era cel mai vârstnic membru al echipei olimpice a Republicii Moldova. La această competiție N. Juravschi și V. Reneiski au câștigat prima medalie de argint din istoria recentă a Republicii Moldova.

Nicolae Juravschi este primul sportiv în istoria olimpismului mondial care a reprezentat trei țări (URSS, România, Republica Moldova) la Jocurile Olimpice, fapt marcat printr-un context sociopolitic dificil.

În prezent, Nicolae Juravschi desfășoară o prodigioasă activitate de antrenor în domeniul canoei, remarcându-se prin succese deosebite discipolul său, Serghei Tarnovschi, care a fost medaliat cu bronz la Jocurile Olimpice de la Tokyo (2020) și este campion mondial (2022).

În 2001, Nicolae Juravschi a fost desemnat de către ziaristii sportivi din Republica Moldova drept cel mai valoros sportiv moldovean al secolului al XX-lea. Din martie 2001 este președinte al Comitetului Național Olimpic (din

2014, Comitetul Național Olimpic și Sportiv) al Republicii Moldova. A fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova (2010-2019).

Este inițiatorul și fondatorul Regatei Internaționale de Caiac-Canoe „Golden Canoe – Juravschi, Reneiski”. Cu această ocazie, din anul 2015, învingătorilor li se înmânează Trofeul „Dubloul olimpic Nicolae Juravschi și Victor Reneiski”, o compoziție sculpturală realizată de V. Jiglițchi.

Cele circa 200 de medalii obținute de Nicolae Juravschi în urma competițiilor sportive se află în muzeul privat al familiei Juravschi, fiind grupate și plasate cronologic și tematic.

Nicolae Juravschi a fost distins cu „Ordinul de Onoare” al URSS (1989), cu „Ordinul Republicii” (1996), cu Ordinul Asociației Comitetelor Olimpice (2002), cu Trofeul Președintelui Comitetului Internațional Olimpic (2015). Este laureat al Premiului Național în domeniul sportului (2012).

Bibliografie selectivă:

Nicolae Juravschi, dublu campion olimpic sau campionul invincibil / ed. și coord. de proiect: Constantin Manolache; red. șt. și coord. vol.: Boris Boguș; resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov; Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), Centrul de Cercetări Enciclopedice. – Chișinău: Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), 2017. – 496 p.

Thau, Cristian. Canoe! Canoe! Canoe, The Olympic guest of Nicolae Juravschi and his companions / Cristian Thau,

Ion Popescu-Negruță. – United Kingdom, Wles : CHT Publishing, 2016. – 136 p.

Juravschi Nicolae // Ambrosi, Nicolai. Sport : mică enciclopedie / Nicolai Ambrosi, Pavel Brădescu ; red. șt.: Constantin Manolache ; resp. de ed.: Ion Xenofontov. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), 2015. – P. 169.

Xenofontov, Ion Valer. Atribute și exponate în muzeul privat al familiei Juravschi / Ion Valer Xenofontov // Sesiunea științifică a Departamentului Istoria Românilor, Universală și Arheologie a Facultății de Istorie și Filosofie. Universitatea de Stat din Moldova. In memoriam Gheorghe Palade (1950–2016), Ediția a 4-a, 28 aprilie 2017 / editor: Aurel Zanoci. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 99.

Xenofontov, Ion Valer. Dublul campion olimpic Nicolae Juravschi (Leul Canoei) // Xenofontov, Ion Valer. Enciclopedia curiozităților. Trecut și prezent. Vol. 2 / Ion Valer Xenofontov. – Iași : Lumen, 2019. – P. 65-74.

Xenofontov, Ion Valer. Muzeul privat al familiei Juravschi // Xenofontov, Ion Valer. Enciclopedia curiozităților. Trecut și prezent. Vol. 2 / Ion Valer Xenofontov. – Iași : Lumen, 2019. – P. 200-207.

Xenofontov, Ion Valer. The sculpture Nicolae Juravschi and Victor Reneiski, the Olympic Doubles' by Veaceslav Jiglițchi / Ion Valer Xenofontov // A History of Sport in Europe in 100 objects / editor: Daphné Bolz, Michael Krüger. – [S. l.] : Arlete Verlag, 2023. – P. 420-423.

Ion Valer Xenofontov

Elena DAMIAN
1924-2010

Prozatoare, traducătoare și editoare.

S-a născut la 10 august 1924 la Chișinău. A decedat la 21 iunie 2010, tot la Chișinău.

În perioada studiilor la liceu, frecventa și Studioul de balet de pe lângă Conservatorul de Stat din Chișinău (azi, Academia de Muzică, Teatru și Artă Plastică). După absolvirea liceului, a studiat la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău (azi, Universitatea de Stat din Moldova), pe care o absolvă în 1956.

A fost angajată la Ministerul Culturii al Republicii Moldova. Din 1961 a fost redactor-sef la Editura „Cartea Moldovenească”. Ulterior, a exercitat funcția de director al editurii de carte didactică „Lumina” (1966-1979).

Debutul său literar s-a produs în anii de studenție (1952-1956), printr-o serie de poezii, povestiri, piese într-un act, publicate în publicațiile periodice ale timpului: „Gavrușa”, „Holteiul”, „Bucluc”, „Zarema”.

Opera care a afirmat-o ca prozatoare a fost romanul „Spulber” (1961). A mai editat alte câteva povestiri: „Zbucium”, „Orgoliu”, „Buruiana dragostei” ș.a.

A scris și a publicat literatură pentru copii: „Bobocul”, „Mățu”, piese, nuvele, poezii. A semnat și piese de teatru: „Idolul” a fost montat la Teatrul „V. Alecsandri” din Bălți.

S-a consacrat și activității de traducere: „Adolescența lui Andrei” de N. Popov; „Ani de copilărie” de A. Herzen; „Bani pentru Maria” de V. Rasputin; „Basmе populare din Karelia” de V. Vaidaev; „Omul invizibil” de Herbert Wells ș.a.

Membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova.

A fost distinsă cu titlul onorific „Lucrător emerit al culturii” (1967); cu Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 246-247.

Bibliografie selectivă:

***Damian, Elena.** Fricosul : [povestiri]. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1961. – 13 p.

***Damian, Elena.** Idolul: piese / Elena Damian. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1975. – 213 p.

Damian, Elena. Spulber : proză, dramaturgie / Elena Damian ; il.: Eudochia Zavtur. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007. – 312 p.

***Herzen, Aleksandr.** Ani de copilărie / Aleksandr Herzen ; trad.: E. Damian. – Chișinău : Lumina, 1974. – 142 p.

***Lagzdîni, Viktor.** Corturi pe malul râului : povestire / Viktor Lagzdîni ; trad.: E. Damian. – Chișinău : Lumina, 1977. – 159 p.

***Rasputin, Valentin.** Bani pentru maria : dramă în 2 părți / Valentin Rasputin ; trad.: E. Damian. – Chișinău : Literatura Artistică, 1982. – 73 p.

***Uells, Herbert.** Omul invizibil / Herbert Uells ; trad.: E. Damian. – Chișinău : Lumina, 1973. – 190 p.

***Vaidaev, Viktor.** Basmе po-

pulare din Karelia / Viktor Vaidav; trad.: E. Damian. – Chișinău : Lumina, 1974. – 138 p.

Damian Elena // Chișinău : enciclopedie. – Chișinău : Muzeum, 1997. – P. 182.

Damian Elena // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău, 2010. – P. 198.

***Damian Elena** // Literatura și arta Moldovei : enciclopedie în 2 vol. Vol. 1. – Chișinău, 1985. – P. 173.

Ulici, Laurențiu. Damian Elena // Ulici, Laurențiu. Scriitori români din afara granițelor țării / Laurențiu Ulici. – Chișinău, 1996. – P. 36.

Maria S. Ciobanu

Theodor I. HOLBAN 1904-1990

Istoric român, doctor în istorie și filologie slavă, profesor universitar, editor de documente, traducător, originar din Basarabia.

S-a născut la 11 august 1904 în com. Coșcodeni, jud. Bălți, (azi, rn. Sângerei). A decedat la 20 septembrie 1990 în Chevy Chase, Maryland, SUA.

După absolvirea Liceului „I. Creangă” din Bălți, și-a continuat studiile la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași (1925-1929). A obținut diploma de licență în istorie, cu mențiunea „mag-

na cum laude”. Concomitent, a absolvit și Seminarul Pedagogic al universității. De pe banca universitară a manifestat un interes deosebit față de cercetările științifice, în special față de documentele istorice. A început să scrie din perioada studenției, publicând în revista „Arhiva”, organul Societății Istorico-Filologice din Iași (1928), recenzii la lucrările lui N. Iorga „Imperiul cumanilor și domnia lui Băsarab”; I. Lupaș „Doi umaniști români în secolul al XVI-lea”; I. Bărbulescu „Curente literare la români în perioada slavonismului cultural” ș.a. Aceste publicații au încurajat angajarea sa în 1928 ca asistent la Catedra de slavistică.

Între anii 1929 și 1931 a făcut studii doctorale la Universitatea din Varșovia și a obținut doctoratul în istorie și filologie slavă, cu teza „Românii pe teritoriul Poloniei până în secolul al XVI-lea” (700 de pagini), scrisă în limba poloneză. S-a specializat în istoria Poloniei și a Rusiei. A frecventat cursurile celor mai mari istorici ai Poloniei contemporane: M. Handelsman, I. Kochanowski, O. Halecki, învățând filologia cu slavistul St. Stonski. Acest fapt i-a permis să scrie despre vechile colonii românești din Polonia și Rusia și despre „dreptul valah”.

În anii de studii doctorale a colaborat activ la multe periodice din România, precum: „Arhiva”, „Cercetări istorice”, „Viața Basarabiei”, „Opinia”, „Îndreptarea”, „Cuvânt moldovenesc” ș.a. A relatat diferite subiecte despre cultura și istoria poporului polon, documente

cu privire la istoria medievală și modernă a Moldovei, acordând o atenție specială relațiilor româno-polone. A scris și în presa poloneză despre România: „Biuletyn związku kol historykam”, „Od A du Z”, „Dzienuih Poznanki”, „Gazeta Polska”, „Niedziela” ș.a., publicând articole în care a tratat teme și probleme românești: despre aniversarea lui N. Iorga („Mikolaj Iorga a Polska”, 1931), fragmente din viața unor domni ai Moldovei și Țării Românești, studii de istorie a Basarabiei ș.a. A contribuit la apariția traducerii unei colecții de poezii românești „Tematy Rumunskie” a poetului român E. Zegadtowicz în limba poloneză.

La sfârșitul anilor 1930 s-a stabilit la București și a activat în cadrul Ministerului Instrucțiunii în calitate de șef al Secției slavă la Direcția Minorităților.

În 1933 a devenit membru al Școlii Române din Paris. Cu această ocazie a studiat în arhivele și bibliotecile din Paris, ca mai apoi, în 1939, să publice la București lucrarea „Documente românești din arhivele franceze (1801-1812)”, care cuprindea 129 de documente, însoțite de un vast studiu introductiv al autorului. O altă lucrare rezultată din cercetările sale pariziene este „Henri de Valois en Pologne et les Roumains”, editată sub auspiciile Academiei Române (1942).

Theodor I. Holban a folosit cu prisosință materialele adunate în arhivele din Polonia la publicarea lucrărilor: „Emigrația polonă în anii 1831-1848 și influența

ei asupra mișcărilor de independență a românilor” (1934), „Umbra Rusiei la Dunăre” (1936), „Institutul Minoritar din Polonia” (1936), „Ioan Albert al Poloniei și Moldova” (1936), „Românii și Polonii față de problema ucraineană” (1937), „Gramatica limbii polone” (1938) ș.a. A scris și studii despre Basarabia: „Contribuții la istoria Basarabiei” (1936), „Știri noi despre bisericile și populația creștină din sudul Basarabiei din anul 1857 și 1863”, „Ucraineni în Basarabia” (1936), „Populația Basarabiei până la 1918” (1940), „Prima răpire a Basarabiei” (1940) ș.a. A publicat și „Monografia județului Bălți” (1943).

În 1942 a devenit referent în problemele minorităților la Președinția Consiliului de Miniștri al României. În acea perioadă a scris și lucrarea „Sârbii în România”.

A practicat și activitate didactică. A fost asistent universitar la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, lector universitar la Universitatea din Varșovia și profesor secundar de limba polonă la Universitatea din București, apoi profesor la Liceul „S. Haret” din București.

După 1944, manifestând nonconformism față de regimul totalitar, și-a suspendat activitatea științifică. În perioada postbelică a activat ca traducător la Institutul de Studii Sud-Este Europene din București. A tradus din limbile poloneză, cehă, rusă în limba română.

În 1987, împreună cu soția, Theodor I. Holban a emigrat în SUA, unde deja se aflau cele două fiice.

Activitatea sa științifică și literară a fost înalt apreciată

printr-o serie de distincții: Theodor I. Holban a fost laureat al Academiei Jagellone din Cracovia (1937); i s-au conferit distincția Academiei de Literatură din Polonia „Cununa de lauri” (1937), Ordinul „Coroana României” în gradul de Cavaler (1938), Medalia „Centenarul Regelui Carol I” (1939), Ordinul „Steaua României” în gradul de Cavaler (1942), Crucea de Cavaler al Ordinului Renașterii Poloniei (1970).

Bibliografie selectivă:

Antonov, Serghei. Povestiri / Serghei Antonov ; trad. în română din limba rusă: Th. Holban. – București : [S. n.], 1949. – 31 p.

Holban, T. Academia Română : Studii și cercetări. Vol. 37 : Documente românești din arhivele franceze (1801-1812) / T. Holban. – București : Imprimeria Națională, 1939. – 121 p.

Holban, Theodor. Documente românești din arhivele franceze / Theodor Holban. – București : [S. n.], 1939. – 121 p.

Holban, Theodor. Emigrația în anii 1831-1848 / Theodor Holban. – București : [S. n.], 1939. – 186 p.

Holban, Theodor. Gramatica limbii polone / Theodor Holban. – București : [S. n.], 1938. – 139 p.

Holban, Theodor. Henri de Valois en Pologne et les Roumains / Theodor Holban. – București : [S. n.], 1942. – 69 p.

Holban, Theodor. Ion Todd Armeanul / Theodor Holban. – Chișinău : [S. n.], 1938. – 36 p.

Konwicki, Tadeusz. Șantierul / Tadeusz Konwicki ; trad. din limba polonă: Theodor Holban. – București : [S. n.], 1951. – 102 p.

Sekora, O. Cățelușul zburător / O. Sekora ; trad. din limba cehă: Theodor Holban, Al. Popovici. – București : [S. n.], 1965. – 69 p.

Wolanowski, Lucjan. Adio, bumerang. Australia ieri și azi / Lucjan Wolanowski ; trad. din

limba polonă: Theodor Holban, Horia Aramă. – București : [S. n.], 1977. – 388 p.

Holban, Theodor. Bogdan Vodă Lăpușneanu: I. Domnia / Theodor Holban // Viața Basarabiei. – 1942. – Nr 12. – P. 1-6.

Holban, Theodor. Contribuție la istoria comerțului românesc în secolul XVIII / Theodor Holban // Economia Română. – 1942. – Nr 4/5. – P. 12-20.

Holban, Theodor. Din relațiile lui Mihai Viteazul cu rușii / Theodor Holban // Revista istorică. – 1935. – Nr 7/9. – P. 223-225.

Holban, Theodor. Din viața bulgarilor basarabeni / Theodor Holban // Viața Basarabiei. – 1935. – Nr 5. – P. 32-37.

Holban, Theodor. Monografia județului Bălți / Theodor Holban // Viața Basarabiei. – 1943. – Nr 3/4. – P. 89-122.

Holban, Theodor. Populația Basarabiei (până la 1918) / Theodor Holban // Viața Basarabiei. – 1940. – Nr 7/8. – P. 56-58.

Holban, Theodor. Urme vechi românești în Polonia / Theodor Holban // Cuvânt moldovenesc. – 1932. – Nr 9. – P. 5-7.

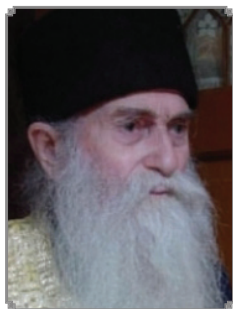
Cazacu, Nicolae. Theodor Holban, istoric de înaltă performanță : [100 de ani de la naștere] / Nicolae Cazacu // Făclia. – 2004. – 17 iul. – P. 2.

Cazacu, Nicolae. Theodor Holban – un nume de referință în istoriografia românească / Nicolae Cazacu // Cugetul. – 2004. – Nr 3. – P. 28-35.

Holban Teodor I. // Enciclopedia istoriografiei românești / coord. științific: Ștefan Ștefănescu ; aut.: Adolf Armbruster, Dan Berindei, Nicolae Bocșan [et al.]. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. – P. 172.

Holban Theodor I. // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 2 : (D-K). – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 437.

Maria S. Ciobanu

Arsenie PAPACIOC
1914-2011

Duhovnic ortodox și martir al poporului român în închisorile comuniste.

S-a născut la 15 august 1914 în s. Misleanu, com. Perieți, jud. Ialomița, România. La botez a primit numele Anghel. A decedat la 19 iulie 2011 la Techirghiol, Constanța, România.

A frecventat școala primară în comuna natală, apoi Liceul „E. Gojdu” din Oradea, unde a făcut cinci clase. A absolvit liceul în Beiuș și pleacă la București, unde, timp de cinci ani (1927-1932), urmează școala de arte și meserii, secția sculptură, din cadrul Liceului Industrial nr. 1.

În timpul studiilor, a fost pedagog la internatul ortodox de baieți. În 1933 se înscrie în mișcarea legionară. După satisfacerea stagiului militar, muncește la o fabrică de muniții la Tohanu, jud. Brașov. Deoarece figura ca membru al mișcării legionare, în anul 1938 a fost arestat, însă eliberat în urma deciziei în justiție. De la finele anului 1939 până în aprilie 1940 este închis în lagărul de la Miercurea Ciuc. După eliberare, lucrează în cabinetul unui avocat din Zărnești. În 1940 este numit primar de

Zărnești, funcție pe care a deținut-o până în 1941.

La 5 aprilie 1941 este condamnat la șase ani de închisoare corecțională pentru „rebeliune”, dar în august 1941 este eliberat, pentru a se prezenta la unitatea militară în vederea încorporării și trimiterii pe front. A fost prins când încerca să treacă frontiera și deținut în penitenciarele de la Brașov și Vaslui, apoi la Aiud. Acolo a cunoscut o transformare spirituală, devenind „monahul în haină laică”: a practicat rugăciuni, a asimilat literatură religioasă, a meditat la jertfa înaintașilor pentru credință. Sculptează aici chivotul pentru mănăstirea Vladimirești. În septembrie 1946 a fost eliberat de la Aiud și în ianuarie 1947 a fost primit frate la mănăstirea Cozia. În 1947 se retrage într-o pădure și trăiește ca pustnic aproape doi ani.

Deoarece avea studii, a fost chemat să profeseze la școala de cântăreți bisericești de la mănăstirea Turnu, apoi a fost trimis la conducerea obștii Comanca, pentru a administra domeniul mănăstirii. S-a călugărit în 1946 și s-a nevoit la mănăstirea Antim din București.

În 1948 era viețuitor al mănăstirii Tismana, apoi s-a retras la schitul Cioclovina. Din cauza persecutării comuniste, a mers la mănăstirea Sihăstria Neamțului, la starețul duhovnic Cleopa Ilie, unde a fost călugărit.

În câteva luni a fost chemat la Institutul Biblic în calitate de sculptor și desenator (1949-1950). În anul 1951 a fost hirotonit preot la Seminarul Monahal de la mănăstirea

Neamț, purtând numele de părintele Anghel. După ce s-a îmbolnăvit de ochi, se retrage la Sihăstria, unde este hirotonit ierodiacon, apoi ieromonah (1950).

Din octombrie 1950 până în 1952 a fost îndrumător duhovnicesc al seminariștilor de la Neamț. Se ocupa de slujbă, profesa istoria și viața monahală, însă a fost nevoit să plece din cauza urmărilor din partea securității, ajungând în chinovia de la Slatina (1952-1958). În vara anului 1958 este arestat din nou, pentru că făcea parte din grupul legionar „Rugul Aprins”. Condamnat la 20 de ani muncă silnică, a stat la penitenciarele de la Brașov, Jilava și Aiud (1958-1959). Eliberat în august 1964, se stabilește în Ardeal, la parohia Filea de Jos din Eparhia Clujului. Acolo a slujit până în 1967, apoi este stareț la mănăstirea Cheia-Prahova (1969-1970). În anii 1971-1972 s-a aflat la mănăstirea Căldărușani, apoi a trecut la mănăstirea Dintr-un Lemn. Ajunge duhovnic la mănăstirea Cernica (1974), apoi la schitul Sfânta Maria-Tomis (1976), întemeiat de Patriarhul Justinian la Techirghiol, jud. Constanța.

Părintele Arsenie Papacioc a fost un teolog din „generația de aur” și este considerat unul dintre cei mai importanți duhovnici ai Ortodoxiei.

A fost decorat în noiembrie 2002 cu Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Cavaler, pentru crearea și transmiterea cu talent și dăruire a unor opere literare semnificative pentru civilizația românească și universală.

Bibliografie selectivă:

Arsenie. Ne vorbește părintele Arsenie. Vol. 1 / cu binecuvântarea P.S. Eftimie, episcopul Romanului; îngrijit: de I. Balan. – Roman : Editura Episcopiei Românilor, 1996. – 144 p.

****Arsenie Papacioc arhimandrit.** Cuvintele unui apostol al iubirii / părintele Arsenie Papacioc ; ed. alcătuită de Alpetri Sorin. – București : Editura Sophia, 2022. – 359 p.

Arsenie Papacioc arhimandrit. Viața noastră în Hristos – Ortodoxia : învățăturile arhimandritului Arsenie Papacioc, în profundă unitate lăuntrică de vederi cu ale (sic!) sfinților, marilor duhovnici și teologi / părintele Arsenie Papacioc ; ed. alcătuită de ieromonah Benedict Stancu. – Constanța : Editura Elena, 2017. – 414 p.

Cuvânt de folos al părintelui Arsenie Papacioc // Creștin Ortodox.ro : [site]. – URL: crestinortodox.ro/religie/cuvant-folos-părintelui-arsenie-papacioc-69287.html (accesat: 17.10.2023).

Papacioc, Arsenie (arhimandrit). Cuvânt despre bucuria duhovnicească : Convorbiri / arhim. Arsenie Papacioc ; ed. îngrijită de Fabian Anton. – Ed. a 2-a. – Cluj-Napoca : Eikon, 2003. – 206 p.

****Părintele Arsenie Papacioc.** Veșnicia ascunsă într-o clipă. – Alba Iulia : Reîntregirea, 2004. – 170 p.

Parintele Arsenie Papacioc – Ați auzit de iad, dar nu-l cunoașteți // CreștinOrtodox.ro : [site]. – URL: https://www.crestinortodox.ro/sfaturi-duhovnices-ti/parintele-arsenie-papacioc-ati-auzit-iad-nu-cunoasteti-68411.html (accesat: 17.10.2023).

Parintele Arsenie Papacioc – despre canonisirea femeilor // CreștinOrtodox.ro : [site]. – URL: Parintele Arsenie Papacioc – despre canonisirea femeilor (crestinortodox.ro) (accesat: 17.10.2023).

Parintele Arsenie Papacioc – Despre Sfintele Taine // Creștin Ortodox.ro : [site]. – URL: https://www.crestinortodox.ro/interviuri/parintele-arsenie-papacioc-despre-sfintele-taine-70489.html (accesat: 17.10.2023).

Parintele Arsenie Papacioc – marturie despre sine // Creștin Ortodox.ro : [site]. – URL: Parintele Arsenie Papacioc - marturie despre sine (crestinortodox.ro) (accesat: 17.10.2023).

Parintele Arsenie Papacioc. Trebuie să știi să mori și să înviezi în fiecare zi / interviu realizat de Stelian Gombos // CreștinOrtodox.ro : [site]. – URL: Trebuie să știi să mori și să înviezi în fiecare zi (crestinortodox.ro) (accesat: 17.10.2023).

Arsenie Papacioc : [fișier biografic] // Enciclopedia României : [site]. – URL: https://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Arsenie_Papacioc (accesat: 17.10.2023).

Arsenie Papacioc : [fișier biografic] // Ortodox.Wiki : [site]. – URL: Arsenie Papacioc - OrthodoxWiki (accesat: 17.10.2023).

Cocis, Emil. Parintele Arsenie Papacioc // scribd. Com : [site]. – URL: http://www.scribd.com/doc/16409459/Parintele-Arsenie-Papacioc (accesat: 17.10.2023).

Părintele arhimandrit Arsenie Papacioc a murit. Povestea unui mare duhovnic // Realitatea. Net : [site]. – URL: http://www.realitatea.net/parintele-arhimandrit-arsenie-papacioc-a-decedat_854488.html (accesat: 17.10.2023).

Părintele Arsenie Papacioc : O sută de ani de la naștere / coord. proiect: Arhim. Timotei Aioanei ; red.: Cristian Antonescu. – București : Basilica, 2014. – 171 p. : [40] f. il. parțial color.

Petcu, Adrian Nicolae. Părintele Arsenie Papacioc – Mărturisitor în temnițele comuniste / Adrian Nicolae Petcu, pr. Nicolae Cătălin Luchian // Doxologia.ro : [site]. – URL: https://doxologia.ro/parintele-arsenie-papacioc-marturisitor-temnițele-comuniste (accesat: 16.10.2023).

Trecerea prin veac a părintelui Arsenie Papacioc // fericiticeiprignoniti.net : [site]. – URL: https://www.fericiticeiprignoniti.net/arsenie-papacioc/960-trecerea-prin-veac-a-parintelui-arsenie-papacioc (accesat: 16.10.2023).

Elena Harconița

Mircea CIUHRII 1944-2015

Biolog, doctor habilitat în biologie și doctor în medicină și virusologie, profesor universitar, cercetător științific în virusologie, inventator, membru corespondent al Academiei de Științe din New York, stabilit în România.

Este primul savant din lume care a descoperit folosirea substanțelor bioactive entomologice în terapia umană și este considerat „inventatorul pastilelor din insecte”.

S-a născut la 13 august 1944 în s. Moara de Piatră, jud. Bălți (astăzi, rn. Drochia). A decedat la 31 decembrie 2015 la București, România.

După terminarea școlii primare din satul natal (1951-1955), a plecat la Bălți pentru a-și continua studiile la liceu. A fost admis la Facultatea de Biologie și Chimie, secția biologie moleculară, la Universitatea de Stat din Tiraspol, pe care o absolvă în 1967.

Din 1968 și-a început stu-

diile de doctorat la Academia de Științe a Moldovei (AȘM). În 1971 a obținut titlul de doctor în biologie la Universitatea „M. Lomonosov” din Moscova, cu teza „Studii microscopice și submicroscopice ale porilor și plasmodesmelor celulelor parenchimatoase suculente”.

După susținerea tezei, a fost numit șef al Laboratorului de microscopie electronică și virusologie a insectelor. În 1977 a plecat în Franța, unde a lucrat timp de trei ani în cadrul unui proiect pe care-l desfășura Organizația Mondială a Sănătății în domeniul patologiei comparate, de mare interes și pentru Ministerul Apărării francez.

După revenirea la Moscova a ajuns să lucreze cu aplicații militare ale virusologiei și a devenit președintele Comisiei Internaționale de Standardizare a Armelor Biologice (1977). Această comisie deținea controlul asupra tehnologiei de producere a șase arme biologice cu aplicații.

Ulterior, Mircea Ciuhrii a mai susținut alte două teze: de doctor în virusologie, la Institutul de Virusologie „D. Ivanovschi” al Academiei de Științe Medicale din Moscova, cu tema „Biologia Baculovirusurilor și a virusurilor poliedrozei citoplasmice” (1990), și de doctor în medicină.

Activitatea de cercetare și-a început-o în 1968, deținând și funcțiile de cercetător științific superior al Institutului Unional de Cercetări Științifice pentru Protecția Plantelor (1972-1984), șef al Laboratorului de Virusologie a Insectelor (1984-1992).

Cercetătorul a desfășurat și activitate didactico-științifică: a fost profesor universitar la Universitatea de Stat din Chișinău, din 1987, conducător științific de doctorat în domeniul virologie și îndrumător de doctorat. A ținut cursuri la cinci universități de prestigiu din Canada: Ottawa, Montréal, Quebec, Trois-Rivières, Fredricktion.

La începutul anilor 1990, deținea funcția de director științific al Institutului Unional pentru Protecția Biologică a Plantelor, filiala din Chișinău, apoi a fost director științific la Institutul de Protecție Biologică a Plantelor al AȘM. A fost managerul unui program de cercetări în microbiologie și virusologie și coordona cercetători din întreg spațiul Europei de Est. După obținerea independenței Republicii Moldova, nu a mai putut susține cercetările și a fost nevoit să dezvolte o altă direcție: entomoterapia în farmacologia contemporană.

La începutul anilor 1990 s-a stabilit în România și a exercitat funcția de cercetător științific principal la Institutul de Cercetări pentru Protecția Plantelor din București. Aici a fondat Centrul Științific Aplicativ privat „Insect-Farm” S.A., al cărui director general a fost din 1998.

Din 1992, a început cercetările extractelor din insecte pentru obținerea preparatelor keratolitice, care au stat la baza a peste 24 de preparate parafarmaceutice. A studiat proprietățile insectelor și ale substanțelor obținute pe baza lor timp de 40 de ani,

fapt care a făcut posibilă descoperirea potențialului terapeutic valoros și multilateral al substanțelor extrase din insecte și a stat la baza creării unor preparate inovatoare în domeniul farmaceutic. Primul preparat a fost creat pentru tratarea bățăturilor, eliminarea alunițelor, negilor ș.a. Între anii 1998 și 2015 „Insect-Farm” a înregistrat peste 50 de preparate farmaceutice, parafarmaceutice și cosmetice, care au obținut peste 40 de medalii de aur, argint și bronz la saloane internaționale de invenții. Produsele „Insect-Farm” sunt comercializate în Uniunea Europeană.

Începând cu anul 2000, a elaborat preparatele antivirale „Hepatitoliz”, „Imunomax”, pe care le-a brevetat și le-a implementat. A descoperit interferoni naturali care pot fi folosiți la tratarea unor formațiuni tumorale, de tipul adenomului de prostată și al fibromului uterin, și infecții virale. Cercetările efectuate sunt considerate premiere mondiale și reprezintă descoperiri evidente. Este prim-autor a 16 invenții și a 30 de tehnologii de producere a preparatelor entoterapeutice.

Rezultatele cercetărilor sale științifice se regăsesc în cele peste 350 de publicații științifice, inclusiv 12 monografii, două lucrări de sinteză publicate în reviste de specialitate sau volume ale congreselor științifice naționale și internaționale. Printre acestea: „Dăunătorii plantelor și entomofagii lor” (1973); „Microorganismele și virușii” (1979); „Virusurile noctuidelor” (1982); „Controlul

biologic în reglarea densității populațiilor de insecte” (1986); „An Atlas of the Ultrastructure of Lepidoptera Pests of Plants, Ed. Oxanian Pres-Delhi” (1987); „Limitarea populațiilor de dăunători vegetali și animalii din culturile agricole, prin mijloace biologice și biotehnice, în vederea protecției mediului înconjurător” (1997); „Fauna în tratarea și alimentația omului” (2004) ș.a.

Mircea Ciuhrii a făcut parte din colegiul de redacție al publicațiilor: „Entomoterapia”, „Patologia nevertebratelor”, «Вопросы вирусологии» și a fost referent al revistei internaționale „Medicina complementară”.

A deținut calitatea de membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru al Academiei de Științe din New York, dar și de membru al Academiei Ecologice din Sankt Petersburg, al Societății de Patologie a Nevertebratelor, al Societății de Microscopie electronică, al Societății de Patologie Comparată, al Societății Farmaciștilor și al Societății Chimiștilor Cosmetologi.

A fost premiat cu peste 15 medalii la saloanele de inventică din București, Geneva, Pittsburg și Bruxelles (2003); Moscova (2004); Sevastopol, Chișinău, Moscova (2005); Paris (2007). A obținut Medalia de aur pentru cel mai bun tratament pentru hepatită (preparatul „Hepatoliz”).

I-a fost conferită „Crucea de aur” și diploma de Cavalier de Inventii al Guvernului Belgiei (2003). A primit titlul de Comandor și Mare Ofițer

din partea Regatului Belgia.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 270.

Bibliografie selectivă:

Ciuhrii, Mircea. Terapii miraculoase : cu rețete din fauna terestră / Mircea Ciuhrii. – București : Mirabilis, 2005. – 381p.

Ciuhrii, Mircea. Virusul – spaima și speranța omenirii / Mircea Ciuhrii, Viorica Puiu. – București : Prestige, 2020. – 320 p.

***Ciuhrii, Mircea Grigorievici.** Virusul – scut și spadă / Mircea Grigorievici Ciuhrii, Constantin Ivanovici Spînu. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1984. – 112 p.

Идентификация вирусом ядерного полиэдроза = The system for identification of nuclear / [разраб.: М. Г. Чухрий и др.]. – Кишинёв : Штиинца, 1991. – 41 p.

Чухрий, Мирча Григориевич. Биология бакуловиромов и вирусом цитоплазматического полиэдроза / Мирча Григориевич Чухрий. – Кишинёв : Штиинца, 1988. – 237 p.

Чухрий, Мирча Григориевич. Система методов идентификации поливирусомов и вирусом цитоплазматического полиэдроза / Мирча Григориевич Чухрий. – Кишинёв : Штиинца, 1991. – 41 p.

Чухрий, Мирча Григориевич. Ультраструктура вирусомов чешуекрылых вредителей растений : Альбом / Мирча Григориевич Чухрий. – Кишинёв : Штиинца, 1982. – 151 p.

Mircea Ciuhrii // Localitățile Republicii Moldova. Vol. 8. – Chișinău : Draghiștea, 2008. – P. 544.

Roșca, Denis. Ciuhrii Mircea // Roșca, Denis. Cartea de Aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 140.

Maria S. Ciobanu

Constantin BRÂNCOVEANU 1654-1714

Domn al Țării Românești, reformator, ctitor de lăcașe sfinte și școli, martir al neamului românesc.

S-a născut la 15 august 1654, la Brâncoveni (actualmente, comună în jud. Olt, România), într-o veche familie boierească. A fost executat la 15 august 1714 la Constantinopol (azi, Istanbul), împreună cu cei patru fii ai săi (Constantin, Ștefan, Radu și Matei).

A fost domnul Țării Românești între anii 1688 și 1714, având una dintre cele mai lungi domnii din istoria principatelor române. Și-a luat patronimicul Basarab.

Rămânând orfan de tată la vârsta de un an (1655), a fost crescut de unchiul său, stolnicul Constantin Cantacuzino, care i-a oferit o educație aleasă pentru acele vremuri, învățând greaca, latina și slavona. Obține prima dregătorie („al doilea postelnic”) în 1672, apoi este logofăt (1673-1678), agă (1679), ispravnic de scaun (1680), vel-logofăt (1681), cea mai înaltă treaptă a ierarhiei boierești. Ajunge mare postelnic în anul 1681, iar în 1688 devine domn, fapt confirmat și de Poarta Otomană.

A fost gospodar, om politic și diplomat, organizator al statului, apărător al tradițiilor, om de cultură și sprijinitor al culturii, ctitor și apărător al credinței străbune. A asigurat în Țara Românească o perioadă lungă de pace, progres economic, înflorire culturală și dezvoltare a vieții spirituale.

Constantin Brâncoveanu a organizat cancelaria statului în vederea întreținerii raporturilor cu puterile străine, introducând limba română. A încercat să formeze un front antiotoman pe baza unor înțelegeri cu domnii Moldovei și Principii Transilvaniei și a acționat cu multă abilitate diplomatică pentru a apăra interesele religioase ale românilor.

Principalele direcții ale politicii sale interne au fost întărirea rolului domniei și reorganizarea sistemului fiscal. În diplomația externă a menținut un echilibru între Imperiul Otoman, căruia îi era vasal, și Sfântul Imperiu Roman (Habsburgic), a cărui expansiune ajunsese până la hotarele Țării Românești. Și-a cumpărat bunăvoința turcilor, plătind regulat dările și vărsând sume uriașe sultanului și funcționarilor de la Constantinopol, ceea ce i-a adus supranumele de „altın bey” („prințul aurului”).

A dat naștere unei epoci și unui stil (numit „brâncovenesc”) ce caracterizează toate domeniile.

A înființat Academia Domnească din București (1694) și a ctitorit școli, chiar și din afara țării. 46 de școli din străinătate (Europa de Sud-Est, Asia Mică, Siria, Iordania,

Palestina, Egipt, Constantinopol) au beneficiat de sprijinul său. Pe lângă Academia Domnească, au fost deschise și alte școli, în incinta unor mănăstiri, în care se preda în slavonește și în românește. Așa au fost școlile de la mănăstirile Sfântul Gheorghe Vechi și Colțea, amândouă în București, care pregăteau dieci pentru cancelariile domnești, preoți și dascăli. O serie de școli românești existau în orașele țării, în mănăstiri și în mediul rural. În câteva mănăstiri au fost înființate biblioteci, cu lucrări procurate din mari centre culturale din apusul Europei; printre acestea biblioteca de la mănăstirea Mărgineni (ctitoria lui Constantin Cantacuzino) și biblioteca mănăstirii Horezu, ctitorie a lui Constantin Brâncoveanu.

În 1689 l-a adus de la Istanbul pe Antim Ivireanul, viitorul mitropolit, sub îndrumarea căruia s-au tipărit numeroase cărți românești, grecești, slave, arabe, turcești și georgiene. În anii domniei lui Brâncoveanu funcționau cinci tipografii: la București (din vremea lui Duca Voievod), la Buzău (1691), la Snagov (1694), la Râmnicu Vâlcea (1705), la Târgoviște (1708).

A introdus limba română în slujba bisericească. Pe timpul său au văzut lumina tiparului cărți pentru slujbele religioase și pentru școlile din Țară Românească și din Moldova, pentru susținerea ortodoxismului din Transilvania și Maramureș, pentru popularizarea teologiei și a vieții sfinților și chiar romane cavaleresti. Tipăriturile erau

împodobite artistic, paginile aveau frontispiciu, inițiale și litere mari și frumoase, astfel consolidând stilul brâncovenesc în domeniul artei aurarilor și argintarilor, care îmbrăcau cărțile în coperte strălucitoare, și în cel al gravurilor, care ilustrau tipăriturile brâncovenesti, broderia în pictură. În 1688 este tipărită „Biblia de la București”, prima ediție integrală a Sfintei Scripturi în limba română, operă de mari proporții pentru acel timp (944 de pagini format mare, pe două coloane, cu literă mărunță).

S-au mai tipărit „Psaltirea”, „Sfânta Evanghelie”, „Molitfelnicul”, „Octoiul”, „Liturghierul”, „Ceașlovul”, „Apostolul” și predicile lui Ioan Gură de Aur, sub titlul „Mărgăritarele”. Au fost scoase de sub tipar cărți de slujba și de învățătură a credinței și în limbile greacă, arabă și georgiana. Pentru preoții ortodocși din Arabia, s-au tipărit un „Liturghier” și un „Ceașlov” în greacă și arabă, iar la Alep, în Siria, a fost trimisă o tipografie și litere arabe turnate în tipografia de la Snagov, cu care s-a tipărit „Psaltirea” arabă, având pe frontispiciu stema Țării Românești și inițialele lui Constantin Brâncoveanu. Tipografia a funcționat aproape două secole și a tipărit mai mult de 70 de titluri. Și în Georgia a fost trimisă o tipografie, unde au apărut „Evanghelia” și „Liturghierul” în limba georgiana. În 1701 la tipografia din București s-a tipărit și prima carte în limba turcă, numită „Proschinitarul Ierusalimului și a toată Palestinei”. Cărțile nu erau vândute,

ci împărțite gratuit și aveau ca scop susținerea cultului ortodox, tipărirea făcându-se cu banii lui Constantin Brâncoveanu și ai Mitropolitului Antim Ivireanul. Cărțile destinate românilor foloseau cuvinte înțelese de toți, cu fraze simple, contribuind la formarea limbii literare.

A făcut donații de cărți și tipografii, de bani, odoare și obiecte bisericești pentru românii din Transilvania, pentru Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol, pentru mănăstirile din Athos și de la Muntele Sinai, pentru locurile sfinte de la Ierusalim, pentru patriarhiile din Antiohia și Alexandria, pentru mănăstirile și bisericile de peste Dunăre din Serbia și Bulgaria.

Pe lângă difuzarea scrierilor religioase, propovăduirea ortodoxiei în occidentul catolic și protestant s-a făcut și prin relații cu marile universități europene (Oxford și Cambridge), unde au fost trimiși teologi formați la Academia Domnească de la Sfântul Sava.

A inițiat o amplă activitate de construcții religioase și laice, îmbinând armonios în arhitectură, în pictura murală și în sculptură tradiția autohtonă, tradiția neobizantină și ideile novatoare ale renașterii italiene într-un nou stil caracteristic.

Încă înainte de a ajunge domn, a ridicat două biserici, la Potlogi și la Mogoșoaia, iar în 1690 a pus piatră de temelie a celei mai importante din ctitoriile sale: mănăstirea Hurezi (Horezu). În 1696 a refăcut din temelie mănăstirea Mamul, pe locul unei

biserici de lemn. În București a ctitorit trei biserici pe locul unor mai vechi: biserica Sfântul Ioan cel Mare sau Grecesc și biserica mănăstirii Sfântul Sava. A ctitorit și biserica mănăstirii Sfântul Gheorghe Nou (ajunsă până astăzi), unde au fost depuse și osemintele ctitorului, aduse în ascuns de soția sa în anul 1720. A ridicat o biserică și în satul Doicești, jud. Dâmbovița, a mai zidit mănăstirea din Râmnicu Sărat. A ctitorit biserici în Transilvania: la Făgăraș, la Ocna Sibiului, la Sâmbăta de Sus, distrusă însă în secolul al XVIII-lea din dispoziția autorităților habsburgice și apoi refăcută în prima jumătate a secolului al XX-lea. La Constantinopol a zidit biserica Sfântul Nicolae din cartierul Galata, la mănăstirea Sfântul Pavel din Muntele Athos a făcut un paraclis (capelă) și o trapeză (sală de mese, refectoriu), iar la Ismail, pe malul stâng al Dunării, a ridicat o biserică cu hramul Sfântul Gheorghe. Alte mănăstiri și biserici mai vechi: mănăstirile Cozia, Arnota, Bistrița, Strehaia, Sadova, Gura Motrului, Dintr-un Lemn, Curtea de Argeș, Dealu, Snagov, Biserica Domnească și biserica Sfântul Dumitru din Târgoviște au fost refăcute și împodobite cu picturi în frescă. A refăcut casele domnești de la Curtea Veche, a cumpărat și a construit case în Transilvania, Brașov și Sâmbăta de Sus. Doi dintre cei mai renumiți zugravi ai epocii, Părvu Mutu și Constantinos (un pictor grec care a format o școală de zugravi de biserici la Hurezi), au lucrat la ele.

Împăratul Leopold I al Austriei i-a oferit titlul de „Principe al Sfântului Imperiu Romano-german” (1695); Petru I al Rusiei i-a conferit Ordinul „Sf. Andrei” (1700).

Sfinții martiri Brâncoveni au fost canonizați (20 iunie 1992) de Sinodul Bisericii Ortodoxe Române, când s-a hotărât că „de acum înainte și până la sfârșitul veacurilor, binecredinciosul voievod Constantin Brâncoveanu, împreună cu fiii săi Constantin, Ștefan, Radu și Matei și cu sfetnicul Ianache, să fie cinstiți cu sfinții, pomeniți cu slujbe și cântări de laudă în ziua de 16 august”.

În 2014, cu prilejul împlinirii a 300 de ani de la martiriu, rămășițele pământești ale domnului au fost dezgropate și plasate într-o raclă, care este expusă la biserica Sfântul Gheorghe Nou din București.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1994”. – Chișinău, 1994. – P. 118-120; „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 349-351.

Bibliografie selectivă:

Alexandru, Ioan. Imnul lui Constantin Brâncoveanu / Ioan Alexandru ; red. și corectură: Ana Pascu ; il.: Ioan Mihăescu. – București : Basilica, 2017. – 80 p. : il.

Cădă, Narcisa-Mihaela. Brâncoveanu Constantin, boier vechi și domn creștin / text de Narcisa-Mihaela Cădă ; il.: Ani-Eliza Busuioc. – București : Basilica, 2014. – 95 p. : il. color.

Constantin Brâncoveanu în cronici de epocă / antologie, stud. introd. și cronol. de Răzvan Voncu ; postf. de Ionuț Vulpescu. – București : Litera, 2014. – 347 p.

Morariu, Maxim (Ierom). Saint Constantin Brâncoveanu : A model for today's youth / Ierom. Maxim Morariu. – Cluj-Napoca : Renașterea, 2015. – 51 p.

Sfântul Constantin Brâncoveanu : Mărturii brașovene. Sesiune de comunicări 2014 / coord.: Stelian Manolache ; apare cu binecuv. Înaltpreasf. Laurențiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului. – Sibiu : Editura Andreiana, 2014. – 152, [32] p. : il.

Streza, Laurențiu. Sfântul Constantin Brâncoveanu și brașoveni / Laurențiu Streza, Vasile Oltean. – Sibiu : Editura Andreiana, 2014. – 443, [4] p. : il.

Brâncoveanu Constantin // Dicționar biografic de istorie a României / Stan Stoica, Vasile Mărculeț, Stănel Ion [et al.] ; coord.: Stan Stoica ; cuv. înainte: Dinu C. Giurescu. – București : Meronia, 2008. – P. 22.

Brâncoveanu Constantin // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 1 : A-G. – București : Geneze, 1999. – P. 188-190.

Brâncoveanu Constantin (n.1654 – m. 24 mar./4 apr. 1714. Istanbul) // Dicționarul domnilor Țării Românești și ai Moldovei / Vasile Mărculeț, Alexandru V. Ștefănescu, Stănel Ion [et al.] ; coord.: Vasile Mărculeț. – București : Meronia, 2009. – P. 38-40.

Brâncoveanu Constantin Basarab // Popescu, Petru Demetru. Dicționar de personalități istorice : Voievozi, principii, domnitori, regi / Petru Demetru Popescu. – București : Editura Niculescu, 2001. – P. 56-61.

Enache, Andreea. Activitatea culturală în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu / Andreea Enache // Opera brâncovenească. – 2015. – P. 31-35 : il.

Mănăstirea Hurezi : [Ctitor – Constantin Brâncoveanu, marele voievod valah] // 500 de locuri sacre / introd. de Keith Bellows ; trad. din lb. eng.: Georgiana Harghel, Liana Stan ;

editor: Vidrașcu și fiii. – București : [S. n.], 2014. – P. 171.

Mănescu-Hurezi, Constantin. Cronologia vieții și domniei voievodului martir Constantin Brâncoveanu / Constantin Mănescu-Hurezi // Analele Brăilei. – 2015. – Nr 15. – P. 9-16.

Pascu, Elisabeta. Apogeul emblematic în spațiul românesc – Constantin Brâncoveanu / Elisabeta Pascu // Plurivalențe intelectuale cantemiriene / coord.: Anca Dimitriu [et al.]. – Iași : [S. n.], 2014. – P. 127-137.

Țărălungă, Ecaterina. Brâncoveanu Constantin // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 679.

Țvircun, Victor. Dimitrie Cantemir și Constantin Brâncoveanu. Istoria rivalității / Victor Țvircun // Akademos. – 2016. – Nr 4 (43). – P. 107-110.

Elena Harconița

**Ana BONDARENCO
1939-2021**

Filolog, doctor habilitat, profesor universitar, Eminent al învățământului public din RSS Moldovenească și din URSS, Cavaler al Ordinului „Palme académiques” din Franța.

S-a născut la 19 august 1939 în s. Makeevka, Donețk, Ucraina. A decedat la 13 ianuarie 2021 la Chișinău.

A studiat la școlile din Par-

cani și Sudarca, rn. Dondușeni (1954-1956). Ulterior și-a făcut studiile la Școala Normală Superioară din Bălți (în prezent, Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți (USARB), Facultatea de Limbi Străine, specializându-se în limba franceză (1956-1961).

A urmat cursurile doctorale la Institutul Pedagogic de Limbi Străine „M. Thorez” din Moscova. A susținut teza de doctor în filologie la specialitatea „Limbi romanice”, cu tema: „Funcțiile de complement și de atribut în fraza limbii franceze” (1971). În 1990 a susținut teza de doctor habilitat în același domeniu, cu tema „Structurarea și organizarea logico-semanticii a frazei complexe în limba franceză”, la Universitatea „M. V. Lomonosov” din Moscova. În 1992 i s-a conferit titlul didactico-științific de profesor universitar.

Odată cu apariția organismelor francofone în Republica Moldova (în 1996), a obținut o bursă de excelență a Agenției Universitare a Franfoniei. Drept urmare, a beneficiat de un stagiu științific la Centrul universitar de studii franceze al Universității „Stendhal”, Grenoble-3, din Franța. Acest fapt a contribuit decisiv la dezvoltarea activității sale științifice, la stabilirea unor contacte, la colaborări științifice cu lingviști francezi, în special, cu echipe de cercetare lingvistică REMA a Universității „Lumière”, Lyon-II, a Universității Sorbona, Paris-IV, a Universității „Le Mirail”, Toulouse.

Și-a consacrat peste 60 de ani activității didactice. Cariera universitară a început-o

în calitate de asistentă la Catedra de filologie romanică a Facultății de Limbi Străine la USARB. Ulterior, a fost lector superior, conferențiar universitar și șefă a Catedrei filologie franceză (1965-1975). Din 1975, prin concurs, a obținut postul de conferențiar la Catedra filologie franceză a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova (USM)).

A fost fondatoarea Departamentului de Limbi Străine la Universitatea Liberă Internațională din Moldova (ULIM) și primul decan al Facultății de Limbi Străine din cadrul ULIM (1993-1995).

Din 1998 a exercitat funcția de șefă a Catedrei de limbi străine aplicate la Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a USM. A pregătit specialiști în domeniul didacticii limbii franceze, al limbilor romanice, al traductologiei, care astăzi activează în țară și peste hotare.

Ana Bondarenco a fost conducător științific a trei teze de doctorat susținute și autor a peste 100 de lucrări, printre care șase monografii și două manuale. Este fondatoarea Școlii Doctorale a Facultății de Limbi și Literaturi Străine. A stabilit relații de colaborare cu lingviști din diferite colțuri ale lumii, fapt ce a contribuit la descoperirea și îmbunătățirea imaginii țării noastre pe plan internațional în țări precum: Franța, Canada, Elveția, Belgia, România, Ucraina, Rusia, Macedonia, Albania, Armenia, Georgia, Bulgaria. S-a manifestat ca un ilustru pedagog, recunoscut atât în spațiul

autohton, cât și peste hotare (SUA, Belgia, Franța, Canada, România), unde a fost solicitată cu lecții, conferințe, consultații metodice.

Cercetătoarea a fost membru al comitetelor științifice în cadrul colocviilor naționale și internaționale în domeniul limbilor romanice și al comitetelor științifice de la mai multe reviste naționale și internaționale, expert la susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat.

A pledat pentru promovarea francofoniei, având intervenții memorabile în calitatea sa de președintă a Asociației Profesorilor de Franceză din Moldova, în cadrul congreselor internaționale și europene, organizate de Federația Internațională a Profesorilor de Franceză, din Vietnam, Franța, SUA, Canada.

În 1984 a obținut titlul onorific „Eminent al învățământului public din RSS Moldovenească” și în 1985 pe cel de „Eminent al învățământului din URSS”.

Guvernul Francez i-a atribuit în 2003 titlul de Cavaler al Ordinului „Palme académiques”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 241.

Bibliografie selectivă:

Probleme de didactică și gramatică ale limbilor moderne : Conferință internațională = Conférence Internationale : Problèmes de didactique et de grammaire des langues : dans le cadre du projet de l'IAUF Mutualisation des formations en FOS sur des réseaux interuniversitaires = International Conference : Problems of Modern Language

Teaching and Grammar : In memoriam Eugenia Pavel, 26 aprilie 2013 / cons. șt.: Ana Bondarenco ; coord.: Eufrosinia Axenti [et al.]. – Chișinău : CEP USM, 2014. – 360 p.

Bondarenco, Ana. Immanence/transcendance de la langue / Ana Bondarenco // Probleme de filologie spaniolă și italiană / coord.: Angela Roșca, Radu Melniciuc. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 25-40.

Bondarenco, Anne. De la proposition, la phrase et l'énoncé dans la vision des linguistes M. Ioniță et M. Potapova aux types de prédication et a l'ambiguïté dans la phrase simple tautologique et dans la phrase complexe comparative / Anne Bondarenco // Limbaj și context : Revista internațională de lingvistică, semiotică și știință literară. – 2012. – Nr 1. – P. 23-44.

Bondarenco, Anne. Immanence: transcendance de la langue / Anne Bondarenco // Etudes Interdisciplinaires en Sciences humaines (EISH). – 2018. – Nr 5. – P. 501-522.

Bondarenco, Anne. L'action et la méthode actionnelle de l'enseignement des langues étrangères / Anne Bondarenco // Conferința științifică internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”, Cahul, 7 iunie 2017. – Cahul : [S. n.], 2017. – Vol. 2. – P. 337-347.

Bondarenco, Anne. L'événement rapporte a l'élément et a son système, leur propriété énergétique et leur langage dans le texte littéraire / Anne Bondarenco // Anatol Ciobanu – omul cetății Limba română. In memoriam : 85 de ani de la naștere. – Chișinău : CEP USM, 2019. – P. 89-102.

Bondarenco, Anne. L'intercultural et la constance ininterrompue de l'identité nationale dans le contexte de la mondialisation / Anne Bondarenco // La Franco-polyphonie. – 2015. – Nr 2 (10). – P. 80-98.

Bondarenco, Anne. L'interdépendance et l'interaction

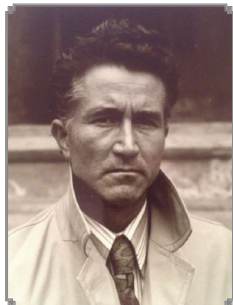
entre les courants linguistiques et la didactique des langues étrangères / Anne Bondarenco // Noi tendințe în predarea limbajelor de specialitate în contextul racordării învățământului : superior la cerințele pieții muncii, Ediția 1-a, Chișinău, 12 martie 2016. – Chișinău : [S. n.], 2016. – P. 21-32.

Bondarenco, Anne. Le temps et la temporalité du stéréotype et de l'événement / Anne Bondarenco // Limba Română. – 2014. – Nr 2 (224). – P. 127-146.

Bondarenco Ana // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.]. – 2018. – P. 49-50.

Rusnac, Gheorghe. Bondarenco Ana // Rusnac, Gheorghe. Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001) : Dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2001. – P. 28-30.

Maria S. Ciobanu

Ion BITZAN
1924-1997

Artist plastic român, sculptor, grafician, profesor.

S-a născut la 23 august 1924 în com. Limanu, jud. Constanța, a decedat la 15 septembrie 1997 la București.

Școala primară și secundară a făcut-o în Liman, apoi a învățat la Școala Normală (azi, Liceul Național Pedagogic „M. Eminescu”) din Târgu Mureș, în 1940 se transferă

la Focșani. A studiat (1945-1951) pictura la Institutul de Arte Plastice „N. Grigorescu” (în prezent, Universitatea Națională de Arte din București). În 1964 a urmat cursurile de vară (pictură și sculptură) la Academia di Belle Arti „Pietro Vannucci” din Perugia, Italia. În 1970-1971 a fost „artist-in-residence” la Muzeul Stedelijk din Amsterdam.

S-a angajat în calitate de ilustrator la ziarul „Flacăra” (1949). Ca ilustrator a lucrat și la cartea lui Z. Stancu „Călătorind prin URSS” (1951).

A fost lector (1963-1977), conferențiar, apoi șef la Catedra de design a Facultății de Arte Decorative din cadrul Universității Naționale de Arte din București (1977-1990), ulterior și decan la aceeași facultate (1990-1996). În 1970-1971 a lucrat la Muzeul Stedelijk din Amsterdam, Olanda. În 1981 este profesor invitat la academiile de artă din New York, Washington, San Francisco și Philadelphia (SUA).

În creația sa a folosit diverse stiluri, concepte și ideologii, creând mai bine de 1 200 de lucrări, prin care a demonstrat cunoașterea mediilor de pictură, colaj, gravură, ceramică, a realizat obiecte și instalații, grupate în cicluri pe diverse subiecte. Este autorul Trofeului premiilor Uniunii Teatrale din România.

A scris mai multe lucrări: „Masa de lectură”; „Temă de atelier”; „Arborele genealogic”; „Peștele”; „Cartea reginei”; „Interpretarea unei vechi scrieri”; „Opere complete”; „Cuvinte”; „Cartea mică cu autografe”; „Cartea mare cu autografe” ș.a.

Ion Bitzan a avut o activitate expozițională dinamică. Și-a etalat lucrările la expoziții personale și de grup în România (București, Suceava, Constanța, Galați, Timișoara, Cluj), dar și în Italia, Brazilia, Franța, Germania, Scoția, Olanda, SUA, Irlanda, India, Japonia, Iugoslavia, Norvegia, Spania, Ungaria, Polonia, Israel ș.a.

A organizat expoziții personale la Galeria Arsenal din Poznan și la Galeria UI Sopot, Polonia (1966); la Sala Dalles, București (1967); la Teatrul Mic din București (1968); la Panorama Mesdag Galerie din Haga (1970); la Teatrul de Comedie din București (1971); la Galerie Espace din Amsterdam (1972); la Galeria Orizont și Galeria Galatea din București; la Richard Demarco Gallery din Edinburgh și la Aberdeen Art Gallery (1973); la Galeria „Căminul Artei” din București (1983); la Arts Council Gallery, Belfast (1985); la Butler Art Gallery (1986) și la Narrow Walter Gallery din Irlanda de Nord (1990); la Artexpo, București, Bacău și Bistrița (1992-1993); la Horbath Gallery, Bath în Anglia (1994), la Centre Culturel Roumain, Paris (1994); la Departamentul de Artă Contemporană, Muzeul Național de Artă a României (1996); la Bienala Internațională de Artă, Veneția (1997); la Internaționale Buchmesse, Leipzig, (1997); la Muzeul Național de Artă al României, București (1998).

A participat în cadrul unor expoziții de grup în România: la Sala Dalles București cu expoziție de grafică

(1953); expoziție de peisaj (1954); expoziție interregională de pictură, sculptură și grafică (1955); expoziție anuală de stat de grafică (1956); „10 ani de creație plastică” (1947-1957) la Muzeul Simu (1957); la Muzeul Național de Artă (1992); la Muzeul Țării Crișurilor, Oradea (1993); la Artexpo, București, Bacău, Bistrița (1992-1993); la Centrul Român de Cultură (1994); la Muzeul Național de Artă din România, București (1996); la Muzeul Național al Literaturii Române (1998) ș.a. A expus lucrări la Bienala de la Veneția (1964); la Bienala de la San Paolo (1967, 1969, 1981); la Expoziția Internațională de imprimare miniatură, SUA (1971); la Bienala de desene „Rijeka Galeria Modernă”, Iugoslavia (1974); la Bienala Internațională de imprimare, Friedrikstadt, Norvegia (1974); la Trienala Internațională de desene, Wrocław, Polonia (1981) și la multiple alte evenimente internaționale.

A fost membru al Uniunii Artiștilor Plastici (UAP) din România.

Creațiile sale sunt incluse în colecții publice străine: Muzeul de Artă Modernă (MoMA) din New York; Muzeul Ariana din Geneva; Muzeul Stedelijk din Amsterdam; Galeria Națională ale Scoției din Edinburgh; Kunsthalle din Hamburg; Muzeul Național din Poznan; Muzeul de Artă Modernă și Contemporană din Rijeka. În România, operele pictorului se află în muzeele din Iași, Galați, Craiova, Constanța și București. De asemenea, se găsesc și în colecții private din Ro-

mânia, Germania, Olanda, Franța, Italia, SUA, Irlanda de Nord, Anglia și Scoția.

A fost apreciat cu numeroase diplome și premii: Premiul pentru Pictura monumentală a UAP (1965), Ordinul „Meritul Cultural” de clasa a III-a (1968); „Prix d-achat” la Bienala Internațională de Gravură de la Ljubljana; „Premiul de etanșare, Ljubljana (1969); Ordinul „Meritul Cultural” de clasa I (1971); Premiul Criticii al UAP (1972); Premiul Bienalei de desene originale, Rijeka, Iugoslavia (1974); Premiul I (1979, 1987) și Premiul II (1981, 1985) la Festivalul Național „Cântarea României”; Premiul UAP (1988); Diploma Academiei de Artă (1994), Premiul Special UAP (1995).

În memoria artistului plastic, a fost turnat filmul documentar „Bitzan – în Labirint” (regia A. și L. Damian). În martie 2016 fiica artistului a creat Fundația „Ion Bitzan”, pentru a prezerva moștenirea culturală în baze de date, arhive, expoziții, publicații etc.

În anii 2017-2018, la Biblioteca Centrală Universitară din București i-a fost organizată o expoziție personală, iar la Muzeul Național de Artă Contemporană o expoziție retrospectivă. În 2019 a fost vernisată expoziția „Istoria vizuală a școlilor din București” (1969-2019), la care au fost expuse și lucrările lui Ion Bitzan.

Bibliografie selectivă:

****Depozitul memoriei : expoziție de artă contemporană, Galeria de Artă Focșani, 2015 / expun: Cornel Ailincăi, Ion Bitzan, Mihai Chiuaru**

[et al.] ; prezintă: Alexandra Titu și Constantin Prut ; curator: Liviu Nedelcu. – Focșani : Terra, 2015. – 20 p. : il.

****24 Arguments : Early Encounters in Romanian Neo-Avant-Garde 1969-1971 : A Handful of Sources** : [Exhibition-Dossier 1] : [Album] / artists and authors: Horia Bernea, Ștefan Bertalan, Ion Bitzan [et al.] ; ed. by Alina Șerban, Ștefania Ferchedău ; foreword & artists' biographies: Alina Șerban. – București : Inst. Prezentului, 2020. – 184 p. : fot.

Prizonierii avangardei : o retrospectivă Ion Bitzan : [expoziție, Muzeul Național de Artă Contemporană, 23.11.2017 – 01.04.2018] = The prisoners of the avant-garde : a Ion Bitzan retrospective : [Album] / curator: Călin Dan ; [organiz.: MNAC. – București : Editura M.N.A.C., 2019. – 44 p. : il., fot. – Ed. bilingvă, română-engleză.

Bitzan Ion // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 4 : Contemporanii : A-I / editor: Ion Văduva-Poenaru. – [S. l. : S. n.], 2003. – P. 124-126.

Capsali, Filip. Universuri interioare : Arborele vieții : [despre expoziția dedicată prof. Ion Bitzan] / Filip Capsali // Observator cultural. – 2018. – Nr 656. – P. 21 : il.

Comșa, Radu. Cărțile lui [Ion] Bitzan : [despre opera artistului] / Radu Comșa // Observator cultural. – 2017. – Nr 636. – P. 20 : il.

Dan, Călin. Prizonierii avangardei : scurt manual al confuziilor politice : [despre expoziția „Prizonierii avangardei : O retrospectivă Ion Bitzan” de la MNAC] / Călin Dan // Observator cultural. – 2017. – Nr 644. – P. 20 : il.

Ion Bitzan : [site] : [biografie, activitatea, lucrări]. – URL: <https://www.ionbitzan.com/> (accesat: 05.08.2023).

Kirchner, Veronica. Prezență românească la Berlin Art Week : [cu expoziții ale artiștilor Ion Bitzan, Geta Brătescu] / Veroni-

ca Kirchner // Observator cultural. – 2018. – Nr 685. – P. 20-21.

O personalitate pezi: Artistul plastic Ion Bitzan // Agerpress : [site]. – URL: <https://agerpress.ro/documentare/2022/09/15/o-personalitate-pe-zi-artistul-plastic-ion-bitzan--978754> (accesat: 02.07.2023).

Șușară, Pavel. Ion Bitzan, între creație și mimesis : [despre opera artistului plastic] / Pavel Șușară // România literară. – 2008. – Nr 6. – P. 25.

Șușară, Pavel. Radiografii în posteritate : [despre creația artiștilor plastici Ion Bitzan și Florin Mitroi] / Pavel Șușară // România literară. – 2007. – Nr 35. – P. 25.

Tănăsoaica, Petre. Câmpia unduind ca o mare de miere... : [despre expoziția retrospectivă a artistului plastic Ion Bitzan găzduită de Muzeul Național de Artă al României] / Petre Tănăsoaica // România literară. – 2018. – Nr 1/2. – P. 23.

Țarălungă, Ecaterina. Bitzan Ion // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 97.

Elena Harconița

Ioan CAPROȘU
1934-2021

Istoric român, medievist, arheolog, doctor în istorie, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române.

S-a născut la 26 august 1934 în com. Mitoc, jud. Do-

rohoi (astăzi, jud. Botoșani, România). A decedat la 9 aprilie 2021 la Bacău, este înmormântat în Cimitirul „Eternitatea” din Iași.

Studiile secundare le-a făcut în localitățile Săveni și Șendriceni. A absolvit Facultatea de Istorie și Filologie din cadrul Universității „Al. I. Cuza” din Iași. În anul 1979 a obținut titlul științific de doctor în istorie, cu teza „Camăta în Moldova, până la mijlocul secolului al XVIII-lea”.

După absolvirea facultății, a fost încadrat la Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” din Iași al Academiei Române, unde a lucrat ca secretar de redacție la „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie «A. D. Xenopol»” (1966-1983), ulterior ajungând redactor-șef și membru al colegiului de redacție.

În anii 1970-1974 a făcut cercetări în arhivele și bibliotecile din Moscova, Leningrad (Sankt Petersburg), Kiev și Chișinău. A studiat (1983-1986) în bibliotecile din Londra și Paris. În 1988, beneficiind de o bursă a Serviciului German de Schimb Academic, a lucrat la Freiburg și la Munchen, Germania.

Ioan Caproșu a fost angajat inițial ca lector, apoi ca profesor universitar la Facultatea de Istorie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, ajungând și decan al acestei facultăți (1990-1996). A predat cursuri de istorie medievală românească la Universitatea din Portland, Oregon, SUA (1981-1983), la School of Slavonic and East European Studies din Londra și la Universitatea Cambridge din Anglia (1983-1986).

Din 1990 a făcut parte din colegiul de redacție al revistelor „Destin românesc” (București-Chișinău), „Revista de istorie a Moldovei” (Chișinău, din 1992), „Revista română” (Iași, din 1994), revista de istorie „Ioan Neculce” (Iași, din 1994), „Revista de istorie socială” (Iași, din 1996).

Este autor a numeroase volume și articole pe tema istoriei medievale, publicând sute de lucrări, dintre care 200 de popularizare a științei, apărute în România și Republica Moldova. Cercetările sale au fost fructificate în numeroase studii de istorie economică și socială: „O istorie a Moldovei prin relațiile de credit până la mijlocul secolului al XVI-II-lea” (Iași 1989), „Relațiile economice ale Brașovului cu Moldova” (împreună cu C. A. Stoide; Chișinău, 1992) ș.a. A mai scris despre bisericile și mănăstirile vechi, despre mișcările țărănești din spațiul românesc și despre monumente reprezentative pentru arta feudală.

A fost inclus în Comitetul național de redacție al colecției „Documenta Romaniae Historica” (1975), de la începutul anilor 1970, participând la publicarea volumelor I, III, VI-VIII, XX-XXII, XXIV, XXVI, o sursă esențială pentru descrierea istoriei vieții cotidiene medievale și premoderne românești și un fundament important pentru diverse interpretări istorice ale vieții cotidiene de atunci.

Ioan Caproșu a publicat (în colaborare) „Documente românești din Arhiva mănăstirii Xiropotam de la Muntele Athos. Catalog”. Volumele I-II (Iași, 2005-2013).

A fost interesat de actele ce țin de istoria orașelor: Suceava („Suceava. Documente privitoare la istoria orașului” (1388-1918). Volumul I (1989)) și Iași („Documente privitoare la istoria orașului Iași (în 10 volume), în colaborare cu D. Bădărău (1999-2007)). A elaborat deosebit de valoroasa „Monumenta Linguae Dacoromanorum” (1988-1997, Iași), apărută sub egida Universității „Al. I. Cuza” din Iași și a Universității din Freiburg. În parteneriat, a cercetat însemnările de pe manuscrise și cărți vechi din Moldova, sistematizându-le în cinci volume (2008-2009). Un alt proiect de o importanță aparte a fost editarea științifică a Bibliei de la 1688, împreună cu Al. Andriescu și V. Arvinte.

În postul de decan a contribuit substanțial la înmatricularea la universitatea „Al. I. Cuza” din Iași a studenților și a stagiilor basarabeni. Relațiile de colaborare cu specialiștii din Moldova au fost valorificate în sute de lucrări științifice. A participat la completarea colecțiilor de profil pentru bibliotecile universitare din Chișinău și din Bălți.

Este doctor honoris causa al Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă” din Chișinău (2000) și membru de onoare al Academiei Române (2012).

Pentru activitate profesională prodigioasă, a fost apreciat cu numeroase premii și diplome: Premiul „N. Bălcescu” al Academiei Române (1975), Premiul „B. P. Hasdeu” pentru volumul I din „Monumenta linguae da-

coromanorum. Biblia 1688”, Pars I, Genesis, 1988 (în colaborare cu V. Arvinte), Diploma de onoare a Universității „Al. I. Cuza” din Iași (1995), Diploma de onoare a Arhivelor Naționale ale României (București, 1997), Premiul „V. Pogor” al Primăriei Municipiului Iași (1998), Premiul „Opera omnia” al Consiliului Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior al Ministerului Educației și Cercetării din România (2001), Premiul de excelență al Universității „Al. I. Cuza” din Iași (2002).

A fost decorat cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Ofițer pentru cercetare științifică (2004).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 277-278.

Bibliografie selectivă:

Bădărău, Dan. Iașii vechilor zidiri : pînă la 1821 / Dan Bădărău, Ioan Caproșu. – Ed. a 2-a, rev. – Iași : Casa Ed. „Demiurg”, 2007. – 403 p. : il

Caproșu, Ioan. Vechea catedrală mitropolitană din Suceava: Biserica „Sfintul Ioan cel Nou” / Ioan Caproșu. – Iași : Editura Mitropoliei Moldovei și Sucevei, 1980. – 123 p. : il.

Documente privind istoria României : A. Moldova : Veacurile 14-17 (1384-1625) / Indicele numelor de persoane întocmit de Alexandru I. Gonța ; ed. îngr. și cuv. înainte de Ioan Caproșu. – București : Editura Academiei Române, 1995. – 800 p.

Documente românești din arhiva mănăstirii Xiropotam de la Muntele Athos. Vol. 1 (1432-1800) : catalog / ed. de: Florin Marinescu, Ioan Caproșu, Petronel Zahariuc. – Iași : Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2005. – 486 p. : il.

Politica Marilor Puteri în Balcani și Europa Centrală : In honorem Gheorghe Gonța : materialele simpozionului internațional, 10-13 octombrie 2013 / Nicoalea Chicuș (red. șef), Ioan Caproșu, Gheorghe Cojocaru [et al.]. – Chișinău : Garamont-Studio, 2013. – 564 p.

Stoide, Constantin A. Comerțul cu cărți dintre Transilvania, Moldova și Țara Românească între 1730 și 1830 / Constantin A. Stoide ; ed. îngr. și cuv. înainte de Ioan Caproșu. – Iași : Casa Ed. „Demiurg”, 2005. – 469 p.

Stoide, Constantin A. Despre clopote și clopotari în Țările Române : Secolele XIV-XIX / Constantin A. Stoide ; editor: Ioan Caproșu. – Iași : Casa Ed. „Demiurg”, 2015. – 151 p. : il.

Caproșu, Ioan. Cu arma adevărului, istoricii basarabeni contribuie la o transformare de profunzime... : [interviu] / interviu realizat de Victor Durnea // Revista română. – 2001. – Nr 1. – P. 3 : il.

Caproșu, Ioan. Cu privire la istoria orașului Birlad / Ioan Caproșu // Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”. – 1976. – Vol. 13. – P. 255-266.

Caproșu, Ioan. Doua documente inedite din secolul al XVIII-lea / Ioan Caproșu // Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”. – 1997. – Vol. 14. – P. 563-565.

Caproșu, Ioan. Interviu cu profesorul universitar Ioan Caproșu / interviu realizat de Sergiu Musteață, Ion Gumenai // Plural. – 2019. – Nr 1 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://plural.upsc.md/wp-content/uploads/2019/09/Interviu-Caproșu2.pdf>.

Caproșu, Ioan. „În spiritul binecunoscutei tradiții a asociațiunii...” / interviu realizat de Mircea-Cristian Ghenghea ; prezentare de Iulian Pruteanu-Isăcescu // Revista română. – 2013. – Nr 1. – P. 7-9.

Caproșu, Ioan. O condică de documente a familiei Donici (I) / Ioan Caproșu // *Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Istorie.* – 1989. – Nr 35. – P. 65-88.

Caproșu, Ioan. Quelques considerations concernant l'etude du passe des villes romaines / Ioan Caproșu // *Revue Roumaine d'Histoire.* – 1976. – T. XV, nr. 1. – P. 119-124.

Caproșu, Ioan Un document inedit din 1665 / Ioan Caproșu // *Revista de istorie.* – 1974. – T. 27, nr. 4. – P. 585-588.

Caproșu, Ioan. Un semicentenar de colaborare cu notoriul om de știință Demir Dragnev / Ioan Caproșu // *Revista română.* – 2018. – Nr 1/2. – P. 99.

In honorem Ioan Caproșu / volum îngrijit de Lucian Leuștean [et al.]. – Iași : Polirom, 2002. – 534 p. : il.

Retrospecții medievale : In honorem Professoris emeriti Ioan Caproșu / editor: Victor Spinei. – Iași : Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2014. – 654 p. : il, fot.

Agachi, Alexei. Caproșu Ioan // *Diționar de istorie / Alexei Agachi, Igor Cașu, Demir Dragnev [et al.].* – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 75.

Caproșu Ioan // *Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol.1. : (A-C).* – [S. l. : S. n.], 2021. – P. 413-415.

Chiscop, Emilia. Domnului Profesor Ioan Caproșu, cu dragoste. „A promovat întotdeauna valoarea” // *Ziarul de Iași.* – 2021. – 26 aug. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/domnului-profesor-ioan-caprosu-cu-dragoste-a-a-promovat-intotdeauna-valoarea--298232.html>.

Dragnev, Demir. Profesorul Ioan Caproșu la 80 ani / Demir Dragnev, Valentin Constantinov // *Revista de istorie a Moldovei.* – 2014. – Nr 3. – P. 7-10.

Dragnev, Demir. Profesorul Ioan Caproșu-medievist și documentarist desăvârșit /

Demir Dragnev, Teo-Teodor Marșalcovschi, Margareta Curtescu // *Ziarul de Iași.* – 2019. – 19 aug. ; [Resursă electronică]. – URL: ziaruldeiasi.ro/stiri/profesorul-ioan-caprosu-medievist-sidocumentarist-228088.html.

Semeniuc, Sorin Cristian. Profesorul Ioan Caproșu și onoarea lui Adrian Năstase-la Iași / Sorin Cristian Semeniuc // *Dilema veche.* – 2013. – 24-30 dec. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://dilemaveche.ro/sectiune/editoriale-si-opinii/bordeie-si-obiceie/profesorul-ioan-caprosu-si-onoarea-lui-adrian-598090.html>.

Elena Harconița

Marin MINCU
1944-2009

Poet, prozator, istoric și critic literar, semiotician și eselist roman, doctor în filologie, profesor universitar.

S-a născut la 28 august 1944 la Slatina, a decedat la 4 decembrie 2009 la București.

A făcut școala primară la Clocociov (1951-1955), școala elementară Mixtă-Gară (1955-1958), apoi Liceul „Radu Greceanu” din Slatina (1958-1962). A absolvit Facultatea de Filologie a Universității din București (1962-1967).

S-a specializat în semiotică literară la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din Torino (1974-1978), a luat doctoratul în filologie la

Universitatea din București (1971), cu tema „Opera literară a lui Ion Barbu”.

A fost preparator (prin concurs) la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic din Constanța (1968-1971), apoi asistent universitar la aceeași instituție (1971-1973), lector universitar (1973-1974), lector universitar la Facultatea de Litere și Filozofie a Universităților din Torino și din Milano (1974-1978), conferențiar universitar la Institutul Pedagogic din Constanța (1979), profesor titular asociat la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din Florența (1978-1994), profesor universitar la Facultatea de Litere din Constanța (1990-2009). A fost conducător de doctorat la Universitatea din București (din 1990).

A fost primul rector al Universității „Ovidius” (aprilie 1990) și decan al Facultății de Litere, Istorie, Teologie și Drept a Universității „Ovidius” (1990-1998).

A debutat în „Gazeta literară” cu articolul „Stilul criticii” (1964), iar cu poezii în revista „Amfiteatru” (1966). Primul său volum de poezii a fost „Cumpănă” (1968). S-a produs în calitate de critic literar cu volumul „Critice” (1969). În 1984 s-a lansat și ca romancier (cu „Intermezzo”). De asemenea, a fost colaborator la toate revistele literare din țară, deținând rubrică permanentă la: „Amfiteatru” (Confruntări critice), „Luceafărul” (Semn), „România literară” (Poezia tânără), „Viața românească” (Intermezzo), „Paradigma” (editorial), „Ziua literară”

(Cronică literară), „Tomis” (Repere), „Contemporanul–Ideea europeană” (Intermezzo) etc. A menținut rubrică săptămânală permanentă („Accente”) în pagina culturală a ziarului „Cotidianul” (1999-2004). A colaborat și cu reviste italiene: „Alfabeta” (Milano), „La fiera letteraria” (Roma), „Strumenti critici” (Torino), „Uomo e cultura” (Palermo), „Il cavallo di Troia” (Roma), „Inventario” (Firenze), „L’Indice” (Torino), „Il Ponte” (Firenze), „La nuova Rivista Europea” (Milano, a făcut parte din Colegiul european de redacție) etc.

A lăsat mii de pagini de critică, proză, poezie, circumscrise creației moderniste, postmoderniste, textualiste.

A editat culegeri de versuri: „Eterica noapte” (1972), „Văile vegheri” (1974), „Discurs împotriva morții, Eminescu” (1977), „Pradă realului” (1980), „Proba de gimnastică” (1982), „Despre fragilitatea vieții” (1987), „Vine frigul” (2000) ș.a. A mai scris romanele: „Jurnalul lui Dracula” (2004), „Moartea la Tomis. Jurnalul lui Ovidiu” (2005).

Marin Mincu a îngrijit mai multe ediții, scriind studii introductive, prefețe, postfețe. A editat circa douăzeci de cărți în Italia: „I canti narrativi romeni. Analisi semiologica” (1977), „Poesia romana d’avanguardia. Testi e manifesti. Da Urmuz a Ion Caraion” (1980, 1994) ș.a. A tradus în limba română din opera lui U. Eco. A tradus în alte limbi din opera originală în limba italiană, sârbă, germană, franceză.

S-a consacrat mult criticii, istoriei și teoriei litera-

re, prin volumele: „Poezie și generație, Eminescu” (1975), „Ion Barbu comentat” (1975), „Ion Barbu. Eseu despre textualizarea poetică” (1981), „Lucian Blaga comentat” (1983), „Poeticitatea română postbelică” (2000), „Paradigma eminesciană” (2000), „A fi mereu în miezul realului” (2001), „Poezia română în secolul XX”, vol. 1 (2004) ș.a.

A înființat revista culturală „Paradigma” (1993) și Editura „Pontica” (1991), în cadrul căreia a coordonat colecția „Biblioteca italiană” și colecția de poezie „Euridice”. A condus „Cenaclulul de Marți” din cadrul Universității „Ovidius” din Constanța (1992-1998). A fost președinte al Cenaclului „Euridice” al Uniunii Scriitorilor (2002-2008) al Muzeului Literaturii Române, fondator al Premiului literar „Euridice” (2005, în exclusivitate pentru tinerii autori; actualmente, Premiul literar „Marin Mincu”).

A fost membru al Uniunii Scriitorilor din România (din 1972) și al Asociației Scriitorilor Profesioniști din România (din 1996).

I s-au acordat numeroase premii în țară: Premiul Asociației Scriitorilor din București (pentru „Ion Barbu. Eseu despre textualizarea poetică”, Editura „Cartea Românească”, 1981); Premiul Uniunii Scriitorilor din România (pentru „Poeticitatea românească postbelică”, Editura „Pontica”, 2000). A avut parte și de premii internaționale: Premio Internazionale „E. Montale” (Roma, 1989); Premio letterario „C. Betocchi” (Città di

Piombino, 1993); Premiul „Herder” (Viena, 1996); Premio Nazionale di Narrativa (Bergamo, pentru romanul „Il diario di Ovidio”, Editura „Bompiani”, 1997); Premio Nazionale di Narrativa (Bergamo, pentru romanul „Il diario di Dracula”, Editura „Bompiani”, 1992); Prix Union Latine (Roma, pentru romanul „Il diario di Ovidio”, Bompiani, 1998); Premio „G. Acerbi” (Castel Goffredo, pentru romanul „Il diario di Dracula”, Bompiani, ediția a III-a, 2004); Ufficiale della Repubblica Italiana (2004).

Bibliografie selectivă:

Eco, Umberto. Pendulul lui Foucault / Umberto Eco ; trad. și note: Ștefania Mincu ; postfață: Marin Mincu. – Iași : Polirom, 2013. – 750 p.

Mincu, Marin. Avangarda literară românească / Marin Mincu. – București: Minerva, 1983. – 694 p.

Mincu, Marin. Calea robilor : [Poezii] / Marin Mincu. – București: Cartea Românească, 1970. – 112 p.

Mincu, Marin. Cvasitratat de/spre literatură : a fi mereu în miezul realului / Marin Mincu ; pref.: Bogdan Crețu ; postf.: Ștefan Borbély ; tab. cron.: George Popescu. – Pitești : Paralela 45, 2009. – 936 p.

Mincu, Marin. I canti narrativi romeni: analisi semiologica / Marin Mincu, Marco Cugno. – Torino : G. Giappichelli editore, 1977. – 235 p.

Mincu, Marin. Ion Barbu: Eseu despre textualizarea poetică / Marin Mincu. – București : Cartea Românească, 1981. – 302 p.

Mincu, Marin. Ion Barbu. Poezii / introducere, tabel cronologic, comentarii și note critice de Marin Mincu. – Constanța : Pontica, 1995. – 302 p.

Mincu, Marin. Opera literară a lui Ion Barbu / Marin Mincu. – București : Cartea Românească, 1990. – 355 p.

Mincu, Marin. Paradigma eminesciană / Marin Mincu. – Constanța : Pontica, 2000. – 322 p.

Mincu, Marin. Semiotica literară italiană : Convorbiri Silvio Avalle, Maria Corti, Cesare Segre, Umberto Eco [et al.] / Marin Mincu. – București : Univers, 1983. – 222 p.

Mincu, Marin. Angajarea existențială în discurs / Marin Mincu // Lucefărul (București). – 2002. – Nr 42/27. – P. 8. – Rec. la cartea: Nordul / Ioana Nicolaie. Pitești : Paralela 45, 2002. – 112 p.

Mincu, Marin. „Anti-păltinișismul” lui Adrian Marino / Marin Mincu // Lucefărul (București). – 2000. – Nr 29/26. – P. 12.

Mincu, Marin. Apariția mutantilor literari : [literatura română după '89] / Marin Mincu // Viața românească. – 2004. – Nr 1/2. – P. 51-52.

Mincu, Marin. Apostrofarea „Apostrof”-ului : [la adresa lui Gheorghe Grigurcu] / Marin Mincu // Lucefărul (București). – 2000. – Nr 31. – P. 11

Mincu, Marin. Arta de a gafa monumental : [la Cristian Tudor Popescu] / Marin Mincu // Observator cultural. – 2001. – Nr 62. – P. 17.

Mincu, Marin. Aurel Gurghianu-un alt poet necunoscut / Marin Mincu // Contemporanul-ideea europeană. – 2000. – Nr 6. – P. 5.

Mincu, Marin. Avem roman, dar nu avem romancierii! / Marin Mincu // Lucefărul (București). – 2001. – Nr 11. – P. 10.

Mincu, Marin. De ce nu se va întoarce Paul Goma / Marin Mincu // Cotidianul. – 2002. – 27-28 iul. – P. 8.

Arhiva de Aur „Cuget Liber”. Mari profesori-Marin Mincu, geniu incompatibil cu „medio-

citatea” de la Ovidius. – URL: Cugetliber.ro/stiri-cultura-educatie-arhiva-de-aur-cuget-liber-mari-profesori-marin-mincugeniu-incompatibil-cu-medio-critatea-de-la-ovidius-332192 (accesat: 7.08.2023).

Cimpoi, Mihai. Marin Mincu // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune) / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 661-664.

Livescu, Cristian. Marin Mincu, poetul și exegetul dăruit poeziei / Cristian Livescu // Convorbiri literare. – 2010. – Nr 1. (169). – P. 55-58.

Mihăilescu, Florin. Textualismul autorizat : [despre vol. „A fi mereu în miezul realului” de Marin Mincu] / Florin Mihăilescu // Viața românească. – 2002. – Nr 5/6. – P. 168-172.

Mincu Marin // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului și de pretutindeni. Vol. 11 : Scriitori și Filosof : M-Z. – [S. l. : S. n.], 2009. – P. 76-77.

Modoc, Emanuel. Trei fețe ale avangardei. o sinteză a lecturilor critice aplicate fenomenului avangardist / Emanuel Modoc // Caietele Sextil Pușcariu, III. – Cluj-Napoca, 2017. – P. 518-526.

Țărălungă, Ecaterina. Marin Mincu // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 508.

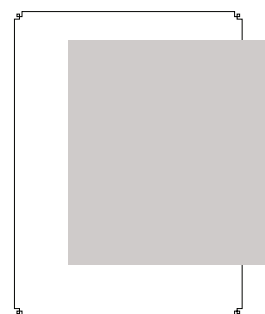
Vasile, Geo. Marin Mincu sau Cartea alba a autorului, scrisă de el însuși / Geo Vasile // Contemporanul-Ideea europeană. – 2002. – 28 noiem. – P. 6. – Rec. la cartea: A fi mereu în miezul realului / Marin Mincu. Constanța : Pontica, 2001.

Vasile, Geo. Marin Mincu sau mitul scriitorului total / Geo Vasile // Lucefărul (București). – 2010. – Nr 3. – P. 5. – Rec. la

cartea : Marin Mincu sau mitul scriitorului total / Marin Mincu. Iași : Polirom, 2005.

Vasilie, Lucian. 9 epistole inedite. Marin Mincu către Corneliu Ștefanache / Lucian Vasiliu // Tomis (Constanța). – 2019. – Nr 2/3. – P. 16-21.

Elena Harconița

Adoptarea legislației cu privire la limba română și grafia latină 31 august 1989

La sfârșitul anilor 1980, pe fundalul crizei sistemului totalitar comunist, are loc rededeșeptarea conștiinței naționale în RSS Moldovenească. Ideea armonizării relațiilor interetnice prin politica „perestroikăi” inițiate de secretarul general al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice M. S. Gorbaciov s-a dovedit a fi una utopică.

La 27 august 1989, cu două zile înainte de convocarea sesiunii Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, care urma să decidă soarta limbii și a alfabetului, la Chișinău, circa 750 de mii de oameni au susținut printr-un miting de proporții adeziunea la principiile renașterii naționale și la procesul de democratizare a societății. Marea Adunare Națională a începutul cu intonarea imnului „Deșteaptă-te, Române!”. La această ma-

nifestare s-a specificat faptul că „poporul s-a adunat nu să cerșească, ci să confirme un drept – dreptul la limbă, la ființă, la demnitate”. A fost adoptat un Apel către sesiunea Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, prin care se solicita adoptarea legilor „Cu privire la statutul limbii de stat a RSS Moldovenești”, „Cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești” și „Cu privire la revenirea limbii moldovenești la grafia latină”. Marea Adunare Națională s-a finalizat cu intonarea versurilor lui A. Mateevici „Limba noastră”.

Pe acest fundal, la 31 august 1989, în cadrul lucrărilor celei de-a XIII-a sesiuni a Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, în urma unor dezbateri aprinse, a fost aprobată Legea nr. 3462 „Cu privire la revenirea limbii moldovenești la grafie latină” (fiind abrogată Legea RSS Moldovenești din 10 februarie 1941 „Cu privire la trecerea scrisului moldovenesc de la alfabetul latin la alfabetul rus”) și Legea nr. 3464 „Cu privire la statutul limbii de stat a RSS Moldovenești”.

În vederea completării legislației lingvistice, la 1 sep-

tembrie 1989 a fost aprobată Legea nr. 3465 „Cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești”.

Aceste acțiuni legislative referitoare la limba de stat și la alfabet, de o importanță majoră pentru identitatea națională a populației majoritare, constituie o etapă esențială spre procesul de declarare a suveranității și independenței de stat a Republicii Moldova.

Până în 2023 în Republica Moldova s-a consemnat, pe 31 august, „Limba Română” ca sărbătoare națională, din martie 2023 sărbătoarea este redenumită în „Ziua Limbii Române”.

Bibliografie selectivă:

Actele legislative ale RSS Moldovenești cu privire la decretarea limbii moldovenești limba de stat și revenirea ei la grafia latină. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1990. – 44 p.

Legea cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești: nr. 3465-XI, 31 august 1989 / M. Snegur, președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, D. Nidelcu, membru al Sovietului Suprem al RSS Moldovenești. – (Articol 217).

***Legea cu privire la revenirea limbii moldovenești la grafia latină:** nr. 3462-XI, 31 august 1989 / M. Snegur, președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, D. Nidelcu, membru al Sovietului Suprem al RSS Moldovenești // *Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești* = *Ведомости Верховного Совета и Правительства Молдавской Советской Социалистической Республики.* – 1989. – Nr 9 (Sept.). – (Articol 214).

***Legea cu privire la statutul limbii de stat al RSS Moldovenești:** nr. 3464-XI, 31 august 1989 / M. Snegur, președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, D. Nidelcu, membru al Sovietului Suprem al RSS Moldovenești // *Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești* = *Ведомости Верховного Совета и Правительства Молдавской Советской Социалистической Республики.* – 1989. – Nr 9 (Sept.). – (Articol 216).

Marea Adunare Națională, Chișinău, 27 august 1989 : Comunicat // *Partidul Popular Creștin Democrat. Documente și materiale* : (1988-2008). Vol. 1 : (1988-1994) / alcăt.: Mihai Adauge. – Chișinău : [S. n.], 2008. – P. 103.

Xenofontov, Ion Valer. Istoria recentă a Republicii Moldova / Ion Valer Xenofontov // *Revista militară. Studii de securitate și apărare.* – 2018. – Nr 2 (20). – P. 71.

Ion Valer Xenofontov

Septembrie

2024

Constantin Brâncuși (1992, bronz)

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sâ	Du
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

140 de ani de la nașterea **Mariei Pocora**, geolog, pedolog și muzeograf, prima femeie geolog din Basarabia (1 sept. 1884 – 7 apr. 1933). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 115-116.*

140 de ani de la nașterea lui **Eugen Ionescu-Dârzeu**, jurist român, procuror general al Curții de Apel Lăpușna, traducător și publicist (1 sept. 1884– ?). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 283.*

130 de ani de la nașterea lui **Nicolae Georgescu Tistu**, bibliograf român, profesor, doctor, bibliolog, culegător de folclor (1 sept. 1894 – 1 apr. 1972). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 259-260.*

140 de ani de la nașterea lui **Mihail Minciună**, țaran autodidact, jurnalist, deputat în Sfatul Țării din partea Congresului Militarilor Moldoveni; a votat Unirea Basarabiei cu România, deputat în Primul Parlament al României Mari (2 sept. 1884 – 4 febr. 1935). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 48.*

70 de ani de la nașterea **Elenei Postică**, istoric, muzeograf, doctor în istorie, cercetător științific, Om emerit (2 sept. 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 283-284; 2019, p. 242-243.*

70 de ani de la nașterea **Annei Strezeva**, organistă de talie mondială, pedagog, Artistă a poporului (2 sept. 1954). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 260-262.*

190 de ani de la nașterea lui **Ioan Neaga**, protoiereu, proto-pop de Căușeni, cercetător, consilier al Zemstvei din Tighina, membru în conducerea Școlii Spirituale din Chișinău, bunicul preotului poet Alexe Mateevici (3 sept. 1834 – 1 iul. 1901).

120 de ani de la nașterea lui **Radu Codreanu**, biolog și citolog român, doctor în științe naturale, profesor universitar, cercetător științific, membru titular al Academiei Române (4 sept. 1904 – 11 febr. 1987).

100 de ani de la nașterea lui **Mihail Burea**, pictor cu remarcabile contribuții la dezvoltarea artei monumentale din Basarabia, Maestru emerit al artei din RSS Moldovenească (6 sept. 1924 – 10 mai 1997).

70 de ani de la nașterea lui **Vasile Barbu**, poet român, publicist și editor, jurnalist și traducător, originar din Serbia (6 sept. 1954).

70 de ani de la nașterea lui **Valeriu Cușnir**, medic oftalmolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator (7 sept. 1954).

100 de ani de la nașterea lui **Ioan Pacea**, pictor român, actor de filme, membru de onoare al Academiei Române (7 sept. 1924 – 13 aug. 1999). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 286.*

80 de ani de la nașterea lui **Petru Chetruș**, chimist, doctor habilitat în chimie, profesor universitar (9 sept. 1944). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 217; 2019, p. 247-248.*

90 de ani de la nașterea lui **Vasile Melnic**, filolog, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, savant, publicist (15 sept. 1934 – 28 noiembrie 2004).

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Bucun**, psiholog, pedagog, doctor în medicină, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar (16 sept. 1944 – 15 noiembrie 2020).

90 de ani de la nașterea lui **Mihail Gaftănu**, inginer român, doctor, profesor universitar, specialist în domeniul ingineriei mecanice, cercetător științific, Profesor emerit (16 sept. 1934).

60 de ani de la nașterea lui **Eduard Baidaus**, istoric, doctor în istorie, conferențiar universitar (17 sept. 1964).

180 de ani de la nașterea lui **Constantin I. Brătianu**, general militar român, geodezist și topograf, membru corespondent al Academiei Române (17 sept. 1844 – 6 ian. 1910). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 292-293.*

140 de ani de la nașterea lui **George Folescu**, cântăreț de operă român (bas), supranumit „Regele” operei din București, profesor la Conservator, unul dintre fondatorii Operei Române (17 sept. 1884 – 17 noiembrie 1939).

100 de ani de la nașterea **Elenei Trofin**, inginer, doctor, profesor universitar, personalitate din elita inginerescă, originară din Orhei. A reprezentat știința și tehnica României în străinătate (17 sept. 1924 – 26 oct. 1980).

90 de ani de la nașterea lui **Mihai Dimitrie Sturdza**, genealogist și istoric român, fiul lui Dimitrie Sturdza, descendent al domnului Moldovei Mihail Sturdza (17 sept. 1934 – 25 aprilie 2020).

160 de ani de la nașterea **Elenei Văcărescu**, scriitoare română de limba franceză, membră de onoare a Academiei Române (21 sept. 1864/1866– 17 febr. 1947). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 289-290.*

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Victor Dumănescu**, dirijor român, doctor în muzică, profesor universitar (22 sept. 1944).

140 de ani de la nașterea lui **Mihai Costăchescu**, istoric și folclorist român, lingvist, editor, profesor universitar, cercetător științific, membru corespondent al Academiei Române (23 sept. 1884 – 18 mar. 1953). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 266.*

80 de ani de la nașterea **Luciei Andrieș**, medic imunolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, membru al Academiei Internaționale de Ecologie și Protecția Omului (24 sept. 1944). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 296-297.*

150 de ani de la nașterea lui **Nicolae N. Donici**, astronom basarabean cu renume mondial, cercetător științific în astronomie, inițiatorul primului observator astronomic din Basarabia (25 sept. 1874 – 22 noiembrie 1956/1960). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 218-219.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Diacon**, fizician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, inventator, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (25 sept. 1934 – 23 dec. 2012). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 223.*

90 de ani de la nașterea lui **Valentin Klobučki**, bibliotecar, jurnalist, istoric, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, cercetător științific (26 sept. 1934 – 24 iun. 2009).

90 de ani de la nașterea lui **Vasile Șalaru**, biolog, specialist în domeniul botanicii, algolog, hidrobiolog, doctor habilitat în biologie, profesor universitar,

membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Om emerit (26 sept. 1934 – 18 dec. 2017). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 268-269.*

110 ani de la nașterea lui **Ștefan Berceanu**, medic român, doctor în medicină, profesor, dramaturg, membru post-mortem al Academiei Române (26 sept. 1914 – 9 noiem. 1990).

85 de ani de la nașterea lui **Iurie Canașin**, sculptor și grafician, doctor în filosofie, profesor universitar, Maestru emerit în artă, Artist al poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii” (27 sept. 1939). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 223-224.*

140 de ani de la nașterea **Olgăi Sturza**, plasticiană, sculptoriță română, descendentă a domnilor fanarioți (27 sept. 1884 – 10 iul. 1971).

100 de ani de la inițierea construcției **Catedralei Sfinții Împărați Constantin și Elena din Bălți** (28 sept. 1924), construcție monumentală din prima jumătate a secolului XX, lăcaș sfânt de închinăciune, operă de artă cu valoare simbolică de afirmare a neamului românesc.

50 de la nașterea lui **Vitalie Rusu**, jurist, doctor în drept, conferențiar universitar (29 sept. 1974).

Elena POSTICĂ
1954

Istoric, muzeograf, doctor în istorie, cercetător științific.

S-a născut la 2 septembrie 1954 în s. Lăpușna, rn. Hâncești.

A absolvit școala medie din satul de baștină (1961-1971), apoi Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (azi, Universitatea de Stat din Moldova) (1971-1976), iar studiile doctorale le-a făcut la Institutul de Istorie a Academia de Științe a Moldovei (1995-1998). A avut parte de stagii la Moscova (Ministerul Culturii al URSS, 1985) și la București (Ministerul Culturii și Cultelor al României, 1990).

După absolvirea facultății, a fost angajată la Muzeul de Istorie al Partidului Comunist al Moldovei, în calitate de cercetător științific, apoi de metodist superior, șef de sector (1976-1989). Din 1989 activează la Muzeul Național de Istorie a Moldovei (MNIM), conducând Secția istorie contemporană (1989-2006), iar din 2006 este director adjunct pentru patrimoniu și membru al colegiului de redacție al revistei MNIM „Tyragetia”

Din preocupările sale științifice fac parte istoria contemporană, muzeologia,

patrimoniul cultural-istoric. A editat zeci de monografii și articole științifice ce reflectă diverse aspecte din istoria nouă a Basarabiei: Marea Unire de la 1918; mișcarea de eliberare națională din anii 1940-1945; deportările și represiunile staliniste; victimele regimului totalitar sovietic ș.a.

Printre realizările marcante ale Elenei Postică se numără: elaborarea și publicarea lucrării „Cartea Memoriei” în patru volume (1999, 2001, 2003, 2005); valorificarea documentelor de arhivă și realizarea unor studii inedite privind instaurarea regimului sovietic în Basarabia; elucidarea activității unor organizații de rezistență antisovietică; scoaterea din anonimat și recuperarea memoriei a sute de luptători împotriva dictaturii comuniste, pentru drepturile și libertățile cetățenești; dezvoltarea patrimoniului cultural-istoric prin formarea și completarea colecțiilor muzeale cu bunuri de o reală valoare istorică, științifică, culturală și memorială; dezvoltarea capacităților de conservare și restaurare a patrimoniului cultural mobil prin implementarea proiectelor de modernizare, dotarea tehnică și amenajarea laboratoarelor din cadrul MNIM; cercetarea, valorificarea și promovarea patrimoniului cultural-istoric prin elaborarea și publicarea unor monografii și articole științifice, realizarea unor expoziții muzeale cu impact cultural și social deosebit, emisiuni radio și TV, publicații în presă; inițierea și realizarea ciclului de expoziții muzeale „Personalități ale secolului XX”,

protagoniști ai acestor expoziții fiind N. Testemițanu, S. Rădăuțanu, V. Moscalenco, S. Moscalenco, N. Corlăteanu, Al. Plămădeală, E. Ureche, V. Găgiu, I. Ungureanu ș.a.; conceperea și realizarea primei expoziții din cadrul Muzeului Victimelor Deportărilor și Represiunilor Politice, filială a MNIM.

Elena Postică este autoarea compartimentului „Istorie contemporană” din cadrul expoziției permanente „Istorie și civilizație” a MNIM, precum și a concepției și a expoziției temporare a Muzeului Victimelor Deportărilor și Represiunilor Politice, filială a MNIM (2011). A contribuit la renovarea conceptuală și expozițională a Casei-muzeu „Al. Șciusev” și a Muzeului Memorial al Frontului II Ucrainean din satul Malinovscoe, Râșcani – filiale ale MNIM.

A fost distinsă în repetate rânduri cu diplome de onoare ale Ministerului Culturii al Republicii Moldova (1984, 1987, 2003, 2004, 2005, 2015, 2022), cu Diploma de onoare a Guvernului Republicii Moldova (2023). Este laureată a Premiului „D. Cantemir” al Academiei Oamenilor de Știință din România (2016) și a Premiului Academiei de Științe a Moldovei „Al. Boldur” (2020). Pentru activitate științifică prolifică, a fost decorată cu Medalia „Meritul Civic” (2004); i s-a acordat titlul onorific „Om emerit” (2010).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 283-284; „Calendar Național 2019”. – Chișinău, 2019. – P. 242-243.

Bibliografie selectivă:

Postică, Elena. Calvarul unei familii de „dușmani al poporului” / Elena Postică // Patrimoniul istoric. – 2015. – Nr 2. – P. 35-43.

Postică, Elena. Expoziția foto-documentară „Război după război” / Elena Postică // Tyragetia : Istorie. Muzeologie. – 2019. – Vol. 13 [28], nr. 2. – P. 331-339.

Postică, Elena. Memoriile – izvor important de reconstituire a calvarului deportărilor / Elena Postică // Tyragetia : Istorie. Muzeologie. – 2014. – Vol. 8 (23), nr. 2. – P. 289-298.

Postică, Elena. Partidul Libertății / Elena Postică // Tyragetia. – 1997. – Nr 4/5. – P. 17-45.

Postică, Elena. Principiile Codului deontologic al ICOM și unele probleme de etică profesională din sistemul muzeal al Republicii Moldova / Elena Postică // Tyragetia. – 2019. – Vol. 13 [28], nr. 2 : Muzeologie. – P. 339-346.

Postică, Elena. Stejarul de la Caracui / Elena Postică // Tyragetia : Istorie. Muzeologie. – Vol. 9 (24), nr. 2. – P. 387-392.

Postică Elena // Ploșniță, Elena. Enciclopedia muzeologiei din Republica Moldova / Elena Ploșniță, Mihai Ursu. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 209.

Țărălungă, Ecaterina. Postică Elena // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 647.

Țopa, Tudor. Postică Elena / Tudor Țopa // Voievozii inspirației : (Eseuri, portrete literare, povestiri documentare). – Chișinău : Draghiștea, 2007. – P.187-198.

Ana Struță

**Anna STREZEVA
1954**

Organistă, pedagog, Artistă a poporului.

S-a născut pe 2 septembrie 1954 la Chișinău în familia lui Gheorghe și a Irinei Strezev – muzicieni dedicați în totalitate domeniului.

A luat primele lecții de muzică de la părinții săi, începându-și studiile muzicale de la vârsta de cinci ani. A învățat la Școala de Muzică „E. Coca” (azi, Liceul de Muzică „S. Rahmaninov”), la două specialități: pianul și teoria muzicii (1962-1972). În 1978 absolvă Conservatorul „P. I. Ceaikovski” din Moscova, Facultatea Teoria Muzicii, iar în 1980 finalizează studiile la specialitatea „Orgă”, cu profesorul L. Roizman.

Activează la Sala cu Orgă din Chișinău din 1978 și, timp de peste 45 de ani, a susținut numeroase concerte de orgă în Franța, Germania, Austria, Bulgaria, România, Finlanda, Ungaria, Estonia, Letonia, Lituania, Kazahstan, Belarus, Ucraina, Georgia, Armenia, Abhazia, Kârgâzstan, Rusia. Tot din 1978 își începe activitatea pedagogică, predând teoria muzicii la Școala de Muzică

„E. Coca”, ulterior, la Liceul de Muzică „S. Rahmaninov”, devenind și șefă a catedrei respective în cadrul acestei instituții.

Repertoriul organistei Anna Strezeva include, pe lângă muzică originală de orgă, capodopere ale muzicii instrumentale și vocale, muzică clasică, dar și modernă, transcrisă pentru orgă chiar de interpretă. Recitalurile Annei Strezeva se încheie și cu improvizații pe teme la alegerea spectatorilor.

Pe parcursul activității sale artistice i-a acompaniat, practic, pe toți interpreții din țară care au în repertoriu creații cu muzică de orgă. A concertat cu multe colective corale, orchestre, diferite ansambluri instrumentale, a realizat ample programe de concert, în țară și peste hotare, cu M. Bieșu, M. Munteanu, S. Strezeva, V. Iovu, Gh. Zamfir ș.a.

Anna Strezeva este membră a Uniunii Muzicienilor din Moldova, Maestru emerit al artei (1993), Artistă a poporului (2013).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 260-262.

Bibliografie:

Стрезова, Анна. Анна Стрезова: «В Хельсинки мне довелось играть в подземной церкви»: [интервью с Анной Стрезовой, единственной в Молдове солистке Органного Зала] / беседа: Татьяна Борисова // Молдавские ведомости. – 2019. – 20 сент. – P. 11.

Стрезова, Анна. Жемчужина в ладонях Молдовы: [о Марии Биешу] / Анна Стре-

зева. Кишинёвские новости : Республиканская обществено-политическая рекламно-информационная газета. – 2011. – 23 сент. – P. 1.

Стрезова, Анна. Не изгнайте музыку из храма : Анна Стрезова / Интервью с органисткой ; беседовала: Раиса Казакова // Аргументы и факты (Молдова). – 2006. – Nr 23. – P. 23.

Buzilă, Serafim. Strezeva Anna // Buzilă, Serafim. Interpreti din Moldova : lexicon enciclopedic : (1460-1960) / Serafim Buzilă. – Chişinău, 1999. – P. 411.

Buzilă, Serafim. Strezeva Anna / Serafim Buzilă // Femei din Moldova : enciclopedie. – Chişinău, 2000. – P. 266.

Iuncu, Rodica. Anna Strezeva : Muzica ce provine din echilibru / Rodica Iuncu // Contrafort. – 2003. – Nr 12. – P. 18-19.

Музыка, Татьяна. Анна Стрезова : штрихи к портрету / Татьяна Музыка // Studiul artelor și culturologie. – 2015. – Nr 2(25). – P. 163-166.

Ana Struță

**Ioan NEAGA
1834-1901**

Protoireu, protopop, cercetător.

Născut la 3 septembrie 1834 la Chişinău. A decedat la 1 iulie 1901.

Și-a petrecut copilăria în s. Răzeni, jud. Chişinău. În 1844 a fost înscris de către tatăl său (Anastasiu Neaga) la Seminarul Teologic din Chişinău.

La 26 octombrie 1857 a fost hirotonit și numit preot la biserica din târgușorul Petrovca, jud. Tighina. A fost promovat rapid în serviciu, la finele anului 1862 ajungând protopop, cercetător și consilier al Zemstvei din Tighina. A fost diriginte și profesor de religie la școala din Căușeni. În 1881 este numit preot la Catedrala Înălțarea Domnului din Chişinău.

S-a evidențiat printre preoți datorită predicilor pe care le rostea. Arta cuvântului, intonația, profundul său bariton atrăgeau la catedrală enoriași din întregul oraș. În octombrie 1892 a liniștit spiritele unor țărani din Căușeni prin forța de convingere pe care o avea.

Fiind însetat de cunoaștere, era mereu înconjurat de cărți științifice, de publicații periodice. S-a remarcat și prin cunoștințele de istorie, se do-

cumenta, cerceta și publica studii pe teme arheologice. A scris câteva lucrări valoroase, printre care: „Buchetul vieții” (jurnal) și studiul „Biserica străveche din târgul Căușeni”, inclus în volumul XII (1880) al „Analelor Societății de Istorie și Antichități” tipărite la Odesa. În pridvorul bisericii descifrase numele unor domni moldoveni, ctitori ai bisericii: Scarlat Grigore Ghica și Grigore Calimah. Ioan Neaga a constatat că zidirea acestei bisericii a început între anii 1634 și 1654, când Vasile Lupu a înălțat biserici similare la Chilia, Orhei și Căușeni.

A tradus din limba rusă „Învățăturile protoiereului Puteatin”, iar exemplare ale acestei traduceri au fost expediate la toate bisericile din regiune.

Studiul publicat la Odesa i-a adus titlul de membru corespondent al Societății de Istorie și Antichități din Odesa, pe care l-au mai deținut anterior M. Kogălniceanu, C. Stamati ș.a.

A fost ales (1881) membru în conducerea Școlii Spirituale din Chişinău, iar în 1882 este președinte al Fabricii Eparhiale de Lumânări.

Biblioteca sa cu ediții și colecții de periodice s-a păstrat în familie, iar unul dintre nepoții lui Ioan Neaga, scriitorul Alexe Mateevici, a crescut printre cărțile și manuscrisele bunicului, căruia i-a dedicat poezia „Pietre vechi”.

Bibliografie selectivă:

Moșin, Octavian. Oamenii lui Dumnezeu din Basarabia de altădată” / Octavian Moșin și preot Mihail Bortă. – Chişinău : [S. n.], 2015. – 32 p.

Ioan Neaga, protoiereu (1834-1901) // Blogosfera.md : [blog]. – URL: <https://blogosfera.md/view-post-v-19694-0-romana.html> (accesat: 18.10.2023).

Bortă, Mihail. Ioan Neaga, protoiereu (1834-1901). Bunicul preotului-poet Alexie Mateevici // Noua Galilee : [Blog de gândire și cultură Creștină]. – URL: https://mihailmaster.wordpress.com/2008/02/22/ioan-neaga-protoiereu-1834-1901/?utm_source=Blogosfera.md&utm_medium=Article&utm_campaign=ReadArticle (accesat: 18.10.2023).

Bortă, Mihail. Un an împreună cu +Personalități Basarabene... : [cu referire la Ioan Neaga] / Noua Galilee : [Blog de gândire și cultură Creștină]. – URL: <https://mihailmaster.wordpress.com/2008/06/28/un-an-impreuna-cu-personalitati-basarabene/> (accesat: 18.10.2023).

Colesnic, Iurie. Prima brazdă – Volumele „Oamenii lui Dumnezeu din Basarabia de altădată” // Moldova ortodoxă : [site]. – URL: <https://ortodox.md/prima-brazda-volumele-oamenii-lui-dumnezeu-din-basarabia-de-altadata/> (accesat: 18.10.2023).

Papuc, Mihai. Alexei Mateevici : Câteva repere genealogice : [cu referire la Ioan Neaga] / Mihai Papuc // Philologia. – 2017. – Nr 5/6. – P. 32-37 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://docplayer.ro/228459596-Alexei-mateevici-c%C3%A2teva-repere.html>.

Elena Harconița

**Mihail BUREA
1924-1997**

Pictor, Maestru emerit al artei din RSS Moldovenească.

S-a născut la 6 septembrie 1924 în Lozovaia, reg. Harcov, Ucraina. A decedat la 10 mai 1997 la Chișinău.

A făcut școala serală muncitorească din Balta (1951), apoi Școala Republicană de Arte Plastice „I. E. Repin” în anii 1951-1956 (azi, Colegiul de Arte Plastice „Al. Plămădeală” din Chișinău).

A lucrat pictor în Balta, apoi a fost director artistic la atelierul Fondului de arte plastice al RSS Moldovenească (1951-1967). Între anii 1968-1973 a fost președinte al Consiliului artistic pentru sculptură și artă monumental-decorativă de pe lângă Fondul de arte plastice.

În 1954 participă pentru prima dată la o expoziție republicană, iar în 1969 se află printre participanții primei expoziții unionale de artă monumental-decorativă.

A creat pânze peisagistice: „Drumul”, „Cântecul”, „Primăvara” (1959-1961), incluse în expoziția personală din anul 1961. Își diversifică tematica în pictura de șevalet (1963-1968) și realizează lucrările: „Toamna” (1974), „Să-

tenii” (1977), „Delta Nistrului” (1978), „Punțile” (1979), „Vara” (1979), „Dimineața în sat” (1979).

La sfârșitul anilor 1950 și începutul anilor 1960 dezvoltă pictura monumentală, creând compoziții sculpturale și panouri. În anul 1962, alături de Vl. Obuh și arhitectul V. Mednec, pentru prima dată în republică, realizează un proiect arhitectural-artistic complex (mozaical) al Casei de cultură din s. Cioacăteni, rn. Orhei. În anul următor, 1963, finisează decorul vămii din Leușeni și pe cel al Palatului de Cultură din Bender. O lucrare importantă este și mozaicul de la Autogara din Bender, conținând compoziții ce dezvăluie istoria orașului. În perioada 1970-1975 a mai creat și alte proiecte monumentale: „Moldova” (1971, Râbnița), „Să fie mereu soare!” (1972, Glodeni), „Legenda despre Chișinău” (1973, Chișinău).

Mihail Burea este cel care a realizat pe fațada principală a Palatului Republican al Sindicatelor din Chișinău mozaicul de proporții „Arta”, devenit un element decorativ central al zonei rezidențiale Râșcani. Acest panou, conceput în anii 1971-1972, reprezenta o simbioză de pictură, sculptură, muzică, dans, teatru, înfățișând elemente specifice (o mască și câteva instrumente muzicale: chitară, vioară, liră, flaut), camuflate cu elemente vegetale (frunze) și linii curbe, care accentuau ideea de comuniune om-natură, artă-frumos ca forme de existență umană. Pentru realizarea acestei lucrări, Mihail Burea a folosit

35 de culori, lucrate în granit de Jitomir de nuanță roșie. Ca obiect de artă, mozaicul, cu suprafața totală de 230 de metri pătrați, este inclus în Registrul monumentelor de for public ale Republicii Moldova ocrotite de stat. În vara anului 2018 edificiul a fost demolat, iar panoul demontat și conservat pentru reamplasare în spațiul Teatrului de Operă și Balet din Chișinău.

Mihail Burea a realizat și alte lucrări cunoscute: „Seara” (1957), „Primăvară timpurie”, „Bine ați venit” (1967) „Anul 1917” (1967), „Sat în codri” (1971), „Vechiul Lodz” (1974), „Tinerii. Anul 1945” (1975), „Codrii”, „În munți”, „Irișii și marea” (1979) ș.a.

A avut mai multe expoziții personale în republică (1965, 1967, 1969, 1975), dar și în România, în Polonia, Bulgaria, Germania, Ungaria, Mongolia, Cehoslovacia, Japonia ș.a.

A fost membru al Uniunii Artiștilor Plastici din RSS Moldovenească (din 1961).

I s-a acordat titlul „Maestru emerit al artei din RSS Moldovenească” (1979); Medalia „Pentru distincție în muncă” (1981); Ordinul „Insigna de Onoare” (1986).

Bibliografie selectivă:

Буря, Михаил Афанасьевич. Выставка живописи : Кат. персональной выст. / Михаил Афанасьевич Буря. – Кишинев : Тимпул, 1985. – 31 p.

***Antoniuc, Ivan.** Mihail Burea / Ivan Antoniuc ; trad. din lb. rusă: Dinu Mihail. – Chișinău : Literatura Artistică, 1983. – 70 p. : il.

Михаил Буря : Живопись. Кат. персональной выст. / сост.:

Н. И. Пономарева. – Кишинев : Тимпул, 1985. – 31 p. : il.

Ciobanu, Vlada. De ce trebuie să protejăm mozaicurile din Chișinău // PrimăriaMea: [site]. – URL: <https://primariamea.md/news/de-ce-trebuie-sa-protejam-mozaicurile-din-chisinau> (accesat: 14.08.2023).

Colesnic, Iurie. Burea Mihail: [schiță biografică] // Colesnic, Iurie. Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : [S. n.], 2008. – P. 56.

Jabinschi, Ion. Conservarea panoului din mozaic „Arta (Atributele artei)” realizat de Mihai Burea / Ion Jabinschi, Valeriu Jabinschi // Studiul artelor și culturologie : istorie, teorie, practică. – 2018. – Nr 2 (33). – P. 78-84.

Jabinschi, Ion. Impactul perceptiv vizual al operei de artă monumentală mozaicală / Ion Jabinschi // Studiul artelor și culturologie : istorie, teorie, practică. – 2022. – Nr 2 (43). – P. 131-135.

Jabinschi, Ion. Salvagardarea panoului din mozaic Arta (atributele artei), autor Mihai Burea: atribut de valorificare a patrimoniului cultural național / Ion Jabinschi // Studiul artelor și culturologie : istorie, teorie, practică. – 2022. – Nr 1 (42). – P. 98-104.

Jabinschi, Ion. Va fi sau nu reamplasat panoul din mozaic „Arta” (Atributele artei). Autor Mihai Burea : [Rezumat] / Ion Jabinschi // Conferința științifică națională „Valorificarea artelor plastice și arhitecturii naționale-un imperativ al vremii”. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 13-14.

Manoil, A. La o galerie de artă. Activitatea pictorului Mihail Burea, maestru emerit al artei // Moldova suverană. – 1998. – 27 mai. – P. 3.

Буря Михаил Афанасьевич [Grafică bidimensională] : [pictor] // Изобразительное искусство Молдавской ССР ;

сост.: В. Плюсин, Н. Гринвальд. – Кишинев : [S. n.], 1971. – P. [67] : [fot.].

Сулин, Сергей. Михаил Афанасьевич Буря // Русская ветвь изобразительного древа Молдовы. = Creangă rusă a arborelui creativității din Moldova / авт.-сост.: Сергей Сулин ; консультант: Людмила Тома. – Санкт-Петербург : [S. n.], 2013. – P. 59.

Сулин, Сергей. Русские художники Молдовы : Михаил Афанасьевич Буря : [06.09.1924–10.05.1997] / Сергей Сулин // Русское слово – 2020. – 17 июля. – P. 6.

Elena Harconița

Valeriu CUȘNIR
1954

Medic oftalmolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator.

S-a născut la 7 septembrie 1954 în or. Chilia, reg. Odesa (fostul județ Ismail), în familia lui Nicon și a Mariei Cușnir.

A învățat la școala medie din Chilia, pe care a absolvit-o cu mențiune în 1971. În același an a luat admiterea la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (actualmente, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” (USMF), Facultatea de Medicină Generală, pe care a absolvit-o în 1977. A făcut doctoratul (1989-1992) și, respectiv, postdoctoratul

(1995-2001) la renumitul Institut de Cercetări Științifice Oftalmologice „Helmholtz” din Moscova.

Primii pași în cariera sa profesională i-a făcut ca medic oftalmolog în Anenii Noi. După absolvirea facultății, în 1978, a continuat să se specializeze în oftalmologie în cadrul Clinicii de Oftalmologie a Spitalului Clinic Republican (SCR). Această experiență clinică i-a consolidat cunoștințele și i-a oferit o perspectivă practică în tratarea diverselor afecțiuni oculare. Timp de trei ani (1979-1981) a fost medic al unei unități militare în cadrul Armatei Sovietice. Din 1981 până în 1988 a activat în calitate de medic oftalmolog la spitalul și la policlinica Cancelariei de Stat a RSS Moldovenești.

Din 1992 până în 1999 a fost asistent universitar la USMF, Catedra de oftalmologie, unde a avansat și la postul de conferențiar universitar. Din 2004 este profesor universitar la Catedra de oftalmologie, director al Clinicii de Oftalmologie nr. 2 și șef al cursului de educație continuă a medicilor oftalmologi din cadrul USMF.

Valeriu Cușnir a creat, în Republica Moldova, școala științifică de studiere a etiologiei inflamațiilor oculare și a elaborat tehnologii de tratare a lor. A pregătit cinci doctori în științe medicale.

A contribuit la dotarea cu echipament de diagnostic și tratament chirurgical, precum și consumabile a Clinicii de Oftalmologie nr. 2, a Clinicii de Oftalmologie nr. 1 a SCR. A participat la

organizarea Secției de oftalmologie și la echiparea cu utilaj performant a cabinetului de diagnostic și a sălii de operații a Spitalului Raional Florești, conform acordului de colaborare Olanda–Republica Moldova, efectuând intervenții de cataractă în raioanele Florești și Soroca la peste 600 de pacienți. A consultat și a acordat ajutor chirurgical (laser, vitrectomie, plombaj extern și intern) pacienților cu retinopatie diabetică, dezlipire de retină, hemoftalm, edem macular. A organizat și conduce până în prezent serviciul de prelevare și transplant al corneei din Clinica de Oftalmologie nr. 2 (Spitalul „Sfânta Treime” din Chișinău). În 2013 a efectuat prima operație de transplant din Republica Moldova.

Deține mai multe brevete de invenții, pentru care a obținut medalii de aur și de argint în cadrul expozițiilor de invenție naționale și internaționale: Medalia de aur AGEPI „InfoInvent” (2011), Medalia de argint AGEPI „InfoInvent” (2012), Medalia de aur a National Inventics Institute (Iași, 2012), Medalia de argint la EUROINVENT (Iași, 2013). Pentru activitate prodigioasă și realizări remarcabile în domeniul oftalmologiei, Valeriu Cușnir a fost decorat cu Ordinul „Gloria Muncii” (2013) și cu medaliile „D. Cantemir” și „N. Testemițanu” (2014).

Bibliografie selectivă:

Bobescu, Doina. Etiopatogenia glaucomului inflamator. Elemente de tratament / Doina Bobescu, Valeriu Cușnir, Lilia

Dumbrăveanu // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2022. – Nr 1(92). – P. 24-31.

Cușnir, Valeriu. Excavație coroidiană focală. Caz clinic / Valeriu Cușnir, Nicolae Bobescu, Tatiana Galatonov // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2022. – Nr 1 (92-S). – P. 111.

Cușnir, Valeriu. Glaucomul Primar la adult. Protocol clinic național / Valeriu Cușnir, Lilia Dumbrăveanu, Rodica Șevciuc // Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină. – 2022. – Nr 1 (92-S). – P. 69-70.

Dumbrăveanu, Lilia. Pagini din istorie (pedagogi și discipoli) / Lilia Dumbrăveanu, Valeriu Cușnir, Daria Stratan // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2022. – Nr 1 (92-S).

Dumbrăveanu, Lilia. Terapia uveitelor neinfecțioase: actualități și perspective / Lilia Dumbrăveanu, Valeriu Cușnir, Doina Bobescu // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2022. – Nr 1 (92). – P. 42-50.

Factori de predicție a evoluției degenerescenței maculare legate de vârstă în tratamentul cu inhibitorii factorului endotelial de creștere vasculară / Nicolae Bobescu, Valeriu Cușnir, Lilia Dumbrăveanu, Cornelia Ceban // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2022. – Nr 1 (92). – P. 55-60.

Procopciuc, Vitalie. Transplantul de membrană amniotică în managementul ulcerelor corneene refractare la tratamentul conventional/Vitalie Procopciuc, Valeriu Cușnir, Viorel Nacu // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2022. – Nr 1(92-S). – P. 58-59.

Progresia miopiei în ambliopia anizometropă în timpul tratamentului combinat cu ortokeratologie și fizioterapie / Rodica Bălba, Valeriu Cușnir, Lilia Dumbrăveanu [et al.] // Moldovan Medical Journal. – 2023. – Nr 1 (66). – P. 39-43.

Sindromul de ochi uscat în boala Sjogren / Veronica Gotisan, Valeriu Cușnir, Lilia Dumbrăveanu, Nicoleta Țulea [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2022. – Nr 1(92-S). – P. 63.

Surățul, Ludmila. Incidența sindromului pseudoexfoliativ în cataractă și glaucom primar cu unghi deschis / Ludmila Surățul, Cușnir Valeriu, Stratan Daria // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2022. – Nr 1 (92-S). – P. 72-73.

Baciu, Gheorghe. Valeriu Cușnir, oftalmolog // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău: [S. n.], 2012. – P. 230.

Valeriu Cușnir // Sadovnic, Andrei. Cavalerii Ordinului Gloria Muncii / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță ; red.: Mariana Harghel, Nicolae Lungu. – Ed. a 2-a. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 465.

Ana Struță

Nicolae BUCUN
1944-2020

Psiholog, doctor în medicină, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar.

S-a născut la 16 septembrie 1944 în s. Clocușna, rn. Ocnița. S-a stins din viață la 15 noiembrie 2020 la Chișinău.

În 1961 absolvă școala medie din sat și își continuă studiile (1961-1967) la Facultatea de Medicină Genetică a

Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (azi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” din Republica Moldova). În perioada 1967-1970 este doctorand, iar în 1970 devine doctor în medicină la aceeași universitate. Din 1972 este docent (conferențiar universitar), iar din 1985 – profesor și doctor habilitat în psihologie, la Academia de Științe Pedagogice din URSS.

Își începe activitatea ca asistent universitar la Catedra igiena generală (1970-1975). Apoi activează ca șef de laborator în cadrul Departamentului Formarea profesională a persoanelor cu dizabilități (1975-1988); director adjunct pentru știință la Institutul de Științe Pedagogice și Psihologice (1986-1990); director al Institutului de Științe Pedagogice și Psihologice (1991-1999); prim-vice ministru al Ministerului Educației și Științei (1999-2001); vice ministru al Ministerului Educației și Științei (2001-2002). Revine la Institutul de Instruire Continuă în 2002, îndeplinind funcțiile de director adjunct pentru activitatea științifică la (2002-2005); prorector pentru știință (2005-2007); apoi este director adjunct pe cercetare și relații internaționale la Institutul de Științe ale Educației (2007-2020).

A fost primul doctor habilitat în psihologie din Republica Moldova și participant activ la reforma învățământului preuniversitar. A contribuit în mod substanțial la elaborarea documentelor conceptuale și normative din învățământ, fiind fondatorul

și coordonatorul cercetărilor psihopedagogice speciale din țară. Este cunoscut ca expert internațional pe probleme educaționale.

Nicolae Bucun a realizat cercetări valoroase în medicină, psihologie și pedagogie. A pregătit cadre calificate în domeniile pedagogiei și psihologiei prin postdoctorat și doctorat și prin cursurile de pregătire inițială și continuă a specialiștilor în psihologie, psihopedagogie, pedagogie, management educațional, marketing educațional etc. A fost coordonator în diverse proiecte naționale și internaționale în domeniul pedagogiei și psihologiei. A făcut parte din colegiul de redacție al revistei științifice „Univers Pedagogic” (2007-2020).

Prodigioasa activitate științifico-didactică și social-culturală i-a fost apreciată cu mai multe distincții: „Eminent al învățământului din RSS Moldovenească” (1980); „Eminent al învățământului din URSS” (1982); Diploma Guvernului Republicii Moldova (2014); Medalia „D. Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei (2014); Ordinul „Gloria Muncii” (2019) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Bucun, Nicolae. Caracteristici ale comportamentului copiilor cu ADHD / Nicolae Bucun, Aurelia Glavan // Școala modernă : provocări și oportunități / col. de red.: Aglaida Bolboceanu [et al.] ; coord. șt.: Lilia Pogolșa, Nicolae Bucun. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 394-396.

Bucun, Nicolae. Condiții de sporire a capacității muncii persoanelor cu deficiențe de auz // Univers pedagogic pro. – 2017. – Nr 2. – P. 66-73.

Bucun, Nicolae. Creație autentică în știința pedagogiei / Nicolae Bucun // Literatura și arta. – 2015. – 20 aug. – P. 11.

Bucun, Nicolae. Globalizarea și cercetarea psihopedagogică / Nicolae Bucun, Oxana Paladi // Curriculumul școlar : provocări și oportunități de dezvoltare / coord. șt.: Lilia Pogolșa, Nicolae Bucun; col. de red.: Nelu Vicol [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 495-498.

Bucun, Nicolae. Particularitățile psihofiziologice ale interacțiunii canalelor senzoriale la persoanele cu deficiențe de auz / Nicolae Bucun // Univers pedagogic. – 2016. – Nr 4. – P. 74-85.

Bucun, Nicolae. Percepțiile managerilor școlari a unui management de calitate / Nicolae Bucun, Ion Rabacu // Calitatea educației. – Chișinău : [S. n.], 2008. – P. 343-346.

Bucun, Nicolae. Psihologia școlară în Germania, model european de bune practici / Nicolae Bucun // Univers pedagogic. – 2020. – Nr 4. – P. 83-94.

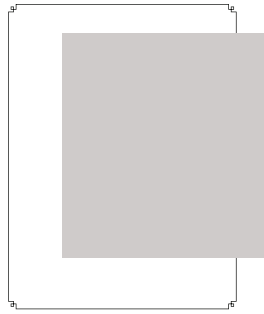
Bucun, Nicolae. Sistemul de învățământ – promotor al identității naționale / Nicolae Bucun // Univers pedagogic. – 2015. – Nr 2. – P. 73-76.

Bucun, Nicolae. Statutul sociometric – factor determinant al adaptării psihosociale / Nicolae Bucun, Elena Puzur // Școala modernă : provocări și oportunități / col. de red.: Aglaida Bolboceanu [et al.]; coord. șt.: Lilia Pogolșa, Nicolae Bucun. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 412-415.

Prin ani cu destoinicie : In memoriam Nicolae Bucun / Lilia Pogolșa, Oxana Paladi, Nelu Vicol [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 272 p.

Mândăcanu, Virgil. Nicolae Bucun – remarcabil om de știință, psiholog consacrat, pedagog distins / Virgil Mândăcanu // Pedagogi români notorii. – [S. l. : S. n.], 2016. – P. 133-137.

Ana Struță

Elena TROFIN
1924-1980

Personalitate din elita ingierească, originară din jud. Orhei. A reprezentat știința și tehnica României în afara țării.

S-a născut la 17 septembrie 1924 în com. Parcani, jud. Orhei. A decedat la 26 octombrie 1980 la București, România.

Studiile liceale le-a început la Chișinău și le-a terminat la București, în 1943, după care a învățat la Facultatea de Construcții, secția hidrotehnică, a Institutului Politehnic din București (1943-1948).

A obținut titlul de doctor în inginerie (1963), cu lucrarea: „Contribuții la calculul hidraulic al drenurilor de captare”, fiind primul savant cu un titlu științific în acest domeniu acordat în România.

Din 1949 a început o activitate didactică în cadrul Institutului de Construcții din București, în calitate de asistentă la Catedra de hidraulică. Ulterior, a fost șefă de lucrări, conferențiar universitar și profesoară.

A dedicat 31 de ani de activitate didactică acestei instituții, aici predând cursuri de mecanică a fluidelor la Facultatea de Instalații; hidraulică și amenajarea hidrotehnică la Facultatea de Căi Ferate, Drumuri și Poduri; hidraulică, hidrologie și hidraulica specială la Facultatea de Hidrotehnică ș.a. A educat

sute de studenți, completând rândurile specialiștilor cu studii superioare în domeniu. A contribuit la crearea Laboratorului de Hidraulică al Institutului de Construcții din București.

Pe lângă activitate didactică, a desfășurat și activitate științifică, fiind cercetător principal la Institutul de Studii și Cercetări Hidrotehnice (1963-1965). Rezultatele investigațiilor sale au fost materializate în mai multe publicații, printre care monografiile „Introducere în mecanica fluidelor” (1953); „Hidraulica specială” (1970); „Hidraulica. Culegere de probleme” (1973); „Hidraulica și hidrologia” (1974) ș.a.

Colesnic, Iurie. O personalitate din elita ingierească : [despre inginerul Elena Trofin] / Iurie Colesnic // Flux : ediție de vineri. – 2001. – 9 febr. – P. 7.

Colesnic, Iurie. O personalitate din elita ingierească : [Elena Trofin] / Iurie Colesnic // Moldoveanca. – 2014. – Noiembrie/Dec. – P. 13.

Maria S. Ciobanu

Mihai Dimitrie
STURDZA
1934-2020

Genealogist și istoric român.

S-a născut la 17 septembrie 1934 la București, într-o

veche familie de boieri, care a dat doi domnitori moldoveni, Ioan Sandu Sturdza și Mihail Sturdza, și un prim-ministru, D. A. Sturdza. S-a stins din viață la 25 aprilie 2020 la Paris. A fost înmormântat în cavoul familiei Sturdza din Iași.

Copilăria și-a petrecut-o la Iași, făcându-și acolo și studiile primare (1940-1944). În vara anului 1944 familia s-a refugiat la București, unde, în perioada 1944-1952, urmează studii secundare la Liceul „D. Cantemir“.

În 1952 a fost aruncat în închisoare, împreună cu mai mulți tineri purtători de nume ilustre, pentru omisiune de denunț și atitudine dușmănoasă față de regimul de democrație populară. A primit trei ani de pedeapsă administrativă, fiind condamnat fără a fi judecat. În 1954 a fost eliberat, după ce a fost întemnițat la Jilava, în lagărul de triere de la Ghencea și în lagărele de muncă forțată de la Bicaz și Onești.

A studiat italiana la Facultatea de Filologie din București, deși, datorită pasiunii sale pentru genealogie, și-ar fi dorit să urmeze istoria. A absolvit facultatea în 1959, dar licența i s-a permis s-o susțină doar în 1960.

A primit repartiție, ca învățător, la școala din comuna Merenii de Jos (astăzi în jud. Teleorman), unde a activat numai un an (1960-1961), reușind apoi să ocupe un post de traducător de documentație tehnică la Institutul de Cercetare IPROCHIM din București (1961-1963). În aceeași perioadă, întreprinde cercetări de istorie moder-

nă, pe care le-a continuat și în perioada șederii în Franța, unde s-a stabilit în 1964. La Paris, între 1968 și 1985, a lucrat la Departamentul de Schimburi Culturale cu Străinătatea al ministerului francez de externe, fiind și intrepertul oficial al președinților Franței Ch. de Gaulle și V. Giscard d'Estaing. Și-a completat aici studiile, obținând o diplomă a Institutului de Științe Politice (1971). Între 1986 și 1995 a fost redactor politic la Departamentul Român de la Institutul de Cercetări al postului Radio Europa Liberă din München.

A revenit în România în 1991.

Mihai Dimitrie Sturdza a publicat numeroase articole în presa culturală și științifică din țară și din străinătate, iar reputația de genealogist și-a câștigat-o cu volumul de 668 de pagini in-quarto „Dictionnaire historique et généalogique des grandes familles de Grèce, d'Albanie et de Constantinople”, apărut la Paris în două ediții, în 1983 și în 1999, premiat de Academia Internațională de Heraldică și Genealogie. În țară a publicat și alte lucrări, dar cele mai importante sunt cele trei volume din „Familii boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică” (2004; 2011; 2014), al căror coordonator și autor principal este.

În perioada 2001-2011 a exercitat funcția de președinte al Institutului Român de Genealogie și Heraldică „S. Zotta”.

În 2013 a fost distins cu titlul de doctor honoris causa al Universității „Dunărea de

Jos” din Galați și a devenit membru de onoare al Institutului de Istorie „A. D. Xenopol” din Iași.

Bibliografie selectivă:

****Familii boierești din Moldova și Țara Românească** : Enciclopedie istorică, genealogică și biografică : [în 3 vol.] / coord. și coautor: Mihai Dim. Sturdza ; [editor: Rodica Ianăși]. – [București] : Simetria, 2004-2014.

Vol. 1 : Abaza-Bogdan. – 2004. – 670 p.

Vol. 2 : Boian-Buzescu. – 2011. – 724 p.

Vol. 3 : Familia Cantacuzino. – 2014. – 647 p.

Gane, Constantin. Amărâte și vesele vieți de jupănese și cucoane : Boieroaice din Moldova și Țara Românească în veacurile XVI-XIX / Constantin Gane ; ed. îngrij. de Viorel Gh. Speteanu, pref. de Mihail Dim. Sturdza, cuv. despre aut. de Dan Ciudin. – București : Corint, 2016. – 478 p.

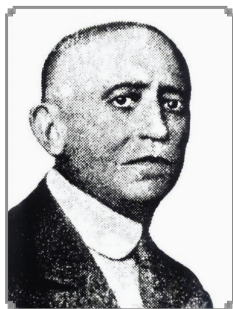
****Sturdza, Mihai Dimitrie.** Aristocrați români în lumea lui Proust : Anton Bibescu, Martha Bibescu, Anna de Noailles, Elena Bibescu / Mihai Dimitrie Sturdza. – București : Humanitas. – 2016. – 228 p.

****Sturdza, Mihai Dimitrie.** Români între frica de Rusia și dragostea de Franța / Mihai Dimitrie Sturdza. – București : Roza Vânturilor, 2006. – 253 p.

Mihai Dim. Sturdza la 80 de ani : Omagiu / editor: Mircea Ciubotaru, Lucian-Valeriu Lefter. – Iași : Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2014. – 1034 p.

Zahariuc, Petronel. Sturdza Mihail Dim / Petronel Zahariuc // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 5 : (S-Z). – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer, 2021. – P. 165-166.

Ana Struțu

Nicolae N. DONICI
1874-1960

Astronom cu renume mondial, cercetător științific în astronomie, creatorul primului observator astronomic în spațiul basarabean.

S-a născut la 14 septembrie 1874, în familia lui Nicolae Donici și a Leomonei Macari din s. Petricani, o suburbie a Chișinăului. Este strănepotul fabulistului Alexandru Donici. A rămas de foarte devreme orfan de ambii părinți. A fost crescut și educat de sora mamei sale, Elena Lisakovski, care l-a încurajat să facă studii de calitate și i-a dăruit moșia sa de la Dubăsarii Vechi (azi, rn. Criuleni). Se crede că a decedat în anul 1960 (unele surse indică anul 1956), fără a se ști cu siguranță unde a fost înmormântat: la Paris, Nisa sau în sudul Franței.

A studiat la Colegiul „Richelieu” din Odesa (1883), la Facultatea de Fizică și Matematică a Universității Novorossia din Odesa, pe care a absolvit-o în 1897 cu diplomă de merit de gradul I, apoi la Universitatea din Sankt Petersburg. Cercetările științifice le începe la renumitul Observator astrofizic din Pulkovo, de lângă Sankt Petersburg, unde studiază Soarele, Luna, cromosfera,

planetele (Mercur, Saturn), lumina zodiacală, cometa Halley ș.a. A pregătit și a condus multiple expediții pentru observarea stelelor și a eclipselor totale de Soare în Africa de Nord, Spania, Elveția, Egipt, Portugalia, Turcia ș.a.

În 1897 este ales membru al Societății Astronomice din Franța, în 1901, la vârsta de 27 ani, devine membru titular al Academiei Imperiale din Petersburg, iar peste trei ani, în 1904, membru al Societății Astronomice din Rusia. În anul 1908 a construit un observator astronomic și o stație meteo pe moșia sa din satul Dubăsarii Vechi, procurând unul din cele șapte telescoape performante care existau la acea vreme în lume. A folosit observatorul pentru studierea cromosferei și a protuberanțelor solare. Cercetările sale erau axate pe aprecierea spectrelor unor stele din emisfera nordică, ale cometei Halley ș.a.

În 1912 este ales membru de onoare și doctor honoris causa al Institutului Astrofizic din Portugalia, iar în 1913 – membru al Uniunii Internaționale pentru Cercetarea Soarelui, cu sediul la Lisabona.

Timp de trei ani a reprezentat Rusia în Comisia mondială pentru eclipse. A deținut funcțiile de secretar al Cancelariei de Stat de pe lângă Consiliul de Stat din Sankt Petersburg (1898); membru al Societății Astronomice din Rusia (1904), șef al misiunii astronomice a Academiei de Științe din Sankt Petersburg (1901-1916), membru al Uniunii Internaționale de Astrofizică (1922), Membru de onoare al Academiei Ro-

mâne (1922), iar din 1924 a fost președinte al Secției Basarabene a Fundației Culturale „Principele Carol”, membru al Uniunii Internaționale pentru studiul Soarelui ș.a.

Revoluția din Rusia (1917) îl găsește la observatorul său de la Dubăsarii Vechi, unde rămâne și după Unirea Basarabiei cu România (1918), continuându-și cercetările. În 1923 este ales membru al Academiei Române, membru al Uniunii Astronomice Internaționale. Din 1924 conduce secția Fundației Culturale „Principele Carol”.

A colaborat cu importanți astronomi ruși: F. Bredikhin, O. Baklund, A. Belopolskii, S. Costinskii. A publicat cca 60 de studii științifice în diverse buletine și reviste de specialitate: „Buletinul Academiei Imperiale de Științe din Petersburg”, „L’Astronomie”, „Bulletin de la Societe Astronomique de France” ș.a. Printre lucrările sale remarcabile sunt: „Le spectre d’un aéro-lithe” (1899); „Observații ale plasării planetei Mercur pe discul Soarelui la 14 noiembrie 1907 la Asuan” (1908); „Observatoire d’Astronomie Physique” (1924); „O metodă nouă pentru studiul fenomenelor solare” (1927); „Observations de l’éclipse totale de Soleil du 19 juin 1936 à Inéboli” (1938); „Nouvelles études sur la position de la lumière zodiacale dans l’espace” (1955) ș.a.

Evenimentele celui de-Al Doilea Război Mondial s-au răsfrânt nefast asupra destinului lui Nicolae Donici. În 1940 este nevoit să părăsească Dubăsarii Vechi, conacul său din localitate fiind devastat de către sovietici.

În 1944 s-a refugiat în Europa, în Germania și Franța, continuându-și cercetările astronomice la Observatorul de lângă Paris. În 1948 Nicolae Donici a fost exclus din rândurile Academiei Române, alături de alți oameni de știință indezirabili pentru noul regim politic. A fost reabilitat abia în anul 1990.

A fost doctor honoris causa al Institutului Coimbra, Portugalia (1912).

La 7 mai 2009, cu ocazia împlinirii a 135 ani de la nașterea astrofizicianului, „Poșta Moldovei” a emis o marcă cu portretul acestuia. Observatorul astronomic al Universității de Stat din Moldova, o stradă din Chișinău, precum și un asteroid îi poartă numele.

A se vedea articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1999”. – Chișinău, 1999. – P. 211-214; „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2009. – P. 218-219.

Bibliografie selectivă:

Magda Stavinschi. Astronomul Nicolae Donici. Enigme descifrate / Magda Stavinschi. – București : Curtea Veche, 2015. – 362 p.

Baciu, Gheorghe. Nicolae Donici (14.IX.1874–22.XI.1956) // Baciu, Gheorghe. Personalități de viță moldavă / Gheorghe Baciu. – P. 116-119.

Baciu, Gheorghe. Nicolae Donici – somitate națională a Basarabiei : [Astrofizician cu renume mondial] / Gheorghe Baciu // Literatura și arta. – 2016. – 28 ian. – P. 6.

Colesnic, Iurie. Un ctitor al astronomiei naționale : [Nicolae Donici] // Colesnic, Iurie. Chișinăul și chișinăuienii / Iurie Colesnic. – Chișinău, 2012. – P. 272-274.

Eremia, Anatol. Nicolae Donici, geniul stelar al Basarabiei / Anatol Eremia // Natura. – 2014. – Nr 9. – P. 7.

Holban, Ion. Nicolae Donici, ctitorul unei citadele științifice la Nistru / Ion Holban // Făclia. – 2015. – 6 mar. – P. 6.

Ursachi, Veaceslav. Nicolae Donici : dialectica vieții și a creației / Veaceslav Ursachi // Akademos. – 2014. – Nr 3 (34). – P. 159-166.

Ana Struță

Vasile ȘALARU
1934-2017

Biolog, specialist în domeniul botanicii, algolog, hidrobiolog, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Om emerit.

S-a născut la 26 septembrie 1934 în s. Văratice, jud. Bălți (azi, rn. Râșcani). A decedat la 18 decembrie 2017 la Chișinău.

Și-a legat destinul de botanică și, în special, de algologie, încă din copilărie. A făcut studii primare în satul natal, le-a continuat în satul vecin Zăicani. Îi plăcea să cutreie prin pădure, parcurgând zi de zi drumul spre școală, și să admire plantele silvice, arbuștii și pomii fructiferi. După absolvirea școlii medii,

a fost admis la Facultatea de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova (USM)), la specialitatea „Botanica” (1952-1957).

În 1964 a susținut teza de candidat (doctor) în științe biologice, cu tema „Particularitățile dezvoltării fitoplanctonului în bazinul de acumulare Dubăsari de pe Nistru”, iar în 1972 și teza de doctor (habilitat) în același domeniu, la Institutul de Botanică „V. L. Comarov” din Sankt Petersburg, cu tema „Fitoplanctonul bazinelor de apă ale Moldovei (taxonomie, ecologie, metode de reglare a productivității primare)”. În 1975 a obținut gradul științifico-didactic de profesor universitar.

Din anii de studenție se încadrează activ în activitatea științifică, frecventând cercul științific de la Catedra de botanică și lucrând ca laborant la Catedra de botanică (1955-1959). Astfel, a putut să descrie, în comun cu V. Cononov, specii de plante rare și noi pentru flora autohtonă.

După ce a activat pe parcursul a patru ani la Catedra de botanică a USM, s-a transferat la Institutul de Biologie al Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS (1959-1972). Aici i se oferă posibilitatea de a efectua vizite de documentare la institute de cercetare din Kiev, Sankt Petersburg, Borovsk ș.a. În scurt timp, a identificat noi direcții științifice în domeniul toplanctonului. Stagiul în domeniul

algologiei la Institutul de Hidrobiologie al Academiei Naționale a Ucrainei i-a permis să obțină cunoștințe fundamentale în taxonomia algelor și să se inițieze în problemele privind biologia și fiziologia celor mai răspândite specii în bazinele acvatice din Moldova. Punând bazele studierii algoflorei fluviilor Nistru și Prut, a afluenților lor și a bazinelor de acumulare pe aceste râuri, a acordat o atenție deosebită nu numai taxonomiei și biologiei, dar și productivității. Rezultatul acestui studiu este cercetarea a peste 2 mii de specii de alge, majoritatea identificate pentru prima dată.

În 1970-1985 insistă asupra problemei epurării biologice a apelor poluate acumulate în cantități mari pe teritoriul Moldovei.

Din 1972 a exercitat funcția de șef al Catedrei de botanică, iar din 2002 al Catedrei de științe ale solului și ecologie în cadrul Facultății de Biologie și Pedologie a USM. În 1978, a organizat Laboratorul de algologie pe care l-a condus până în ultimii ani de activitate. Este fondatorul școlii științifice naționale de algologie, înalt apreciat la nivel internațional.

Vasile Șalaru a pregătit mai mult de 30 de doctori și doctori habilitați în botanică din diferite țări.

Tehnologiile sale privind folosirea microalgelor și a unor plante acvatice vasculare în procesul epurării apelor poluate au fost menționate cu medalii de aur și argint la expoziții internaționale de in-

ventică: la Moscova (1984); la Bruxelles (1995); la Iași (1996); la București (1997) ș.a.

Vasile Șalaru este deținător a circa 30 de brevete de invenții și este autor a peste 400 de lucrări științifice, dintre care șase monografii: «Фитопланктон водохранилищ Молдавии» (Fitoplanctonul rezervoarelor din Moldova) (1971), «Фитопланктон прудов Молдавии» (Fitoplanctonul iazurilor din Moldova) (1973), «Фитопланктон рек Молдавии» (Fitoplanctonul lacurilor din Moldova) (1984), «Производственные процессы в водохранилищах охладителях ГРЭС» (1989), «Ecosistemele Nistrului de Jos» (1992) ș.a. Monografia «Фитопланктон рек Молдавии» (Fitoplanctonul lacurilor din Moldova), a fost publicată în revista internațională „Archiv für hydrobiologie” (1989).

A fost membru al Comisei Superioare de Atestare din URSS și vicepreședinte al Comisei de experți în domeniul biologiei din cadrul Comisei Superioare de Atestare din Moldova.

Este fondatorul revistei internaționale „Algologie” (Kiev), membru de onoare al societăților botanice din Republica Moldova, România și Bulgaria.

Deține titlul onorific „Om emerit în știință” (1992) și Medalia „Meritul Civic” (1994)

Membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (1995).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 268-269.

Bibliografie selectivă:

Ciuperci. Plante fără flori : Alge, licheni, mușchi, ecvize-tofite, ferigi, gimnosperme / Adam Begu, Ștefan Manic, Vasile Șalaru [et al.]. – Chișinău : Știința, 2007. – 202 p.

Ciuperci. Plante fără flori : Alge, licheni, mușchi, ecvize-tofite, ferigi, gimnosperme / Adam Begu, Ștefan Manic, Vasile Șalaru [et al.]. – Chișinău : Știința, 2005. – 202 p.

Cultivarea algelor : Monografie / Vasile Șalaru, Sergiu Dobrojan, Victor Șalaru [et al.]. – Chișinău : CEP USM, 2016. – 172 p.

Șalaru, Vasile. Metode de determinare a calității apei : Îndrumar metodic / Vasile Șalaru, Victor Șalaru, Tatiana Dudnenco. – Chișinău : CEP USM, 2008. – 116 p.

Șalaru, Vasile. Efectul păstrării îndelungate a releveelor de sol în condiții de laborator asupra componenței algoflorei edafice din pădurile de fag / Vasile Șalaru, Victor Șalaru, Victor Melnic // Studia Universitatis. Seria Științe reale și ale naturii. – 2009. – Nr 6. – P. 51-53.

Șalaru, Vasile. Utilizarea apelor reziduale de la complexele zootehnice la cultivarea industrială a algei *Spirulina platensis* (NORDST) / Vasile Șalaru, Sergiu Dobrojan, Victor Șalaru // Studia Universitatis. Seria Științe reale și ale naturii. – 2009. – Nr 6. – P. 46-50.

Vasile Șalaru : Biobibliografie / alcăt.: Corneliu Mârza, Margareta Prohin, Valentina Mazolevski. – Chișinău : Universitatea de Stat din Moldova, 1998. – 42 p.

Batâr, Dumitru. Însemnele vocației și ale maturității : [des-

pre academucianul Vasile Șalaru la 70 de ani de la naștere] / Dumitru Batâr // *Literatura și arta*. – 2004. – 23 sept. – P. 7.

Batâr, Dumitru. Șalaru Vasile // Batâr, Dumitru. *Neliniștea memoriei : Evoluția chimiei în Moldova și avaturile vieții. Sinteze. Portrete. Medalioane. Reflecții* / Dumitru Batâr. – Chișinău : AȘM, 2007. – P. 168-171.

Membru corespondent al AȘM Vasile Șalaru la 80 de ani / Ion Toderaș, Laurenția Ungureanu, Elena Zubcov [et al.] // *Akademos*. – 2014. – Nr 4 (35). – P. 179.

Rusnac, Gheorghe. Șalaru Vasile // Rusnac, Gheorghe. *Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001) : Dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma*. – Chișinău : USM, 2001. – P. 189-190.

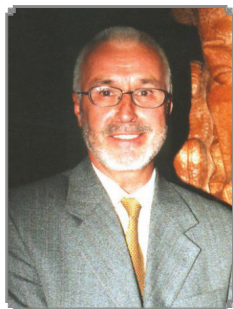
Savant proeminent în algologie // *Buletinul Academiei de Științe a Moldovei = Известия Академии Наук Молдовы*. – 2009. – Nr 2. – P. 155-157.

Șalaru Vasile // *Cercetători și inventatori din Republica Moldova. Partea 1*. – Chișinău : AGEPI, 2002. – P. 135-136.

Șalaru Vasile // *Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar: 1961-2006*. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 261-263.

Șișcanu, Gheorghe. *Algologie și biotehnologie algală – fondator Vasile Șalaru, doctor habilitat, profesor universitar, membru corespondent al A. Ș. M. / Gheorghe Șișcanu // Rusnac, Gheorghe. Profesorii Universității de Stat din Moldova : 1946-2001 : Dicționar istorico-biografic*. – Chișinău, 2001. – P. 335-377.

Maria S. Ciobanu

Iurie CANAȘIN
1939

Sculptor, grafician, profesor universitar, doctor în filosofie, Artist al poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 27 septembrie 1939 în stația Raceika, Sâzrani, reg. Samara, într-o familie de nobili deportați. În anul 1953 revine în RSS moldovenească.

A învățat la școala coreografică din Nijni Novgorod (1948-1953), apoi la Școala de Meserii nr. 1 din Chișinău (1955-1956) și la Școala Superioară Sportivă din Chișinău (1957-1962). În anii 1957-1962 studiază la Școala de Pictură „I. E. Repin” (azi, Colegiul de Arte Plastice „Al. Plămădeală” din Chișinău). Urmează (1962-1968) Școala Superioară de Artă Industrială din Moscova „S. G. Stroganov”, unde îl are profesor pe S. Rabinovici, discipolul lui A. Bourdelle. În anii 1992-1996 studiază la Universitatea Internațională de Management. A urmat doctoralul (2000-2003) și a susținut teza de doctor în filosofie (2003).

Activitatea didactică a început-o (1968-1972) la Tehnicumul Comunal și de Construcții din Chișinău (azi, Centrul

de Excelență în Construcții). Între anii 1974 și 1979 a fost director al Școlii de Arte Plastice „I. E. Repin”, în 1979-1995 – director al Colegiului Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală”. În anii 1993-1995 este rector al Academiei pentru Copii „BasArt”, Chișinău. Devine profesor universitar (2003) al Academiei Internaționale de Cadre CE/UNESCO (Ucraina), iar din 2004 predă la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP) din Moldova.

Este consilier al Universității Internaționale de Management (din 2001); manager național al Programelor Europene „Master Class” (din 2004); președinte național al Uniunii Globale a Savanților pentru Pace (din 2005); rector al Universității Internaționale de Management (2007).

În perioada studenției a cunoscut operele lui C. Brâncuși, I. Irimescu și B. Caragea care l-au marcat. Se preocupă de arta populară, aflându-se sub influența sculptorului iugoslav I. Meštrović și a lui Al. Plămădeală. Varietatea creației artistului este urmărită în sculptura de șevalet, monumentală și decorativă.

A realizat mai multe chipuri ale lui M. Eminescu (1964, 1970, 1984, 1986 „Ce te legeni, codrule?”, „Luceafărul” etc.). În spațiul ortodox din Moldova a creat prima sculptură care o reprezintă pe Maica Domnului cu pruncul Iisus, precum și sculpturile „Miorița”, „Golgota Neamului”, „Maica îndurerată” de la Complexul memorial „Eternitate”, ciclul de lucrări

„Artistul și modelul”. Acest ciclu de lucrări portretistice îi reprezintă pe Leonardo da Vinci, Mozart, H. Ch. Andersen, Al. Pușkin, Van Gogh, D. Cantemir, Picasso, Cervantes, Dante, Nostradamus, Regele Mihai I al României, M. S. Sofia, Regina Spaniei; artiștii naționali: C. Brâncuși, Al. Plămădeală, A. Mateevici, G. Sainciuc, A. David, M. Bieșu, E. Doga, A. David, I. Jumatii, M. Volontir etc.

În anul 1962 participă pentru prima dată la o expoziție de grup în aer liber în regiunea Moscovei; au urmat peste 150 de expoziții în diferite țări: Republica Moldova, România, Bulgaria, Franța, Italia, Iugoslavia, India, Finlanda ș.a.

A participat cu comunicări la conferințe și simpozioane internaționale cu tematici ce țin de știință, educație, cultură și artă, a avut expoziții personale în Republica Moldova și peste hotare: România, Ucraina, Franța, Turcia, India, Macedonia, Ungaria, Letonia, Estonia, Spania, China etc.

Iurie Canașin a avut un șir de expoziții personale: Expoziția jubiliară de sculptură și grafică (50 de ani de la naștere) (Centrul Expozițional „C. Brâncuși”, Chișinău, 1991); Sculptură și grafică (Muzeul Național de Artă al Moldovei, Chișinău, 1994); Sculptură și grafică (Galerie privată, Paris, Franța, 1994); Expoziția jubiliară (55 de ani de la naștere) (Centrul Expozițional „C. Brâncuși”, Chișinău, 1995); Sculptură și grafică (Biblioteca „Ovidius”, Chișinău, 1996); Sculptură și

grafică (Iași, 1996); Sculptură (Biblioteca „Târgu Mureș”, Chișinău, 1997); Sculptură (Muzeul Literaturii Române, Casa Memorială „V. Pogor”, Iași, 1997); Sculptură și grafică (Centrul Național de Studii „M. Eminescu”, Botoșani, 1997); Expoziție jubiliară (60 de ani de la naștere), (Centrul Expozițional „C. Brâncuși”, Chișinău, 1999); Sculptură și grafică (Sediul Consiliului European, Strasbourg, Franța, 1999); Expoziția jubiliară de sculptură și grafică (70 de ani de la naștere) (Centrul Expozițional „C. Brâncuși”, Chișinău, 2009); Expoziție jubiliară de sculptură și grafică (80 de ani de la naștere) (Centrul Expozițional „C. Brâncuși”, 2019).

Începând cu anul 1969 este membru al Uniunii Artiștilor Plastici (UAP) din Republica Moldova, în 1972 fiind președinte al Comitetului sindical al UAP, în 1989 secretar al Comitetului de conducere al UAP. În anul 1997 a îndeplinit funcția de consilier și membru al Consiliului Prezidențial al Republicii Moldova. Din 2001 este membru al Colegiului Ministerului de Cultură din Republica Moldova; din 2003 îndeplinește funcțiile de primvicepreședinte al „Chișinău Vilium” Lions Club Association; este rector al Universității Vedice Internaționale de Management. Iurie Canașin este membru activ al Alianței Naționale pentru Regatul României, al Asociației Internaționale de Prietenie și Cooperare „Republica Moldova-Rusia”. Din 1993 este membru activ al Adunării Nobililor din Republica Mol-

dova și membru activ (din 2012) al Adunării Nobililor din România.

Lucrările pictorului au fost achiziționate în colecții de stat: Muzeul Național de Arte Plastice și Muzeul Național de Istorie din Chișinău; Casa Muzeu „V. Pogor” (Iași, România); Galeria ONU (New York, SUA); Galeria UNESCO (Paris, Franța); Galeria Patriarhatului din Ierusalim (Israel); Galeria Patriarhatului din Rusia; Centrul Național de Studii „M. Eminescu” (Botoșani, România); Centrul Ecologic din Pennsylvania (SUA); Muzeul Național de Artă (Istanbul, Turcia); Centrul Municipal de Cultură din Ungaria; Muzeul Revoluției din Macedonia; Galeria UAP (Moscova, Rusia); Galeria Consiliului Național Superior de Acreditare (Chișinău); Galeria Academiei Internaționale de Cadre a CE/UNESCO (Kiev, Ucraina); Președinția Republicii Moldova, Galeria de Artă a Casei Regale (Madrid, Spania). Achiziții în colecții particulare din Moldova, România, Ucraina, Ungaria, Polonia, Germania, Franța, Rusia, SUA, Anglia, China, Cehia, Turcia, India, Spania, Olanda.

Iurie Canașin este academician al Academiei Internaționale de cadre a CE/UNESCO din Kiev (2000); ctitor al Bisericii Ortodoxe (2000); „Viconte” (Adunarea Nobililor din Moldova-Franța-SUA, 2010); „Lord” al Ordinului European „Levrier Blanc” (oferit de Prințul Franței, Ducele Andre D`Guise, urmașul Familiei Regale Valua; 2013);

Cetățean de onoare al comunei Cărpineni; doctor honoris causa acordat de Uniunea Globală a Savanților pentru Pace (SUA-Republica Moldova, 2018).

I s-au conferit numeroase distincții: Premiul I (Macedonia, 1975); Premiul I (Ungaria, 1979); Premiul Național de Tineret „B. Glavan” (1981); Premiul I, II la concursuri republicane (1989, 1991, 1994, 2008). Are la activ: Diploma de onoare acordată de Ministerul Culturii (2015); Diploma de excelență pentru contribuții semnificative și rezultate valoroase în dezvoltarea învățământului artistic superior oferită de AMTAP (2013, 2016); Diploma de onoare a Ministerului Educației (2017); este Laureat al Premiului Național (2019). A fost distins cu: Medalia de argint a Guvernului și a UAP din Rusia „M. Grecov” (1975); Medalia comemorativă a Patriarhatului Ierusalimului (2000); Medalia comemorativă „M. Eminescu” (România, 2001); Medalia de aur „Pentru merite în educație” (Academia Internațională CE/UNESCO 2001); Medalia de aur „Sfântul Principe Daniil al Moscovei” (Patriarhul Rusiei, 2000).

Deține „Ordinul Republicii (2000); Ordinul Național „Steaua României” în grad de Comandor (2001); „The Order of Honor” CE/UNESCO (2003); Ordinul „Sfântul Principe Dmitri Solunski” (Mitropolia Ucrainei, 2004); Ordinul „Crucea pentru merit” (MAI al Republicii Moldova, 2010); Ordinul „Renaștere” de gra-

dul I (Franța, SUA, Adunarea Nobililor din Republica Moldova, 2012); Ordinul „Ștefan cel Mare și Sfânt” (Mitropolia Moldovei, 2015); Insigna de aur „A. Cantemir” (Asociația Internațională „Moldova-Rusia”, 2017).

Pentru merite deosebite și succese remarcabile în activitatea profesională, a fost apreciat cu titlurile de „Maestru în artă” (1997) și „Artist al poporului” (2012).

Este Cetățean de onoare al comunei Cărpineni.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 223-224.

Bibliografie selectivă:

Iurie Canașin : Sculptură. Grafică. Medalii / studiu introductiv de E. Shatokhina. – Chișinău : Litera, 1994. – 96 p. : il. – Studiu introductiv în lb. rusă și rom.

Canașin, Iurie. „Am visat mereu să am o expoziție personală aproape de Eminescu” : Interviu cu Iurie Canașin, sculptor și grafician / consemnare: Andrei Sorocean // Dacia literară. – 1997. – Nr 3. – P. 61-62.

Canașin, Iurie. Autoportret, 1998 [Grafică bidimensională] / Iurie Canașin // Marian, Ana. The Pathway Towards the Mystery of Creation / Ana Marian ; trad. (lb. engl.): Mircea Ursu. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 153.

Canașin, Iurie. S-ar putea să avem o capodoperă de importanță mondială : [crearea Complexului Internațional cultural-sportiv-turistic în municipiul Chișinău] : interviu cu Iurie Canașin, sculptor și Zinovie Ziberan, specialist în construcții capitale / consemnare: Alisa Șevcenco // Capitala. – 2000. – 8 aug. – P. 5.

Канашин, Юрий. Никогда

не бывает поздно : [беседа со скульптором] / беседовала: Александра Юнко // Новое время. – 1999. – 15 янв. – P. 5.

Канашин, Юрий. Юрий Канашин готов подарить Кишиневу бронзового Христа : [интервью с молдавским скульптором] / записал: Олег Дашевский // Молдавские ведомости. – 2010. – 2 февр. ; [Resursă electronică]. – URL: http://www.vedomosti.md/news/yurii_kanashin_gotov_podarit_kishinevu_bronzovogo_hrista.

Marian, Ana. Iurie Canașin. Calea spre descoperirea misterului creației = The Pathway Towards the Mystery of Creation / Ana Marian ; trad. (lb. engl.): Mircea Ursu. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 172 p. : fot.

****Canașin Iurie** // Un secol de sculptura romaneasca XX : Dictionar : A-D / coord.: Alexandra Titu. – București : Meta, 2001. – P. 98-99. – Colectia „Sinteze”.

Canașin Iurie : [schiță biografică] // Centrul Cultural META : [site]. – URL: <https://www.metacult.ro/sculpture/fisa.php?id=111> (accesat: 12.08.2023).

Iurie Canașin : [schiță biografică] // Global Union of Scientist for Peace : [site]. – URL: <https://www.gusp.org/director/iurie-canasin-ph-d/> (accesat: 10.08.2023).

Malcoci, Vitalie. Ana Marian. Iurie Canașin. Calea spre descoperirea misterului creației : [Cronici și recenzii de carte] / Vitalie Malcoci // Arta.md 2019-2021. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 196 : il.

Marian, Ana. Ciclul de lucrări artistul și modelul în creația lui Iurie Canașin / Ana Marian // Arta. Arte vizuale. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 93-97.

Marian, Ana. Marile personalități în creația sculptorului Iurie Canașin / Ana Marian // Akademos. – 2020. – Nr 2. – P. 155-160.

Marian, Ana. Nudul în compozițiile tematice ale sculptorului

lui Iurie Canașin / Ana Marian // Studiul artelor și culturologie. – 2018. – Nr 1 (32). – P. 165-169.

Muntean, Ivan. Iurie Canașin // Muntean, Ivan. Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Reațchii. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 248.

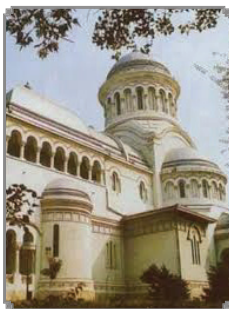
Pruteanu, Ioana. Apreciat în Europa, Iurie Canașin este chemat de soarele de acasă : [expoziția jubiliară a artistului plastic Iurie Canașin cu genericul „Moldova – Soarele meu”] / Ioana Pruteanu // Capitala. – 2010. – 19 mar. – P. 8.

Roibu, Nicolae. Omul care a însuflețit piatra: [Centrul Expozițional „C. Brâncuși” a găzduit expoziția cu genericul „Moldova – Soarele meu” a cunoscutului sculptor Iurie Canașin] / Nicolae Roibu // Timpul. – 2010. – 19 mar. – P. 32.

Roșca, Denis. Canașin Iurie // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 103-104.

Сулин, Сергей. Юрий Александрович Канашин / Сергей Сулин, Людмила Тома // Русская ветвь изобразительного древа Молдовы = Creanga rusă a arborelui creativității din Moldova. – Санкт-Петербург : [S. n.], 2013. – P. 83.

Elena Harconița

CATEDRALA SFINȚII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA DIN BĂLȚI 1924

Construcție monumentală din prima jumătate a secolului XX, lăcaș sfânt de închinăciune, operă de artă cu valoare simbolică de afirmare a neamului românesc.

Edificiul are statut de monument istoric și arhitectural. A fost ridicat între anii 1924 și 1934 prin truda episcopului Visarion Puiu, în prezent este biserică catedrală a Eparhiei de Bălți și Fălești, subordonată Patriarhiei Moscovei.

A fost construită într-un stil neoromânesc, apărut la începutul secolului al XIX-lea în România, datorită arhitecților români care și-au făcut studiile în Franța. Stilul a fost numit și „al lui Ștefan cel Mare”, reprezentând un amalgam din Art Nouveau cu elemente arhitecturale și decorative bizantine, occidentale și naționale.

Catedrala episcopală cu hramul Sfinților Împărați Constantin și Elena a fost ridicată în timpul lui Visarion Puiu, primul episcop al reînviatai Eparhii a Hotinului (martie 1923). Instalarea noii episcopii necesita inaugura-

rea unei catedrale monumentale, a unei reședințe, a altor biserici și clădiri cu destinații bisericesti. În acest sens, a fost aprobată (prin Decretul regal nr. 315 din 31 ianuarie 1924) cedarea pe veci către Episcopia Hotinului a terenului, cu suprafața de 7 595 m², situat la intersecția străzilor Regele Ferdinand și General Berthelot (actualmente, străzile Independenței și 31 august 1989).

Autoritățile locale au constituit (octombrie 1923) un comitet pentru construcția catedralei și, analizând proiectul arhitectului A. Gabrielescu de la Comisia Monumentelor Istorice din București, l-au considerat cel mai reușit. La 23 aprilie/6 mai 1924 au fost prezentate schițele viitoarei catedrale, examinate ulterior de arhitectul P. Antonescu din București și de arhitecții din cadrul Ministerului Cultelor. Pentru începerea lucrărilor, Ministerul Cultelor a alocat 2 500 de mii de lei, dar, din cauza dificultăților financiare (a crizei mondiale), restul cheltuielilor au fost suportate de clerul din Eparhia Hotinului. Au mai fost adunate donații de corpul magistraților (12 mii de lei) și al ofițerilor români din Divizia 14 din Bălți (40 de mii de lei), sume utilizate pentru achiziționarea de veșminte arhieresti și obiecte religioase.

La 28 septembrie 1924 a avut loc punerea pietrei de temelie a catedralei episcopale, eveniment la care au fost prezenți Principele Carol, moștenitorul tronului, și

Mitropolitul Primat al Bisericii Ortodoxe Române Miron Cristea, Patriarhul Ierusalimului Damianos, însoțit de Dositei, Mitropolit de Sevastia, Ion Inculeț, ministru al Basarabiei din acea perioadă.

În 1933 comitetul hotărăște ca devizele și planurile de interior să fie executate de arhitecții A. Gabrielescu (autorul proiectului), serviciul tehnic să fie condus de arhitectul A. Ivanov, de antreprenorul și constructorul arhitect N. Ciocos, de inginerul constructor Em. Prager, precum și de tânărul arhitect V. Voițehovschi.

Ornamentul catedralei a fost făcut de Fr. Rill (din București), catapeteasma de I. Babic (București), pictura de D. Norocea (Curtea de Argeș) și Wodok (București), scaunele arhieresti, stranele și ușile catedralei de sculptorul Dumitrescu (București), pardoseala de firma Schmidgen (București), iar instalația electrică de S. Vatrici din Bălți.

Catedrala este construită sub formă de treflă, cu pridvor înconjurat de coloane la intrare. Deasupra intrării și a pronaosului, sub turlă, pe cele trei laturi, există un cerdac cu coloane, care creează între ele o boltă artistic lucrată. Turla principală de 46 metri se înalță în armonie cu celelalte componente ale catedralei. De la poalele turlei principale se desfășoară în lateral, în formă de cascade, mai multe bolți lipite succesiv de zidăria principală a catedralei. Are un pridvor larg, cu o clopotniță formată dintr-o colonadă în stil

brâncovenesc. Lăcașul este acoperit în întregime cu plăci de aramă și reprezintă o îmbinare între stilul românesc cu influențe brâncovenești și stilul neobizantin, întâlnit la majoritatea bisericilor din Balcani.

Intrarea în biserică se face prin intermediul unui pridvor deschis, în două niveluri, marcate de arcade semicirculare sprijinite pe coloane, ce imită forma împletită. Volumul principal al edificiului – naosul – poartă deasupra un tambur cu o cupolă semicirculară masivă. Părțile laterale ale fațadelor sunt marcate de două porticuri cu coloane. Absida altarului este semicirculară. În interior (pot asista la slujbe peste o mie de credincioși) se disting coloanele ce sprijină cupola centrală și arcurile bolților, toate executate în beton armat. Catapeteasma este lucrată în lemn de stejar și sculptată cu ornamente de struguri și foi de viță-de-vie. Pictura în frescă a fost efectuată în tonuri luminoase, în mai multe etape, respectându-se stilul clasic bizantin, utilizat și în cazul bisericilor grecești de la Sfântul Munte Athos. Iluminarea Catedralei este electrică, dar, pe lângă becurile din candelabre, mai sunt și cele ascunse în cornișe. Crucea de deasupra turlei principale este și ea iluminată electric, fiind observată noaptea de la distanță.

În fața Catedralei a fost ridicat un baptisteriu, asemănător celui de la Curtea de Argeș. Arhitectul baptisteriului a fost V. Voițehovschi.

Baptisteriul, de plan pătrat, dispune de 12 coloane cu capituluri, câte trei în fiecare colț. Arcele golurilor între coloane au forma trilobată. Deasupra cornișei proeminente se află un parapet cu accente sculpturale în zona muchiilor. Pereții sunt individualizați prin ornamente reliefate și o mulură orizontală cu arcuire de asupra golurilor. Cupola, de formă semisferică, este acoperită cu plăci de aramă. Baptisteriul constituie o capodoperă a arhitecturii religioase, cu o tendință stilistică monumentală, dar în același timp elegantă. Aici sunt prezente elemente de decor împrumutate din arhitectura medievală românească și cea italiană. În centrul baptisteriului îngrădit cu un gard sculptat se află o fântână.

Construcția s-a finalizat în anul 1934, iar sfințirea, cu tot fastul cuvenit de la 14 octombrie 1934, a fost amânată pentru 2 iunie 1935.

Episcopul Visarion i-a invitat la ceremonia sfințirii pe Regele Carol al II-lea împreună cu Marele Voievod Mihai, pe înalții reprezentanți ai bisericilor ortodoxe surori. Duminică, 2 iunie, în stația Pământeni din Bălți a sosit trenul regal, oaspeții fiind întâmpinați de Episcopul Visarion, protoiereul S. Vatrici, generalul T. Dumitrescu, generalul Gheorghiu, Em. Cateli, prefectul jud. Bălți, P. Vrabie, primarul de Bălți ș.a.

Curtea catedralei a fost împodobită cu steaguri tricolore prinse de grilajul din fier forjat, iar în pridvorul

dinaintea catedralei au fost amplasate steagul românesc, cel grecesc și cel polonez, țări care au delegat ierarhi să săvârșească slujba sfințirii catedralei. De la poarta de intrare și până la baptisteriul din fața catedralei stăteau peste 100 de preoți îmbrăcați în veșminte albe. Sfânta slujbă a fost binecuvântată de Mitropolitul Maximos al Halkidoului, trimisul Patriarhiei de Constantinopol. Corul celor peste 100 de preoți a cântat „Hristos a înviat”. Regele a tăiat cordonul tricolor.

Toată lumea prezentă la ceremonie (au fost de față și foarte mulți țărani din satele vecine) era îmbrăcată în haine naționale sau haine albe de sărbătoare. În cinstea acestui eveniment, a fost bătută atunci o medalie din cupru, în formă de romb, cu un diametru de 55 mmx44 mm, pe avers având o iconiță ovală cu doi sfinți: Împăratul Constantin, în stânga, ținând un sceptru în mâna dreaptă, și Împărăteasa Elena, în partea dreaptă.

Actul de întemeiere a consacrat evenimentul. Pentru munca rodnică depusă pe teren bisericesc și național, Visarion Puiu a fost decorat cu cordonul de „Mare Cruce” al Ordinului „Coroanei României”. Au fost decorați și delegații bisericilor ortodoxe din străinătate participanți la această sărbătoare.

Proiectarea și construcția Catedralei Sfinții Împărați Constantin și Elena din Bălți a decurs zece ani, schimbându-se periodic inginerii și arhitecții, dar păstrându-se

aceeași stilistică a arhitecturii bisericii și baptisteriului.

Pe timpul sovietic, edificiul catedralei a fost folosit ca depozit, iar din 1961 aici își avea sediul Muzeul de Istorie și Etnografie. Astfel, unele obiecte prețioase, de valoare spirituală și istorică au fost pierdute. În anii 1990 clădirea a fost „retrocedată”. Pictura interioară a fost restaurată și completată (2002-2004) sub coordonarea egumenului A. Berega. Catedrala a fost repictată în anul 2019, sub îndrumarea episcopului de Bălți și Fălești, Marchel Mihăescu.

La 15 iunie 2013 a fost aprobată instalarea bustului lui Visarion Puiu în curtea catedralei. Bustul a fost sculptat de S. Radu la București și turnat în bronz la Chișinău (2015) de meșterul Gr. Băț, cu suportul financiar al familiei Rusanovschi Iulian și Adina. Inaugurarea bustului închinat lui Visarion Puiu a avut loc la 11 august 2015, în prezența autorităților din mun. Bălți, a starețului mănăstirii Neamț, a părintelui Benedict Sauciuc, președintele Asociației din România „Visarion Puiu”, a arhitecților, ctitorilor, scriitorilor și jurnaliștilor.

Bibliografie selectivă:

Sfințirea Catedralei din Bălți : 2 iunie 1935. – București : Consiliul Eparhiei Hotinului, 1935. – 66 p. : fot.

Bivol, Elena. Contribuția arhitectului Valentin Voițehovschi la crearea ansamblului Catedra-

lei episcopale Sfinții Împărați Constantin și Elena din Bălți / Elena Bivol // Conferința tehnico-științifică a studenților, masteranzilor și cadrelor didactice a Universității Tehnice a Moldovei, Chișinău, 15-17 noiembrie 2017. – Chișinău, 2017. – P. 434-435.

Catedrala Sfinții Împărați Constantin și Elena din Bălți // Eparhia de Bălți și Fălești : [site]. – URL: <https://ephbalti.md/filme/catedrala-sf-imp-constantin-si-elena-din-balti.2015.04.22> (accesat: 25.10.2023).

Dobrogeanu, Ludmila. Amănunte de la sfințirea Catedralei „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Bălți / Ludmila Dobrogeanu // Curierul de nord. – 1992. – 19 iun. – P. 2.

Dobrogeanu, Ludmila. Catedrala „Sf. Împărați Constantin și Elena” la 70 de ani / Ludmila Dobrogeanu, Ludmila Cerguța // Vocea Bălțiului. – 2005. – 3 iun. – P. 1, 3.

Gabrilesco A. Catedrala episcopală „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, 1924-1934 [Grafică bidimensională] / A. Gabrilesco // Bălți / text și elab. de Svetlana Grișina ; fot. și concept. graf.: Grigore și Alexandru Cornienco ; consult. principal al ed.: Irina Serdiuc ; Primăria orașului Bălți. – Chișinău : [S. n.], 2006. – P. 103.

Lisnic, Ioan. Regele Carol al II-lea și Marele Voievod Mihai, la Sfințirea Catedralei din Bălți : 2 iunie 1935 / Ioan Lisnic // Moldova Ortodoxă : [site]. – URL: <https://ortodox.md/regele-carol-al-ii-lea-si-marele-voievod-mihai-la-sfintirea-catedralei-din-balti-2-iunie-1935/> (accesat: 25.10.2023).

Lisnic, Ioan. Sfințirea Catedralei din Bălți : 2 iunie 1935 / Ioan Lisnic // Univers spiritual : [blog]. – URL: <https://protioanlisnic.blogspot.com/2014/08/sfintirea-catedralei-din-balti-2-iunie.html> (accesat: 25.10.2023).

Mihalevschi, Mariana. Biserica Sfinții Împărați Constantin și Elena din municipiul Bălți – parcurs istoric și actualitate // Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Chișinău, Ediția a-7-a, 9-10 februarie 2023. – Iași-Chișinău-Lviv, 2003. – P. 126.

Moțoc, Radu. Sfințirea Catedralei Episcopale „Sf. Împărați Constantin și Elena” din Bălți / Radu Moțoc // Confluente bi-

bliologice. – 2010. – Nr1/4. – P. 150-157 ; [Resursă electronică]. – URL: <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/1956>.

Petcu, Adrian Nicolae. Zidirea și sfințirea catedralei și a reședinței episcopale din Bălți / Nicolae Adrian Petcu // Lumina. – 2009. – 6 dec. ; [Resursă electronică]. – URL: [\[le-din-balti-36399.html\]\(http://le-din-balti-36399.html\).](https://ziarullumina.ro/societate/historica/zidirea-si-sfintirea-catedralei-si-a-resedintei-episcopa-</p></div><div data-bbox=)

Popa, Iulius. O medalie – amintire de la sfințirea catedralei / Iulius Popa // Confluente bibliologice. – 2006. – Nr 3. – P. 61-62.

Șlapac, Mariana. Urbanismul Basarabiei în secolul al XIX-lea : [cu referire la Catedrala „Sf. Împărați Constantin și Elena” din Bălți] // Administrarea publică. – 2007. – Nr 3 (55). – P. 18-24.

Elena Harconița

Octombrie

2024

Trecută prin foc și prin sabie, Basarabia (1989, ghips tonat)

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sâ	Du
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

130 de ani de la nașterea **Mariei Cosmacevski**, actriță, regizoare, pedagog, traducătoare, stabilită în România (1 oct. 1894/1904 – ?). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 303-304.*

75 de ani de la nașterea lui **Aurelian Silvestru**, scriitor, psiholog, doctor în științe psihologice, publicist și pedagog, Cavaler al „Ordinului Republicii” (1 oct. 1949). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 232; 2014, p. 304-305; 2019, p. 257-258.*

160 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Ghibănescu**, istoric român, filolog, genealogist, publicist, profesor, membru corespondent al Academiei Române (1 oct. 1864 – 4 iul. 1936). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 303.*

80 de ani de la nașterea lui **Vasile Suceveanu**, matematician, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar, fondatorul revistei „Foaia matematică”, originar din Bucovina (3 oct. 1944 – 28 mar. 2012). *A se vedea și art. din CN 2019, p. 261.*

70 de ani de la apariția, la Chișinău, a săptămânalului „**Literatura și arta**” (3 oct. 1954). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 275-276; 2014, p. 307.*

70 de ani de la nașterea lui **Mihail Rapcea**, agronom, doctor habilitat în științe agricole, profesor cercetător, inventator, membru al Academiei Internaționale a Viei și Vinului din Rusia (3 oct. 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 306-307.*

140 de ani de la nașterea lui **Andrei Scobioală**, profesor, licențiat în fizică și matematică, deputat în Sfatul Țării, a votat Unirea Basarabiei cu România, stabilit la București (4 oct. 1884 – 27 oct. 1971). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 308-309; 2021, p. 451.*

90 de ani de la nașterea lui **Mircea Albulescu**, actor român, doctor în arte, profesor universitar, publicist, poet, prozator (4 oct. 1934 – 8 apr. 2016).

90 de ani de la nașterea lui

Iacob Bumbu, biolog, doctor habilitat în biologie, profesor, membru titular al Academiei Naționale de Științe Ecologice din Moldova, membru al Academiei Internaționale de Ecologie din Sankt Petersburg (5 oct. 1934). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 276-278; 2019, p. 261-263.*

50 de ani de la nașterea **Tatiane Samouil**, violonistă, solistă, artistă de înregistrări, muziciană de cameră și pedagog, originară din Chișinău, stabilită în Belgia (5 oct. 1974).

160 de ani de la nașterea **Herminei Walch-Kaminski**, promotoare a igienei sociale, preocupată de medicina socială, prima femeie medic cu doctorat obținut în România (5 oct. 1864 – 19 mai 1946).

200 de ani de la nașterea lui **Alexandru Egunov**, economist, statistician de origine rusă, fondatorul statisticii ca disciplină în Basarabia (6 oct. 1824 – 15 mar. 1897). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 309.*

60 de ani de la nașterea lui **Alexandru Cărauș**, medic cardiolog, doctor habilitat în medicină, cercetător, membru titular al Colegiului American de Cardiologie (6 oct. 1964). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 310.*

160 de ani de la înființarea **Conservatorului de Muzică și Declamațiune din Iași**, actuala Academie de Arte „George Enescu” (6 oct. 1864).

85 de ani de la nașterea lui **Nicolae Jitărășu**, matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar (8 oct. 1939). *A se vedea și art. din 2009, p. 236-237.*

70 de ani de la nașterea lui **Adrian Pinte**, actor român de teatru, film și televiziune, doctor, profesor universitar, poet (9 oct. 1954 – 8 iun. 2007).

150 de ani de la nașterea lui **Nicholas Roerich**, pictor, scriitor, arheolog, teozof și filozof rus, membru al Academiei Imperiale, personalitate publică de

origine germano-baltică (9 oct. 1874 – 13 dec. 1947).

90 de ani de la nașterea lui **Sergiu Chircă**, economist, doctor habilitat în economie, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Academiei Române, Eminent al învățământului public (10 oct. 1934 – 28 aug. 2019). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 278-279; 2019, p. 265-267.*

75 de ani de la nașterea **Olgăi Ciolacu (Bătrânac)**, interpretă de muzică ușoară și populară, Artistă emerită, Artistă a poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii” (10 oct. 1949). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 282-283.*

200 de ani de la nașterea lui **Ioan Pușcariu**, istoric și scriitor român, membru titular al Academiei Române (10 oct. 1824 – 24 dec. 1911).

70 de ani de la nașterea lui **Valentin Friptu**, obstetrician-ginecolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator (11 oct. 1954).

100 de ani de la crearea de către Uniunea Sovietică a **Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești** (RASSM) în componența RSS Ucrainene (12 oct. 1924 – 27 iun. 1941).

90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Zub**, istoric român, doctor în istorie, cercetător științific, istoric literar, eseist, biograf, membru titular al Academiei Române, Cavaler al Ordinului Național „Steaua României” (12 oct. 1934). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 279-281.*

120 de ani de la nașterea lui **Eugen Rădulescu**, inginer agronom, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (13 oct. 1904 – 12 mar. 1993).

120 de ani de la nașterea lui **Serghei Ivanov**, biolog, doctor habilitat în științe biologice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de

Știința Moldovei (14 oct. 1904 – 6 dec. 1980).

70 de ani de la nașterea lui **Dumitru Verdianu**, sculptor, grafician, Maestru în artă, stabilit în Austria (14 oct. 1954).

160 de ani de la nașterea lui **Nicolae Severeanu**, compozitor român, cântăreț bisericesc, dirijor, profesor, publicist și critic muzical (14 oct. 1864 – 9 mar. 1941). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 312.*

110 ani de la nașterea lui **Ștefan Pascu**, istoric român, doctor în litere și filosofie, profesor universitar, cercetător și editor, membru titular al Academiei Române (14 oct. 1914 – 2 noiem. 1998). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 312-313.*

95 de ani de la nașterea lui **Nicolae Gheran**, scriitor român, critic și istoric literar, editor (14 oct. 1929 – 4 apr. 2023).

180 de ani de la nașterea lui **Friedrich Nietzsche**, filozof, filolog, poet și muzician german (14 oct. 1844 – 25 aug. 1900). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 281-283.*

90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Izvooreanu**, medic cardiolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific (15 oct. 1934 – 24 sept. 2020).

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Răileanu**, istoric medievalist, muzeograf (16 oct. 1944 – 29 dec. 2022). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 284-286.*

170 de ani de la nașterea lui **Oscar Wilde**, poet și dramaturg irlandez (16 oct. 1854 – 30 noiem. 1900).

100 de ani de la nașterea lui **Gurie Coșciug**, oncochirurg, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific, Eminent al sănătății din URSS (17 oct. 1924 – 3 febr. 2013).

95 de ani de la nașterea **Agnesei Roșca**, poetă, eseistă, publicistă și traducătoare (17 oct. 1929 – 1 iun. 2009). *A se vedea și*

art. din 1999, p. 220-223; 2004, p. 286-288; 2014, p. 315-316.

85 de ani de la nașterea lui **Simion Solonaru**, pictor, grafician, profesor, ilustrator de cărți (18 oct. 1939 – 21 sept. 2020). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 240.*

75 de ani de la nașterea lui **Ion Enache**, compozitor, Maestru emerit al artei, stabilit la București (19 oct. 1949 – 21 febr. 2021). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 242; 2019, p. 269*

50 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Mândru**, actor, regizor, pilot, Maestru în artă (19 oct. 1974).

130 de ani de la nașterea

Henrietei Delavrancea-Gibory, una dintre primele femei arhitect din România (19 oct. 1894 – 26 mar. 1987).

80 de ani de la nașterea **Mioarei Velicu**, interpretează de muzică populară din România (19 oct. 1944).

85 de ani de la nașterea lui **Dumitru Matcovschi**, poet, prozator, publicist, dramaturg, traducător, membru titular al Academiei de Știința a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii” (20 oct. 1939 – 26 iun. 2013). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 317-318; 2019, p. 269-270.*

100 de ani de la nașterea lui **Leonid Grigorașenco**, pictor și grafician, membru corespondent al Academiei de Arte din Moscova, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, Om emerit al artei (21 oct. 1924 – 14 ian. 1995). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 318-319.*

140 de ani de la nașterea lui **Teofil Sauciu-Săveanu**, epigrafist, arheolog, istoric român, doctor în filologie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (21 oct. 1884 – 26 iul. 1971).

85 de ani de la nașterea lui **Dumitru Irimia**, eminescolog, filolog, doctor în filologie, profesor (21 oct. 1939 – 3 iul. 2009).

80 de ani de la nașterea lui

Valery Kovtun, solist de balet, coregraf, pedagog, Artist al popoului din URSS (22 oct. 1944 – 3 febr. 2005).

50 de ani de la nașterea lui **Sergiu Parii**, medic otolaringolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific principal, inventator (22 oct. 1974).

90 de ani de la nașterea lui **Mihail Corlăteanu**, medic traumatolog, ortoped, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, Om emerit (25 oct. 1934 – 2009).

50 de ani de la nașterea lui **Iurie Stamati**, specialist în arheologie și istoria medievală, doctor în istorie, stabilit în Canada (25 oct. 1974).

130 de ani de la nașterea lui **Constantin V. Gheorghiu**, chimist român, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române, membru al societăților de chimie din Franța și Germania (25 oct. 1894 – 16 febr. 1956).

75 de ani de la nașterea **Leonidei Lari (Iorga)**, poetă, publicistă, scriitoare, activistă, om politic și militantă pentru reunirea Basarabiei cu România, Cavaler al „Ordinului Republicii” (26 oct. 1949 – 11 dec. 2011). *A se vedea și art. din CN 1999, p. 243-248; 2009, p. 246-247; 2014, p. 322-324; 2019, p. 272-273.*

400 de ani de la nașterea lui **Dosoftei**, teolog, cărturar, poet, traducător, Mitropolit al Moldovei, trecut în rândul Sfinților (26 oct. 1624 – 13 dec. 1693). *A se vedea și art. din CB 1993, p. 131-134; 1999, p. 242; CN 2004, p. 291-292.*

130 de ani de la nașterea **Silviei Creangă**, matematician, prima femeie din România care a luat doctoratul în matematică (26 oct. 1894 – 31 mar. 1952).

60 de ani de la nașterea **Elisabetei Lipă**, canotoare română, doctor în științele educației fizice și sport, participantă la șase ediții ale Jocurilor

Olimpice, campioană olimpică (26 oct. 1964).

120 de ani de la nașterea lui **Alexandru Kidel**, istoric, istoric literar, profesor, bibliolog, unul dintre fondatorii Bibliotecii Științifice a Academiei de Științe a Moldovei (28 oct. 1904 – 10 mar. 1986). *A se vedea și art. din CN, 2004, p. 292-294.*

90 de ani de la nașterea lui **Vitalie Poclitraru**, maestru de balet, pedagog, Maestru emerit în artă, unul dintre fondatorii Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” (28 oct. 1934 – 2 mar. 2013).

50 de ani de la nașterea lui **Nelly Ciobanu**, interpretă de muzică ușoară, Maestru în artă, Artistă a poporului (28 oct. 1974).

150 de ani de la nașterea lui **Constantin I. Parhon**, medic român, doctor în medicină,

profesor universitar, membru titular al Academiei Române (28 oct. 1874 – 9 aug. 1969).

100 ani de la nașterea lui **Leonid Dehteari**, inginer mecanic, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar, cercetător științific (29 oct. 1924).

100 de ani de la nașterea lui **Ioan D. Hăulică**, medic fiziolog, doctor în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific, membru titular al Academiei Române (29 oct. 1924 – 13 mai 2010).

110 ani de la nașterea lui **Artiom Lazarev**, istoric, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii”, Lucrător emerit al culturii din RSS Moldovenească (30 oct. 1914 – 16 sept. 1999). *A se vedea*

și art. din CN 2004, p. 294-295.

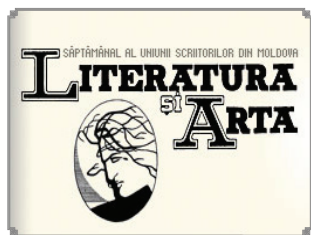
70 de ani de la nașterea lui **Victor Stahi**, redactor muzical, regizor și prezentator la Compania „Teleradio-Moldova”, Artist al poporului (30 oct. 1954).

70 de ani de la nașterea lui **Ioan Groșan**, prozator român, publicist, comentator (30 oct. 1954).

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Munteanu**, artist plastic, pedagog, Maestru în artă, Artist al poporului (31 oct. 1934 – 21 ian. 2018).

80 de ani de la fondarea **Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”** (oct. 1944). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 296-298.*

60 de ani de la fondarea **Liceului Teoretic „Ion Creangă” din Chișinău** (oct. 1944).

LITERATURA ȘI ARTA 1954

Publicația, care s-a numit inițial „Învățătorul Moldovei”, a apărut la 3 octombrie 1954. Era cel dintâi ziar din perioada sovietică ce se adresa cadrelor didactice din RSS Moldovenească. Avea patru pagini, format mare (A2). La început, ieșea duminică, mai târziu – în zilele de joi, cu subtitlul „Organ al Ministerului de Învățământ și al Comitetului Profesional al Lucrătorilor Școlii Începătoare și Mijlocii din RSS Moldovenească”.

Primul său redactor-șef a fost M. Șleahțici, succedat de Vl. Semeniuc. Era un ziar complet politizat, majoritatea articolelor din el referindu-se la teoria marxist-leninistă, educația ateistă și învățarea limbii ruse în școala națională.

Din 1 ianuarie 1957, a început să apară cu denumirea de „Cultura Moldovei”, devenind organ al Ministerului Învățământului și Culturii, redactor-șef fiind numit poetul P. Cruceniuc. Ziarul apărea duminică și joi, în patru pagini de format A2, deosebindu-se de cel precedent prin stilul său elevat și articolele semnate de I. Podoleanu, P. Darie, P. Cărare, I. Ciocanu, A. Strâmbeanu, S. Saka, A. Codru, V. Beșleagă ș.a.

În timpul „dezghețului” hrușciovist, a fost prima publicație care își permitea pluralitatea de opinii, vorbind despre reforma ortografică sau creația scriitorilor români B. Delavrancea, N. Bălcescu, I. L. Caragiale. În numărul din 13 ianuarie 1957 a fost reprodusă, în fotocopie, felicitarea lui M. Sadoveanu, astfel prezentându-se ortografia firească a limbii române.

P. Cruceniuc a dat dovadă, în repetate rânduri, de acte de curaj: a reprodus inscripția în grafie latină de pe postamentul lui A. Pușkin din Chișinău (ulterior, ștearsă și înlocuită cu un citat în limba rusă de regimul sovietic), a publicat un articol semnat de C. Stere, articolul „Creație autentică” de N. Costenco ș.a. Dar, după critici violente, P. Cruceniuc este destituit și în locul lui este numit poetul V. Teleucă (redactor-șef în anii 1977-1983). Este luată hotărârea de a trece ziarul sub egida Editurii de Partid. La 3 aprilie 1965 publicația începe să apară cu denumirea „Cultura”, în 16 pagini de format mic (A3) și cu subtitlul „Publicație social-politică, pedagogică, cultural-literară”.

Începând cu 7 aprilie 1977, pe baza săptămânalului „Cultura”, sunt fondate două publicații diferite: „Literatura și arta”, organ al Uniunii Scriitorilor și al Ministerului Culturii (mai târziu, numai al Uniunii Scriitorilor), și „Învățământul public”, organ al învățământului și al Consiliului Republican al sindicatelor de ramură.

La conducerea publicației este numit V. Senic (1983-1986), iar autorii care publică aici sunt: D. Mihail, M. Blajinu, V. Zbârciog, M. I. Cibotaru, I. Burghiu, I. Nicuță, E. Gheorghită, H. Moraru, I. Cațaveică. Săptămânalul aborda diverse subiecte privind moștenirea artistică și literară, promovarea limbii materne și a folclorului autohton.

„Literatura și arta” are un merit deosebit în mișcarea social-culturală și națională, legată de destrămarea imperiului rus și de obținerea independenței statului Republica Moldova. În acest timp, revista a fost o portavoce a românilor basarabeni, avându-l ca redactor-șef pe N. Dabija, cel mai longeviv în această funcție (1986-2021). În postul de redactor-șef adjunct activa A. Blanovschi, iar secretar al redacției era E. Gheorghită. Din echipa redacțională făceau parte H. Moraru, Gh. Budeanu, A. Reniță, I. Cațaveică, Al. Donos, D. Mihail (stilizator). După decenii de scriere cu litere rusești, „Literatura și arta” este printre primele publicații care trec la grafia latină și susțin înlocuirea limbii ruse cu limba română ca limba oficială. Pe paginile ei erau abordate subiecte interzise la acea vreme, precum deportările sau foametea organizată, redeschiderea bisericilor ș.a.

Este prima ediție periodică apărută în grafia latină cu regularitate în perioada postbelică (la 15 iunie 1989, cu mult înainte de a intra în

vigoare legea privind trecerea la grafia latină). Astfel, în 1990 a devenit publicația cu tirajul cel mai mare din Europa: de la 6 500 de exemplare în 1986, la 186 de mii în 1989 și 260 de mii în 1990.

Ca deputat în Parlament (de legislaturile 1990-1994, 1998-2001), N. Dabija a contribuit la promovarea unor acte istorice, precum Declarația de independență a Republicii Moldova, legile care au oficializat tricolorul ca drapel de stat și au consfințit stema și imnul de stat ale Republicii Moldova. I-a revenit conducerea săptămânalului într-o perioadă foarte dificilă de mobilizare a mișcării democratice, de trezire a conștiinței naționale, de declarare a românei ca limbă oficială. În condițiile regimului comunist, publicația a devenit o forță importantă în lupta pentru triumful adevărului istoric, un model de demnitate și curaj, un spațiu de manifestare a libertății de gândire și de exprimare. Editorialele semnate de redactorul-șef, articolele scrise de R. Ciobanu, N. Josu, E. Tamazlăcaru, I. Popa ș.a. au contribuit la trezirea conștiinței naționale a maselor. N. Dabija, autor a peste 80 de volume de poezie, proză și eseuri, a fost ulterior președinte al Forului Democrat al Românilor din Republica Moldova, membru de onoare al Academiei Române și membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

Săptămânalul a devenit unul simbol, în care s-a scris

și se scrie istorie, în care a fost publicată „Scrisoarea deschisă a celor 66”, semnată de scriitori, savanți, oameni de cultură (septembrie 1988), adresată Comisiei Interdepartamentale în frunte cu președintele Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, ce urma să se ocupe de problema limbii de stat, a alfabetului și a istoriei.

„Literatura și arta”, publicație a Uniunii Scriitorilor, a devenit una a întregii intelectualități din Republica Moldova. Pe paginile sale au apărut versuri de: Gr. Vieru, L. Lari, G. Furdui, A. Păunescu; proză și articole de: M. Cimpoi, I. Druță, I. Ungureanu, N. Mătcaș, A. Lavric, I. Anton, I. Burghiu, A. Buiuc, L. Butnaru, M. V. Ciobanu, V. Ciobanu, D. Dabija, I. Filip, Em. Galaicu-Păun, N. Leahu, E. Lungu ș.a.

Tot aici au fost publicate importante cercetări în știința istorică, realizate de istorici și savanți cu renume: Al. Moșanu, A. Petrencu, I. Buga, B. Vizer, D. Dragnev, I. Negrei, P. Parasca, Gh. Palade, Gh. Cernea și mulți alții. Din anul 2021 redactor-șef al săptămânalului este jurnalista Doina Dabija (Dobzeu), fida regretatului scriitor N. Dabija.

Echipa redacțională a săptămânalului a încetățenit (din 2006) tradiția de a sărbători laureații „Literaturii și arta” pentru un anumit an, oferind premii pentru: poezie, proză, critică, publicistică, știință, arte, debut, satiră și umor.

În 1999 a fost considera-

tă cea mai bună publicație a anului (categoria publicații literare) la Festivalul Regional al Presei din Europa Centrală și de Est (Lvov, Ucraina).

În 2009 a fost publicat un număr aniversar – nr. 39 (3 343), în care au apărut zeci de mesaje de felicitare și aduceri-aminte, din partea autorităților, scriitorilor, istoricilor și a altor intelectuali din Republica Moldova și România, despre calea istorică pe care a parcurs-o „Literatura și arta”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 275-276; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 307.

Bibliografie selectivă:

Literatura și arta. – 2009. – 1 oct. (Nr 39 (3343) – aniversar); [Resursă electronică]. – URL: https://www.literaturasiarta.md/public/1463ro_Nr_39.pdf.

Literatura și arta : [site]. – URL: <https://www.literaturasiarta.md/> (accesat: 24.08. 2023).

Dabija, Doina. „Literatura și arta” – revista care scrie istorie / Doina Dabija // Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România : [site]. – URL: <https://uzpr.ro/11/12/2019/literaturasi-arta-revista-care-scrie-istorie/> (accesat: 30.08.2023).

Istoria săptămânalului „Literatura și arta”, la care o perioadă a fost redactor-șef regretatul Nicolae Dabija // Publica. – 2021. – 15 mar. ; [Resursă electronică]. – URL: https://www.publika.md/istoria-saptamanalului-literatura-si-arta-la-care-o-perioada-redactor-sef-a-fost-regretatul-nicolae-dabija_3097876.html.

Literatura și arta // Hangu, I. Dicționarul presei lite-

rare românești : 1790-1990 / I. Hangiu. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1996. – P. 264-265.

Nicolae Dabija a luat cu sine la cer Literatura și arta Basarabiei// Telegraful Unirii. – 2021. – 12 mar. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://telegrafvalah.wordpress.com/2021/03/12/nicolae-dabija-a-luat-cu-sine-la-cer-literatura-si-arta-basarabiei/>.

Nicolae Dabija este redactorșef la „Literatura și arta” din 1986 // Wikiwand : [site]. – URL: https://www.wikiwand.com/en/Literatura_%C8%99i_Arta (accesat: 30.08.2023).

Vieru-Ișaev, Maria. „Literatura și arta” – izvor de curaj în apărarea identității / Maria Vieru-Ișaev // Literatura și arta. – 2014. – 2 oct. – P. 4

Elena Harconița

Mihail RAPCEA
1954

Agronom, doctor habilitat în științe agricole, profesor cercetător, inventator, membru al Academiei Internaționale a Viei și Vinului din Rusia.

S-a născut la 3 octombrie 1954 în or. Criuleni.

A absolvit școala medie din Criuleni în anul 1970, apoi Colegiul Agricol din Camenca (1974). Își continuă studiile (1974-1979) la Facultatea de Horticultură, secția de viticultură, a Institutului Agricol „M. Frunze” (ulteri-

or, Universitatea Agrară de Stat din Moldova (UASM)). Urmează (1983-1985) doctorantura la aceeași instituție, unde susține (1987) cu excelență teza de doctor în științe agricole, cu tema „Productivitatea viței-de-vie și calitatea soiului de struguri Sauvignon în funcție de condițiile de cultivare, sarcina la butuc și lungimea de tăiere a coardelor”. În aceeași perioadă, absolvă Școala Republicană de Conducere în Complexul Agroindustrial (1986). În anul 2002 a susținut teza de doctor habilitat în științe agricole, cu tema „Suportul științific al aprecierii ampeloeologice și valorificării centrelor vitivinicole ale Republicii Moldova”, iar din 2008 este profesor cercetător.

Mihail Rapcea și-a început cariera profesională în calitate de cercetător științific la Catedra de viticultură a UASM (1980-1985), apoi este agronom-șef la Direcția agricultură a Comitetului Executiv din Criuleni (1985-1990). Din 1990 deține mai multe funcții de conducere: vicepreședinte al Asociației de Producere a Strugurilor, Șampaniei și Vinurilor de Marcă „Cricova” (1990-1998); viceministru al agriculturii și industriei alimentare; șeful Departamentului de Producere Agricolă (1998-2000); director al Institutului de Cercetări pentru Pomicultură (2000-2008); director adjunct pe marketing și transfer tehnologic al Institutului Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii Alimentare (2009-2013); director adjunct pentru știință

în Direcția pomicultură a Institutului Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii Alimentare (2013-2020); șef al Laboratorului pepenierit și tehnologii moderne viticole al Institutului Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii Alimentare.

Profesorul cercetător Mihail Rapcea este unul dintre savanții recunoscuți prin activitate prolifică în domeniul vitivinicol și al horticulturii. A coordonat activitatea de cercetare științifică și inovativă în cadrul Institutului Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii Alimentare. A fondat o direcție nouă de cercetare în domeniul viticulturii, a elaborat și a aplicat în producere tehnologii de soi și de producere a strugurilor pentru obținerea vinurilor ecologice cu denumire de origine controlată după locul de creștere. A fundamentat științific dezvoltarea durabilă a complexului vitivinicol în Republica Moldova. Savantul a insistat asupra modelării factorilor edafici și orografici, asupra elaborării și implementării tehnologiei de obținere a producției de struguri în anumite condiții, pentru a căpăta vinuri ecologice și cu denumire de origine controlată.

Sub conducerea lui Mihail Rapcea, au fost elaborate noi tehnologii de creare a soiurilor și clonelor viticole net superioare celor existente; a fost obținut și multiplicat materialul viticol devirozat al soiurilor și clonelor autohtone și de selecție mondială; a fost colecționat, studiat și menținut genofondul viticol; au fost elaborate tehnologii

avansate de procesare a materiei prime și de obținere a noi tipuri de produse vitivinicole sanogene; a fost studiat managementul și marketingul produselor vitivinicole pe piețele internaționale. Pentru prima dată au fost efectuate experiențe polifactoriale de lungă durată la vița-de-vie; a fost elaborat un sistem științific argumentat de apreciere ampeloecologică și valorificare a resurselor vitivinicole din Republica Moldova; a fost determinat potențialul recoltei în funcție de condițiile de creștere și a fost analizată acțiunea ecologo-economică a terenurilor în raport cu direcțiile de utilizare. Echipele de cercetare sub conducerea lui Mihail Rapcea au stabilit parametrii ecologici orografici și climatici de formare a recoltei și ai calității ei pentru producerea vinurilor cu denumire de origine controlată; au realizat un studiu amplu al condițiilor pedoclimatice din microraiioanele centrului vitivinicol „Cricova” și au proiectat dezvoltarea viticulturii în cadrul Asociației „Cricova” pe o perioadă de până în anul 2020.

Mihail Rapcea a fost și directorul unor proiecte instituționale: „Renovarea ramurii pomiculturii Republicii Moldova prin exploatarea eficientă a livezilor existente și înlocuirea lor consecutivă cu livezi de tip nou” (2000-2005) și „Elaborarea suportului științific și tehnologic în dezvoltarea durabilă a pomiculturii Republicii Moldova”(2006-2010). Savantul a realizat transfer tehnologic prin proiectul bilateral „Analiza molecular

biologică a virusului strierii lemnului mărunții în plantațiile comerciale din Moldova, Ucraina și depistarea soiurilor rezistente” (2010-2011).

Profesorul Mihail Rapcea este coautor al Concepției și al programelor dezvoltării durabile a viticulturii și pomiculturii pe anii 2002-2010 în Republica Moldova. Lucrările sale au devenit surse bibliografice de referință pentru studenții, masteranzii, doctoranzii și specialiștii din domeniu. Rezultatele cercetărilor au fost publicate în peste 220 de lucrări științifice, monografii, manuale și recomandări în domeniul viticulturii și pomiculturii. A coordonat tezele a 16 doctori în știință. Este autorul a trei brevete de invenție.

Activând în calitate de director al Institutului de Pomicultură într-o perioadă de criză (2000-2008), a întreprins măsuri de redresare a situației și de pregătire a cadrelor de înaltă calificare. Sub conducerea sa, a fost creată baza tehnico-materială de trecere la producerea materialului săditor pomicol liber de viroze.

Mihail Rapcea este președintele Consiliului Științific al Institutului de Pomicultură (2000-2008) și al Institutului de Horticultură și Tehnologii Alimentare (din 2009); membru al Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe a Moldovei (2004-2008); membru al colegiului de redacție al revistei „Pomicultura, viticultură și vinificație” (din 2010); membru al Consiliului Coordonator pentru Pomicultură din CSI (din

2015); președinte al consiliilor specializate pentru susținerea tezelor de doctorat la specialitatea „Viticultură”.

A realizat o activitate de expertiză și consultanță, făcând parte din componența Comisiei de experți pentru agricultură al Consiliului Național pentru Atestare și Acreditare (2010-2020); a Comisiei de horticultură și Viticultură a Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (din 2012); a Comisiei de experți a Academiei de Științe a Moldovei (2004-2018); a fost consultant al Federației Naționale a Agricultorilor din Moldova „AGROinform” (2004-2009); consultant al Agenției Naționale de Dezvoltare Rurală (2001-2015); organizator și participant al seminarelor raionale, zonale și republicane ce țin de aplicarea tehnologiilor moderne de dezvoltare a agriculturii durabile pentru producție ecologică și cu denumire de origine controlată (din 2008).

În 2002, Institutul de Pomicultură, sub conducerea lui Mihail Rapcea, a fost prima instituție publică distinsă cu Premiul de Stat pentru realizări în domeniul calității, productivității și competitivității.

Savantul a fost menționat cu mai multe titluri de onoare și premii: „Omul anului 2002” și „American Medal Honor” (Institutul Biografic American, 2002); Premiul Național în domeniul științei și tehnicii (2004); Premiului „G. Valuiko” pentru monografie (Ucraina, 2006); Premiul Academiei de Științe a Moldovei acordat pentru

un ciclu de lucrări științifice (2008).

Mihail Rapcea este membru al Academiei Internaționale a Viei și Vinului din Rusia (2003) și membru de onoare al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gh. Ionescu-Șișești”, București, România (2018).

Este distins cu Medalia de bronz „Eureca” (1999), de argint „Eureca” (2000) și de aur „Eureca” (2004, 2005) la Bruxelles; Medalie de argint (2001) și de bronz (2005) la Geneva; Medalia „D. Cantemir” (2004); Medalia „D. Verderevschi” (2004); este Cavaler al Ordinului Regatului Belgiei (2005). Mai deține: Medalia jubiliară „60 ani ai UASM” (2010); Diplomă de gradul întâi a Guvernului Republicii Moldova (2007, 2011); Diplomă de onoare a Guvernului Republicii Moldova (2019). În 2010 i s-a acordat Ordinul „Gloria Muncii”.

Este Cetățean de onoare al raionului Criuleni (2020).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 306-307.

Bibliografie selectivă:

Cercetarea ecologică a producerii vinurilor cu denumire de origine : recomandări tehnologice / M. Rapcea, M. Chisili, N. Taran [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2006. – 80 p.

Rapcea, M. Fundamentarea ampelocologică a dezvoltării durabile a viticulturii în Republica Moldova / M. Rapcea, V. Ungureanu, M. Chisili. – Chișinău : [S. n.], 2004. – 60 p.

Rapcea, M. Normative tehnologice privind înființarea plantațiilor de culturi perene / M. Rapcea, M. Chisili, V. Mladi-

noi. – Chișinău : [S. n.], 2004. – 128 p.

Rapcea, Mihail. Fundamentarea dezvoltării durabile a viticulturii în dependență de climă / Mihail Rapcea, Maria Nedelcov. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 212 p.

Зависимость продуктивности винограда от местоположения и метеорологических условий года / М. Рапча, Р. Коробов, М. Кисиль [et al.]. – Кишинёв, 2002. – 44 p.

Слива / М. Рапча, А. Журавель, А. Короид [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2007. – 236 p.

Exigențe față de strugurii și vinurile ecologice / Boris Găină, Alain Poulard... Mihail Rapcea [et al.] // Pomicultura, Viticultura și Vinificație. – 2015. – Nr 3 (57). – P. 23-25.

Rapcea, M. Argumentarea ecologică a înființării plantațiilor multianuale în Republica Moldova / M. Rapcea, M. Chisili, S. Chisili // Culegere de lucrări : „Cercetări în pomicultură”. – Chișinău, 2007. – Vol. 6. – P. 305-306.

Rapcea, M. Contribuții la renovarea pomiculturii și perspectiva dezvoltării până în anul 2020 / M. Rapcea, A. Donică, V. Mladinoi // Culegere de lucrări „Cercetări în pomicultură”. – Chișinău. – 2008. – Vol. 7. – P. 26-47.

Rapcea, M. Influența condițiilor pedoclimatice asupra productivității și calității recoltei de struguri la soiul Sauvignon / M. Rapcea // Lucrări științifice: [UASM] Vol. 36. Partea I-a : Horticultură, viticultură și vinificație, silvicultură și grădini publice, protecția plantelor. – 2013. – P. 233-236.

Rapcea, M. Pomicultura adaptivă în Republica Moldova / M. Rapcea, A. Donică, I. Bogdan // Lucrări științifice. Seria Horticultură. – Iași, 2004. – Vol. 1 (47). – P. 471-474

Rapcea, M. Possible modifications in technologies of cultivation of fruit and berry species in connection with frequent occurrence / M. Rapcea, I. Turcanu I. Caraman // Culegere de

lucrări „Cercetări în pomicultură”. – Chișinău. – 2007. – Vol. 6. – P. 39-44.

Rapcea, M. Renovarea pomiculturii Republicii Moldova în baza rezultatelor științifice / M. Rapcea, I. Donica, V. Bucarciuc // Culegere de lucrări „Cercetări în pomicultură”. – Chișinău. – 2008. – Vol. 7. – P. 195-203.

Starea actuală și evoluția dezvoltării pomiculturii în perioada de tranziție a economiei de piață. Simpozionul „Agricultura modernă-realizări și perspective”, Chișinău, 26 septembrie 2008 / M. Rapcea, A. Donica, V. Mladinoi [et al.] // Horticultură, viticultură, silvicultură și protecție plantelor. – 2008. – Vol. 16. – P. 151-156.

Rapcea, M. Variations of the vineyards productivity caused by the climate changes in XXI Century, and measures for their adaption / M. Rapcea, M. Chisili, M. Donică // Cercetări în pomicultură : Culegere de lucrări științifice. – Chișinău, 2005. – Vol. 4. – P. 394-404.

Rapcea, Mihail. Pomicultura durabilă bazată pe oferte științifice argumentate / Mihail Rapcea // Agricultura Moldovei. – 2006. – Nr 7/8. – P. 25-27.

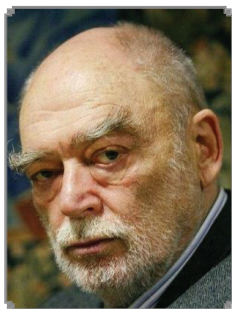
Концепция развития отрасли плодоводства до 2020 года / М. Рапча, И. Доница, В. Младиной [et al.] // Cercetări în pomicultură. – Chișinău. – 2006. – Vol. 5. – P. 11-14.

Рапча, М. Гарантия успеха не может быть обеспечена без испытания в конкретных условиях новых сортов / М. Рапча // Pomicultura. Viticultura și Vinificația. – 2019. – Nr 1/2 (79-80). – P. 3-5.

Rapcea, Mihail. Despre mine : [blog] / Mihail Rapcea. – URL: <http://rapcea-mihail.blogspot.com/p/despre-mine.html> (accesat: 23.08.2023).

Rapcea Mihail : [fișier biografic] // Cercetători și inventatori din Republica Moldova : (Prezentare succintă). Partea 3 / alcăt.: A. Zavalistâi, A. Mihai – Chișinău : [S. n.], 2004. – P. 127-128.

Elena Harconița

Mircea ALBULESCU
1934-2016

Actor român, profesor universitar, doctor în arte, publicist, poet, prozator.

S-a născut pe 4 octombrie 1934 la București (pe numele adevărat Iorgu Constantin V. Albulescu). A decedat la 8 aprilie 2016 la București, România.

A studiat la Liceul „Sfântul Andrei”, ulterior a absolvit Școala Medie de Arhitectură (1952), cu diplomă de conductor arhitect, și Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București (din 2001, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică (UNATC) „I. L. Caragiale”), clasa profesoarei A. Buzescu. A devenit doctor în arte al UNATC, susținând teza „Teatrul radiofonic – convertibilitatea mijloacelor de expresie actricească în procesul creației” (2004). În perioada 1985-2005 a fost profesor la UNATC „I. L. Caragiale”, printre studenții săi numărându-se: A. Titieni, I. Movilă, F. Piersic jr., E. Deatcu, M. Hărăbor și D. Bucur. Între 30 decembrie 1992 și 4 aprilie 1994 a fost secretar de stat al Ministerului Culturii din România.

Debutul său profesional s-a produs la Ateneul Popular „A. Ipătescu” ca artist amator,

apoi a fost figurant în corpul de ansamblu al câtorva teatre din București.

Mircea Albulescu a jucat în numeroase piese pe scena Teatrului „Bulandra” din București (1956-1967), a Teatrului de Comedie (1965-1974) și a Teatrului Național din București (din anul 1974). La Teatrul Municipal „Bulandra” s-a făcut remarcat în rolurile: Cloșca în spectacolul „Horia” de M. Davidoglu; Electricianul în „Hanul de la răscruce” de H. Lovinescu; Lopahin în „Livada de vișini” de A. P. Cehov; Ionel în „Take, Ianke și Cadâr” de V. I. Popa; Balthasar în „Comedia erorilor” de W. Shakespeare; Prefectul în „Mamouret” de J. Sarment; Happy Loman în „Moartea unui comis voiajor” de A. Miller; Regele George al III-lea în „Nebunia regelui George” de A. Bennett ș.a. La Teatrul de Comedie putea fi urmărit în rolurile: Ligurio în „Mandragora” de N. Machiavelli, Buffalo Bill în „Buffalo Bill și indienii” de A. Kopit, Achile în „Troilus și Cresida” de W. Shakespeare ș.a. La Teatrul Național a avut zeci de roluri de succes: Cherea în „Caligula” de A. Camus, Agamemnon în „Ifigenia” de M. Eliade, Șerban Sinești în „Jocul ielelor” de C. Petrescu, Bernardo Guy în „Numele trandafirului” de U. Eco, Farfuridi în „O scrisoare pierdută” de I. L. Caragiale, Alexei Karenin în „Anna Karenina” după L. Tolstoi, Profesorul în „Vizita bătrânei doamne” de F. Dürrenmatt.

A mai avut colaborări și cu Teatrul „Metropolis” din București (jucându-l pe

Mitică în „Trilogia răului” după B. Zilber; Maurizio în „Bădăranii” de C. Goldoni), cu Teatrul „T. Caragiu” din Ploiești (Nicolas d’Eu în „Victimele datoriei” de E. Ionesco), cu Teatrul Mic din București (Doctorul Dorn în „Pescărușul” de A. P. Cehov), cu Teatrul „Act” din București (colonelul Zwygart în „Ambasadorul” de Th. Hurlimann), cu Teatrul „Odeon” din București (Nil în „Echipa de zgomote” de F. Neagu și Jossey în „Frații” de S. Barry), cu Teatrul „C. Nottara” (Mailat în „Sângele” de H. Lovinescu, Kiss în „Unde-i revolverul?” de G. Gábor, Luca Arbore în „Viforul” de B. Șt. Delavrancea).

S-a produs într-un șir de filme, inclusiv în cele regizate de S. Nicolaescu: „Dacii” (1966), „Mihai Viteazul” (1970), „Zile Fierbinți” (1975), „Revanșa” (1978), „Craii de Curtea Veche” (1995). Dar a avut colaborări și cu mulți alți regizori notorii români și străini: cu M. Drăgan la „Columna” (1968), cu R. Găbrea la „Prea mic pentru un război atât de mare” (1970), cu M. Marcus la „Actorul și sălbaticii” (1975), cu M. Daneliuc la „Cursa” (1975), cu D. Tănase la „Brațele Afroditiei” (1978), la „La capătul liniei” (1982), cu M. Moldovan la „Totul se plătește” (1986), cu N. Mărgineanu la „Flăcări pe comori” (1987), cu A. Blaiier la „Momentul adevărului” (1989), cu Francis Ford Coppola la „Tinerețe fără tinerețe” (2007) ș.a.

În teatru de televiziune a jucat în piesele: „Casa de piatră”, „S-a întâmplat în București”, „În așteptarea zorilor”, „Sa-

bia lui Damocles”, „Sisif și moartea”, „Un joc neobișnuit”, „Seară de toamnă”; „Moartea lui Bessie Smith”, „Michelangelo”, „Caligula”, „Pluta meduzei”, „Don Juan sau dragostea pentru geometrie”, „Profesionistul” ș.a.

Timp de 40 de ani a făcut și teatru radiofonic, interpretând peste 300 de roluri memorabile, la care ținea foarte mult: „Croitorii cei mari din Valahia” de A. Popescu (1994), „Huhurezul” de G. M. Cecchi (1996), „Bătrânul și marea” de E. Hemingway (1996), „Alunecând într-o prună” de S. Popescu (2000), „Omul și balena” de D. Tărchilă (2002) ș.a. În 2009 Radio România Cultural a difuzat recitalul „Contraste”, în care Mircea Albulescu interpreta cinci personaje: Danton, Tache Farfuridi, Ivan Petrovici Voinițki, Hagi-Tudose și Regele Lear.

La televiziunea română a fost prezentator al emisiunii „Am întâlnit și români fericiți” (Pro TV, 1997-1998), de asemenea, a moderat ediția a XXI-a a Festivalului „Crizantema de aur” (1988), emisiunea „Istoria literaturii române” (realizată de C. Mihalache, 2004) ș.a.

Mircea Albulescu s-a produs în calitate de regizor, montând spectacolele: „Întâlniri” de H. Lovinescu la Teatrul de Comedie din București (1971), „Mandragora” de N. Machiavelli, în colaborare (1970); „Victimele datoriei” de E. Ionesco la Teatrul „T. Caragiu” din Ploiești (1990); „Ultima oră” de M. Sebastian, în colaborare, la Teatrul Național din București (2003) etc.

A fost și poet, semnând șapte volume de versuri: „Vizite” (1985), „Baraka” „Bazar sentimental” (2000), „Fluture în lesă de aur” (2002) și „Clanțe” (2005). A scris și proză scurtă.

Actorul a colaborat mulți ani cu reviste dedicate teatrului și cinematografiilor: „Teatrul”, „Cinema”, „Contemporanul”, ziarele „România liberă”, „Libertatea” (unde a ținut rubrica permanentă „Bilete de favoare”, 1991-1993), „Actualitatea” (a scris pe teme sociale în rubrica „Partidul bunicilor”, 1996), „Cronica Română” (rubricile „Bazar sentimental”, 1998-2000, și „Fluture în lesă”, din 2002) ș.a.

La finele anului 2009 a fost protagonistul primului CD din colecția „Mari actori români”, intitulat „Fluture în lesă de aur”, care conține recitalul a 26 de texte poetice.

A avut statutul de membru al Senatului Uniunii Teatrale din România (UNITER) din 2002, al Uniunii Cineaștilor din România, al Uniunii Scriitorilor din România și al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (din 2004). A fost societar de onoare al Teatrului Național din București (2002).

Pentru remarcabilă activitate profesională, a fost distins cu: Premiul Asociației Cineaștilor din România (1972, 1982); Premiul de excelență pentru contribuția deosebită adusă la afirmarea filmului românesc (Centrul Național al Cinematografiei, 2000); Premiul Național pentru întreaga activitate artistică (Ministerul Culturii și Cultelor, 2003); Premiul

„A. Romanescu” al Academiei Române pentru creație interpretativă în arta teatrală și cinematografică (2004); titlul doctor honoris causa al Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”, București (2010); Premiul pentru întreaga activitate (Gala Premiilor UNITER, 2005); Premiul pentru 50 de ani de „creație interpretativă în arta teatrală și cinematografică” (2006); Premiul de excelență (Festivalul Internațional de Film „Transilvania”, 2009); Premiu pentru profesionalismul și dăruirea cu care slujește teatrul românesc (Gala Premiilor „Brâncoveanu”, 2014); Premiul de excelență (Festivalul Comediei Românești-festCO (15-22 mai 2010); Premiul de excelență (Radio România Cultural, 2015); Diploma de onoare și Medalia jubiliară „Magna cum laude” (Senatul UNATC din București).

A fost înalt apreciat cu Ordinul „Serviciul Credincios” în grad de Comandor (2000) și cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer (2004).

Din anul 2011 are o stea pe Aleea Celebrităților din Piața Timpului, București.

I s-a acordat titlul de Cetățean de onoare al Bucureștiului. Teatrul din Câmpina îi poartă numele.

Bibliografie selectivă:

**Albulescu, Mircea. Baraka, bunii mei... : [proză autobiografică] / Mircea Albulescu. – București : Editura Eminescu, 1998. – 188 p.

Albulescu, Mircea. Bilete de favoare / Mircea Albulescu. – București : Coresi, 1996. – 207 p.

Albulescu, Mircea. Pajura singurătății / Mircea Albulescu. – București : RAI, 1994. – 104 p.

****Albulescu, Mircea.** Ultimele noduri : [versuri] / Mircea Albulescu. – Iași : Ars Longa, 2010. – 143 p.

****Un actor – o poezie :** culegere / [Mircea Albulescu, Paul Antoniu, Costache Babi et al.] ; întocmită de George Drăghescu. – Târgu Jiu : Măiastra, 2010. – 123 p.

Albulescu, Mircea: „Am văzut cu ochii mei evrei agățați în cârlige la abator !” / Mircea Albulescu : interviu consemnat de Laurențiu Ungureanu. – Adevărul.ro. – 2012. – 5 apr. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://adevarul.ro/stil-de-viata/interviu-mircea-albulescu-actor-am-vazut-cu-1309079.html>.

Albulescu Mircea. Mircea Albulescu: Întrebările sunt întotdeauna ca o pereche de aripi / Mircea Albulescu ; consemnare: Iosif Sava // Sava, Iosif. Simfonia destinului : Personalități românești la Seratele muzicale. Vol. 2 – București : Integral, 1996. – P. 5-49.

Albulescu, Mircea. Mircea Albulescu: Partenerul cel mai important al actorului e publicul / Mircea Albulescu în dialog cu Doina Dragnea // Băleanu, Andreea. Actorul în căutarea personajului : 25 de convorbiri despre arta spectacolului teatral / Andrei Băleanu, Doina Dragnea. – București : Meridiane, 1981. – P. 17-29.

Albulescu, Mircea. „Spre bucuria noastră, a actorilor, publicul românesc este foarte talentat” : [interviu] / consemnare de Silvia Kerim. – Formula AS. – 2019. – 27 sept.-03 oct. ; [Resursă electronică] – URL: <http://arhiva.formula-as.ro/1999/357/lumea-romaneasca-24/mircea-albulescu-497>.

Actorul Mircea Albulescu va primi Premiul de Excelență la TIFF 2009 // Realitatea. Net : [site]. – 2009. – 14 mai. – URL: https://www.realitatea.net/stiri/ultimele-stiri/actorul-mircea-albulescu-va-primi-premiul-de-excelenta-la-tiff-009_5dcc91a2406af85273ca09b9 (accesat: 26.08.2023).

Caramitru, Ion. Ultimii mihicani ai scenei rezistă ispitei telenovelelor : [anchetă] / răspund: Ion Caramitru, Mircea Albulescu, Marcel Iureș et al. ; realizată de Ioana Bogdan // Adevărul literar & artistic. – 2008. – 26 noiem. – P. 8-9.

Filme cu Mircea Albulescu // CineMagia : [site]. – URL: <https://www.cinemagia.ro/filme-cu-mircea-albulescu-2380/> (accesat: 26.08.2023).

Matei, Liliana. 10 sfaturi pentru tinerii actori : [sfaturile pe care Mircea Albulescu le-a dat studenților la Actorie] // Ziarul Metropolis. – 2015. – 15 iul. ; [Resursă electronică]. – URL: <http://www.ziarulmetropolis.ro/mircea-albulescu-10-sfaturi-pentru-tinerii-actori/>.

Mircea Albulescu : [schiță biografică] // Vasiliu, Teodor. Istoria Crizantemei de Aur / Teodor Vasiliu. – Târgoviște : Artpress, 2007. – P. 282.

Mircea Albulescu, actorul – poet cu trei nume educat de călugări. Farsele cu Amza Pellea // Comentator.ro : [site]. – 2022. – 8 aug. – URL: <https://comentator.ro/arte/2763-mircea-albulescu-actorul-poet-cu-trei-nume-educat-de-calugari-farsele-cu-amza-pellea>. – (accesat: 26.08.2023).

Mircea Albulescu, prima vedetă a colecției „Mari actori români” // Apropo. – 2009. – 16 dec. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.apropotv.ro/mircea-albulescu-prima-vedeta-a-colectiei-mari-actori-romani-19794352> (accesat: 26.08.2023).

Mircea Albulescu, 70 de ani de meserie // Formula AS –

2004. – 18 apr. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.digi24.ro/magazin/timp-liber/cultura/mircea-albulescu-70-de-ani-de-meserie-507961>.

Mircea Albulescu – un actor de o rară intelectualitate // Radio Chișinău : [site]. – 2018. – 4 oct. – URL: <https://radiochisinau.md/portret-mircea-albulescu--un-actor-de-orara-intelectualitate---75850.html>. (accesat 25.08.2023).

Rîpeanu, Bujor T. Mircea Albulescu : [biografie] // Rîpeanu, Bujor T. 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originari de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 19-20.

Sirbu, Eva. Actorii noștri – Mircea Albulescu. – AaRC (All about Romanian Cinema) : [site]. – URL: <http://aarc.ro/articol/actorii-nostri-mircea-albulescu> (accesat 25.08.2023).

Elena Harconița

**Alexandru CĂRĂUȘ
1964**

Medic cardiolog, doctor habilitat în medicină, cercetător, membru titular al Colegiului American de Cardiologie.

Născut la 6 octombrie 1964 în s. Bujor, rn. Hâncești.

După absolvirea școlii, și-a continuat studiile (1980-1986) la Institutul de Medicină

(astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”). A urmat secundariatul clinic (1986-1988) și doctoratul (1988-1991) la Centrul de Cardiologie al Academiei de Științe Medicale a Federației Ruse. În 1991 susține teza de doctor, cu tema „Câteva probleme ale terapiei antiaritmice la pacienții cu alcoolism cronic în stare de abinență”, iar în 2001 pe cea de habilitat, intitulată „Rolul independent al blocadei beta-adrenergice și în asociere cu inhibitori ai enzimei de conversie a angiotensinei II în tratamentul de durată al insuficienței cardiace cronice de origine nonischemică și nonreumatică”. În 2012 a primit titlul de profesor universitar.

Din 1991 activează la Institutul de Cardiologie, ca cercetător științific, apoi este șef de secție (1996), șef al Laboratorului de hipertensiune arterială (2005) și vicedirector medical (2011).

Alexandru Cărăuș este membru titular al Colegiului American de Cardiologie și are competențe: în diagnosticul și tratamentul hipertensiunii arteriale; în diagnosticul și tratamentul cardiopatiei ischemice; în diagnosticul și tratamentul insuficienței cardiace; în diagnosticul și tratamentul tulburărilor de ritm.

Este membru al seminarelor științifice de susținere a tezelor de doctorat.

Rezultatele cercetărilor sale s-au materializat în peste 100 de lucrări științifice, inclusiv în cinci monografii, publicate în Republica Moldova, România, Belarus, Elveția,

Italia, Israel, Polonia, Hong-Kong, Turcia, Rusia, SUA ș.a.

A participat la zeci de congrese, seminare și traininguri în Elveția, Germania, România, Rusia, Finlanda, Austria, SUA, Canada ș.a.

Este decorat cu Ordinul „Gloria Muncii” (2014).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 310.

Bibliografie selectivă:

Cărăuș, Alexandru. Rolul independent al blocadei beta-adrenergice și în asociere cu inhibitori ai enzimei de conversie a angiotensinei II în tratamentul de durată al insuficienței cardiace cronice de origine nonischemică și nonreumatică : Teză / Alexandru Cărăuș. – Chișinău: [S. n.], 2001. – 223 p.

Cărăuș, Alexandru. Șocul hemoragic-impactul enzimatic asupra modificărilor histologice în organele vitale / Alexandru Cărăuș, Angela Bătcă. – Chișinău : Print-Caro, 2011. – 102 p.

Boala Covid 19 și vaccinurile anti SARS-CoV-2: echilibrul între riscuri și beneficii / Nadejda Sapojnic, Angela Bătcă... Alexandru Cărăuș [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2022. – Nr 1 (72). – P. 110-113.

Boala mitrală mixomatoasă: în căutarea unor soluții noi / Nadejda Sapojnic, Angela Bătcă, Alexandru Carauș [et al.] / Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2018. – Vol. 58 (1). – P. 147-152.

Cărăuș, Alexandru. Evaluarea eficacității inhibării sistemului nervos simpatic prin diverse regimuri terapeutice asupra variabilității nicternale a tensiunii arteriale și profilului diurn circadian la pacienții cu hipertensiune rezistentă / Alexandru Cărăuș, Anna Moiseeva, Maria

Cociu // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. 2022. – Nr 1 (72). – P. 37-42.

Cărăuș, Alexandru. Inima și creierul pot fi sănătoase și fără tone de medicamente / consemnare: Irina Papuc // Timpul. – 2012. – 10 febr. ; [Resursă electronică]. – URL:

<https://timpul.md/articol/interviu-cu-doctorul-habilitat-in-medicina-alexandru-caraus-inima-si-creierul-pot-fi-sana-toase-si-fara-tone-de-medicamente-31270.html>.

Dileme clinice: beta-adrenoblocantele în ateroscleroză / Liuba Popescu, Alexandru Carauș, Anna Moiseeva [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2023. – Vol. 75 (1). – P. 112-117.

Efectul antihipertensiv al desimpatizării arterelor renale efectuată cu diverse generații de catetere / Alexandru Carauș, Anna Moiseeva, Oleg Calenici [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2022. – Vol. 72 (1). – P. 7-10.

Eficacitatea și siguranța desimpatizării arterelor renale în hipertensiunea arterială rezistentă:doi ani postprocedural / Anna Moiseeva, Maria Cociu... Alexandru Cărăuș // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2023. – Nr 1 (75). – P. 58-61.

Eficiența terapiei cu presiune pozitivă continuă a căilor aeriene (cpap) la pacienții cu apnee în somn și hipertensiunea arterială rezistentă / Olesea Corsun, Ana Cotelea... Alexandru Cărăuș // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2023. – Vol. 75 (1). – P. 155-161.

Popescu, Liuba. Hipertensiunea arterială și diabetul zaharat: coexistența a două condiții medicale (aspecte fiziopatologice și atitudine terapeutică) / Liuba Popescu, Anna Moiseeva, Alexandru Carauș // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2022. – Nr 1 (72). – P. 117-122.

Rolul terapiei de activare baroreflexă la pacienții cu hipertensiune rezistentă / Olesca Corsun, Maria Cociu... Alexandru Cărăuș // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2023. – Nr 1 (75). – P. 162-167.

Alexandru Carauș : medic cardiolog, profesor // Centrul Diagnostic german : [site]. – URL: https://cdg.md/cdg_team/alexandru-carauș/ (accesat 23.08.2023).

Baciu, Gheorghe. Cărăuș Alexandru, cardiolog : [notă biografică] // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 271.

Carauș Alexandru, doctor habilitat, profesor cercetător // Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare : [site]. – URL: <http://www.cnaa.md/person/6301/> (accesat: 23.08.23).

Cărăuș Alexandru, doctor habilitat în științe medicale, profesor cercetător, specialitatea: 321.03 – Cardiologie; 321.04 – Reumatologie // USMF „Nicolae Testemițanu” : [site]. – URL: <https://doctorat.usmf.md/ro/profilul-321-medicina-general-specialitatea-32103-cardiologie-32123-cardiochirurgie> (accesat: 23.08.23).

Elena Harconița

Nicolae JITĂRAȘU
1939

Matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar.

S-a născut la 8 octombrie 1939 în s. Molnița, rn. Herța, reg. Cernăuți, Ucraina.

A studiat (1957-1962) la Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Cernăuți (astăzi, Universitatea Națională din Cernăuți), la specialitatea „Matematică”, specializându-se în ecuații diferențiale.

A urmat (1962-1965) aspirantura (doctorantura) la Universitatea de Stat din Cernăuți și la Institutul Politehnic din Voronej, în domeniul ecuațiilor diferențiale cu derivate parțiale. A susținut teza de doctor în științe fizico-matematice la Universitatea de Stat din Voronej (Rusia, 1966), cu tema „Probleme la limită generale pentru sisteme eliptice și parabolice cu coeficienți discontinui”, și teza de doctor (habilitat) la Institutul de Matematică al Academiei de Științe a Ucrainei (1988), cu tema „Cercetarea soluțiilor generalizate ale problemelor parabolice liniare la limită”. Din 1990 este profesor universitar.

Activitatea profesională a început-o ca lector superi-

or (1965-1968) la Institutul Politehnic din Voronej, apoi este conferențiar (1968-1970) la Institutul Politehnic din Chișinău (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei), cercetător științific superior, șef de laborator, cercetător științific coordonator (1970-1990) la Institutul de Matematică al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM). Activează ca profesor universitar la Universitatea de Stat din Moldova (1990-1991), este șef al Catedrei ecuații diferențiale (1991-2000), iar din 2000 este șef al Catedrei de analiză matematică și ecuații diferențiale. Predă disciplinele: „Ecuații cu derivate parțiale”; „Analiza matematică”; „Teoria funcțiilor de variabilă complexă” și cursurile speciale: „Probleme eliptice la limită”; „Probleme parabolice la limită”; „Introducere în inecuații variaționale”; „Spații Sobolev și probleme la limită”.

Este autor a peste 80 de lucrări științifice, printre care monografia, în colaborare cu S. D. Eidelman, «Параболические граничные задачи» (Probleme ale limitelor parabolice) (1992), care, revăzută și adăugită, a fost reeditată în engleză la Editura „Birkhauser Verlag” (Basel, Boston, Berlin, 1998).

Este membru și vicepreședinte al Societății de Matematică din Moldova (din 1991); membru al Societății de Matematică Aplicată și Mecanică din Germania (din 1995); al Societății de Matematică din România (din 1998); membru al colegiului de redacție al revistei „Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Mathematica”.

Este deținătorul Medaliei „Meritul Civic” (1996) și posesorul celei mai înalte distincții pentru cercetările științifice din domeniul matematicii în Moldova: Premiul „Academicianul C. Sibirschi”, pentru ciclul de lucrări „Probleme la limită pentru ecuații diferențiale cu derivate parțiale de tip eliptic și parabolic” (2002).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 236-237.

Bibliografie selectivă:

Anale științifice ale Universității de Stat din Moldova, Facultatea de Matematică și Informatică / red. șt.: Alexandru Lungu, Nicolae Jitarașu, Gheorghe Ciocanu. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 100 p.

Anale științifice ale Universității de Stat din Moldova. Facultatea de Matematică și Informatică / red. șt.: Alexandru Lungu, Nicolae Jitarașu, Gheorghe Ciocanu. – Chișinău [S. n.], 2001. – Vol. 3, nr. 1. – 135 p.

Jitarașu, Nicolae. Estimații Schauder și rezolvabilitatea problemelor parabolice generale cu coeficienți discontinui // Докл. АН СССР. – 1969. – Т. 166, nr. 3.

Jitarașu, Nicolae. On asymptotic representation of singular solutions of the model elliptic equation nearboundary and formulation of singular boundary conditions / Nicolae Jitarașu // Buletinul Academiei de Știința Moldovei. Matematica. – 2012. – 1 (68). – P. 81-89.

Jitarașu, Nicolae. Rezolvabilitatea corectă a problemelor parabolice model în spații $H^s, S \in \mathbb{R}^1$ // Известия АН СССР. Сер. Мат. – 1986. – Т. 51, nr. 5. – P. 962-993.

Jitarașu, Nicolae. Teoreme de izomorfism în teoria soluțiilor slabe ale problemelor parabolice la limită // Докл. АН СССР. – 1981. – Т. 260, nr. 5.

Jitarașu, Nicolae. Teoria în L_p a unei clase de probleme nelocale parabolice la limită // Докл. АН России. – 1997. – Т. 356, nr. 4.

Житарашу, Николай. Необходимые и достаточные условия стабилизации решений модельных параболических граничных задач // Докл. АН. СССР. – 1979. – Т. 224, nr. 4.

Житарашу, Николай. Теорема о полном наборе изоморфизмов в a_2 -теории обобщенных решений граничных задач для одного параболического по И. Г. Петровскому уравнения // Матем. сборник. – 1985. – Т. 128, nr. 4. – P. 451-473.

Jitarașu Nicolae // *Matematicieni români de pretutindeni.* – Ed. a 2-a / Adelina Georgescu, George-Valentin Cîrlig, Cătălin-Liviu [et al.]. – București, 2006. – P. 173 ; [Resursă electronică]. – URL : http://116.203.245.78/studii/algorithmi%20cuantici/MatRom_2.pdf.

Rotaru, Tatiana. *Matematicieni în ora de revizuire. Acordarea Premiului „Academician Constantin Sibirschi” / Tatiana Rotaru // Intellectus.* – 2017. – Nr 1. – P. 55-57 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.agepi.gov.md/en/intellectus/intellectus-1-2017>.

Rusnac, Gheorghe. *Jitarașu Nicolae / Gheorghe Rusnac // Rusnac, Gheorghe. Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001) : Dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma.* – Chișinău : USM, 2001. – P. 107-108.

Elena Harconița

Adrian PINTEA
1954-2007

Actor român, de teatru, film și televiziune, regizor, doctor, profesor universitar, poet.

S-a născut la 9 octombrie 1954 la Beiuș, jud. Bihor. A decedat la 8 iunie 2007 la București, România.

A absolvit Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București, secția actorie, clasa profesorului P. Vasilescu, promoția 1979. În 2002 a obținut titlul de doctor, cu lucrarea „Hamlet sau actorul lucid”. A absolvit și Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București, secția regie film, clasa E. Bostan (2004).

La finele anilor 1980 a devenit asistent universitar, apoi titular la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București (1990).

A debutat în 1977 la Teatrul „Nottara” din București, în spectacolul „Oedip salvat” de R. Stanca. Au urmat rolurile lui Romeo (1978), Ahile (1981), Henric al IV-lea (1990) etc., făcându-se remarcat de regizori celebri și distribuitori de film.

Adrian Pinte a s-a produs pe scena mai multor teatre din București și Craiova, unde a putut fi urmărit în-

terpretându-i pe: Treplev („Pescărușul”, Teatrul „Bulandra”, 1977), Alexei („Memoriile unui necunoscut”, Teatrul Național București, 1981), Jean („Domnișoara Iulia”, Studioul „Casandra”), Henric (Henric al IV-lea, Teatrul „Nottara”, 1990), Val („Orfeu în infern”, Teatrul Româno-American), Eddie („Nebun din dragoste”, Teatrul Româno-American), Hamlet („Hamlet”, Teatrul Național Craiova), James Leeds („Copiii unui Dumnezeu mai mic”, Compania Teatrală „777”, 1997), Thomas Becket („Thomas a Becket”, Teatrul „Bulandra”, 1999), Iașa („Livada de vișini”, Teatrul Național București, 1992) ș.a.

A jucat nu doar în piese de teatru, ci și în filme românești și străine, a recitat din versurile poezilor clasici, a scris el însuși versuri.

Primul film în care a fost distribuit într-un rol central a fost „Iancu Jianu” (1982, regia D. Cocea). A urmat Zeno în serialul TV „Lumini și umbre” (1979-1982).

Printre alte roluri: Mircea Dragan („Aurel Vlaicu”, 1977), Băiatul cu pasărea („Mânia”, 1978), Iancu Jianu haiducul („Iancu Jianu”, 1981), Geologul („Vulcanul stins”, 1987), Reparatorul de pian („Adela”, 1984), Iorgovan („Pădureanca”, 1987), Horea Popescu („Moartea unui artist”, 1989), Dan Necșulea („Ochii care nu se văd”, 1990), Jack Ersgard („Mandroid”, SUA, 1993), Vlad, fiul lui Mircea cel Bătrân („Mircea”, 1989), Mihai Eminescu („Un bulgăre de humă”, 1990), Richard Pepin („Caved In”, 2006). I-a

mai interpretat pe: Teroristul Goran în „Diplomatic Siege” (Trimark Production, SUA), Doctorul în producția britanică „Nostradamus”. Francis Ford Coppola i-a încredințat un rol în filmul său „Tinerete fără tinerete” (2006). Ultimul său rol a fost în telenovela „Daria, iubirea mea” (2006).

Radiodifuziunea Română l-a consacrat și prin personaje interpretate în teatrul radiofonic: Prințul Mișkin („Idiotul” de F. M. Dostoievski), Karl („Muntele vrăjit” de Th. Mann), Orsino („A 12-a noapte” de W. Shakespeare) ș.a.

Adrian Pinte a făcut și regie de teatru, montând spectacolele: „Cei drepți” de A. Camus (1998), „Demonii” după F. M. Dostoievski (1996), „Romeo și Julieta” de W. Shakespeare (1993-1994), „Comedia erorilor” de W. Shakespeare (1991-1992), „Orfeu în infern” de T. Williams (1995), „Jesus Christ Superstar” de A. L. Webber (2006) ș.a.

A înregistrat, la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci, marca „Adrian Pinte a”.

A adus o contribuție deosebită scenei și cinematografiei românești, fiind apreciat cu premii și distincții de stat: „Meritul Cultural” în grad de mare Comandor al României (2004), Premiul Criticii „Cel mai bun actor” pentru „Hamlet”, Premiul de excelență VIP 2005, Premiul Arte VIP 2006 pentru regia spectacolului „Jesus Christ Superstar”. A fost Cavaler al Ordinului Templierilor în funcția de Mare Gardian al Marelui Priorat.

Bibliografie selectivă:

Eminescu, Mihai. Poeme necunoscute / Mihai Eminescu ; reconstruite de Petru Creția ; alese de Mircea Cărtărescu și rostite de Aurelian Popovici. – București : Casa Radio, 2003. – 64 p. : il.

Pinte a, Adrian. Hamlet sau actorul lucid / Adrian Pinte a. – București : Allfa, 2002. – 103 p. : il.

Pinte a, Adrian. Pământul americanului : [Micropovestiri]. – București : Editura Eminescu, 1996. – 330 p.

****Pinte a, Adrian.** Pământul americanului : proză ; Umbricit : poezii / Adrian Pinte a. – Ed. a 2-a. – București : Florile dalbe, 2003. – 297 p.

****Pinte a, Adrian.** Umbricit : Versuri. / Adrian Pinte a – București : Editura Eminescu, 1998. – 134 p.

Eminescu călătorie virtuală în absolut [Înregistrare video] / film de: Anca Damian ; vocile actorilor: Ion Caramitru, Adrian Pinte a, Dan Condurache et al. – România : Editura Video, [S. a.]. – 1 casetă video VHS.

Pinte a, Adrian. „Actorii din generația mea nu mai sunt căutați pe piață” : [interviu] / consemnare: Cristina Modreanu // Adevărul literar și artistic. – 2003. – 12 aug. – P. 3, 14.

Pinte a, Adrian. Cântec ; Desen ; Cântecul albastru... : [versuri] / Adrian Pinte a // Mozaicul (Craiova). – 2003. – Nr 7/9. – P. 9 : il.

Pinte a, Adrian. „Hamlet sunt eu” / interviu realizat de Silvia Kerim // Formula AS. – 2019. – 27 sept.-03 oct. ; [Resursă electronică]. – URL: <http://arhiva.formula-as.ro/1998/340/galeria-vedetelor-21/galeria-vedetelor-251>.

Pinte a, Adrian. „Insula lui Prospero este a ta !” / Adrian Pinte a – Ziarul Metropolis. – 2013. – 6 iun. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.ziarulmetropolis.ro/text-inedit-adrian-pinte-a-insula-lui-propero-este-a-ta/>.

Pintea, Adrian. „La ora asta, națiunea română doarme îngrijorător de profund” / interviu consemnat de Ines Hristea // Formula AS. – 2002. – Nr 524 ; [Resursă electronică]. – URL: <http://arhiva.formula-as.ro/2002/524/lumea-romaneasca-24/lumea-romaneasca-3362>.

Pintea, Adrian. Sufletul actorului : Din volumul „Pământul americanului” de Adrian Pintea : [proză] // România literară. – 2007. – Nr 23. – P. 22.

Pintea, Adrian. „Sunt adeptul îmbătrânirii demne, frumoase, pe cât se poate mai plină de energie” / Formula AS. – 2004. – Nr 616 ; [Resursă electronică]. – URL: <http://arhiva.formula-as.ro/2004/616/lumea-romaneasca-24/adrian-pintea-sunt-adeptul-imbatrânirii-demne-frumoase-pe-cat-se-poate-mai-plina-de-energie-5034>.

Școala de teatru și șocul prezentului (I) : [anchetă] / răspund: Dumitru Solomon, Florin Zamfirescu, Adrian Pintea // Scena (București). – 2000. – Nr 3. – P. 6-13 : il.

Negulescu, Mihai. Orașul lui Pintea / Mihai Negulescu. – București : Editura Tineretului, 1966. – 125 p.

Tatomir, Mariana. Jurnal spiritual cu Adrian Pintea / Mariana Tatomir. – Craiova : Scrisul Românesc, 2010. – 119 p.

Andronescu, Monica. Adrian Pintea, poveste fără sfârșit / Monica Andronescu // Ziarul Metroplis. – 2021. – 10 iun. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.ziarulmetropolis.ro/adrian-pintea-poveste-fara-sfarsit/>.

Biografia actorului Adrian Pintea // Amos News. – 2007. – 8 iun. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.amosnews.ro/arhiva/biografia-actorului-adrian-pintea-08-06-2007>.

Boicea, Dan. Adrian Pintea joacă rolul nemuritorului / Dan Boicea // Adevărul literar & artistic. – 2007. – 13 iun. – P. 16 : il.

Buzura, Daniela Zeca. Pintea –

regizorul, Pintea – actorul / Daniela Zeca Buzura // Luceafărul (București). – 2002. – Nr 24. – P. 23.

Popușoi, Liliana. „Bădăranii” lui Goldoni amuză inteligenția necruțătoare a tinerei generații : [Teatrul „Nottara” din București a prezentat la CCA „Ginta Latină” spectacolul „Bădăranii” de Carlo Goldoni, în regia lui Adrian Pintea] / Liliana Popușoi // Flux continuu. – 2005. – 19 oct. – P. 4.

Rîpeanu, Bujor T. Pintea, Adrian // Rîpeanu Bujor T. 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originari de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 439-440.

Scarlat, Diana. Adrian Pintea – În galop... cineva pe un cal de cinema / Diana Scarlat // Jurnalul.ro. – 2007. – 18 dec. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://jurnalul.ro/special-jurnalul/adrian-pintea-in-galop-cineva-pe-un-cal-de-cinema-112130.html>.

Sociu, Ionuț. Adrian Pintea și Sorin Leoveanu : [prezentare] / Ionuț Sociu // Adevărul literar & artistic. – 2008. – 23 apr. – P. 4.

Stancu, Natalia. Adrian Pintea și Marius Chivu în „Thomas A. Becket” : [de Jean Anouilh. București : Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra” ; stagiunea 1999/2000; regia: Adrian Pintea; decoruri: Mihai Mădescu ; costume: Nina Brumușilă: cronică] / Natalia Stancu // Teatrul azi. – 2000. – Nr 1. – P. 59-60 : il.

Elena Harconița

Nicholas ROERICH
1874-1947

Pictor, scenograf, om de știință, scriitor, arheolog, teozof și filozof rus, călător, persoană publică de origine germano-baltică, membru al Academiei Imperiale.

Nicholas Roerich este o personalitate remarcabilă a culturii ruse, recunoscută pe plan mondial.

S-a născut la 9 octombrie 1874 la Sankt Petersburg, în familia unui notar public de origine germano-baltică. A trăit în diferite colțuri ale lumii, decedând, la 13 decembrie 1947, în or. Naggarr Himachal Pradesh, India.

După studii la Gimnaziul „Karl May” din Sankt Petersburg, în 1893 s-a înscris, simultan, la Facultatea de Drept a Universității din Sankt Petersburg și la Academia Imperială de Arte. Din 1895 se găsește în studioul pictorului A. Kuindji. În 1897, la absolvirea Academiei, pictează lucrarea „Messenger”, achiziționată ulterior de renumitul colecționar P. Tretiakov. Obține calificarea de „artist” (1897) și, curând, o diplomă în drept (1898). În această perioadă, comunică îndeaproape cu personalități ale vremii: I. Repin, N. Rimski-Korsakov, D. Grigorovici, S. Diaghilev.

Colecționează obiecte preistorice, monede și minerale. La vârsta de 24 de ani este asistent al directorului Muzeului Societății Imperiale pentru Încurajarea Artelor, mai târziu va deveni director la școala acestei societăți (1906–1917). Este editor asistent al revistei de artă „Mir Iskusstva” și membru, iar mai apoi director al Societății omonime.

În 1903–1904, împreună cu soția, călătorește în peste 40 de localități din Rusia, cercetând originile culturii ruse. Drept urmare, creează o serie de picturi și scrie primele articole în care pune problema valorii artistice pe care o are pictura și arhitectura veche rusească.

A manifestat interes pentru religiile orientale, îi studiază pe Ramakrishna, Vivekananda și Rabindranath Tagore. A fost interesat de hipnoză și de alte practici oculte, preocupări care se resimt și în creația sa. Ca scenograf, a realizat decoruri pentru compania „Ballets russes” a lui S. Diaghilev (pentru spectacolele „Prințul Igor” (1909), „Femeia din Pskov”, „Ritualul Primăverii” (1913)). A fost pasionat de arhitectură și a militat pentru păstrarea patrimoniului imaterial. Volumul său „Studii arhitecturale” (1904–1905) conținea zeci de picturi pe care le-a realizat în cetăți, mănăstiri, biserici etc. în timpul călătoriilor prin Rusia. A creat proiecte iconografice radicale pentru biserica din Talașkino Pogorârea Sfântului Duh, vitraliile templului budist Datsan Gunzechoinei din Sankt Petersburg (1913–1915) ș.a.

Este autor a peste 7 mii de tablouri, dar și a numeroase lucrări literare – proză, poezii, eseuri, articole, jurnale, în care explorează originile mitice, frumusețea naturală și eforturile spirituale ale umanității. Între 1916 și 1921, Nicholas Roerich publică o colecție de 64 de poezii în vers alb („Florile lui Morya”).

Manifestând ostilitate față de regimul bolșevic, la începutul anului 1918 a emigrat, cu familia, în Finlanda. În 1919, locuind la Londra, se alătură filialei anglo-galeze a Societății Teozofice.

În 1920–1923 a avut parte de un turneu expozițional în 30 de orașe din SUA (în New York a expus peste 400 de lucrări), obținând susținerea unor fonduri americane.

În 1923 a început o explorare extinsă a Indiei, Turkestanului chinez, Altaiului, Mongoliei și Tibetului, pentru a cunoaște religiile, limbile, obiceiurile și cultura locuitorilor. În anii 1934–1935 a condus o expediție în zona Mongoliei Interioare, în Manciuria și China, organizată de Ministerul Agriculturii din SUA, cu scopul de a studia plantele rezistente la secetă. Expediția a găsit aproape 300 de specii de ierburi xerofite, a realizat studii arheologice și a descoperit manuscrise antice de mare importanță științifică.

Nicholas Roerich a fost un activist dedicat al conservării artei și arhitecturii pe timp de război și în acest sens a inițiat mișcarea „Pax Cultura”. În aprilie 1935 a fost semnat și legiferat de SUA și de majoritatea națiunilor membre ale Uniunii Panamericane „Pac-

tu Roerich pentru protejarea monumentelor istorice și a patrimoniului cultural”. La mijlocul anilor 1930 existau peste 70 de organizații cu numele „Roerich” în Europa, Asia și America, care aveau misiunea de a promova cultura și a studia agni yoga.

A fondat mai multe societăți și muzee: Societatea „Agni Yoga” (1920) și Institutul de Studii Himalayane „Urusvati” la New York (1928); Asociația de artiști „Cor Ardens” la Chicago; „Master Institute of United Arts” la New York (1921–1937, transformat în 1949 în Muzeul „Nicholas Roerich”).

Lucrările sale se află în mai multe muzee: Muzeul de Stat „Nicholas Roerich” de Artă Orientală din Moscova; Centrul Internațional al familiei Roerich din Moscova; Muzeul de Stat Rus din Sankt Petersburg; Galeria „Tretiakov” din Moscova; Muzeul de Artă din Novosibirsk; Muzeul de Artă din Nijni Novgorod; Galeria Națională de Artă Străină din Sofia; Muzeul Național al Serbiei; Roerich Hall Estate din Naggar (India); Galeria de Artă Sree Chitra din Thiruvananthapuram (India); Muzeul Național de Artă al Letoniei ș.a.

A fost nominalizat de trei ori la Premiul Nobel pentru pace (1929, 1932, 1935), iar peste 100 de institute, academii, corporații științifice și instituții culturale l-au ales membru de onoare sau membru cu drepturi depline.

A fost decorat cu Ordinul „Sfântului Sava” (1930). În onoarea lui Nicholas Roerich a fost numită „Planeta minoră 4426 Roerich” din Sistemul solar.

Bibliografie selectivă:

Nikolai Roerich. – Leningrad: Aurora Art Publishers, 1985. – 7 p. : il. – (Masters of world painting).

Nikolay Roerich = Николай Рерих : Masters of World Painting. – Leningrad : Aurora Art Publishers, 1976. – 17 p. : il.

Н. Рерих из собрания государственной третьяковской галереи / А. М. Лукашов. – Москва : Изобразительное искусство, 1989. – 48 p. : il.

Рерих, Николай. Зажигайте сердца / Николай Рерих, И. М. Богданова-Рерих. – Москва : Молодая гвардия, 1975. – 208 p. : il.

Рерих, Николай Константинович. Урочище. Эскиз декорации к опере Н.А. Римского-Корсакова „Снегурочка”. 1912 [Grafică bidimensională] / Николай Константинович Рерих. – Москва : [S. n.], 1981. – 24 planșe.

Belikov, P. Roerich / P. Belikov, V. Kneazeva ; trad. de Miron Tarasov și Ștefan Popescu. – București : Meridiane, 1980. – 288 p.

Nicolas Roerich. Museum New York : [site]. – URL: <https://www.roerich.org/roerich-biography.php> (accesat: 08.09.2023).

Володарский, В. Николай Рерих [Grafică bidimensională]: 100 лет со дня рождения / автор-составитель: В. Володарский. – Москва : Изобразительное искусство, 1974. – 24 planșe. – (Material în grup. Reproduceri)

Иванов, В. Н. Рерих : Художник-мыслитель / В. Н. Иванов – Рига : Унгунас, 1992. – 102 p.

Князева, В. П. Н. Рерих / В. П. Князева. – Москва : Искусство, 1968. – 45p. : il.

Петрова, Оксема Ф. Николай Рерих : Худож. творчество и научн.-обществ. деятель-

ность / Оксема Ф. Петрова, Елена П. Островская. – Ленинград : Ленингр. орг. о-ва «Знание», 1990. – 32 p.

Полякова, Елена. Николай Рерих / Елена Полякова. – 2-е изд., доп. – Москва : Искусство, 1985. – 304 p. : 22 l. il.

Райнов, Боготил. Николай Рьорих / Боготил Райнов. – София : Прес, 1978. – 189 p. : il.

Рерих, Н. Рерих из литературного наследия / Н. К. Рерих ; ред.: М. Т. Кузьмина. – Москва : Изобразительное искусство, 1974. – 536 p. : il.

Рерих, Н. К. Жизнь и творчество : Сборник статей / Н. К. Рерих. – Москва : Изобразительное искусство, 1978. – 372 p. : il.

Сидоров, Валентин. На вершинах : Творческая биография Н. К. Рериха / Валентин Сидоров. – 2-е изд. – Москва : Советская Россия, 1983. – 248 p. : il.

Elena Harconița

**Olga CIOLACU
(BĂTRÂNAC)
1949**

Interpretă de muzică ușoară și populară, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 10 octombrie 1949 în s. Lozova, rn. Strășeni.

A învățat la școala din satul natal, apoi la Școala Medie nr. 1 din Chișinău. A studiat (1967-1971) la Institutul de Arte „G. Musicescu” din Chișinău (actualmente, Aca-

demia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), Facultatea Regie de Teatru Popular, la profesorul V. Constantin.

Și-a început cariera pe post de conducător artistic la Palatul de cultură din Hâncești, apoi a început să cânte în Orchestra de Muzică Populară „Andrieș”. În anii 1972-1977 a fost regizoare la Teleradio-Moldova.

În 1977 Olga Ciolacu se angajează ca solistă la Filarmonica de Stat, fiind invitată de B. Filipciuc, conducătorul artistic al Ansamblului de Cântece și Dansuri Țigănești. Apoi, la invitația dirijorului S. Lunchevici, a făcut parte din Orchestra de Muzică Populară „Fluieraș” (1980-1982). Majoritatea cântecelor populare din repertoriul său intrate în fondul de aur al Radioteleviziunii Naționale au fost imprimate cu Orchestra „Folclor”, conducător artistic P. Neamțu, și cu Orchestra „Mugurel”, condusă de I. Dascăl.

Din 1982 este solistă în Orchestra Radioteleviziunii Naționale și se lansează în muzica ușoară cu melodia „Revenire”. Este o perioadă foarte prolifică din creația artistei, care înregistrează mai bine de 300 de cântece ale compozitorilor C. Rusnac, E. Doga, T. Chiriac, M. Oțel, P. și I. Aldea-Teodorovici, I. Raiburg, C. Banariuc, O. Baraliuc, Gh. Mustea, I. Enache, V. Dânga, Șt. Hrușcă, pe versurile poeților Gr. Vieru, D. Matcovschi, A. Păunescu, L. Lari, V. Romanciuc, I. Țurcanu ș.a. La Radio Moldova a lansat piese de muzică ușoară și populară: „Supărare”, „Tangou

sentimental”, „Tangoul cu două viori”, „Amintiri și frunze”, „Vedeta circuitului”, „Săraca, inima mea”, „Vino”, „Valurile Dunării”, „Anii mei”, „Ora stelei”, „Cad flori de tei”, „S-a lăsat toamna”, „Buna seara, tristețe”, „Colindul colindeilor”, „Doinatoriu” ș.a. Se impune ca interpretă de factură lirico-dramatică cu piesele: „Monologul Evei”, „Adagio”, „Actorul”. Tot acum, colaborează cu diverse orchestre de muzică populară: „Miorița”, Orchestra Centrului de Tineret, interpretând tangouri, valsuri, romanțe.

În 1989 fondează Ansamblul de Muzică Ușoară „Dacii”, înregistrând cu el, la Casa de discuri „Melodia” din Moscova, primul album – „Pe adresa unui neam”.

În anul 1993 susține un recital de romanțe la Festivalul-Concurs Internațional de Creație și Interpretare a Romanței „Crizantema de aur” de la Târgoviște. În 1994 este și membră a juriului la acest festival, alături de D. Ohanesean, A. Jiroveanu, G. Zbarcea, G. Petrescu ș.a. Pe parcursul mai multor ani, susține recitaluri și este membră a juriului la Festivalul-Concurs de Romanțe „Crizantema de argint”.

Din 1994 este directoarea artistică a primului Teatru de Revistă din Moldova. Sub egida acestuia, evoluează V. Dani, A. Puică, N. Ciobanu, frații Bivol, J. Erhan, C. Prepeliță ș.a. Cu spectacolul „Cherchez la femme”, Teatrul „Olga Ciolacu” s-a produs în Israel, Germania și România. A participat la mai multe festivaluri.

Olga Ciolacu a fost prota-

gonista seratelor de creație „Pe adresa unui neam” (1993), „Sărut mâna, Doamna mea” (2000), a recitalurilor extraordinare „Două vedete în recital” cu C. Chiriac, „Piersicile lui Florin” cu F. Piersic (2020). A realizat spectacole și filme muzicale: „Monolog”, „Elegie de toamnă”, „Ce rară sărbătoare-i viața”, „Trec zâmbind prin anotimpuri”, „Femeia îndrăgostită” „Toamnă-frumoasă doamnă” ș.a.

Cântecele de factură imnică „Dacii”, „Mănăstirea Căpriana”, „Florile graiului”, „Apărane, Doamne” au fost difuzate la adunările naționale, în momente de înălțare spirituală. Olga Ciolacu a înregistrat zeci de albume cu muzică ușoară, cântece populare și romanțe.

Are o manieră ireproșabilă de interpretare, se impune prin eleganța, profunzimea stilului și a personalității. Poședă o voce de catifea, rafinement artistic, iar prin tot ceea ce realizează transmite un mesaj nobil de înțelepciune și bunătate.

A evoluat pe scene din Australia, Austria, Belgia, Benin, Cuba, Germania, Finlanda, Franța, Israel, Italia, Malta, România, SUA, Suedia, Turcia, Kazahstan, Ucraina, Rusia etc.

A fost laureată a Festivalului „Crizantema de aur” (Târgoviște, 1993-1995). Este deținătoarea Marelui Premiu Internațional „C. Tănase”, a Diplomei și a Premiului special „In memoriam A. Stark” (București). În anul 1998 i se acordă Diplomă de excelență din partea organizatorilor „Crizantemei de aur”, pentru

cea mai autentică și sensibilă interpretare a romanței. Teatrul de Revistă „Olga Ciolacu” a câștigat Premiul I, cu spectacolul „Cherchez la femme”, la Concursul Teatrelor de Revistă de la Constanța.

Olga Ciolacu este Artistă emerită (1988) și Artistă a poporului (1995), decorată cu Medalia „Meritul Civic” (1993), cu Ordinul „Gloria Muncii” (1999) și cu „Ordinul Republicii” (2018).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005”. – Chișinău, 2004. – P. 282-283.

Bibliografie selectivă:

Ciolacu, Olga : [interviu cu interpreta de muzică ușoară Olga Ciolacu] // Caciuc, Anatol. Dimensiunea clipei : Interviuuri cu interpreți de muzică populară și ușoară din Republica Moldova și România / Anatol Caciuc. – Chișinău : Pontos, 2006. – P. 75-78.

Ciolacu, Olga. In memoriam Alexandru Stark : Sensibilitate poetică / Olga Ciolacu // Vasiliu Teodor. Istoria Crizantemei de Aur. – Târgoviște : Artpress, 2007. – P. 335.

Bătrânc, Valentin. Olga Ciolacu, regina cântecului românesc din Basarabia // Colac, Tudor. Aureola Romanței : (Festivalul Crizantema de Argint la 20 de ani) / Tudor Colac. – Chișinău : Notograf Prim, 2012. – P. 88-90.

Buzilă, Serafim. Ciolacu Olga / Serafim Buzilă // Femei din Moldova : enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 71.

Buzilă, Serafim. Ciolacu Olga / Serafim Buzilă // Interpreți din Moldova. – Chișinău : [S. n.], 1996. – P. 119.

Cântăreața Olga Ciolacu a împlinit vârsta de 72 de ani // Știri.md: [site]. – 2021. – 10 oct. –

URL: <https://stiri.md/article/social/cantareata-olga-ciolacu-a-implinit-varsta-de-72-de-ani/> (accesat: 16.08.2023).

Ghimpu Munteanu, Veta. Olga Ciolacu // Realități culturale. – 2019. – Nr 11. – P. 8-15 ; [Resursă electronică]. – URL: https://doc.casadeCreatie.md/RC_11_2019.pdf.

Pahomi-Lozovanu, Ionela. Olga Ciolacu // Pahomi-Lozovanu, Ionela. Un clopot la porțile uitării : (Lozova – file din istorie) / Ionela Pahomi-Lozovanu. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 171-174.

Potârniche, Mihai. Chipuri în lumină : Olga Ciolacu / Mihai Potârniche // Moldova. – 2019. – Sept./Oct. – P. 50-55.

Ștefăruță, Sorina. „Nu am timp să-mbătrânesc” : [despre interpreta Olga Ciolacu] / Sorina Ștefăruță // Timpul. – 2010. – 27 apr. – P. 8 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://timpul.md/articol/nu-am-timp-sa-mbatranesc-9880.html>.

Țopa, Tudor. [Olga Ciolacu : schiță biografică] / Tudor Țopa // Ladaniuc, Victor. Localitățile Republicii Moldova : itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 8 : Li-M / Victor Ladaniuc, Tudor Țopa, Vladimir Nicu. – Chișinău : Draghiștea, 2008. – P. 136.

Ungureanu, Larisa. Monologul (Монолог), color, 3 acte : [despre filmul muzical consacrat Olgăi Ciolacu ; scenariu: Ion Proca ; regia: Victor Bucătaru ; imaginea: Alexandr Costomanov ; producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1984] // Ungureanu, Larisa. Chișinăul în filme : Studiu filmografic / Larisa Ungureanu. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 126-127.

Vasiliu, Teodor. Olga Ciolacu. „Ioana Radu” de peste Prut // Vasiliu Teodor. Istoria Crizantemei de Aur. – Târgoviște : Artpress, 2007. – P. 330-331.

Elena Harconița

REPUBLICA AUTONOMĂ SOVIETICĂ SOCIALISTĂ MOLDOVENEASCĂ (RASSM) 1924

RASSM a constituit o entitate politico-teritorială formată în stânga Nistrului la 12 octombrie 1924, pe teritoriul RSS Ucraineană.

Inițial, RASSM a avut o suprafață de 7 516 km², ulterior – 8 400 km². Prima reședință a autonomiei moldovenești a fost la Balta (1924-1929), cu o populație preponderant ucraineană, apoi la Tiraspol (1929-1940). Cuprindea 11 raioane: Ananiev, Balta, Bîrzula, Grigoriopol, Dubăsari, Codâma, Camenca, Ocna-Roșie, Tiraspol, Râbnița și Slobozia; orașul Balta și orașelele – Tiraspol (care devine oraș în 1927), Ananiev, Râbnița și Bîrzula (din 1935 or. Kotovsk), precum și 164 de soviete sătești. În 1940 au intrat în componența RSS Moldovenești șase raioane din cele menționate, celelalte cinci fiind incluse în cadrul RSS Ucrainene. Din 1991 cele șase raioane fac parte din Republica Moldova, iar celelalte, din Ucraina.

RASSM a fost formată în scopuri politico-propagandistice, pentru a avea pretexte evidente de anexare a Ba-

sarabiei la RASSM și URSS. Din această perspectivă, s-a considerat oportun de a trata populația românească din Basarabia, ca o națiune aparte de cea română, iar „justificările” din domeniile istoriei, ideologiei și politicii sovietice au prins tot mai mult contur. Conducerea Ucrainei s-a opus ideii de formare a unei republici sovietice moldovenești, pledând doar pentru constituirea unei regiuni sau a unui district autonom.

În contextul eșecului Conferinței româno-sovietice în problema Basarabiei din 27 martie-2 aprilie 1924 de la Viena, conducerea Uniunii Sovietice a intensificat punerea în acțiune a proiectului de creare a unui focar permanent de tensiune la adresa României și de promovare a „revoluției proletare” în Balcani, dând curs fondării RASSM în componența RSS Ucrainene.

Memorandumul semnat la 4 februarie 1924 la Moscova de cunoscuții militanți bolșevici Gr. Kotovski, P. Tkacenko, Al. Badulescu și de alți șapte fruntași comuniști, adresat conducerii supreme a URSS, se declara: „Republica Moldovenească va putea juca același rol de factor politico-propagandistic, pe care îl juca Republica Bielorusă față de Polonia și Carelia față de Finlanda. Ea va focaliza atenția și simpatia populației basarabene și va crea pretexte evidente pentru pretențiile alipirii Basarabiei la Republica Moldovenească”. Peste două zile, la 6 februarie, M. Frunze, solicitat de I. Sta-

lin, a pledat pentru includerea Republicii Moldovenești în cadrul RSS Ucrainene.

Pe 25 septembrie 1924, Biroul Politic al CC al PC (b) din toată Uniunea a adoptat decizia „Cu privire la RASS Moldovenească”. Deși conducătorii ucraineni vedeau formarea RASSM în cadrul RSS Ucrainene, la insistența lui G. Cecerin s-a decis ca „în actul formării RASSM trebuie indicat faptul că frontiera ei de vest este frontiera de stat a URSS”.

Sesiunea a III-a a Comitetului Executiv Central din Ucraina de legislatura a opta, a adoptat, la 12 octombrie 1924, Hotărârea „Cu privire la crearea Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești în componența Ucrainei”. Acest eveniment a fost considerat actul de fondare a noii entități etnostatale.

În septembrie 1925, Prezidiul Comitetului Executiv Central al RASSM, condus de I. Chior-Ianachi, a examinat chestiunea privind stema și drapelul noii „formațiuni statale”.

În anii 1924-1928, după o serie de discuții, înaltele foruri de partid de la Moscova și din Ucraina, cu participarea Internaționalei Comuniste (Kominternului) (organizație internațională ce milita pentru victoria doctrinei comuniste pe mapamond) au decis să declare populația românească transnistreană drept una vorbitoare de „limbă moldovenească”, distinctă de cea română, formată în baza graiurilor locale, iar moldovenii, considerați reprezentanți ai unei națiuni aparte de cea

română, urmau să se reunească cu cei din Basarabia. Decizia marca evoluția societății din RASSM, iar în perioada postbelică pe cea din Basarabia reanexată la URSS. Aceste acțiuni politico-ideologice s-au înscris în arhitectura politicii de indigenizare („korenizația”) din URSS, oficial proclamată la Congresul XII al PC (b) din Rusia în aprilie 1923, fiind inspirată și de Internaționala Comunistă. În aprilie 1925, Internaționala Comunistă emitea o recomandare pentru partidele comuniste din lume, ca acestea să sprijine „prin toate mijloacele posibile aspirațiile naționale ale moldovenilor, care se consideră un popor aparte față de români și recunosc limba de sine stătătoare față de cea română”.

Potrivit istoricului N. Iorga, înființarea RASSM a constituit un fel de „Piemont sovietic” pentru pământul românesc. Deși se recunoștea dreptul etnic al moldovenilor și au fost luate măsuri în vederea menținerii culturii populare naționale, ei au fost supuși unei îndoctrinări ideologice urmate de represiuni politice și de foametea organizată. Forurile diriguitoare erau conduse aproape exclusiv de persoane străine intereselor populației autohtone.

Odată cu instaurarea regimului bolșevic în spațiul din stânga Nistrului a fost instituită politica comunismului de război. S-au creat comitete revoluționare („revkom”) ale sărăcimii, organizații bolșevice, comsomoliste, sindicale etc. La 15 octombrie 1924, Biroul orga-

nizatoric al CC al PC (b) din Ucraina a aprobat conducerea de partid din RASSM: I. Badeev (secretar), C. Ravevici, A. Stroeve, G. Starii ș.a. În cadrul Conferinței I a organizației regionale de partid desfășurată în decembrie 1924, a fost ales principalul element al sistemului politic din autonomie – Comitetul Moldovenesc Regional de Partid. Pe parcursul anilor 1925-1926, printre cei 29 de membri și nouă candidați ai Comitetului 12 erau ruși, nouă ucraineni, patru evrei și doar doi moldoveni (români). Această realitate a fost menținută și în anii 1930. Secretarii (din 1932, numiți prim-secretari) ai Comitetului (I. Badeev [decembrie 1924-decembrie 1928], H. Bogopolski [decembrie 1928-martie 1930], I. Ilin [aprilie 1930-octombrie 1931] ș.a.), numiți de Biroul Organizatoric al CC al PC (b) din Ucraina, nu erau moldoveni. În cadrul conferințelor regionale de partid – forul superior de partid – se trasau direcțiile principale ale vieții economice, politice și culturale din autonomie. Între 1924 și 1940 s-au organizat 13 conferințe la care au fost adoptate 40 de hotărâri.

Sub conducerea nemijlocită a Comitetului se afla comsomolul, o organizație a tineretului, fondată în ianuarie 1925. Pe parcursul anilor 1929-1935, în gospodăriile colective din autonomie au funcționat peste 480 de organizații comsomoliste.

Partidul controla activitatea sovietelor, în componența cărora intrau membri de partid. Între 1924 și 1925

în autonomie au funcționat 169 de soviete. Dacă în 1925 instituția legislativă supremă era exercitată de Congresul Sovietelor de Deputați ai Muncitorilor și Țăranilor, atunci, în 1938, puterea legislativă a fost reprezentată de Sovietul Suprem al RASSM. Timp de peste un deceniu organul legislativ suprem a fost condus de E. Voronovici. G. Starii a fost cel mai longeviv președinte al puterii executive – Sovietul Comisarilor Poporului – și a condus în anii 1926-1928 și 1932-1937. În contextul represiunilor staliniste, a avut de suferit întreaga conducere a RASSM.

În profilul ideologiei oficiale de edificare a socialismului a fost aplicată politica de colectivizare a gospodăriilor țărănești. La 1 ianuarie 1932 au fost colectivizate 71,7 la sută din gospodăriile țărănești. În anul 1940 erau deja colectivizate 98,0 la sută din gospodăriile țărănești din RASSM, depășind media unională (96,3 la sută; cota cea mai înaltă de colectivizare fiind în RSS Uzbekistan, de 99,8 la sută).

În anii 1932-1933, drept consecință a colectivizării forțate, organizată în condiții tehnico-materiale rudimentare, a politicii fiscale și a colectării cerealelor (inclusiv a celor destinate consumului), a confiscării de păsări și vite din gospodăriile țăranilor, a condițiilor climaterice nefavorabile, în RASSM au fost declanșată foametea, în urma căreia au fost decimați peste 20 de mii de oameni. Această foamete din autonomie face parte din golodomorul din RSS Ucraineană, organizat de

autoritățile sovietice centrale. Funcționau legi draconice pentru cei care atentau la averea statului. La 7 august 1932 a fost adoptată hotărârea „Cu privire la ocrotirea averii întreprinderilor de stat, colhozurilor și cooperăției și consolidarea proprietății de stat”, în redacția lui Stalin, numită în popor „Legea despre cele cinci spice”, în urma căreia au fost arestate și împușcate persoane care tindeau să și asigure minimumul de existență. A sporit numărul transfugilor peste Nistru, în Basarabia, de aceea a sporit și întărirea frontierei sovietice. Unul dintre cele mai răsunătoare cazuri a fost cel din noaptea de 23 februarie 1932, atunci când, încercând să treacă Nistru, în proximitatea localității Olănești au fost masacrați 40 de fugari, iar peste o zi alți 100 de fugari moldoveni au fost omorâți în apropierea Tighinei. Ca urmare a crimelor de la Nistru, autoritățile române au luat o serie de atitudini, inclusiv în Parlamentul României, sunt cunoscute luările de poziție ale prim-ministrului N. Iorga, iar 634 de refugiați transnistreni au înaintat un „Memoriu” Ligii Națiunilor de la Geneva.

Un obiectiv fixat de autoritățile sovietice l-a constituit procesul de industrializare forțată, realizată în urma spolierii muncii țăranilor din autonomie. Industrializarea a fost una planificată în primul și al doilea plan cincinal (1929-1937). În 1939, în RASSM funcționau 343 de întreprinderi industriale și arteluri ale cooperăției meșteșugărești, fabricile de

conserve au produs 47 mln de borcane (unități) convenționale de conserve (7% din volumul unional), cele 52 de centrale electrice au furnizat cca 1,7 mln kWt/oră.

Industrializarea forțată a fost însoțită de stabilirea unor prețuri exagerate la producția industrială, în contextul în care producția agricolă era la prețuri derizorii, echipamentul depășit afecta calitatea producției și eficacitatea scăzută a muncii.

Parte componentă a URSS, RASSM a trecut prin represiunile politice de la începutul anilor 1930 și Marea Teroare din anii 1937-1938. Dacă în vara anului 1933 s-au dus campanii împotriva „naționalismului moldovenesc” (care pleda pentru formarea limbii și culturii „moldovenesti” independente de cea română), atunci înlăturarea „românizatorilor” (cei care militau pentru apropierea cultural-lingvistică română) a început în ianuarie 1934. Ca urmare a Plenarei CC al PC (b) din toată Uniunea din 23 februarie-5 martie 1937, a fost declanșat un nou val de represiuni în masă – considerat a fi apogeul politicii staliniste de represiuni politice – împotriva liderilor de partid, a înalților funcționari de stat, a intelectualilor ș.a. În 1937 numărul celor condamnați la moarte a fost de 353 680.

La 30 iulie 1937, N. Ejov, comisarul norodnic al afacerilor interne al URSS, comisar general al Securității Statului, a semnat Ordinul nr. 00447, aprobat la 31 iulie de Biroul Politic al CC al PC (b) din toată Uniunea „Cu

privire la operațiunea de reprimare a foștilor culaci, a infractorilor și a altor elemente antisovietice”. Potrivit documentului, se stabilea „ordinea, termenele, proporțiile represiunilor, componența troicilor regionale și republicane”. De regulă, „troicile speciale”, cu împuterniciri nelimitate necontrolate de nimeni, erau formate dintr-un președinte – șeful local al Comisariatului Poporului al Afacerilor Interne (NKVD) și din doi membri – primul secretar al comitetului regional sau republican de partid, procurorul regional sau republican. Potrivit cercetărilor Gh. Negru și M. Tașcă, în RASSM, „troicile” au început să activeze, probabil, în anul 1930, atunci când s-au operat primele deportări ale familiilor de „culaci”.

Represiunile au fost direcționate și de „dvoika specială”, constituită din N. Ejov și A. Vișinski, procurorul URSS. În august 1937-noiembrie 1938 aceștia au coordonat „operațiunea română”. La 12 septembrie 1937 a avut loc prima ședință a „dvoicii speciale”. În urma „operațiunii române”, au fost condamnate 8 292 de persoane, inclusiv 5 439 la moarte.

Drept urmare a acestei politici, în RASSM se declanșează acțiuni de sorginte stalinistă orientate împotriva „dușmanilor poporului”, „naționaliștilor burghezi”, „agenților burgheziei românești”, „agenților troțkiști” etc. În contextul vecinătății cu România, calificativul de „spion” era atribuit, de obicei, persoanelor originare din acest stat, dar și celor provenite din alte țări.

Potrivit „operațiunii române”, trebuia să fie arestați, în primul rând, „dezertorii și emigranții din România”. Ca urmare a represiunilor politice, au avut de suferit activiști de stat și de partid din RASSM, emigranți politici, țărani, transfugi din România. De exemplu, din nouă membri ai Biroului Moldovenesc, șapte au fost declarați „dușmani ai poporului”, din 11 prim-secretari ai Comitetului Raional Muncitoresc (1924-1938), șase au devenit victime ale terorii, toți cei 14 președinți ai comitetelor executive raionale au fost arestați în toamna anului 1937.

„Troika specială” din RASSM s-a întrunit în cca 110 „ședințe judiciare”. Cifra totală a celor condamnați în perioada 10 august 1937-noiembrie 1938, calculată în baza acestor date incomplete, constituie 6 947 de persoane, dintre care 4 886 (70,3%) au fost condamnate la împușcare, 2004 (28,9%) – la internare în gulaguri, iar dosarele a 57 de persoane (0,8%) au fost returnate pentru a fi reexaminat.

În 1938, aproape toți nkvd-iștii care au participat la arestarea, torturarea sau executarea elitelor politice din RASSM au avut aceeași soartă, fiind învinuiți de activitate contrarevoluționară, torturați apoi au fost împușcați sau trimiși în gulaguri. În comparație cu alte republici din Uniunea Sovietică, componența națională a elitei politice și culturale din RASSM a fost una eterogenă.

În paralel cu „moldovenizarea” regiunii, a avut loc și un proces intens de „ucrai-

nizare”, fenomen înlocuit, la sfârșitul anilor 1930 cu procesul de „rusificare”. În cadrul administrației RASSM au existat două curente referitoare la evoluția etnoculturală a regiunii: cea a „moldovenizatorilor” și a „românizatorilor”. Aceste grupări adverse erau conduse de liderii politici din RASSM, G. Starii, președintele Comitetului Revoluționar al Sovietului Comisarilor Poporului, și I. Badeev, secretarul Comitetului Moldovenesc Regional de Partid. În anii 1924-1930, gruparea „moldovenizatorilor” susținea ideea formării în RASSM a unei limbi și culturi deosebite de limba și cultura română. Se pleda pentru izolarea culturală și lingvistică a moldovenilor de pe malul stâng al fluviului Nistru.

În 1925 a fost constituită o comisie de „moldovenizare” și „ucrainizare”. Se numea și de „ucrainizare” din mai multe cauze, inclusiv pentru a nu alerta ucrainenii, îngrijorați de faptul că vor fi împuși să vorbească „moldovenește”. Politica de „moldovenizare”, în esență, a constituit un suport ideologic necesar pentru „legitimarea” actului de fondare al RASSM. Proiectul viza dezvoltarea unei noi limbi „moldovenești” pe baza graiului local din stânga Nistrului, îmbinată cu rusisme și ucrainisme. Potrivit „egalitarismului cultural” declarat, a fost pusă în aplicare politica de „moldovenizare” și „indigenizare” în administrație, instituții de cultură și învățământ. Gruparea „românizatorilor” sprijinea ideea aplicării grafiei latine și a limbii române. Se pernea

de la concepția extinderii revoluției mondiale, inclusiv în România. În perspectivă se viza constituirea unui stat sovietic românesc și includerea acestuia în URSS. Între 2 februarie 1932 și 1 iunie 1938, în perimetrul modificării priorităților politice sovietice, în regiune s-a scris în limba română pe baza alfabetului latin. Potrivit cercetătorului I, Șișcanu, „și grafia latină urma să servească drept unealtă în scopul extinderii revoluției socialiste mondiale”. Acest proiect identitar a fost unul ambiguu – reclama necesitatea „moldovenizării” și „indigenizării”, însă, totodată, urmărea să distrugă, sub paravanul luptei împotriva „naționalismului burghez moldovenesc” sau, mai târziu, a „românizatorilor”, tot ceea ce nu corespundea intereselor rusificării.

Pentru a justifica procesele politice și ideologice din regiune, a disemina concepțiile revoluționare bolșevice și în scopul instituirii unei credibilități politicii sovietice, s-a insistat asupra „argumentării ei științifice”. Drept urmare, s-au format mai multe instituții de cercetare științifică după model sovietic. Se puneau la bază științele socioumanistice, se utilizau conceptualizările marxist-leniniste, se accentua rolul Partidului Comunist etc. De aceea, nu-i întâmplător faptul că prima structură instituțională de cercetare a fost considerată Centrul Științific de Istorie a Partidului, format pe lângă Comitetul Regional de Partid al RASSM. În cadrul acestei instituții se studia istoria

partidului, baza lui juridică, biografia liderului bolșevic V. Lenin. Astfel de instituții funcționau în mai multe regiuni ale Uniunii Sovietice. Mai mult, acestea erau considerate instituții elitiste, deoarece pe parcurs institutelor de istorie ale Partidului Comunist au fost echivalate cu activitatea unei secții a Comitetului Central al Partidului Comunist. La începutul anului 1926 a fost instituită Comisia Filologică în scopul „de a unifica limba moldovenească”. Această structură era administrată de P. Chioru-Ianachi, președintele Comisariatului Poporului al RASSM. Cu alte cuvinte, era sub influența directă a factorului politico-ideologic. Pe baza acestei structuri, la 30 decembrie 1926 a fost constituit primul centru științific din autonomia moldovenească – Comitetul Științific Moldovenesc, organizat sub egida Comisariatul Poporului al Învățământului din RASSM.

În contextul „revoluției culturale” de sorginte sovietică, RASSM a fost supusă unor transformări culturale. În vederea lichidării analfabetismului, a fost organizat sistemul de învățământ: inițial cel primar (1926), ulterior cel mediu general (1933). Toate acestea se realizau pe fundalul lipsei personalului didactic calificat. În anii 1920 și la începutul anilor 1930 au fost deschise opt instituții medii de specialitate, trei instituții de învățământ superior (cu un contingent majoritar format din moldoveni). În 1938, numărul necunosătorilor de carte era de cca 50 de mii de persoane.

Literatura și presa au fost direcționate pentru crearea unei culturi moldovenești, deosebită de cea românească. La 1 mai 1924 a apărut ziarul „Plugarul roș”, pe paginile căruia se promova intens conceptul de fondare a RASSM. Publicarea pe paginile acestui periodic a povestirii „Moș Goriță” de D. Milev a fost considerată prima lucrare originală, „care marchează nașterea literaturii sovietice moldovenești”. În 1938 în autonomie se publicau șapte ziare raionale „în limba moldovenească”.

La 7 noiembrie 1933 la Tiraspol a fost inaugurat Teatrul Moldovenesc de Stat, care a debutat cu piesa „Biruința” de S. Lehtțir (1901-1943).

Întreaga activitate culturală din RASSM a fost utilizată ca instrument ideologico-propagandistic orientate spre mobilizarea maselor.

Evenimentele politico-ideologice desfășurate în URSS au antrenat fenomenul redimensionării traseului parcurs de populația din regiunea transnistreană și în domeniul spiritual.

Clerul ortodox din autonomie a fost, de asemenea, expus experimentului acerb sovietic de eliminare a „dușmanului intern”. Înlăturarea „rămășițelor vetuste” constituia dezideratul de bază al autorităților sovietice. Iar sub incidența acestui concept politico-ideologic au căzut, în primul rând, slujitorii bisericii. Dacă, în 1917, în regiune funcționau 1 017 biserici și case de rugăciuni, 13 mănăstiri și schituri în care efectuau serviciul divin 890 de preoți și 384 de călugări, atunci în

1941, în acest spațiu au fost demolate, închise și transformate în săli de spectacole, magazine, grajduri, cazărmi, closete toate lăcașele de cult, cu excepția unei biserici, cea a Cimitirului nr. 2 din Odesa, unde serviciul divin era efectuat de preotul moldovean Vasile Bragă. Slujitorii bisericii din RASSM au fost executați, maltratați, împuși să renunțe la oficierea serviciului divin, o parte din aceștia s-au refugiat, trecând Nistru etc.

În anii 1940-1941 și după 1944 „experimentul transnistrean” a fost extins în RSS Moldovenească.

Bibliografie selectivă:

Burlacu, Valentin. Formarea și evoluția Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești (1924-1940) / Valentin Burlacu. – București : Editura Academiei Române ; Brăila : Editura Istros a Muzeului Brăila „Carol I”, 2021. – 462 p. – (Colecția Basarabica).

Cojocaru, Gh. E. Cominternul și originile „moldovenismului”. Studii și documente / Gh. E. Cojocaru. – Chișinău : Civitas, 2009. – 500 p.

***Formarea RSS Moldovenești și crearea Partidului Comunist al Moldovei. Culegere de documente și materiale** / coord.: S. I. Afteniuc. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1986. – 381 p.

Gribincea, Argentina. Politica de moldovenizare în RASS Moldovenească / Argentina Gribincea, Mihai Gribincea, Ion Șișcanu. – Chișinău : Civitas, 2004. – 334 p.

****Leșanu, Alexandru.** A sweet history in bitter times: refining sugar in the Transnistrian borderlands (1898–2015). A Dissertation Submitted to the Graduate Faculty of George Mason Uni-

versity in Partial Fulfillment of The Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy History / Alexandru Leșanu. – George Mason University (Fairfax, Virginia), 2015. – 265 p.

Стратиевский, К. В. Голод 1932-1933 гг. в Молдавской АССР / К. В. Стратиевский. – Кишинев : Cetini, 2001. – 98 p.

Iorga, Nicolae. România contemporană: de la 1904–1930. Supt trei regi. Istorie a unei lupte pentru un ideal național și moral / Nicolae Iorga. – Ed. a 2-a. – București, 1932. – P. 387.

Negru, Elena. Politica etnoculturală în R.A.S.S. Moldovenească : 1924–1940 / Elena Negru. – Chișinău : Prut Internațional, 2003. – P. 51.

Negru, Elena. Proiectul identitar „moldovenesc” din RASSM și deznodământul său tragic / Elena Negru // Centenar Sfatul Țării : 1917–2017 : Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 21 noiembrie 2017 / coord.: Gheorghe Cliveti, Ioana Bolova, Gheorghe Cojocaru. – Chișinău : Lexon Prim, 2017. – P. 636-647.

Negru, Elena. Sistemul terorii din RASSM în anii 1937–1938 / Elena Negru, Gheorghe Negru // Reconstituiri istorice : Civilizație, valori, paradigme, personalități : In onorem academician Valeriu Pasat / resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov, Silvia Granciu-Corlăteanu. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „A. Lupan”, 2018. – P. 288-302.

Negru, Gheorghe. Represiunile politice din RASSM în anii 1937-1938 („Operațiunea culăcească” și „operațiunea română”) / Gheorghe Negru, Mihai Tașcă // Destin românesc. – 2010. – Nr 1. – P. 41-48.

Smochină, Nichita. Din amarul românilor transnistreni. Masacrele de la Nistru / Nichita Smochină // Moldova nouă. – 1941. – Nr 1/3. – P. 5.

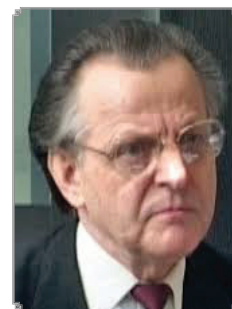
Șișcanu, Ion. RASS Moldovenească – o altă Carelie sovietică

în planurile Cominterniste ale Rusiei (1924) / Ion Șișcanu // Akademos. – 2014. – Nr 4 (35). – P. 78-88.

Xenofontov, Ion Valer. Atrocitățile bolșevice comise împotriva clerului ortodox din R(A)SS Moldovenească / Ion Valer Xenofontov // Arhivele memoriei: Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească : Memorii. Documente. Studii de caz. Vol. 3 : Cercetări realizate în localitățile din sudul Republicii Moldova. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2019. – P. 276-298.

Xenofontov, Ion Valer. Istorie și ideologie în RASS Moldovenească (1924-1940) / Ion Valer Xenofontov // Declarația de autodeterminare de la Oradea din 12 octombrie 1918 / coord.: Gabriel Moisa, Sorin Șipoș, Ion Eremia. – București : Editura Academiei Române, 2018. – P. 265-275.

Ion Valer Xenofontov

**Alexandru ZUB
1934**

Istoric român, doctor în istorie, cercetător științific, istoric literar, eseist, biograf, membru titular al Academiei Române. Cavaler al Ordinului Național „Steaua României”.

S-a născut la 12 octombrie 1934 în s. Maghera, com. Vârful-Câmpului, jud. Botoșani.

Între anii 1941 și 1945 a studiat la școala elementară din com. Vârfu-Câmpului, după care merge la școala normală din Șendriceni-Dorohoi (1946-1953). În 1953 a fost admis la studii la Facultatea de Istorie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, pe care o absolvă cu diplomă de merit (1957). În 1973 a susținut teza de doctor în științe istorice la aceeași universitate.

A beneficiat de stagii și activități didactice în străinătate și a ținut conferințe la diverse universități și institute de cercetare din Europa și SUA.

După absolvirea facultății, și-a început activitatea în calitate de cercetător științific (1957), inițial în colectivul de istorie medievală, apoi în cel de istorie modernă la Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” din Iași. S-a specializat într-o disciplină istorică de pionierat atunci în România – istoriografia. A reușit să elaboreze lucrări de mare interes pentru cunoașterea preromantismului și romantismului istoriografic, a trecerii de la școala critică la criticism, a orientărilor din istoriografia românească în strânsă legătură cu cea europeană.

În 1957, organizând, cu ocazia împlinirii a 500 de ani de la înscăunarea lui Ștefan cel Mare o manifestare studentească, considerată ilegală de către autorități, a fost condamnat la 10 ani de închisoare politică (din care a executat șase, ca deținut politic).

După eliberare, Alexandru Zub a activat în calitate de bibliograf la Biblioteca Centrală Universitară din Iași

(1964-1968) și a fost cercetător științific în colectivul de istorie modernă la Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” din Iași (1968-1990). Din 1989 a fost director al Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, iar din 2006 șeful Secției istorice a Academiei Române.

S-a remarcat și ca biograf, eseist și profesor. A condus doctorate în istoriografie și în istoria culturii. A alcătuit și a publicat ample biobibliografii consacrate lui M. Kogălniceanu, A. D. Xenopol, V. Pârvan, cu care a și debutat editorial. Monografiile sale „Mihail Kogălniceanu, istoric” și „Vasile Pârvan, efigia cărturarului” au fost distinse cu Premiul „N. Bălcescu” al Academiei Române. Este și autorul studiilor: „L’ historiographie roumaine a l’age de synthese: A. D. Xenopol” (1983); „Pe urmele lui Vasile Pârvan” (1983); „Mihail Kogălniceanu” (1984); „Junimea. Implicații istoriografice” (1976); „A scrie și a face istorie” (1981); „De la istoria critică la criticism” (1985); „Istorie și istorici din România interbelică” (1989); „Basarabia: dilemele identității (2001); „Populism demagogic sau realism politic” (2001); „Sovietization in Romania and Czechoslovakia: history, analogies, consequences” (2003); „Mihail Kogălniceanu. Un arhitect al României moderne” (2017). Volumele de eseuri „Biruit-au gândul” (1983) și „Cunoaștere de sine și integrare” (1986) aduc o diversificare a tematicii prin abordarea unor fenomene și personalități inclusiv din

sfera literaturii, ca M. Eminescu, M. Eliade ș.a.

A fost redactor responsabil al „Anuarului Institutului de Istorie «A. D. Xenopol» din Iași” (1989-2004) și al revistei „Xenopoliana” (1993-2004). A fost director de onoare al revistei „Dacia literară”. A avut calitatea de membru în diverse colegii de redacție cu profil istoric: „Revue Roumaine d’Histoire”, „Revue de Etudes Sud-Est Europeennes”, „Revista de istorie a Moldovei”, „Quaderni” (Milano), „New International Journal of Romanian Studies” (Amsterdam/București), precum și cu profil literar: „Convorbiri literare”, „Timpul”, „Viața românească”, „22” ș.a. A colaborat la: „Ateneu”, „Cahiers roumains d’etudes litteraires”, „Columna” (Roma), „Convorbiri literare”, „Cronica”, „Dacorumania” (Freiburg), „Iașul literar”, „Magazin istoric”, „Revista de istorie și teorie literară”, „Viața Românească” ș.a. A coordonat aparițiile editoriale „Cuza Vodă – In memoriam” (1973) și „La Revolution française et les Roumains” (1989).

Întreaga sa colecție de volume, manuscrise și fișe cu aprecieri personale a fost donată Bibliotecii „D. Stăniloae” a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei.

Alexandru Zub este membru corespondent al Academiei Române din 1991, iar din anul 2004 membru titular.

De asemenea, este membru corespondent al Südosteuropä-Gesellschaft, München, membru corespondent al Academiei din Lisabona, președinte al Comisiei Mix-

te Ceho-Române de Istorie, președinte al Secției de Științe Istorice și Arheologie a Academiei Române (2005), vicepreședinte al Societății Istoricilor din România, membru al Asociației pentru Studiul Sud-Estului European, al Comisiei Internaționale de Istoriografie, membru al Asociației Istoricilor Europeni, al Asociației Istoricilor Americani, al Societății Internaționale pentru studiul Timpului, al Comisiei Internaționale de Istoriografie, fondator și membru al Asociației Foștilor Deținuți Politici din România, membru al Uniunii Scriitorilor din România. A făcut parte din Comisia Prezidențială pentru Studierea Dictaturii Comuniste.

De-a lungul vieții, pentru activitate prodigioasă, a primit numeroase distincții, premii, titluri onorifice în țară și în străinătate, printre care: Cavaler al Ordinului Artelor și Literelor, conferit de Guvernul francez (1995), Omul anului 2002. Este „Profesor Emeritus” (2009) și Profesor de onoare al Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Este, de asemenea, doctor honoris causa al universităților din România: Galați (2004), Suceava (2004), Alba Iulia (2005), Constanța (2005). I s-a conferit Ordinul Național „Steaua României” în grad de Mare Ofițer (2000) și de Comandor (2005), Medalia „Eroul Libertății” acordată de Republica Ungară (2006), „Crucea Casei Regale” (2008), „Crucea Moldavă” din partea Mitropoliei Moldovei și Bucovinei (2014), Medalia „D. Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei (2014), Diploma de

exelență conferită de Comisia de Învățământ a Senatului din România (2014), Premiul „Opera Omnia”, Uniunea Scriitorilor din România, filiala Iași (2014), „Crucea Patriarhală” oferită de Patriarhia Română (2017), Medalia de aur „Centenarul Unirii Bucovinei cu România” oferită de Primăria Iași (2018) ș.a.

Cetățean de onoare al municipiului Iași (2009).

Alexandru Zub s-a retras din viața publică și s-a stabilit la un centru al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei de la mănăstirea Văratec.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 279-281.

Bibliografie selectivă:

Zub, Al. A. D. Xenopol : Biobibliografie / Al. Zub. – București : Editura Enciclopedica română, 1973. – 694 p.

Zub, Al. Istorie și finalitate / Al. Zub. – București : Editura Academiei Române, 1991. – 202 p.

Zub, Al. Istorie și istorici în România interbelică / Al. Zub. – Iași : Junimea, 1989. – 412 p.

Zub, Al. Mihail Kogălniceanu – istoric / Al. Zub. – Iași : Junimea, 1974. – 852 p.

Zub, Alexandru. Chemarea istoriei : Un an de răspântie în România postcomunistă / Alexandru Zub. – Iași : Junimea, 2015. – 277 p.

Zub, Alexandru. Clio sub semnul interogației : Idei, sugestii, figuri / Alexandru Zub. – Iași : Polirom, 2006. – 266 p.

Zub, Alexandru. De la istoria critică la criticism : (Istoriografia română sub semnul modernității) / Alexandru Zub. – București : Editura Enciclopedică, 2000. – 382 p.

Zub, Alexandru. Eminescu : Glose istorico-culturale / Ale-

xandru Zub. – Ed. a 2-a, întregită. – Iași : Junimea, 2016. – 230 p.

Zub, Alexandru. Junimea : Implicații istoriografice : 1864-1885 / Alexandru Zub. – Iași : Junimea, 1976. – 384 p.

Zub, Alexandru. Mihail Kogălniceanu. Un arhitect al României moderne / Alexandru Zub. – Ed. a 4-a. – Iași : Junimea, 2017. – 116 p.

Zub, Alexandru. A. D. Xenopol – 170 / Alexandru Zub // Convorbiri literare. – 2017. – Nr 11. – P. 24-26.

Zub, Alexandru. Asachi și durata istorică / Alexandru Zub // Convorbiri literare. – 2018. – Nr 5. – P. 37-39.

Zub, Alexandru. „Basarabia” în dezbateri istorico-memorială (Sighet, 2014) / Alexandru Zub // Memoria. – 2015. – Nr 1. – P. 103-107.

Zub, Alexandru. Eminescu: discursul gravitației / Alexandru Zub // Convorbiri literare. – 2018. – Nr 1. – P. 33-35.

Zub, Alexandru. Ioan Hudiță – istoric și om politic în restituție fundamentală / Alexandru Zub // Memoria. – 2016. – Nr 2. – P. 80-83.

Zub, Alexandru. Istoria ca discurs legitimant. Repere tematice / Alexandru Zub // Revista de istorie a Moldovei. – 2016. – Nr 2. – P. 5-10.

Zub, Alexandru. „Jale în Basarabia, durere în Bucovina” : [1940] / Alexandru Zub // Dacia literară. – 2009. – Nr 4. – P. 1-2.

Zub, Alexandru. Spiru Haret : Lecția reformatorului / Alexandru Zub // Convorbiri didactice (Chișinău). – 2013. – Nr 13/14. – P. 4-6.

Zub, Alexandru. Un ostaș al cauzei naționale : Grigore Vieru / Alexandru Zub // Limba Română. – 2009. – Nr 1/4. – P. 121-124.

Zub, Alexandru. Unirea principatelor: sens și finalitate / Alexandru Zub // Convorbiri literare. – 2019. – Nr 1. – P. 32-33.

Sava, Iosif. Invitații Eutherpei : 8 Serate TV cu : Alexandru Zub, Alexandru Paleologu, Dorin Tudoran [et al.] / Iosif Sava. – Iași : Polirom, 1997. – 361 p.

Ciubotaru, Ion H. Alexandru Zub, moment aniversar / Ion H. Ciubotaru // Convorbiri literare. – 2019. – Nr 11. – P. 38-40.

Dabija, Nicolae. Un istoric care nu doar a scris, ci a și făcut istorie : [Alexandru Zub] / Nicolae Dabija // Literatura și arta. – 2014. – 13 noiem. – P. 1.

Enciu, Nicolae. Academicianul Alexandru Zub la 80 de ani / Nicolae Enciu // Revista de istorie a Moldovei. – 2014. – Nr 4. – P. 5-7.

Mosanu, Alexandru. Academicianul Alexandru Zub la 65 de ani / Alexandru Moșanu // Analele științifice a Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Istorie. – 2000. – Vol. 1. – P. 110-112.

Rusu, Dorina N. Zub Alexandru // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române: 1866-2003: Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică, 2003. – P. 911-912.

Zub Alexandru // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 5 : (S-Z). – Suceava : [S. n.], 2021. – P. 523-526.

Zub Alexandru // Istorici români de azi : Mică enciclopedie / elab. sub red. lui Stelian Neagoe. – București : Machiavelli, 2003. – P. 132-145.

Zub Alexandru // Nemuritorii academicieni români : Personalitățile României contemporane. – București : Romprint, 1994. – P. 378-380.

Maria S. Ciobanu

Dumitru VERDIANU 1954

Sculptor, grafician, Maestru în artă, stabilit în Austria.

S-a născut la 14 octombrie 1954 la Ungheni.

După absolvirea Școlii de Artă din Ungheni, a studiat la Liceul Teoretic de Artă „I. Vieru” din Chișinău (1972-1976). Ulterior, a beneficiat de o bursă unională, care i-a oferit șansa de a-și continua instruirea artistică, timp de șase ani, la Academia de Artă din Sankt Petersburg, Facultatea de Sculptură (1976-1982). Din 1982 este artist plastic liber profesionist. În 1995 s-a stabilit, împreună cu familia, la Viena, Austria, unde își desfășoară activitatea în continuare, deși revine frecvent și la baștină. În 1996-2000 a urmat studii de masterat la Academia de Arte Plastice din Viena, obținând titlul de „Magister Artium”. Aici l-a avut profesor pe M. Pistoletto, care l-a influențat în activitatea de creație.

Lucrările sale includ portrete, desene, sculpturi în piatră, granit, marmură și metal.

Remarcabile sunt cele 10 sculpturi amplasate în Ungheni, printre care: „Întoarcerea fiului risipitor” (2000, Scuarul Liceului „M. Eminescu”), „Echilibru” (2002,

Parcul Central), „Yin și Yang” (2004, Curtea Liceului „Gh. Asachi”), „Strămoșii” (2006, Scuarul ÎM „Apă-Canal” Ungheni), „Mihai Eminescu” și „Ion Creangă” (2017, Scuarul Școlii de Muzică), Basorelieful lui „Ion Creangă” la liceul care-i poartă numele (2017, cartierul Dănuțeni), „Pasărea Vultur” (2018, Parcul Central Ungheni), bustul lui Gh. Asachi (curtea Liceului „Gh. Asachi”).

Debutul său expozițional a avut loc în anul 1978, iar de atunci artistul a fost prezent, prin lucrările sale, la peste 200 de expoziții personale sau colective, dar și în colecții din Europa, Rusia, Canada. Participă la numeroase expoziții și simpozioane internaționale și conduce ateliere de creație, tabere de artă în Lituania, Rusia, Austria, Franța, Ungaria, Germania, Slovacia, Moldova și România ș.a.

Operele lui Dumitru Verdianu au fost expuse în cadrul mai multor expoziții personale: „Păsări”, Galeria „Pro Arte”, Lugoj, România (2002); „DOR”, Muzeul Național al Moldovei, Chișinău (2004); „Jubileu-50”, Muzeul de Istorie și Etnografie, Ungheni (2004); „De la figurativ la nonfigurativ”, Manej, Sankt Petersburg, Rusia (împreună cu M. Țaruș și L. Astrein, 2005); „DOR”, Muzeul Național Cotroceni, România (2005); Galerie-time, Viena, Austria (2007); Haus Und Hof, Galeria „Ghustof”, Viena, Austria (2008); Muzeul Național de Artă al Moldovei (2017); Muzeul de Artă, Palatul Culturii din Iași (2018) ș.a.

A participat cu lucrări și la expoziții colective: Trienala de sculptură, Furstenfeld, Austria (2002); „Saloanele Moldovei”, Bacău-Chișinău (2003, 2004); Expoziția jubiliară „300 ani ai orașului Sankt Petersburg”, L.O.S.X. (2003); Expoziție de grup, Puntea, Viena (2004); Expoziția anuală „Vesi Peterburg”, Rusia (2005, 2006); Autumna, Centrul Expozițional „C. Brâncuși”, Chișinău (2005); „Omul și Omenirea”, Viena, Austria (2006); Salonul Mondial de Artă Modernă – Cannes-Azur 2006; Intersalon-7, Budervais, Cehia (2006) ș.a.

Lucrările lui Dumitru Verdianu întregesc colecțiile mai multor muzee: Muzeul Rus de Stat din Moscova; Muzeul Național Rus din Sankt Petersburg; Galeria de Stat „Tretiakov” din Moscova; Muzeul Național de Artă al Moldovei; Pinacoteca din Chișinău; Muzeul de Istorie și Etnografie din Ungheni; Muzeul de Artă Modernă Lugoj; Muzeul Național Cotroceni din București. Operele artistului se regăsesc și în colecții private din Republica Moldova, Suedia, România, SUA, Suedia, Canada, Franța, Finlanda, Austria, Rusia, Ungaria, Germania, Izrael, Republica Cehă.

Este deținătorul a numeroase premii și distincții acordate de prestigioase instituții de profil din mai multe țări, printre care: Premiul „I. Jivanu”, Academia de Artă și Științe Româno-Americană, Davis, SUA (1994); Premiul „Sculptorul anului”, Moldova; Premiul municipiului Chișinău la „Saloanele Moldovei” (2000, 2004); Medalie

de argint și Medalie de aur la Salonul de artă M.C.A., Cannes, Franța ș.a.

Dumitru Verdianu este membru al Uniunii Artistilor Plastici din Republica Moldova, secția sculptură (1986), membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Rusia (1986), membru al Uniunii Artiștilor Profesioniști din Austria (1998), deține titlul academic „Magister Artius” (2000), este membru al AIAP-UNESCO (2003).

Cetățean de onoare al orașului Ungheni (2002), Maestru în artă (2022).

Bibliografie selectivă:

Verdianu, Dumitru. Dumitru Verdianu : Album. – Chișinău : ARC, 2004. – [56] p.

Verdianu, Dumitru. Echilibru, 2015 [Grafică bidimensională] / Dumitru Verdianu // Confluente. Artele plastice din Republica Moldova = Confluences. Fine Arts of the Republic of Moldova / aut. concepție: Mihai Potârniche, Tudor Stăvilă ; aut. text: Tudor Stăvilă ; trad. în engleză: Ioana Nîchita. – [Chișinău] : [S. n.], 2021. – P. 315.

Verdianu, Dumitru. Familia [Grafică bidimensională] / Dumitru Verdianu // Saloanele Moldovei 2015, Ediția a 25-a / col. red.: Mariana Popa [et al.] ; editor: Simion Zamșa ; text: Tudor Stăvilă, Petru Bejan. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 26.

Verdianu, Dumitru. Întoarcerea fiului rătăcitor. 2000 [Grafică bidimensională] / Verdianu Dumitru // Iacob, Vasile. Ungheni – oraș al sculpturilor / Vasile Iucal ; trad. în lb. engl.: Liliana Tincu ; imagini: Mark Glichrist [et al.] ; Muzeul de Istorie și Etnografie Ungheni. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 73.

Verdianu, Dumitru. Mihai Eminescu și Ion Creangă – un ultim adio. 2017 [Grafică

bidimensională] / Verdianu Dumitru // Iucal, Vasile. Ungheni – oraș al sculpturilor / Vasile Iucal ; trad. în lb. engl.: Liliana Tincu ; imagini: Mark Glichrist [et al.] ; Muzeul de Istorie și Etnografie Ungheni. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 110.

Verdianu, Dumitru. „Nu cred că există vreun alt popor care să-și risipească talentele cu atâta ușurință cum o facem noi...” / consemnare: Emilia Ghețu // Atelier : Arte plastice, arhitectură, design. – 2002. – Nr 1/2. – P. 31-34.

Verdianu, Dumitru. „Nu poți face o expoziție personală la 30 de ani!” : [interviu cu sculptorul Dumitru Verdianu] / consemnare: Silvia Bogdanaș // Tim-pul. – 2004. – 24 sept. – P. 20.

Verdianu, Dumitru. Pasărea Vultur. 2018 [Grafică bidimensională] : Locație: Parcul Central, Ungheni, Republica Moldova / Dumitru Verdianu // Cultură, istorie și civilizație românească la Ungheni : Centenar : 1918-2018 / aut. introd.: Maria Bilașevschi ; trad. în engl.: Liliana Tincu. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 54-55.

Verdianu, Dumitru. Sărut travertin [Grafică bidimensională] / Dumitru Verdianu // Saloanele Moldovei ; text: Tudor Stăvilă ; col. red.: Dumitru Bolboceanu [et al.] ; fot.: Iurie Foca. – Chișinău : [S. n.], 2017. – Chișinău-Bacău. – [S. n.], 2017. – P. 15.

Verdianu, Dumitru. Yin și Yang [Grafică bidimensională] : Sculptură / Dumitru Verdianu // Moldova : Artă contemporană = Moldova : Contemporary Art / resp. de ed.: Tudor Zbârnea ; trad.: Victoria Fedorenco. – Chișinău : [S. n.], 2006. – P. 64.

Albuș, Aureliu. Univers artistic : [Muzeul Național de Artă a Moldovei găzduiește expoziția de sculptură și grafică a lui Verdianu Dumitru] / Aureliu Albuș // Glasul națiunii. – 2004. – 16 sept. – P. 12.

Bulat, Vladimir. Dumitru Verdianu: Tribulațiile unui sculptor

„rătăcitor” / Vladimir Bulat // Ochiul de veghe. – Chișinău : [S. n.], 2005. – P. 81-83.

Expoziții ale sculptorului Dumitru Verdianu la Iași și Cluj-Napoca / Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova // Panoramic ART 2017-2018 ; aut. proiect, concepție grafică: Simion Zamșa ; aut. concepție și select. imaginilor: Mihai Potârniche ; red. coord.: Tudor Stavilă ; Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 195.

Graur, Ion. Dumitru Verdianu între Ungheni, Viena și Chișinău / Ion Graur // Literatura și arta. – 2015. – 22 ian. – P. 8.

Marian, Ana. O abordare a construcțiilor anatomice viza-vi de o redare impresionistă și modernistă în creația lui Dumitru Verdianu (n.1954) / Ana Marian // Învățământul artistic – dimensiuni culturale. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 140.

Marian, Ana. Revenirea acasă: Dumitru Verdianu cu expoziția sa de sculptură / Ana Marian // Panoramic ART 2017-2018 / aut. proiect, concepție grafică: Simion Zamșa ; aut. concepție și select. imaginilor: Mihai Potârniche ; red. coord.: Tudor Stavilă ; Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 138-141.

Roșca, Denis. Verdeanu Dumitru // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 605-606.

Rusu-Haraba, Anastasia. Unul care e tot al nostru... : [sculptorul Dumitru Verdianu] / Anastasia Rusu-Haraba // Moldova. – 2014. – Nr 11/12. – P. 18-25.

Trifan, Călina. Dumitru Verdianu (1954) : [A sculptat bustul lui T. Arghezi (1995)] // Trifan, Călina. Aleea clasicilor / Călina Trifan. – Chișinău : ARC, 2009. – P. 84.

Verdianu Dumitru // Colesnic, Iurie. Colegiul Republican de Arte Plastice Alexandru Plămădeală : Ghid enciclopedic /

Iurie Colesnic ; concep. graf.: Andrei Gamarț. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 234.

Галкина, Аксиния. Возвращение блудного скульптора : [о скульпторе Думитру Вердиану] / Аксиния Галкина // Независимая Молдова. – 2005. – 21 янв. – P. 19.

Maria S. Ciobanu

Nicolae RĂILEANU 1944-2022

Historic medievist, muzeograf, manager.

S-a născut pe 16 octombrie 1944 în s. Pohoarna, astăzi rn. Șoldănești. S-a stins din viață la 29 decembrie 2022 la Chișinău.

Primele studii le-a făcut la școala de șapte ani din satul natal (1951-1958), apoi la școala medie din com. Cotiu-jenii Mari (1959-1961), după care frecventează un curs pedagogic de pe lângă aceasta (1961-1962). Între anii 1964 și 1970 a studiat la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (actualmente, Universitatea de Stat din Moldova).

Și-a început activitatea în calitate de învățător de clasele primare în com. Căietu, rn. Ceadâr-Lunga (1962-1966), apoi este profesor de istorie la școala din com. Ferapontievca din rn. Comrat (1966-1968).

În anii 1970-1972 a activat în calitate de ghid, șef al Secției relații cu publicul, apoi director la Muzeul de Stat de Istorie și Studiere a Ținutului din RSS Moldovenească. Pentru o perioadă, deține la Ministerul Culturii funcția de inspector superior pe muzee, participând activ la dezvoltarea rețelei muzeistice din Moldova. În 1976 este numit director al Muzeului Prieteniei Popoarelor, deschis pentru vizitatori în 1978, iar din 1981, fiind angajat la Muzeul de Stat de Istorie și Studiere a Ținutului din RSS Moldovenească, care fusese închis pentru vizitatori în urma deteriorărilor cauzate de cutremurul din 4 martie 1977, se ocupă de reabilitarea acestui muzeu. În scurt timp, prin hotărârea Guvernului, este organizat Muzeul de Istorie a Moldovei (ulterior, Muzeul Național de Istorie a Moldovei), iar Nicolae Răileanu este numit director al instituției, funcție pe care o va deține până la sfârșitul anului 2005.

Va reveni la Ministerul Culturii în calitate de șef al Direcției Muzee, Arte Plastice, Monumente și Restaurări (2006-2010), dar în următorii ani (2010-2016) activează ca director adjunct la Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei, după care (2017-2019) la Casa-Muzeu „A. S. Pușkin” din Chișinău.

În toată această perioadă, Nicolae Răileanu nu neglijează activitatea de cercetare, semnând peste 80 de articole și studii. Este autorul lucrărilor „Documente medievale moldovenești din arhiva de război a Suediei” (2001)

și „Rara avis” (2003), coautorul publicațiilor „Pagini de muzeografie basarabească” (1999), „Ion Casian Surucean în arheologia și muzeologia basarabească” (2001), „Nicolae Moroșan. Drama unui savant” (2003), „Baronul Alexandru Stuart” (2006). A fost și redactor responsabil al anuarului Muzeului Național de Istorie a Moldovei „Tyragetia” (1992-2003).

A contribuit la restaurarea clopotniței mănăstirii Noul Neamț din Chițcani (1975), cu deschiderea ulterioară a unei expoziții; la restaurarea bisericii și Casei-Muzeu din s. Donici, rn. Orhei (1976); la restaurarea cetății Soroca și la organizarea unei expoziții permanente pe teritoriul ei (1978-1979); la inițierea lucrărilor de recondiționare a edificiului Muzeului de Stat de Istorie și Studiere a Ținutului Natal (actualmente, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală; 1981-1983); la renovarea bisericii din s. Butuceni, Orheiul Vechi (1984-1985); la construcția și darea în exploatare a clădirii Muzeului Național de Istorie a Moldovei (1983-1987).

A participat la organizarea a sute de expoziții permanente și temporare în muzeele din țară și de peste hotare.

Nicolae Răileanu este membru fondator al Societății de Numismatică din Republica Moldova (2002), membru de onoare al Societății de Genealogie, Heraldică și Arhivistică „P. Gore” (2003), membru al Comisiei naționale de heraldică (2003) ș.a.

Printre titlurile și distincțiile sale se numără: „Fruntaș al

culturii din RSS Moldovenească” (1982); „Medalia de argint a EREM” (Moscova, 1984); Medalia „Meritul Civic” (1993); Ordinul „Gloria Muncii” (2000); Ordinul „Cuviosul Paisie Velickovski” de gradul II (2005).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 284-286.

Bibliografie selectivă:

Cercetări arheologice în Republica Moldova : (2000-2003) / red. resp.: N. Răileanu ; col. de red.: N. Chetraru. – Chișinău : Tyragetia, 2004. – Vol. 1. – 132 p.

Chetraru, Nicolae. Baronul Alexandru Stuart / Nicolae Chetraru, Nicolae Răileanu. – Chișinău : Tyragetia, 2006. – 112 p.

Chetraru, Nicolae. Nicolae Moroșan – Drama unui savant / Nicolae Chetraru, Anton Moraru, Nicolae Răileanu. – Chișinău : Tyragetia, 2003. – 224 p.

Chetraru, Nicolae. Ion Casian Surucean în arheologia și muzeologia basarabească / Nicolae Chetraru, Nicolae Răileanu. – Chișinău : Tyragetia, 2001. – 256 p.

Ploșniță, Elena. Pagini de muzeografie basarabească / Elena Ploșniță, Nicolae Răileanu. – Chișinău : Universitas, 1999. – 127 p.

Răileanu, Nicolae. Documente medievale moldovenești din arhiva de război a Suediei / Nicolae Răileanu. – Chișinău : Tyragetia, 2001. – 308 p.

Răileanu, Nicolae. Rara avis : [lucrarea dedicată ilustrului savant și muzeograf Grigore Antipa] / Nicolae Răileanu. – Chișinău : Cartdidact, 2003. – 258 p.

Răileanu, Nicolae. Institutul memoriei și Moara : [Moara Roșie, monument arhitectural, sec. XIX] / Nicolae Răileanu // Capitala. – 2008. – 14 noiem. – P. 6.

Răileanu, Nicolae. La Muzeul Național de Istorie a Moldovei

este vernisată expoziția „Ștefan cel Mare-ctitor de neam și țară” / Nicolae Răileanu // Moldova suverană. – 2004. – 24 iun. – P. 3.

Răileanu, Nicolae. Precizări privind lupta de la Lipnic / Nicolae Răileanu, Mihail Onilă // Ștefan cel Mare – personalitate marcantă în istoria Europei. – 2005. – P. 24-27.

Răileanu, Nicolae. Relațiile moldo-turcești și statutul juridic al Principatelor Române / Nicolae Răileanu // Tyragetia. – 2006. – P. 165-175.

Studii de muzeologie și muzeografie : Omagiu lui Nicolae Răileanu la 60 de ani / Muzeul Național de Istorie a Moldovei ; red. șt.: Nicolae Chetraru. – Chișinău : Tyragetia, 2004. – 526 p.

Chetraru, Nicolae. Ctitor al muzeelor din Moldova : [despre directorul Muzeului Național de Istorie a Moldovei Nicolae Răileanu, 60 de ani de la naștere] / Nicolae Chetraru // Literatura și arta. – 2004. – 14 oct. – P. 2.

Cibotaru, Mihail Gh. Omul cu flori în suflet sau un destin în serviciul muzeografiei naționale / Mihail Gh. Cibotaru // Limba Română. – 2004. – Nr 9/10. – P. 190-197.

Postică, Gheorghe. Răileanu Nicolai / Gheorghe Postică // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 4 : (O-R) / coord.: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucivinei, 2021. – P. 346-347.

Răileanu Nicolae // Ploșniță, Elena. Enciclopedia muzeologiei din Republica Moldova / Elena Ploșniță, Mihai Ursu. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 220-222.

Stici, Ion. Trecutul este ușa viitorului : [despre lansarea vol. „Studii de muzeologie și muzeografie. Omagiu lui Nicolae Răileanu la 60 de ani”] / Ion Stici // Moldova suverană. – 2004. – 27 oct. – P. 4.

Țopa, Tudor. „Istoria există numai prin adevăr” : (Nicolae Răileanu) // Tudor Țopa. Voie-

vozii inspirației : (eseuri, portrete literare, povestiri documentare). – Chișinău : Draghiștea, 2007. – P. 573-578.

Țopa, Tudor. Nicolae Răileanu / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova. Vol. 10 : (P). – Chișinău : Draghiștea, 2012. – P. 591-592.

Elena Barbos-Balinski

Mioara VELICU
1944

Interpretă de muzică populară din România.

S-a născut la 19 octombrie 1944 în s. Ireasca, com. Gohor, jud. Tecuci, azi jud. Galați.

Provine dintr-o familie în care cântecul tradițional era cultivat în mod permanent. Doar talentul înnăscut i-a asigurat cântăreței succesul mult visat, întrucât Mioara Velicu nu a avut ocazia să urmeze niciun fel de studii în domeniul muzical.

Și-a început cariera artistică în anul 1963, când a devenit solistă a Ansamblului Folcloric „Rapsodia Dunării” din Galați, dar a manifestat de timpuriu aptitudini muzicale deosebite, dublate și de o voce remarcabilă. După un an de activitate, ascensiunea sa artistică a continuat în cadrul Orchestrei „Trandafir de la Moldova” din Bârlad, a cărui solistă este între anii

1964 și 1980. În cadrul acestei orchestre a efectuat turnee prin țară, a înregistrat piese muzicale la radio și televiziune, discuri, a cunoscut consacrarea pe plan național. Drept urmare, a fost angajată (1980-1996) la Ansamblul Artistic „Ciocârlia” al Ministerului Afacerilor Interne, unul dintre ansamblurile de primă mărime ale țării.

Interpreta a dovedit o mare dragoste pentru folclor prin activitatea desfășurată. Repertoriul artistei conține melodii autentice, strămoșești, printre care: „Hora în două părți” (1978), „Cântecul ciobănașului”, „M-o făcut mama frumoasă” (1990), „Asta-i horă din bătrâni” (1991), „Douăzeci de primăveri” (1995), „Vecină, dragă vecină”, „Zi-i mai tare, lăutare!” (1998), „Hora de la Prut”, „Când aud că-i horă-n sat” (1999), „Inimă, nu fii rea!”, „Mi-e dor de-o seară cu romanțe” (2001), „Mândră floare-i norocul” (2002), „Anii s-or călători” (2007), „Ce-ar fi lumea fără cântec”, „Zi-i mai tare, lăutare!” (2009), „Hai, Catrină, și ne-arată!” (2010), „Tare-mi mai ești lume dragă”, „Măi bădiță, Constantine”, „Nu mă las și nu mă las!”, „Așa-i hora pe la noi”, „Hai la joc, bădiță” (2017) ș.a. Multe dintre cântecele Mioarei Velicu au devenit șlagăre la scurt timp de la lansare.

De-a lungul vremii, a reușit să scoată mai multe albume, care au consacrat-o: „Hai la joc, bădiță” (1984), „Am trecut, Lume, prin tine” (1991), „Bate toba mărunțel” (2002), „Când aud că-i horă-n sat” (2006), „Anii s-or calatori” (2007) ș.a.

A cântat în duet cu B. Sinulescu. Au făcut și un CD împreună, „Anii s-or călători” (2007), care i-a adus o și mai mare popularitate.

A fost în turnee cu mai multe vedete și orchestre ale muzicii populare românești.

Se remarcă printr-o ținută artistică echilibrată și raportare la valorile tradiționale ale cântecului popular românesc.

În semn de recunoaștere și de prețuire pentru prestigioasa și bogata ei contribuție la promovarea și perpetuarea culturii gălățene și naționale, Consiliul Județean i-a acordat titlul de Cetățean de onoare al județului Galați (2022).

Velicu Mioara : [interviu cu interpreta de muzică populară Mioara Velicu] / pentru conformitate: Anatol Caciuc // Caciuc, Anatol. Dimensiunea clipei : Interviu cu interpreți de muzică populară și ușoară din Republica Moldova și România / Anatol Caciuc. – Chișinău : Pontos, 2006. – P. 209-212.

Mioara Velicu // BestMusic : vocea muzicii românești: [site]. – URL.: <http://www.bestmusic.ro/mioara-velicu/> (accesat: 12.11.2023).

Maria S. Ciobanu

DOSOFTEI 1624-1693

Teolog, cărturar, istoric, poliglot, scriitor, traducător, editor, Mitropolit al Moldovei, trecut în rândul sfinților.

Pe numele său Dimitrie Bănila (sau Borilă), viitorul ierarh bisericesc Dosoftei era originar de prin părțile Sucevei, dintr-o familie de mazili. Viitorul poet și traducător Dosoftei pare, de asemenea, a fi înrudit cu o ramură de aromâni – Papara, vlahi macedoneni, stabiliți cu traiul ceva mai înainte în Galiția, fapt care ar vorbi despre originea balcanică pe o anumită linie a cărturarului.

Nu se cunoaște când și în ce împrejurări cărturarul a îmbrățișat cariera ecleziastică. Se admite, de exemplu, că a fost printre cei care și-au făcut studiile la Colegiul slavo-greco-latin din Iași și s-a format în mediul cultural cărturăresc și religios al mitropolitului Varlaam, ale cărui inițiative culturale le-a continuat cu deosebit succes mai târziu. Ajuns la maturitate, Dosoftei posedă limbile latina și greacă veche, precum și unele limbi și culturi moderne (polona, ucraineana, rusa, neogreacă). Această împrejurare i-a determinat pe cercetători să admită că Dosoftei și-ar fi continuat studiile, de altfel ca alți reprezentanți ai culturii noastre, în Polonia, la cunoscuta școală a Frăției ortodoxe

din Lvov. În 1649 este atestat ca ieromonah la mănăstirea Probota, în 1658 devine episcop de Huși, iar în 1659 este episcop de Roman. În acești ani leagă o strânsă prietenie cu celebrul cronicar Miron Costin, cu grecul Dositei Notara, viitorul patriarh al Ierusalimului. După 1665 începe lucrul asupra operei sale de mare răsunet „Psaltirea în versuri”, pe care o va tipări la mănăstirea Uniev din Ucraina în 1673.

Fiind uns mitropolit în 1671, în scurtă vreme se vede antrenat în evenimentele legate de războiul turco-polon, în care el sprijină politica antiotomană a domnului Moldovei Ștefan Petriceicu (1673-1674). În 1673 împreună cu acesta din urmă, Dosoftei este nevoit să se refugieze în Polonia. La începutul anului 1675 revine în Moldova, iar peste câteva luni redobândește scaunul mitropolitan, după care urmează o perioadă de un deceniu de intensă muncă intelectuală de traducere și tipărire a principalelor cărți de cult creștin ortodox în limba română. La fel ca celebrul său predecesor Varlaam, mitropolitul Dosoftei adresează traducerile și tipăriturile sale către întreaga seminție românească.

Tot în acești ani, Dosoftei reînființează la Iași, pe lângă mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi, o tiparniță, cu ajutorul meșterului Vașile Stadnițki de la Uniev. În această tipografie vede lumina tiparului, în 1679, „Dumnezeiasca Liturghie”, pe care o traduse din limba greacă. Puțin mai târziu, prin concursul lui Ionașcu Bilevici, solul domnului Moldovei Gheorghe Duca (1668-1672; 1678-1683) în Rusia, mitropolitul Dosoftei obține sprijinul

compatriotului sau Nicolae Miclescu și al patriarhului moscovit Ioachim, în vederea cumpărării unei tipografii. Din corespondența purtată în această perioadă între capitalele celor două țări ortodoxe, a lui Dosoftei, pe de o parte, și Nicolae Miclescu Spătarul, pe de altă parte, se remarcă faptul că acesta din urmă a rămas „legat sufletește de înfăptuirea din țară”. Totodată, patriarhul Ioachim apreciază înalt „mintea aleasă” și „înțeleapta ocârmuire”, precum și curajoasele proiecte ale mitropolitului Moldovei. Tot din inițiativa lui Dosoftei, susținut de același domn Gheorghe Duca, în 1680 la Iași a fost pusă în funcție o tipografie grecească. În aceste tipografii a fost editată o întreagă serie de cărți bisericești, în mare parte traduceri ale mitropolitului Dosoftei: „Psaltirea de-nțeles a sfântului împărat proroc David” (1680), „Molităvnic de-nțeles” (1681), „Viața și petrecerea sfinților” în patru volume, din care vor apărea integral doar trei (1682-1686), traduceri din greacă și slavonă asupra cărora Dosoftei începuse să trudească încă din 1658. În aceeași perioadă, în colaborare cu Mitrofan, episcopul de Huși, înaltul ierarh moldovean muncește din greu la pregătirea pentru tipar a Bibliei în limba română, muncă dusă la bun sfârșit în 1688 la București, prin efortul episcopului Mitrofan și al unor cărturari din Țara Românească.

Însă către 1684 situația politică a Țării Moldovei se schimbă brusc. Viața mitropolitului Dosoftei intră într-o fază de mare zăbucium și neliniști. Astfel, deja în ianuarie 1684, odată cu revenirea la tronul domnesc al Moldovei a lui Ștefan Petriceicu, mi-

mitropolitului i se încredințează o misiune diplomatică la Moscova, de unde, pregătit să accepte suzeranitatea țarului, domnul spera să primească în schimb sprijin efectiv contra stăpânirii otomane. În drum spre Moscova este însă reținut la Kiev de autoritățile țarului, unde este nevoit să dea explicații în privința misiunii sale. În acest timp vizitează Lavra Pecerska, dar până la Moscova nu mai ajunge. Cu aceeași speranță de izbândă pentru popoarele creștine asuprite de păgânii turci, Mitropolitul Dosoftei a întâmpinat campania din Moldova a regelui polonez Jan Sobieski în 1686, an ce va marca dramatic ultima perioadă a vieții sale. După cum se știe, expediția polonilor suferise eșec, dar așa cum domnul Moldovei Constantin Cantemir (1685-1693) opusesse rezistență lui Sobieski, iar Mitropolitul Dosoftei l-ar fi întâmpinat cu onoruri pe rege la Iași (1686), este nevoit să se retragă împreună cu oștile poloneze. Nu se știe cu siguranță, dar fie din ordinul regelui leșesc, fie din proprie voință, pentru a-și asigura securitatea, Mitropolitul Dosoftei a luat cu sine moaștele Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava, precum și tezaurul și arhiva Mitropoliei, în total 396 de documente. Cu toate măsurile de precauție ale mitropolitului (inventarieri legiferate ș.a.), fiind scoase în afara țării, toate aceste documente s-au rătăcit definitiv, încât nici până astăzi nu s-a putut da de urma lor. În țară au revenit după un secol doar moaștele Sfântului Ioan. Refugiul său la Stryj și Zolkiew, unde credea că se va afla provizoriu, se transformă însă treptat pentru mitropolitul Moldovei într-o semicapitivitate sub supravegherea

autorităților poloneze. Incertitudinea relațiilor regelui cu Constantin Cantemir, apoi și cu Poarta Otomană face imposibilă revenirea sa în patrie. Așa încât ultimii ani de viață sunt însoțiți de griji pentru tezaurul și arhiva mitropoliei, ducând lipsuri materiale, incomparabile cu dorul de țară care îi sfâșia sufletul. În acest timp, primind unele ajutoare din partea țarului și a patriarhului Rusiei, Mitropolitul Dosoftei, pentru a nu rămâne dator, tâlmăcește din limba greacă în cea rusă un șir de lucrări de interes teologic, precum „Istoria bisericească” și „Vedenia tainică a patriarhului Gherman al Constantinopolului” (1690), „Împotriva erezilor” de Simion, arhiepiscopul Tesalonicului (1691) ș.a. În 1693 Dosoftei prezintă țarilor ruși câteva traduceri, care cuprindeau lucrarea „Despre prefacerea sfințelor taine”, apoi „Scrieri” din clasicii literaturii patristice precum Ioan Gură de Aur, Efrem Sirul, Anastasie Sinaitul. În același an, pradă unei depresii sufletești cuprinse între „așteptare și dezamăgire”, Dosoftei se stinge din viață pe meleaguri străine, la Zolkiew.

Într-un valoros articol de sinteză, activitatea marelui cărturar, poet, traducător și promotor al limbii române este apreciat în felul următor: „Ctitor al tiparului, înnoitor al culturii, promotor al culturii și literaturii în limba națională, Dosoftei reprezintă în Moldova, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, asemenea cronicarului Miron Costin, o conștiință umanistă. Teologia (patristica și dogmatica), istoria, filologia și poezia sunt discipline pe care le slujește statornic – ca ins de Renaștere cu voința

de a cunoaște și dar de perfecțiune”. Mitropolitul Dosoftei s-a interesat foarte mult de istoria Țării Moldovei, a tuturor românilor în general. A cunoscut analele slavo-române din secolele XV-XVI, cronica lui Grigore Ureche, era prieten cu Miron Costin și cunoștea preocupările acestuia pentru istoria națională.

Opera de vârf a învățatului ierarh moldovean este considerată „Psaltirea în versuri”, care denotă o înaltă pregătire a poetului în domeniul literaturii religioase și a artei versificației. Cele mai reprezentative opere, între care și celebra „Psaltire a Sfântului proroc David”, au văzut lumina tiparului și la Chișinău sub îngrijirea cercetătorului P. Balmuş. De o înaltă apreciere se bucură și alte opere poetice ale celebrului cărturar: „Stihuri la luminatul gherb a Țării Moldovei, Domnii Țării Moldovei”, „Stihuri pentru Ionașco Bilevici” ș.a.

Prin traduceri și tipărirea sa de carte religioasă, Mitropolitul Dosoftei a jucat un rol hotărâtor în trecerea de la limba slavonă la cea română în Biserica Ortodoxă din Moldova. În același timp, prin operele sale poetice, prin scrierile și traduceri sale, Dosoftei a reprezentat o întregă epocă în istoria limbii române, a deschis orizonturi de exprimare mult mai largi ale limbii materne.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1993”. – Chișinău, 1993. – P. 131-134; „Calendarul Bibliotecarului 1999”. – Chișinău, 1999. – P. 242; „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 291-292.

Bibliografie selectivă:

***Dosoftei.** Opere poetice / Dosoftei ; ed. îngrijită de Pavel Balmuș. – Chișinău, 1989. – 286 p.

Dosoftei. Psaltirea în versuri / Dosoftei ; ed. de Aurel Goci. – București. – 1998. – 424 p.

Dosoftei. Versuri alese / Dosoftei ; antologie, text stabilit, prefață și glosar de N. A. Ursu. – Iași : Editura Virginia, 1994. – 2334 p.

***Dosoftei (1624-1693)** // Antologia poeziei vechi moldovenești. Modele și reconstituiri / Dosoftei ; prefață, selecție, traduceri și note de Nicolae Dabija. – Chișinău, 1987. – P. 144-154.

Buciumeanu Dan. Dosoftei poetul. O hermeneutică a „Psaltirii în versuri” / Dan Buciumeanu. – Ed. a 2-a, rev. – [București, 2012]. – 474 p.

Dinu Mihai. Bătrânul poet dintâi. Incursiune în poezia și poetica dosofteiană / Mihai Dinu. – București : Editura Academiei Române, 2007. – 383 p.

Fuștei Nicolae. Opera mitropolitului Dosoftei în contextul culturii spirituale sud-est și est europene (a doua jumătate a sec. al XVII-lea) / Nicolae Fuștei. – Chișinău : [S. n.], 2008. – 296 p.

Mărturii documentare privitoare la viața și activitatea Mitropolitului Dosoftei / ed. de N. A. Ursu și N. Dascălu. – Iași : [S. n.], 2003. – 144 p.

Mitropolitul Dosoftei în contextul culturii române medievale. Interpretări, reevaluări, sinteze / coord.: P. Balmuș, S. Korolevski. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 260 p.

Eșanu Andrei. Dimitrie Cantemir despre Mitropolitul Dosoftei al Moldovei / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Limba Română. – 2023. – Nr 7/12. – P. 146-156.

Eșanu Andrei. Mitrofan, epi-

scopul de Huși și de Buzău – contemporan cu Dosoftei / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Mitropolitul Dosoftei în contextul culturii române medievale : Interpretări, reevaluări, sinteze / coord.: P. Balmuș, S. Korolevski. – Chișinău : [S. n.], 2013, p. 123-127.

Șuiu Rodica. Dosoftei, mitropolitul / Rodica Șuiu // Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900. – București : [S. n.], 1979. – P. 296-302.

Andrei Eșanu

Elisabeta LIPĂ
1964

Canotoare româncă, doctor în științele educației fizice și sport, participantă la șase ediții ale Jocurilor Olimpice, campioană olimpică, ministru al tineretului și sportului din România.

S-a născut la 26 octombrie 1964 în Siret, jud. Suceava.

Absolventă a Institutului de Educație Fizică și Sport din București (1994), unde a și susținut teza de doctorat (2006).

Alături de sportiva Lia Manoliu, este cea mai longevivă sportivă de performanță din România. Participantă la șase ediții ale Jocurilor Olimpice, având în palmares cinci medalii de aur, două de argint și una de bronz. Campioană olimpică la dublu vâsle (Los Angeles, 1984), vicecampioană la dublu vâsle (Seul, 1988),

campioană la schif simplu (Barcelona, 1992), vicecampioană la dublu vâsle (Barcelona, 1992), campioană la 8 plus 1 (Atlanta, 1996), campioană la 8 plus (Sydney, 2000), campioană la 8 plus 1 (Atena, 2004). Palmaresul sportivei mai include o medalie de aur, nouă medalii de argint și o medalie de bronz la campionatele mondiale. A fost de 25 de ori campioană a României.

Una dintre cele mai titrate canotoare ale lumii.

În anii 2015-2017 a fost ministru al sportului și tineretului din România.

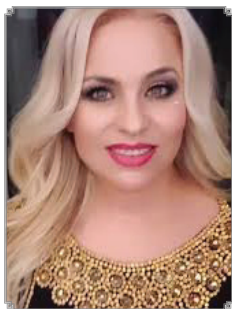
Distinsă cu „Ordinul de Merit” pentru contribuția la dezvoltarea mișcării olimpice, acordat de către Asociația Comitetelor Naționale Olimpice Europene; Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Comandor; Ordinul Național „Steaua României” în grad de Comandor; Premiul „Th. Keller” acordat de Federația Internațională de Canotaj; Meritul Sportiv al României de clasa I; Colanul de aur al Comitetului Olimpic și Sportiv Român; Colanul de aur al Comitetului Internațional Olimpic.

Ambrosi, Nicolai. Lipă Elisabeta // Ambrosi, Nicolai. Sport : mică enciclopedie / Nicolai Ambrosi, Pavel Brădescu ; red. șt.: Constantin Manolache ; resp. de ed.: Ion Xenofontov. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), 2015. – P. 185-186.

****Lipă Elisabeta** // Enciclopedia educației fizice și sportului din România / coord.: prof. dr. Nicu Alexe, prof. Valentin Constandache. – Ed. a 2-a, rev. – Târgu Jiu : Măiastra, 2015.

Ion Valer Xenofontov

Nelly CIOBANU
1974

Interpretă de muzică ușoară, pop și populară, Maestru în artă, Artistă a poporului.

Nelea Ciobanu-Mărgineanu s-a născut la 28 octombrie 1974 în s. Cania, rn. Canteмир. A studiat la Colegiul de Muzică din orașul Tiraspol.

Debutează în anul 1993, în duetul „Master Dinamit”, împreună cu fratele său Dinu, cu muzică pop-rock. În scurt timp, s-a făcut remarcată la concursurile „Steaua de dimineață” și la „Floare de colț” de la Câmpulung Moldovenesc, România.

În 1996 începe o colaborare de 11 ani cu compozitorul L. Știrbu, alături de care cucerește numeroase premii la concursuri internaționale, dintre care: Concursul „Mamaia 97” și Concursul „M. Runceanu” din Buzău (1998), Festivalul „Mope Друзей” din Ialta (Ucraina) și Concursul Internațional de la Varna, Bulgaria (1999), Concursul „Discovery” din Bulgaria, Festivalul „Slaveanski Bazar” din Vitebsk, Belarus, Festivalul „Primăvară în aprilie” (Coreea de Nord), Festivalul Internațional de Muzică Ușoară „Cerbul de Aur” din Brașov (România) ș.a.

Piese „Dacă ai fi”, „Încredere”, „Între viață și vis”, „Filmul mării iubiri” sunt doar câteva dintre cântecele lansate în urma cola-

borării cu compozitorul L. Știrbu și poezii V. Ciornei și I. Țurcanu.

În 2004 Nelly Ciobanu a fost invitată să cânte în cea mai prestigioasă sală de concert din New York, iar în 2009 a reprezentat Republica Moldova la Concursul „Eurovision”, cu piesa „Hora din Moldova”.

Artista s-a afirmat și prin interpretarea cântecelor populare, care se bucură de același succes la public: „Iarba dorului”, „Omul nu are alean”, „Toderaș musteață neagră” ș.a.

Din 2007 și-a început activitatea la TV, în calitate de prezentatoare a emisiunii de divertisment la Moldova 1 „Vedete la bis”.

Multe din piesele interpretatei au devenit șlagăre, cum ar fi: „Ploi”, „Cântecul vieții mele”, „Primăvara va veni”, „Tu și eu”, „Dragostea doare”, „Moldova mea”, „Tu, iubire!” ș.a. A înregistrat piesa „Ninge cu dragoste” în duet cu interpretul V. Dani. Interpretează piesele sale în 11 limbi, inclusiv în română, rusă, engleză, italiană, coreeană ș.a.

În ultimii ani a lansat cinci albume. Spectacolul de prezentare a albumului „Filmul mării iubiri” (2003) s-a bucurat de o mare apreciere și popularitate la publicul spectator.

În 2021 a luat parte la realizarea filmului muzical „Malul stâng, malul drept”, care a lansat mesajul de apropiere a locuitorilor celor două maluri ale Nistrului.

A cântat pe aceeași scenă cu vedete din România, Rusia, China, Coreea, Turcia, Italia, Franța, Olanda.

Este interpreta din Republica Moldova care are în palmares cele mai multe victorii la concursuri naționale și internaționale.

În 2001 i s-a conferit titlul de Maestru în artă și în 2011 titlul onorific de Artistă a poporului.

Bibliografie selectivă:

Ciobanu, Nelly. Când ies în scenă, rămâne doar plăcerea de a cânta : Interviu cu interpreta de muzică ușoară Nelly Ciobanu / consemnare: Rodica Trofimov // Flux. – 1998. – 6 noiem. – P. 10.

Ciobanu, Nelly. „Mă faceți să plâng” : [interviu cu interpreta de estradă Nelly Ciobanu] / consemnare: Nicoleta Bodrug // Capitala Magazin. – 2003. – Nr 27. – P. 7-8.

Ciobanu, Nelly. „M-am născut pe lumea asta cu o imensă dragoste pentru cântec” : Interviu cu Nelly Ciobanu, vedetă de muzică ușoară, Maestru în Artă / pentru conformitate: Liliana Proca // Evenimentul zilei. – 2010. – 12 noiem. – P. 8.

Ciobanu, Nelly. Și la Drochia nasc talente : [cenaclul Literar „Steaua de vineri” de la Biblioteca Publică Raională din Drochia] / Nelly Ciobanu // Glia drochiană. – 2013. – 15 mar. – P. 2.

Ciobanu, Nelly. Un destin, o taină, un cântec : [interviu cu interpreta Nelly Ciobanu] / consemnare: Aurelia Cazacliu // Dialog. – 1998. – 28 mar. – P. 4.

Ciobanu, Nelly. Un stil inconfundabil : [interviu cu Nelly Ciobanu, interpretă de muzică ușoară] / consemnare : Liliana Armașu // Țara. – 1998. – 4 aug. – P. 4.

Caciuc, Anatol. Nelly Ciobanu // Caciuc, Anatol Dimensiunea clipei : Interviu cu interpreți de muzică populară și ușoară din Republica Moldova și România / Anatol Caciuc. – Chișinău : Pontos, 2006. – P. 71-74.

Mircos, Vlad. Nelly Ciobanu în „Filmul mării iubiri” / Vlad Mircos // Capitala. – 2001. – 12 mai. – P. 9.

Negru, Lena. Nelly Ciobanu: „Am avut un an de nota 10 plus” : [despre realizările în anul 2015 a interpretei Nelly Ciobanu] / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2015. – 4 dec. – P. 14.

Nelly Ciobanu – cea mai bună cântăreață la concursul internațional „Vitebsk-2000” // Moldova suverană. – 2000. – 13 iul. – P. 4.

Nelly Ciobanu: [interpretă de muzică ușoară: date biografice] // Realități culturale. – 2014. – Nr 10. – P. 7.

Popușoi, Liliana. Nelly Ciobanu ne reprezintă la Brașov: [despre participarea interpretei Nelly Ciobanu la Festivalul Internațional de Muzică Ușoară „Cerbul de aur”] / Liliana Popușoi // Flux continuu. – 2004. – 25 iun. – P. 12.

Porubin, Andrei. Nelly Ciobanu: [interpretă] / Andrei Porubin // VIP magazin Moldova. – 2009. – Mar. – P. 24.

Roșca, Denis. Ciobanu Nelly // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău: Pontos, 2016. – P. 37.

Teleşcu, Ilie. Filmul Marii Iubiri: [despre interpreta de muzică ușoară Nelly Ciobanu] / Ilie Teleşcu // Moldova suverană. – 2001. – 17 mai. – P. 4.

Vocea de aur a Moldovei: [despre Nelly Ciobanu] // VIP magazin. – 2009. – Mai. – P. 218.

Maria S. Ciobanu

Leonid DEHTEARI
1924

Inginer mecanic, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar, cercetător științific, stabilit în SUA.

S-a născut la 29 octombrie 1924 la Tiraspol. Tatăl, Israel Ikhilevich, a fost împușcat de NKVD ca dușman al poporului.

A reușit să termine nouă clase până la începerea celui de-Al Doilea Război Mondial. Apoi, împreună cu mama și cu fratele mai mic, s-au evacuat în Siberia. În august 1942 a fost înrolat în armată și a luptat în infanterie și în aviație, pe Frontul I Belarus. A fost demobilizat în 1950, revenind în Moldova.

Urmează studiile la Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic din Chișinău (azi, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”), apoi se transferă la Facultatea de Mecanică a Agriculturii a Institutului Agricol (ulterior, Universitatea Agrară de Stat din Moldova (UASM). A absolvit (1955) cu excelență institutul și a obținut calificarea de inginer mecanic în exploatarea și reparația automobilelor și a mașinilor agricole. În anii 1958-1962 face doctorantura la Institutul Unional de Cercetări Științifice în Reparația și Exploatarea Parcului de Mașini și Tractoare din Moscova. În 1962 a susținut teza de doctorat (candidat), iar în 1972 pe cea de doctor (habilitat), cu tema „Metodele de determinare a tensiunilor restante și cercetarea durabilității pieselor de tehnică agricolă, recondiționate cu acoperiri electrolitice”, la Institutul Agricol din Leningrad (Sankt Petersburg). În anul 1990 i se acordă titlul de profesor universitar.

În 1997 a emigrat în SUA, unde obține o diplomă de licență în informatică.

A lucrat (1955-1958) ca inginer-șef la Stația de mașini și tractoare din Bardar, rn. Hâncești. În 1962-1997 acti-

vează la Catedra rezistența materialelor și organe de mașini a UASM, unde, timp de 35 de ani, a deținut, succesiv, funcțiile de asistent, lector superior, conferențiar universitar, profesor universitar (din 1988) și a fost șef de catedră în perioadele 1969-1982 și 1984-1994. A predat cursurile: „Rezistența materialelor”, „Organe de mașini”, „Mașini de ridicat și transportat”, „Bazele cercetărilor științifice” la toate specialitățile ingineresti.

A contribuit la crearea unuia dintre cele mai dotate laboratoare de studii și cercetări științifice în domeniu din fosta URSS, a organizat un sector de cercetări științifice (cu 26 de angajați titulari și circa 70 de studenți) și a asigurat publicarea sistematică a lucrărilor științifice ale acestuia.

Catedra sa a devenit una pilot în țară în domeniul elaborării teoriei și metodelor de determinare a tensiunilor restante și a diferitor priorități fizico-mecanice ale diferitor acoperiri protectoare neuniforme, folosite în industriile aviatică, de rachete cosmice, atomică, navală, energetică, de automobile, tractoare și mașini agricole, în optimizarea proceselor tehnologice de obținere și restabilire a acoperirilor protectoare a pieselor de mașini și în crearea utilajului și a aparatelor pentru majorarea fiabilității și durabilității lor.

Sub conducerea lui Leonid Dehteari s-au realizat cercetări științifice și experimentale de proiectare pentru Institutul Temperaturilor Înalte, Institutul Unional al Materialelor pentru Aviație,

Institutul Central de Motoare Avia „Bauman”, Institutul Naval din Leningrad (Sankt Petersburg), Institutul Sudurilor electrice „E. O. Paton” al Academiei de Științe a Ucrainei, Institutul de Fizică Aplicată al Academiei de Științe a Moldovei etc. A realizat cercetări importante în domeniul oscilației pieselor acoperite cu placaje neuniforme, elaborând metode acustice de prognozare a durabilității cu emisii acustice.

Timp de 25 de ani, Leonid Dehteari a fost secretar științific al consiliilor specializate pentru susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat. A pregătit 11 doctori în științe.

A publicat și a redactat peste 350 de lucrări, inclusiv „Creșterea rezistenței pieselor de mașini agricole” (Chișinău, 1974-1978, 1983), „Metode progresive pentru restaurarea pieselor mașinii și creșterea rezistenței acestora” (Chișinău, 1979), „Rezistența pieselor de mașini agricole” (Chișinău, 1982, 1990) ș.a. Este autorul a 14 brevete de invenție și a cinci monografii. A participat la conferințe și simpozioane științifice cu peste 300 de rapoarte.

Este distins cu 15 medalii pentru eroism în cel de-al Doilea Război Mondial. A participat la mai multe expoziții privind realizările în economia națională din fosta URSS și a fost apreciat cu medalii, diplome și certificate de onoare corespunzătoare.

Bibliografie selectivă:

Дехтярь, Л. Выносливость валов с покрытиями / Л. Дехтярь, Д. Игнатиков, В. Андрейчук. – Кишинев : [S. n.]

1983. – 175 p.

Дехтярь, Леонид. Определение остаточных напряжений в покрытиях и биметаллах / Леонид Дехтярь. – Кишинев : Карта Молдовеняскэ, 1968. – 175 p.

Кобрин, Михаил Моисеевич. Определение внутренних напряжений в цилиндрических деталях / Михаил Моисеевич Кобрин, Леонид Дехтярь. – Москва : Машиностроение, 1965. – 176 p.

Dehteari Leonid // Turiță, Sava. Profesorii universitari ai Universității Agrare de Stat din Moldova : 1933-2008 : Dicționar istorico-biografic / Sava Turiță. – Chișinău : CE UASM, 2008. – P. 45-46.

Дехтярь, Леонид Израилевич : [schită biografică] // PeopleLife//ru : [site]. – URL: <https://www.peoplife.ru/90416> (accesat: 22.08.2023).

Леонид Дехтярь : [schită biografică] // EBRAIKA : Blogul bibliotecii evreiesti „I. Manger”, Chisinau. – URL : <https://ebraika.ru/2015/09/490/> (accesat: 22.08.2023).

Elena Harconița

Victor STAHU
1954

Redactor muzical, regizor și prezentator la Compania „Teleradio-Moldova”, Artist al poporului.

S-a născut la 30 octombrie 1954 în s. Slobozia-Dușca, rn. Criuleni.

A absolvit Școala de Mu-

zică „E. Coca” (1962-1972) și Facultatea de Jurnalistică a Universității de Stat din Chișinău (azi, Universitatea de Stat din Moldova; 1972-1977).

După absolvirea facultății, se angajează la Redacția muzică a Companiei „Teleradio-Moldova” (1977), în cadrul căreia va fi, succesiv, șeful Secției muzica moldovenească și muzica popoarelor Uniunii Sovietice (1983-1985), redactor-șef adjunct (1985-1993) și redactor-șef al Redacției muzică radio (1993-1994), director al Departamentului Muzică Radio (1994-2004), comentator muzical (2004-2012). Din 2012 este director al Departamentului Înregistrări, Transmisiuni, Formații Muzicale al aceleiași companii, unde coordonează și direcționează politica repertorială a Orchestrei Simfonice Naționale și a Capelei Corale „Moldova”, pentru care a organizat turnee în Austria, Franța, Germania, Elveția, Coreea de Sud, China, România, Italia ș.a. Fiind autorul concepției muzicale a proiectului „Radioabonamentul Prietenii muzicii”, a organizat și a prezentat diverse concerte cu participarea dirijorilor din SUA, Italia, Franța, Belgia, Ucraina, România, Cuba, Elveția, Anglia, Azerbaidjan ș.a.

A realizat sute de spectacole muzicale, concerte, emisiuni, a organizat interpretarea, înregistrarea și prezentarea publică în premieră a creațiilor noi ale compozitorilor din Moldova, înregistrări de valoare realizate în studiourile Companiei Publice „Teleradio-Moldova”, care au intrat în patrimoniul național și se păstrează în fonoteca de aur.

Este autorul și realizatorul emisiunilor „Compozitorii Moldovei”, „Arpeggi”, „O melodie pentru tine”, „Domeni-

ile Euterpei”, „Medalion muzical”, „În ospetie la artiștii amatori” ș.a.

În calitate de autor de proiect, scenarist, regizor și prezentator, a organizat concerte și spectacole muzicale la Palatul Național, la Sala cu Orgă, la Teatrul Național de Operă și Balet „M. Bieșu”, la Filarmonica Națională „S. Lunchevici”, la Teatrul Național „M. Eminescu”, cu participarea celor mai prestigioase formații din țară și de peste hotare și a personalităților notorii ale culturii naționale. De menționat faptul că Victor Stahi a fost unul dintre promotorii Ansamblului Etnofolcloric „Tălăncuța”, organizând primele înregistrări și promovând „Tălăncuța” prin intermediul emisiunilor radiofonice.

Este membru al juriului la mai multe festivaluri și concursuri republicane, colaborează cu cele mai prestigioase formații artistice din țară și de peste hotare. Membru al Uniunii Muzicienilor (1990) și membru al Consiliului de conducere al Uniunii Muzicienilor (2007-2022).

Activitatea lui Victor Stahi a fost menționată cu numeroase diplome și premii: Diploma Festivalului Internațional „Mărțișor” (2004); Diploma de onoare și Premiul special al Festivalului „Crizantema de aur” (2007, România); Diploma Festivalului „Crizantema de argint” (2009, Chișinău); Diploma de performanță pentru cel mai reușit proiect radiofonic, emisiunea „Prietenii muzicii” a Companiei „Teleradio-Moldova” (2010); Diploma de excelență pentru prestație și implicare deosebită în promovarea romanței, oferită de primăria municipiului Chișinău (2012); Premiul „R. Ungureanu” pentru merite deosebite în promovarea și valorificarea romanței

la ediția XIX a Festivalului „Crizantema de argint” (2011); Diploma de grațitudine pentru muncă prodigioasă și contribuția substanțială la edificarea postului național Radio Moldova și fidelitate radiojurnalismului de calitate, acordată de Compania „Teleradio-Moldova” (2016); Diploma de excelență pentru contribuție la trezirea sentimentului de dragoste față de neam și țară, de unitate, de respect față de valorile spirituale ale națiunii române, oferită de Academia Națiunii Române (2020); Diploma de excelență și Premiul de excelență pentru promovarea muzicii clasice la Gala Excelenței Muzicale, oferită de Ministerul Educației și Uniunea Muzicienilor (2020).

Prin decret prezidențial, i s-au conferit titlurile onorifice „Maestru în artă” (2001) și „Artist al poporului” (2011).

Bieșu, Maria. Cu valori mari în circuitul universal : [interviu cu Maria Bieșu, președintele Uniunii Muzicienilor din Moldova] / consemnare: Victor Stahi // Moldova literară. – 1997. – 12 mar. – P. 5.

Spectacolul de gală al festivalului de romanțe „Crizantema de argint” / prez.: Nina Bolboceanu și Victor Stahi. – Chișinău, 2003. – 1 casetă video (0.49.54). – WCF 12490000.

Stahi, Victor. [Interviu cu Victor Stahi, redactor-prezentator la Radio Moldova, invitatul emisiunii „Cine vine la noi”, la TV Moldova 1, 30 octombrie 2020] // <https://www.facebook.com/watch/?v=721062662096142> (accesat: 20.10.2023).

Roibu, Nicolae. Gala Excelenței Muzicale și-a desemnat laureații ediției a 2-a : [cu referire la Victor Stahi, laureat al Premiului pentru promovarea muzicii cla-

sice] // Roibu, Nicolae. Cronică din perioada pandemiei. Cartea a 2-a / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 47-48.

Ana Struță

Gheorghe MUNTEANU 1934-2018

Artist plastic, pedagog, Maestru în artă, Artist al poporului, Cavaler al „Ordinului de Onoare”.

Gheorghe Munteanu a consacrat aproape 60 de ani picturii, graficii, artei monumentale, precum și activității didactice.

S-a născut la 31 octombrie 1934 în Olișcani, jud. Orhei (azi, rn. Șoldănești), în familia lui Elisei și a Elenei Munteanu. S-a stins din viață la 21 ianuarie 2018 la Chișinău.

Primele studii le-a făcut la școala medie din satul natal (1942-1952), după care (1952-1959) a fost acceptat la Școala Republicană de Arte Plastice „I. Repin” (în prezent, Colegiul de Arte Plastice „A. Plămădeală” din Chișinău), pe care a absolvit-o cu eminență. Și-a continuat studiile (1964-1970) la Institutul de Artă de Stat din Kiev (actualmente, Academia Națională de Arte Plastice și Arhitectură), în atelierul personal al T. Iablonskaia, făcând clasa de pictură monumentală. A fost discipolul unor figuri marcante ale lumii artistice, precum R. Okușko,

A. Klimașevski, V. Sadovski, R. Gabrikov, G. Vașcenko.

Primele sale „probe” artistice datează din anii de școală, unde fusese ales în calitate de pictor responsabil pentru prezentarea artistică a ziarului de perete al școlii, dar și redactor artistic.

Pe parcursul serviciului militar în termen (1956-1958), efectuează studii în natură, care îi pregătesc debutul artistic, lansându-se în anul 1958 cu o expoziție personală la Sevostopol. În 1961 își prezintă lucrarea „Teodoraș Gorpasân din Olișcani” la o expoziție republicană.

După absolvirea Școlii Republicane de Arte Plastice „I. Repin”, concomitent cu activitatea de creație, și-a început activitatea didactică în mai multe instituții de învățământ din capitală. În anii 1959-1961 a predat discipline de profil la Școala de Arte Plastice pentru Copii „A. Șciusev”, fiind printre primii profesori ai acestei școli; la Școala Republicană de Arte Plastice „I. Repin” (1961-1964; 1970-1976).

În 1959, din inițiativa lui Gheorghe Munteanu, a fost inaugurată prima școală seară de pictură din Chișinău.

A îndeplinit și funcții de conducere în instituțiile pre-universitare: a fost, în anii 1976-1980, director adjunct al Școlii Medii Republicane de Arte Plastice din Chișinău (azi, Liceul Academic de Arte Plastice „I. Vieru”), apoi șef de catedră, metodist, șef-cabinet pe discipline de profil la Colegiul de Arte Plastice „A. Plămădeală” (1987-2009).

În creație abordează diferite forme: arta monumentală, pictura de gen, portretul, peisajul, natura statică. Este apreciat și ca desenator,

reușind să exprime în lucrările sale caracterul și starea interioară a personajelor.

Plasticianul Gheorghe Munteanu s-a făcut remarcat prin predilecția pentru bogăția și frumusețea locurilor de baștină și a oamenilor de la țară într-un șir de lucrări: „Portretul fratelui Ștefan” (1958), „Portretul mamei” (1958, 1965), „Bunelul Petru” (1959), „Portretul tatei” (1960), „Bunelul Nichita” (1962), „Ion Rabii” (1962), „La sfat cu bunica” (1962), „Portretul fratelui Valeriu” (1962), „Ion Orhei” (1967), „Pavel Luchian, președintele Sovietului sătesc Olișcani” (1967), „Ilenuța” (1968), „Ioana Grăj-dean” (1971), „Serafima Popa” (1967), „Mătușa Ileana” (1971), „Moș Doroftei” (1967), „Iachim Bulgaru” (1967), „La ferma” (1972), „Plai natal” ([„În valea lui Sfeclă”], [„Brigada de tractoare nr. 2”]; 1974), „Acasă” (1979), „Casa părintească” (2002, 2013), „De aici ne-am pornit” (2005) etc.

Școlii din Olișcani (în 2007) Gheorghe Munteanu i-a donat, din creația sa, o galerie de portrete ale domnilor moldoveni.

A avut parte de mai multe expoziții personale: „Băștinașii” (Olișcani, 2007), „Gheorghe Munteanu cu discipolii săi” (Centrul Expozițional „C. Brâncuși”, 2009), „Moldova în viziunea marelui pictor Gheorghe Munteanu” (Congresul Național al Industriașilor și Antreprenorilor din Moldova, Chișinău, 2012), „Imaginile realității” (Centrul Expozițional „C. Brâncuși”, 2014), „80 de portrete” (Pinacoteca „A. Cantemir” din Bălți, 2015) ș.a.

A participat și la expoziții de grup de nivel național, unional și ambulante, dar și la expoziții internaționale: în Cehoslovacia (1966), Polonia

(1967), Bulgaria (1974), Ungaria (1994), Turcia (1995), România (1991-2012).

Unele din lucrările sale se găsesc în colecțiile Muzeului Național de Arte din Moldova, în Galeria de Arte Plastice din Tighina, la Muzeul Istoric din Cahul, în Galeria Conduchioi din Istanbul. De asemenea, întregesc colecții private din Republica Moldova, Anglia, Cehoslovacia, Georgia, Franța, Israel, Italia, Polonia, România, Rusia, Turcia, Ucraina.

O temă preferențială în creația sa din ultimii ani de viață a fost peisajul citadin. Pentru Calendarul „Chișinău 2015” a realizat 12 lucrări panoramice picturale cu caracter figurativ, care îi ilustrează contribuția la dezvoltarea artei naționale.

În 2019 la Centrul Expozițional „C. Brâncuși” a fost vernisată expoziția „In memoriam Gheorghe Munteanu”.

A fost membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova din 1972.

Lui Gheorghe Munteanu i s-au acordat titlurile onorifice „Maestru în artă” (1996) și „Artist al poporului” (2010). În 2004 a devenit Cavaler al „Ordinului de Onoare”.

Bibliografie selectivă:

****File din activitatea didactică a plasticianului Gheorghe Munteanu :**

natură, talent, individualitate = Pages of teaching activity of Painter George Munteanu = Страницы дидактической деятельности художника Георгия Мунтяну / red.: Ion Melnicuș. – Chișinău, 2009. – 255 p. : fot., il. – (Didactica).

Rec.: Kulikova, Ludmila. Trecuri prin inima maestrului // Literatura și arta. – 2017. – 23 mar. – P. 7.

Gheorghe Munteanu : [site]. – URL: <https://munteanuarta.wixsite.com/arta> (accesat: 12.11.2023).

Gheorghe Munteanu Art : [pagină Facebook]. – URL: <https://www.facebook.com/ghmunteanuarta> (accesat: 12.11.2023).

Spânu, Constantin. Creația plasticianului Gheorghe Munteanu : pictură, grafică, artă monumentală = Creation of Painter George Munteanu : painting, drawing, monumental art = Творчество художника Георгия Мунтяну живопись : графика монументальное искусство / Constantin Spânu ; Academia de Științe a Moldovei, Institutul Studiilor Artelor. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2004. – 248 p. : fot., il. – (Pictură).

Alerguș, Olga. 75 de ani, dintre care 50 în slujba artei : [75 de ani de la nașterea artistului plastic Gheorghe Munteanu] / Olga Alerguș // Săptămîna. – 2009. – 30 oct. – P. 23.

Braga T. Gheorghe Munteanu: maestru rar în creație / T. Braga. – Literatura și arta. – 2014. – 24 iul. – P. 6.

Ciobanu R. Omagiu profesorului iubit / R. Ciobanu. – Literatura și arta. – 2009. – 29 oct. – P. 4.

Colesnic, Iurie. Munteanu Gheorghe // Colesnic, Iurie. Colegiul Republican de Arte Plastice Alexandru Plămădeală : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 158-159.

Dabija, Nicolae. Țara lui Gheorghe Munteanu : [despre Gheorghe Munteanu, pictor, pedagog] / Nicolae Dabija // Literatura și arta. – 2017. – 23 mar. – P. 1.

Gheorghe Munteanu // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicist ilustrat. Vol. 9 : N-O. – Chișinău : Draghiștea, 2009. – P. 459-460.

Munteanu Gheorghe // Artindex : A Romanian Art Review : [site]. – URL: <https://www.artindex.ro/2013/08/28/munteanu-gheorghe/> (accesat: 12.11.2023).

Popescu, Leonid. Ca o lecție a vieții, calea artistului Gheorghe Munteanu / Leonid Popescu // Literatura și arta. – 2005. – 6 ian. – P. 7.

Raileanu E. Gheorghe Munteanu – oprește timpul prin culoare / E. Răileanu. – Literatura și arta. – 2007. – 26 apr. – P. 6.

Spânu, Constantin. Gheorghe Munteanu, plastician și pedagog. In memoriam / Constantin Spânu // Panoramic art 2017-2018. – Chișinău : Bons Offices, 2019. – P. 174-175.

Elena Barbos-Balinschi

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ PENTRU COPII „ION CREANGĂ” 1944

Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” este o instituție publică de importanță națională, specializată în prestare de servicii, programe și activități culturale, informaționale, educative și recreative destinate copiilor, părinților, cadrelor didactice și altor categorii de utilizatori. Având atribuția de a organiza, dezvolta, prezerva și valorifica depozitul legal al documentelor de bibliotecă destinate copiilor și adolescenților, biblioteca desfășoară și activități de informare și cercetare în domeniu. Ca centru biblioteconomic național, contribuie la dezvoltarea unor servicii moderne și inovative în bibliotecile publice și bibliotecile școlare, desfășoară proiecte

și programe la nivel național și internațional, organizează activități de formare continuă a bibliotecarilor.

Instituția a fost fondată în octombrie 1944 ca bibliotecă orășenească pentru copii, având sediul, la început, pe str. V. Alecsandri nr. 3 (astăzi, str. A. Corobceanu) și apoi pe str. Lenin nr. 107 (astăzi, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt).

Statutul și denumirea instituției au avut următorul parcurs: 1945 – Bibliotecă Republicană pentru Copii (Hotărârea nr. 1056 din 27.10.1945 a Sovietului Comisarilor Norodnici al RSS Moldovenești); 1949 – Bibliotecă Republicană pentru Copii „A. S. Pușkin” (Hotărârea nr. 684 din 3.06.1949 a Sovietului Miniștrilor al RSS Moldovenești); 1974 – Biblioteca de Stat pentru Copii „A. S. Pușkin” (Ordinul nr. 220 din 29.04.1974 al Ministerului Culturii al RSS Moldovenești); 1990 – Biblioteca de Stat pentru Copii „Ion Creangă” (Hotărârea Colegiului Ministerului Culturii al RSS Moldovenești din 27.02.1990); 1997 – Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” (BNC) (Ordinul nr. 256 din 3.12.1997 al Ministerului Culturii și Turismului).

Actualmente, BNC are sediul central pe str. A. Șciusev nr. 65 și două filiale: Filiala nr. 1 (str. Petru Movilă nr. 27) și Filiala nr. 2 situată în incinta Teatrului Republican de Păpuși „Licurici” (str. 31 August 1989 nr. 121).

În 1962, s-a mutat în actualul sediu central, care este o clădire construită în 1895 și considerată monument arhitectural de importanță locală. Autorul proiectului este L. Șeidevandt, arhitectul principal al Chișinăului în perioada 1862-1883. Datorită

proiectului de reconstrucție a sediului central al bibliotecii (2009-2017), au fost renovate spațiile existente și a fost construită mansarda cu o suprafață de circa 600 m².

Primele mențiuni despre activitatea Filialei nr. 1 datează din 1957, iar Filiala nr. 2 a fost fondată în 18 noiembrie 1992, ca filială de carte românească, în colaborare cu Biblioteca Județeană „Gh. Asachi” din Iași.

Biblioteca a avut de-a lungul timpului ca directori pe Maria Lăsina (1944-1945), Liubovi Zbarscaia (1945-1969), Lidia Neamțu (1969-1972), Zinaida Oghirenco (aprilie-decembrie 1972), Maria Ilievici (1973-1976), Alexandra Dmitrieva (1976-1978), Claudia Balaban (1978-2018), Eugenia Bejan (2019-prezent).

Biblioteca este destinată copiilor de la vârsta preșcolară până la 18 ani, dar și părinților, cadrelor didactice, specialiștilor în domeniul cărții pentru copii, educației și dezvoltării copiilor și adolescenților. Anual, biblioteca este frecventată de circa 12 mii de utilizatori activi, împrumută și oferă spre consultare peste 300 de mii de documente, înregistrează circa 100 de mii vizite. Biblioteca are, anual, peste 15 mii de utilizatori virtuali și înregistrează peste 30 de mii de vizite virtuale pe website și blog.

La dispoziția utilizatorilor sunt secțiile specializate pentru copii de 0-10 ani (Biblioteca Picilor), pentru adolescenți de 11-18 ani, Secția de carte în limbi străine, Mediateca, Sala de evenimente cu 100 de locuri, precum și Centrul de Formare, creat în 2016 cu sprijinul Programului „Novateca”. În 2014, grație susținerii financiare din partea Guvernului Japoniei, a fost creată Bibli-

oteca mobilă – un bibliobuz dotat cu o colecție de documente pe diverse suporturi, mobilier, internet mobil, calculatoare, eBookuri și alte echipamente.

BNC este un important centru de informare și documentare în domeniul literaturii pentru copii. Colecțiile bibliotecii constituie circa 251 de mii de unități materiale (cărți, publicații seriale, documente audiovizuale și electronice), inclusiv Depozitul legal al tuturor tipurilor de publicații pentru copii editate pe teritoriul Republicii Moldova, colecțiile speciale „Cărți cu autograf” și „Crengiana”. Biblioteca deține o colecție de rarități bibliografice, printre care: «Энциклопедический словарь» în 86 de volume, editat de Brockhaus și Efron la Sankt Petersburg (1894), edițiile în rusă ale cărților «Жизнь южных штатов» de Harriet Beecher Stowe, apărută în 1872 la Sankt Petersburg, «Принц и нищий» de Mark Twain, editată la Moscova în 1907, mai multe titluri editate la Tiraspol și Balta în perioada 1924-1940. Grație achizițiilor, donațiilor de carte oferite de biblioteci și ambasade din alte țări și proiectelor de dezvoltare a colecțiilor finanțate prin granturi externe, în ultimii ani s-a diversificat structura tipologică a colecțiilor prin completarea cu documente pe suporturi netraditionale și a crescut substanțial cota documentelor în limba română și în limbile moderne.

În scopul promovării potențialului informațional al bibliotecii, al informării publicului despre publicațiile pentru copii editate în Republica Moldova și alte țări, biblioteca elaborează și editează diverse bibliografii

cu caracter curent și retrospectiv: „Bibliografia cărții pentru copii” (buletin anual), „În ajutor programei de studiu” (buletin semestrial), indexul cumulativ „Cartea pentru copii editată în Republica Moldova” (1944-1974, 1975-2000, 2001-2010), dicționarele biobibliografice „Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților”, „Scriitori–Laureați ai Premiului H. Ch. Andersen”, biobibliografii dedicate scriitorilor pentru copii și unor personalități din cultura națională (S. Vangheli, Gr. Vieru, V. Romanciuc, A. Suceveanu, C. Partole, A. Silvestru, I. Anton, E. Mamot, M. Ciobanu ș.a.), bibliografii tematice și de recomandare. În colaborare cu Biblioteca Județeană „G. T. Kirileanu” Neamț, România, completează baza de date bibliografice „Ion Creangă”. Din anul 1997 s-a implementat sistemul integrat de informatizare TINLIB, oferind utilizatorilor acces la catalogul electronic al bibliotecii și la sursele din Internet. Din 2014 se implementează noul sistem integrat de informatizare a bibliotecii eBibliophil.

BNC este un centru de excelență în dezvoltarea serviciilor inovative de bibliotecă, inclusiv a celor bazate pe tehnologii informaționale, care sporesc oportunitățile de cunoaștere, învățare, dezvoltare creativă și comunicare pentru copii și adolescenți.

Biblioteca a inițiat și a implementat, în parteneriat cu alte instituții și organizații, diverse programe și proiecte de promovare a lecturii printre copii și adolescenți la nivel național:

- „Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret”, organizat din 1997, care a ajuns la a 25-a ediție.

Programul Salonului include expoziții, prezentări și lansări de carte, ateliere de lectură și de creație, concursuri și alte activități pentru copii și adulți, conferințe, ateliere pentru bibliotecari.

- Campania Națională „Să citim împreună!”, care este o continuare a Campaniei „Copiii Moldovei citesc o carte”, lansată în 2012. Campania are ca scop atragerea copiilor la lectură, promovarea celor mai valoroase cărți pentru copii și adolescenți ale auto-rilor autohtoni.

- Programul Național de promovare a lecturii „Biblio-Mobilizarea Pro Lectura”, care a presupus deplasări ale Bibliotecii mobile în diverse localități ale republicii cu activități, programe culturale și educaționale pentru copii, întâlniri cu scriitori.

- Concursul Național de lectură „La izvoarele înțelepciunii”, ajuns la cea de-a 33-a ediție, oferă copiilor de pe ambele maluri ale Prutului oportunități de a cunoaște valorile patrimoniului cultural, istoric și spiritual național. Fiecare ediție este consacrată unuia dintre cei mai reprezentativi autori clasici și contemporani din literatura națională și universală.

- Festivalul „Zilele Creangă” se desfășoară, începând din 2011, la Chișinău, Iași, Târgu-Neamț cu scopul valorificării și promovării operei clasice literaturii naționale.

În colaborare cu Fundația Progress și Asociația Ovidiu-Ro din România și cu bibliotecile publice din Republica Moldova, BNC a implementat importante proiecte de promovare a lecturii ca suport pentru educație: „Ora să ȘTIM”, „Fiecare copil merită o poveste”, „Insula de poveste”, „Punguța cu două cărți”, „Podul de cărți RO-MD”.

Biblioteca organizează anual

peste o mie de acțiuni culturale-educative și informaționale, la care participă peste 33 de mii de persoane. Utilizatorii bibliotecii beneficiază de diverse activități de lectură, cluburi pe interese, de educație digitală, coding și robotică, de promovarea cunoștințelor STEAM, de creație, concursuri și quizuri etc.

BNC, în calitate de centru biblioteconomic național, contribuie la modernizarea și consolidarea rețelei de bibliotecii pentru copii din țară, acordă asistență de specialitate tuturor bibliotecilor care servesc copiii, editează buletinul metodic „Cartea. Biblioteca. Cititorul”, ghidul metodic-bibliografic „Aniversări culturale”, organizează întruniri profesionale (sesiuni de comunicări, conferințe, seminare, ateliere etc.) în problemele lecturii copiilor și modernizarea serviciilor de bibliotecă pentru copii.

În acest context, o importanță deosebită o au relațiile de colaborare ale bibliotecii cu diverse instituții și organisme din țară și de peste hotare. Biblioteca are peste 85 de acorduri de colaborare cu grădinițe, școli primare, gimnazii și licee din municipiul Chișinău. Partenerii-cheie la nivel național sunt: Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Uniunea Scriitorilor din Moldova, Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova, Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu” la Chișinău, Centrul Republican pentru Copii și Tineret „ARTICO”, Uniunea Editorilor din Republica Moldova, Săptămânalul „Florile dalbe” ș.a.

După 1990 s-au intensificat și relațiile la nivel internațional, mai multe proiecte fiind

realizate în colaborare cu parteneri externi. Din 1997, pe lângă bibliotecă activează Secția Națională din Republica Moldova a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY). Cu sprijinul Ambasadei Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova, au fost organizate un șir de întruniri profesionale cu participarea specialiștilor din SUA: dr. H. Anghelescu, profesor, Universitatea de Stat Wayne (2004, 2011), J. O'Malley, editor și consultant în problemele literaturii pentru copii (2006), L. Burger, Biblioteca Publică Princeton, New Jersey (2008), C. Legarreta, Biblioteca Montgomery, Maryland (2009) ș.a. Ciclul de concursuri „Punți peste mări și țări”, organizat în colaborare cu Ambasada Chinei în Republica Moldova (1998), Ambasada Franței în Republica Moldova (2000), Ambasada SUA în Republica Moldova (2010), au avut ca scop familiarizarea copiilor cu istoria, cultura, literatura țărilor respective. Colaborarea cu Institutul Suedez din Stockholm s-a soldat cu realizarea diverselor programe pentru copii, scriitori, editori, bibliotecari: Proiectul „Cultura pentru copii în Suedia și Moldova” (2000), programul „Astrid Lindgren și drepturile copiilor” (2007), Proiectul „Biblioteca picilor – Dotarea și amenajarea serviciului Activitate cu preșcolari și copii de 7-10 ani” (2008-2010) ș.a. Proiectul „Biblioteca mobilă pentru copii din Moldova” a fost realizat în 2013-2014 cu susținerea Guvernului Japoniei. Colaborarea cu Fondul Interstatal de Colaborare Umanitară a statelor-membre ale CSI a avut ca rezultat realizarea proiectelor Conferința internațională

„Cartea pentru copii și lectura copiilor: tendințe, abordări moderne, perspective de colaborare” (2016) și Forumul internațional „Bibliotecarii și scriitorii în sprijinul lecturii copiilor” (2018), care au întrunit participanți din Republica Moldova, România, Lituania, Suedia, Rusia, Ucraina, Azerbaidjan, Belarus, Kazahstan.

În perioada 2015-2018 s-a desfășurat Proiectul „Extinderea accesului bibliotecilor pentru copii din Republica Moldova la tehnologii moderne și instruire”, realizat în parteneriat cu Programul „Novateca” și Ministerul Culturii al Republicii Moldova. Proiectul a avut următoarele obiective: dotarea bibliotecilor pentru copii cu tehnologii informaționale moderne pentru asigurarea accesului tinerilor utilizatori la informații și programe educaționale, diversificarea și inovarea serviciilor de bibliotecă pentru copii, instruirea bibliotecarilor în vederea implementării serviciilor bazate pe utilizarea tabletelor, consolidarea rețelei bibliotecilor pentru copii, dezvoltarea parteneriatelor pentru implementarea inițiativelor de modernizare a bibliotecilor pentru copii. În rezultatul proiectului, 59 de biblioteci pentru copii din republică au aderat la rețeaua „Novateca”, fiind echipate cu tehnologii moderne (tablete, calculatoare, imprimante multifuncționale, adaptoare Wi-Fi, conexiune internet), iar peste 150 de bibliotecari au fost instruiți la subiecte privind conceptele bibliotecii moderne, managementul calculatorului și managementul tabletelor în biblioteci pentru copii și au implementat servicii moderne de bibliotecă pentru copii și

adolescenți. De asemenea, în cadrul acestui proiect a fost creat Centrul de Excelență și Formare al BNC „Ion Creangă”, a cărui activitate este axată pe creșterea nivelului de pregătire profesională a bibliotecarilor și dezvoltarea/promovarea serviciilor inovative de bibliotecă pentru copii, părinți, cadre didactice.

Serviciile și activitățile Bibliotecii sunt promovate în mass-media scrisă și audiovizuală, precum și în spațiul virtual, prin intermediul site-ului, blogului și rețelelor de socializare.

În anul 2019 Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” i s-a conferit „Ordinul de Onoare”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 296-298.

Bibliografie selectivă:

Arcadie Suceveanu, Ucenicul lui Homer : biobibliografie / Min. Culturii al Rep. Moldova ; Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă” ; alcăt.: T. Maleru ; red.: L. Tcaci ; resp. de ed.: E. Bejan. – Chișinău : Cartier, 2022. – 493 p.

Aurelian Silvestru : biobibliografie / Min. Culturii al Rep. Moldova ; Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă” ; alcăt.: S. Dodul ; ed. îngrij. de C. Balaban ; red.: C. Gurschi, T. Maleru. – Chișinău : TOCONO, 2014. – 225 p.

Cartea pentru copii editată în Republica Moldova. 2001-2010 : (index cumulativ) / Min. Culturii al Rep. Moldova ; Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă” ; alcăt.: E. Cugut ; resp. de ed.: E. Bejan ; red.: C. Gurschi, T. Maleru. – Chișinău : Arc, 2021. – 260 p.

Cartea pentru copii editată în Republica Moldova. 1975-2000: (index cumulativ) / Min. Culturii și Turismului al

Rep. Moldova ; Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă” ; alcăt.: E. Cugut, M. Ilievici, T. Maleru ; ed. îngrij. de C. Balaban ; red.: C. Gurschi, T. Maleru. – Chișinău: Epigraf, 2009. – 344 p.

Eugen Mamot, dăruind lumii sublimul prin muzică : biobibliografie / Min. Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova ; Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă” ; alcăt.: S. Dodul ; red.: C. Gurschi, T. Maleru ; ed. îngrij.: E. Bejan. – Ed. a 2-a, rev. și compl. – Chișinău, 2021. – 269 p.

Ion Anton: „Sunt laureat al dorului și al iubirii de graiul meu sfânt” : biobibliografie / Bibl. Naț. pentru copii „Ion Creangă” ; alcăt.: T. Maleru ; red.: T. Maleru, C. Gurschi ; resp. de ed.: E. Bejan. – Ed. a 2-a, rev. și compl. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 448 p.

Mihai Ciobanu. Ani de viață, ani de cântec : biobibliografie / Min. Educației, Culturii și Cercetării al Rep. Moldova, Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă” ; alcăt.: Sabina Dodul ; resp. de ed.: Claudia Balaban ; colab.: Tamara Maleru ; red.: Claudia Gurschi, Tamara Maleru. – Chișinău: [S. n.], 2018. – 484 p.: fot.

Regalul cărților : Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (1997-2016) / Secția Națională a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY) ; alcăt.: Lilia Tcaci ; resp. de ed.: Claudia Balaban ; red.: Claudia Gurschi ; bibliogr.: Sabina Dodul. – Chișinău : Prut Internațional, 2016. – 144 p.

Vasile Romanciuc: Ca-ntr-o biserică intru-n cuvânt... : biobibliografie / Min. Educației, Culturii și Cercetării al Rep. Moldova, Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă” ; alcăt.: Elena Cugut ; ed. îngrijită de Claudia Balaban ; red.: Claudia Gurschi, Tamara Maleru. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Prut Internațional, 2017. – 364 p.

Balaban, Claudia. Bibliotecile, cu anii, devin tot mai tinere... / Claudia Balaban // *La Creangă* : almanah literar. – 2020. – Nr 34. – P. 2-3.

Balaban, Claudia. „În lumea fermecată a cărților” / Claudia Balaban ; consemnare: Nicolae Busuioc // *Busuioc, Nicolae. Oglinzile cetății : dialoguri de ieri și de azi (Iași-Chișinău)* / Nicolae Busuioc ; cuv. însoț.: Ioan Holban. – Iași : Junimea ; Chișinău : Știința, 2018. – P. 41-45.

Bejan, Eugenia. Beneficiile lecturii cu voce tare / Eugenia Bejan // *Lectura și scările : culeg. de articole / Bibl. Naț. a Rep. Moldova ; dir. gen.: E. Pintilei ; pref.: M. Cimpoi ; coord. de ed.: V. Osoianu, A. Drăgănel.* – Chișinău : Prut Internațional, 2020. – P. 191-195.

Bejan, Eugenia. Extinderea accesului bibliotecilor pentru copii din Republica Moldova la tehnologii moderne și instruire / Eugenia Bejan // *Cartea. Biblioteca. Cititorul : buletin metodic. Fasc. 26.* – Chișinău, 2017. – P. 81-84.

Bejan, Eugenia. Lectura la răscrucea drumurilor salvatoare : De vorbă cu Eugenia Bejan, director general al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” în contextul Zilei Naționale a Lecturii / Eugenia Bejan ; consemnare: Vera Osoianu // *Literatura și arta.* – 2023. – 2 febr. – P. 6.

Anton, Ion. „Cartea îi inspiră pe copii să cugete creativ și ingenios...”: Eugenia Bejan, președintele Secției Naționale IBBY, în dialog cu scriitorul Ion Anton, laureat al Diplomei de Onoare IBBY / Ion Anton ; consemnare: Eugenia Bejan // *Florile dalbe.* – 2021. – 3 dec. – P. 2-3.

Croitoru, Tamara. Dezvoltarea potențialului creativ al copiilor prin intermediul serviciului nou de bibliotecă „Tablet-Picii creează povești” / Tamara Croitoru, Svetlana Lisnic, Elena Capustin // *Cartea. Biblioteca. Cititorul : buletin metodic. Fasc.*

26. – Chișinău, 2017. – P. 94-97.

Maleru, Tamara. Ion Creangă în conștiința culturii universale / Tamara Maleru // *Cartea. Biblioteca. Cititorul : buletin metodic. Fasc. 28.* – Chișinău, 2019. – P. 80-87.

Mocrinschi, Eugenia. Portofoliul digital – investiția adolescenților în propriul viitor / Eugenia Mocrinschi, Lolita Caneev, Eugenia Bejan // *Cartea. Biblioteca. Cititorul : buletin metodic. Fasc. 26.* – Chișinău, 2017. – P. 91-93.

Tcaci, Lilia. Programul inovator „CodeLab – Învățã coding la bibliotecă” / Lilia Tcaci // *Cartea. Biblioteca. Cititorul : buletin metodic. Fasc. 27.* – Chișinău, 2018. – P. 62-74.

Tcaci, Lilia. Metode și instrumente de evaluare a impactului bibliotecii asupra persoanelor / Lilia Tcaci, Lidia Sitaru // *Ghid în sprijinul implementării SM ISO 16439:2018 „Informare și documentare. Metode și proceduri pentru evaluarea impactului bibliotecilor” / Consiliul Biblioteconomic Național ; Bibl. Naț. a Rep. Moldova.* – Chișinău. – 2018. – P. 12-18.

Academia Copilăriei – casa cu prieteni și cărți: Filiala de Carte Românească pentru Copii – 20 de ani de activitate / *Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă” ; resp. de ed.: Claudia Balaban ; coord.: Eugenia Bejan ; red.: Claudia Gurschi.* – Chișinău : Baștina-Radog SRL, 2012. – 64 p.

Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” : carte de vizită = National Children’s Library : visiting card / alcăt.: L. Tcaci ; resp. de ediție: E. Bejan ; red.: C. Gurschi ; trad. în limba engl.: Irina Rotaru-Tcaci. – Chișinău: Baștina-Radog, 2019. – 34 p.

Șapte decenii de tradiție și inovație : Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” – 70 / Min. Culturii al Rep. Moldova ; Bibl. Naț. pentru Copii „Ion Creangă” ; resp. de ed.: Claudia Balaban ; coord.: Lilia

Tcaci ; red.: Claudia Gurschi. – Chișinău : Baștina-Radog SRL, 2014. – 88 p.

Anghelescu, Hermina G. B. Libraries in Moldova: The Road to Renewal in Hard Economic Times : [The National Children’s Library] / Hermina G. B. Anghelescu, Eugenia Bejan // *Library Trends.* – 2015. – Vol. 63, nr. 4. – P. 801-802.

Bejan, Eugenia. Biblioteca pentru Copii „Ion Creangă” / Eugenia Bejan // *Chișinău : enciclopedie.* – Chișinău, 1997. – P. 76.

Palai, Veronica. „Cărțile fac parte din istoria noastră, din identitatea noastră” / Veronica Palai ; consemnare: Irina Odo-bescu // *Univers pedagogic pro.* – 2021. – 9 dec. – P. 4.

Partole, Claudia. Biblioteca ce poartă numele lui Creangă a ajuns ca în poveste / Claudia Partole // *Literatura și arta.* – 2017. – 7 sept. – P. 6.

Балабан, Клаудия. Детская библиотека – территория развивающих возможностей / Клаудия Балабан, Лилия Ткач // *Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии.* – 2016. – Nr 1. – P. 49-52.

Ткач, Л. Третья сила : [интервью с Л. Ткач] / беседа: Инна Морарь // *Форум Плюс : информ. издание Межгосударственного Фонда Гуманитарного Сотрудничества государств – участников СНГ.* – 2018. – Nr 3. – P. 36-39.

Eugenia Bejan

**LICEUL TEORETIC
„ION CREANGĂ”
DIN CHIȘINĂU
1944**

Liceul Teoretic „Ion Creangă” din Chișinău, anterior – Liceul Teoretic Moldo-Englez „Ion Creangă”, s-a format în baza școlii moldovenești nr. 11, înființată în octombrie 1944, ca școală de șapte ani cu instruire în limba română.

Din anul 1964 în instituție se studiază aprofundat limba engleză și din 1969 în programul de învățământ este introdusă o a doua limbă străină – limba franceză, ambele obligatorii pentru elevi. În 1979, după modelul Țărilor Baltice, se deschid și primele clase cu profil muzical coral.

Prin decizie de guvern, din 1990, instituția se numește Liceul Teoretic Moldo-Englez „Ion Creangă”, denumire care, printr-o nouă hotărâre de guvern, este modificată în anul 2006 în Liceul Teoretic „Ion Creangă”. În 2008 instituția este acreditată la treapta învățământului primar, gimnazial și liceal, cu profil real și umanist.

Oferta educațională actuală păstrează specificul unei instituții de învățământ general cu studierea limbilor străine, dar propune elevilor și variate activități extracur-

riculare. Acestea se organizează în cadrul mai multor secții, printre care Corala „Vocile Primăverii” (care activează în instituție de 40 de ani), Ansamblul Folcloric „Opincuța” (activează de peste 30 de ani), secțiile de dans popular, arte plastice, meșteșugărit, tehnologii informaționale, sport și turism. În liceu a fost deschis (în 2010) și un club de dezbateri pentru liceeni, care face parte din Asociația Națională a Dezbaterilor Academice.

Corpul profesoral numără, la ora actuală, 107 cadre didactice, dintre care 87 sunt deținătoare de grade didactice (gradul superior, unu și doi) sau de titluri academice, în liceu activând cinci doctori în științe și patru doctoranzi. Efectivul elevilor se ridică la circa 1 500, distribuiți în 24 de clase de învățământ general, șase clase cu profil real, trei clase cu profil umanistic și nouă clase cu învățământ muzical coral. Liceul are un imn propriu, o emblemă, un drapel și o insignă. Culoarea simbolică a liceului este verdele, iar din 1996 uniforma liceenilor este formată din sacou verde, fustă/pantaloni negri, cămașă/bluză albă și insigna.

Copiii au senatul lor, care le reprezintă interesele. Din Senat fac parte elevii claselor gimnaziale și liceale, repartizați pe câteva departamente: educație, mass-media, sport, asistență socială și voluntariat, cultură și evenimente. Toți membrii Senatului respectă un „Cod de etică și integritate al elevului”, aprobat de directorul liceului.

De-a lungul anilor, instituția a fost implicată în realizarea diferitor proiecte naționale sau internaționale, precum și în parteneriate care au dus la modernizarea procesului de predare-învățare, printre care: „Modernizarea învățământului umanist” (1997); Programul ecologic „GLOB” (1999); „Școala 2000” (2000); Parteneriat educațional cu Universitatea din Montana (2001); Programul „SALT” (2006); „Cheia succesului” (2009); „Increasing Energy Efficiency of Chișinău of Sevastopol Municipalities based on existing positive experience” (2011); „Tempus 4” (2013); „Future classroom Lab” (2017); „Muzeu și școli în parteneriat cu Complexul Muzeal Județul Neamț” (România, 2017); „Educație STEM” în cadrul Proiectului „Future Classroom Lab” (2018); „Școlile care promovează sănătatea în Republica Moldova” (2020) ș.a.

Liceul menține relații de colaborare cu: Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Româno-Americană, Liceul Teoretic cu Profil de Arte „I. și D. Aldea-Teodorovici”, Colegiul Național „D. Cantemir”, Academia Națională de Șah din Moldova, Asociația Generală a Învățătorilor din România, Școala Gimnazială „Gh. Mocanu” din Onești, Asociația „ProClub” din Târgu Neamț (România), Liceul Clasic de Stat „T. Campanella” din Italia, Liceul de Stat „Virgiliu” din Italia.

Cadrele didactice beneficiază de instruire și stagii în România, Elveția, Danemarca,

SUA, Marea Britanie, Franța, Japonia, Bulgaria. Profesorii liceului participă cu succes la concursurile „Pedagogul Anului” și „Diriginte – drag părinte”.

Sub egida instituției, au apărut mai multe publicații: revista liceului „Pro Verde”, broșura „Pașaportul liceului”, patru ediții de „Reflecții despre activitatea Consiliului metodic al liceului”, culegera de cercetări ale elevilor „Cutezătorul”, antologii de poezie și proză ale elevilor, dar și colecții de grafică și pictură ale acestora. Cu diferite ocazii, sunt publicate albume aniversare despre liceu, broșuri, materiale promoționale ș.a. Cadrele didactice sunt autori și coautori de ghiduri metodologice, manuale școlare, alte materiale didactice.

Activitatea instituției este reflectată la televiziune și la radio, despre liceu au fost publicate numeroase articole în revistele de profil pedagogic din țară. Instituția are un site și un profil pe rețelele sociale, iar elevii au creat și un blog, unde prezintă diverse informații la zi despre viața școlară.

Timp de opt decenii liceul a fost absolvit de 67 de promoții, iar printre absolvenții cu care se mândrește sunt: compozitorul O. Baraliuc, ex-ministrul M. Barbulat, actorul D. Boguță, scriitorul L. Butnaru, analistul politic C. Ciurea,

directorul Teatrului „Licurici” T. Jucov, actrița S. Luca și mulți alții.

Administrația liceului a instituit și o distincție proprie – Premiul Mare „Gh. Cașu”, pe care îl acordă copiilor pentru succese remarcabile la învățătură și purtare exemplară. Până în anul 2023 au fost înmânate circa 60 de astfel de premii celor mai buni elevi. De asemenea, se mai conferă diplome personalizate ale instituției, scrisori de gratitudine și titluri onorifice, iar la șefii de promoție li se înmânează Medalia „I. Creangă”.

Cadrele didactice au fost decorate cu numeroase diplome din partea Parlamentului Republicii Moldova, a Ministerului Educației și Cercetării, a Primăriei Chișinău, a Consiliului Federației Sindicatului Educației și Științei ș.a.

În 2008 delegația Comisiei Europene în Republica Moldova i-a conferit liceului titlul de „Școală europeană a anului”, iar în 2012 Comisia Națională a Republicii Moldova pentru UNESCO l-a declarat „Școală asociată programelor UNESCO”.

Pentru activitate metodică-didactică prodigioasă, merite deosebite în instruirea și educația tinerei generații în spiritul valorilor morale naționale, civice și generalumane, instituția a fost decorată cu „Ordinul de Onoare” al Republicii Moldova (2010).

Bibliografie selectivă:

I.P. Liceul Teoretic „Ion Creangă” : [site]. – URL: <https://creanga.md/> (accesat: 20.11.2023).

Odainic, Ioan Gh. Liceul Teoretic Român-Englez „Ion Creangă” din mun. Chișinău // Odainic Ioan Gh. Almanah enciclopedic : Perioada de tranziție anii 1989-2008. Vol. 1 / Ioan Gh. Odainic. – Chișinău : Pontos, 2009. – P. 162-163.

Creangă cu neamuri : ediție specială consacrată Liceului Teoretic „Ion Creangă” din Chișinău // Florile dalbe. – 2019. – 7 mar.

Instituția Publică Liceul Teoretic „Ion Creangă”, municipiul Chișinău : [pagină Facebook]. – URL: https://www.facebook.com/profile.php?id=100021155307039&locale=ro_RO (accesat: 20.11.2023).

În ajun de Revelion onorăm omenii de succes ai anului : [Corneliu Solomon, maestrul Ștefan Andronic la 80 de ani, „Vocile Primăverii” la 40 de ani] // Făclia. – 2019. – 20 dec. – P. 1, 4.

Ganea, Mădălina. Destinul meu muzical împletit cu al „Vocilor Primăverii” / Mădălina Ganea // Făclia – 2019. – 24 mai. – P. 5.

Liceul Teoretic Român-Englez „Ion Creangă” din mun. Chișinău // Chișinău, orașul meu : [site]. – URL: <https://chisinauorasulmeu.com/2011/12/16/liceul-teoretic-roman-englez-ion-creanga-din-mun-chisinau/> (accesat: 20.11.2023).

LT „Ion Creangă” din capitală – 75 de ani de istorie și realizări // Făclia. – 2019. – 24 mai. – P. 4.

Elena Harconița

Noiembrie

2024

Miorița (1982, șamotă)

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sâ	Du
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

70 de ani de la nașterea lui **Ion Eremia**, istoric, specialist în istoria medievală a românilor, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, cercetător științific (1 noiembrie. 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 330.*

100 de ani de la nașterea lui **Ovidiu Bojor**, renumit farmacist și fondator al fitoterapiei moderne în România, membru de onoare al Academiei de Științe Medicale (1 noiembrie. 1924 – 14 februarie. 2023).

110 ani de la nașterea lui **Pavel Fesenko**, artist de balet, Artist al poporului (3 noiembrie. 1914 – 25 martie. 1981). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 331.*

100 de ani de la nașterea lui **Paul Cornea**, istoric, critic și teoretician literar român, doctor în filologie, profesor universitar (3 noiembrie. 1924 – 9 octombrie. 2018).

90 de ani de la fondarea **Teatrului Dramatic Rus „A. P. Cehov”** din Chișinău (5 noiembrie. 1934). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 253-254; 2019, p. 278.*

70 de ani de la nașterea lui **Valeriu Guțan**, matematician, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar, Om emerit (5 noiembrie. 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 331-332.*

70 de ani de la nașterea lui **Ion Popescu-Brădiceni**, poet, prozator, publicist, doctor în filologie, lector universitar (5 noiembrie. 1954).

100 de ani de la fondarea **Conservatorului de Muzică și Artă Dramatică din Cernăuți** (5 noiembrie. 1924).

90 de ani de la nașterea **Kirei Muratova**, regizoare ucraineană, scenaristă și actriță, originară din Soroca (5 noiembrie. 1934 – 6 iunie. 2018).

90 de ani de la nașterea lui **Petru Rabei**, prozator, editor și cadru didactic (6 noiembrie. 1934). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 255.*

90 de ani de la nașterea lui **Valeriu Ropot**, chimist, doctor

în chimie, cercetător științific, inventator, Om emerit (7 noiembrie. 1934 – 15 martie. 2002). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 255-256.*

80 de ani de la nașterea lui **Constantin Bostan**, jurnalist român, bibliotecar, publicist, editor și istoric literar (7 noiembrie. 1944).

70 de ani de la nașterea lui **Alecu Reniță**, jurnalist, ecologist, politician, Cavaler al „Ordinului Republicii” (8 noiembrie. 1954). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 309-310; 2014, p. 332-333.*

50 de ani de la nașterea **Ninei Toderico**, actriță de teatru, Artistă emerită (9 noiembrie. 1974).

90 de ani de la nașterea lui **Dumitru Tampei**, doctor în filologie, traducător, critic literar (10 noiembrie. 1934). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 334.*

75 de ani de la nașterea lui **Vasile Glavan**, matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar (10 noiembrie. 1949). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 258.*

90 de ani de la nașterea lui **Dumitru Blajinu**, violonist, dirijor, compozitor, aranșor și folclorist, Artist emerit (11 noiembrie. 1934 – 6 iulie. 2015). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 310-312; 2019, p. 280-281.*

150 de ani de la nașterea **Constanței Erbiceanu**, pianistă, profesoară de pian, om de cultură, întemeietoarea școlii pianistice românești, Artistă emerită (11 noiembrie. 1874 – 20 octombrie. 1961).

80 de ani de la nașterea **Dinei Cocea**, actriță de teatru și film din Republica Moldova, Artistă emerită (12 noiembrie. 1944). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 259; 2019, p. 281.*

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Osmochescu**, jurist, doctor în drept, profesor universitar, om de stat, Cavaler al „Ordinului Republicii”, Om emerit (12 noiembrie. 1944).

60 de ani de la nașterea lui **Cristian Tămaș**, scriitor român,

filozof, orientalist și traducător (13 noiembrie. 1964).

150 de ani de la nașterea lui **Constantin Sandu-Aldea**, inginer agronom român, scriitor și prozator, membru corespondent al Academiei Române (14 noiembrie. 1874 – 21 martie. 1927). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 153.*

90 de ani de la nașterea lui **Andrei Brezianu**, eseist și prozator, publicist, traducător, profesor și comentator politic american de origine română (14 noiembrie. 1934 – 20 martie. 2015). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 260-261.*

110 ani de la nașterea lui **Mihail Kot**, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar (15 noiembrie. 1914 – 12 aprilie. 1967). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 335.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Văduva-Poenaru**, poet român, eseist, filosof, coordonator general al „Marii enciclopedii a românilor” (15 noiembrie. 1934). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 336-337.*

80 de ani de la nașterea lui **Victor Bucarciuc**, biolog, doctor habilitat în biologie, genetician, cercetător științific, inventator (16 noiembrie. 1944).

180 de ani de la nașterea lui **Constantin Căpităneanu**, astronom, geodez, cartograf și ofițer al Armatei Române. A fost primul astronom român din Principatele Unite și cel care a înființat în anul 1875 observatorul astronomic de la Iași (17 noiembrie. 1844 – 13 aprilie. 1993).

70 de ani de la nașterea lui **Mihai Mihăiescu (Triboi)**, regizor, scenarist și producător, scriitor, doctor în cinematografie și media, profesor universitar (17 noiembrie. 1954).

90 de ani de la înființarea **Institutului Social Român din Basarabia** (18 noiembrie. 1934 – iunie. 1940).

150 de ani de la nașterea lui **Sever Bocu**, politician român,

economist, ziarist, publicist, fruntaș al românilor bănățeni în lupta pentru Marea Unire din 1918 (19 noiem. 1874 – 21 ian. 1951).

90 de ani de la nașterea lui **Vasile Procopișin**, specialist în farmaceutică, doctor habilitat, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii” (20 noiem. 1934 – 25 apr. 2008). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 313-314.*

85 de ani de la nașterea lui **Grigore Junghietu**, chimist, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, savant de notorietate mondială (20 noiem. 1939). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 263-264; 2014, p. 337-338.*

150 de ani de la nașterea lui **Nicolae Batzaria**, scriitor, poet, jurnalist, traducător de origine aromână (20 noiem. 1874 – 28 ian. 1952).

110 ani de la nașterea lui **Tamarei Ciobanu**, interpretă de muzică populară, soprană, pedagog, Artistă a poporului (22 noiem. 1914 – 23 oct. 1990). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 265; 2014, p. 338-339.*

70 de ani de la nașterea lui **Boris Boincean**, agrrotehnician, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, cercetător și expert internațional în agricultura durabilă și ecologică, membru corespondent al Acade-

miei de Științe a Moldovei, Om emerit, Cavaler al „Ordinului Republicii” (23 noiem. 1954).

120 de ani de la nașterea lui **Mecislav Peleah**, specialist în domeniul viticulturii și vinificației, doctor în științe agricole, profesor universitar (25 noiem. 1904 – 17 febr. 1981). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 314-315.*

220 de ani de la nașterea lui **Constantin C. Hepites**, farmacist și medic, poliglot, profesor universitar, primul și cel mai longeviv primar al Brăilei, autorul și coordonatorul primei ediții a „Farmacopiei române” (25 noiem. 1804 – 7 aug. 1990).

110 ani de la nașterea lui **Matei Millo**, actor român, regizor, interpret, profesor și dramaturg (25 noiem. 1814 – 9 sept. 1896). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 339-340.*

90 de ani de la nașterea lui **Anatol Podubnâi**, entomolog din Basarabia, doctor în biologie, cercetător științific (26 noiem. 1934 – 26 ian. 1986).

80 de ani de la nașterea lui **Petru Racu**, specialist în biblioteconomie, manager (26 noiem. 1944 – 26 febr. 2022). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 315-316.*

110 ani de la nașterea lui **Liviu Constantinescu**, geofizician român, doctor în științe fizice, profesor universitar, fondator al școlii românești de geofizică, membru al Academiei Române (26 noiem. 1914 – 29 noiem. 1997).

140 de ani de la nașterea lui **Vasile Voiculescu**, medic român, poet, dramaturg, prozator, membru post-mortem al Academiei Române (27 noiem. 1884 – 25 apr. 1963). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 130-131.*

100 ani de la nașterea **Ninei Cassian**, poetă română, eseistă, traducătoare și jurnalistă, stabilită în SUA (27 noiem. 1924 – 14 apr. 2014). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 298.*

150 de ani de la naștere lui **Jean Bart** (Eugen Botez), prozator și publicist român, sociolog și marinăr (28 noiem. 1874 – 12 mai 1933). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 317-319.*

150 de ani de la nașterea lui **Paul Zarifopol**, critic și istoric literar, eseist politic, traducător, editor (30 noiem. 1874 – 1 mai 1934). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 345-346.*

100 de ani de la nașterea lui **Nicolae Stoicescu**, istoric medievalist român, doctor în istorie, diplomat, membru de onoare al Academiei Române (30 noiem. 1924 – 1999).

150 de ani de la nașterea lui **Winston Leonard Churchill**, om politic britanic, prim-ministru al Regatului Unit în Al Doilea Război Mondial, unul dintre cei mai influenți lideri de război ai secolului XX, laureat al Premiului Nobel (30 noiem. 1874 – 24 ian. 1965). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 322.*

Ion EREMIA
1954

Istoric, specialist în istoria medievală a românilor, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 1 noiembrie 1954 în s. Ciuciuleni, rn. Hâncești.

După absolvirea școlii medii, și-a continuat studiile (1971-1976) la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova (USM)), avându-i printre profesori pe I. Niculiță, V. Potlog. În 1982-1986 a urmat și studiile la doctorat la aceeași instituție. În 1988 și-a luat doctoratul în științe istorice, cu tema „Relațiile politice dintre Moldova și Rusia în a doua jumătate a secolului al XVII-lea”, la Institutul de Slavistică și Studii Balcanice din Moscova (conducător științific V. Grosul). În 2000, în cadrul USM, a susținut teza de doctor habilitat în științe istorice cu tema „Relațiile externe ale Țării Moldovei la mijlocul secolului al XVII-lea” (consultant științific D. Dragnev).

Activitatea profesională a început-o în școala medie din s. Drăgușenii Noi, dar în 1977 este angajat la Sectorul de arheologie al Academiei de Ști-

ințe a Moldovei. Din 1979 activează în cadrul USM, unde a desfășurat o carieră universitară prolifică, parcurgând toate etapele carierei universitare: asistent (1979-1989), lector superior (1989-1994), conferențiar (1994-2010) și profesor universitar (din 2010). În perioadele 2000-2002 și 2008-2013 a deținut funcția de șef al Catedrei de istorie a românilor, ulterior, este director al Departamentului Istoria Românilor, Universală și Arheologie (2013-2021). În anul de studii 2017-2018 este decan al Facultății de Istorie și Filosofie de la USM. Din 2021 este directorul Centrului de Studii Interdisciplinare „S. Dragomir” Chișinău-Oradea.

Este titular al cursului „Istoria românilor epoca medievală”, dar a elaborat și discipline universitare ce țin de relațiile româno-otomane, de procesele de formare a națiunilor în Europa de Sud-Est ș.a. A condus trei teze de doctor în istorie și două teze de doctor habilitat. A fost coordonator al unor proiecte științifice (2014, 2015-2019).

Ion Eremia desfășoară o prodigioasă activitate de cercetare, axându-se în mod prioritar asupra problemelor ce țin de relațiile externe ale Țării Moldovei în epoca medievală și la începutul epocii moderne, de statutul politico-juridic al acesteia în secolul al XIV-lea și la începutul secolului al XVI-lea, de evoluția statului și de procesele etnice din Republica Moldova.

Rezultatele cercetărilor sale, prezentate în comunicări la zeci de conferințe științifice, se regăsesc în multiple studii de istorie medi-

evală și modernă a Moldovei, savantul fiind autor a cinci monografii individuale și a uneia în coautorat, a șase culegeri de documente și a cca 100 de studii și articole publicate în reviste de specialitate și volume din țară și de peste hotare, printre care: „Statutul juridic internațional al Țării Moldovei (de la origini până la începutul secolului al XVI-lea)”, „Falsificarea istoriei sau «Fenomenul Stati» în Republica Moldova”, „O istorie a Basarabiei”, „Istoria românilor. Epoca medievală”, „Politica – instrument de formare a unei noi națiuni: «Națiunea civică moldovenească»”, iar una dintre cele mai importante este monografia „Relațiile externe ale lui Vasile Lupu (1634-1653)”.

Ion Eremia este membru al comitetelor de redacție la revistele: „Studia Universitatis Moldaviae” (Chișinău), „Tyragetia” (Chișinău), „Pro Memoria” (Chișinău).

Pentru activitatea sa fructuoasă, a fost distins cu Ordinul „Gloria Muncii” (2010), cu Diploma de gradul I a Guvernului Republicii Moldova (2011), cu Diploma Ministerului Culturii al Republicii Moldova (2014).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 330.

Bibliografie selectivă:

Eremia, Ion. Chestiunea Basarabiei: Poligon pentru intruși? / Ion Eremia. – Chișinău : Bons Offices, 2012. – 147 p.

Eremia, Ion. Falsificarea istoriei sau „Fenomenul Stati” în Republica Moldova / Ion Eremia. – Chișinău : Cartdidact, 2003. – 64 p.

Eremia, Ion. Istoria românilor. Epoca medievală : Note de curs / Ion Eremia. – Chișinău : CEP USM, 2018. – 199 p.

Eremia, Ion. Politica – instrument de formare a unei noi națiuni : „Națiunea civică moldovenească / Ion Eremia ; Universitatea de Stat din Moldova. – Chișinău : Lexon-Prim, 2018. – 168 p.

Eremia, Ion. Relațiile externe ale lui Vasile Lupu (1634-1653). Contribuții la istoria diplomației moldovenești în secolul al XVII-lea / Ion Eremia. – Chișinău : Cartdidact, 1999. – 296 p.

Eremia, Ion. Statutul juridic internațional al Țării Moldovei : (de la origini până la începutul secolului al XVI-lea) / Ion Eremia. – Chișinău : Pontos, 2010. – 216 p.

Eremia, Ion. Țara Moldovei și Rusia : Relații politice în a doua jumătate a sec. al XVII-lea / Ion Eremia. – Chișinău : USM, 1993. – 170 p.

Istoria Universității de Stat din Moldova / Ion Eremia (coord.), Anatol Petrencu, Liliana Rotaru [et al.] ; red. șt.: Ion Niculiță. – Chișinău : CEP USM, 2016. – 740 p.

O istorie a Basarabiei / Anatol Petrencu, Ion Niculiță, Ion Eremia [et al.] ; red.: Vlad Pohlă. – Chișinău : Cartdidact, 2018. – 424 p.

Relațiile externe ale Țării Moldovei în documente și materiale (1360-1858) / editor: Ion Eremia. – Ed. a 3-a. – Chișinău : Cartdidact, 2020. – 942 p.

Eremia, Ion. Conceptul medieval al „trădării” reflectat în cronografia Țării Moldovei / Ion Eremia // Analele Asociației Naționale a Tinerilor Istorici din Moldova : Revistă de istorie (București-Chișinău). – 2010. – Nr 9. – P. 22-45.

Eremia, Ion. De la „proiectul dacic” la anexarea Basarabiei / Ion Eremia // Cercetări istorice. – 2011-2012. – Vol. 30/31. – P. 263-286.

Eremia, Ion. Mercenari moldoveni în oastea rusă (secolele XVII-XVIII) – între „prietenie” și realitate istorică / Ion Eremia // Studia Universitatis Moldaviae. – 2015. – Nr 4 (84). – P. 28-34.

Eremia, Ion. Moldovenismul actual: „realizări” și „perspective” (I), (II), (III) / Ion Eremia // Studia Universitatis Moldaviae. – 2018. – Nr 10 (120). – P. 87-98.

Eremia, Ion. Națiunea antică – origine, conținut, semni-ficație / Ion Eremia // Tyragetia : Arheologie Istorie Antică. – Vol. 2, nr. 1. – P. 119-130.

Eremia, Ion. Proiectul boierilor moldoveni din Basarabia (5 iulie 1814), adresat țarului Alexandru I / Ion Eremia // În oglinda istoriei: de la medieval la contemporan : In honorem profesor Valentin Tomuleț / editor: Constantin Manolache ; coord.: Liliana Rotaru ; resp. de ed.: Cristina Gherasim. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2022. – P. 284-315.

Eremia, Ion. Statutul juridic internațional al Moldovei la sfârșitul secolului al XIV-lea : Omagiul din 1387 / Ion Eremia // Tyragetia. – 2006. – Vol. 15. – P. 96-102.

Eremia, Ion. „Testamentul” lui Ștefan cel Mare – între istorie și ficțiune juridică / Ion Eremia // Cohorta. – 2006. – Nr 1 (5). – P. 43-49.

****Eremia, Ion.** What Language Did the Moldavian Romanians in Tsarist Bessarabia Speak? // Transylvanian Review. – 2023. – Vol. 32, Supplement nr. 1. – P. 69-79.

Historia est Magistra Vitae : Valori, paradigme, personalități : In honorem profesor Ion Eremia / Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan” ; Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Istorie și Filosofie ; editor: Constantin Manolache ; coord.: Liliana Rotaru ; resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), 2019. – 648 p.

Solomon, Constantin. Ion Eremia – eminent savant și pedagog : [la 50 de ani de la naștere] / Constantin Solomon // Literatura și arta. – 2004. – 28 oct. – P. 7.

Maria S. Ciobanu

**Paul CORNEA
1924-2018**

Istoric, critic și teoretician literar român, profesor universitar.

S-a născut la 3 noiembrie 1924 la București și, tot la București, a decedat la 7 octombrie 2018.

După absolvirea liceului, a fost admis la Universitatea din București, Facultatea de Litere și Filozofie, secția de sociologie, și este licențiat în litere și filozofie (1948). A obținut titlul de doctor în filologie (1971) la aceeași universitate.

Din 1949 și-a început cariera didactică la Catedra de istorie din cadrul Facultății de Litere a Universității din București.

A activat, între 1952 și 1964, în funcția de director general la Ministerul Culturii, fiind responsabil de Direcția Teatrelor și Instituțiilor Muzicale, apoi de Direcția Generală a Editurilor și de Studioul Cinematografic București.

A fost cercetător (din 1965) și șef de sector la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”. După 1990 este numit secretar de stat la Ministerul Învățământului, dar, în scurt timp, preia funcțiile de șef catedră și de decan al Facultății de Litere

a Universității din București (1990-1996) și pe cea de vicepreședinte al Asociației Internaționale de Literatură Comparată (1991-1997).

Debutează cu un articol în revista „Studentul român” (1946), iar editorial cu „Studii de literatură română modernă” (1962). Este autorul a numeroase lucrări de teoria și istoria literaturii, de critică literară, de literatură comparată, fiind un redevabil specialist în preromantismul și romantismul românesc.

Împreună cu D. Păcuraru, elaborează cursul universitar „Istoria literaturii române moderne” (1962). A inițiat și a condus, din 1967, seria „Documente și manuscrise literare”. A coordonat volumul „Reviste literare românești în secolul al XIX-lea” și „Structuri tematice și retorico-stilistice în romantismul românesc” (1979), a elaborat antologii de texte: „Gândirea românească în epoca pașoptistă” (volumele I și II, 1969, în colaborare), „Propășirea. Foaie științifică și literară” (1969, în colaborare), „I. He-liade Rădulescu interpretat de...” (1980).

A efectuat și a stimulat cercetarea documentară, îngrijind și recuperând istoria revistelor din veacul al XIX-lea. A prefațat ediția facsimilată a revistei „Propășirea” (1980) și ediții din opera scriitorilor V. Alecsandri, N. Bălcescu, M. Kogălniceanu, B. P. Hasdeu, D. Bolintineanu, I. Creanga, D. Zamfirescu, N. Filimon, I. L. Caragiale ș.a. Era preocupat de fundamentarea conceptuală a istoriografiei literare, alcătuind (1978) culegerile „Conceptul de istorie literară în cultura românească” și „De la Nicolae Filimon la George Căli-

nescu” (1989). Lucrarea „Introducere în teoria lecturii” (1988, tradusă în limba italiană în 1993) este un demers teoretic subordonat dimensiunii analitice, contribuind la inovarea teoriei și analizei istorico-literare.

A mai publicat volumele: „Studii de literatură română modernă” (1962), „Anton Pann” (1964), „De la Alecsandrescu la Eminescu” (1966), „Originile romantismului românesc” (1972, reeditată în 2008), „Regula jocului. Versantul colectiv al literaturii” (1980), „Itinerar printre clasici” (1984), „Aproapele și departele” (1990), „Semnele vremii” (1995), „Interpretare și raționalitate” (2006), „Delimitări și ipoteze. Comunicări și eseuri de teorie literară și studii culturale” (2008) ș.a.

A colaborat la „Dicționarul de literatură română”, coordonat de D. Păcuraru, apărut sub egida Academiei Române (București, 2004). A scris pentru numeroase publicații: „Revista literară”, „Gazeta literară”, „Contemporanul”, „România literară”, „Revista de istorie și teorie literară”, „Revue des Études Sud-Est Européennes”, „Limbă și literatură”, „Manuscriptum”, „Viața românească” ș.a.

A participat la congrese ale Asociației Internaționale de Literatură Comparată: la Bordeaux, Montreal, Budapesta, Innsbruck, New York, Paris, Munchen, Edmonton și Leiden, fiind ales și președinte al Comisiei de experți pentru organizarea Congresului de la Pretoria (2000). Membru al acestei asociații, din 1985 a făcut parte din comitetul ei de coordonare, din 1991 – din comitetul executiv, iar între 1994 și 1997 a îndeplinit funcția de vicepreședinte.

A fost președintele Asociației de Literatură Comparată din România (de la fondarea ei în 1967). A făcut parte din Consiliul de conducere al Institutului Cultural Român (2009-2012).

Paul Cornea a fost distins cu Premiul „B. P. Hasdeu” al Academiei Române (1972), cu Premiul Asociației Scriitorilor din București (1973), cu „Palme Académique” în grad de Ofițer (1997). În 2009 a fost nominalizat la Premiile Uniunii Scriitorilor pe 2008, pentru volumul „Delimitări și ipoteze. Comunicări și eseuri de teorie literară și studii culturale”, iar în 2011 a ieșit în final la „Opera Omnia”, Secțiunea literatură. Uniunea Scriitorilor din România i-a decernat Premiul Național pentru literatură (2015).

Bibliografie selectivă:

Cornea, Paul. Aproapele și departele / Paul Cornea. – București : Cartea Românească, 1990. – 411 p.

Cornea, Paul. De la N. Filimon la G. Călinescu : Studii de sociologie a romanului românesc / Paul Cornea. – București : Minerva, 1982. – 333 p.

Cornea, Paul. Delimitări și ipoteze : Comunicări și eseuri de teorie literară și studii culturale / Paul Cornea ; trad. de Alin Croitoru și Magda Răduță. – Iași : Polirom, 2008. – 318 p.

Cornea, Paul. Interpretare și raționalitate / Paul Cornea. – Iași : Polirom, 2006. – 598 p.

Cornea, Paul. Introducere în teoria lecturii / Paul Cornea. – Ed. a 2-a. – Iași : Polirom, 1998. – 239 p.

Cornea, Paul. Itinerar printre clasici / Paul Cornea. – București : Editura Eminescu, 1984. – 301 p.

Cornea, Paul. Oamenii începutului de drum : Studii și cercetări asupra epocii pașoptiste /

Paul Cornea. – București : Car-
tea Românească, 1974. – 342 p.

Cornea, Paul. Originile ro-
mantismului românesc : Spir-
tul public, mișcarea ideilor și
literatura între 1780-1840 / Paul
Cornea. – București : Minerva,
1972. – 758 p.

Cornea, Paul. Regula jocului.
Versantul colectiv al literaturii :
concepte, convenții, modele /
Paul Cornea. – București : Edi-
tura Eminescu, 1980. – 285 p.

Cornea, Paul. Semnele vremii /
Paul Cornea. – București : Editu-
ra Eminescu, 1995. – 316 p.

Cornea, Paul. Enigma mare-
lui critic / Paul Cornea // Obser-
vator cultural. – 2000. – Nr 1. –
P. 13. – Rec. la cartea: Sburătorul :
Agende literare. Vol. 3 / Eugen
Lovinescu. – București : Miner-
va, 1999. – 475 p.

Cornea, Paul. Noțiunea de
„curent literar” – o radiografie
critică / Paul Cornea // Limbă
și literatură. – 2012. – Nr 1/2. –
P. 53-60.

Cornea, Paul. Obsesia incer-
titudinii : [despre Norman Ma-
nea] / Paul Cornea // Observator
cultural. – 2010. – 25 noiem. –
P. 28.

Cornea, Paul. Paul Cornea:
„Eșecul primăverii pragheze
m-a ajutat să înțeleg că nu exis-
tă comunism cu față umană” :
[interviu] / convorbire realiza-
tă de George Arion // România
literară. – 2003. – 16-22 apr. –
P. 16-17, 21.

Popa, Mircea. Critici și isto-
rici români în corespondență cu
Adrian Marino / Mircea Popa //
Convorbiri literare. – 2005. –
6 iun. – P. 42-43. – Articolul cuprin-
de scrisori semnate de Al. Dușu,
Paul Cornea, Ion Negoiteșcu.

Baghiu, Ștefan. Paul Cornea :
interpretare și armonizare //
Cultura. – 2014. – 19 iun. ;
[Resursă electronică]. – URL:
[https://revistacultura.ro/nou/
paul-cornea-interpretare-si-ar-
monizare/](https://revistacultura.ro/nou/paul-cornea-interpretare-si-armonizare/).

Bărboi, Constanța. Dicționar
antologic de prozatori : Pentru
gimnaziu, liceu, bacalaureat,
olimpiade, concursuri de ad-
mitere / Constanța Bărboi, Sil-

vestru Boacă, Doina Mărgine-
anțu [et al.] ; coord.: Constanța
Bărboi, Rodica Chiriacescu. –
București : Niculescu, 1998. –
P. 64-69.

Boldea, Iulian. Raționalitatea
și rigoarea criticii literare (Paul
Cornea, Introducere în teoria
lecturii) // Contrafort. – 2010. –
Nr 7/8 ; [Resursă electronică]. –
URL: [http://www.contrafort.
md/old/2010/187-188/1884.
html](http://www.contrafort.md/old/2010/187-188/1884.html).

Ciotloș, Cosmin. Lumea cu-
prinsă cu mintea : [despre Paul
Cornea și opera sa] / Cosmin
Ciotloș // Dilema veche. – 2018. –
18-24 oct. – P. 15.

Manolescu, Nicolae. Profe-
sorul nostru : [Paul Cornea] /
Nicolae Manolescu // România
literară. – 2004. – 3-9 noiem. –
P. 11.

Micu, Dumitru. Literatura
română în secolul al XX-lea /
Dumitru Micu. – București :
Editura Fundației Culturale Ro-
mâne, 2000. – P. 355.

Mușat, Carmen. Profesor, pă-
rinte și prieten : [In memoriile
Paul Cornea] / Carmen Mușat //
Observator cultural. – 2018. –
12 oct. – P. 9 ; [Resursă elec-
tronică]. – URL: [https://www.
observatorcultural.ro/articol/
profesor-parinte-si-prieten/](https://www.observatorcultural.ro/articol/profesor-parinte-si-prieten/).

**O personalitate pe zi : Paul
Cornea, istoric, critic și the-
oretician literar.** // Agerpres :
[site]. – 2019. – 11 mar. –
URL: [https://www.agerpres.ro/
documentare/2019/11/03/o-
personalitate-pe-zi-paul-cor-
nea-istoric-critic-si-teoretic-
ian-literar-395994](https://www.agerpres.ro/documentare/2019/11/03/o-personalitate-pe-zi-paul-cornea-istoric-critic-si-teoretician-literar-395994) (accesat:
11.09.2023).

Olteanu, A. Gh. Evocându-
ne profesorii : [despre Paul Cor-
nea] / A. Gh. Olteanu // Cultura
(București). – 2014. – 20 mar. –
P. 21.

Șimonca, Ovidiu. Paul Cor-
nea și nevoia mărturisirii : [des-
pre vol. „Ce a fost – cum a fost”
realizat împreună cu Daniel
Cristea-Enache] / Ovidiu Și-
monca // Observator cultural. –
2013. – 31 oct.-6 noiem. – P. 3.

Elena Harconița

Alecu RENIȚĂ
1954

Jurnalist, politician, ecologist,
directorul revistei naționale
„Natura”, președintele Mișcării
Ecologice din Republica Mol-
dova, deputat în Primul Par-
lament, Cavaler al „Ordinului
Republicii”.

S-a născut la 8 noiembrie
1954 în com. Abaclia, din
fostul jud. Lăpușna (azi, rn.
Basarabeasca), într-o familie
de români basarabeni, profe-
sori școlari, care și-au crescut
copiii în spiritul respectă-
rii valorilor fundamentale
ale spiritualității și culturii
naționale.

După absolvirea școlii me-
dii din satul natal, și-a conti-
nuat studiile la Universitatea
de Stat din Chișinău (azi,
Universitatea de Stat din Mol-
dova), Facultatea de Filolo-
gie, secția de ziariștică (1970-
1975). În anii de studenție a
fost persecutat de autorități
pentru așa-zisele manifes-
tări „naționaliste românești”
și atitudini antisovietice. În
anul 1975, când pe clădirea
Academiei de Științe a Mol-
dovei autoritățile comunis-
te și „savanții” au instalat o
placă insultătoare la adresa
identității băștinașilor și isto-
rii naționale, elogiind călăii
și teroriștii, Alecu Reniță a
protestat deschis împotriva
neadevărului că „Uniunea

Sovietică a eliberat Basarabia de sub jugul ocupanților români”. El a declarat că, dimpotrivă, „URSS a ocupat Basarabia, răpind-o de la România”, fapt pentru care a fost exmatriculat, persecutat, întemnițat și urmărit de KGB până la prăbușirea URSS.

După 1990 a absolvit și Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, secția de relații internaționale.

A participat la diferite instruiri, cursuri, seminare de calificare profesională: la București, Iași, Brașov (România); Segovia (Spania); Strasbourg (Franța); Îlawa (Polonia); Washington, Pennsylvania, Tennessee, Arizona, Seattle (SUA); Borjomi (Georgia); Kiev, Ternopol, Lvov, Cernăuți, Odesa (Ucraina) ș.a.

Și-a început activitatea de jurnalist la ziarul din Soroca „Pentru roadă” (1977-1980), apoi a continuat la publicația „Gloria” din Basarabeasca (1980-1983).

Din 1983 este angajat în colectivul săptămânalului național „Literatura și artă”, iar din mai 1986 este aici șef al Secției de publicistică. Primele sale articole publicate în „Literatura și artă” au fost consacrate unor teme stringente de ecologice. Or, redactorul-șef al ziarului, N. Dabija, menționa că în Republica Moldova „Mișcarea de Renaștere Națională nu a început cu problemele de limbă, istorie, literatură, ci cu cele de ecologie, odată cu „glasnostul” anunțat de M. Gorbaciov din anii 1985-1989. Anume ele au făcut loc, ca o dâră de apă fierbinte într-un bloc de gheață, și celorlalte”.

A desfășurat o activitate prodigioasă pe tărâm obștesc: în 1983, împreună cu Gh. Malarciuc, Al. Sefer, I. Mija ș.a., a fondat Secția ecologie în cadrul Uniunii Jurnaliștilor din Moldova. Alecu Reniță organizează primele expediții ecologice „neformale” pe Nistru și campanii de presă întru contracararea experimentelor Moscovei asupra pământului și a populației din RSS Moldovenească, inițiază campanii naționale întru salvarea pădurilor și a solurilor, a rezervațiilor naturale „Saharna” și „Stânca Mare”, intră în grupul-coordonator pentru crearea rețelei unionale antisistem „EcoSoiuz” (1986-1990). Este fondator al mai multor ONG-uri de mediu, organizator al primelor expediții neguvernamentale pe Nistru.

În anii 1988-1989 a participat activ la mișcarea de eliberare națională, luptând pentru declararea limbii române drept limbă oficială, legiferarea alfabetului latin și a tricolorului. A contribuit la editarea clandestină a primului număr al publicației „Glasul” în grafie latină, tipărit în Letonia.

În 1990 a fost ales deputat în primul Parlament al Republicii Moldova și vicepreședinte al Comisiei pentru problemele de ecologie. În același an, împreună cu un grup de deputați de la Chișinău și București, a fondat la Iași Consiliul Național al Reîntregirii. În 1991 a semnat demersul deputaților de la Chișinău pentru a restabili în drepturi Mitropolia Basarabiei. A votat legiferarea tri-

colorului (1990), Declarația de suveranitate (1990), Imnul de stat „Deșteaptă-te române” și Declarația de independență (1991).

În 1990, împreună cu Gh. Malarciuc, a fondat revista ecologiștilor din Republica Moldova „Natura”, al cărei director este din 1993.

În 1993 a fost ales președinte al Mișcării Ecologice din Moldova, iar din 1995 este membru fondator al Asociației Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic din Republica Moldova și reprezentant pentru Moldova al Centrului „Naturopa” al Consiliului Europei (1995-2005), unde a propus includerea Complexului cultural-arheologic „Orheiul Vechi” pe lista Patrimoniului mondial UNESCO.

În 1998 a fost ales din nou deputat, fiind președinte al subcomisiei de ecologie. Este unul dintre autorii și promotorii Legii pentru protecția mediului din Republica Moldova (1993). În calitatea sa de deputat în Parlament, în anii 1990-2001 a promovat ratificarea celor mai importante convenții și acorduri internaționale de mediu, a coordonat elaborarea a peste 25 de proiecte de legi de mediu, inclusiv cele pentru protecția ariilor protejate, a rezervațiilor naturale, a spațiilor verzi, pentru împădurirea terenurilor degradate ș.a.

Ca jurnalist, Alecu Reniță s-a impus prin articole, reportaje, interviuri, emisiuni radio și TV (a realizat peste 300 de emisiuni din ciclul „Prețul libertății” și „Istoria în mișcare” la postul „Vocea Basarabiei”), abordând diferite aspecte ale luptei

pentru decretarea limbii de stat, revenirea la grafia latină, promovarea obiectivă a istoriei naționale, elucidarea subiectelor „tabu” (dezmembrarea României, ocuparea Basarabiei de către Rusia țaristă și sovietică, foamea artificială, deportările, rusificarea și comunizarea etc.), democratizarea și desovietizarea societății. S-a consacrat tematicii vizând ocrotirea patrimoniului cultural și natural al Republicii Moldova, menținerii și restabilirii echilibrului ecologic ș.a. Este autorul a peste 1 200 de articole în mai multe publicații periodice din Chișinău: „Literatura și arta”, „Natura”, „Nistru”, „Moldova”, „Kodri”, „Sfatul Țării”, „Timpul” și din România: „Viața românească”, „România pitorească”, „Formula AS”, „Cer și pământ românesc”, „Podul”, „Ziariștii.com”, „Perspective”, „Baricada” ș.a. A fost prezent cu opinii în diferite reportaje din presa ecologică din Ucraina, Rusia, Georgia, Kazahstan, SUA, Spania, Franța, Bulgaria etc., a oferit interviuri pentru posturile internaționale de radio „Europa Liberă”, BBC, „Vocea Americii” ș.a.

A editat mai multe albume, cărți, broșuri, almanahuri și reviste: „Avertisment ecologic 88” (1988), „Moldova pitorească” (1999), „Enigmele Basarabiei” (2000), „ABC-ul turismului rural, ecologic și cultural” (2002), „Moldova Pitorească” (2003), „Valea Prutului de mijloc” (2004), „Mișcarea Ecologistă din Moldova: 15 ani de activitate” (2006), „Moldova, spațiu european” (2007), „Cartea

naturii” (2007), „Almanahul Prutului și Dunării” (2008), „Patrimoniul natural al Moldovei – The Natural Heritage of Moldova” (2011), „12 monumente ale naturii” (2014), „Pe Nistru, spre izvoare” (2021) ș.a. Este membru al colegiului de redacție pentru elaborarea „Cărții Roșii a Republicii Moldova” (edițiile II și III).

Membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1980), membru și vicepreședinte al Asociației Jurnaliștilor și Scriitorilor de Turism din România (1993), membru fondator al Asociației Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic din Republica Moldova (1995), membru corespondent al Academiei Naționale de Științe Ecologice (1996), expert național PNUD Moldova în domeniul turismului (1999-2005), membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (2020).

Pentru activitate prodigioasă, a fost înalt apreciat cu premii, titluri onorifice și distincții de stat, dintre care: Premiul Uniunii Jurnaliștilor pentru ciclul de materiale publicate în presă (1981), Medalia „Meritul Civic” (1996), titlul „Omul anului” acordat de Institutul de Biografii al Universității Cambridge din Marea Britanie (1999), Premiul Național în domeniul jurnalismului de mediu „Gh. Malarciuc” (2001), Diploma de excelență a Guvernului României (2007 – turism; 2015 – mediu). Este laureat al săptămânalului „Literatura și arta” (2007, 2013, 2018, 2022). Deține Premiul de excelență al Asociației Jurnaliștilor și Scriitorilor de Turism din România (2021) și

Premiul de excelență al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (2022).

Alecu Reniță este Cavaler al „Ordinului de Onoare” (2009) și Cavaler al „Ordinului Republicii” (2011).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 309-310; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 322-333.

Bibliografie selectivă:

Almanahul Prutului și Dunării / alcăt.: Alecu Reniță, Boris Vieru. – Chișinău : [S. n.], 2006. – 250 p.

Avertisment ecologic 88 / alcăt.: Alecu Reniță, Alexandru Sefer. – Chișinău : Literatura Artistică, 1988. – 343 p.

Cartea naturii : Antologie / alcăt.: Boris Vieru, Alecu Reniță. – Chișinău : [S. n.], 2007. – 252 p.

Moldova Pitorească / fot. și text: Alecu Reniță ; trad.: Lucian Reniță. – Chișinău : [S. n.], 2003. – 143 p.

Patrimoniul natural al Moldovei = The Natural Heritage of Moldova : [Album] / texte: Alecu Reniță, Lucian Reniță ; cuvânt introd.: Gheorghe Șalaru ; trad.: Lucian Reniță. – Chișinău : Continental Grup, 2011. – 196 p.

Reniță, Alecu. ABC-ul turismului rural, ecologic și cultural / Alecu Reniță, Valeriu Rusu. – Chișinău : [S. n.], 2002. – 132 p.

Reniță, Alecu. Mișcarea Ecologistă din Moldova : 15 ani de activitate / coord.: Alecu Reniță ; red.: Boris Vieru, Ioana Bobână. – Chișinău : Continental Grup, 2006. – 72 p.

Reniță, Alecu. Moldova – spațiu european = Moldova – European Space / fot., texte: Alecu Reniță ; trad.: Lucian Reniță. – Chișinău : [S. n.], 2007. – 160 p.

****Reniță, Alecu.** Pe Nistru, spre izvoare / Alecu Reniță. – București : România pitorească, 2021. – 160 p.

Reniță, Alecu. Valea Prutului de mijloc / Alecu Reniță, Valeriu Țarigradschi, Ioana Bobână. – Chișinău : Continental Grup, 2004. – 128 p.

Reniță, Alecu. Anul 1812 / Alecu Reniță // Natura. – 2012. – Nr 5. – P. 1.

Reniță, Alecu. Aurelian Silvestru: omul de mâine / Alecu Reniță // Literatura și arta. – 2019. – 24 oct. – P. 1 ; Natura. – 2019. – Nr 10. – P. 5.

Reniță, Alecu. Cărturarul luptător : [Vlad Pohlă (1953-2020)] / Alecu Reniță // Literatura și arta. – 2020. – 23 iul. – P. 6 ; Natura. – 2020. – Mai (Nr 5). – P. 13.

Reniță, Alecu. Memoriul privind Proiectul de Țară : Reîntregirea României – securitate și pace în Estul României // Literatura și arta. – 2023. – 2 noiem. – P. 4.

Reniță, Alecu. Moldovenismul stalinist – element al războiului hibrid în spațiul românesc! / Alecu Reniță // Limba Română. – 2020. – Nr 1. – P. 155-161.

Reniță, Alecu. Naiul lui Vasile Iovu ne unește / Alecu Reniță // Literatura și arta. – 2020. – 6 aug. – P. 6.

Reniță, Alecu. „Natura” și Eminescu : [Revista „Natura” – 30 de ani de la apariție] / Alecu Reniță // Natura. – 2020. – Ian. (Nr 1). – P. 9.

Reniță, Alecu. Omul nostru de la Rezina : [Tudor Iașcenco – fondatorul primului ziar regional independent din Moldova – „Cuvântul”, fondatorul Asociației Presei Independente (API) (9 iunie 1948-26 martie 2021)] / Alecu Reniță // Cuvântul. – 2021. – 2 apr. – P. 10.

Reniță, Alecu. Pulberea stelară de pe urmele Spătarului : [Nicolae Milescu Spătaru] / Alecu Reniță // Natura. – 2013. – Nr 11. – P. 8-9.

Reniță, Alecu. Sufletul Basarabiei emană lumină, căldură și dragoste : interviu cu Alecu Reniță, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, președintele Mișcării Ecologiste din Moldova, directorul revistei „Natura” / consemnare: Gheor-

ghe Budeanu // Natura. – 2020. – Iun. (Nr 6). – P. 1, 8.

„**Moldova pitorească**” : albumul frumuseților noastre : [lansarea albumului fotografic „Moldova pitorească” de Alecu Reniță] // Natura. – 2004. – Nr 11. – P. 5.

Reniță Alecu // Muntean, Ivan. Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Reațchii. – Chișinău : [S. n.], 2019 (Balacron). – P. 52.

Maria S. Ciobanu

Nicolae OSMOCHESCU 1944

Jurist, doctor în drept, profesor universitar, om de stat, Cavaler al „Ordinului Republicii”, Om emerit.

S-a născut la 12 noiembrie 1944 în Șumița, com. Bozovici, jud. Caraș-Severin, România.

Între anii 1951-1961 își face studiile la școala medie moldovenească nr.10 din Chilia, reg. Odesa, Ucraina. Ulterior, s-a stabilit la Chișinău și aici a studiat la Școala Profesional-Tehnică nr.1 „A. Fedko” (1961-1963).

Din 1963 și-a început activitatea în calitate de asambler radio la Uzina „Electrotocipribor” din Chișinău, iar după demobilizare din armată este tehnician radio la Serviciul radiocomunicații al Aeroportului Aviației Civile din Moldova (1966-1968).

Din 1968 a fost admis la studii la Facultatea de Drept a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova (USM)), iar din 1974 face doctoratul la Facultatea de Drept a Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, Catedra drept internațional public. În 1981 a susținut teza de doctor în drept, cu tema „Dreptul internațional în constituțiile statelor contemporane”.

A făcut stagii de pregătire și documentare la Facultatea de Drept a Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova (1981, 1989) și la Facultatea de Drept a Universității de Stat din București (1984-1985).

În 1973 este angajat în calitate de lector la Facultatea de Drept a USM, unde a parcurs toate treptele ierarhice, până la funcția de șef al Catedrei de drept la Facultatea de Drept a USM (1973-1990).

În perioadele 1990-1992 și 1994-1995 a deținut funcția de prim-vice-ministru al afacerilor externe al Republicii Moldova. În 1993-1994 a exercitat funcția de consilier pe probleme de politică externă și drept al Președintelui Republicii Moldova. Între anii 1995 și 1998 a fost judecător al Curții Constituționale din Republica Moldova. Ulterior, a fost numit, prin decret prezidențial, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Moldova în Uzbekistan, Tadjikistan și Kârgâzstan (1998-2001).

Din 2001 revine la activitatea didactică, în calitate de șef al Catedrei științe juridice și

administrative la Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, USM (2001-2006). S-a dedicat acum activității didactice, fiind titular al cursurilor de drept internațional public, drept diplomatic și consular, protocol și etică diplomatică, reglementări juridice ale relațiilor internaționale și probleme actuale ale dreptului internațional contemporan ș.a.

Este abilitat pentru conducerea tezelor de doctor la specialitatea „Drept internațional public și european” (din 1995). A fost conducător științific la nouă teze de doctor în drept internațional public și membru al Seminarului științific la aceeași specialitate (din 2015).

A făcut parte din mai multe comisii constituționale, care aveau sarcina de elaborare a unor proiecte de legi: a fost autor și coautor la proiectele de legi cu privire la cetățenia Republicii Moldova, la statutul juridic al misiunilor diplomatice, la legea tratatelor internaționale, la legea serviciului diplomatic, la legea privind Curtea Constituțională, la Codul jurisdicției constituționale (1990-2001) ș.a.

Între anii 1991 și 1994 a fost membru și conducător al Grupului de lucru al Comisiei Constituționale pentru elaborarea proiectului Constituției Republicii Moldova, pentru problemele dreptului internațional și dreptului intern al Republicii Moldova, drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

A fost membru al Comi-

siei Constituționale pentru elaborarea proiectului noii Constituții a Republicii Moldova (2009-2010).

A făcut parte din Comisia de experți în drept din cadrul Consiliului Național pentru Atestare și Acreditare (2012-2014). A fost membru al Comisiei de concurs pentru selectarea candidaților la funcția de judecător al Curții Constituționale din partea Guvernului Republicii Moldova.

Este autor al mai multor publicații în domeniul jurisprudenței: „Drept internațional public” (2009), „Protecția internațională a drepturilor copilului” (2009), „Aspecte teoretice și practice ale teritoriului de stat și frontierelor în dreptul internațional” (2010), „Constituția Republicii Moldova” (2012), „Drept internațional public” (2012), „Cetățenia Republicii Moldova” (2013) ș.a.

Pentru activitate fructuoasă și prodigioasă, a fost înalt apreciat cu titluri onorifice și distincții de stat: este „Profesor onorific” al Academiei Construcției de Stat și Socială pe lângă Președintele Republicii Uzbekistan (2001), a fost decorat cu Medalia „Meritul Civic” (2009), cu „Ordinul de Onoare” al Republicii Moldova (2010), cu „Ordinul Republicii” (2014), cu Titlul de excelență în domeniul dreptului constituțional (2014), cu Medalia „D. Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei (2014), cu medaliile jubiliare USM la 60, 65, 70 de ani, cu Medalia „Meritul diplomatic” de clasa I (2020), cu titlul onorific „Om emerit” (2020) ș.a. Este doctor honoris causa al

Universității de Studii Politice și Economice „C. Stere” din Chișinău (2014),

Bibliografie selectivă:

Constituția Republicii Moldova : Comentariu / Nicolae Osmochescu, Boris Negru, Andrei Smochină [et al.]; coord. de proiect: Klaus Sollfrank ; red.: Nina Pârțac, Lucia Țurcanu. – Chișinău : ARC, 2012. – 574 p.

Osmochescu, Nicolae. Drept internațional public : Note de curs : (în scheme) / Nicolae Osmochescu, Olga Dorul ; Universitatea de Stat din Moldova. – Chișinău : CEP USM, 2012. – 105 p.

Osmochescu, Nicolae. Impactul organizațiilor internaționale asupra dezvoltării dreptului internațional contemporan / Nicolae Osmochescu, Augustina Șiman. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 296 p.

Osmochescu, Nicolae. Protecția internațională a drepturilor copilului / Nicolae Osmochescu, Carolina Ciugureanu-Mihailuță. – Chișinău : ASEM, 2009. – 402 p.

Osmochescu, Nicolae. Subiecții de drept internațional public contemporan : Monografie / Nicolae Osmochescu, Cristina Dediu-Martiniuc. – Chișinău : CEP USM, 2008. – 326 p.

Osmochescu, Nicolae. Suveranitatea și dreptul internațional : Probleme teoretice și practice actuale : Monografie / Vitalie Gamurari, Nicolae Osmochescu. – Chișinău : CEP USM, 2007. – 258 p.

Osmochescu, Nicolae. A fi jurist – vocația unei vieți / Nicolae Osmochescu // Dreptul. – 2013. – 18 oct. – P. 4-5.

Osmochescu, Nicolae. Actele Unirii din 27 martie 1918 și 1 decembrie 1918 – aspecte de drept internațional / Nicolae Osmochescu // Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare

prin cercetare și inovare”. Științe umanistice, Chișinău, 8-9 noiembrie 2018. – Chișinău : CEP USM, 2018. – P. 3-6.

Osmochescu, Nicolae. Analiza problemelor legate de expansiunea globală și difuzarea democrației, precum și a influenței acestora asupra electoral / Nicolae Osmochescu, Victor Juc // Procesul electoral în condițiile globalizării = Избирательный процесс в условиях глобализации : Conferința internațională științifico-practică, Chișinău, 16 mai 2018. – Chișinău : Princeps, 2018. – P. 13-41.

Osmochescu, Nicolae. Atribuțiile șefului de stat în domeniul politicii externe / Nicolae Osmochescu // Integrare prin cercetare și inovare : Științe juridice și economice, Chișinău, 7-8 noiembrie 2020. – Chisinau : CEP USM, 2020. – Vol. 2. – P. 9-13.

Osmochescu, Nicolae. Competența curții internaționale de Justiție a ONU de a soluționa o cauză ex aequo et bono / Nicolae Osmochescu, Augustina Șiman // Revista Institutului Național al Justiției. – 2018. – Nr 1 (44). – P. 37-40.

Osmochescu, Nicolae. Delimitarea zonei economice exclusive / Nicolae Osmochescu // Revista națională de drept. – 2013. – Nr 11. – P. 25-29.

Osmochescu, Nicolae. Doctrina și practica dreptului internațional public privind utilizarea noțiunilor de „națiune” și „popor” / Nicolae Osmochescu // Studia Universitas. Seria Drept. – 2014. – Vol. 2. – P. 5-13.

Osmochescu, Nicolae. Dreptul de vot și dreptul de a fi ales în Republica Moldova – reglementări constituționale / Nicolae Osmochescu // Integrare prin cercetare și inovare : Științe juridice. Științe economice : Conferință științifico-practică, Chișinău, 26-28 septembrie 2013. – Chișinău : CEP USM, 2013. – P. 153-155.

Osmochescu, Nicolae. Neutralitatea permanentă a Republicii Moldova în contextul relațiilor internaționale contem-

porane / Nicolae Osmochescu // Academia de Administrare Publică – 15 ani de modernizare a serviciului public din Republica Moldova. Vol. 1 : Materiale ale conferinței internaționale științifico-practice, Chișinău, 21 mai 2008. – Chișinău : AAP, 2008. – P. 182-183.

Osmochescu, Nicolae. Pacta in favorem terți sau tratatele prevăzând drepturi și obligații pentru statele terțe / Nicolae Osmochescu, Augustina Șiman // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe sociale. – 2018. – Nr 8 (118). – P. 30-34.

Nicolae Osmochescu. A fi jurist – vocația unei vieți : Bibliografie / alcăt.: Silvia Antufiev, Petru Racu ; ed. îngrijită de Mariana Harjevski ; red. bibliogr.: Claudia Tricolici. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 156 p.

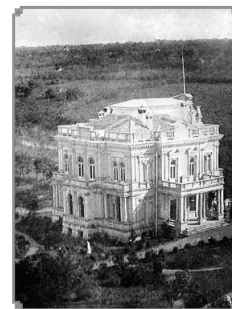
Antufiev, Silvia. Osmochescu Nicolae // Antufiev, Silvia. Doctori în drept din Republica Moldova : 1959-2011 : Dicționar enciclopedic / Silvia Antufiev. – Chișinău : Cartea juridică, 2016. – P. 434-436.

Avornic, Gheorghe. Nicolae Osmochescu – un destin glorios pe altarul jurisprudenței / Gheorghe Avornic // Legea și viața. – 2014. – Noiembrie. – P. 4.

Nicolae Osmochescu // Muntean, Ivan. Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Raetșchii. – Chișinău : [S. n.], 2019 (Balacron). – P. 343.

Roșca, Denis. Osmochescu Nicolae // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 430.

Maria S. Ciobanu

INSTITUTUL SOCIAL ROMÂN DIN BASARABIA 1934-1940

Institutul Social Român din Basarabia a constituit prima instituție de cercetări științifice sociale din spațiul pruto-nistean și cel de-a doua institut social din cadrul României întregite. A fost înființat la 18 noiembrie 1934 la Chișinău, funcționând ca filială regională a Institutului Social Român din București (1918/1921-1948), aflat sub președinția profesorului D. Gusti.

Dezideratul Institutului Social era „să facă parte de lumină asupra satelor și orașelor care cer să fie îndrumate pe calea culturii și progresului”. La adunarea generală a Institutului Social Român din 21 ianuarie 1934 dedicată aniversării a 15-a a Institutului, D. Gusti a declarat: „dacă existăm astăzi din punctul de vedere al posibilității de a avea o bibliotecă și posibilitatea de existență materială, aceasta se datorează sprijinului material și moral al Fundației americane Rockefeller, care de doi ani ni-l acordă”.

Inaugurarea Institutului Social Român din Basarabia a decurs la Primăria Chișinău.

La adunarea festivă au participat D. Gusti, secretarul general al Institutului, Al. Costin, primarul Chișinăului, I. Costin și mediul intelectual din urbe. Președinte de onoare al Institutului basarabean a fost ales Regele Carol al II-lea, iar vicepreședinți onorifici – fostul ministru V. Cristi și primarul Chișinăului I. Costin. Dacă în perioada 18 noiembrie 1934-14 februarie 1939 Institutul Social Român din Basarabia a activat ca instituție particulară, atunci, începând cu 14 februarie 1939, acesta a devenit de stat și reprezenta o unitate regională a Institutului de Cercetări Sociale al României. Din punct de vedere financiar, activitatea institutului regional se realiza din cotizațiile membrilor săi și din subvențiile acordate de Primăria Chișinăului, Prefectura jud. Lăpușna, Consiliul Eparhial din Chișinău, Fundația Culturală Regală „Principele Carol” etc. În proiectul de buget pe exercițiul financiar 1935-1936 al Primăriei Chișinău era prevăzută o subvenție pentru Institutului Social din Basarabia în valoare de 50 de mii de lei.

Filiala de la Chișinău „a grupat pe toți intelectualii basarabeni” și a funcționat până în anul 1940, având în vizor cercetarea științifică a satelor și orașelor. Se utiliza ancheta de teren, după metodologia monografiei sociologice, se prezentau comunicări științifice. Conducătorul Institutului Social Român din Basarabia a fost P. Halippa, iar P. Ștefănuță – secretar general. Activitatea Institutului a fost centrată, din punct de

vedere organizatoric, în mai multe secții: cultură (condusă de prof. T. Bulat), agricolă (prof. A. Cardaș), economică (Th. Știrbu), juridică (Const. C. Georgescu-Vrancea), sociologică (H. Dăscălescu), educație națională (colonelul V. Nădejde), tehnică și urbanistică (inginer N. Profiri), cooperatistică (Vl. Ghenzul). Activitatea instituției științifice a fost direcționată în două dimensiuni: conferințe științifice și cercetări monografice.

La 3 aprilie 1935, în sala festivă a Primăriei Chișinău a avut loc inaugurarea ciclului de conferințe referitoare la valorificarea producției basarabene. La eveniment au participat Gurie, Mitropolit al Basarabiei, și generalul Cănciulescu, comandantul Corpului III Armată, secundat de corpul ofițeresc din garnizoana Chișinău, I. Costin, primarul Chișinăului, corpul didactic universitar și secundar din Chișinău, corpul etnic, corpul magistraților, baroul avocaților din Chișinău, fruntașii camerelor de comerț din Basarabia. Toți erau „veniți special la Chișinău pentru a participa la această măreață manifestare intelectuală”.

La 22 martie 1936, Chișinăul a fost vizitat de profesorul D. Gusti, președintele Institutului Social Român din București și directorul general al Fundației Culturale Regale „Principele Carol”. D. Gusti a participat la Adunarea generală a Institutului Social Român din Basarabia și a conferențiat despre „Doctrină și acțiune politică” în Sala Eparhială, în fața unui

public numeros. Avocatul C. Stoica, consilier comunal, a salutat din partea Primăriei Chișinău prezența lui D. Gusti și a elogiat activitatea științifico-culturală a savantului.

Din 1936, în cotidianul „Viața Basarabiei” a fost inaugurată rubrica permanentă „De la Institutul Social Român din Basarabia”.

Conservatorul Municipal din Chișinău, în cooperare cu Institutul Social Român din Basarabia și Fundația Culturală „Principele Carol”, a adus la Chișinău două echipe de colindători din satele Palanca și Crocmaz, jud. Cetatea Albă, care au prezentat la 27 decembrie 1937 „o audiție de colinde ce au fermecat publicul chișinăuian prin frumusețea și originalitatea lor ritmică și melodică”.

Sub egida Primăriei Municipiului Chișinău, în primăvara anului 1937, la Expoziția cărții, a fost organizată o colecție de fotografii etnografice de la Iurceni și Nișcani, colectate de Institutul Social Român din Basarabia.

În urma anexării Basarabiei de către URSS, în iunie 1940, Institutul Social Român din Basarabia și-a încetat activitatea.

Bibliografie selectivă:

****Agencia Națională a Arhivelor, Direcția Generală a Arhivelor Naționale.** F. 1404, inv. 1, d. 949, f. 12.

Botezatu, Grigore. Institutul Social Român din Basarabia / Grigore Botezatu // Cugetul. – 2005. – Nr 4. – P. 40-44.

Chiciuc, Liudmila. Despre contribuția istoricului Alexandru V. Boldur la constituirea

Institutul Social Român din Basarabia / Liudmila Chiciuc // Știința istoriei – formă fundamentală de cunoaștere a trecutului. În onoare Ion Șișcanu – 70 / coord.: Gheorghe E. Cojocaru, Sergiu Cornea, Nicolae Enciu. – Galați : Galați University Press, 2022. – P. 209-223.

Chiciuc, Liudmila. Organizarea și activitatea Institutului Social Român din Basarabia (1934–1940) : 611.02 – Istoria Românilor (pe perioade) : Teză de doctor în istorie / Liudmila Chiciuc ; Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Institutul de Istorie ; conducător științific: Nicolae Enciu ; consultant științific: Gheorghe Cojocaru. – Chișinău, 2019. – 175 p.

El. V.-H. Activitatea Institutului Social Român din Basarabia // Viața Basarabiei. – 1935. – Nr 4. – P. 78-79.

Enciu, Nicolae. Aspecte din activitatea Institutului Social Român din Basarabia (1934–1940) // Revista de istorie a Moldovei. – 1996. – Nr 4. – P. 28-33.

****Institutul Social al Basarabiei** // Viața Basarabiei. – 1934. – Nr 12 (dec.) – P. 62.

Halippa, Pan. Institute pentru cercetarea vieții românești. Institutul Social Basarabia // Sociologie Românească. – 1936. – Nr 4 (apr.). – P. 21-24.

Ștefănuță, Petre V. Institutul Social Român din Basarabia și învățătorii // Școala Basarabească : Revistă de cultură pedagogică și de apărare a intereselor învățătoarești. – 1934. – Nr 7. – P. 10-11.

Xenofontov, Ion. Știința în Chișinăul interbelic : [cu referire la Institutul Social Român din Basarabia] // Akademos. – 2023. – Nr 3 (70). – P. 127-137.

Ion Valer Xenofontov

Vasile PROCOPIȘIN 1934-2008

Specialist în farmaceutică, doctor habilitat în științe farmaceutice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Cavalier al „Ordinului de Onoare”.

A fost un ilustru savant și patriarh al farmaceuticii moldave.

Născut la 20 noiembrie 1934 în s. Șaptebani, rn. Râșcani. A decedat la 25 aprilie 2008 în com. Bărcănești, jud. Prahova, România.

A făcut studiile la școala medie incompletă de șapte ani din satul natal. În 1948 a învățat la Școala de Felceri și Moașe (astăzi, Colegiul de Medicină) din Bălți, pe care a absolvit-o (1951) cu mențiune. În 1952 devine student al Institutului de Farmacie (astăzi, Universitatea Națională de Medicină) din Odesa, Ucraina. În 1969 susține teza de doctor, cu tema „Fundamentarea necesității și perspectivei de amplasare a unei rețele de farmacii în mediul rural din RSS Moldovenească”, lucrare în care, pentru prima dată, a fost aplicată metoda programării liniare, în scopul optimizării amplasării rețelei de farmacii în localitățile rurale. În 1987 susține cu brio și teza de doctor habilitat: „Fundamentele teoretice și principiile metodo-

logice ale integrării îngrijirii medicale și medicamentoase pentru populație.” În 1973 i s-a conferit titlul științifico-didactic de conferențiar universitar, iar în 1989 – titlul de profesor universitar.

Și-a început cariera profesională în 1957, mai întâi, ca felcer la Spitalul din Șaptebani, iar între 1957 și 1965 lucrează în sistemul farmaceutic din Ucraina. În anii 1958–1959 a deținut funcția de șef al Secției de Aprovizionare cu Medicamente a Direcției Principale a Farmaciilor din Kiev, iar peste un an este trecut la funcția de șef al Direcției Farmaciilor din regiunea Cerkasî, RSS Ucraineană (1959-1965). În 1965 este transferat în sistemul ocrotirii sănătății din RSS Moldovenească, fiind șef-adjunct al Direcției Principale Farmaceutice a Ministerului Sănătății și din 1966 până în 1971 – șef al Direcției Principale Farmaceutice a Ministerului Sănătății al RSS Moldovenești.

Din 1967 activează și la Facultatea de Farmacie a Institutului de Stat de Medicină (azi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” (USMF)) din Chișinău, unde a promovat cursul „Organizare și economie farmaceutică”. Odată cu fondarea catedrelor de profil la facultate, a fost numit, apoi ales prin concurs, șef de catedră (1970), pentru ca, în anul 1971, să fie decan al Facultății de Farmacie, funcție pe care a îndeplinit-o timp de 35 de ani. În 1996-1997 este în funcția de viceministru al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova.

A adus o contribuție considerabilă la dezvoltarea pro-

cesului de studii în domeniul medical, la actualizarea standardelor educaționale, a planurilor și programelor analitice pentru studenți, rezidenți și audienți, la implementarea metodelor și formelor avansate de instruire și evaluare a cunoștințelor, la informatizarea procesului de studii. La inițiativa și sub conducerea decanului, în 1982 a fost deschisă Catedra farmacie didactică și de producere, care întrunea cursurile de farmacologie, farmacoterapie și patologie pentru viitorii farmaciști. Era prima de acest gen în fosta URSS, dotată cu cel mai performant utilaj farmaceutic și tehnică informațională. Vasile Procopișin a consolidat baza de producere pentru Facultatea de Farmacie prin fondarea și construcția noului Centru de cultivare a plantelor medicinale din com. Bardar, Ialoveni. Aceasta a devenit o bază didactică și științifică pentru dezvoltarea abilităților practice și de cercetare ale studenților, rezidenților, doctoranzilor și ale cadrului profesoral-didactic al facultății.

Primele sale lucrări științifice, realizate în comun cu N. Testemițanu, au fost consacrate argumentării unei amplasări optime a rețelei de farmacii în localitățile rurale din Moldova. A mai colaborat cu matematicianul D. Zambîțchi, farmacologii A. Kudrin și V. Reajenov, doctorii în farmaceutică V. Cant, T. Tolițman, V. Kricov și A. Uzdenicov.

A consolidat direcțiile principale ale domeniului de activitate științifică: bazele și principiile de integrare a asistenței medicale cu cea farmaceutică, managementul orientat spre optimizarea sis-

temului farmaceutic național și al activității farmaceutice în cadrul acestui sistem; perfecționarea farmaciștilor ș.a. Ideile sale implementate în practică au contribuit la organizarea unei rețele moderne de farmacii rurale, ceea ce a permis accesul la medicamente și dezvoltarea ascendentă a sistemului farmaceutic din localitățile rurale.

Savantul a elaborat noi metode de evaluare a situației din sectorul de asistență cu medicamente: analiza și planificarea interdependenței între activitatea întreprinderilor farmaceutice și instituțiile medico-sanitare; analiza automatizată a recepturii ca factor ce reflectă interdependența respectivă; plenitudinea utilizării de personalul medical a sortimentului disponibil de medicamente; crearea și organizarea activității comisiilor pentru utilizarea rațională a medicamentelor; repartizarea și controlul consumării lor; studiul factorilor ce influențează farmacoterapia rațională în condiții de staționar. Pentru prima dată, în baza modelării experimentale, a fost argumentată necesitatea pregătirii specialiștilor farmaciști-clinicieni și a fost elaborat un plan de învățământ relevant.

Preocupările profesorului Vasile Procopișin au fost orientate spre dezvoltarea industriei farmaceutice autohtone, bazată pe trei poziții principale: prezența industriei ce garantează asigurarea populației cu medicamente de primă necesitate; crearea noilor locuri de muncă și politica de îmbunătățirea economiei țării; creșterea și justificarea rolului farmacistului în societatea contemporană.

A stabilit și a dezvoltat rela-

ții de colaborare internațională cu institutele și facultățile de farmacie din România, Rusia, Ucraina, Polonia, Bulgaria, cu Organizația neguvernamentală de caritate „Farmaciștii fără frontiere” din Germania.

Activitatea științifică a savantului a fost reflectată în peste 250 de lucrări științifico-didactice, inclusiv opt monografii, șase manuale, 12 îndrumări metodice. Lucrarea „Organizarea și economia farmaciei”, elaborată în comun cu savantul rus V. Kricov, este unul dintre manualele de bază pentru formarea specialiștilor în domeniul farmacie în mai multe țări.

Profesorul a coordonat susținerea a 11 teze de doctor și una de doctor habilitat în științe farmaceutice, a creat o școală autohtonă de savanți în domeniul farmaciei sociale.

Vasile Procopișin a îndeplinit diverse funcții publice: a fost președinte al Societății Științifice a Farmaciștilor Republicii Moldova (1985-1996); specialist principal al Ministerului Sănătății pentru probleme farmaceutice (1993); redactor-șef al „Revistei Farmaceutice a Moldovei” (1993-1997); membru al Prezidiului Comisiei Superioare de Atestare a Republicii Moldova (1996); președinte al Asociației Farmaciștilor din Republica Moldova (1996-2005); membru al Internațional Academy of Sciences of Nature and Society (1996); președinte al Comisiei pe problemele persoanelor de vârstă a treia de pe lângă Președintele Republicii Moldova (1997-2001); președinte al Consiliului Științific Specializat pentru susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat în științele farmaceutice (1999); președinte de onoare

al Asociației Farmaciștilor din Republica Moldova (din 2005).

În anul 1993 a fost ales membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

Activitatea sa profesională a fost apreciată cu diverse distincții: Medalia „Pentru vitejie în muncă” (1970); Ordinul „Insigna de Onoare” (1971, 1976); Diploma Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești (1984); titlul onorific „Om emerit al Școlii Superioare din RSS Moldovenească” (1984); Ordinul „Gloria Muncii” (1995); Medalia „Profesor Dr. A. Ionescu-Matiu” acordată de Societatea Română de Istorie a Farmaciei (2001); Medalia Sfântul Gheorghe „Cinste, Slavă, Muncă” și Diploma „Golden Fortune” oferită de International Academy of Ratings and Sociology (Kiev, 2004); Diploma Guvernului Republicii Moldova (2004); Diploma Radei Supreme a Ucrainei (2004); Medalia „D. Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei (2004); „Ordinul de Onoare” al Republicii Moldova (2005); „Laurii Panaceei” – Omul anului 2005 (2005).

Pentru intensificarea colaborării economico-financiare a USMF cu alte instituții medico-sanitare publice, în 2006, a fost fondat Centrul Farmaceutic Universitar „Vasile Procopișin”. Catedra de farmacie socială a Facultății de Farmacie și Centrul științific în domeniul medicamentului din cadrul USMF poartă numele „Vasile Procopișin”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 313-314.

Bibliografie selectivă:

Matcovschi, Constantin. Compendium medicamentorum : Îndrumar pentru medici și farmaciști : (Spravočnik dlâ vračej i farmacevtov / Constantin Matcovschi, Vasile Procopișin, Boris Parii. – Chișinău : [S. n.], 2001. – 1152 p.

Matcovschi, Constantin. Ghid farmacoterapeutic 2006 / Constantin Matcovschi, Vasile Procopișin, Boris Parii. – Chișinău : [S. n.], 2006. – 1424 p. : il

Merceologie medicală și farmaceutică : Manual pentru instituțiile superioare de învățământ / N. Ciobanu, V. Safta, M. Cotrău [et al.] ; coord.: V. Procopișin. – Chișinău : Universitas, 1993. – 307 p.

Procopișin, Vasile. Bazele activității farmaceutice : (legislație, organizare, evidență, economie) / Vasile Procopișin, Vladimir Safta, Mihail Brumărel. – Chișinău : [S. n.], 2002. – 492 p.

Procopișin, Vasile. Culegere de teste pentru verificarea cunoștințelor absolvenților facultății farmacie la specialitatea „Farmacia” / Vasile Procopișin ; red. șt.: Vasile Procopișin, Eugen Diug. – Chișinău : CEP Medicina, 2002. – 207 p.

Reglementarea activității farmaceutice în Republica Moldova : (Culegere de acte legislative și normative) / alcăt.: Mihail Brumărel [et al.] ; red. resp.: Vasile Procopișin. – Chișinău : Vector, 2007. – 1038 p. : tab.

Адаужи, Стелла. Фармацевтическая информация и информационные технологии : (Методические разработки для студентов фармацевтического факультета) / Стелла Адаужи ; науч. ред.: Василий Прокопишин. – Chișinău : CEP Medicina, 2006. – 37 p.

Балабай, И. Растения, которые нас лечат / И. Балабай ; под ред.: В. Прокопишина. – Кишинев : Карта молдовеняскэ, 1983. – 230 p.

Прокопишин, Василий. Основы фармацевтической деятельности : (законодательство, организация, учет, экономика) / Василий Прокопишин, Владимир Сафта, Михаил Брумэрел. – Chișinău : [S. n.], 2003. – 488 p.

Справочник аптечного работника вопросы организации и управления / В. И. Прокопишин, В. И. Криков, В. Н. Сафта [et al.] – Кишинев : Карта Молдовеняскэ, 1989. – 414 p.

Baciu, Gheorghe. Școala farmaceuticii moldovenești „Vasile Procopișin” // Istoricul medicinei și al învățământului medical pe plaiul basarabean / Gheorghe Baciu ; red.: Raisa Ciobanu. – Chișinău, 2016. – P. 247 -251.

Brumărel, Mihail. Patrimoniul științific al profesorului Vasile Procopișin în context contemporan / Mihail Brumărel, Vladimir Safta, Stela Adauji // Materialele conferinței științifice cu participare internațională „Farmacia etică : istorie, realități și perspective”. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 14-19.

Brumărel, Mihail. Vasile Procopișin : prezența vie a Marelui Dispărut = Vasile Procopișin: the living presence of the Great Missing // Revista de științe ale sănătății din Moldova. – 2014. – Nr 2. – P. 94 ; [Resursă electronică]. – URL: https://repository.usmf.md/bitstream/20.500.12710/11446/1/Vasile_Procopișin_prezenta.pdf.

Farmacia etică : istorie, realități și perspective : Materialele conferinței științifice cu participare internațională „Farmacia etică : istorie, realități și perspective” : Dedicată memoriei lui Vasile Procopișin – Patriarhul farmaciei Moldave, doctor habilitat în științe farmaceutice, profesor universitar și Nadejda Ciobanu, doctor în științe farmaceutice, conferențiar universitar, 19-21 aprilie 2018 / com. șt.: Gheorghe Rojnovanu [et al.] ; com. org.: Ion Ababii [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 267 p. : fig., tab.

In memoriam. Vasile Procopișin – patriarhul farmaciei din Moldova / Facultatea de Farmacie și Centrul științific în domeniul medicamentului USMF „Nicolae Testemițanu”. – URL: <https://bulmed.md/bulmed/article/view/984/984> (accesat: 29.08.2023).

Lazar, Florin. Vasile Procopișin (20.11.1934 – 25.04.2008) // Medical student.ro. – 2009. – 30 mar. – URL: <http://www.medicalstudent.ro/personalitati/vasile-procopișin-20111934-25042008.html> (accesat: 29.08.2023).

Membrii secției de științe medicale. Activitate științifică și managerială : 60 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei / red. resp.: Gheorghe Ghidirim ; col. de red.: Ion Ababii [et al.]; secretar resp.: Gheorghe Țibirnă. – Chișinău, 2006. – P. 167-179.

80 de ani de la nașterea Patriarhului farmaciei Moldave Vasile Ilie Procopișin / colectivul Catedrei farmacie socială „Vasile Procopișin” // Revista farmaceutică a Moldovei. – 2015. – Nr 1/2. – P. 3 ; [Resursă electronică]. – URL: https://repository.usmf.md/bitstream/20.500.12710/16530/1/In_memori-am_80_de_ani_de_la_nasterea_Patriarhului_farmaciei_Moldave_Vasile_Ilie_Procopișin.pdf.

Procopișin Vasile // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 282.

Roșca, Denis. Procopișin Vasile // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Europress, 2016. – P. 466.

Vasile Procopișin // Alea savanților și medicilor iluștri = The Alley of Brilliant Scientists and Doctors / Iulian Grossu (coord.), Ion Ababii, Emil Ceban [et al.] ; resp. ed.: Ion Ababii ; trad.: Eugenia Loghi. – Chișinău : USMF „Nicolae Testemițanu”, 2016. – P. 117-120.

Elena Harconița

Grigore JUNGHIETU 1939

Chimist, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, savant de notorietate mondială.

A contribuit la sinteza chimică organică prin elaborarea unor compuși chimici originali cu acțiune biologică (medicamente sau reglatori ai proceselor fiziologice în organismele vii).

S-a născut la 20 noiembrie 1939 în com. Petrești, jud. Ungheni.

Este absolvent al Facultății de Chimie și Tehnologie Chimică a Universității de Stat din Chișinău (1956-1961) (azi, Universitatea de Stat din Moldova). Urmează doctorantura la Universitatea de Stat din Rostov-pe-Don (1962-1965), unde susține teza „Contribuții la sinteza derivaților pirilici ai unor compuși din seria terpenică și steroidică” (1965). Ulterior, în laboratoarele Institutului de Chimie al Academiei de Științe a Moldovei a lucrat la teza de doctor habilitat, cu tema „Cercetări în domeniul interacțiunii indolilor și oxindolilor cu compuși dicarbonilici”, susținută la Universitatea Chimico-Tehnologică „D. I. Mendeleev” din Moscova în 1974. În 1990 i se conferă titlul științifico-didactic de profesor universitar.

Parcursul profesional l-a început în postul de lector asistent la Catedra de chimie din cadrul Universității Pedagogice de Stat din Tiraspol (1961-1962), apoi a fost șef al Catedrei de chimie al acesteia și a profesat la Universitatea de Medicina și Farmacie „N. Testemițanu” (1975-1977); cercetător științific, șef de laborator și vicedirector pentru activitatea științifică la Institutul de Chimie al Academiei de Științe a Moldovei (1962-1983); șef al Catedrei de chimie a Universității Agrare de Stat din Moldova (1983-1995); profesor la Catedra de chimie organică și fizico-coloidală de la Universitatea Tehnică din Moldova (anii 1993-1994); a fost și șef al Catedrei de chimie generală de la Universitatea Liberă Internațională din Moldova (ULIM) (1995-2005); profesor la Catedra de chimie industrială și ecologică de la Universitatea de Stat din Moldova (1997-2022); profesor universitar la Catedra tehnologia și analiza produselor cosmetice și medicamentoase din cadrul ULIM (2010-2022). În calitate de cadru didactic, a fost titularul cursurilor universitare: „Chimie organică cu elemente de biochimie a plantelor”; „Chimie organică cu elemente de chimie farmaceutică”; „Chimie farmaceutică”; „Chimie cosmetică”; „Tehnologia chimică a compușilor organici” etc.

A fost interesat de studiul și sinteza compușilor heterociclici cu proprietăți curative și conservante, a descoperit aspecte și proprietăți noi ale acestora, a cercetat domeniul sintezei diverselor clase de compuși cu cicluri ce conțin

oxigen și azot, cu precădere derivați ai pirilului și indolului capabili de activitate fiziologică. Aceste realizări au permis implementări în agricultură, în medicină și în alte ramuri ale economiei naționale. A mai fost preocupat de probleme de ecologie, urmărind crearea de noi compuși capabili să regleze potențialul adaptiv al sistemelor biologice. A descoperit o reacție chimică nouă, cunoscută drept „transpoziția indolinon-indolică”, deosebită în chimia compușilor heterociclici ai azotului, derivați ai indolului, și, de asemenea, patru reacții chimice originale în cadrul chimiei compușilor heterociclici oxigenați, derivați ai sistemului aromatic de piriliu. Grigore Junghietu are și alte realizări în domeniu: a formulat caracteristicile unei clase noi de compuși chimici cu acțiune farmacologică (efect psihotrop), 3-acetali ai isatinei, 1,3-dioxani și 1,3-dioxolani; a perfecționat procedeul de preparare a medicamentului antiviral Metisazona (Marboran) și a descoperit un compus nou cu acțiune antivirală, 3-tiosemicarbazona 7-metil-N-propargilisatinei; a aprofundat procedeul de preparare a medicamentului tuberculostatic „Etoxida”; a elaborat agenți conservanți eficienți pentru industria alimentară (fabricarea vinurilor seci și demisece de calitate, a băuturilor răcoritoare, icrelor negre de nisetru). Scopul final al cercetărilor fundamentale ale savantului este aplicarea practică a compușilor chimici obținuți în calitate de eventuale medicamente sau regulatori ai proceselor fiziologice în organismele vii (inclusiv, ca agenți chimici

de conservare). Grigore Junghietu pledează în activitate pentru trinitatea știință-învățământ-producție.

Rezultatele cercetărilor sale au fost expuse într-o serie de lucrări cu caracter monografic, printre care: „Oxindolul și derivații lui” (1973), „Isatina și derivații ei” (1977), „Indoxilul, analogii și derivații lui” (1978), „Noi sinteze preparative în seria indolului” (1983), „Ecologia chimică a plantelor superioare” (1987), „Principii fundamentale de construire a medicamentelor” (2000) etc. În publicațiile sale s-a pronunțat pentru o chimizare moderată, îmbinată rațional cu factorii ecologici naturali.

Este autor a peste 200 de lucrări științifice și elaborări metodice, inclusiv 30 de brevete de invenție: «Способ синтеза солей пирилия на основе оксиметиленкегонов» (Metodă de sinteza a sărurilor de piriliu pe baza de oximetilenkegoni); «Способ получения N – ацетонизатинов» (Metodă de obținere a N – acetonizatinelor); «Способ количественного определения консерванта юглона в безалкогольных напитках» (Metodă de determinare cantitativă a juglonei de conservant în băuturi răcoritoare); «Способ получения 2 – ацилиндолов» (Metodă de obținere a 2-acilindoli) ș.a.

A semnat 10 monografii și 10 manuale pentru învățământul universitar, precum și peste 50 de lucrări de popularizare a chimiei, în limbile română, engleză, franceză și rusă, actuale și de primă necesitate în procesul educațional: „Chimia organică” (manual pentru specialitățile de biologie ale instituțiilor de învățământ superior, 1992), „Orga-

nic chemistry with elements of plants’ biochemistry” (material didactic pentru grupele cu predare în limba engleză, 1994), „Chimie farmaceutică” (2002), „Chimia cosmetică: introducere în cosmetologie” (2003, în limbile română și rusă) etc.

A pregătit șapte doctori în chimie.

Este membru al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (din 2018) și al Academiei Internaționale de Științe a Școlii Superioare (din 2005).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 263-264; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 337-338.

Bibliografie selectivă:

Chimie coloidală : Material didactic pentru instituțiile de învățământ superior / Grigore Junghietu, Eugenia Meșetiev, Teodor Sîrbu [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 1996. – 212 p.

Chimie fizica : material didactic pentru instituțiile de învățământ superior / Grigore Junghietu, Mihail Cherdivarenco, Vasile Sîrbu [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 1996. – 344 p.

Junghietu, Grigore. Chimia medicamentelor : [Pentru uzul studenților] / Grigore Junghietu. – Chișinău : ULIM, 2016. – 253 p.

Junghietu, Grigore. Chimie cosmetică : introducere în cosmetologie / Grigore Junghietu, Gabriela Verdeș. – Ed. a 2-a, rev. și compl. – Chișinău : CEP USM, 2005. – 249 p.

Junghietu, Grigore. Chimie farmaceutică : (Chimia medicamentelor) / Grigore Junghietu, Olga Ashby. – Ed. a 5-a, rev., compl. și actualizată. – Chișinău : CEP USM, 2008. – 340 p.

Junghietu, Grigore. Cultivarea, recoltarea și păstrarea legumelor de pe lotul individual : sfaturi practice / Grigore Junghietu, Maria Junghietu, Ion

Junghietu. – Chișinău : Evrica, 1997. – 48 p. : tab.

Junghietu, Grigore. Farmacia verde (folosirea plantelor in medicina, menaj si protecția plantelor) : Îndreptar / Grigore Junghietu, Gabriela Verdes, Olga Salamatov. – Chișinău : [S. n.], 1995. – 188 p.

Junghietu, Grigore. Introducere la cursul de cosmetologie modernă / Grigore Junghietu. – Chișinău : ULIM, 2015. – 319 p. : tab.

Junghietu, Grigore. Tehnologia chimică a compușilor organici : Curs introductiv / Grigore Junghietu. – Chișinău : USM, 2001. – 205 p. : il.

Zhughietu, G. I. Organic chemistry with elements of plants biochemistry : For lyciums and colleges / [G. I. Junghietu]. – Kishinev : Shtiintsa, 1994. – 84 p.

Жунгиету, Григоре. Косметическая химия : Введение в косметологию / Григоре Жунгиету, Габриела Вердеш. – Chișinău : Изд. Гос. Унив. Молдовы, 2003. – 233 p. : tab.

Batâr, Dumitru. Grigore Junghietu: savant și arhitect al învățământului universitar / Dumitru Batâr // Intellectus. – 2006. – Nr 1. – P. 83-86 ; [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Griore%20Junghietu.pdf.

Batâr, Dumitru. Sentimentul propriei demnități : (Profesorul Grigore Junghietu la 65 de ani) / Dumitru Batâr // Literatura și arta. – 2004. – 18 noiem. – P. 7.

Ocopnaia, Natalia. Sever, indulgent, binevoitor : Profesorul universitar Grigore Junghietu, șef catedră Chimie generală de la ULIM la 60 de ani / Natalia Ocopnaia // Săptămîna. – 1999. – 19 noiem. – P. 15.

Turiță, Sava. Profesorii universitari ai Universității Agrare de Stat din Moldova: 1933-2008 : Dicționar istorico-biografic / Sava Turiță. – Chișinău : CE UASM, 2008. – P. 81-82.

Elena Harconița

Nicolae BATZARIA
1874-1952

Scriitor, poet, jurnalist, traducător poliglot de origine aromână.

S-a născut la 20 noiembrie 1874 la Crușova, reg. Monastir, Imperiul Otoman (în prezent, Macedonia de Nord, singura localitate unde limba oficială este limba aromână). A decedat la 28 ianuarie 1952 la București.

A contribuit substanțial la păstrarea limbii române și, în special, a aromânei în Balcani.

A crescut la Crușova, unde a studiat sub îndrumarea profesorului S. Cosmescu, invitat special din România. Mai târziu, a urmat un liceu finanțat de Regatul României la Bitola (1891). S-a înscris la Universitatea din București, Facultatea de Litere și Drept. A urmat cursurile timp de doi ani, dar nu le-a absolvit din motive financiare. A fost discipolul lui N. Iorga.

Nicolae Batzaria era poliglot, vorbea româna și aromână, cunoștea limbile turcă, greacă, bulgară, sârbă și franceză.

Și-a început activitatea în 1880, la Școala din Bitola. A fost inclus în rândul cadrelor didactice în anii 1891-1892 și

1895-1902. Pentru un timp, a fost și director la școala din localitatea natală, apoi profesor la gimnaziul din Ianina, interpret la Consatul general rus din Salonic (1904), mufetiș (inspector școlar) al vilaetelor Kosovo și Salonic. În 1908 a fost promovată în funcții guvernamentale de Revoluția Junilor, a primit un loc special în Senatul otoman, fiind și un exponent de bază al Partidului „Uniune și Progres”. A început să colaboreze cu ziarul „Le Jeune Turc” din Istanbul și a fost numit vicepreședinte al organizației „Semiluna roșie”. În 1909 a primit o sponsorizare de la guvernul din București și a încercat să introducă clase cu predare în limba aromână în școlile primare otomane.

În decembrie 1912 este numit ministru al lucrărilor publice în guvernul turcesc și a reprezentat Imperiul Otoman la încheierea Tratatului de Pace de la Londra din 1913. A continuat să acționeze ca susținător al politicilor românești, trimițându-i constant rapoarte secrete regelui Carol I al României. Împreună cu alți intelectuali aromâni, a sprijinit proiectul unei Macedonii independente și multietnice. În ianuarie 1915 a obținut cetățenia română, cu suportul, în primul rând, al lui N. Iorga. În anul 1916 se retrage în Elveția, de unde a corespondat pentru revista acestuia „Ramuri”.

Revine în România și este ales, în 1920, senator în guvernul generalului Averescu, reprezentând Partidul Po-

porului. Până în 1930 se află alături de N. Iorga în activitatea Ligii Culturale. În 1933, în calitate de membru al Partidului Liberal, este deputat de Ilfov, iar mai târziu este numit prefect al județului Timiș-Torontal.

Primele sale scrieri literare, anecdote versificate, schițe, le-a compus în limba aromână (1901), adunându-le sub titlul „Părăvulii” (în aromână – „anecdote”, reeditate în 1904, 1923).

Din 1920 se dedică, în principal, gazetăriei profesionale, fiind redactor și conducător a numeroase ziare, reviste, almanahuri și calendare. A scris la publicațiile „Flacăra”, „Arhivă”, „Ovidiu și Gândul Nostru”, „Neamul Românesc”, revistă condusă de N. Iorga. În 1901 și 1902 colaborează la reviste publicate de diaspora aromână: „Peninsula Balcanică”, „Macedonia” și „Frățilia”, ultima fiind tipărită la Bitola și la București. Mai scrie la „Sămănătorul”, sub pseudonimul „N. Macedoneanul” ales de N. Iorga (1902), la „Șezătoarea” din Fălticeni. A fost director fondator și director editorial, colaborator și corespondent local al revistei cu orientare naționalistă „Românul de la Pind” (1903), al ziarului „Lumina” (1903), al magazinului săptămânal „Peninsula Balcanică”, al publicației de limba franceză „Courrier des Balkans” (1904-1911), membru în comitetul de redacție și, pentru un an (1904), director al publicației profesorilor din Bitolia, „Lumina”. Împreună

cu M. Beza tipărește (1906-1907), la București, „Graiu bun”, al cărui director era, folosind tot pseudonimul N. Macedoneanul. În 1908 a înființat primul ziar în aromână „Deșteptarea” (Salonic), ultimul periodic pe care l-a editat în afara României.

A colaborat sporadic la alte gazete regionale și s-a consacrat ziaristicii în limba română, timp de aproape o jumătate de secol, scriind la peste o sută de ziare și reviste, printre care: „Familia”, „Viața românească”, „Lupta”, „Adevărul literar și artistic”, „Dimineața”, „Zburătorul”, „Duminica copiilor”, „Calendarul revistei „Universul copiilor”, „Preocupări literare”, „Universul literar”. În gazeta „Adevărul” din București (1880-1881) a început să publice încă de când era elev de liceu în Bitola, iar din 1921 a devenit colaborator constant la principalele ziare ale țării: „Adevărul” și „Dimineața”, editând și o versiune pentru copii „Dimineața Copiilor”.

Totodată, la Craiova a inițiat revista „Bucuria copiilor” (1922) și a publicat culegerea de povestiri „Bucuria copiilor”. În perioada 1924-1936, la București, scoate revista „Dimineața copiilor”, iar la Craiova devine director la „Universul copiilor” (1936-1945).

Semnează articolele sale cu pseudonimele Ali-Baba, Ali-Bei, Boemus, Bucureșteanul, Dâmb, Dinu Dumbrăveanu, Dinu Pivniceru, Dorina Grădinara, Ion Vantea, Maica Lina, Maria Savel, Marcu Ionescu, Marin Opreanu,

Moș Nae, N. Macedoneanul, P. A. Triot, Vasile Stănoiu, Vințilă Bratu, Vlad Astronomu și multe altele.

A preluat (în 1929-1932) funcția de redactor și moderator al emisiunii „Ora copiilor”, realizată la postul de radio național și a susținut, de asemenea, conferințe radiofonice pe teme istorice, despre Istanbul, despre femeile musulmane sau revolta albaneză din 1912.

Era pasionat de memorialistică, iar din lucrările „În închisorile turcești” și „Din lumea Islamului” poate fi reconstituit astăzi un spațiu al Europei din acea vreme. Lucrarea sa „Turcia Junilor turci” (1922) are nu doar valoare literară, dar și una documentară, istorică și morală. A fost interesat de „modul de a trăi, a vedea și judeca” al națiunilor printre care s-a aflat. A realizat și o serie de cărți despre viața femeilor în Imperiul Otoman și despre emanciparea în Turcia modernă: „Spovedanii de cadâne”, „Nuvele din viața turcească”, „Turcoaicele”, „Sărmana Lila”, „Roman din viața cadânelor”, „Prima turcoaică”.

A creat o modalitate proprie de a scrie pentru copii și tineret: schițe, povești, nuvele, romane, scenete și piese de teatru, versuri, articole culturale, note biografice despre autori străini. În 1925 a inventat personajul satiric Haplea, pe care l-a transformat în personajul primelor benzi desenate din România, apoi pe Haplina (soția lui Haplea), Hăplîșor (copilul

lor), Lir și Tibișir (doi isteți nătăfleți) și Uitucilă, eroi ai copiilor în perioada interbelică. Alte culegeri includ adaptări de legende: „Clopotul fermecat”, „Comoara cu povești”, „Povești de aur”, povestiri istorice, basme compuse de el sau prelucrate.

Grafica benzilor desenate create de Nicolae Batzaria a fost realizată de caricaturistul M. Iorda, care a lucrat și la o versiune cinematografică a lui Haplea, una dintre primele încercări ale animației românești, cu o premieră ce a avut loc, în 1927, la Cinematograful „Trianon” din București. Arhiva Națională de Filme din România păstrează filmul de animație „Haplea”, după personajul lui N. Batzaria.

În anii 1930 a tradus poveștile scriitorului H. Ch. Andersen, pe care le tipărește, între 1942 și 1944, sub semnătura Moș Ene, iar în 1943 a publicat „Lacrimile mamei”, un „roman pentru copii și tineri”. A prelucrat din literatura Orientului „O mie și una de nopți”, „Tutiname sau Poveștile Papagalului”, basme turcești, indiene, persane, caucaziene, arabe etc.

A tradus și a adaptat din opera Fraților Grimm, a lui W. Hauff, C. Ewald, W. Busch, Ch. Schmid, M. Nordau, E. de Amicis, J. Ruskin, H. Lofting, A. Milne, R. Tagore, O. Sefedin etc.

În 1935 a fost numit comisar al Expoziției „Luna Bucureștiului”, organizată de guvernul român, la a cărei inaugurare a participat regele Carol al II-lea.

După război, în 1945, este exclus din rândul ziariștilor și i se interzice să mai publice, a fost scos și din Societatea Scriitorilor Români, al cărei membru devenise din iulie 1921. În scurt timp, a fost evacuat din casă și toate manuscrisele sale au dispărut sau au fost distruse.

Nicolae Batzaria s-a realizat în România ca român și european în toate dimensiunile personalității sale creatoare. Fragmente din scrierile lui au fost incluse în „Manualul de aromână” al M. Caragiu-Marioțeanu, apărut, în 2006, la Editura Academiei Române.

Bibliografie selectivă:

Batzaria, N. Amintiri din vremuri apuse / N. Batzaria ; ed. îngrij. de Daniel Mănescu și Alexandru Gica. – București : Editura Societății Culturale Aromâne, 2022. – 196 p.

Batzaria, N. Din lumea Islamului : [impresii și amintiri din viața politică a Turciei] / N. Batzaria ; [pref.: N. Iorga]. – București : Profile Publishing, 2003. – 190 p.

Batzaria, N. Importanța aromânilor pentru România : [studiu] / Nicolae Batzaria ; Constantin Noe ; ed. îngrij. și postf.: Emil Țircomnicu. – București : Editura Etnologică, 2006. – 68 p.

Batzaria, N. Haplea la București / [texte] de Moș Nae (N. Batzaria) ; desene de Iordache și Geo. – București: ALLFA, 2002. – 129, [6] p. : il.

Batzaria, N. Mica Robinson : Aventurile extraordinare ale unei fetițe / N. Batzaria. – Sibiu : Transpres, 1992. – 148 p. : il.

Batzaria, N. Mimina : Scrierile unei pisici : (Din limba pisicească de Moș Nae) / N. Batzaria ; cop. și il.: I. Fuștei. –

Chișinău : Pontos, 2001. – 32 p.

Batzaria, N. România văzută de departe / N. Batzaria. – București : Viața Românească, [S. a.]. – 214 p.

Batzaria, N. Turcia junior-turci / N. Batzaria ; pref. de N. Iorga. – București : Ancora, [S. a.]. – 314 p.

Batzaria, N. (Moș Nae). În căutarea norocului : Roman / N. Batzaria (Moș Nae). – Sibiu : Transpres, 1992. – 94 p.

Batzaria, Nicolae. Floarea de pe mormânt / Nicolae Batzaria ; il.: S. Stanciu. – Chișinău : Prut Internațional, 2002. – 16 p. : il.

Batzaria, Nicolae. Haplea : alte pățanii și năzdrăvăni de Moș Nae / Nicolae Batzaria (Moș Nae) ; desene de Marin Iorda. – București : Garamond Junior, 1995. – 52 p.

Batzaria, Nicolae. Povești de aur / Nicolae Batzaria ; il.: Sergiu Bucur. – Chișinău : Cartea Moldovei, 1998. – 88 p.

Batzaria, Nicolae. Povești din Tolba lui Moș Nae / Nicolae Batzaria. – Iași : Agora, 1993. – 116 p.

Batzaria, Nicolae. Spovedanii de cadăne / Nicolae Batzaria ; ed. îngrij. și pref. de Tudor Nedelcea. – Craiova : Scrisul Românesc, 1996. – 265 p.

Batzaria, N. Albina și musca : legendă / N. Batzaria (Ali Baba) // Adevărul literar și artistic. – 1922. – 12 mar. – P. 2.

Batzaria, N. Baba Holera / N. Batzaria (Ali Baba) // Adevărul literar și artistic. – 1922. – 20 aug. – P. 5.

Batzaria, N. Cea mai frumoasă făptură : legendă / N. Batzaria // Adevărul literar și artistic. – 1922. – 15. oct. – P. 1-2.

Batzaria, N. Clopotul fermecat / N. Batzaria (Ali-Baba) // Adevărul literar și artistic. – 1922. – 17 sept. – P. 2.

Batzaria, N. Cum s-a făcut cerul : legendă orientală / N. Batzaria // Adevărul literar și artistic. – 1924. – 3 febr. – P. 1.

Batzaria, N. Cum s-a făcut Lucefărul : legendă arabă / N. Batzaria // *Adevărul literar și artistic*. – 1922. – 17 dec. – P. 2.

Batzaria, Nicolae. Profesorul Nicolae Iorga. Impresii și amintiri, de, Familia, 1942 Dosare secrete : [site]. – URL: https://dosaresecrete.ro/profesorul-nicolae-iorga-amintirile-scriitorului-nicolae-batzaria/#google_vignette (accesat: 14.09.2023).

Agache, Catinca. Literatură română în țările vecine, 1945-2000 : Basarabia (Republica Moldova), nordul Bucovinei (Ucraina), Banatul iugoslav-Voivodina (Serbia), Ungaria : [cu referire la Nicolae Batzaria] / Catinca Agache. – Iași : Princept Edit, 2005. – P. 14.

Bâldea, Elena. Esențe aromânești sau despre Nicolae Constantin Batzaria. Pe urmele lui „Moș Nae” într-un periplu de excepție pe tărâm Valah : Teză de doctorat / Elena Bâldea. – Alba Iulia, 2017 ; [Resursă electronică]. – URL: http://doctorate.uab.ro/upload/62_1371_baldea_elena_rezumat_teza_doctorala_romana.pdf.

Caragiani, Ioan. Studii istorice asupra românilor din peninsula Balcanică / Ioan Caragiani ; publi. postumă însoțită de o notă biogr. de Pericle Papahagi : [cu referire la Nicolae Batzaria]. – București : Litera Internațional, 2000. – 272 p. : portr. – (Historia ; 3).

Cândroveanu, Hristu. Literatura română pentru copii : Scriitori contemporani : [cu referire la Nicolae Batzaria] / Hristu Cândroveanu. – București : Albatros, 1988. – 316 p.

Ciuculescu, Barbu. Soarele cotrocenilor : [cu referire la Nicolae Batzaria] / Barbu Ciuculescu // *Litere*. – 2011. – Nr 2 ; [Resursă electronică]. – URL: http://www.bibliotheca.ro/reviste/litere/nr_2_2011/litere131.pdf.

Dogaru, Mircea. O istorie a românilor de pretutindeni / Mircea Dogaru, Gheorghe Zbucă ; coord. și cuv. înainte: Victor Crăciun ; pref.: Adrian Păunescu : [cu referire la activitatea și opera lui N. Batzaria, p. 280]. – București : DC Promotion, 2004. – 382, [16] p. : il., fot., h.

Janjić, Ivana. One of the most important leaders of Aromanians - writer and politician Nicolae Constantin Batzaria / Ivana Janjić, Virginia Popović // *Studii de știință și cultură*. – 2015. – 11 noiem. – P. 51-60 ; [Resursă electronică]. – URL: <http://www.revista-studii-uvvg.ro/wp-content/uploads/2015/11/9.pdf>.

Karpat, Kemal H. The Memoirs of N. Batzaria: The Young Turks and Nationalism / Kemal H. Karpat // *International Journal of Middle East Studies*. – 1975. – Vol. 6, nr. 3. – P. 276-299 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.jstor.org/stable/162108>.

Nicolae Batzaria, creatorul lui „Haplea”, a murit în pușcăriile comuniste // *Dosare secrete* : [site]. – URL: <https://dosaresecrete.ro/nicolae-batzaria-creatorul-lui-haplea-a-murit-in-puscariile-comuniste/> (accesat: 14.09.2023).

Nicolae Batzaria // *Opera și articolele de presă* : [blog, creat de Șarepa Mihail]. – URL: <https://nicolaeatzaria.wordpress.com/2012/12/17/despre-n-batzaria/> (accesat: 14.09.2023).

Pariza, Maria. Presa aromână în date : [cu referire la Nicolae Batzaria] / Maria Pariza // *armanami.org* : [blog]. – URL: <http://www.armanami.org/blog/wp-content/uploads/2019/04/parizaPresaAromana.pdf> (accesat: 10.11.2023).

Zdru, Eliza. Nicolae Batzaria / Eliza Zdru // *Adevărul literar & artistic*. – 2010. – 2 iun. – P. 2.

Elena Harconița

Boris BOINCEAN
1954

Agrotehnician, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, cercetător și expert internațional în agricultura durabilă și ecologică, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Om emerit, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

Împreună cu patriarhul agriculturii contemporane, academicianul M. Lupașcu, este considerat unul dintre fondatorii și promotorii agriculturii durabile, inclusiv a celei ecologice, în Republica Moldova.

S-a născut la 23 noiembrie 1954 în s. Vancicăuți, rn. Noua Suliță, reg. Cernăuți, Ucraina.

A învățat la școala de opt ani din satul natal (1961-1969), apoi au urmat studiile la Colegiul Agricol din s. Țaul, rn. Dondușeni (1969-1973), și la Facultatea de Agronomie a Academiei Agricole „K. A. Timireazev” din Moscova (1973-1978), absolvite cu excelență. După studii de doctorat (1979-1982), devine doctor (candidat) înainte de termen și, în anul 1998, susține teza de doctor habilitat în științe agricole, la aceeași instituție de învățământ. În 2009 obține titlul de profesor cercetător în agricultură.

A beneficiat de mai multe stagii: la Școala Superioară de Management în Agricultură de pe lângă Academia Agricolă „K. A. Timireazev” din Moscova; la Institutul de Cercetări pentru Agricultură Alternativă, statul Wisconsin, SUA (1990); a participat în programul „Fulbright”, susținut de Guvernul SUA (1995-1996 și 2008); a fost stagiar la Centrul Internațional de Cercetări „Bellagio”, Italia, având susținerea Fundației americane Rockefeller pentru elaborarea monografiei despre agricultura ecologică în Republica Moldova (1999). A urmat un stagiu la Stațiunea experimentală „Rothamsted” din Marea Britanie, în cadrul programului „Research Support Scheme in Europe”, sub genericul „Dezvoltarea durabilă în Republica Moldova” (2001). A avut vizite de studiu și documentare în diverse centre științifice din SUA pe problemele agriculturii ecologice, în cadrul programului IREX susținut de Guvernul SUA (2003). A urmat un stagiu la Centrul Internațional de Cooperare „MASHAV” de pe lângă Ministerul Afacerilor Externe din Israel (2007). A făcut schimb de experiență în cadrul programelor de cooperare cu Universitatea de Științe Aplicative din Berna, Elveția (2009), și cu Institutul de Ecologie a Solului și la Universitatea Tehnică din München, Germania (2012). S-a implicat (2014) în Rețeaua europeană privind perfecționarea sistemului de acordare a serviciilor ecosistemice și sociale pentru fermieri (Bruxelles, Belgia și De Klinze, Aldtsjerk, Olanda).

Activitatea profesională a

început-o în calitate de cercetător științific superior la Institutul de Cercetări pentru Culturile de Câmp (ICCC) „Selecția” din Bălți, în Secția „Floarea-soarelui” (1983-1985), apoi a activat ca secretar științific al instituției și în Laboratorul de asolamente și lucrarea solului (1985-1989). La același institut a îndeplinit funcțiile de șef al Secției sisteme agricole (1990-1993); a fost angajat al Laboratorului tehnologii agricole și sisteme agrotehnice (1990-prezent); director adjunct pe problemele științei (1993-1999); director general al Asociației Științifice de Producere „Selecția”; director al ICCC „Selecția” (1999-2009); profesor universitar și șef al Catedrei de științe ale naturii și agroecologie de la Facultatea de Științe Reale, Economice și ale Mediului din cadrul Universității de Stat „A. Russo” din Bălți (2003-2013); șef al secției Sisteme agricole a ICCC „Selecția” (din 2009).

A ținut prelegeri la Universitatea Tehnică din Munchen, Germania (2012), și a fost profesor invitat la Universitatea din Ohio, SUA, cu prelegeri referitoare la managementul durabil al solurilor de cernoziom (2016).

Domeniile sale de cercetare se axează pe agrotehnică și agroecologie, Boris Boincean fiind preocupat de: procesele de transformare a materiei organice a solurilor arabile din regiunile necernoziomice a Rusiei și regiunile de stepă din Republica Moldova; compatibilitatea culturilor în asolamente și în culturi permanente pe cernoziomul tipic din stepa Bălțiului; acțiunea și interacțiunea rotației culturilor, a sistemelor de lucrare și fertilizare în

asolament în lipsa mijloacelor chimice de combatere a bolilor, a dăunătorilor și a buruienilor (experiență polifactorială); eficacitatea sistemelor de irigare, lucrare și fertilizare a solului în asolament pentru cernoziomurile din stepa Bălțiului; studierea sistemelor alternative de agricultură pentru Republica Moldova (agricultura ecologică, sistemul de agricultură conservativă cu aplicarea NO-Till, agricultura de precizie ș.a.). A participat activ în cadrul grupului de lucru privind elaborarea „Strategiei de dezvoltare a Regiunii de dezvoltare Nord, 2007-2013”.

Începând cu anul 2014, este director a trei proiecte în cadrul Programului european „Horizon 2020”, unul național și două bilaterale. Colaborează cu savanți din SUA, Marea Britanie, Franța, Germania, Cehia, Olanda, Elveția, Rusia, Ucraina, România ș.a.

Este autorul a două brevete de invenții (2007). Rezultatele cercetărilor sale sunt publicate în 10 monografii, două manuale, circa 300 de articole științifice în ediții internaționale cotate, cu valoare de impact factor, aflate în baze de date internaționale. În sistemul AD Scientific Index la nivel mondial (2023), profesorul cercetător înregistrează indicele h8 și 280 de citări ale lucrărilor în ultimii șase ani. Monografiile lui Boris Boincean – «Экологическое земледелие в Республике Молдова» (2009); «Ведение хозяйств на экологической основе в степной и лесостепной зонах Молдовы, Украины и России» (coautor, 2000); „The Black Earth. Ecological Principles for Sustainable Agriculture on

Chernozem Soils” (coautor, 2011) – servesc drept studii de referință pentru specialiștii din agricultură.

A fost expert în programele „7 European” (2000), în „Horizon 2020” și reprezintă Republica Moldova în Programul european pe problemele agriculturii (Bruxelles). Este expert la Consiliul Național pentru Atestare și Acreditare (2020) și la Consiliul de Expertizare pe lângă Academia de Științe a Moldovei; președinte al Seminarului de profil de pe lângă Universitatea Agrară de Stat din Moldova; președinte și membru al consiliilor științifice specializate la susținerea tezelor de doctor în științe agricole.

A fost conducător și consultant științific la 10 doctoranzi și un doctor habilitat, numeroși masteranzi și licențiați. În colaborare cu colegii din Germania și Olanda, a pregătit prin cotutelă doi doctori în știință.

Este membru al Consiliului Fundației „Avalon”, Olanda (1994); al Consiliului de Directori ai Organizației Internaționale în Susținerea Agriculturii Durabile, SUA-Japonia (1995); al Consiliului Național din Moldova pentru decernarea premiilor de stat în domeniul științei (2000); al Consiliului de Experti la Consiliul Suprem pentru Atestare și Acreditare (2002); al Asamblei Academiei de Științe a Moldovei (2004). Are calitatea de membru asociat al Organizației Internaționale în Susținerea Agriculturii Ecologice (2004); coordonator al Programului științific republican „Agricultura ecologică” (2007-2008); membru al Consiliului de redacție a „Enciclopediei Republicii Moldova” (2009).

În 1998 este ales membru titular al Academiei Internaționale de Ecologie și Securitate Vitală din Sankt Petersburg. Este membru de onoare al Academiei Agricole și Silvice din România (2013).

În anul 2023 a devenit membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM).

Lui Boris Boincean i s-au acordat mai multe distincții: Diplomă pentru cea mai bună publicație oferit de revista americană „Journal of Soil and Water Conservation” (1997); Diplomă de onoare pentru activitate asiduă și conștiincioasă în domeniile de organizare științifică și cercetare (AȘM, 2004); Premiul pentru cea mai valoroasă lucrare științifică (AȘM, 2004); titlul onorific „Businessmanul anului” (2004); Diplomă pentru succese remarcabile și contribuție personală la dezvoltarea potențialului economic a regiunii Bălți (2004); Medalia „140 de ani ai Universității Agrare de Stat-Academiei Agricole „K. A. Timireazev” din Moscova pentru merite deosebite în dezvoltarea științei agricole și în învățământ (Moscova, 2005); Medalia de argint a Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală a Republicii Moldova (2007); Medalia „75 de ani ai UASM” pentru merite deosebite în dezvoltarea învățământului superior și științei agricole (2008); Premiul AȘM (2011); Medalia „Sfântul Ierarh Vasile cel Mare” a Bisericii Ortodoxe din Moldova (2013); titlul onorific „Om emerit” (2014); Premiul „A. Ursu” a AȘM (2021).

Boris Boincean este Cavaler al „Ordinului Republicii” (2021).

Bibliografie selectivă:

Boincean, Boris. Agricultura conservativă : Manual pentru producători agricoli și formatori / Boris Boincean, Leonid Voloșciuc, Mihail Rurac [et al.] ; coord.: Iurie Hurmuzachi. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 203 p. : fot., tab., color.

****Boincean, Boris.** Farming the Black Earth. Sustainable and Climate-Smart Management of Chernozem Soils / Boris Boincean, David Dent. – [S. l.] : Cham Springer, 2019. – 226 p.

Boincean, Boris. Management durabil și rezilient al solurilor de cernoziom / Boris Boincean, David Dent. – Chișinău : Prut, 2020. – 244 p. : fig., tab.

Capcelea, Arcadie. Bazele managementului ecologic : (Manual pentru instituțiile de învățământ superior) / Arcadie Capcelea, Victor Capcelea, Valeriu Capcelea ; referenți șt.: Boris Boincean, Vasile Buzdugan. – Bălți : Indigou Color, 2020. – 255 p. : fig., tab.

Dent, David. Regenerative Agriculture What’s Missing? What Do We Still Need to Know? / David Dent, Boris Boincean. – [S. l.] : Cham Springer, 2021. – 374 p.

Ghid de bune practici întru adaptarea la schimbările climatice și implementarea măsurilor de atenuare a schimbărilor climatice în sectorul agricol / Roxana Bojariu, Maria Nedealcov, Boris Boincean [et al.] ; coord.: Iurie Hurmuzachi ; red.: Sergiu Ababi. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 120 p.

Stadnic, Stanislav. Double Degree Master’s Programme in Agricultural Ecology and Environmental Sciences, Technology and Management / Stanislav Stadnic, Boris Boincean, Gheorghe Neagu [et al.] ; working group academics : Valentina Pritcan [et al.] ; transl., compiled and ed.: Ludmila Răciulă [et al.] ; TEMPUS Project „Reform of Education Thru Inter-

national Knowledge exchange” (RETNINKE). – Bălți : [S. n.], 2018. – 100 p.

Боинчан, Борис. Земледелие на черноземах : адаптивный менеджмент почв / Борис Боинчан, Давид Дент. – Chișinău : Prut Internațional, 2020. – 236 p.

Boincean, Boris P. Agricultura viitorului pentru Republica Moldova / Boris P. Boincean // Lider Agro. – 2021. – Nr 7. – P. 10-11.

Boincean, Boris. Asigurarea dezvoltării durabile a sectorului agrar din Republica Moldova prin modernizare ecologică / Boris Boincean // Noosfera. – 2014. – Nr 10/11. – P. 91-103.

Boincean, Boris. Asolamentul și fertilitatea solului – factori limitativi în asigurarea dezvoltării durabile a agriculturii în Republica Moldova / Boris Boincean // Akademos. – 2021. – Nr 4. – P. 101-110.

Boincean, Boris. Biodiversitatea în agroecosisteme pentru folosirea eficientă a resurselor și reducerea dependenței de inputurile industriale / Boris Boincean // Simpozionul științific Internațional „Protecția plantelor – realizări și perspective” = Материалы докладов Международного симпозиума «Защита растений – результаты и перспективы», Кишинев, 27-28 октября 2015 года. – Chișinău, 2015. – P. 5-7.

Boincean, Boris. Cu privire la „Strategia de dezvoltare a agriculturii și mediului rural din Moldova pentru anii 2014-2020” / Boris Boincean // Noosfera. – 2013. – Nr 9. – P. 94-97.

Boincean, Boris. Folosirea apei din sol sub influența diferitor sisteme de fertilizare în asolament / Boris Boincean, Stanislav Stadnic // „Știința în nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective” : Conferința națională cu participare internațională, 25-26 septembrie 2015. – Bălți, 2015. – P. 69-76.

Boincean, Boris. Profesorul Boris Boincean: „Sunt sigur că știința va fi solicitată tot mai mult în condițiile agravării crizelor energetice, ecologice și sociale” / interviu în exclusivitate, consemnat de Eugenia Tofan // Academia de Științe a Moldovei : [site]. – 2021. – 28 noiem. – URL: <https://asm.md/prof-boris-boincean-sunt-sigur-ca-stiinta-va-fi-solicitata-tot-mai-mult-conditiile-agra-arii> (accesat 07.09.2023).

Boincean, Boris. Soil fertility and sustainable, resilient agriculture in the Republic of Moldova / Boris Boincean, David Dent // International Scientific Conference „Eastern European Chernozems – 140 Years after V. Dokuchaev”, Chishinau, Republic of Moldova, 2-3 October 2019. – Chișinău, 2019. – P. 44-49.

Boincean, Boris. Necesitatea adaptării sistemului de agricultură la condițiile de secetă / Boris Boincean, Stanislav Stadnic // Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor : Materialele Conferinței științifice internaționale, consacrată celor 75 de ani de la fondarea universității bălțene, Bălți, 9 octombrie 2020. – Bălți, 2019. – Vol. 1. – P. 245-252.

Boincean, Boris P. Provocări și perspective în dezvoltarea durabilă a sectorului agrar / Boris P. Boincean // Akademos. – 2018. – Nr 2 (49). – P. 55-63.

Long-Term Field Experiment with Irrigation on the Balti Chernozem / B. P. Boincean, M. P. Martea, A. I. Ungureanu [et al.] // Soil as World Heritage London. – London : Springer. – 2013. – P. 233-250.

Baciu, Gheorghe. Boris Boincean / Gheorghe Baciu // Personalități notorii ale neamului. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 269-271.

Boris Boincean a fost decorat cu distincția de stat supremă a Republicii Moldova // Institutul de Cercetări pentru Culturile de Câmp : [site]. –

URL: <https://www.selectia.md/ro/articol/boris-boincean-fost-decorat-cu-distinctia-de-stat-suprema-republicii-moldova>. (accesat: 07.09.2023).

Boris Boincean a fost desemnat de AȘM câștigător al premiului „Andrei Ursu” // MOVCA. Md : [site]. – 2021. – 8 noiem. – URL: <https://movca.md/ro/2021/11/08/boris-boincean-a-fost-desemnat-de-asm-castigator-al-premiului-andrei-ursu/> (accesat: 07.09.2023).

Boris Boincean : Biobibliografie / alcăt.: Ana Negherneac, Varvara Ganea; red.-coord.: Elena Harconița ; red. literar: Galina Mostovic ; red. bibliogr.: Lina Mihașuța. – Bălți : [S. n.], 2009. – 165 p. : portr., il., tab., fot. – (Personalități universitare bălțene) ; [Resursă electronică]. – URL: <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/371>.

Jitaru, Valentin. Boincean Boris // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 45-46 ; [Resursă electronică]. – URL : [personal_balti\(5\).pdf](personal_balti(5).pdf).

„Rolul agriculturii în acordarea serviciilor ecosistemice și sociale” : Conferința științifică internațională, consacrată aniversării a 60-a a dr. habilitat, prof. cercet. Boris Boincean = The role of agriculture in providing ecosystem and social services, Bălți, 25 noiembrie 2014 / colegiul de red.: Elena Harconița, Rattan Lal, David Dent [et al.]. – Bălți : Bibl. Șt. USARB, 2014 – 464 p. ; [Resursă electronică]. – URL: <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/2244>.

Topală, Pavel. Un om norocos și împlinit, un savant și pedagog iscusit – Boris Boincean // Conferința „Rolul agriculturii în acordarea serviciilor ecosistemice și sociale” = The role of agriculture in providing ecosystem and social services, Bălți, 25 noiembrie 2014. – Bălți, 2014. – P. 38-40.

Elena Harconița

Petru RACU
1944-2022

Specialist în biblioteconomie, manager.

S-a născut la 26 noiembrie 1944 în com. Țaul, jud. Soroca, sectorul Dondușeni. A decedat la 26 februarie 2022 la Chișinău.

A învățat (1956) la Școala Medie nr. 1 din Târnova, rn. Dondușeni, unde revenise împreună cu părinții după deportarea în Siberia din 1949.

A făcut studii la Institutul de Cultură din Moscova (1963-1970), iar la Institutul de Perfecționare a Lucrătorilor în domeniul Informației Tehnico-Științifice din Moscova (1982) și Filiala Institutului Federal de Proprietate Industrială din Leningrad (1986, 1988) are parte de mai multe stagii.

În anii 1970-1975 a fost angajat la Biblioteca Republicană „N. Krupskaja” (astăzi, Bibliotecă Națională a Republicii Moldova (BNRM)), ca bibliotecar principal, șef de sector, șef de secție. În 1975 este transferat la Ministerul Culturii, în funcția de inspector superior al Direcției Bibliotecii (1975-1978), post în care a contribuit la sistematizarea rețelei de biblioteci din republică, la reglementarea finanțării bibliotecilor, la organizarea colecțiilor.

În anii 1978-2000 a fost angajat la Biblioteca Republicană de Informație Teh-

nico-Științifică (BRITȘ) a Ministerului Economiei, în calitate de director adjunct, apoi de director. A modernizat și a susținut dezvoltarea BRITȘ ca Centru Biblioteconomic în sistemul național de biblioteci, a insistat asupra perfecționării metodelor de deservire a utilizatorilor, a contribuit la editarea diverselor bibliografii. A fost autorul Proiectului de informatizare a BRITȘ (1998). S-a implicat în proiectarea Conceptului de dezvoltare a bibliotecilor din republică (capitolul: Automatizarea proceselor de bibliotecă, 1991), în elaborarea și implementarea Proiectului de informatizare a sistemului național de biblioteci (1998-2000). Timp de mai mulți ani (1994-2000) a îndeplinit funcțiile de vicedirector al Institutului de Cercetări în domeniul Informației Tehnico-Științifice din Republica Moldova.

Începând cu anul 2000 a fost angajat ca director al Bibliotecii Agenției de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale (AGEPI), pentru care a pledat să fie inclusă în Sistemul Național de Biblioteci cu statut de Centru Biblioteconomic.

Din anul 2012 până în 2018 a activat la BNRM, în calitate de specialist principal în Secția asistență informațională. În anii 2016-2021 este angajat la Biblioteca Publică de Drept, filiala Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” în calitate de bibliograf.

A fost lector la Facultatea de Biblioteconomie a Universității de Stat din Chișinău (1981-1985), redactor-șef adjunct al revistei „Magazin bibliologic”, (1999-2003), editată de BNRM, membru al Consiliului Biblioteconomic Național și al Biroului Asociației Biblioteca-

rilor, membru al Consiliului Științific al BNRM, membru al Comitetului organizatoric al Congresului bibliotecarilor din Republica Moldova, ediția a IV-a și a V-a (1995, 2000) și al Asociației Inginerilor din România și Republica Moldova.

A participat la conferințele Federației Internaționale a Asociațiilor și Instituțiilor de Biblioteci (Moscova, 1991, 1995), la conferințele „Bibliotecile și societatea informațională” (Crimeea, 1997, 2000), la mai multe conferințe naționale și internaționale (Moscova, 1991, 1995; Târgoviște, 1996; Crimeea, 1997, 2000 etc.)

A fost membru al Comitetului de organizare și a prezentat producția informațională a Moldovei la expozițiile internaționale din Vietnam (1982), Cehoslovacia (1997-2000), la simpoziunile științifice „Anul bibliologic 1991-2000” etc.

A semnat circa 50 de lucrări în domeniul biblioteconomi-ei, inclusiv articole publicate în reviste de specialitate din țară și străinătate.

Pentru îndelungata activitate profesională, a fost apreciat cu Diploma „Cel mai bun bibliotecar” al anului 1994, cu Diploma și Medalia AGEPI „Pentru merite în dezvoltarea protecției industriale” (1994), cu Medalia „Meritul Civic” (1995), cu Diploma Ministerului Culturii pentru activitate profesională rodnică (2001).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 315-316.

Bibliografie selectivă:

Batîr, Dumitru. Plenitudinea unui destin Nicolae Taran – profil de cercetător și inventator: Biobibliografie / colab.: Petre

Racu, Ana Zavalistăi, Ion Șpac. – Chișinău : [S. n.], 2004. – 152 p.

Bibliografia Națională a Moldovei : Publicații oficiale 2014 (Serie analitică) / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; alcăt.: Petru Racu, Veronica Matvei ; red. bibliogr.: Prascovia Caleva ; red.: Cornelia Hincu. – Chișinău : BNRM, 2016. – 360 p.

Colecția națională de documente în domeniul proprietății industriale : (Ghid) / alcăt.: Larisa Novicov, Natalia Gnidaș, Petru Racu. – Chișinău : AGEPI, 2004. – 162 p.

Dumitru Batrîr : biobibliografie / alcăt.: Nionila Dalnițchi, Olga Urîtu... Petru Racu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 1998. – 170 p.

Lupan, Aurelia. Rapoarte de cercetare din sfera științei și inovării : Culegere de rezumate. Vol. 2 : (2007-2009) / alcăt.: Aurelia Lupan, Petru Racu. – Chișinău, 2010. – 64 p.

Racu, Petru. Neamul Racu de la Țaul : (Singur în fața strămoșilor) / Petru Racu, Elena Dreglea ; red.: Ana Sofroni. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 64 p. : fot.

Taran, Nicolae. Titularii brevetelor de invenție acordate în Republica Moldova 1994-2003 : (Index alfabetic) / resp. de ed.: Nicolae Taran ; alcăt.: Petru Racu. – Chișinău : AGEPI, 2004. – 164 p.

Titularii brevetelor de invenție acordate în Republica Moldova 1994-2006 : index alfabetic / alcăt.: Petru Racu, Ana Sofroni, Nadejda Purcaci [et al.]. – Chișinău : AGEPI, 2007. – 208 p.

Racu, Petru. Biblioteca digitală în domeniul protecției intelectuale / Petru Racu, Valentin Negură, Ana Sofroni // Managementul resurselor electronice în bibliotecile din Moldova : A 2-a Conferință Națională, Chișinău, 20-21 septembrie 2001. – Chișinău, 2004. – P. 49-51.

Racu, Petru. Biblioteca – partener în promovarea proprietății intelectuale / Petru Racu // Gazeta bibliotecarului. – 2009. – Nr 3. – P. 10.

Racu, Petru. O singură bibli-

otecă poate salva o civilizație întreagă : [interviu cu Petru Racu, șeful Bibliotecii Agenției de Stat pentru Proprietate Intelectuală (AGEPI)] / consemnare: Carina Bușilă // Capitala. – 2010. – 13 oct. – P. 6.

Racu, Petru. Perspectivele colecției naționale de documente în domeniul proprietății intelectuale // Intellectus. – 2005. – Nr 2. – P. 34-37.

Racu, Petru. Promovarea proprietății intelectuale – un proces de continuă actualizare / Petru Racu, Ana Sofroni // Revista română de biblioteconomie și știința informării. – 2012. – Vol. 8, nr. 2. – P. 73-75.

Racu, Petru. Sărbătoare în fiecare zi : [consemnarea Zilei bibliotecarului] / Petru Racu // Gazeta bibliotecarului. – 2005. – Nr 9. – P. 3.

Racu, Petru. Specialist de vocație în domeniul biblioteconomiei : [despre Vitalie Dubina, specialist în biblioteconomie] // Magazin bibliologic. – 2017. – Nr 1/2. – P. 108-110.

Sofroni, Ana. Biblioteca, factor de promovare a informației de brevete / Ana Sofroni, Petru Racu // Magazin bibliologic. – 2004. – Nr 1/2. – P. 38-39.

Раку, Петр. Патентно-информационное обслуживание предприятий и организаций агропромышленного комплекса Молдавской ССР / Петр Раку // Вопросы изобретательства. – 1984. – Nr 4. – P. 18-19.

Bordian, Elena. Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică, parte integrantă a Sistemului național de informație tehnico-științifică : [cu referire la Petru Racu, director 1986-2000] / Elena Bordian, Zasmenco Tamara. – Magazin bibliologic. – 2018. – Nr 3/4. – P. 37-47 ; [Resursă electronică]. – URL: http://moldis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1322/Bordian_Zasmenco.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Petru Racu // Galeria bibliotecarilor din Republica Moldova : [blog] ; [Resursă electronică]. – URL: Galeria bibliologilor din Republica Moldova: Petru Racu (1944) (bibliologibasarabeni.blogspot.com) (accesat: 14.09.2023).

Madan, Ion. Oameni ai Bibliotecii Naționale : [cu referire la Petru Racu] // Magazin bibliologic. – 1997. – Nr 2/3. – P. 56.

Madan, Ion. Racu Petru : [schiță biografică] // Madan, Ion. Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : dascăli și discipoli / Ion Madan. – Chișinău, 2000. – P. 36-37.

Elena Harconița

Nicolae STOICESCU
1924-1999

Istoric medievist român, doctor în istorie, diplomat, membru de onoare al Academiei Române.

S-a născut la 30 noiembrie 1924 în Slatina, jud. Olt. A decedat în 1999 la București.

După studii secundare în București, și-a continuat instruirea la Facultatea de Istorie a Universității din București (1945-1949). În 1970 a susținut teza de doctor în științe istorice.

După absolvire, a activat în calitate de asistent la Facultatea de Istorie (1950-1951) și de cercetător, ulterior cercetător științific principal, la Institutul de Istorie „N. Iorga” al Academiei Române. După un an, a fost arestat și condamnat pentru

delict de uneltire împotriva statului, fiind deținut politic până în 1954.

În 1957 a revenit în cercetare, după ce a îndeplinit diferite munci necalificate la Uzina „23 August” din București. A lucrat ca cercetător științific la Institutul de Istorie „N. Iorga” al Academiei Române până la pensionare (1988).

După Revoluția din decembrie 1989, a fost numit ministru al cultelor, apoi ambasador în Republica Elenă (1990).

În cercetare, s-a preocupat de etnogeneza și continuitatea românilor, de organizarea administrativă a țărilor române, cu precădere de Sfatul Domnesc și de marii dregători din Țara Românească și Moldova, de organizarea oastei și de problema constituirii statelor feudale românești. Rezultatele cercetărilor se regăsesc în volume scrise și editate: repertorii, dicționare, monografii, bibliografii, printre care: „Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova” (1974), „Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București” (1961), „Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România” (1970), „Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova: sec. XIV-XVII” (1971), „Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat” (1973) ș.a. A întocmit trei monografii privind viața și activitatea unor domni români: „Vlad Țepeș” (1976), „Matei Basarab” (1988), „Radu de la Afumați” (1983).

Anii 1970-1980 sunt cei mai prolifici în activitatea lui Nicolae Stoicescu, el reușind să dea istoriografiei naționa-

le câteva studii memorabile: „Sfatul domnesc și mari dregătorii din Țara Românească și Moldova, secolele XV-XVII” (1968), „Răscoala semenilor sau răscoală populară” (1968), „Cum măsurau strămoșii. Metrologia medievală pe teritoriul României” (1971).

A mai editat și sursele de referință „Dicționarul marilor dregători din Țara Românească și Moldova (secolele XIV-XVII) (1971), „Instituții feudale în țările române” (1988).

A colaborat la scrierea „Istoriei României”, volumele II și III (1962, 1964), la „Istoria dreptului românesc” (volumul I), la „Politica externă a României”.

S-a îngrijit de editarea unor izvoare istorice și de reeditarea unor opere, precum „Descrierea Moldovei” și „Istoria ieroglică” (1973) de D. Cantemir și „Istoria românilor din Dacia Traiană” de A. D. Xenopol.

După intrarea în viața publică, a îmbinat activitatea de cercetare istorică cu cea de funcționar. Fiind în misiune diplomatică, a tipărit volumul despre Dracula în limba greacă (1992) și a pregătit pentru tipar studiul „Contribuții la istoria relațiilor greco-române”.

În 1993 a fost ales membru de onoare al Academiei Române.

Bibliografie selectivă:

Stoicescu, Nicolae. Constantin Șerban / Nicolae Stoicescu. – București : Editura Militară, 1990. – 136 p.

Stoicescu, Nicolae. Cum măsurau strămoșii : Metrologia medievală pe teritoriul României / Nicolae Stoicescu ; cu o intro-

ducere despre metrologia antică de acad. Em. Condurachi. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1971. – 330 p.

Stoicescu, Nicolae. Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova : Sec. XIV-XVII / Nicolae Stoicescu. – București : Editura Enciclopedică română, 1971. – 456 p.

Stoicescu, Nicolae. Matei Basarab / Nicolae Stoicescu. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste Române, 1988. – 221 p.

Stoicescu, Nicolae. 1330 Posada / Nicolae Stoicescu, Florian Tucă. – București : Editura Militară, 1980. – 227 p.

Stoicescu, Nicolae. O falsă problemă istorică – discontinuitatea poporului român pe teritoriul strămoșesc / Nicolae Stoicescu. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1993. – 358 p.

Stoicescu, Nicolae. Radu de la Afumați (1522-1529) / Nicolae Stoicescu. – București : Editura Militară, 1983. – 160 p.

Stoicescu, Nicolae. Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova / Nicolae Stoicescu. – București : Întreprinderea Poligrafică Crișana, 1974. – 985 p.

Stoicescu, Nicolae. Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București / Nicolae Stoicescu. – București : Basilica, 2017. – 588 p.

Stoicescu, Nicolae. Vlad Țepeș / Nicolae Stoicescu. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste Române, 1976. – 223p.

Stoicescu Nicolae // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 13 : Mari voievozi, mari istorici, mari oameni politici. – București : Geneze, 2009. – P. 376-378.

Stoicescu Nicolae // Nemuritorii academicieni români : Personalitățile României contemporane. – București : Romprint, 1994. – P. 305-307.

Maria S. Ciobanu

**Winston Leonard
CHURCHILL**
1874-1965

Om politic britanic, prim-ministru al Regatului Unit în Al Doilea Război Mondial, unul dintre cei mai influenți lideri de război ai secolului XX, laureat al Premiului Nobel.

S-a născut la 30 noiembrie 1874 la Palatul Blenheim, Woodstock, Oxfordshire, Anglia (Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei). A făcut parte din familia aristocrată a ducilor de Marlborough, o ramură a familiei nobiliare Spencer. A decedat la 24 ianuarie 1965 la Londra.

De la vârsta de doi până la șase ani a trăit în Dublin. A fost instruit la trei școli: St. George's School, Ascot, Berkshire; Școala Brunswick School din Hove și la Harrow School. În 1893 a susținut admiterea la Sandhurst, Academia Militară Regală, ulterior având parte de o carieră militară remarcabilă.

A fost corespondent de presă în Cuba în timpul campaniei spaniole din 1895, a participat la campanii militare în India (1896-1897), Egipt și Sudan (1898) și la războiul burilor (1899). În această perioadă a scris mai multe cărți despre evenimentele la care a luat parte: „The Story of the Malakand Field Force” (Povestea forței de câmp Malakand) (1898) și „The Ri-

ver War” (Războiul fluviului) (1899), o relatare a campaniei din Sudan și a bătăliei de la Omdurman.

A colaborat cu mai multe ziare londoneze: „The Pioneer”, „The Daily Telegraph”, „Morning Post” ș.a.

Și-a dat demisia din armata britanică în 1899, întors în Anglia (1900), timp de 50 de ani s-a implicat deplin în viața politică. Începând cu anul 1905, este subsecretar de stat pentru colonii, ocupându-se în principal, după războiul burilor, de Africa de Sud. Înainte de Primul Război Mondial, a îndeplinit funcțiile de președinte al Comisiei de Comerț și de ministru al afacerilor interne (1908-1916). În 1911 este prim-lord al Amiralității, post deținut pe perioada Primului Război Mondial. În 1917 a fost numit în funcția de ministru al munițiilor, iar în ianuarie 1919 – secretar de stat pentru război și secretar de stat al aviației. După război, a fost din nou ministru de finanțe (1924-1929). Winston Churchill a fost lider al Partidului Conservator între 1940 și 1955.

A prevăzut începerea celui de-Al Doilea Război Mondial, avertizând Parlamentul că invazia ar fi un risc real care trebuie înfruntat. După demisia lui N. Chamberlain în 1940, a fost ales prim-ministru al unui guvern de coaliție format din toate partidele. A îndeplinit și funcția de ministru al apărării și a rămas în aceste funcții până în anul 1945. A preluat din nou funcția de premier în 1951, deținând-o până în 1955. A rămas deputat până la alegerile generale din 1964.

La 5 martie 1946, la Fulton, Missouri (SUA), a enunțat principalele sale viziuni post-

belice asupra lumii – necesitatea ca Marea Britanie și SUA să se unească ca gardieni ai păcii împotriva amenințării comunismului sovietic, care coborâse o „cortină de fier” peste Europa – și a apărut ca un susținător al uniunii europene. La Zurich, în 1946, a îndemnat la formarea „unui consiliu al Europei” și el însuși a participat la prima adunare a Consiliului de la Strasbourg (1949). A inițiat discuții referitor la o „armată europeană” care să protejeze continentul și să consolideze diplomația europeană. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fost creată în 1959, de asemenea, ca urmare a ideii propuse de Winston Churchill.

Concomitent cu o prestigioasă activitate politică, militară și de stat, a avut o și una literară, scriind memorialistică, istorie și publicistică. Cariera lui literară începuse cu rapoarte de campanie, dar în 1900 a publicat și un roman („Savrola”), iar în 1906 apare prima sa lucrare fundamentală, dedicată biografiei tatălui său, lordul Randolph Churchill. Biografia strămoșului său, ducele de Marlborough, a fost publicată în patru volume între 1933 și 1938. Istoria Primului Război Mondial a apărut în patru volume, cu titlul „Criza mondială” (1923-1929). Memoriile lui Winston Churchill despre cel de-Al Doilea Război Mondial cuprindeau șase volume (1948-1953/1954). După retragerea din funcție, a mai scris „A History of the English Speaking Peoples” (Istoria popoarelor de limbă engleză) (în patru volume, 1956-1958).

A fost un excelent orator, cuvântările lui, printre care cele mai cunoscute sunt „The Unrelenting Struggle” (Lup-

ta neîncetată) (1942), „The Dawn of Liberation” (Zorii eliberării) (1945) și „Victory” (Victorie) (1946), se păstrează în 12 volume.

A fost și un pictor amator talentat, iar în afara de aceasta, a scris și lucrări consacrate picturii: „Painting as a Pastime” (Pictura ca o distracție) (1948), „My Early Life” (Viața mea timpurie) (1930).

Este laureat al Premiului Nobel pentru literatură (1953), care i s-a acordat pentru măiestrie în descrierea istorică și biografică, precum și pentru oratorie strălucită în apărarea valorilor umane exaltate.

Regina Elisabeta a II-a i-a conferit demnitatea de Cavaler și l-a învestit cu însemnele Ordinului Jartierei (1953), cel mai înalt ordin cavaleresc britanic.

A fost primul căruia i s-a conferit titlul onorific de Cetățean de onoare al SUA, acordat în 1963 de președintele american J. F. Kennedy.

În 2002, potrivit sondajelor, a fost considerat „Cel mai mare britanic din toate timpurile”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 322.

Bibliografie selectivă:

****Churchill, Winston S.** Great contemporaries. – London : The Reprint Society, 1941. – 366 p. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.13535/page/n17/mode/2up>.

****Churchill, Winston S.** Memoirs of the Second World War / Winston S. Churchill. – Boston : Houghton Mifflin, 1987. – XVII, 1065 p.

****Churchill, Winston S.** My early life : a roving commission / Winston S. Churchill. – London : Mandarin, 1991. – 388 p.

Вторая мировая война в воспоминаниях : Уинстон Черчилль, Шарль де Голль, Корделл Хэлл, Уильям Леги, Дуайт Эйзенхауэр / сост.: Е. Я. Трояновская. – Москва : Политиздат, 1990. – 557 p. : 65 f. il.

Черчилль, У. Вторая мировая война / Уинстон Черчилль; под ред. А. С. Орлова. – Москва : [S. n.], 1991.

Кн. 1, Т. 1-2 – 1991. – 592 p.

Кн. 2, Т. 3-4. – 1991. – 670 p.

Кн. 3, Т. 5-6. – 1991. – 702 p.

Черчилль, У. Никогда не сдаваться! = Never Give In! : The Best of Winston Churchill's Speeches : Лучшие речи Черчилля / речи отобраны и отредактированы его внуком, Уинстоном Черчиллем ; пер.: Сергей Чернин. – Москва : АНФ, 2014. – 644 p. : fot., portr.

Черчилль, У. Саврола / Уинстон Черчилль. – Москва : Алгоритм, 2012. – 238 p.

Berthon, Simon. Război între aliați : povestea rivalității dintre Churchill, Roosevelt și de Gaulle / Simon Berthon ; trad. din engl. și note de Levana Zigmund. – București : Humanitas, 2014. – 403 p.

****Bluche, François.** Vorbe memorabile : de la Cezar la Churchill / François Bluche ; trad. de Petru Creția. – Ed. a 3-a. – București : Humanitas, 2009. – 322 p.

****Brătianu, Maria G.** Acordul Churchill – Stalin din 1944 / Maria G. Brătianu ; trad.: Ileana Sturdza ; cu o postf. de Zoe Petre. – București : Corint, 2002. – 208 p. : il.

****Humes, James.** Vorbele de duh ale lui Winston Churchill / James C. Humes ; cuv. înainte: Richard M. Nixon ; trad. din fr.: Dana Ligia Ilin. – București : Humanitas, 2008. – 251 p.

****Johnson, Boris.** The Churchill factor : how one man made history / Boris Johnson. – London : Hodder, 2015. – [10], 422 p. : facs., fot.

Ilie, Tudorel. Winston Churchill : Momente care au schimbat lumea / Tudorel Ilie. – Chișinău : Cartier, 2005. – 192 p.

****Kelly, John.** Roosevelt și Churchill : salvatorii lui Stalin / John Kelly ; trad.: Liviu Mate-

escu. – București : Orizonturi, 2021. – 462, [18] p. : il.

Kersaudy, François. Winston Churchill : monografie / François Kersaudy ; trad.: Victor Ghica. – București : Orizonturi, 2006. – 423 p. : h., il.

****Shelden, Michael.** Winston Churchill : tânărul titan / Michael Shelden ; cuv. înainte de George Cristian Maior ; trad. din lb. engleză: Carmen Dumitrescu. – București : RAO, 2014. – 443, [5] p.

Bălan, Mihai. Churchill sau cum se înfăptuiește istoria : [despre vol. „Factorul Churchill. Cum a schimbat un singur om Istoria” de Boris Johnson] / Mihai Bălan // Familia (Oradea). – 2018. – mai. – P. 118-121.

Manolescu, Andrei. Nu-l mai acuzați pe Churchill : [publicistică istorică] / Andrei Manolescu // Dilema veche. – 2017-2018. – 28 dec.-10 ian. – P. 8.

****Miron, Elena.** Istorii tănuite : [despre Rudolf Hess, Winston Churchill și Benito Mussolini] / Elena Miron // Rapsodia (Sibiu). – 2009. – aug. – P. 20-21.

Savitescu, Ionel. Churchill : [despre vol. cu același titlu de Paul Johnson] / Ionel Savitescu // Ate-neu (Bacău). – 2019. – oct. – P. 23.

Simina, Mihaela. Fluturii lui Winston Churchill / Mihaela Simina // Dilema veche. – 2019. – 25-31 iul. – P. 9

Simina, Mihaela. Liderii potriviți în istoria potrivită : [despre Winston Churchill] / Mihaela Simina // Dilema veche. – 2019. – 9-15 mai. – P. 9.

Voinescu, Sever. Brexitul și America – umbra lui Churchill în biroul lui Obama / Sever Voinescu // Dilema veche. – 2016. – 30 iun.-6 iul. – P. 9.

Думова, Н. Г. Черчилль и Миллюков против Советской России / Н. Г. Думова, В. Г. Трухановский. – Москва : Наука, 1989. – 202, [2] p.

Трухановский, В. Г. Уинстон Черчилль / В. Г. Трухановский. – 3-е изд. – Москва : Международные отношения, 1982. – 462 p., 4 f. il.

Elena Harconița

Decembrie

2024

Sfântul Andrei (2001, bronz)

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sâ	Du
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

70 de ani de la nașterea lui **Grigore Grigorescu**, eseist, publicist, ecolog, moralist, editor (1 dec. 1954). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 350; 2019 p. 288-289.*

90 de ani de la nașterea lui **Emil Filip**, critic literar român, poet și traducător, profesor în Banatul Sărbesc (1 dec. 1934).

140 de ani de la nașterea lui **Nicolae Cartoian**, istoric român, biograf, cercetător și istoric literar, pedagog și publicist, membru titular al Academiei Române, membru al Academiei Americane de Medievalism (4 dec. 1884 – 20. dec. 1944). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 410-411.*

80 de ani de la nașterea lui **Ion Bibicu**, inginer, doctor în științe fizice, cercetător științific, membru al Academiei de Științe Tehnice din România (4 dec. 1944).

75 de ani de la nașterea lui **Mihai Poiată**, prozator, cineast, dramaturg (4 dec. 1949). *A se vedea și art. din. CB 1999, p. 265-268; CN 2014, p. 351; 2019 p. 289-290.*

90 de ani de la nașterea **Galinei Melentieva**, balerină, Artistă emerită și Artistă a poporului din RSS Moldovenească (5 dec. 1934 – 30 iun. 2006). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 352.*

70 de ani de la nașterea lui **Ioan Ciuntu**, teolog, protoiereu, publicist, Cavaler al „Ordinului Republicii” (5 dec. 1954). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 328-329; 2009, p. 273-274; 2014, p. 352-353.*

160 de ani de la nașterea lui **Nicodim Munteanu**, ierarh român, al doilea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, traducător, membru de onoare al Academiei Române (6 dec. 1864 – 27 febr. 1948). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 353-354.*

130 de ani de la nașterea lui **Henri Tago Catargi**, pictor român de origine greacă (6 dec. 1894 – 19 iul. 1974). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 354.*

130 ani de la nașterea lui **Ștefan Manciu**, geograf român, istoric literar, doctor în geografie, profesor, preot greco-catolic, publicist (6 dec. 1894 – 12 iul. 1985).

130 de ani de la nașterea lui **Ion Luca**, dramaturg român, doctor în drept și teologie, prozator (7 dec. 1894 – 30 ian. 1972).

180 de ani de la nașterea lui **Andon Manuilov**, pedagog, autor de manuale școlare de matematică și astronomie, epitrop și fondator al Bibliotecii Municipale din Chișinău (9 dec. 1844 – 21 mar. 1937). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 113.*

120 de ani de la nașterea lui **Vasile N. Velican**, inginer agronom, membru corespondent al Academiei Române, membru titular al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură (9 dec. 1904 – 6 sept. 1984).

90 de ani de la nașterea **Leopoldinei Bălănuță**, actriță română de film, teatru, radio și televiziune, distinsă cu Ordinul „Meritul Cultural” de clasa a IV-a (10 dec. 1934 – 15 oct. 1998).

70 de ani de la nașterea lui **Florentin Smărăndache**, matematician român, doctor în matematică, profesor universitar, scriitor, filozof, cercetător științific, stabilit în SUA (10 dec. 1954).

110 ani de la nașterea **Nataliei Gheorghiu**, medic chirurg pediatru, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe Medicale din URSS, fondatoarea școlii de chirurgie pediatrică din Moldova (12 dec. 1914 – 4 febr. 2001). *A se vedea și art. din CB 1994, p. 166; CN 2014, p. 356.*

100 de ani de la nașterea lui **Nicolai Sanalati**, specialist în domeniul biblioteconomiei, bibliograf, Om emerit al culturii (13 dec. 1924 – 20 iun. 2012).

140 de ani de la nașterea lui **Andrei Vlădiceanu**, interpret bas, originar din Hotin (13 dec.

1884 – 19. sept. 1980).

85 de ani de la nașterea lui **Nicolae Micu**, agronom, antreprenor, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, promotor al agriculturii ecologice (14 dec. 1939 – 7 apr. 2023).

70 de ani de la nașterea **Alei Mândăcanu**, filolog, jurnalistă, stabilită în Canada (14 dec. 1954). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 330-332; 2014, p. 356-357*

370 de ani de la nașterea lui **Daniil Apostol (Dănilă Apostol)**, om politic, decembrist, descendent din neam de boieri moldoveni, hatman al Ucrainei, adeptul autonomiei Ucrainei față de Rusia (4/14 dec. 1654 – 17/28 ian. 1934).

140 de ani de la nașterea lui **Ion N. Anghel**, economist, profesor universitar, om politic român, deputat în Parlamentul României, implicat în fondarea Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale, astăzi Academia de Studii Economice (16 dec. 1884 – 16 febr. 1930).

70 de ani de la nașterea lui **Emil Iordache**, critic și istoric literar român, eseist, traducător (16 dec. 1954 – 11 oct. 2005).

80 de ani de la nașterea lui **Valentin Ignatenco**, medic chirurg, traumatolog ortoped, fondatorul Spitalului Clinic Municipal de Copii din Chișinău (20 dec. 1944 – 13 sept. 1993). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 358.*

120 de ani de la nașterea lui **Aurelian Sacerdoțeanu**, istoric și arhivist român, doctor în istorie, profesor universitar (20 dec. 1904 – 7 iun. 1976).

95 de ani de la nașterea lui **Andrei Ursu**, specialist în domeniul pedologiei, geografiei, ecologiei, doctor habilitat în științe biologice, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (20 dec. 1929 – 15 aprilie 2020). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 332-334; 2019, p. 292-294.*

90 de ani de la nașterea lui

George Apostu, sculptor român stabilit în Franța (20 dec. 1934 – 13 oct. 1986). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 358-359.*

85 de ani de la nașterea lui **Ștefan Andronic**, dirijor de cor, profesor, Maestru emerit în artă (22 dec. 1939). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 277; 2019, p. 294-295.*

160 de ani de la nașterea lui **Nicolae Soltuz**, membru în Sfatul Țării, a votat Unirea Basarabiei cu România, deputat în Parlamentul Basarabiei (21 dec. 1864 – 25 iun. 1940). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 227.*

130 de ani de la nașterea lui **Mihail Andricu**, compozitor român, pianist, critic muzical, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (22 dec. 1894 – 4 febr. 1974).

140 de ani de la nașterea lui **Mina D. Țăruș**, preot, protoiereu, mucenic, pedagog,

unul dintre fruntașii unioniști din Basarabia (23 dec. 1884 – 18 aug. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 208-209.*

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Vodă**, poet, publicist, scenarist și regizor de film, eseist, traducător (24 dec. 1934 – 24 febr. 2007). *A se vedea și art. din CB 1994, p. 167-168; CN 2004, p. 336-337; 2014, p. 359-360; 2019, p. 297-298.*

170 de ani de la nașterea **Aristizzei Romanescu**, actriță română de teatru, profesoară (24 dec. 1854 – 17 iun. 1918). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 199.*

150 de ani de la nașterea lui **Francisc Iosif Rainer**, medic și antropolog român, doctor în medicină, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române (28 dec. 1874 – 5 aug. 1944).

120 de ani de la nașterea lui

Vladimir Tucichevici, fizician, doctor în științe fizico-matematice, membru titular al Academiei de Științe din URSS, originar din județul Hotin (29 dec. 1904 – 24 iul. 1997).

110 ani de la nașterea lui **Nichita Chiricenco**, istoric, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe Pedagogice din URSS (29 dec. 1914 – ?).

130 de ani de la nașterea lui **Alexandru Marcu**, italianist, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (31 dec. 1894 – 27 febr. 1959).

510 ani de la nașterea lui **Andreas Vesalius**, anatomist de origine flamandă, medic, fondatorul anatomiei moderne (31 dec. 1514 – 15 oct. 1564). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 362.*

Leopoldina BĂLĂNUȚĂ 1934-1998

Actriță română de film, radio, televiziune, scenă și voce.

S-a născut la 10 decembrie 1934 la Păulești, com. Tulnici, jud. Vrancea, România. A decedat la 15 octombrie 1998 la București.

Reprezintă un capitol special din istoria teatrului românesc, iar vocea actriței din spectacole, filme și recitaluri este o marcă înregistrată.

În 1948 a terminat clasa a IV-a gimnazială la Liceul de Fete din Focșani. A absolvit apoi Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică (1957) din București (azi, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”), clasa M. Sadova și a lui M. Anghelescu, jucând, alături de F. Piersic, în spectacolul „Peer Gynt” de H. Ibsen, în regia lui D. Ernescu.

În 1958 este angajată la Teatrul din Piatra Neamț, apoi la Studioul Actorului de Film „C. Nottara”. A debutat aici în anul 1959 cu un rol în piesa „Prima întâlnire” de T. Sîtina, în regia lui I. Cojar. Pe scena acestui teatru a jucat mai mult de 50 de roluri, dintre care unele în spectacole memorabile: „Mama” de M. Gorki, „Anna Karenina”

după L. Tolstoi, „Medeea” de Euripide, „Martin Edend” de J. London, „Noaptea Iguanei” de T. Williams, „Oameni sărmani” de F. Dostoievski, „Livada cu vișini” de A. Cehov, „Doi pe un balansoar” de W. Gibson ș.a.

S-a produs și în filme de rezonanță pentru cinematografia românească: „Pisica de mare” (1963), „Dacii” (1967), „Subteranul” (1967), „Nunta de piatră” (1972), „Tatăl risipitor” (1975), „Dincolo de pod” (1975), „Ion: Blestemul pământului. Blestemul iubirii” (1980), „Bietul Ioanide” (1980), „Clipa” (1979), „Înghițitorul de săbii” (1982), „Năpasta” (1982), „Umbrele soarelui” (1986), „Die Letzte Station” (1998), „Ultima gară” (1998) etc.

A avut o colaborare fructuoasă și cu televiziunea română la realizarea peliculelor: „Oameni sărmani” (1969), „Trandafirul și coroana”, „Moartea unui comis voiajor” (1977), „Pe firul apei” (1978), „Clipa” (1978), „Conu’ Leonida față cu reacțiunea” (1985), „Idolul și Ion Anapoda” (1991), „Strigoii” (1992), „Gaițele” (1993) ș.a.

Deși era considerată o actriță dramatică, a interpretat și importante roluri de comedie. În sceneta TV „Care de dame” de G. H. Brăescu, realizată în 1980, actrița a jucat patru personaje, ceea ce a devenit un moment de referință din istoria divertismentului TV românesc.

Leopoldina Bălănuță a practicat intens spectacolul poetic și a fost o remarcabilă recitatoare dramatică, creată de școala lui C. Nottara și Gh. Storin. A interpretat versuri de A. Blandiana, Șt. A.

Doinaș, M. Isanos, N. Labiș și N. Stănescu în spectacolul „O întâmplare a ființei” (1998). În concepția ei, actorul ar fi glasul dramaturgului și al poetului, cel mai mult ea apreciindu-i pe M. Eminescu și N. Stănescu, dar a fost aproape și de poeții contemporani care pledau pentru frumos și adevăr.

În Teatrul Național Radiofonic vocea ei s-a făcut auzită în spectacolele: „Acești nebuni fățarnici”, „Anna Karenina”, „Cuibul de piatră”, „Medeea”, „Miorița”, „O zi mai lungă decât veacul”, „Oamenii cavelnelor”, „Povestea brățării de gleznă”, „Săptămâna luminată”, „Sechestrații din Altona”, „Trei mistere”, „Tristan și Isolda”, „Vassa Jeleznova”, „Viforul” ș.a.

Ultimul rol jucat a fost cel din „O batistă în Dunăre” (1997) de D. R. Popescu la Teatrul Național.

Leopoldina Bălănuță fost distinsă cu Ordinul „Meritul Cultural” de clasa a IV-a (1967) pentru merite deosebite în domeniul artei dramatice și cu Premiul Asociației Cineaștilor din România (1972) pentru filmul „Nunta de piatră”.

Bibliografie selectivă:

****Actori români ai deceniului opt în revista „Cinema Actorii români ai deceniului opt în revista „Cinema”**: [interviuri cu Mircea Albulescu, Violeta Andrei, Leopoldina Bălănuță] / [antolog.]: Cornel Crăciun ; [interviuri de Eva Sîrbu ; texte de Ion Popescu-Gopo, Radu Beligan, N. C. Munteanu [et al.]. – Sibiu : Techno Media, 2017. – 484 p.

Bălănuță, Leopoldina. Leopoldina Bălănuță : Acest drum prin diferite destine... / Leopoldina

dina Bălănuță ; consemnare de Andrei Băleanu // Băleanu, Andrei. Actorul în căutarea personajului : 25 de convorbiri despre arta spectacolului teatral / Andrei Băleanu, Doina Dragnea. – București : Meridiane, 1981. – P. 30-40.

****Bălănuță, Leopoldina.** Șoapte și lacrimi : Interviu radiofonice : [cu Leopoldina Bălănuță] / consemnate, selecționate și prezentate de Viorica Ghiță-Teodorescu ; cuvânt înainte de Ion Cojar. – București : Casa Radio, 1999. – 128 p.

Rec.: Pop, Elisabeta. Leopoldina Bălănuță – „Șoapte și lacrimi” de Viorica Ghiță Teodorescu // Familia (Oradea). – 2000. – Nr 5. – P. 125-126.

****Deșliu, Alexandru.** Dor de Leopoldina : album memorial / Alexandru Deșliu ; fot: Ion Miclea, Ion Cucu, Vasile Blendea [et al.]. – Focșani : Pallas Athena, 2001. – 256 p. : il.

Albu, Magdalena. Leopoldina Bălănuță – ființă din ființa poeziei nemairostate azi...(1) / Magdalena Albu // Oglinda literară. – 2013. – Nr 134. – P. 8874.

Albu, Magdalena. Leopoldina Bălănuță – ființă din ființa poeziei nemairostate azi...(2) / Magdalena Albu // Oglinda literară. – 2013. – Nr 135. – P. 8974.

Bălănuță Leopoldina : [fișier biografic] // Marcu, George. Dicționarul personalităților feminine din România / George Marcu, Rodica Ilinca ; cuvânt înainte: Gabriela Creția. – București : Meronia, 2009. – P. 39.

Rîpeanu, Bujor T. Bălănuță Leopoldina // Rîpeanu, Bujor T. 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originari de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 51.

Francu, Sorin. Totuși este trist în lume : [despre Leopoldina Bălănuță] / Sorin Francu // Oglinda literară. – 2006. – Nr 60. – P. 2274.

Leopoldina Bălănuța : Biografie // Cinemagie : [site]. – <https://m.cinemagia.ro/actori/leopoldina-balanuta-5657/biografie/> (accesat: 30.08.2023).

Leopoldina Bălănuță : Biografie // Enciclopedia României : [site]. – URL: https://www.encyclopediaromaniei.ro/wiki/Leopoldina_B%C4%83%C4%83nu%C5%A3%C4%83 (accesat: 30.08.2023).

Matei, Liliana. Leopoldina Bălănuță, despre lucrurile apropiate sufletului / Liliana Matei // Metropolis. – 2013. – 2 dec. ; [Resursă electronică]. – URL: <http://www.ziarulmetropolis.ro/leopoldina-balanuta-despre-lucrurile-apropiate-sufletului/> (accesat: 30.08.2023).

Nazat, Marian. Dor de Leopoldina Balanuta / Marian Nazat // Ziarul de duminică. – 2007. – 9 mar.

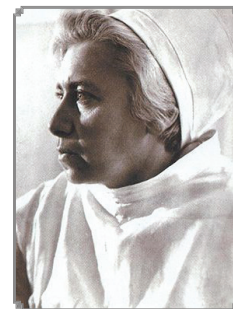
Sociu, Ionuț. Leopoldina Bălănuță și Andreea Bibiri / Ionuț Sociu // Adevărul literar & artistic. – 2008. – 26 mar. – P. 4.

Stancu, Natalia. Amintirea lui Poldi : [Leopoldina Bălănuță] / Natalia Stancu // Teatrul azi. – 2016. – Nr 12. – P. 58-63.

Șchiopu, Ana-Maria. Portret Leopoldina Bălănuță, tragica doamnă a teatrului cu voce de înger: „Cea mai mare nefericire e să n-ai nevoie de cultură” / Anna-Maria Șchiopu // Adevărul.ro. – 2019. – 15 oct. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://adevarul.ro/stil-de-viata/cultura/portret-leopoldina-balanuta-tragica-doamna-a-1976975.html> (accesat: 30.08.2023).

Teatrul și capcanele lui, dezvăluite de Leopoldina Bălănuță // Metropolis. – 2013. – 23 noiem. ; [Resursă electronică]. – URL: <http://www.ziarulmetropolis.ro/teatrul-si-capcanele-lui-dezvaluite-de-leopoldina-balanuta/> (accesat: 30.08.2023).

Elena Harconița

Natalia GHEORGHIU 1914–2001

Medic chirurg pediatru, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe Medicale din URSS, fondatoarea școlii de chirurgie pediatrică din Moldova.

S-a născut la 12 decembrie 1914 în jud. Tighina, la Manzâr, localitate aflată astăzi în reg. Odesa, rn. Tarutino. A decedat la 4 februarie 2001.

Studiile le-a început la școala primară din sat, apoi le-a continuat la Liceul de Fete „Principesa Ileana” din Tighina. În anul 1933, Natalia Gheorghiu era printre cele 39 de absolvente a liceului. La vârsta de 19 ani s-a înscris la Facultatea de Medicină Generală a Universității din Cluj, în anul II de studii (1935-1936) fiind transferată la Facultatea de Medicină Generală a Universității din București.

Începutul celui de-Al Doilea Război Mondial și ocuparea Basarabiei au prins-o pe Natalia Gheorghiu încă studentă, dar deja, din aprilie 1938, înrolată ca medic stagiar la unul dintre spitalele clinice din București. În august 1940, după anexarea Basarabiei, revine acasă. Până în octombrie 1940 și-a continuat

activitatea medicală la sectorul de circumscripție din s. Geamăna, apoi a activat, din 17 octombrie 1940 până la 18 iulie 1941, ca medic curant la Spitalul Raional din Talmază, rn. Căușeni, dar, în scurt timp, primește ordinul de mobilizare, fiind repartizată la un spital de rezervă.

În iunie 1941, odată cu retragerea armatei sovietice, s-a evacuat în or. Mikoian-Șahar (Karaceaevsk), din Regiunea Autonomă Karaceaevsk, unde a lucrat în Secția de epidemiologie, apoi în serviciul de ambulanță, iar din aprilie 1942 face ordinatura la Secția de chirurgie a unui spital aflat în evacuare. În august 1942 spitalul este evacuat din nou, de data aceasta la Erevan. În martie 1944, Natalia Gheorghiu devine șefa cabinetului de Roentgen și a Secției de chirurgie a aceleiași spital. În iulie 1944 spitalul este transferat în orașul rus Smolensk.

Revenind la Chișinău, și-a reluat secundariatul clinic la Catedra de chirurgie spitalicească a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (ISMC) (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”), începând cu 1 mai 1946. Deoarece nu a reușit să-și ia licența la București, revine la studii și susține examenele de stat la ISMC în anul 1947. Ulterior, pleacă la Moscova, la renumitul savant în fiziologie și patologie A. Speranski, pentru a scrie teza de doctor (candidat) (1887-1961). Studiază tratamentul militarilor răniți în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial și, pe 21 aprilie 1949, la ISMC, prezintă teza, cu titlul

„Tratamentul chirurgical al bonturilor de amputare a femurului și gambei”, care reprezintă prima lucrare de doctorat susținută în nou-creata instituție.

În același an, a fost angajată ca asistentă la Clinica Chirurgicală Spitalicească a ISMC, iar din 1951 accede la titlul de conferențiar (docent). Trece printr-o ascensiune rapidă pe scara ierarhică, inclusiv datorită calității sale de membru de partid, statut obținut după studiile la școala serală a marxism-leninismului (1949 și 1951).

La început, s-a ocupat de chirurgia generală a adulților, dar a decis să devină chirurg pediatru și a fost delegată la Moscova pentru a efectua un stagiul la renumita Clinică pentru Copii „N. F. Filatov”, la profesorul S. Ternovski.

În 1954 a susținut teza de doctor (habilitat) în medicină la Academia de Științe Medicale din Moscova, iar în 1961 a obținut și titlul de profesor.

Din inițiativa Nataliei Gheorghiu, în anul 1957, au fost deschise Catedra de chirurgie, reanimatologie și anesteziologie pediatrică și o primă Secție (cu 40 de paturi) de chirurgie pediatrică la Spitalul Clinic Republican pentru Copii, care poartă astăzi numele medicului pediatru Em. Coțaga. În 1960 a fost fondată Catedra de chirurgie pediatrică și ortopedie, iar funcția de șefă este preluată de Natalia Gheorghiu, care astfel ajunge una dintre puținele femei din URSS ce conduc o catedră de chirurgie.

În 1964 aceasta a contribuit la organizarea celei de-a

doua secții de Chirurgie pediatrică urgentă în cadrul Spitalului Clinic Republican pentru Copii, iar un an mai târziu, și a celei de-a treia secții de profil la Spitalul din Bălți. Prin contribuția Nataliei Gheorghiu, este fondat și Centrul Național Științifico-Practic de Chirurgie Pediatrică, care în prezent îi poartă numele.

A activat peste 50 de ani la ISMC, în calitate de profesor, șef de catedră (1960-1986), apoi de prorector pentru activitate didactică și științifică (1963-1969). În anii 1963-1966 și 1968-1969 a deținut funcția de vicerector al ISMC.

În 1971 a devenit membru corespondent al Academiei de Științe Medicale a URSS, fiind singura ce reprezenta RSS Moldovenească.

În palmaresul științific al Nataliei Gheorghiu sunt peste 250 de lucrări științifice, inclusiv câteva monografii și brevete de invenție. Sub îndrumarea Nataliei Gheorghiu au fost elaborate și susținute peste 30 de teze de doctor și de doctor habilitat în științe medicale, majoritatea chirurgilor pediatri din Moldova fiindu-i discipoli.

A operat activ până la vârsta de 70 de ani, unele intervenții efectuându-le până la 85 de ani. A condus Catedra de chirurgie pediatrică cu multă competență și autoritate până la pensionare în 1986, rămânând să activeze în calitate de profesor al aceleiași catedre până în februarie 2001.

În educarea generațiilor de studenți a îmbinat metodologia celor două școli:

românească și sovietică. Era convinsă că un chirurg bun trebuie să poată orice, o specializare, practic, nefiind necesară. A impus și a insuflat tuturor un comportament deontologic corect, decent, în spiritul respectului și devotamentului față de bolnav.

S-a implicat activ în viața socială. La 12 martie 1950 a fost aleasă deputat al Sovietului Suprem al URSS. A devenit membru al Biroului Politic al ISMC și membru al Comitetului orașenesc Chișinău al Partidului Comunist al Moldovei. În anii 1960 a devenit membru al Prezidiului Comitetului Republican Sindical al Medicilor din RSS Moldovenească, iar în 1967 – membru al Prezidiului Comitetului Femeilor. A făcut parte din Comitetul republican pentru prietenie cu țările de peste hotare, din Comitetul unional pentru menținerea păcii în lume, din Comitetul de prevenire a războiului nuclear, a fost vicepreședinte al Comitetului de prietenie URSS-India. Din 1971 a devenit membru titular al Asociației Internaționale a Chirurgilor, dar și al altor organizații, vizitând, în acest context, Franța (1966), Cehoslovacia (1972), India (1974), Japonia (1977), Elveția (1979), Grecia (1981).

Pentru activitatea prodigioasă în domeniu, Nataliei Gheorghiu i-au fost conferite titlurile „Medic emerit al RSS Moldovenești”, „Om emerit în știință al RSS Moldovenești”, „Cetățean de onoare al orașului Chișinău”.

A fost decorată cu ordinele „Drapelul Roșu de Muncă”, „Prietenia Popoarelor”,

„Ordinul Republicii” (1995), „Medalia Comitetului Internațional pentru Apărarea Păcii” și alte distincții.

La Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”, în 2019, Catedrei de chirurgie, ortopedie și anesteziologie pediatrică i s-a conferit numele Nataliei Gheorghiu. Centrul Național Științifico-Practic de Chirurgie Pediatrică, a cărui fondatoare este, poartă numele Nataliei Gheorghiu. O stradă din sectorul Centru și un liceu din capitală îi poartă numele, iar la 18 noiembrie 2004 a fost creată Asociația Chirurgilor Pediatri „Academician Natalia Gheorghiu”. La marcarea celor 90 ani de la naștere, în 2004, „Poșta Moldovei” a emis timbrul cu imaginea Nataliei Gheorghiu. La 9 octombrie 2015, când a fost inaugurată Aleea savanților și medicilor iluștri, eveniment legat de marcarea celei de-a 70-a aniversări a USMF „N. Testemițanu”, printre cele 34 de busturi, a fost dezvelit și bustul Nataliei Gheorghiu, efectuat de V. Jiğlițchi.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1994”. – Chișinău, 1994. – P. 166; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 356.

Bibliografie selectivă:

Ababii, Ion. Academicianul Natalia Gheorghiu, femeia legendă / Ion Ababii // Moldova suverană. – 2004. – 30 noiem. – P. 6.

Gherman, Victor. Natalia Gheorghiu / Victor Gherman // Femei din Moldova : Enciclopedie. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 120.

Gudumac, Eva. Academician Natalia Gheorghiu (1914–2014) – creatoare de Școală chirurgicală și pioner al chirurgiei pediatrice / Eva Gudumac // Chirurgia pediatrică la 57 de ani. 100 ani de la nașterea Academicianului Natalia Gheorghiu : Materialele conferinței științifico-practice de chirurgie pediatrică. – Chișinău, 2014. – Vol. 20. – P. 1-95.

Natalia Gheorghiu – medic-legendă al chirurgiei pediatrice din Moldova // Medicus. – 2019. – Nr 9/10 (925-926). – P. 10.

Nataliei Gheorghiu - medic „legendă” a chirurgiei pediatrice din Republica Moldova // Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova : [site]. – URL: <https://usmf.md/ru/node/24941> (accesat: 22.11.2023).

Omagiul Nataliei Gheorghiu - Prima medicinei autohtone // Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova : [site]. – URL: <https://usmf.md/ro/noutati/omagiu-nataliei-gheorghiu-prima-medicinei-autohtone> (accesat: 22.11.2023).

Prisac Lidia. Istoria medicinei la feminin: prof. univ. Natalia Gheorghiu (1914–2001) / Lidia Prisac // Intelectualitatea română între ideologie, libertate academică și naționalism : Conferința națională cu participare internațională, Ediția a 2-a, Chișinău, 14-16 octombrie 2021 / coord.: Liliana Rotaru. – Chișinău : Lexon-Prim, 2023. – P. 150-176.

**Lidia Prisac,
Ion Valer Xenofonov**

Nicolai SANALATII
1924-2012

Specialist în domeniul biblioteconomiei, bibliograf, Om emerit al culturii.

S-a născut la 13 decembrie 1924 în or. Camenca. A decedat la 20 iunie 2012 la Chișinău.

A participat la cel de-Al Doilea Război Mondial.

A absolvit Facultatea de Istorie și Filologie, secția istorie, a Universității de Stat din Chișinău (1952).

Din 1951 până în anul 1963 activează ca bibliograf principal, șef de secție, director adjunct și director interimar al Bibliotecii Republicane „N. Krupskaja” (astăzi, Biblioteca Națională a Republicii Moldova). La finele anului 1963 a fost numit director adjunct al Bibliotecii Științifice Centrale a Academiei de Științe a Moldovei, iar în perioada 1966-1977 a deținut funcția de director al acestei biblioteci. În 1977 a fost invitat la conducerea Camerei Naționale a Cărții. În 1985 s-a retras din activitate.

A elaborat catalogul „Cărțile editate în RSS Moldovenească”, publicat în trei fascicule, pe anii 1944-1950 (1955); 1951-1955 (1957) și (1956-1957) (1958). Acestea au constituit piatra de temelie a bibliografiei de stat din

Moldova. După 1958, pregătirea unor astfel de bibliografii a fost preluată de Camera Națională a Cărții.

S-a implicat în elaborarea diverselor materiale informativ-metodice, a participat la implementarea lucrărilor științifice în economia națională, a practicat diverse genuri de bibliografii de recomandare: „Ce trebuie să citească crescătorii de vite din Moldova?” (Chișinău, 1955), „Ce trebuie să citească pomicultorul și viticultorul din Moldova?” (Chișinău, 1955).

În anul 1960, odată cu trecerea Bibliotecii Naționale într-un nou edificiu, au fost realizate diverse modificări în structura și statele de personal. A fost inaugurată și Secția de bibliografie națională, al cărei șef devenise Nicolai Sanalatii. A manifestat în această calitate abilități de manager, atrăgând specialiști cu o pregătire în diverse domenii: biblioteconomie, limbă și literatură, geografie, biologie, fizică, agricultură ș.a., care au contribuit la apariția unor lucrări bibliografice tematice de înaltă calitate. Trecând prin „școala Sanalatii”, mulți dintre angajații acestei subdiviziuni au devenit directori de departamente și de biblioteci universitare, profesori sau șefi de catedră.

A fundamentat științific sistemul informativ al bibliotecii, precum și elaborarea unor bibliografii cu indexuri științifice auxiliare. A inițiat editarea bibliografiilor fundamentale specializate: „Critica și știința literară în Moldova” (1966-1970, 1971-1975), „Arta Moldovei:

1924-1974”, „Istoria, arheologia, etnografia Moldovei: 1918-1968” și a altor lucrări.

A contribuit la stabilirea colaborării cu biblioteci din România, Rusia, Ucraina ș.a.

În perioada directoratului său la Camera Națională a Cărții, Nicolai Sanalatii a inițiat completarea retrospectivă a colecției, date fiind lacunele create în anii 1920 și 1930. În acest sens, a apelat la instituțiile arhivistice, muzeale, bibliotecare din Ucraina, dar și la persoane particulare. Se colecționau, de asemenea, microfilme, fotocopii. Se intensifică bibliografierea sistematică și corectă a presei. În fiecare trimestru începe să apară „Cronica presei”, sunt instituite secții aparte de completare și editare a literaturii, de catalogare, de bibliografie, de depozitare a publicațiilor.

Nicolai Sanalatii a fost distins cu ordine și medalii pentru participare la cel de-Al Doilea Război Mondial, cu Medalia „Veteran al muncii”. În anul 1961 i s-a conferit titlul „Om emerit al culturii din RSS Moldovenească”.

Bibliografie selectivă:

***Ce să citim** / alcăt.: N. C. Sanalatii. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1960. – 16 p. – (În ajutorul cititorului bibliotecii satești și colhoznic).

***Sanalatii, N.** Cărțile editate în RSSM (1951-1955) / N. Sanalatii. – Chișinău : Editura de Stat a Moldovei, 1957. – 343 p.

***Sanalati, N.** Cărțile editate în RSSM (1944-1950) / N. Sanalatii. – Chișinău : Editura de Stat a Moldovei, 1955. – 159 p.

***Sanalatii, Nicolae C.** Cărțile, editate în RSSM (1956-1957) /

alcăt.: Nicolae C. Sanalatii. – Chișinău : Editura de Stat a Moldovei, 1958. – 191 p.

Саналатий, Н. Вклад научных библиотек в развитие науки и производства Молдавии / Н. Саналатий // Библиотечно-библиографическая информация. – 1968. – Nr 3 (69). – P. 34-52.

Саналатий, Н. Выступление на 9-м Совещании директоров библиотек Академии наук СССР и академий наук союзных республик / Н. Саналатий // Библиотечно-библиографическая информация. – 1967. – Nr 1 (63). – P. 41-42.

Саналатий, Н. Выступление на 10-м Совещании директоров библиотек Академии наук СССР и академий наук союзных республик / Н. Саналатий // Библиотечно-библиографическая информация. – 1969. – Nr 2 (72). – P. 86-88.

Саналатий, Н. Книжной палате Молдавской ССР – 25 лет / Н. Саналатий // Советская библиография. – 1982. – Nr 5. – P. 34-38.

Саналатий, Н. Центральная научная библиотека / Н. Саналатий // Академия наук Молдавской ССР. – Кишинев, 1974. – P. 309-312.

Chiriac, Vlad. Nicolae Sanalati – bibliolog marcat de destin / Vlad Chiriac // Literatura și arta. – 2003. – 27 noiem. – P. 7.

Chiriac, Vlad. Nicolae Sanalati, un bibliolog marcat de destin // Biblioteca academică 1928-2003 : (Istoric, evoluție, personalități, evocări) / Academia de Științe a Moldovei ; Biblioteca Științifică Centrală. – Chișinău, 2003. – P. 160-163.

Sanalati Nicolae // Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” : [site]. – URL: <http://bsclupan.asm.md/?lng=2&action=show&cat=91&obj=175> (accesat: 27.09.2023).

Sanalati Nicolae // Camera Națională a Cărții : 45 de ani, 1952-2002 / aut.: Valentina Chi-

toroagă, Ion Șpac, Gheorghe Bobână [et al.] ; ed. îngrijită de Valentina Chitoroagă ; red.-coord.: Tamara Osmochescu. – Chișinău, 2002. – P. 122-123.

Șpac, Ion. Nicolae Sanalati – bibliograf și manager de elită / Ion Șpac // Reflecții biblioteconomice și bibliografice. – Chișinău : BNRM, 2005. – P. 188-193 ; Literatura și arta. – 2005. – 12 mai. – P. 6.

Мадан, Ион. Саналатий Николай Карпович // Мадан, Ион. Книга, библиотечное дело, библиография Молдавии : библиогр. указ. / Ион Мадан. – Кишинев : Тимпул, 1984. – P. 86-87.

Elena Harconița

Ala MÂNDĂCANU
1954

Filolog, jurnalistă, președinta Asociației Comunitatea Moldovenilor din Québec, stabilită în Canada.

S-a născut la 14 decembrie 1954 în s. Balatino, rn. Glodeni.

După absolvirea școlii medii din satul natal (1972), și-a continuat studiile la Facultatea de Filologie, secția jurnalism, a Universității de Stat din Chișinău (1972-1977; azi, Universitatea de Stat din Moldova), iar mai târziu face studii postuniversitare la Academia de Administrație Publică, Facultatea de Relații

Externe (1994-1997), și susține teza de doctorat în economie la Academia de Studii Economice din Moldova, cu tema: „Probleme manageriale ale participării femeilor la toate nivelurile de luare a deciziilor” (2000).

A beneficiat de stagii în SUA (1998, 2000), Suedia (1999), România (2003), Etiopia (2005) ș.a.

Activitatea profesională a început-o în calitate de traducătoare la ziarul raional Ialoveni (1977-1978), apoi a fost angajată la Biblioteca Academiei de Științe a Moldovei și a activat în calitate de corector la „Învățătorul sovietic”, redactor tehnic la „Scânteia leninistă” și la revista „Noi” (1982-1989). În această perioadă, publică povești și schițe umoristice în presa pentru copii și în săptămânalul „Literatura și arta”.

Ala Mândăcanu are meritul de a fi contribuit la apariția primelor publicații periodice în grafie latină („Glasul”, „Deșteptarea”), precum și la elaborarea „Ghidului practic de studiere intensivă al limbii române” (1989).

Din 2002 a fost redactorșef al săptămânalului de politici publice „Democrația”.

A predat limba română (1988-1993) pentru aolingvi în cadrul Asociației de știință, cultură și producție „Oferta” și la Centrul lingvistic „ABCdava”, îndeplinind aici și funcția de director științific.

Între anii 1994 și 2001 a fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova: în legislatura a XIII-a a fost membru al Comisiei pentru economie, industrie și privatizare,

iar în legislatura a XIV-a – vicepreședinte al Comisiei pentru drepturile omului, culte, minorități naționale și comunități externe. În primul mandat a făcut parte din fracțiunea parlamentară a Blocului electoral „Blocul Țăranilor și Intelectualilor”, iar în cel de-al doilea – din fracțiunea parlamentară a Blocului electoral „Convenția Democrată din Moldova”, fiind și președinta Secției de francofonie a Parlamentului Republicii Moldova.

A reprezentat (2001) ONG-urile din Republica Moldova pentru probleme gender în Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est și a coordonat programe la Centrul de Formare Europeană.

Ala Mândăcanu s-a implicat și în activitatea didactică, fiind șefa Catedrei comunicare a Facultății Jurnalism și Comunicare Publică la Universitatea Liberă Internațională, iar din 2005 – decan și consilier al rectorului pe problemele educației. În această calitate, a ținut și cursurile universitare „Managementul relațiilor publice”, „Istoria și teoria comunicării de masă”, „Comunicarea strategică” ș.a.

A publicat peste 200 de articole, lucrări științifice și publicistice, printre care: „Presa în oglinda presei (antologie)” (2005), „Dor de libertate: eseuri, interviuri” (2008) ș.a. A susținut conferințe publice, emisiuni la radio și la televiziune pe o tematică diversă.

A fost membru al Comitetului executiv al Ligii Creștin-Democrate a Femeilor din Moldova, vicepreședinte (1997-2001)

și președinte al acestei organizații, vicepreședinte al Partidului Social Liberal. În 2010 a participat la reformarea Consiliului Diasporei. A luat parte la congresele diasporei începând cu anul 2010, este purtător de cuvânt al Consiliului Coordonator al Diasporei din 2012.

În anul 2008 s-a stabilit în Canada, unde a creat Asociația Comunitatea Moldovenilor din Québec (CMQ), o organizație deschisă tuturor persoanelor, indiferent de naționalitate, religie, gen, vârstă sau origine etnică. CMQ apropie și unește diaspora moldovenească, consolidează potențialul ei spiritual și economic, contribuie la integrarea eficientă a membrilor în societatea canadiană. Asociația desfășoară multiple activități și proiecte comunitare, culturale, de comunicare și de informare. În parteneriat cu Ambasada Republicii Moldova din Canada, cu organizații precum „Koolture Tricolore”, „Artizana”, „Academia Educativă din Montreal”, „Dor”, revista „Pici voinici” și alte ONG-uri, organizează concerte, sărbători, conferințe și lansări de carte pentru membrii comunității. Din 2010 este editată broșura asociației.

Activitatea sa profesională a fost apreciată cu numeroase diplome și premii. Ala Mândăcanu fost decorată cu „Ordinul de Onoare” al Republicii Moldova (2010) și cu Medalia de argint oferită de către guvernatorul Québecului (2021) pentru implicare remarcabilă în activități de voluntariat în beneficiul comunității.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 330-332; „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 356-357.

Bibliografie selectivă:

Ala Mândăcanu: Calitatea politicianilor de la Chișinău scade de la an la an, lipsește o doctrină clară de dezvoltare a R. Moldova, gândirea strategică, empatia și comunicarea civilizată // TVR Moldova : [site]. – URL: <https://tvrmdo.md/ro/actualitate/ala-mandacanu-calitatea-politicienilor-de-la-chisinau-scade-de-la-an-la-an-lipseste-o-doctrina-clar-de-dezvoltare-a-r-moldova-gandirea-strategica-empatia-si-comunicarea-civilizata> (accesat: 26.10.2023).

Ala Mândăcanu: „Visez la ziua când cei plecați vor putea reveni într-o Moldovă europeană” // Timpul. – 2010. – 18 oct. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://timpul.md/articol/ala-mandacanu--visez-la-ziua-cand-cei-plecati-vor-putea-reveni-intr-o-moldova-europeana-16691.html?nowprocket=1>.

Ala Mândăcanu (Canada): Se votează cu gândul la „buzunarul concret, la familie, la nănași, la cumetri și vecini” / interviu realizat de Valentina Ursu // Radio Europa Liberă Moldova : [site]. – 2021. – 21 iun. – URL: <https://moldova.europalibera.org/a/alam%C3%A2nd%C3%A2canu-canada-se-voteaz%C4%83-cu-g%C3%A2ndul-la-buzunarul-concret-la-familie-lan%C4%83na%C8%99i-la-cumetri-%C8%99i-vecini-/3131-9864.html> (accesat: 26.10.2023).

Ala Mândăcanu, de la politică... la bunică de cinci stele // Odoară : [site]. – 2017. – 24 iun. – URL: <https://odoras.md/familia/relatii-de-familie/ala-mandacanu-de-la-politica-la-bunica-de-cinci-stele/> (accesat: 26.10.2023).

Ala Mândăcanu, liderul diasporei din departamentul canadi-

an Quebec, la Punctul pe AZi // TVR Moldova. – URL: <https://tvr Moldova.md/ro/recomandari/ala-mandacanu-liderul-diasporei-din-departamentul-canadian-quebec-la-punctul-pe-azi> (accesat: 26.10.2023).

Mândăcanu, Ala. Lidia a ars ca o flacăra : [despre Lidia Istrati, 75 de ani de la naștere] / Ala Mândăcanu // Ziarul național. – 2016. – 10 iun. – P. 11.

Mândăcanu, Ala. Lidia Istrati a avut dreptate! / Ala Mândăcanu // Femeia, un argument al libertății / coord.: Elena Prus, Iurie Colesnic. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 47-50.

Ala Mândăcanu / Primăria comunei Balatina. Personalități : [site]. – URL: <https://balatina.md/person> (accesat: 26.10.2023).

Ala Mândăcanu : [fișier biografic] // Comunitatea moldovenilor din Quebec : [site]. – URL: www.moldovaquebec.ca (accesat: 26.10.2023).

Berzintu, Lucreția. Ala Mândăcanu, ipostaza feminină a lui Mahatma Gandhi / Lucreția Berzintu // Femeia, un argument al libertății / coord.: Elena Prus, Iurie Colesnic. – P. 214-221.

Mândăcanu Ala // Femei din Moldova: enciclopedie. – Chișinău: Muzeum, 2000. – P. 190.

Moldoveancă stabilită în Canada, decorată de guvernatorul Quebecului // Safe News : [site]. – 2021. – 28 mai. – URL: <https://safenews.md/moldoveanca-stabilita-in-canada-decorata-de-guvernatorul-quebecului/> (accesat: 26. 10.2023).

Roibu, Nicolae. Comunitatea moldovenilor din Quebec (Canada) și-a lansat cartea de vizită // Timpul : [site]. – 2010. – 3 iun. – URL: <https://timpul.md/articol/moldova-va-primi-un-ajutor-financiar-suplimentar-de-725-milioane-de-euro-din-partea-ue.html> (accesat: 26. 10.2023).

Scriitori și scrieri românești la Montréal : [cu referire la Ala Mândăcanu] // Pagini românești : [site]. – URL: <https://pagini-romanesti.ca/2013/04/26/scriitori-si-scrieri-romanesti-la-montreal/> (accesat: 26.10.2023).

Elena Harconița

Andrei URSU
1929-2020

Pedolog, doctor habilitat în științe biologice, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului de Onoare”.

S-a născut la 20 decembrie 1929 în or. Strășeni, jud. Lăpușna (actualmente, mun. Strășeni, rn. Strășeni). A decedat la 15 aprilie 2020 la Chișinău.

A învățat la școala primară din Strășeni (1937-1942), apoi la Liceul „B. P. Hașdeu” din Chișinău (1943-1944), revine la Strășeni (1945-1946) și, în final, absolvă Școala Medie de Băieți nr. 4 din Chișinău (1946-1948). Este admis la Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Biologie și Pedologie (1948-1953). A susținut, mai întâi, teza de doctor (candidat) în științe geografice la Institutul de Geografie al Academiei de Științe a URSS (1964), cu tema „Solurile dealurilor prenistrene”, după care, în 1978, și teza de doctor (habilitat) în științe biologice la Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova. În 1990 obține titlul de profesor universitar.

Și-a început parcursul profesional în anul organizării Institutului de Pedo-

logie, Agrochimie și Ameliorarea Solurilor al filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS ca laborant (1953-1954), dar în scurt timp este cercetător științific (1954-1966), ulterior director adjunct (1966-1983) și director general (1983-1986) al instituției, căreia îi consacră 35 de ani din viață, activând alături de academicianul N. Dimo și profesorul I. Krupenikov.

A deținut mai multe funcții de conducere: a fost director general al Asociației Științifice și de Producție „Fertilitate” (1982-1986), academician coordonator (1986-2000) al Secției de Științe Biologice și Chimice a Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), șef al Laboratorului de geografie și evoluție a solurilor al Institutului de Geografie al AȘM (1992-2010), consultant științific al Institutului de Ecologie și Geografie al AȘM (2010-2020).

În anii 1993-2004 activează în calitate de cadru didactic la Universitatea de Stat din Moldova, fiind titular al cursurilor: „Pedologia generală”, „Bonitarea și protejarea solurilor”, „Ameliorarea și protejarea solurilor”, „Bazele ecologiei”.

Andrei Ursu a realizat cercetări științifice în domeniul pedologiei, geografiei solurilor și ecologiei, iar rezultatele sale în domeniul raionării solurilor republicii au permis elaborarea clasificării solului în baza unui concept modern al pedologiei genetice. Împreună cu echipa de cercetare, a reușit să evedențieze și să stabilească limitele admisibile ale particularităților

nefavorabile ale solurilor (salinizare, solonețizare, carbonatice, erodate).

Este autor a circa 660 de lucrări științifice, inclusiv 25 de monografii și peste 30 de hărți tematice. Monografia „Regionarea agropedologică a Moldovei” (1980) este o lucrare științifică de pionierat, în care au fost generalizate datele privitor la compoziția și proprietățile solurilor, legitățile repartiției lor și principiile regionării pedologice. Lucrările „Microraiionarea pedoecologică a Moldovei” (1980), „Raioanele pedogeografice și particularitățile regionale de utilizare și protejare a solurilor” (2006) și „Solurile Moldovei” (2011) sunt studii de referință pentru specialiști. O valoare aplicativă are lucrarea „Resursele naturale și geografia solurilor Moldovei” (1977), în care au fost descrise procedeele de ameliorare și de sporire a fertilității solurilor. Peste câțiva ani, publică cercetarea „Microregionarea pedologică” (1980), unde prezintă rezultatele folosirii raionale a solurilor, principiile și metodele microregionării pedologice, iar în „Conservarea solurilor în condițiile agriculturii intensive” (1988) analizează factorii ce provoacă poluarea și degradarea solului, fiind argumentate măsurile de prevenire și diminuare a acestor fenomene.

Andrei Ursu a mai inițiat studierea solurilor tehnogen-transformate și a elaborat metode de diagnosticare, cartografiere și procedee de omogenizare și ameliorare a lor. În anul 2011 a finalizat un ciclu de cercetări funda-

mentale, ce capătă reflectare în lucrările „Solurile Moldovei” și „Harta solurilor Republicii Moldova” (coautor).

A colaborat cu savanți din țară și din România, Ucraina, Kazahstan, Azerbaidjan, Rusia, Germania, Polonia etc. A participat la congresele Societății Mondiale a Pedologilor, cu rapoarte și comunicări, la București (1964), Hamburg (1986), Mexico (1994), la congresele unionale ale Pedologilor din URSS: Harkov (1962), Almaty (1971), Tbilisi (1981), Tașkent (1985), Novosibirsk (1989), la numeroase conferințe și simpozioane internaționale.

A fost fondatorul și președintele Societății Naționale a Moldovei de Știință a Solului. În anii 1970-1973 a creat Muzeul Pedologic pe lângă Institutul de Pedologie și Agrochimie „N. Dimo”, mai târziu a organizat Laboratorul de geografie al AȘM (1990) în cadrul aceluiași institut.

A participat la pregătirea tinerilor specialiști, coordonând șase teze de doctor și o teză de doctor habilitat.

Andrei Ursu a fost redactor-șef al publicației „Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe biologice și chimice” (1986-2000), membru al colegiului redacțional al acesteia (2000-2020) și membru al colegiului de redacție al revistei „Factori și procese pedogenetice în zona temperată” (Iași).

A fost ales membru corespondent (1984), apoi membru titular (1989) al AȘM.

Savantul a mai deținut calitatea de membru al International Union of Soil Sciences (1982), al Prezidiului AȘM (1986-

2000), al European Society for Soil Conservation (1988), al Uniunii Internaționale a Pedologilor ș.a.

Drept recunoaștere a contribuției sale, i s-au acordat mai multe titluri onorifice: Om emerit (1995); membru de onoare al Academiei Agrare și Silvace (București) (1994); membru de onoare al Societății Naționale Române de Știință Solului (1994); membru de onoare al Societății Pedologilor din Rusia „V. Dokucaev” (2000); membru de onoare al Societății Pedologilor și Agrochimistilor din Ucraina (2006).

A fost distins cu premii și medalii: Premiul de Stat pentru tratatul „Solurile Moldovei” (în trei volume) (1984-1986); Premiul „V. R. Williams” pentru monografia „Microregionarea pedologică” (Moscova, 1983); Diploma de onoare a Societății de Geografie din România (2000); Diploma de excelență a Universității „Al. I. Cuza” din Iași (2004); Premiul AȘM (2006); Diploma „Meritul academic” a AȘM; medalii: „Pentru distincție în muncă” (1970), „Veteran al muncii” (1984), „D. Cantemir” (1999), „Cesti, slava, trud” (2004).

Lui Andrei Ursu i s-au acordat Ordinul „Gloria Muncii” (1996) și „Ordinul de Onoare” (2009).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 332-334; „Calendar Național 2019”. – Chișinău, 2019. – P. 292-294.

Bibliografie selectivă:
Cercetarea ecosistemelor forestiere din rezervația „Plaiul fagului”: Rădenii Vechi / N. Do-

niță, A. Ursu, P. Cuza [et al.]. – Chișinău : Universul, 2009. – 176 p. : fot.

Solurile pădurilor din Republica Moldova / Andrei Ursu, Aureliu Overcenco, Stela Curcubăt [et.al.]. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 132 p. : fig., fot., tab.

Dediu, Ion. Institutul de Ecologie și Geografie: realizări și perspective / Ion Dediu, Andrei Ursu // Noosfera. – 2016. – Nr 16. – P. 3-21.

Ursu, Andrei. Factorii și legăturile răspândirii geografice a solurilor / Andrei Ursu // Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, USM, 7-8 noiembrie 2019. – Chișinău, 2019. – P. 164-167.

Ursu, Andrei. Geografia și starea solurilor valorificate / Andrei Ursu // International Scientific Conference „Eastern European Chernozems” – 140 Years after V. Dokuchaev, Chishinau, Republic of Moldova, 2-3 october 2019. – Chișinău, 2019. – P. 311-313.

Ursu, Andrei. Pădurea Rădoaiei – o „oază” în stepa Bălților / Andrei Ursu, Ion Marcov, Igor Kravciuc // Buletin științific : Revista de Etnografie, Științe ale naturii și Muzeologie : Serie nouă : științele naturii. – 2006. – Vol. 4 (17). – P. 30-36.

Ursu, Andrei. Solurile halomorfe din stepa Bălților / Andrei Ursu, Aureliu Overcenco, Ion Marcov // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei = Известия Академии Наук Молдовы. – 2011. – Nr 1. – P. 154-159.

Ursu, Andrei. Solurile rezervației „Codrii” / Andrei Ursu, Ecaterina Barcari. – Chișinău : [S. n.], 2011. – 82 p. : il., fot.

Academicianul Andrei Ursu : Biobibliografie : Solul în viața academicianului Andrei Ursu / ed. îngr. de Stela Curcubăt, Pantelei Vladimir. – Chișinău : Editura Elena-V. I., 2010. – 219 p. : fot.

Starea actuală a componentelor de mediu : Culegere de

articole științifice dedicată dlui Andrei Ursu, academician AȘM la 90 de ani de la naștere și 70 ani de activitate științifică / col. red.: Mariana Nedealcov [et. al.]. – Chișinău : Institutul de Ecologie și Geografie, 2019. – 303 p. : fig. color., tab.

Academicianul Andrei Ursu la 90 de ani de la naștere și 70 ani de activitate științifică / colectivul Institutului de Ecologie și Geografie // Conferința „Starea actuală a componentelor de mediu”, Chișinău, 12-13 decembrie 2019. – P. 4-9 ; [Resursă electronică.]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/P-4-9_0.pdf (accesat: 25.09.2023).

Andrei Ursu // Academicieni ai AȘM : Lucrări studențești / resp. de ed.: Galina Păduraru. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Universitatea AȘM, 2011. – P. 96-97.

Roșca, Denis. Ursu Andrei // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 591-592.

Țărălungă, Ecaterina. Ursu Andrei // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 798.

Ursu, Andrei // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 147-149.

Elena Harconița

**Francisc Iosif RAINER
1874-1944**

Medic și antropolog român, doctor în medicină, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române.

S-a născut la 28 decembrie 1874 în Rohozna, Bucovina, Imperiul Austro-Ungar (în prezent, Cernăuți, Ucraina). A decedat la 5 august 1944 la București.

A studiat la Colegiul „Sfântul Sava” din București (1885-1892). În 1892 a devenit student la Facultatea de Medicină din București. A susținut (1903) teza de doctorat, consacrată unei forme particulare de ciroză. În anii 1920 a avut vizite de documentare la Londra, Bristol, Munchen și Frankfurt.

În 1896 este asistent didactic la clinica medicală de la Spitalul Colțea din București, unde a lucrat aproape două decenii. Se angajează, în aceeași perioadă, și ca profesor de anatomie descriptivă la Facultatea de Medicină din București, activează ca chimist, apoi și ca medic patolog la școala veterinară. A lucrat la Spitalul Filaret și la școala de chirurși asistenți, participând la campania împotriva tuberculozei. În vara anilor 1900 și 1901 a luat parte la campania împotriva holerei în Delta Dunării.

În anii 1913-1920 a fost profesor la Catedra de anatomie a Facultății de Medicină a Universității din Iași (azi, Universitatea de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa”). S-a ocupat de asigurarea catedrei cu microscop, microtome, termostate, colecții de reviste și un proiector.

În 1916, la intrarea României în război, vine la București, unde lucrează alături de soția sa, M. Trancu-Rainer (prima femeie chirurg din România), care conduce servicii de chirurgie în trei spitale: Colțea, spitalul improvizat în Palatul Regal și spitalul de la Școala de Poduri și Șosele. Soții Rainer au organizat spitale și la Școala Centrală, și la Școala de Arte și Meserii, unde fusese adus un număr mare de răniți de la Turtucaia. În același an, 1916, a coordonat sălile de autopsie de la Colțea, Filantropia și Colentina, continuându-și consultațiile ca medic la Colțea, la Spitalul Militar Central și la alte spitale improvizate.

În anul 1918 a conceput o reformă în învățământ, având ca scop reducerea pregătirii teoretice și a muncii „de rutină”, pentru a oferi studenților cât mai multă experiență de laborator.

În 1920 se angajează ca profesor la Catedra de anatomie a Facultății de Medicină (azi, Universitatea de Medicină și Farmacie „C. Davila” din București), unde a lucrat până în anul 1941. Predă anatomia artistică (1921-1938) la Școala de Belle Arte din București (astăzi, Universitatea Națională de Arte București). Din 1923 ține

cursul de anatomie, kineziologie și antropologie pentru studenții de la Institutul Superior de Educație Fizică din București (astăzi, Universitatea Națională de Educație Fizică și Sport). A dezvoltat, în calitate de cadru didactic, o metodă personală, numită „rainerism”, în care sintetiza mai multe științe.

Între anii 1928 și 1932, a participat la proiectul de sociologie rurală al lui D. Gusti. După finalizarea celor dintâi monografii de teren din lume, realizate asupra populației de la Nereju, Fundu Moldovei și Drăguș, a prezentat opiniile sale cu privire la problema varietății raselor umane.

În anii 1932-1942 a ținut conferințe publice.

Este fondatorul antropologiei științifice în România și creatorul școlii de antropologie. În 1940 a înființat Institutul de Antropologie din București (astăzi, în subordinea Academiei Române), al cărui director a fost în anii 1940-1944. A preconizat în anatomie o concepție biologică dinamică, fundamentând anatomia funcțională și embriologia experimentală. A întreprins studii esențiale asupra sistemului limfatic, asupra inimii, asupra structurii funcționale a organelor, fiind preocupat de problemele legate de ontogeneză și kineziologie. Și-a aprofundat cercetările, studiind îndeaproape morfologia umană și a experimentat tehnici de examinare în timpul autopsiilor.

S-a implicat în cercetare științifică și a făcut parte din redacția revistei „Spitalul”, a scris pentru revista „Ro-

mânia medicală”, iar în 1911 a contribuit la înființarea „Analelor de biologie”, care apăreau la Paris.

În timpul aflării sale la Iași (1913-1920), se alăturase cercului literar de stânga format în jurul revistei „Viața Românească”, unde s-a implicat cu note despre știința medicală.

A făcut vizite de lucru în Europa de Vest și în Balcani: în 1906 s-a documentat la Universitatea „F. William” din Berlin, în 1911 s-a oprit la Muzeul German de Igienă din Dresda, la Institutul de Anatomie al Universității din Jena și la Leipzig. A călătorit mult după 1914, inclusiv la Institutul Oceanografic al lui O. de Buen din Palma de Mallorca. În anul 1930 a participat la Congresul Fiziologic (Suedia) în calitate de delegat al Institutului de Educație Fizică și a vizitat Institutul de Biologie Rasială. În 1931 și în 1933 a fost în Grecia. A ținut (1935) prelegeri la Ateneul Român despre legăturile dintre platonism și știința modernă. În cadrul Congresului Internațional de Antropologie și Arheologie Preistorică de la București (1937), a deschis publicului Colecția osteologică, ca muzeu permanent ce cuprindea aproximativ 6 mii de relicve, mulaje de crani exotice, o bogată colecție de oase patologice, toate stând la baza înființării Institutului de Antropologie al Academiei Române, care din 2007 îi poartă numele.

Textele sale despre știință și societate au fost adunate și păstrate, iar unele au fost publicate în primele numere ale revistei „Contemporanul” (1946).

Biblioteca și colecțiile personale ale lui Francisc Rainer au fost transmise Universității din București. La Cheia, Prahova, există Muzeul de Antropologie „Francisc Rainer”. O stradă în cartierul Cotroceni din București îi poartă numele.

A fost distins cu semnul onorific „Răsplata Muncii pentru 25 ani în Serviciul Statului” (13 octombrie 1941). A fost membru de onoare al Academiei Române (1943).

Bibliografie selectivă:

****Rainer, Francisc Iosif.** Însemnări zilnice, conferințe, jurnale de călătorie / Francisc Iosif Rainer ; ed. îngrijită de Adrian Majuru. – București : Oscar Print, 2012. – 368 p. : il.

****Antropologie și tradiții /** Octavian Buda, Marin Constantin, Gheorghică Geană [et al.] ; coord.: Andrei Kozma, Cristina Glavce, Constantin Bălăceanu-Stolnici. – București : Editura Academiei Române, 2021. – 590 p. : fig., tab.

****Majuru, Adrian.** Francisc Josif Rainer : biografia unui proiect de viață : (1874-1944) / Adrian Majuru ; pref.: Constantin Bălăceanu Stolnici. – Bucu-

rești : Oscar Print, 2017. – 231 p.

Majuru, Adrian. Inter-disciplinaritatea ca principiu integrator al universității la Francisc J. Rainer / Adrian Majuru. – București : Editura Muzeului Național al Literaturii Române, 2013. – 334 p. : il.

Riga, I. Th. Dr. Fr. I. Rainer / I. Th. Riga, Gh. Calin. – București : Editura Științifică, 1966. – 198 p.

****Barcan, Luiza.** Despre marile teme ale existenței : [expoziția de „instalație antropologică” (colecția Rainer) de la Galeria Catacomba] / Luiza Barcan // Contemporanul-ideea europeană. – 2001. – 8 febr. – P. 12.

****Constandache, George G.** Un mesaj de continuitate : [despre expoziția „Rainer-Antropologia” de la Galeria Catacomba] / George G. Constandache // Contemporanul-ideea europeană. – 2001. – Nr 2. – P. 11.

Francisc Rainer, noblețea unui medic și om de excepție // Dosare secrete : [site]. – <https://dosaresecrete.ro/francisc-rainer-noblețea-unui-medic-si-om-de-excepție/> (accesat: 22.10.2023).

Majuru, Adrian. A trăi în „epicul tăcerii” : Josef Francisc Rainer / Andrei Majuru // Adevărul literar și artistic. – 2005. – 15 febr. – P. 12.

Majuru, Adrian. Francisc Iosif Rainer – biografia unei

personalități universale = Francisc Iosif Rainer – biography of an universal personality / prof. dr. Adrian Majuru // Revista medicală română. – 2013. – Vol. 60, nr. 4. – P. 281-290 ; [Resursă electronică]. – URL: untitled (rmj.com.ro).

Manolache, Mădălina. Francisc Rainer, creatorul școlii românești de antropologie / Mădălina Manolache // Historia.ro : [site]. – URL: <https://historia.ro/> (accesat: 22.10.2023).

****Omagiu. Rainer Francisc I.** Antropologia și orizonturile ei / Andrei Kozma, Cristina Glavce, Constantin Bălăceanu-Stolnici (coord.) [et al.]. – București : Editura Niculescu, 2010. – 448 p. : fig., graf., il., tab.

Riga, I. Th. Profesorul Francisc I. Rainer / I. Th. Riga // Revista Fundațiilor Regale. – 1945. – Nr 5. – P. 375-388.

****Săvulescu, Geo.** În memori-am Francisc Rainer (1874-1944) / Geo Săvulescu // Contemporanul-ideea europeană. – 2001. – 26 apr. – P. 9 : il.

****Șușară, Pavel.** Un patrimoniu de scâfirlii : [despre expoziția de craniu intitulată „Rainer S.O.S.” de la Galeria Catacomba] / Pavel Șușară // Româniliterară. – 2001. – 7-13 mar. – P. 17.

Vulcănescu, Mircea. În amintirea Profesorului Francisc Rainer // Revista Fundațiilor Regale. – 1944. – Nr 9. – P. 493-502.

Elena Harconița

Alte aniversări

2520 de ani de la nașterea lui **Sofocle (Sophokles)**, dramaturg grec (496 î.Hr. – 405/406 î.Hr.).

2480 de ani de la nașterea lui **Aristofan**, comediograf grec (456 î.Hr. – 386 î.Hr.).

2460 de ani de la nașterea lui **Isocrate**, orator grec, întemeietorul școlii de retorică din Atena (436 – 338 î. Hr.).

520 de ani de la începutul domniei lui **Bogdan al III-lea cel Orb**, fiul lui Ștefan cel Mare și Sfânt (1504 – 1517).

460 de ani de la cea de-a doua domnie (1564 – 1568) a lui **Alexandru Lăpușneanu**, domn al Moldovei. *A se vedea și art. din CN 2008, p. 165-166.*

390 de ani de la începutul domniei lui **Vasile Lupu**, domn al Moldovei, om politic și diplomat, conducător de oaste (1634 – 1653). *A se vedea și art. din CB1993, p. 47-49; CN 2006, p. 96-97.*

380 de ani de la nașterea lui **Antonio Stradivarius**, meșter de vioi, lutier italian (1644 – 18 dec. 1737). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 288.*

310 ani de la fondarea, de către domnul Moldovei Nicolae Mavrocordat, a Școlii Mari Domnești din Iași, cunoscută cu numele **Academia Domnească** (1714). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 359.*

270 de ani de la nașterea lui **Samuil Micu-Klein**, teolog greco-catolic, istoric, filolog, lexicograf și filozof iluminist, reprezentant al Școlii Ardelene (sept. 1745 – 13 mai 1806). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 151-153.*

250 de ani de la depunerea moaștelor **Sfântului Dimitrie cel**

Nou (Basarabov) la Catedrala Patriarhală de la București (1774).

210 ani de la nașterea lui **Sava Barcianu-Popovici**, preot ortodox, profesor și om politic, membru corespondent al Academiei Române (1814 – 24 mart. 1879).

200 de ani de la nașterea lui **Avram Iancu**, avocat, erou al românilor din Ardeal, conducător și tribun al Revoluției de la 1848 în Transilvania (1824 – 10 sept. 1872). *A se vedea și art. din CB 1997 p. 226-228; 1999, p. 285.*

190 de ani de la nașterea **Anei N. Cuzminschi**, filantrop. A construit împreună cu fiica ei, **Eliza Sișco**, o biserică, două școli și un spital la Edineț (1834 – 1926).

190 de ani de la nașterea lui **Radu Ionescu**, critic literar și de teatru, poet și publicist român, precursor al lui Titu Maiorescu (1834 – 24 dec. 1872).

180 de ani de la nașterea lui **Franz Ostermann**, naturalist, primul preparator și conservator al Muzeului Zemstvei din Basarabia, în prezent Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală (1844 – 14 noiem. 1905). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 353.*

170 de ani de la fondarea publicației „**Buletinul regiunii Basarabia**” (1854).

160 de ani de la nașterea lui **Anastasia Obregia**, chimist, doctor în științe chimice, profesor universitar, creatorul școlii de chimie organică din Iași (1864 – 1937).

160 de ani de la înființarea la Ismail a **Episcopiei Dunării de Jos**, condusă de episcopul Melchisedec Ștefănescu (1864).

160 de ani de la nașterea lui **Ludovic Rotenberg**, dirijor de operă și compozitor, originar din Cernăuți (1864).

160 de ani de la prima apariție, la Chișinău, a publicației «**Записки Бессарабского Областного Статистического Комитета**» (Note ale Comitetului Regional de Statistică a Basarabiei) (1864-1868).

150 de ani de la nașterea lui **Andrei Murafa**, preot basarabean, scriitor, publicist, militant pentru Unirea Basarabiei cu România (1874 – 7 apr. 1918/1927). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 367.*

140 de ani de la nașterea lui **Luca Brânză**, traducător, docent la Baroul din Chișinău și președinte al Frontului Românesc pentru Basarabia (1884-1957).

140 de ani de la nașterea lui **Pantelimon Erhan**, politician basarabean, liderul primului guvern al Republicii Democratice Moldovenești, director general al învățământului din Basarabia, senator în Parlamentul României, directorul Liceului „B. P. Hasdeu” din Chișinău (1884-1971). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 289-290; 2021, p. 526-527.*

140 de ani de la înființarea la Chișinău a **Spitalului pentru Copii** (1884).

130 de ani de la nașterea lui **Anatolie Moraru**, țăran din

județul Hotin, membru în Sfatul Țării, votant al Unirii Basarabiei cu România (1894-1969).

130 de ani de la nașterea **Ecatrinei Cerchez**, scriitoare de origine basarabeană, a publicat lucrări în mai multe limbi europene (1894 – 1948).

130 de ani de la nașterea lui **Pahomie Timuș**, ierodiacon la mănăstirea Hârjauca, a îndurat 10 ani de detenție în Gulag (1894 – ?).

130 de ani de la nașterea lui **Dumitru Topor**, inginer silvic, șef al Ocolului Silvic din Basarabia, a susținut împădurirea și întemeierea pepinierelor din sudul Basarabiei (1884 – ?).

130 de ani de la nașterea lui **Vladimir Zaporojenco**, viticultor, primar al orașului Bolgrad, deputat, a contribuit la plantarea a peste o mie de hectare de viță-de-vie nobilă în județele Cahul și Ismail (1884 – ?).

120 de ani de la nașterea **Măriei Dumitrescu**, filolog, profesor, specialistă în paleografie, bibliografă (1904 – 22 ian. 1969).

120 de ani de la nașterea **Ninei Ieșcinschi**, artistă plastică, sculptoriță, originară din Basarabia, stabilită la Luxemburg (1904-1984).

120 de ani de la fondarea publicației „**Junimea literară**” sub conducerea lui Ion Nistor (1904-1939).

120 de ani de la fondarea **Societății Istorico-Arheologice Bisericești in Basarabia** (1904).

120 de ani de la fondarea **Societății Naturaliștilor și Amatorilor de Științe Naturale din Basarabia** (1904).

100 de ani de la apariția în Basarabia a publicației „**Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice**”. Printre autori: Episcopul Hotinului Visarion, Ștefan Ciobanu, Paul Gore, Ștefan Berchet ș.a. (1924-1932).

100 de ani de la nașterea preotului **Serghei Zaporojan** al Parohiei Ișnovăț, județul Bălți, condamnat pentru agitație antisovietică (1924 – 12 apr. 1993).

90 de ani de la apariția revistei literare „**Limba noastră**” a Seminarului Teologic din Chișinău (1934-1940).

90 de ani de la apariția revistei „**Monitorul municipal**” a Primăriei Chișinău (1934-1943).

90 de ani de la nașterea lui **Ștefan Zori (Zory)**, violonist, compozitor și profesor (1934-1978).

80 de ani de la **Masacrul de la Bălți**, comparabil cu cel de la Katyń, când au fost executați prizonierii din două lagăre de concentrare, majoritatea români, ceilalți – germani, unguri, italieni, ucraineni, ruși, polonezi, cehi, slovaci, croați (1944).

Avram IANCU
1824–1872

Avocat, erou al românilor din Ardeal, conducător și tribun al Revoluției de la 1848 în Transilvania.

S-a născut în 1824, în familia unui iobag român în s. Vidra de Sus (azi, s. Avram Iancu), jud. Alba, România. Data exactă de naștere nu se cunoaște. A decedat la 10 septembrie 1872 la Baia de Criș, jud. Hunedoara. A fost înmormântat cu funeralii naționale.

A absolvit școala din Câmpeni la vârsta de 13 ani, apoi a urmat studiile la Gimnaziul din Zlatina (1837-1841), dând dovadă de rezultate excepționale la învățătură. Din 1841 a studiat la Liceul Piaristilor din Cluj. În 1846 absolvă Facultatea de Drept din Cluj. Condiția socială și mediul ostil pentru activitatea românilor s-a reflectat și în cariera sa administrativă. A făcut parte din cei 34 de canceliști români la Tabla Regească, care își desfășurau activitatea la Târgu Mureș.

În contextul Revoluției din 1848, a sprijinit revendicările manifestanților unguri de la Târgu Mureș, care au solicitat împăratului Franz Josef de la Viena drepturi pentru națiunea maghiară. Românii au semnat și ei documentul,

considerând că drepturile pentru maghiari vor fi însoțite și de cele ale românilor. Dar, deoarece ungurii revendicau alipirea Transilvaniei la Ungaria, românii ardeleni s-au separat de maghiari, elaborând propriile revendicări.

Înzestrat cu talent oratoric și organizatoric, Avram Iancu a pledat în localitățile românești pentru descompunerea iobăgiei și recunoașterea națiunii române în cadrul Imperiului Habsburgic, atrăgând în acest fel tot mai mulți aderenți. La prima adunare de la Blaj, din 30 aprilie 1848, în fața a 2 mii de moți, Avram Iancu lansează lozincă: „Voi sunteți poporul!”. A urmat a doua adunare de la Blaj (3/15 mai 1848), unde Iancu a venit în fruntea a 10 mii de oameni. Adunarea a decis trimiterea unei delegații la Viena, pentru a prezenta împăratului solicitările românilor, iar alta la Cluj, pentru a le prezenta Dietei Transilvaniei. În pofida faptului că românii constituiau majoritatea populației (1 250 de mii de români față de cca 600 de mii-700 de mii de unguri și 250 de mii de sași), nu s-a ținut cont de memoriul românilor. Astfel, la 29 mai 1848, guvernul Transilvaniei a decis unirea Transilvaniei cu Ungaria.

La 2 septembrie 1848, Avram Iancu, în fruntea a 6 mii de moți înarmați, a sosit la a treia Adunare Națională de la Blaj. Aici s-au întrunit 60 de mii de români din Transilvania, care au respins decizia guvernului de la Cluj. Acest fapt i-a nemulțumit pe liderii revoluției maghiare, care îi amenință cu răfuiele pe români. În august 1848 re-

voluția maghiară a fost învinsă de armatele austro-rusești.

La 8 martie 1850, împăratul Franz Josef I-a primit onorabil pe Avram Iancu la Viena, însă nu le-a acordat românilor ardeleni drepturile solicitate. Drept urmare, Iancu a refuzat la 21 iulie 1852 să se întrevadă cu împăratul sosit pe Muntele Găina, în semn de protest față de nerecunoașterea drepturilor românilor ardeleni.

Ultima dorință a lui Avram Iancu a fost ca din averea rămasă de la el să se fondeze o Facultate de Drept pentru români, fiind convins că doar militanții din sfera juridică vor putea câștiga drepturile națiunii române.

Supranumit „Crăișorul Munților”, a fost eroul național al românilor pregătind calea spre realizarea Marii Uniri de la 1 decembrie 1918.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1997”. – Chișinău, 1997. – P. 226-228; „Calendarul Bibliotecarului 1999”. – Chișinău, 1999. – P. 285.

Dragomir, Silviu. Avram Iancu / Silviu Dragomir. – Ed. a 2-a. – București : Editura Științifică, 1968. – 367 p.

Dudaș, Florian. Avram Iancu în tradiția românilor / Florian Dudaș. – Ed. a 2-a. – Timișoara : Editura de Vest, 1998. – 360 p.

Lazăr, Ioachim. Avram Iancu în memoria posterității / Ioachim Lazăr, Nicolae Marcel Morar. – Deva : Emia, 2008. – 296 p.

Ion Valer Xenofontov

MASACRUL DE LA BĂLȚI 1944

La periferia orașului Bălți, în 1944, a avut loc masacrarea prizonierilor lagărelor de concentrare din cel de-Al Doilea Război Mondial. În masacrul de la Bălți, comparabil cu cel de la Katyni, au fost executați prizonierii din două lagăre de concentrare, majoritatea români, ceilalți – germani, unguri, italieni, ucraineni, ruși, polonezi, cehi, slovaci, croați.

Mai bine de o jumătate de secol despre masacrul de la Bălți nu s-a vorbit, iar cei care și-au amintit despre acest groaznic eveniment au ajuns în Gulag.

După 23 august 1944, drept urmare a ordinului Regelui Mihai al României, militarilor români li se interzice să opună rezistență armatei sovietice, în felul acesta sunt luați în prizonierat 50 de mii de militari, care fuseseră înrolați ca voluntari în trupele SS sau în „Eșalonul de protecție” – o organizație paramilitară care reprezenta baza partidului nazist. Mulți dintre ei au fost lichidați cu un glonț în ceafă, alții au murit din cauza foametei, a frigului, a condițiilor precare de igienă și a lipsei de medicamente, au fost deportați

și au pierit în lagărele din Siberia ori din Kazahstan. O parte au încercat să evadeze, dar au fost mitraliați. Au fost și fugari scăpați, pe care nu i-a găsit nimeni, decât doar atunci când s-au făcut singuri cunoscuți, după destrămarea Uniunii Sovietice.

Conform arhivelor sovietice, în anul 1944, la Bălți existau două asemenea lagăre și un spital militar. Lagărul nr.103 era amplasat în sectorul Pământeni, zona cimitirului evreiesc, existând o perioadă îndelungată.

Al doilea lagăr (nr. 33) era situat în zona mlaștinoasă de lângă râul Răut și de lângă fabrica de blănuri. Era unul dintre cele mai mari ale armatei sovietice și a existat între 16 iunie și 10 octombrie 1944, fiind înconjurat de garduri înalte cu sârmă ghimpată. Prizonierii acestuia erau duși în mlaștină, impuși să sape șanțuri lungi, apoi împușcați și îngropați de soldații NKVD (Comisariatului Poporului pentru Afaceri Interne) al URSS. Astfel, în anul 1944, în lagărul din orașul Bălți, au fost exterminați 12 567 prizonieri, numele lor rămânând necunoscute.

În cimitirul celui alt lagăr, nr. 103, conform unui document strict secret descoperit în arhiva Ministerului Afacerilor Interne, au fost înmormântați 2 361 de prizonieri, în 71 de gropi.

În cimitirul spitalului militar nr. 3 376 (care s-a folosit din 1944 până la finele anului 1948) au fost găsite 218 morminte.

Pentru fiecare din aceste două unități militare au fost instituite cimitire separate,

la circa 400 de metri de orașul Bălți, în zona cimitirului evreiesc. Registrele de deces ținute în lagăr și la spital, păstrate până-n prezent, conțin informații despre numele decedatului, gradul militar, naționalitatea, data morții și data înhumării, precum și numărul mormântului în care a fost îngropat prizonierul.

Masacrul de la Bălți este comparat cu cel de la Katyn, Polonia, unde în 1940 sovieticii au ucis circa 14-15 mii de prizonieri, fapt recunoscut abia după 50 de ani.

În anii 1991-1992, rudele prizonierilor din lagărele de la Bălți au săpat în mlaștina de lângă râul Răut, descoperind o mulțime de cranii și oase, pe care le-au adunat într-o piramidă imensă, acoperită cu un strat de pământ. În vârful piramidei, a fost construită o troiță sculptată din lemn – un dar al credincioșilor din raionul Râșcani (din apropierea Bălților). Pe data de 7 mai 1992, aceasta troiță a fost sfințită de Petru de Bălți (actualul mitropolit ortodox al Basarabiei), cu un sobor de preoți și monahi, eveniment la care au participat mii de credincioși, dar și autoritățile orașului. Pe acel loc urma să fie ridicată o biserică ori o mănăstire a „Oaselor”, rămasă doar în proiect.

Bibliografie selectivă:

Conțiu, Viorel. Masacrul prizonierilor români din lagărul de la Bălți / Viorel Conțiu // Cuvântul liber. – 2021. – 18 iun. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.cuvantul-liber>.

ro/436026/masacrul-prizonierilor-romani-din-lagarul-de-la-balti/.

Dosare istorice. Un genocid ascuns timp de 50 de ani // Ziarul național. – 2013. – 9 iul. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.ziarulnational.md/dosare-istorice-un-genocid-ascuns-timp-de-50-de-ani/>.

Lecția de istorie : Masacrul de la Bălți, din vara-toamna anului 1944, comis de către armata sovietică : [Resursă electronică]. – URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=411703730766742> (accesat: 27.10.2023).

Masacrul de la Bălți – Katynul românesc // NEAMUNIT : Excelsior Patria : [site]. – URL: <https://www.neamunit.ro/masacrul-de-la-balti-katyn-ul-romanesc/> (accesat: 27.10.2023).

Măldărescu, Ion. Genocid ascuns timp de 50 de ani : Masacrul prizonierilor români din lagărul de la Bălți / Ion Măldărescu // Basarabia literară. – 2014 – 19 noiem. – P. 1, 2.

1944 – Un genocid despre care se vorbește prea puțin : Masacrarea de către sovietici a prizonierilor români din lagărul de la Bălți // Cer si pamant romanesc : Cuvânt despre noi, romanii : [site]. – URL: <https://cersipamantromanesc.wordpress.com/2017/12/19/1944-masacrarea-de-catre-sovietici-a-prizonierilor-romani-la-balti-video/> (accesat: 27.10.2023).

Padureanu, Claudiu. Lagărul sovietic de la Bălți, un Katyn basarabean / Claudiu Padureanu // Ecoul nostru (Sângerei). – 2022. – 18 aug. ; [Resursă electronică]. – URL: <http://www.ecoul.md/lagarul-sovietic-de-la-balti-un-katyn-basarabean/>.

Radu, Tania. Misterul masacrării militarilor români la tabăra de la Răut, Bălți, în 1944 / Tania Radu // România liberă. – 2012. – 19 oct. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://moldova.europalibera.org/a/24744902.html>.

Taşcă, Mihai. Arhivele comunismului : Masacrul prizonierilor germani și români la Bălți, din vara-toamna anului 1944 / Mihai Tașcă // Historia.ro : [site]. – URL: <https://historia.ro/> (accesat 17.11.2023).

Târnoveanu, Mihai Sorin. Masacrul de la Bălți / Mihai Sorin Târnoveanu // 24 pharte.ro : [site]. – URL: <https://24pharte.ro/masacrul-de-la-balti> (accesat: 17.11.2023).

Teodoreanu, Cezar. Bălți – „Katynul” prizonierilor români! : „Proclamația către țară”, din 23 august 1944 a însemnat, în fapt, o capitulare necondiționată // România Breaking News. – 2017. – 27 noiem. ; [Resursă electronică]. – URL: <https://romaniabreakingnews.ro/balti-katynul-prizonierilor-romani-proclamatia-catre-tara-din-23-august-1944-a-insemnat-in-fapt-o-capitulare-neconditionata/>.

Elena Harconița

CRITERII DE SELECTARE A NUMELOR DE PERSONALITĂȚI PENTRU CALENDARUL NAȚIONAL

1. Calendarul Național are un caracter enciclopedic, cuprinzând nume de referință din toate domeniile de activitate umană.
2. Calendarul include nume de personalități remarcabile din Republica Moldova, personalități notorii din România, nume de referință din istoria, cultura și civilizația universală.
3. Calendarul este o publicație depolitizată și nepărtinitoare.
4. Criteriul principal de selectare a numelor este cel valoric. Se includ nume de personalități cu o contribuție marcantă la dezvoltarea unui sau altui domeniu, la mișcarea de idei, la progresul culturii și civilizației, certificată prin activitate, titluri științifice și onorifice, distincții, premii, includerea numelui în dicționare, enciclopedii, manuale, lucrări despre personalitatea respectivă.
5. Materialul este sistematizat pe luni, în ordine invers cronologică, după cum urmează: personalități din Basarabia/RSS Moldovenească/Republica Moldova; personalități din România (în special din Țara Moldovei și România întregită); nume de referință din istoria, cultura și civilizația universală.
6. Articolele (datele) elaborate pentru Calendar poartă caracter strict enciclopedic, excluzându-se comentariile subiective de orice ordin. Volumul articolului depinde de contribuția fiecărei personalități.
7. În ediție se includ date aniversare, începând de la 50 de ani. În cazuri excepționale, prin decizia specială a Colegiului de redacție și la rugămintea asociațiilor profesionale și a uniunilor de creație, se includ și date cu „5” (55, 65, 75, 85 etc.), motivarea ține în exclusivitate de valoarea și contribuția personalității.
8. Personalitățile se documentează, de regulă, într-o singură ediție, urmând ca edițiile ulterioare (de peste 5, 10 ani ș.a.) să includă doar informații noi, făcându-se referință la articolul publicat anterior în Calendarul Național. Persoanele care nu sunt documentate sunt prezentate într-o scurtă informație.
9. În Calendar nu se includ cei care au comis crime grave împotriva umanității sau cărora li s-a depistat un furt intelectual dovedit; de asemenea, Calendarul nu va conține articole despre activitatea persoanelor care și-au permis infamii la adresa Republicii Moldova. Deciziile Colegiului de redacție în această privință se vor baza pe documente veridice.

Colegiul de redacție al Calendarului Național

INDEX ALFABETIC AL DATELOR MEMORABILE DOCUMENTATE

A

Ababii, Ion 62-64
 Adoptarea legislației cu privire la limba română și grafia latină 227-228
 Albulescu, Mircea 260-262
 Aldea-Teodorovici, Ion 103-104
 Alifantis, Nicu 151-152
 Anca, George (Gheorghe) 104-106
 Andruh, Marius 188-190
 Argatu, Calinic 157-160

B

Baltaru, Mihai 102-103
 Batzaria, Nicolae 317-320
 Bauh, Efrem (Efraim) 34-35
 Bălănuță, Leopoldina 332-333
 Bârcă, Vasile 21-22
 Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” 292-296
 Bitzan, Ion 221-223
 Boincean, Boris 320-323
 Bondarenco, Ana 219-221
 Bostan, Ion 201-203
 Botezatu, Grigore 36-38
 Brâncoveanu, Constantin 216-219
 Breban, Nicolae 58-59
 Bucun, Nicolae 238-239
 Budeanu, Gheorghe 23-25
 Bulicanu, Ștefan 164-165

Burea, Mihail 235-236
 Burlacu, Alexandru 160-161
 Burlacu, Geta 195-197
 Burlacu, Valentin 99-100

C

Canașin, Iurie 244-247
 Caproșu, Ioan 223-225
 Catedrala „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Bălți 247-250
 Cărăuș, Alexandru 262-264
 Cărăuș, Angela 199-200
 Cheptănar, Vasile 208
 Chirița, Gheorghe 39-40
 Chiseliță, Vasile 161-164
 Churchill, Winston Leonard 327-328
 Cibotaru, Mihail Gheorghe 170-172
 Ciobanu, Nelly 287-288
 Ciobanu, Vitalie 128-130
 Ciolacu (Bătrânac), Olga 269-271
 Ciuhrii, Mircea 214-216
 Cobîleanski, Igor 74-76
 Cocearova (Kocharova), Galina 42-44
 Cojocar, Violeta 83-85
 Constantinescu, Nicolae 51
 Constituția Republicii Moldova 200-201
 Cornea, Paul 303-305
 Costaș, Ion 73-74

Crăciun, Victor 190-192
 Cucoșel, Gherasim 150-151
 Cușnir, Valeriu 236-238

D

Damian, Elena 210-211
 Dediu, Ion 176-179
 Dehteari, Leonid 288-289
 Dicusară, Aurica (Basarabeanca) 91-93
 Dinică, Gheorghe 20-21
 Donici, Nicolae N. 241-242
 Dosoftei 284-286
 Dovbuș, Piotr (Petru) 167-169
 Dragnev, Emil 100-102
 Dumitriu, Petru 133-134

E

Eremia, Ion 302-303

F

Florescu, Ștefan 136-137
 Fotescu, Emil 67-68

G

Galaicu-Păun, Emilian 172-173
 Ganenco, Petru 192-194
 Garaz, Oleg 25-26
 Gheorghiu, Natalia 333-335
 Gorșcov, Iurii 182-184
 Grama, Steliana 156-157

H	Mănăstirea Noul Neamț 32-34	Plămădeală, Natalia (Nana) 149-150
Holban, Theodor I.		Popovici, Ion 138-139
	Mândăcanu, Ala 337-339	Postică, Elena 232-233
I	Mihaly de Apșa, Ioan 49	Postică, Gheorghe 44-45
Iacovleva, Iraida 22-23	Mihălcescu, Irineu 111-113	Postolache, Ghenadie 98-99
Iancu, Avram 346	Mincu, Marin 225-227	Procopișin, Vasile 312-315
Imber, Sofia 134-135	Mișcoi, Gheorghe 28-30	
Institutul Social Român din Basarabia 310-312	Moldova suverană 128	R
Ischimji, Nicolae 60-61	Morari, Marina 173-176	Racu, Petru 324-325
Istrati, Toma 66-67	Moraru, Ion 87	Rainer, Francisc Iosif 341- 343
	Moroșanu, Raisa 144-146	Rapcea, Mihail 257-259
J	Mudrea, Andrei 119-120	Răileanu, Nicolae 281-283
Jitărășu, Nicolae 264-265	Munteanu, George (Geo) 106-107	Reniță, Alecu 305-308
Junghietu, Grigore 315-317	Munteanu, Gheorghe 290- 292	Republica Autonomă Sovie- tică Socialistă Moldovenească 271-276
Juravschi, Nicolae 208-210	Muravschi, Valeriu 203-204	Rîpeanu, Bujor T. 31-32
	Mustea, Andrei 165	Roerich, Nicolas 267-269
K		Roman, Petru 47-49
Kant, Immanuel 107-108	N	
Kovarski, Anatoli 45-47	Neaga, Ioan 234-235	S
Kunițchi, Petru 26-28	Niculiță, Ion 146-149	Sanalati, Nicolai 336-337
		Sıcıov, Alexei 93-94
L	O	Smetana, Bedrich 81-83
Lecca, Paulin 198-199	Osmochescu, Nicolae 308- 310	Stahi, Victor 289-290
Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi” din Chișinău 85-86	P	Stoicescu, Nicolae 325-326
Liceul Teoretic „Ion Crean- gă” din Chișinău 297-298	Palistrant, Maria 19	Stolear, Zinovii 40-42
Lipă, Elisabeta 286	Papacioc, Arsenie 213-214	Strezeva, Anna 233-234
Literatura și arta 255-257	Păltănea, Paul 180-182	Sturdza, Mihai Dimitrie 239-240
	Pârlea, Gheorghe 130-131	
M	Petrache, Ștefan 131-133	Ș
Marghiloman, Alexandru 51	Petrencu, Anatol 140-142	Șalaru, Vasile 242-244
Marinat, Alexei 142-144	Pintea, Adrian 265-267	Șcerbacov, Boris 71-72
Masacrul de la Bălți 347-348	Pisarjevschi, Lev 65-66	
Matcovschi, Sergiu 169-170		

Șoimaru, Vasile 121-124

Ștefanuț, Marcel 165-167

T

Teodoroiu, Ecaterina 38

Testemițanu, Andrei 90-91

Tomuș, Mircea 30-31

Trofin, Elena 239

Ț

Țîbîrnă, Gheorghe 68-71

Țurcanu, Constantin (Peneș

Curcanul) 80-81

Țurcanu, Lucia 49-50

U

Ungur, Nicon 109-110

Universitatea Tehnică a Mol-

dovei 115-119

Ursu, Andrei 339-341

V

Vasilache, Sandu 194-195

Vatamanu, Leontina 52-54

Velicu, Mioara 283

Verdianu, Dumitru 279-281

Volontir, Mihai 87-90

Z

Zotta, Sever I. 113-114

Zub, Alexandru 276-279

SUMAR

Decenii, ani, săptămâni, aniversări, sărbători tradiționale, naționale, zile internaționale (mondiale), comemorative și profesionale	3	MARTIE	77
		Constantin Țurcanu (Peneș Curcanul)	80
		Bedrich Smetana	81
		Violeta Cojocaru	83
		Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi” din Chișinău	85
IANUARIE	15	Ion Moraru	87
Maria Palistrant	19	Mihai Volontir	87
Gheorghe Dinică	20	Andrei Testemițanu	90
Vasile Bârcă	21	Aurica Dicusară (Basarabeanca)	91
Iraida Iacovleva	22	Alexei Sîciiov	93
Gheorghe Budeanu	23		
Oleg Garaz	25	APRILIE	95
Petru Kunițchi	26	Ghenadie Postolache	98
Gheorghe Mișcoi	28	Valentin Burlacu	99
Mircea Tomuș	30	Emil Dragnev	100
Bujor T. Rîpeanu	31	Mihai Baltaru	102
Mănăstirea Noul Neamț	32	Ion Aldea-Teodorovici	103
Efrem (Efraim) Bauh	34	George (Gheorghe) Anca	104
Grigore Botezatu	36	George (Geo) Munteanu	106
Ecaterina Teodoroiu	38	Immanuel Kant	107
Gheorghe Chirița	39	Nicon Ungur	109
Zinovii Stolear	40	Irineu Mihălcescu	111
Galina Cocearova (Kocharova)	42	Sever I. Zotta	113
Gheorghe Postică	44	Universitatea Tehnică a Moldovei	115
Anatoli Kovarski	45	Andrei Mudrea	119
Petru Roman	47	Vasile Șoimaru	121
Ioan Mihaly de Apșa	49		
Lucia Țurcanu	49	MAI	125
Alexandru Marghiloman	51	Moldova suverană	128
Nicolae Constantinescu	51	Vitalie Ciobanu	128
Leontina Vatamanu	52	Gheorghe Pârlea	130
		Ștefan Petrache	131
FEBRUARIE	55	Petru Dumitriu	133
Nicolae Breban	58	Sofia Imber	134
Nicolae Ischimji	60	Ștefan Florescu	136
Ion Ababii	62	Ion Popovici	138
Lev Pisarjevschi	65	Anatol Petrencu	140
Toma Istrati	66	Alexei Marinat	142
Emil Fotescu	67	Raisa Moroșanu	144
Gheorghe Țîbîrnă	68	Ion Niculiță	146
Boris Șcerbacov	71	Natalia (Nana) Plămădeală	149
Ion Costaș	73	Gherasim Cucoșel	150
Igor Cobileanski	74	Nicu Alifantis	151

IUNIE	153	SEPTEMBRIE	229
Steliana Grama	156	Elena Postică	232
Calinic Argatu	157	Anna Strezeva	233
Alexandru Burlacu	160	Ioan Neaga	234
Vasile Chiseliță	161	Mihail Burea	235
Ștefan Bulicanu	164	Valeriu Cușnir	236
Andrei Mustea	165	Nicolae Bucun	238
Marcel Ștefanuț	165	Elena Trofin	239
Piotr (Petru) Dovbuș	167	Mihai Dimitrie Sturdza	239
Sergiu Matcovschi	169	Nicolae N. Donici	241
Mihail Gheorghe Cibotaru	170	Vasile Șalaru	242
Emilian Galaicu-Păun	172	Iurie Canașin	244
Marina Morari	173	Catedrala „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Bălți	247
Ion Dediu	176		
Paul Păltănea	180	OCTOMBRIE	251
Iurii Gorșcov	182	Literatura și arta	255
		Mihail Rapcea	257
IULIE	185	Mircea Albulescu	260
Marius Andruh	188	Alexandru Cărauș	262
Victor Crăciun	190	Nicolae Jitărașu	264
Petru Ganenco	192	Adrian Pinte	265
Sandu Vasilache	194	Nicolas Roerich	267
Geta Burlacu	195	Olga Ciolacu (Bătrânac)	269
Paulin Lecca	198	Republica Autonomă Sovietică Socialistă	
Angela Cărauș	199	Moldovenească	271
Constituția Republicii Moldova	200	Alexandru Zub	276
Ion Bostan	201	Dumitru Verdianu	279
Valeriu Muravschi	203	Nicolae Răileanu	281
		Mioara Velicu	283
AUGUST	205	Dosoftei	284
Vasile Cheptănar	208	Elisabeta Lipă	286
Nicolae Juravschi	208	Nelly Ciobanu	287
Elena Damian	210	Leonid Dehteari	288
Theodor I. Holban	211	Victor Stahi	289
Arsenie Papacioc	213	Gheorghe Munteanu	290
Mircea Ciuhrii	214	Biblioteca Națională pentru Copii	
Constantin Brâncoveanu	216	„Ion Creangă”	292
Ana Bondarenco	219	Liceul Teoretic „Ion Creangă” din Chișinău	297
Ion Bitzan	221		
Ioan Caproșu	223	NOIEMBRIE	299
Marin Mincu	225	Ion Eremia	302
Adoptarea legislației cu privire la limba română și grafia latină	227	Paul Cornea	303
		Alecu Reniță	305

Nicolae Osmochescu	308	Ala Mândăcanu	337
Institutul Social Român din Basarabia	310	Andrei Ursu	339
Vasile Procopișin	312	Francisc Iosif Rainer	341
Grigore Junghietu	315		
Nicolae Batzaria	317	ALTE ANIVERSĂRI	344
Boris Boincean	320	Avram Iancu	346
Petru Racu	324	Masacrul de la Bălți	347
Nicolae Stoicescu	325		
Winston Leonard Churchill	327	Criterii de selectare a numelor de	
		personalități pentru Calendarul	
DECEMBRIE	329	Național	349
Leopoldina Bălănuță	332	Index alfabetic al datelor	
Natalia Gheorghiu	333	memorabile documentate	350
Nicolai Sanalatii	336		

Calendar Național 2024

Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Str. 31 August 1989, nr. 78 A
Chișinău, MD-2012
Republica Moldova
Tel./Fax: (37322) 22-14-75
E-mail: biblioteca@bnrm.md

Bun de tipar: 29.12.2023
Coli de tipar: 44,5
Tiraj: 150 ex.
Apărut: 2023

Tiparul sub comanda nr. 23,
executată la F.P.C. „Primex-Com” SRL
Bd. Grigore Vieru, nr. 26
Chișinău, MD-2005
Republica Moldova
Tel./Fax: (37322) 27-53-05, (37322) 22-66-82
E-mail: primex@dnt.md